

Drahotuše

Historie a přítomnost

Drahotuše

Historie a přítomnost

Hranice 2008

Obsah

Úvod	9
Přírodní poměry obce Drahotuše – Radim Církva	10
– Zeměpisná poloha	10
– Geologické poměry.....	10
– Hydrologické poměry.....	11
– Pedologické poměry	11
– Klimatické poměry	12
– Květena (flóra).....	13
– Zvířena (fauna).....	14
Nejstarší osídlení katastru Drahotuš – Aleš Drechsler	15
Dějiny Drahotuš do roku 1848 – Jiří Lapáček	21
– Od nejstarších dob do roku 1620.....	21
– Drahotuše v letech 1620–1848	60
Dějiny obce v letech 1848–1945 – Jan Štěpán	95
– Drahotuše v letech 1848–1914	95
– Období 1. světové války	108
– V novém státě	109
– Spolkový a kulturní život	120
– Období protektorátu	121
Drahotuše v letech 1945–1975 – Václav Bednář	128
– Vývoj v letech 1945–1948	128
– Zajištění Němců a kolaborantů a konfiskace jejich majetku.....	131
– Další důležité události roku 1945.....	133
– Volby do Ústavodárného národního shromáždění	133
– Důležité události roku 1946	134
– Začátky „studené války“	135
– Únorový převrat.....	137
– Totalitní komunistický režim v letech 1948–1968.....	140
– Parlamentní volby 1948 a opatření k omezení vlivu církví	140
– Likvidace soukromého vlastnictví, osobních práv a svobod	148
– Kolektivizace zemědělství	151
– Drahotuše v období „pražského jara“ 1968 a po jeho potlačení	157
Pohled do kroniky Drahotuš 1970–2007 – Magdalena Gladišová	164
– Začátek sedmdesátých let	164
– Oslavy 700 let města	166

– Integrace	167
– Druhá polovina sedmdesátých let	167
– Osmdesátá léta	169
– Rok 1989	171
– Devadesátá léta	172
– Po roce 2000	174
 Drahotuše za 1. a 2 světové války – Miroslav Černý	176
– 1. světová válka (1914–1918)	176
– 2. světová válka (1939–1945)	180
– Odbojové hnutí během 2. světové války	187
– Oběti 2. světové války z řad drahotušských občanů	188
 Církevní správa v Drahotuších – Helena Kovářová	189
– Církev římskokatolická	189
– Církev československá husitská	206
 Historie školy v Drahotuších – Vítězslav Hons – Jiří Lapáček	211
 Zemědělství, živnosti a průmyslové podniky – Jiří Lapáček	233
– Firmy vzniklé po roce 1990	249
 Společenský a kulturní život – Věra Fišmistrová	260
– Čtenářsko-hospodářský spolek Přemysl a Divadelní jednota TYL	262
– Tělocvičná jednota Sokol v Drahotuších	268
– Sbor dobrovolných hasičů v Drahotuších	276
– Jednota Československého Orla v Drahotuších	287
– Základní organizace Českého zahrádkářského svazu	292
– Myslivecké sdružení Pobečví Drahotuše	293
 Stavební památky obce Drahotuše – Renata Skřebská	295
 Významné osobnosti – Miroslav Černý	304
 Vzpomínky	309
– Nejvíce jsme se těšili na cirkus a kolotoče – Miroslav Černý	309
– Vzpomínka na kovářské řemeslo – Antonín Kleiber	309
– Na sv. Hostýn jsme chodívali pěšky – Anna Vránová	310
– Kulturu v Drahotuších obohacovala hudba – Zdeněk Černý	312
 Kalendárium	314
 Přílohy	317
– Starostové obce 1850–1945	317
– Předsedové MNV 1945–1975	317

– Přehled drahotušských farářů římskokatolické církve	317
– Přehled duchovních Církve československé husitské v Drahotuších.....	318
– Přehled školních rektorů, správců a ředitelů školy	319
– Přehled dalších organizací působících v Drahotuších na spolkovém základu	320
– Počet obyvatel/počet domů	324
– Vysvětlení neznámých pojmů	324
 Prameny a literatura	326
 O autorech knihy	335

Vážení čtenáři, rodáci, milí spoluobčané,

v roce 2008 si připomínáme 730. výročí od první písemné zmínky o Drahotuších. Dovolte, abychom vám při této příležitosti dali dárek, a to tuto knihu, která mapuje bohatou historii naší obce.

Souborná publikace o Drahotuších byla vydána naposledy v roce 1936. V letech 1974–1975 byla kniha připravována, ale k jejímu vydání nedošlo. Dluh je tedy splacen letos, v roce 2008.

Drahotuše jsou starobydlou obcí, bohužel není doložena žádná zakládací listina, od které by se dalo odvíjet stáří obce naprosto přesně. Je velmi pravděpodobné, že zde původně existovala malá osada. V listině z 21. ledna 1278 svědčí ve sporu mezi Pardusem a klášteřem na Hradisku u Olomouce mj. i Bohuš z Drahotuš, maršálek moravský (Bohussie de Drahothuss, marscalcus Moraue). Tato listina je považována za pravou, a proto je možné vztáhnout první zmínku o Drahotuších k datu jejího vzniku, tj. k roku 1278. Toto datum jsme použili i my k letošním oslavám 730. výročí první písemné zmínky.

Přestože v roce 2008 jsou Drahotuše místní částí Hranic a nejsou tedy samostatnou obcí, je určité na místě připomenout si historii dávnou i nedávnou. Stejně tak je třeba zanechat písemný doklad pokolením budoucím, doklad toho, jakými proměnami obec procházela. Poděkovat musíme PhDr. Jiřímu Lapáčkovi ze Státního okresního archivu Přerov, který se ujal nelehké práce při shromažďování příspěvků a jejich redakci, stejně jako panu Miroslavu Černému i dalším autorům.

Přejeme této knize mnoho nadšených čtenářů a důstojné místo v knihovnách nejen drahotušských domácností. Přijměte toto dílo s pokorou a úctou k historii.

Vlasta Zapatová, předsedkyně Osadního výboru Drahotuše

Přírodní poměry obce Drahotuše

Radim Círka

Zeměpisná poloha

Obec Drahotuše se nachází na severní Moravě v Olomouckém kraji. Přesněji 3 km západně od města Hranice, na pravém břehu řeky Bečvy, v nadmořské výšce 250 metrů. Od 1. ledna 1976 jsou součástí Hranic jako jejich místní část s katastrální rozlohou 1 004 ha půdy. K roku 2007 bylo vystaveno 539 domů a trvale nahlášeno 1 455 osob. Osada Rybáře s 25 obyvateli, nacházející se 2 km jižně od Drahotuše, je dnes rovněž místní částí města Hranic.

Geologické poměry

Z hlediska geomorfologického členění České republiky lze katastrální území (k. ú.) Drahotuše zařadit takto: provincie – Západní Karpaty, soustava – Vněkarpatská sníženina, podsoustava – Západní Vněkarpatská sníženina, celek – Moravská brána. Moravská brána (Porta Moravica) tvoří jihozápadním-severovýchodním směrem protáhlý, 65 km dlouhý a 4 až 9 km široký úval s plochým reliéfem. Na jihozápadě přechází zcela plynule u Přerova do Hornomoravského úvalu, na severovýchodě rovněž plynule u Jeseníku nad Odrou do Ostravské pánve. Severozápadní část je ohraničena Oderskými vrchy (výchozí okraj Českého masivu) a jihovýchodní část hraničí s hřebenem Maleníku 479 m n. m. (Západní Karpaty).

Maleník, Oderské vrchy i spodní horninový podklad Moravské brány spolu vytvářely jeden souvislý blok, který je tvořený karbonskými horninami prvohorního stáří. Jde o střídající vrstvy drob, slepenců i jílovitých břidlic se skromnou přítomností fosilních živočichů a rostlin. Tyto vlastnosti jmenovaných hornin vedly k jejich soubornému označení „kulm“.

Moravská brána je příkopová propadlina, která vznikla asi před 17 miliony let na východním okraji Českého masivu, poklesem dílčí kry podél zlomů mezi Oderskými vrchy a krou Maleníku. Zlomky a trhliny v Českém masivu způsobily od východu karpatské příkrovy nasouvající se ve třetihorách vlivem alpského vrásnění. Hluboká sníženina byla dočasně zaplavena mořem. Na jeho dno splachovaly vodní toky z okolí spousty jílovitého, písčitého i štěrkovitého materiálu a jejich vzrůstající nánosy způsobovaly ještě větší poklesy původního dna. Karbonské horniny v Moravské bráně jsou tak překryté třetihorními (neogenními) nepevněnými sedimenty mořského původu (štěrky, jíly, písky) s mocností až 400 metrů. Pohyb ker zemské kůry, které zapříčinily vznik Moravské brány, zdaleka neustaly. Ještě dnes se kra Maleníku posunuje na jihovýchod, přičemž se mírně zvedá. Rychlost pohybu činí až 1 cm za rok a patří k největším v celé České republice.

V bezprostředním okolí řeky Bečvy se nacházejí štěrkopískové terasy tvořené čtvrtohorními naplaveninami. Mocnost nánosů (štěrk, písek, hlína) dosahuje v průměru 6–7 metrů. Na valounech štěrku se podílí beskydský pískovec a křemen z pramenné oblasti řeky.

Dále ve čtvrtohorách došlo vlivem větrného a suchého klimatu ke vzniku nánosů spraše. Představuje nejhodnotnější půdotvorný substrát a překrývá starší geologické formace karbonu a neogénu. Později byly spraše odvápněny v důsledku průsaku srážkových vod a přeměněny v tzv. sprašové hlíny.

Hydrologické poměry

Katastrální území obce Drahotuše patří k povodí řeky Bečvy a k úmoří Černého moře. Nejvýznamnějším vodním tokem je řeka Bečva (mimopstruhový rybářský revír Bečva 4), protékající Hranicemi, Rybáři i Lipníkem nad Bečvou a u Troubek se vlévající do Moravy. Střední tok Bečvy teče v regulovaném řečišti o šířce až 20 m a mírně proudící úseky střídají tůně. Dno je převážně šterkovité s většími kameny a místy i s bahnatými nánosy. Okolí Bečvy trpí častými záplavami, které způsobují beskydské bystřiny pramenící v oblasti s vysokým úhrnem srážek a s malou vsakovací schopností.

K pravostranným přítokům zájmového území patří tři drobné vodní toky, Drahotušský (Uhřínovský) potok, Splavná a Žabník, orientované ve směru sever – jih. Drahotušský potok vyvěrá mezi obcemi Uhřínovem a Radíkovem, protéká Hrabůvkou i Drahotušemi a pod Rybáři se vlévá do Bečvy. Splavná pramení mezi Hrabůvkou a Velkou, protéká Drahotušemi, kde napájí vodní nádrž Drahotuše a nakonec se vlévá nad Rybáři do Bečvy. Pod Rybáři posiluje Bečvu potok zvaný Žabník pramenící u Uhřínova a protékající Milenovem.

Všechny vodní toky mají nejvíce vody v době jarního tání sněhu. Většinou v květnu se pak hladiny snižují a v letních měsících bývá v korytech vody nejméně. Největší propustnost srážkových vod vykazují nepevněné sedimenty šterku a písku. S poměrně nejhospodárnějším využitím atmosférických srážek se setkáváme u půd vzniklých na hlubokých sprašových hlínách. Půdy vzniklé na tomto substrátu mají schopnost přijmout poměrně značné množství dešťové vody, zadržovat ji ve svých pórech a zvolna ji propouštět do spodiny. Podél toku Bečvy se v šterkových náplavech, vzhledem k jejich pórovitosti a propustnosti, objevují značné zásoby podzemní vody.

K vodním plochám patří již zmíněná vodní nádrž Drahotuše (mimopstruhový rybářský revír Bečva 4B) o výměře 2,00 ha a zatopené šterkopiskoviště Tofa (mimopstruhový rybářský revír Bečva 4A) o výměře 15,00 ha, ležící 1,5 km jihovýchodně od obce Drahotuše při pravém břehu řeky Bečvy. Je typickým krajinným pozůstatkem vzniklým zaplavením po těžbě šterkopísku. Nádrže slouží ke sportovnímu rybolovu (hospodaří místní organizace ČRS Hranice), k závlahám zahrad a pro požární účely.

Pedologické poměry

Převážnou část k. ú. Drahotuše pokrývají hnědozemě a luvizemě (illimerizované půdy), tvořící se na podloží sprašových hlín. Půdy jsou hluboké, hlinité až jílovitohlinité s malým množstvím skeletu, dobře zásobené živinami a půdní reakci mají mírně kyselou až neutrální.

Podél toku Bečvy se vytvořily glejové fluvizemě přecházející v typickou fluvizem (naplavenou půdu) na čtvrtohorních naplaveninách šterku, písku a hlíny. Podle kvality naplaveného materiálu a hloubky hladiny podzemní vody jsou to půdy středně až velmi úrodné.

Klimatické poměry

Podle mapy klimatických oblastí dle E. Quitta se rozprostírá zájmové území obce Drahotuše v mírně teplé oblasti MT 10. Tato klimatická jednotka je charakterizována dlouhým létem, které je teplé a mírně suché. Přechodná období jsou krátká, s mírně teplým jarem i podzimem. Zima je krátká, mírně teplá a velmi suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky. Podrobnější charakteristika je uvedena níže v tabulce. Celkově převládají západní větry, ale výrazné jsou také zastoupeny větry jihozápadní a severovýchodní v důsledku orientace Moravské brány. Území s ohledem na klima a půdu je vhodné pro zemědělskou výrobu a při správné agrotechnice lze úspěšně pěstovat i náročné plodiny (pšenice, ječmen, cukrovka).

Znečištění ovzduší v území je způsobeno různými emisemi: oxid siřičitý, oxidy dusíku, oxid uhelnatý, prachové částice, těkavé organické látky, benzen, těžké kovy (Pb) atd. Emise pocházejí ze spalovacích (např. spalování fosilních paliv – uhlí, zemní plyn, ropa) a technologických procesů stacionárních i mobilních zdrojů znečišťování ovzduší. Mezi velké zdroje znečišťování ovzduší v blízkosti zájmové lokality patří firma Cement Hranice a. s., LG. Philips Displays ČR s. r. o., Tondach s. r. o., hranická kotelná, čistírna a prádelna a další. K středním zdrojům znečišťování patří Presbeton Drahotuše a základní i mateřská škola v Drahotuších. K malým zdrojům znečišťování patří místní domy s lokálním topením na tuhá i plynná paliva. Také automobilová doprava znečišťuje ovzduší v okolí velmi frekventované rychlostní komunikace D 47, procházející jižním okrajem obce.

Tab. Vybrané klimatické charakteristiky oblasti MT 10

Počet letních dnů (max. teplota $\geq 25^{\circ}\text{C}$)	40–50
Počet dnů s průměrnou teplotou 10°C a více tzv. veget. období	140–160
Počet mrazových dnů (min. teplota $\leq 0^{\circ}\text{C}$)	110–130
Počet ledových dnů (max. teplota $< 0^{\circ}\text{C}$)	30–40
Průměrná teplota vzduchu v lednu ($^{\circ}\text{C}$)	-2 až -3
Průměrná teplota vzduchu v červenci ($^{\circ}\text{C}$)	17–18
Průměrná teplota vzduchu v dubnu ($^{\circ}\text{C}$)	7–8
Průměrná teplota vzduchu v říjnu ($^{\circ}\text{C}$)	7–8
Srážkový úhrn v mm ve vegetačním období (IV – IX)	400–450
Srážkový úhrn v mm v zimním období (X – III)	200–250
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	50–60
Počet dnů zamračených	120–150
Počet dnů jasných	40–50

Květena (flóra)

Rostlinná společenstva jsou odrazem ekologických faktorů (vlivu klimatu, reliéfu, úživnosti podkladu a vodních poměrů) a přímých i nepřímých vlivů lidského hospodaření v krajině. Proces odlesňování krajiny začal již v neolitu klučením a vypalováním původních lešů v zájmové oblasti (v podobě habrových doubrav) za účelem získání polí a pastvin. Kolonizace pokračovala a završila se během socialismu, kdy došlo k likvidaci rozptýlené zeleně a zbytků mezí, vlivem souhrnných pozemkových úprav a velkoplošným hospodařením na zemědělských pozemcích. V současné době je půda využívána hlavně pro zemědělské hospodaření, tzn. orná půda pro obiloviny, kukuřici a řepku olejnou (orná půda tvoří 58 % z celkové výměry zájmového území). Pěstování kulturních plodin na velkých lánech s sebou nese řadu nepříznivých důsledků. Jedním z nich je zvýšená větrná eroze, neboť částice půdy odnesené větrem už nazpět nikdo nevrátí.

Na březích řeky Bečvy se také vyskytují zavlečené asijské neofytické rostliny jako je křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*), křídlatka sachalinská (*R. sachalinensis*), netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*). Jejich nežádoucí výskyt spočívá ve snadném šíření, čímž vytlačují původní vegetaci a stanoviště je náchylnější k erozi.

Podél Bečvy je říční luh v podobě břehových porostů tvořený lužními dřevinami: vrba bílá (*Salix alba*), topol černý (*Populus nigra*), olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), javor mlč (*Acer platanoides*) a javor babyka (*Acer campestre*). Význam břehových porostů spočívá ve zpevňování břehů, v ochraně okolních pozemků před záplavami, ve zlepšování mikroklimatu, jako útočiště drobné zvěře, hmyzu, ptáků a fungují rovněž jako biokoridory s krajinotvornou a estetickou funkcí. Na šterkových náplavech se vytvářejí husté porosty trávy chracec rákosovitý (*Phalaris arundinacea*). Městské lesy mají výměru 28,49 ha a hospodaření v nich obstarává na základě nájemní smlouvy společnost Ekoltes Hranice a. s.

Zdi místního hřbitova lemují ze tří stran staré lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos*). Poblíž zemědělského družstva ve směru k osadě Rybáře stojí stará solitérní lípa srdčitá (*Tilia cordata*). Dále zde byla vysazena lipová alej. Vedle kaple Husova sboru Církve československé husitské stojí dvě lípy srdčité (*T. cordata*) a před farním úřadem církve římskokatolické se nachází také solitérní lípa srdčitá (*T. cordata*).

Na náměstí je veřejná zeleň v podobě parčíku tvořena těmito dřevinami: sakura ozdobná (*Cerasus serrulata*) s růžovými květy, třešeň prostřední (*Cerasus x Eminens*) s kulovitou korunou, líska turecká (*Corylus colurna*), hlošina úzkolistá (*Elaeagnus angustifolia*), šeřík obecný (*Syringa vulgaris*), javor ginnala (*Acer ginnala*), pustoryl věncový (*Philadelphus coronarius*), dříšťal Thunbergův (*Berberis thunbergii* „Atropurpurea“) s červenofialovými listy, stálezelený pěnišník (*Rhododendron* sp.), mochna křovitá (*Potentilla fruticosa*), smrk ztepilý (*Picea abies*), smrk pichlavý (*P. pungens*), borovice lesní (*Pinus sylvestris* „Watereri“) jako keřovitá forma, borovice černá (*P. nigra*), jedle ojíňná (*Abies concolor*), jedlovec kanadský (*Tsuga canadensis*), douglaska sivá (*Pseudotsuga glauca*), jalovec šupinatý (*Juniperus squamata* „Blue Star“) se šedozeleně špičatými jehlicemi, jalovec prostřední (*J. x media* „Pfitzeriana Aurea“) se zlatozeleným jehličím, zerav západní (*Thuja occidentalis*), cypřišek hrachonosný (*Chamaecyparis pisifera*).

Zvířena (fauna)

Moravská brána je významným severojižním biokoridorem, umožňujícím šíření živočichů a jednou z hlavních tahových cest stěhovavých ptáků. Poněvadž je zájmové území z velké části tvořené polní kulturou v podobě obhospodařované půdy, je fauna druhově chudší. Hlavním důvodem jsou zde rychlé změny prostředí při sklizni, tj. odstranění přirozeného krytu. Na polích loví hraboše polního (*Microtus arvalis*) i jiné myšovitě draví ptáci, jako káně lesní (*Buteo buteo*), poštolka obecná (*Falco tinnunculus*) a kalous ušatý (*Asio otus*). K prvním posílům jara (někdy již v únoru) patří skřivan polní (*Alauda arvensis*). Ze savců se na polích a loukách vyskytuje lasice kolčava (*Mustela nivalis*), zajíc polní (*Lepus europaeus*), srnec obecný (*Capreolus capreolus*), prase divoké (*Sus scrofa*) atd. Noční život v polích z obojživelníků vede ropucha zelená (*Bufo viridis*).

V bezprostřední blízkosti lidských obydlí hnízdí jiříčka obecná (*Delichon urbica*), sýkora koňadra (*Parus major*), rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*), červenka obecná (*Erithacus rubecula*), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) atd. Hmyzožraví ptáci pomáhají člověku v boji proti škodlivému hmyzu na zelenině, ovocných i okrasných stromech. Ve stodolách i na půdách žije kuna skalní (*Martes foina*). Kulturní krajina je osídlená i četnými druhy bezobratlých živočichů (červy, plži, členovci apod.).

V řece Bečvě se vyskytují běžné druhy ryb charakteristické pro parmové pásmo. Z původních druhů ryb je zastoupena parma obecná (*Barbus barbus*), jelec tloušť (*Leuciscus cephalus*), ostroretka stěhovavá (*Chondrostoma nasus*), cejn velký (*Abramis brama*), podoustev říční (*Vimba vimba*). Z plevelných drobných ryb obohacuje řeku plotice obecná (*Rutilus rutilus*), hrouzek obecný (*Gobio gobio*), ouklej obecná (*Alburnus alburnus*) aj. Z dravých ryb pásmo oživují štika obecná (*Esox lucius*), bolen dravý (*Aspius aspius*), candát obecný (*Sander lucioperca*), okoun říční (*Perca fluviatilis*) a noční tulák úhoř říční (*Anguilla anguilla*). Z nepůvodních druhů se vyskytuje amur bílý (*Ctenopharyngodon idella*), který se při velké vodě dostane z okolních rybníků do toku Bečvy.

Mezi kriticky ohrožené a zároveň zákonem chráněné druhy patří hrouzek Kesslerův (*Gobio kessleri*). Je to drobná rybka dorůstající jen 12 cm a žijící při dně v 41 km dlouhém úseku řeky Bečvy od ústí do Moravy až po Hustopeče nad Bečvou. Nikde jinde se v ČR zatím nevyskytuje a jeho význam je především kulturní a vědecký.

Obě vodní nádrže jsou dobře zarybněné kaprem obecným (*Cyprinus carpio*), cejnem velkým (*Abramis brama*), línem obecným (*Tinca tinca*), štikou obecnou (*Esox lucius*), candátem obecným (*Sander lucioperca*), úhořem říčním (*Anguilla anguilla*) a bílou rybou.

Nejstarší osídlení katastru Drahotuš

Aleš Drechsler

Městečko Drahotuše se nachází v asi pět kilometrů širokém koridoru tektonické sníženiny Bečevské brány, lemované po obou stranách zlomovými svahy hornatin a pahorkatin; na severozápadě Nížkého Jeseníku, na jihovýchodě Podbeskydské pahorkatiny zakončené na severu vyvýšenou krou Maleníku. Nadmořská výška intravilánu obce kolísá mezi 244 až 270 m n. m. Nejvyšší bod katastru, nacházející se na severovýchodě, poblíž obce Velká, leží ve výšce 292,9 m n. m., naopak jižní část katastru klesá do šterkopísčité nivy Bečvy až k úrovni kóty 237 m. Okolí obce je odvodňováno pravobřežními přítoky Bečvy; západněji ležícím Drahotušským potokem, který nese svůj název od soutoku Uhřínovského potoka a Dřevěnky (od Klokočí) přímo v Drahotuších, a potokem zvaným Splavná, protékajícím východní částí městečka. Moravská brána samotná, jakožto známý přírodní, geomorfologický i geologický předěl mezi Sudetskou soustavou (Českým masívem) a Karpaty, jejímž je Bečevská brána podcelkem, má většinou krajinný ráz ploché pahorkatiny a vzhledem k vyšším horopisným jednotkám je součástí oblasti Vněkarpatské sníženiny, subprovincie Západní Karpaty a provincie Karpaty. Při členění Bečevské brány na nejmenší okrsky spadá severní oblast katastru Drahotuš i s výše položenou částí intravilánu obce k Jezernické pahorkatině, zatímco plochá, níže položená „nivní“ polovina katastru pak příznačně k okrsku Bečevská niva.

Předčtvrtohorní geologické podloží v Moravské bráně je tvořeno několik set metrů mocnými spodnotortoniskými mořskými tégly, písčitými slínami a písky, které jsou památkou na asi 1 milion let trvající existenci mělkého miocénního moře. Ve starším období čtvrtohor – pleistocénu – dotvořily vzhled této oblasti Moravské brány také více či méně mocné sprašové návěje. V bezprostředním okolí koryta Bečvy pak v době geologické současnosti – holocénu – byly uloženy šterkopísky nižšího nivního stupně; uloženy vyššího nivního stupně – nivní hlíny a hlinité písky, které se zde tvoří dodnes, zahrnují širší prostor celé nivy. Co se půdních typů týče, v okolí Drahotuš převládají tzv. illimerizované půdy (luvizemě) různé kvality, před provedením meliorací v minulosti trpící někdy provlhlčováním. Na jihu v okolí Bečvy pochopitelně zcela převládají nivní půdy (fluvizemě), pravidelně zaplavované. Klimaticky lze oblast Drahotuš klasifikovat jako mírně teplou (MT 10). Přechodem k ještě teplejší a příznivější oblasti MT 11 je až tok potoka Jezernice, který také stanovil hranici souvislejšího pravěkého osídlení od jihozápadu.

Hlavním faktorem, který ovlivňoval nejstarší osídlení v širším okolí dnešních Drahotuš, přesněji řečeno jeho absenci po značnou část prehistorie a časné doby dějinné, bylo situování tohoto území v Bečevské nivě. Moravská brána, jejíž je Bečevská brána geomorfologickým podcelkem, je obecně vnímána jako významný evropský přírodní komunikační koridor, spojující rozsáhlé severní nadkarpatské roviny s Podunajím. To však platilo především v nejstarším údobí lidských dějin – **starší době kamenné (paleolitu)**. Tímto proslulým koridorem tehdy procházela ve starším období čtvrtohor – pleistocénu – početná stáda velkých přežvýkavců doby ledové – zejména mamutů, srstnatých nosorožců, sobů, koní a dalších zvířat, která se pak stávala kořistí lovců mladého paleolitu (40 000–10 000 př. n. l.).

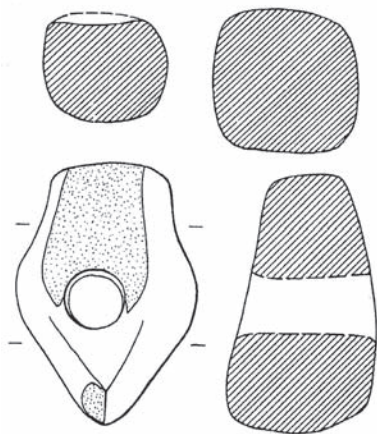
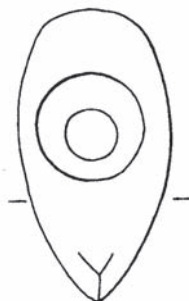
Dokladem tohoto faktu jsou kosterní pozůstatky pleistocénní fauny nacházené nejen v okolí světoznámé lokality v Předmostí u Přerova, ale také, byť v podstatně skromnějším množství, i na dalších polohách v Moravské bráně. V okolí Hranic byly takového nálezy hlášeny v zářezu potoka Doubravky mezi Bělotínem a Hranicemi (Skutil 1951) nebo v okolí obce Velká u Hranic. Nález mamutích klů, který se bezprostředně dotýká přímo námi sledovaného území, byl náhodně učiněn při stavbě trati mezi Drahotušemi a Velkou u Hranic v roce 1938 (uloženo v Muzeu a galerii v Hranicích, Skutil 1954). Uvedme také, že významná paleolitická stanice magdalénských lovců koní či sobů před 16 000–13 000 lety využívala také nedaleký vápencový skalní převis v masívu Malé Kobylanky u Hranic. Charakter krajiny v posledním glaciálu kolísal v Moravské bráně a jejím okolí mezi parkovou, mozaikovitě zalesněnou krajinou a chladnou stepí, přičemž v období tzv. glaciálního maxima nabývala na několik tisíc let krajina charakter pusté sprašové tundry s minimálním výskytem lovné zvěře a tedy i lidských loveckých komunit.

Teplé a vlhké klimatické optimum, které panovalo po nástupu holocénu před 11 tisíci lety, umožnilo i středoevropským lidským populacím přechod k zemědělskému způsobu života. Zásadní proměny a inovace, které natrvalo poznamenaly tehdejší společnost, označujeme jako tzv. neolitickou revoluci (**neolit – mladší doba kamenná**, cca 5500–4000 př. n. l.). Neolitizace v relativně krátké době přinesla do našich zeměpisných šířek kromě zemědělství též stavbu pevných domů a s nimi spojených stálých sídlišť, domestikaci, chov dobytka a podobně. Vlivem změněných přírodních podmínek doznala výrazné proměny také krajina Moravské brány, což – jak uvidíme – mělo výrazný dopad jak na komunikační možnosti v této přírodní sníženině, tak i na strukturu a charakter zdejšího osídlení. První středoevropští zemědělští kolonisté s charakteristickou lineární keramikou, postupující od jihovýchodu povodím velkých řek, a později i následující nositelé mnoha dalších kultur mladšího pravěku, osídlili stabilně podle našich současných poznatků pouze oblast při jihozápadním ústí Moravské brány, která takto představovala výběžek relativně hustého osídlení z prostředí úrodného, klimaticky příznivého Hornomoravského úvalu. Severovýchodní hranici výběžku tohoto tzv. starého sídelního území do Moravské brány můžeme dle současných poznatků vymezit přibližně tokem potoka Jezernice. Následující prostor zhruba po ohbí Bečvy u Hranic byl díky močálovitému terénu, hustému porostu lužního lesa (v neolitu, dle studií paleobotanika E. Opravila, tvořeném jilmovými doubravami, Opravil 1974; 2000) dotčen osídlením v mladším pravěku, protohistorickém období i v raném středověku jen nepatrně, což zřejmě není dáno jen stavem výzkumu (obdobně soudí i Janák – Kouřil 1991, 194–195, pozn. 3). Tato hranice staré sídelní okumy přetrvávala pravděpodobně bez výraznějších změn až do 12. století n. l., kdy osídlovací vlny vnitřní a posléze i velké kolonizace 13. století výrazněji narušují a postupně „prosvětlují“ zdejší kompaktní lesní hvozdy.¹

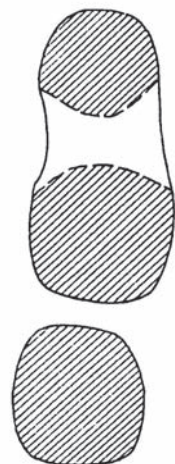
Neprostupné luhy v inundaci (pravidelně zaplavovaném terénu) Bečvy i ústí jejích přítoků dosahovaly v námi sledované oblasti přibližně vrstevnice 240–250 m n. m (Plaček 2004, 9) a linie nivy tak rozděluje i drahotušský katastr. Nad zmíněnou vrstevnicí zde však v neolitu navazovaly rovněž málo prostupné a osídlením nepříteliš dotčené lesní celky tzv. atlantických doubrav – později, v průběhu mladších period pravěku a slovanském období s větší příměsí habru. Obdobná situace jako v této oblasti Moravské brány ostatně panovala i v jejím severovýchodním pokračování, za vyvýšeným předělem evropského rozvodí, v Oderské bráně.

Komunikační trasy, procházející širším prostorem Moravské brány², včetně intenzivně hledané „jantarové stezky“ směřující od Baltu k severnímu Jadranu, doložené pozdějšími itineráři antických kupců, musely tak být – jak již z dříve nastíněných příčin, tak i z praktického důvodu technicky obtížné „překročitelnosti“ dolních toků četných poboček Bečvy – vedeny výše položeným okolím sníženiny Moravské brány. V úvahu by proto přicházela jak „jesenická“ varianta průchodu koridorem Moravské brány – tedy podhůřím Nízkého Jeseníku, tak i varianta „karpatská“ – Podbeskydskou (Kelčskou a Příborskou) pahorkatinou. Druhá možnost se nám jeví jako mnohem pravděpodobnější, neboť právě zde máme od neolitu dokladovanou přítomnost tzv. sídelních enkláv, které zjevně vznikaly v návaznosti na průběh tras dálkových komunikací, popř. i na pravěkou exploataci přírodních surovin. Porovnání hustoty osídlení námi sledovaného úseku Bečevské brány mezi Jezernicí a Hranicemi a např. sousedního Kelečska (Drechsler 2004) na pahorkatině, představující jednu z prehistorických sídelních enkláv, je v tomto směru více než výmluvné. Vzhledem k poloze Drahotuší i okolních obcí v popisovaném území nás tedy nepřekvapuje, že zde dosud nebylo učiněno více pozitivních archeologických zjištění, jako v jiných oblastech (Hornomoravský úval nebo sousední Záhoří či Kelečsko na pahorkatině). Dosud na tomto faktu nic nezměnily ani důkladné archeologické záchranné výzkumy a dohledy, konané v souvislosti s aktuálně probíhající výstavbou dálnice D 47 severně od obce.

Jen rámcově do období **mladší až pozdní doby kamenné** (neolitu – eneolitu, 5. – 3. tisíciletí př. n. l.) můžeme položit dva dnes již nezvěstné broušené kamenné sekeromlaty, zmiňované soupisem redaktora Záhorské kroniky Antonína Fröhliche (Fröhlich 1929, 72), uložené původně v soukromé sbírce. V další soupisové práci uvádí Josef Skutil nález „kamenného mlatu“, nalezeného v drahotušském katastru ve štěrkovišti řeky Bečvy v devadesátých letech 19. století (Skutil 1933, 108). V tomto přípa-

Drahotuše. Broušené kamenné sekeromlaty jednoduchého tvaru. Kultura se šňůrovou keramikou, pozdní eneolit. Muzeum a galerie v Hranicích, přír. č. 50/64/1, 47/64/1. Podle L. Šebely

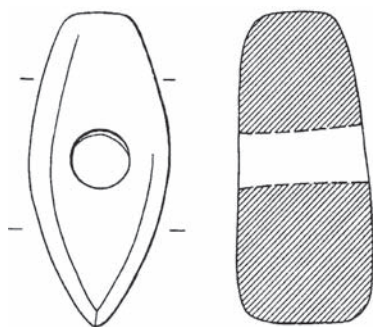
dě půjde s největší pravděpodobností o jeden ze dvou exemplářů pozdně eneolitických kamenných sekeromlatů z Drahotuš (Šebela 1999, 52, Pl. 123:6, 133:4, odtud převzaty i obrázky v této stati), které se dnes nacházejí ve sbírkách Muzea a galerie v Hranicích. První byl vybroušen z dioritického porfyru (inv. č. 50/64/1), druhý pak z amfibolitu (inv. č. 47/64/1). Třetí dodnes známý sekeromlat, rovněž ze sklonku pozdní doby kamenné, je chován ve sbírkách Moravského zemského muzea v Brně (inv. č. 83792). Zhotoven byl z metamorfované horniny (Šebela 1999, 52, Pl. 124:2) Tyto zmíněné tři sekeromlaty tzv. jednoduchého tvaru, podobně jako i další, nacházené v blízkém okolí Hranic, nebo ve městě samotném, typově náleží kultuře se šňůrovou keramikou ze závěru pozdní doby kamenné (eneolitu), datované do konce 3. tisíciletí př. n. l., pro niž je mimo keramiky s otiskem šňůry tento druh artefaktů velmi příznačný. Předpokládá se, že nositelé zmíněné kultury, kteří do střední a severní Evropy dorazili ze stepí západní Ukrajiny, vedli podstatně více pastevecký než zemědělský způsob života. Sídliště tohoto lidu dosud ale archeologicky zachycena nebyla. V lesních porostech sousedního Kelečska a zejména Záhoří se však dochovaly pro ně příznačné nemovitě archeologické památky na jejich pobyt – skupinky mohyl, nebo i části větších mohylových pohřebišť, přiřazených této významné pravěké kultuře (nejnověji např. Peška – Plaček 2002). V rovinatých nížinných oblastech byly jednotlivé mohyly většinou zničeny zemědělskou činností a zůstaly jen efektně vyvedené kamenné sekeromlaty, nacházené jako pozůstatky hrobových milodarů, zřejmě z bývalých mohyl. Na rozdíl od řady jiných prehistorických kultur – možná právě s ohledem na svůj způsob života – se tedy lidé se šňůrovou keramikou na pomezí pozdní doby kamenné a doby bronzové nevyhýbali ani námi sledovaným a jinak v průběhu mladšího pravěku jen málo osidlovaným terénům v Bečevské bráně.

Jen minimum nálezů tedy registrujeme z prostoru mezi Běloutínem a Jezernicí pro následující epochy doby bronzové, železné a památky hmotné kultury zde dosud archeologové neobjevili ani po Keltech a Germánech, jak nás informuje zatím poslední přehledné zpracování prehistorie hranického regionu (Jašková 1968), tak i naše současné znalosti. Důvody tohoto stavu byly nastíněny výše, byť nečekané překvapení, které může budoucnost uchystat archeologům, vyloučit zcela nelze...

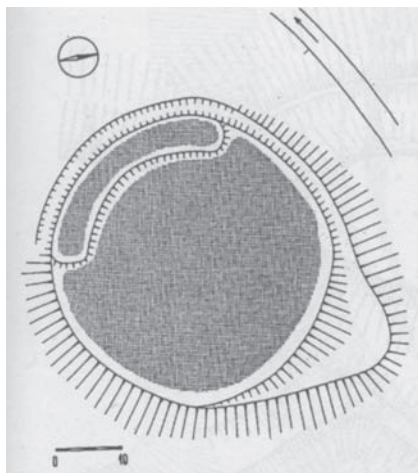
Někdy po polovině 6. století n. l. do našich zemí přicházejí první skupiny slovanských kolonistů; toto období označujeme jako časně slovanské. Tradičně se udává směr příchodu jednoho z proudů slovanských kolonistů od severovýchodu Moravskou branou; v Moravské bráně však navzdory tomuto tvrzení nejstarší slovanští příchozí takřka žádné stopy po sobě nezanechali. Slovanské osady na nedalekém Lipnicku pocházejí až ze **střední doby hradištní (9. až polovina 10. stol. n. l.)**, která na našem území časově odpovídá existenci prvního známého státního útvaru západních Slovanů – Velkomoravské říše, ovládaného dynastií Mojmirůvců. Se znovuosidlováním nedaleké Kelčské enklávy zajisté souvisí mohutné slovanské opevnění v poloze „Hradištěk“ u Ústí, ze střední a mladší doby hradištní (10.–12. století), které bylo situováno při brodu přes Bečvu a chránilo zde komunikaci směřující z Kelečska do Moravské brány. Oblast v okolí Drahotuš mohla koncem raného středověku snad rovněž souviset s komunikací, procházející při „jesenické“ straně koridoru Moravské brány, tedy podhůřím Oderských vrchů, přičemž zvýšený kolonizační ruch při jižní straně moravskoslezského pomezí hvozdu³ zde asi zavládl až s počínajícími aktivitami vnitřní

kolonizace 2. poloviny 12. století iniciované v užším okolí Hranic církevní institucí, rajhradskými benediktiny. Mýcení hvozdu ve zvýšené míře a zakládání osad v dříve takřka pustých oblastech jihovýchodně pod nově budovaným drahotušským hradem nad Podhořím, pod jehož pravomoc spadal i popisovaný katastr městečka Drahotuš, písemnými prameny poprvé vzpomínaného až k roku 1353, je však zřejmě již zásluhou o něco později nastupující **velké vrcholné středověké kolonizace 13. století**, v námi sledovaném prostoru organizované a vedené lokátory šlechtických rodů na postoupeném zeměpanském majetku, v námi sledovaném prostoru tedy především pány z Drahotuš.

Tak jako na jiných nově osidlovaných nebo dosidlovaných kolonizačních teritoriích ne všechny lokace v průběhu následných desetiletí nebo staletí také naplnily očekávání do nich vkládaná, jak o tom svědčí názvy osad, zaniklých v průběhu středověku přímo na katastru, popř. v nevelké vzdálenosti od Drahotuš. Ohýraly zanikly někdy do poloviny 15. století u Drahotuš (pusté roku 1476). Mikulov nebo Mikulůvka, připomínaná písemnými prameny mezi lety 1371 až 1476 zanikla dle V. Nekudy asi koncem 15. století v trati „Na kostelíku“ u Milenova (Nekuda 1961, 48, 66, 103), ovšem Vojtěch Bartovský vzpomíná trať stejného jména jižně u Drahotuš (Bartovský 1909, 160); podle lidového podání stávala údajně Mikulůvka přímo u Bečvy a teprve po jejím zničení povodní založili její obyvatelé osadu Drahotuše severněji v poloze o něco vyšší. Počátkem 20. století byly údajně dle Bartovského v místech domněle zaniklé obce pozorovatelné základové zdi „kostelíku“. Další ze zaniklých středověkých osad, Svatišov, naposledy vzpomínaný 1371, zanikl asi ještě časněji, dle V. Nekudy původně ležel poblíž dnešního Radíkova, podle Ladislava Hosáka (Hosák 1967, 324) ale zanikl někde v okolí Drahotuš, jeho lokalizace je tedy nejistá. Zmínili jsme jen nejvýznamnější zaniklé středověké osady, které se pravděpodobně nacházely v bezprostředním okolí Drahotuš, víme však, že v okolí Hranic jich zaniklo více. Přesná lokalizace zmíněných osad v terénu, daná dnes

Drahotuše. Broušený kamenný sekeromlat jednoduchého tvaru. Kultura se šňůrovou keramikou, pozdní eneolit. Moravské zemské muzeum v Brně, inv. č. 83792. Podle L. Šebely.

Paršovice – Gabrielka. Plán výšinné opevněné lokality s valem a příkopem pravěkého stáří na JZ straně. Býval zde lokalizován domnělý hrádek „Drahotuš“

Sekeromlat kultury se šňůrovou keramikou, nalezený na katastru Drahotuš. Dar p. Wagnera a Zapletala z Drahotuš. Muzeum a galerie města Hranic

obvykle jen názvy polních tratí upomínajících na jméno bývalé vsi, popř. na kostel, nebo ústní tradicí, je úkolem pro archeologii středověku. Žádnou z výše zmíněných zaniklých středověkých vesnic se doposud nepodařilo zcela přesně lokalizovat, avšak současnými metodami vedený archeologický výzkum je

schopen aktivity tohoto typu poměrně průkazně postihnout.

Ve starší i novější literatuře se často spekulovalo o poloze domnělého hradu „Drahotuch“ na levobřeží Bečvy v pásmu Maleníku (např. Hosák 1967,323; Nekuda – Unger 1981,115), který měl být původním sídlem pánů z Drahotuš. Ještě donedávna byla za lokalitu, kde se měl tento hrádek či tvrz nacházet, považována poloha na výrazné ostrožně (361 m n. m.) nad Bečvou, vybíhající ze svahu hlavního hřebenu, zvaná dle lesní cesty „Gabrielka“, či přímo „Drahotuch“, nacházející se kilometr jihovýchodně od osady Rybáře, ale příslušející již ke katastrálnímu území Paršovice (Kouřil 1984, nověji Peška – Plaček 2002,72, 74). Lokalita takřka kruhového tvaru jeví na jihozápadní straně stopy opevnění valem a příkopem, které jsou ovšem, jak ukázal nedávný ověřovací výzkum H. Svobodové a M. Šmída, pravěkého stáří (starší eneolit – kultura nálevkovitých pohárů a starší doba železná – platěnická kultura). Vzhledem k nečetným nálezům středověké keramiky nevylučují M. Plaček a J. Peška možnost krátkodobého využití této polohy i ve středověku, o hledaný domnělý středověký hrádek „Drahotuch“ se však zřejmě nejednalo.

Stejně tak archeologie nemůže potvrdit polohu středověké tvrze v těsné blízkosti Drahotuš, která se měla dle ústního podání nacházet v trati „V záchalupč“ (Hosák 1967,323). V. Nekuda a J. Unger (Nekuda – Unger 1981,115) její existenci zmiňují k roku 1365 v souvislosti s prodejem zahrnujícím mj. tvrz a drahotušský dvůr Jindřichem z Drahotuš Jarošovi z Drahotuš.

Poznámky

¹ K problematice vývoje zalesnění Moravské brány, její „průchodnosti“ a charakteristice sídelních enkláv čerpám zejména z citované základní Oprávilovy studie z r. 1974.

² Neomezené jen na vlastní několik kilometrů širokou tektonickou sníženinu, tak jak ji striktně vymezuje geomorfologie, ale jako Moravskou bránu v širším geografickém pojetí – prostor mezi horstvy Nízkého Jeseníku, Hostýnských vrchů a Moravskoslezských Beskyd.

³ Pozdější město Hranice, jak již jméno naznačuje, bylo asi dlouhou dobu poslední větší lokalitou před vstupem do rozsáhlého pomezního hvozdů, teprve v delším průběhu vrcholného středověku postupně mýceného a kolonizovaného, podobně jako např. oblast Nízkého Jeseníku i za pomoci skupin cizích, většinou německých kolonistů, odcházejících hledat nové domovy na východě. To na dlouhou dobu proměnilo etnickou skladbu řady oblastí nejen v krajině Nízkého Jeseníku a části Slezska, ale také v Moravské bráně, zejména pak v oblasti bývalého „hvozdů“.

Dějiny Drahotuše do roku 1848

Jiří Lapáček

Od nejstarších dob do roku 1620

Autoři knihy „Paměti drahotušských kronikářů“ v úvodu napsali, že jejich práce se má stát „základním kamenem k sepsání místní monografie, kterou Drahotuše dosud nemá“. Bohatá historie starobylého města a bývalého panství drahotušského si toho plně zaslouhuje. Jde tu o narážku na to, že Drahotuše díky svým feudálním pánům v době nejstarší představovaly významnou lokalitu. Novější historie obce se již proplétá s osudy města Hranice, až posléze je jimi pohlcena. Archeologie bude moci říci k počátkům osídlení a jeho vývoji zásadní slovo až na základě podrobného výzkumu. Historikové vycházejí z toho množství archivních pramenů, které se v případě Drahotuše dochovalo.

Známe přírodní, sídelní a vlastnické poměry na území severovýchodně od Přerova, vymezeném prostorem vlastní Moravské brány až po dnešní Bělotín? Pouze rámcově, s mnoha mezerami a řadou dohadů. Jméno Hranice podle dnešního výkladu svědčí o tom, že tu bylo pojmenováno sídliště, položené nejdále směrem k pohraničnímu hvozdu, tedy k vlastním tehdy ještě pomyslným hranicím.

V poloze mezi dnešními Drahotušemi a Hranicemi můžeme spatřovat velmi vhodné místo pro přechod z údolí řeky Bečvy do povodí Odry. Podle listiny biskupa Mikuláše z roku 1396 vedly cesty z Opavska na Moravu přes Špičky ke Kroměříži, jiná přes Zbrašov, z Polska pak přes Milotice opět ke Kroměříži a také přes Choryni k Bystřici pod Hostýnem. Tyto stezky se setkávaly v Kelči, odkud navíc ještě vedla cesta do Pováží.¹ Je zřejmé, že cesty v biskupské listině jsou vypočteny s ohledem na sídelní centra spojená s biskupstvím. Toto by snad mohlo svědčit o tom, že komunikace Moravskou branou nevedly. Je to však těžko představitelné a o opaku svědčí, že na spojnici dnešních obcí Přerov, Lipník nad Bečvou, Drahotuše, Hranice a Bělotín je starobylá komunikace vyznačena pomístními jmény. Jedná se o název „Hučnice“, tj. hlučnou cestu, který se objevuje na katastru Drahotuše, stejně jako existence dnes již zaniklého kostelíka zasvěceného sv. Mikuláši, patronu obchodníků, který stával u Drahotuše poblíž řeky. Uvádí se, že kostely zasvěcené tomuto světcovi vznikaly v místech obchodních sídlišť v době předkolonizační. V tomto smyslu by se jednalo o svatyni mimo areál sídliště, která sloužila širokému okolí. Později se vznikem měst a výstavbou farních kostelů ovšem jejich význam upadal a ve velké většině chátraly a posléze zanikly. Jiným takovým místem spojeným s obchodní stezkou by mohl být starobylý kostelíček P. Marie pod Kobylankou v bezprostřední blízkosti Hranic, jistě však lokalita „Eisernes Tor“, tj. Železná vrata, severovýchodně od Bělotína a ulice „Hučnica“ v Starém Jičíně.

Nejstarší doklad, který se věnuje území, o které nám jde, pochází z roku 1169. Jedná se však o středověké falzum z pozdější doby, ale nepříliš vzdálené, zřejmě v souvislosti s tím, že na začátku 13. století přešlo území újezdu pod pravomoc premonstrátského kláštera Hradiště u Olomouce. Z listiny je patrné, že ještě byly v paměti okolnosti obdarování rajhradskému klášteru olomouckým údělným knížetem Fridrichem, které učinil se

souhlasem svého otce krále Vladislava. Na prosby poustevníka Jurika klášteru předal místo, které slulo Hranice (Granice), Jurikovi pak ke kolonizaci popluží u Špiček s loukami a štěpnicemi. Újezd se nazýval strašnou a prázdnou pustinou a jeho hranice byly vymezeny od potoka Žabníku k řece Odře, kromě toho na západ pak ještě tolik, kolik by tu chtěl a mohl Jurik vykácet.

Potok Žabník můžeme ztotožnit s tokem, který vycházel podle urbáře hranického panství z roku 1569 z lokality Žabník za Podhořím, spojoval se s Milenovským potokem a ústil jednak do Slavičského rybníka a jednak přímo do Bečvy.² Budeme-li se držet znění listiny a nevezmeme v úvahu to, co uvádí Ladislav Hosák, totiž, že v případě západní hranice se písař spletl, zahrnovalo darované území i dnešní Drahotuše.

Již ale podle další listiny z roku 1201, která je ovšem opět falzem, tentokrát z počátku 14. století, jímž byly dokládány majetkové nároky hradištského kláštera, se osídlená lokalita Hranice nacházela v jihozápadním cípu v listině blíže vymezeného území, což předpokládá, že v těsné blízkosti Hranic bylo území, které již nepatřilo klášteru. Nemohlo jít o nic jiného, než o území pod správou pána, který měl své sídlo na drahotušském hradě.³

Vraťme se k tomu, co dělá každé sídlo určitým a v zásadě nezaměnitelným, tj. ke jménu. Tento název vznikl přivlastňovací příponou -j k osobnímu jménu Drahotúch, složeného z komponentu Drah- „drahý“ a -tuch „odvaha“. Je otázkou, zda můžeme plurál v dnešním jménu vysvětlit tím, že jde vlastně o pojmenování dvou objektů (hradu a městečka), srovnej Hukvaldy (zde dva hrady).⁴ Můžeme tedy předpokládat, že se vycházelo ze jména osoby, která byla v důležitém vztahu vůči nově postavenému hradu, snad jeho zakladatele. Nikoho takového nám ale prameny nezachovaly.

Označení Drahotuše se poprvé objevuje v listině z roku 1269 jako přídomek pana Bohuše. Nutno říci, že jde o listinné falzum pořízené v prostředí hradištského kláštera u Olomouce koncem 13. nebo začátkem 14. století. Přemysl Otakar II. podle něj potvrzoval z moci královské rozhodnutí arbitřů ve sporu mezi Budišem, hradištským opatem, a kláštelem z jedné strany a Albertem a jeho bratry, syny Zdislava ze Šternberka. Mezi svědky se objevuje Bohuš z Drahotuš, královský maršálek, syn Crhův (Bohusse de Drahotos marsalcus regis filius Cirhonis). Při pořízení falza byla k dispozici nějaká starší listina, vyšlá z kláštera péčí magistra Petra, která je ale nyní ztracená.⁵

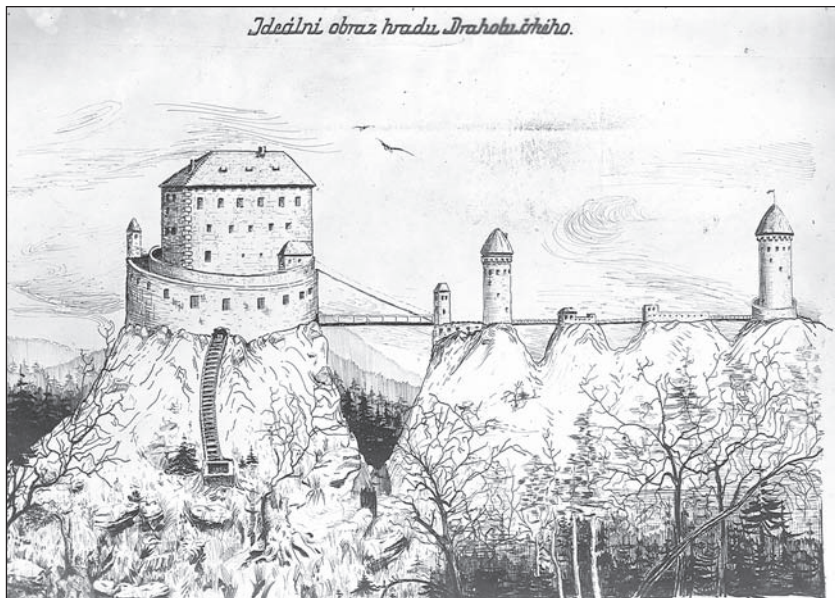
K osobě svědka je možné říci, že pocházel z rodu, který měl ve znaku dva beraní rohy. Osobu nejstaršího známého předka můžeme odhalit z toho, že k roku 1233 je uveden Crh Radošovic, jehož křestní jméno doprovází po staroslovanském způsobu, dosud zachovaném u východních Slovanů, jméno po otci. Byl jím Radoš – Radoslav, jehož otcovství si historiografie nepovšimla kvůli absenci listiny v edicích diplomatářů i registáře. Na padělků o založení dolnokounického kláštera, který se hlásí k roku 1173, sice figuruje Radoslav z Čeblovic, ale vzhledem k jeho vyhotovení v 15. století se příkládala uvedeným svědkům pramalá věrohodnost. Při bližším pohledu však většinu z nich lze spolehlivě spojit se samotným počátkem 13. století, či jeho prvními desetiletími. Tvůrci písemností tedy měli k dispozici odpovídající materiál z této doby. Mimo jiné je mezi svědky Gerhard ze Zbraslavi a zdá se, že svědeckou řadu vybral falzátor z nějakého dokumentu, který se mu dostal do ruky, a ojediněle ji doplnil. Radoslav bez přídomku se objevil i na věcně důvěryhodných falzech datovaných do let 1202 a 1210 a hlavně v pravé listině z roku 1207. Zřejmě on ještě v roce 1227 působil v úřadu nejvyššího lovčího. Dá se tak soudit

i z toho, že jeho příbuzný Věcen, mimochodem otec druhé větve rodu s erbem beraních rohů, tuto funkci převzal.⁶

Radoslavovi synové Crha a Častolov se vyskytují velmi často jako svědkové českých králů na různých listinách a požívali zejména přízně Přemysla Otakara II. Oba bratři se připomínají nejprve ve falzu z 13. století k roku 1203. Z nich Častolov byl 1226 nejvyšším lovcím, 1236 se psal se svým bratrem Crhou po lužickém Budišíně, kde byli patrně župany (purkrabími) a 1237 se psal po Čeblovicích na Tišnovsku, které zůstaly již v jeho rodu. Nakonec se uvádí Častolov roku 1249. Častolovův bratr Crha byl 1228 truksasem, 1232–1233 podtruksasem, 1234–1243 opět truksasem. Za bojů s Rakušany byl Crha kastelánem na pohraničním hradě Děvičkách u Mikulova (jmenuje se jím 1244–1250) a posléze roku 1251 zastával důležitý úřad olomouckého kastelána, ve kterém vystřídal Vítka z Hradce. Zemřel na jaře roku 1251.⁷

Crha zanechal několik dětí, z nichž jmény známe Bohuše, Petra (1281 byl lektorem u brněnských dominikánů), Hartmana a Častolova.⁸ Otcovo postavení zaujal z nich Bohuš (1247–1287), který se psal původně po Jedovnici (1251, statek však postoupil bratru Hartmanovi) a roku 1259 se psal po Rosicích.⁹ Po otcově smrti se ujal dokonce jeho úřadu a psal se (1251 falzum) olomouckým kastelánem, v roce 1266 jmenovaný přerovský purkrabí jménem Bohuš je zřejmě rovněž on. V letech 1263–1281 byl královským maršálkem na Moravě. Požíval vždy důvěry krále Přemysla Otakara II., roku 1271 ratifikoval bratislavský mír a také v roce 1277 za panského odboje zachoval králi věrnost. Nejspíše výsluhou získal panství na dolní Bečvě, kde si vystavěl hrad Drahotuš, po němž se psával. Panuje shoda na tom, že se jedná o objekt, který stál na ostrém klesajím hřebce-

Ideální obraz hradu Drahotuš podle lesního adjunkta Macháče, 1936. Z knihy Drahotuše město

nu z okraje Oderských vrchů do údolí Moravské brány nad vesnicí Podhoří. Dochované zbytky dokazují, že jeho jádro představovalo typickou bergfritovou dispozici s válcovou věží o průměru 8,5–9 m. Původní hrad byl o délce 55 m a šířce 27 m. Na východní straně stál palác. Na přelomu 14. a 15. století byla zesílena obrana hradu parkánem, v jihovýchodním nároží stála vstupní bránská věž.¹⁰

Roku 1278 se jmenují Bohuš a Žofie, synové Častolov, Smil, Crh (ještě 1288), Kuna a dcera Herka, z nichž Kuna držel roku 1279 Rosice. Strídání jmen po prastrýci a dědovi s křestními jmény pánů ze Zbraslavi ukazuje na možné zrození Žofie v tomto rodu. Navíc přepustila roku 1278 velehradskému klášteru mlýn v Unkovicích, který sice koupila, ale za to držela zboží v Nosislavi. Místo leželo mezi rodovými statky pánů ze Zbraslavi – Novošicemi a Hrušovanami – a bylo patrně Žofiiným věnem. Posledním náznakem blízké přízně je označení *amicus*, kterým Gerhard nazval Bohuše na listině, již v roce 1281 veřejně deklaroval Bohušovu donaci. Ten obdaril oslavanský klášter, v němž složila slib jeho dcera Herka, vesnicí Zbýšov a polovinou Studyně. Termín *amicus* obvykle znamenal přítel, ale též blízký, „přátelský“ v příbuzenském smyslu. Podle věku by Žofie mohla být dcerou Gerharda ze Zbraslavi a sestrou Kuny a Bočka, a tudíž tetou Gerharda z Obřan. Pokud tomu tak bylo, sňatek Kuny se sestrou Bohuše by naplnil oblíbené křížové spříznění dvou rodů.¹¹

V dochovaném listinném materiálu můžeme sledovat titulaci uvedeného Bohuše. Tak v listině dané v Brně 4. července 1269, ve které Přemysl Otakar II., český král, stanovil k polepšení města Jihlavy, aby sklady věcí na prodej, které byly dosud v Havlíčkově Brodě, byly všechny nyní v Jihlavě, se mezi svědky uvádí maršálek Bohuš (*Bohusch marschalcus*). V listině z 12. ledna 1270, vydané v Jihlavě, kde Přemysl Otakar II., král český, činí jihlavským měšťanům ustanovení ohledně bud patřících obci, byl svědkem opět moravský maršálek Bohuš (*Bohussse marschalcus Morawie*). Obdobně se objevuje i v listině z 16. února 1270 v Brně, kterou Přemysl Otakar II. potvrzuje velehradskému klášteru privilegium Přemysla Otakara I. (*Bohusch marschalcus*). Přemysl Otakar II. dne 22. března 1271 v Brně obnovuje klášteru bl. Panny Marie v Brně svobody, mezi svědky je pan Bohuš a syn Crha (*Domino Bohussone filio Cerhonis*). O několik dní později 5. dubna 1271, u Brna, Přemysl Otakar II. vidimuje klášteru bl. Panny Marie v Brně listiny Dětficha, opata zábrdovického, mezi svědky se objevuje Bohuš, moravský maršálek (*Bohussse marschalcus Moravie*). V mírovém ujednání mezi uherským králem Štěpánem a Přemyslem Otakarem II., který ji podepsal 3. červenec 1271 v Praze, se vyskytuje opět maršálek Bohuš (*Bohussone marschalco*). Také v případě listiny z 28. května 1274, vydané v Brně, Přemysl Otakar II. připsuje Budišovi, opatu hradíštskému, výměnou za ves Roštín ves Sudice. Ve svědecké řadě jsou rovněž maršálek Bohuš a jeho bratr Hartman (*Bohussso marschalcus, Hartmannus frater suus*). Podobně 12. září 1277 na mírové smlouvě, ujednané v Praze, mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem, římským králem, se objevuje maršálek Bohuš (*Bohuss, marschalcus Moraue*).¹²

Konečně 21. ledna 1278 v brněnském hradě Hartleb z Dubna, komoří na Bítově, Hartman z Čeblovic, komoří brněnský, Bohuš z Drahotuš, maršálek moravský (*Bohussie de Drahotuss, marschalcus Moraue*), a Všebor z Náměště, soudci jmenovaní králem, veřejně vyznávají, že přezkoušeli výrok pronesený na obecném soudu ve sporu mezi Pardusem, synem Neplachovým, a klášterem na Hradisku. Toto je první zmínka v pravě

listině. Můžeme předpokládat, že přídomek z Drahotuš byl novou skutečností. Dokazuje to např. listina z 22. ledna 1278, vydaná na olomouckém hradě na provinčním soudu, kde Žofie, manželka Bohuše, moravského maršálka, s jeho vůlí udělila klášteru na Velehradě mlýn v Unkovicích s náhonem za určitých podmínek. V listině zmiňuje své syny Častolova, Smila, Crhu a Kunu a dceru Hertu. Toto obdarování uskutečnila a potvrdila osobně spolu s dcerou Hertou před panem Lupinem, opatem kláštera, u jejich hradu Drahotuše (*circa castrum nostrum Drahotus*) po kanonickém způsobu.¹³

Ve stejný den, tedy 21. ledna 1278, v listině vydané pravděpodobně v Brně, Hartleb /z Dubna/, komoří bítovský, Bohuš /z Drahotuš/, maršálek moravský (*Bohussie, marschalcus Morauie*), a Všebor /z Náměště/, soudci jmenovaní králem, vyhlásili, že dvě sestry z Moravských Málkovic odstoupily od sporu s opatem a konventem kláštera ve Žďáru o polovinu vsí Kučerov a Lhota.¹⁴

Ještě když v roce 1279 v Mohelnici olomoucký biskup Bruno z rozkazu římského krále Rudolfa rozhodl spor mezi Albertem z Lešan a Budišem, opatem hradištěským, o hranice vsí Knínice a Konice, objevuje se mezi svědky Bohuš, moravský maršálek (*Bohussie, marschalcus Morauie*) a jeho bratr Hartman z Čeblovic. Ale již o rok později, 1280, Bohuš z Drahotuš, moravský maršálek, předává své dceři Herce a klášteru v Oslavanech v zastoupení ves Zbýšov (*Nos Bohusch Marschalcus Morauie dictus de Drahotusch*). Zároveň se jako svědci objevují bratři Petr, kazatel v klášteře v Brně, a Hartman z Holštejna.

O rok později (1281) Bohuš z Drahotuš odkazuje své statky ve Studyni klášterníkům v Oslavanech (*Bohus de Drahotus*). Ve stejném roce Dětrich, biskup olomoucký, potvrdil oslavanskému klášteru listina na statky ve Studyni, které pro svoji spásu odkázal Bohuš z Drahotuš (*Bohus de Drahotus Marsalci Morauie*) a patronátní právo ve Zbýšově. Stejně tak ve stejné době Gerhard z Obřan potvrdil, že Bohuš, moravský maršálek (*dominus Bohusius, marschalcus morauie*), odevzdal své dceři a oslavanskému klášteru ves Zbýšov a půl vsi Studyně.

Vykopávky z hradu
Drahotuš.
Z knihy Lipník nad
Bečvou, město a okres

V roce 1282 vystupují na provinčním zemském soudu v Olomouci soudci jmenovaní Albertem, knížetem saským, správcem Moravy. Mezi přítomnou šlechtou, která potvrdila donaci vdovy po Neplachovi Bohuslavi pro tišnovský klášter, listina uvádí kancléře moravského probošta Cirha, komorníka Oneše, Bohuše z Drahotuš (*Bohussie de Drahothuss*), Vítka z Úpy, Parduse z Horky, Matěje z Černé Hory a další šlechtice. Podobné složení má shromáždění šlechty v Kroměříži kolem biskupa Dětricha v roce 1283 v čele se Všebozem z Náměště z rozrodu Švábenických.

Naposledy se s Bohušem (*Bohussius de Trahatucz*) setkáváme jako se svědkem v listině z 21. května 1287, vydané na hradě Olomouc, v níž olomoučtí beneficiáři dosvědčují, že Drslav z Kravař prodal dvůr v Olšanech klášternicím u sv. Kateřiny v Olomouci.¹⁵

Nejdříve Florián Zapletal a po něm Ladislav Hosák předpokládali, že Bohuš z Drahotuš dostal území v Moravské bráně v době mezi lety 1256–1266 jako výsluhu. První datum označuje dobu působení Smila z Obřan jako přerovského kastelána, druhé, kdy je v téže funkci jmenován Bohuš. Vycházeli z představy, že k obvodu přerovského hradu patřilo rozsáhlé území pozdějšího panství lipnického a drahotušského. Ladislav Hosák mluví o tom, že v letech 1256–1266 vzniklo drahotušské dominium s hradem Drahotuš nad Podhořím jako centrem administrativně-vojenským, nikoliv Helfštýn, který dle těchto představ vznikl daleko později, a městem Lipník jako centrem ekonomickým.¹⁶

Lze předpokládat, že Bohuš po získání jmenovaného území začal budovat svůj hrad jako rodové sídlo, které je poprvé výslovně jmenováno v roce 1278. Je ale také možné, že hrad již stál a Bohuš přijal po získání území s hradem přídomek po něm. Ve stejné době se jeho bratr Hartman (1252–1302) jmenuje v listině s přídomkem po hradě Holštejně, který založil.¹⁷

Jak rozsáhlé území získal Bohuš od Přemysla Otakara II.? Zkusíme si pomoci výčtem vesnic, které k drahotušskému panství patřily v roce 1371: Drahotuše, Podhoří, Bohuslávky, Jezernice, Slavič, Milenov, Klokočí, Velká, Hrabůvka, Mikulov, Uhřínov, Středolesí, Sobíkov, Radíkov, Svatošov, Juřitinov, Uhřínova Lhota. Z pozdějšího lipnického panství můžeme uvažovat o Lipníku, Louče, Dolních a Horních Nětčicích, Radotíně, Slavkově, Týnu, Oseku a Dolním Újezdu.

Zda již tehdy existovala osada v místech dnešních Drahotuš, nemůžeme říci. Jediným zajímavým místem v pramenech, které dovoluje popustit uzdu fantazii, je zmínka v listině z 21. ledna 1278, že Žofie, manželka Bohuše z Drahotuš, obdarování kláštera na Velehradě uskutečnila a potvrdila osobně spolu s dcerou Hertou před panem Lupinem, opatem kláštera, u jejich hradu Drahotuše (*circa castrum nostrum Drahotus*) po kanonickém způsobu. Znamená to snad, že se tak stalo ve vsi pod hradem, dnešním Podhořím, nebo již v Drahotuších na dnešním místě?¹⁸

Otisk pečeti Bohuše
z Drahotuš. CDB V

Další osudy drahotuškého hradu a obce jsou zahaleny v temnotách. Po smrti Bohuše z Drahotuše na konci roku 1287 nebo na počátku roku 1288 se v pramenech objevuje 21. května 1288 Crha, syn Bohušův, jako svědek na listině, již Hartman z Holštejna postoupil olavanskému klášteru svůj statek ve vsi Studyně pro spásu duše své a milovaného bratra pana Bohuše. V roce 1323 je svědkem při prodeji domu v Olomouci Vokem z Kravař Bohuš z Drahotuše, o němž nevíme, zda byl synem, či snad již vnukem maršálka Bohuše z Drahotuše.

Další spolehlivé zprávy máme až z roku 1348, kdy byl u zemského soudu veden spor mezi Janem z Kravař a Čeněkem z Drahotuše, který si dal v roce 1348 do zemských desek vložit prohlášení, že hrad Helfštýn je jeho dědictví. Pan Jan z Kravař, tehdejší držitel hradu, si nechal zase zapsat jiné prohlášení: „*Hrad Drahotuš je potomků (nepotum) jeho synů pana Bohuše z Drahotuše.*“ Při zasedání v únoru 1349 pak též Jan z Kravař, olomoucký komoří, prohlásil, že hrad Helfštýn držel jeho otec Vok vším právem dědičným a vlastnil všechna léta, co mu podle práva příslušelo, a to spadlo dědičně na Jana a jeho potomky. (Vok z Kravař se uvádí jako zemřelý v roce 1329.) Pokud by měl Čeněk z Drahotuše něco proti němu, ať se zachová podle zemského práva. Čeněk z Drahotuše a jeho bratr Mikuláš následně vyznali, že hrad Helfštýn byl postaven na jejich statcích násilně Fridušem z Linavy. Se svými důkazy ale bratři neuspěli, a soud tak jejich nároky odmítl. Proti nejvyššímu komorníkovi olomoucké cúdy měli asi velmi málo šancí.¹⁹

Dostáváme se k rodu, který sehrál důležitou, byť epizodní roli v historii Drahotuše a Hranicka. Je s podivem, že nejsme schopni s jistotou říci, odkud rod pocházel. Jediný Josef Pilnáček ve Staromoravských rodech uvedl, že původní sídlo měli v Linavě u Ratiboře (něm. Lonau) na Hlubčicku. Podíváme-li se ale na mapu a do slovníků, najdeme tu lokalitu Łany, ležící dnes v opolském vojvodství, v powiecie kędzierzyńsko-kozielskim, v gminie Cisek. Německý název zněl *Von Lan, Lohnau*, česky Łány. Připomínají se poprvé 23. prosince 1295. Ves vznikla spojením dvou osad ležících bezprostředně vedle sebe, z nichž jedna nesla název Lany a druhá Lona. Obě byly lokovány v podobě oválu, žilo zde na 20 sedláků a zahradníků. Ves se rozvíjela velmi rychle. Zmínka o existujícím kostele pochází již z roku 1376 a v roce 1418 je to kostel farní. Byly majetkem kláštera cisterciáků v Čarnovanci, potom majetkem hrabat z Oppersdorfu. Polská historiografie s touto dědinou rod pánů z Linavy nespojuje, jak dokazuje vyjádření Tomáše Jureka o tom, že není známo místo s podobným názvem ve Slezsku, Čechách a Německu.²⁰

První zmínka o příslušnících tohoto rodu pochází z roku 1266. Dne 1. listopadu 1266 v listině olomouckého biskupa Bruna pro Dětricha z Brocku svědčí Oto z Linavy. Oto byl manem (miles) biskupovým, ale po letech nabyl jmění a usadil se na kamenném hradě Edelštejnu, odkud spolu s bratrem Oldřichem oba působili velké škody lidem vratislavského biskupa. Roku 1281, 6. září, Mikuláš I. Opavský při své návštěvě Nisy postoupil vratislavskému biskupství hrad Edelštejn s podhradím (Zlatými Horami) jako náhradu za škody, které diecézi způsobil Oto z Linavy se svými bratry. Zároveň nechal na vůli biskupově, zda hrad bude užívat, nebo rozboří. Dne 11. září 1281 vratislavský kníže Jindřich IV. potvrdil Mikulášovu donaci. Roku 1290 předal Petr z Linavy mlýn ve Velkém Týnci, patřícím řádu johanitů.²¹

Podle Zbraslavské kroniky musel král Jan Lucemburský řešit v polovině roku 1312 vážné rozepře na Moravě: „*Neboť povstali někteří mužové nešlechtní nad jiné zločinnější,*

kteří před tím velmi mnoho loupeží páchávali na Moravě, z nichž jeden byl Fridrich z Linavy, Artleb, řečený z Boskovic, a bratr jeho Jimram s přívrženci svými. Ti od obvyklého loupežení na čas ustali následkem strachu před králem, ale nyní z lásky k cizímu majetku vraceli se k loupeži, jako pes k vývratku. Obyvatelé Moravy tedy, kteří od zlých zlých třeli, králi to oznámili a vyžadovali si ochrany králové, aniž nářek hluchýma ušima pomíjel spravedlivý král Moravanů, ale poslal a svolal vojsko české. V měsíci tedy červenci (podle listin byl král Jan již 5. května 1312 v Třebíči) třetího roku po svém příchodu – je to rok Páně 1312 – král Jan vyšel z Prahy a postupoval přinést pomoc Moravanům. Měl pak Jimram z Boskovic, škůdce Moravy, blíže kláštera Třebíče hrad, jenž se nazýval Ungersperk (Sádek u Třebíče): ten že byl v cestě králové, vojsko královo naň válečným způsobem udeřilo a mužně jej obléhalo i dobylo...

Potom král táhl dále, vešel do Brna (Jan se objevuje v Brně již 17. června 1312), z jehož příchodu veškeren lid se těšil, ale jediné ničemnost lidí zlých se obávala, by jí nebylo uloženo mlčení. A že Fridrich z Linavy v sílu hradův a tvrzí svých důvěřoval a milosti královny nevyhledával s tak velikou bedlivostí, jak měl, aniž od zločinů svých ustával, také všechny obyvatele Moravy poškozoval ohněm a mečem, král Jan roztrpčil řeči své, svolal k sobě Moravy, rozkázal také, aby měšťané brněnští byli uchystáni. A bez prodlení všickni připraveni jsou k boji, a slova králova zároveň poslouchají. Poslal tedy král četné vojsko válečnými zbraněmi vypravené k obklíčení a obléhání hradu, který slove Račice (u Vyškova), jenž za nejsilnější mezi ostatními tvrzemi Fridricha z Linavy byl pokládán. Bylť hrad tento tak pevný, že obhájcem svým poskytoval volný východ i vchod, i když na to hleděli všickni, kteří je byli oblehli: co stroj obléhací mohl vyhoditi, síla tohoto hradu nepokládala za nic. Když pak všechny způsoby obléhání málo pomáhaly, vymysleli jiný způsob. Neboť ti, kteří hrad získati se snažili, povolali některé horníky, kteří na kov v báních dolovali, a ti přijavše odměnu, učinivše podzemní podkopy, v několika dnech zeď hradu podkopali, takže zároveň v jednu hodinu s částí zdi některé bašty padly. Vida pak Fridrich z Linavy, že jádro síly jeho hrozí zkázou, protože hrad Račice ztratil nějakou část tajným nastrojením, poslav posly žádal o milost královu. Dovolil pak král, aby ten, jenž toho žádal, přišel před tvář královskou. Podporován jsa tedy pomocí svých přátel, Fridrich z Linavy nabyl milosti královny a slíbil pod přísahou, že věrnou službou svou dle vůle královny chce chybu svou napravit (Fridrich z Linavy a jeho společníci přijati na milost v Brně dne 20. července 1312: Artleb z Boskovic získal milost královu k zakročení předních pánů moravských dne 5. května 1313). Zbořil také na rozkaz králův /Fridrich/ jiný silný hrad, jenž se nazýval Drahotuš, a ten hrad Račice ze základů vyvrátil, jakož se králi líbilo.²²

Dovídáme se tu, že člen rodu pánů z Linavy držel nějaké majetky, konkrétně hrad Račice, ale také hrad Drahotuš. Friduš z Linavy podnikal ze svých hradů loupeživé výpravy proti sousedům, ale byl přinucen je rozbořit. Je pravděpodobné, že tu zároveň šlo o vzpouru moravských přívrženců opavského knížete Mikuláše. Nicméně velmi brzy se Friduš z Linavy stal stoupencem krále, Jana, který mu zastavil za věrné služby Čelechovice, které ale od něj 11. května 1321 Vok z Kravař vyplatil.²³

Další je listina, kterou král Jan prodal za celkovou částku 2 200 hřiven grošů Vokovi z Kravař, nejvyššímu komorníkovi, do dědičného držení hrad Plumlov, který dříve koupil za 1 800 hřiven grošů od opavského knížete Mikuláše, s vesnicemi Plumlovem, Smržicemi, Krasicemi a Čechovicemi. Dále mu prodal hrad Drahůš i městečko... i jiné

vesnice k těm hradům příslušející. Text listiny se nám zachoval jen v českém překladu a v nedokonalém přepisu, jméno městečka není ani uvedeno. To dalo příčinu k dohadům, který hrad Drahůš je míněn. I když byla zprvu dávana přednost hradu Drahotuši nad Podhořím, někteří badatelé jej začali hledat v okolí Plumlova v drahanské lesní trati Starý Plumlov. Při určení datace by se mohlo vyjit z toho, že 11. května 1321 dal král Jan Vokovi ze Sovince do zástavy zboží v Čelechovicích.²⁴

Florián Zapletal při líčení počátků Lipnicka v souvislosti s konstituováním panství Drahotuše pominul problematiku roků 1312 a 1325 a předpokládal, že v letech 1306–1312 založil Friduš z Linavy na panství pánů z Drahotuš hrad Helfštýn a připojil k němu část drahotušského panství, zejména město Lipník, o němž předpokládal, že se poprvé v písemných pramenech objevuje v roce 1294. Po své porážce v červenci 1312 vydal hrad s příslušenstvím králi, který vše postoupil Vokovi z Kravař.

Ladislava Hosák naopak soudil, že pozdější majetkové poměry svědčí, že v roce 1325 mohlo jít jen o hrad Drahotuš (zbořený 1312) nad Podhořím. S přihlédnutím k zápisům v zemských deskách olomouckých v letech 1348 a 1349 učinil další závěry v tom smyslu, že při prodeji šlo tedy o celé zboží drahotušské, jehož podstatná část náležela i nadále pánům z Drahotuš, kteří za zbořený drahotušský hrad vystavěli náhradou nový hrad u dnešních Drahotuš. Nedokázal říci, zda současně vznikla i osada Drahotuše pod novým hradem, či byla-li podle náhradního hradu nazvána starší osada nepovědomého jména. Měl však za jisté, že osada Drahotuše se pak stala městečkem za ztracený Lipník. Zboží v listině z roku 1325 neuvedené zrekonstruoval eliminací později získaných vesnic, takže podle něj obsahovalo Lipník, Loučku, Dolní a Horní Nětčice, Radotín, Slavkov, Týn, Osek a Dolní Újezd. Pak ovšem jménem neuvedené městečko nemohlo být ničím jiným nežli Lipníkem. Svrchu uvedené dokumenty Hosákovi dovolily i přesnější vročení vzniku hradu Helfštýna. Předpokládal, že když roku 1312 ještě hradu Helfštýna nebylo, jinak by byl uveden mezi Fridušovými hrady, které měly být pobořeny, musel Friduš z Linavy, podle svědectví pánů z Drahotuš, hrad vystavět před rokem 1325, tj. před koupí území Vokem z Kravař. Pro vznik hradu je tedy kritické období 1312–1325, spíše brzy po 1312, hrad byl tedy náhradou za zbořený Drahotuš u Podhoří.²⁵

Budeme-li v soulasu s Hosákem hrad zmiňovaný v listině z roku 1325 považovat za Drahotuše nad Podhořím, dostáváme se do potíží v okamžiku, kdy máme interpretovat zápisy v zemských deskách, podle nichž Čeněk z Drahotuš prohlašoval, že Helfštýn je jeho dědictví a Jan z Kravař potvrzoval, že Drahotuše patří potomkům Bohuše z Drahotuš (podle Floriana Zapletala šlo o sestřence Jana z Kravař, tj. syny pana Bohuše z Drahotuš, který, jak předpokládal Zapletal, byl ženat s některou z dcer Voka z Kravař, jinak sestrou Jana z Kravař). Již ale o rok později, když Čeněk z Drahotuš s bratrem Mikulášem tvrdili, že hrad Helfštýn postavil násilím na jejich statcích Friduš z Linavy, Jan z Kravař se otevřeně přihlásil k držbě hradu Helfštýna, protože jej jeho otec Vok z Kravař držel dědičně vším právem a na Jana a jeho děti spadlo také jako dědictví. Můžeme se rovněž dohadovat o blíže neurčeném vztahu k rodu pánů z Drahotuš. Roku 1358 vystupují bratři Ješek Rakůvka a Friduš z Drahotuš, erbu pánů z Drahotuš (nikoliv tedy potomci Friduše z Linavy). Je to s podivem, protože bychom předpokládali, že příslušníci rodu z Drahotuš si nezvolí jméno příslušníka jiného rodu, který se podle našich představ dopustil na nich majetkové újmy. Nabízí se, že Friduš měl za manželku sestru Bohuše II. z Drahotuš, ale tím i některá práva k drahotušskému zboží.

Kdyby v roce 1325 koupil Vok z Kravař hrad Drahotuš nad Podhořím, jak to, že v roce 1348 jej opět drží pánové z Drahotuše? Zatímco hrad Drahotuš nad Podhořím se opakovaně zmiňuje jako užívaný až do konce 15. století, kdy již šlo o zříceninu, v případě hradu Drahaus u Plumlova nemáme další zmínky po jeho rozboření. Také archeologické nálezy svědčí o tom, že po 1. čtvrtině 14. století zde aktivity ustaly.

Teprve díky dochovaným zemským deskám olomouckým poznáváme, jak se konstitovalo drahotušské panství. V roce 1353 Bohuš z Drahotuše prodal klášteru sv. Jakuba v Olomouci 11 lánů bez 1 čtvrti ve vsi Milenov. V tomtéž roce 1353 Kuna z Drahotuše zapsal své manželce Alžbětě půl městečka Drahotuše s masnými krámy, hospodami a vesnicemi, jak to držel se souhlasem a vůlí svých bratrů Čenka a Matouše na věno ve výši 200 hřiven grošů pražských a půl vsi Jezernice ve výši 100 hřiven grošů. Taktéž Matouškově manželce Kačně zapsali na věno ves Slavíč ve výši 80 hřiven grošů.

Poprvé tu máme výslovně zmíněny Drahotuše, a to hned jako městečko. Dále se tu objevují masné krámy a vsi, patřící k panství.

Jaroš z Drahotuše dal a připsal v roce 1358 své manželce Fronce z dílu, který měl na statcích v Drahotuších a v Libosvárech, s poli, loukami a pastvinami a vším příslušenstvím 180 hřiven grošů, ale pod tou podmínkou, že kdyby zemřel a ona své vdovské sídlo nezměnila, může je užívat beze vší překážky. Kdyby se ale odstěhovala, budou mít bratři či dědicové plnou vůli vyplatit onu zástavu a složit ji do rukou Ramše ze Sedlnic a Zbyňka Čáka. Podobně tak učinil pro svou ženu Evu Jindřich z Drahotuše, který jí upsal 250 hřiven grošů na svém dílu v Drahotuších, Milenově, Radíkově.

V roce 1365 prodal Ctibor řečený Pluch Jarošovi z Drahotuše s jeho dědicům v Drahotuších dvůr, hospodu s púllánem, v Milenově sedm podsedků a jeden a půl lánu opuštěných a dvě čtvrtiny se vším příslušenstvím. Jaroš rovněž koupil od svého bratra Jindřicha z Drahotuše tvrz s dvorem a vším příslušenstvím a také vše, co měl ve vsích Radíkov, Středolesí a Sobíkov. Je zřejmé, že po určitou dobu stála v Drahotuších tvrz jako sídlo držitele, čemuž odpovídá lidová tradice.²⁶

Rodové panství nakonec sourozenci Kuník, Jaroš, Ješek, Bohuše prodali moravskému markraběti Janu Jindřichovi, kup byl vložen do zemských desek při lednovém zasedání zemského soudu v roce 1371. Jednalo se o hrad Drahotuš, městečko Drahotuše, vsi Jezernice, Podhoří, Milenov, Slavíč, Klokočí, Hrabůvka, Velká, Mikulůvka, Radíkov, Svatošov, Středolesí, Sobíkov, Uhřínov, Juřitínov, třetí díl z Bohuslávky a osmý díl poplužního dvora před Chýlci, patronátní právo, pole obdělaná i neobdělaná, louky, pastviny, lesy, křoviny, mlýny, rybníky, vody, břehy, kopce, vrchy a údolí v hranicích. Jednotliví příslušníci rodu se pak pohybovali na Přerovsku, ale i na vzdáleném Opavsku, kde drželi statek Benešov.

V tomtéž termínu ještě byl do desek zapsán i další majetek, který markrabě prikoupil od Machynky z Drahotuše. Jednalo se o čtvrtý díl hradu Drahotuše, a podíly v městečku Drahouše, ve vsích Jezernice, Slavíč, Velká, Klokočí, Podhoří a Uhřínova Lhota.

Tím markrabě Jan Jindřich získal poměrně rozsáhlé dominium, které podle jeho třetí, ale tentokrát definitivní verze závěti, kterou vyhotovil v Brně 26. března 1371, připadlo nejstaršímu z jeho tří synů – Joštovi.²⁷

Po určitou dobu zůstalo panství v zeměpanském držení, ale v blíže neurčeném roce

je zastavil markrabě Jošt po smrti svého otce v roce 1375 za 2 244 hřiven grošů pražských Ctiboru z Cimburka, odjinud z Tovačova (zemřel roku 1392), a jeho synu Albrechtovi.²⁸

Albrecht z Cimburka udělil městu 5. listopadu 1408 na hradě Drahotuši privilegium, v němž se poprvé s určitostí mluví o Drahotuších jako o plnoprávném městě, které chce jeho zástavní pán množit jak na lidech, tak i na zboží. Albrecht dal Drahotuškým odúmrť, tj. právo svobodně odkazovat svůj majetek. Osvobodil je zároveň od jistých povinností, např. nemuseli již konat poselskou službu, povinnost jezdit s povozy mimo město se zmenšila na čtyři povozy ročně a ne dále, než čtyři míle, a jen pro sůl, med, nebo oves. Zůstala jim povinnost robotovat ke dvoru, osvobodil je ale od dělání sladu pro hrad a jeho dovážení. Povinností drahotušských měšťanů bylo zajišťovat chod mlýna a to tak, že v případě potřeby měli vyslat dva dělníky a mlynář dát třetího, pokud by jich bylo třeba více, měli je zajišťovat v poměru 2:1. Na výpomoc jim byli k dispozici lidé ze vsí Slavič a Klokočí, v případě, že by voda strhla stav, měli přispěchat na pomoc všichni poddaní příslušející ke hradu. Povinnost vozit ze mlýna na hrad byla omezena na 73 lipenek pro měšťany z města, na 26 pro Slavič a 30 pro Milenov, Klokočí 21 lipenek. Kdyby se nedostávalo kamení ve mlýně, měli Drahotuští dovézt na svůj účet a lidé ze Slaviče a Klokočí jim mají být nápomocni při placení. Též jim Albrecht dal les Drahotuch za Bečvou k jejich polepšení.²⁹

Znak pánů z Cimburka. Kresba Z. Černý

Král Václav IV. na doporučení moravského hejtmána Lacka z Kravař po navýšení zástavní ceny o 500 hřiven grošů ponechal listinou danou na pražském hradě 6. července 1416 hrad Drahotuš s městečkem řečeným Drahotuše a vesnicemi Podhoří, Bohuslávky, Jezernice, Slavič, Milenov, Klokočí, Velká, Hrabůvka, Mikulůvka, Uhřínov, Středolesí a Sobíkov se vším příslušenstvím v dědičném držení Albrechtových synů Jana a Ctibora. Měli však za povinnost otevřít hrad v případě nutnosti královskému vojsku, které se tam ale zdržovalo na královny náklady. Po králově smrti měli být od té povinnosti zcela osvobozeni, ale měli vrátit všechny listiny a privilegia, která měli od markraběte Jošta ve věci zástavy. Do zemských desek byla listina zapsána až o dva roky později (1418).³⁰

V neklidném období husitských válek se zmocnil hradu Drahotuš Boček Puklice z Požorčic, který se pak psal po Drahotuších, poprvé se tak v pramenech objevuje v roce 1437. Tehdy jej Jan z Cimburka a z Tovačova pohnal z 50 hřiven grošů, že mu sáhl na poddané v Podhoří pod hradem a na Drahotušské ve městě a z toho bral desátky, ač na to neměl právo. Jan z Cimburka a z Tovačova pohnal též Jana Tunkla z Drahanovic a z Brnička ze sta hřiven grošů, že Matúškovi, jeho služebníku, pobral v Drahotuších koně a oděv a zajal jej a šacoval v pravém landfrídu.

V roce 1437 ale byly zároveň zapsány Drahotuše do zemských desek Heníkovi z Valdštejna. Jednalo se o hrad Drahotuš s vesnicemi Podhoří s mlýnem, Uhřínov,

Klokočí s dvorem, Středolesí, Radíkov, Mikulůvka s mlýnem, Hrabůvka, Bohuslávky, v Milenově šest a půl lánu s půlí čtvrtí a šesti podsedky a v městečku Drahotuše devět a půl lánu a šest a půl zahrad, čtrnáct hospod, dvůr tamtéž s robotami lidí z Drahotuše, nakonec mlýn. Vymínil si k svému dědičnému užívání to, co zbývalo na uvedeném zboží a patřilo k hradu Drahotuši.

Od Heníka z Valdštejna získal panství (intabulováno 1446) Boček Puklice z Pozořic, Heník výslovně dal zapsat hrad Drahotuš a v městečku vše, co mu tam samotnému patřilo, podobně vsi Klokočí a Milenov, Hrabůvku, Mikulůvku, Radíkov, Uhřínov, Středolesí, Podhoří s patronátním právem, Bohuslávky.

Proti vkladu Bočkovi podal odpor 8. července 1446 Jan z Tovačova, protože si na zboží kladl nárok. Roku 1448 dal své manželce Žofce z Kunštátu zapsat do zemských desek olomouckých a zajistit její věno v 700 hřivnách grošů na vsích Jezernici, Slavíči, na půl vsi Milenově i na platu, který měl dědičně na Hranicích, s patronátním právem v Jezernici, s mlýny, fojststvími i jinými příjmy a užitky. Zároveň převedl peníze, které utržil za prodej manželčina věna Skalské, na to, co měl v Drahotuších na fojství, na patronátním právu tamtéž, ve vsi Velká, na mlýně a fojství v téže vsi, rovněž na řece Veličce a na všem, na co měl právo v řečeném městečku a k čemu se natahoval od starodávna v řečené vsi. Na druhou stranu manželka jej vzala na spolek na vše, co měla a co bude mít. V té době byl na Drahotuši vydán od Prokopa ze Símře správní list Vokovi ze Sovince na dvůr v Símři. Nese datum 1450, ale pravděpodobně je buď z roku 1453, nebo 1459.

Boček Puklice odevzdal zboží dobrodruhovi Janu Zubovi z Moravan, aby je hájil. Zub z Moravan se psal napotom z Drahotuše, v pramenech k roku 1463. Jan z Cimburka (otec) pohnal Jana z Moravan a z Drahotuše ze 200 hřiven, že jsa v jednotě s ním a s touto zemí, přijímal na svém zámku a přijímat dopustil šacunky z jeho lidí a z lidí Voka na Lipnicku.³¹

Jan z Cimburka zabil všechny kněžské polnosti i desátky, odváděné poddanými kněžím a obrátil je ke svému užitku. Obsadil jen faru v Hranicích kněžskými podobojí, vesnické fary nebyly už obsazeny a vesměs zanikly. Na panství hranickém a drahotušském zůstaly pak jen fary v Hranicích a Drahotuších, které obstarávaly i kostely zaniklých farností.

Roku 1464 Janovi synové Ctibor z Cimburka, nejvyšší hofrychtér markrabství moravského, a Jan z Cimburka, pohnali pana Voka ze Sovince a na Helfštýně ze 3 000 hřiven grošů, že jim slíbil vložit do desek hrad Drahotuš se zbožím k němu příslušným, které držel Boček Puklice, a to nechce učinit. Také ho pohnali ze 100 hřiven, že slíbil, že se Machna, Puklicova žena, nemá na drahotušské zboží svým věnem vracet.³²

Ctibor z Cimburka a Tovačova, nejvyšší hofrychtér markrabství moravského, pán a dědic drahotušský, obnovil listinou danou na Hranicích 28. května 1465 předchozí privilegium udělené Drahotuškým a nadal je i dalšími svobodami. Převedl svůj mlýn pod plat a Drahotušké zbavil povinnosti dovážet 73 lipenek. Za tu fúru ale měli přijet na hrad a odtud vzít tři vepře a dovézt je do mlýna na vykrmení a pak zase dovézt ze mlýna na hrad.

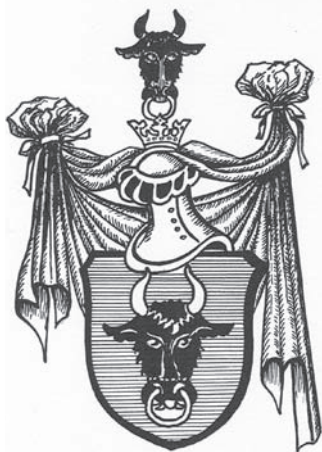
Rovněž převedl dvůr pod plat, za odpuštění robot a za volné nakládání s rolemi a loukami měli dávat dvanáct kop grošů, a to na vánoce, anebo na den božského narození. Již v listině jeho děda byl zmiňován les Drahotuch, který směli užívat, ale za to dělali hatě a jiné opravy cest. Ctibor z Tovačova jim tuto povinnost prominul a měli využít les ke svému prospěchu, ale slíbili opravovat cesty kamením.³³

V té době již město Hranice ve snaze o rozvoj na předměstí na pravém břehu Veličky naráželo na hranice sousedních Drahotuší. Aby město mohlo dále růst, prodal Ctibor z Cimburka na žádost hranických měšťanů roku 1465 role zahrady za Veličkou k osazení hranickým měšťanům a předměšťanům, roční platy z nich však měli odvádět k hradu Drahotuši. Měšťanu Janu Hedvíčkovi byla prodána zahrada Košarovská, Jiříku Pluhařovi díl půllánu, ležícího od Bečvy až do Veličky vedle role drahotušského fojta. Noví majitelé mohli zahrady prodat, stálý plat z nich však měla brát drahotušská vrchnost. Hranicím měšťané a předměšťané získali tak v 2. polovině 15. století široký pruh pozemků za Veličkou na panství drahotušském, od mezí Velických až do Bečvy. Později se rozsah pozemků na pravém břehu Veličky ještě zvětšil a zůstaly již trvale v držení hranických měšťanů.

Purkrabím na hranickém hradě byl v této době panoš Štěpán z Popelova, který za válečných tažení zaplatil žoldnérům za pana Ctibora 120 kop gr. stříbrných. Proto mu Ctibor postoupil roku 1469 listinou danou na hradě Drahotuš jako úhradu dluhu a prodal v té sumě svou Struhlovskou roli, ležící mezi jinými rolemi proti městu Hranicím na drahotušském panství. Štěpán měl za ni platit roční plat 4 gr. drahotušskému fojtovi, který odváděl vybrané platy k hradu Drahotuši.³⁴

Zatímco do roku 1470 držel Ctibor z Tovačova obě panství – hranické i drahtušské, ve jmenovaném roce král Jiří postoupil Albrechtu Kostkovi z Postupic na přímlyvu Ctibora z Tovačova zástavní listy na klášterní statek Hranice. Ctibor si podržel Drahotuše a v dědičné držení dostal panství Tovačov. Ale již roku 1476 prodal Ctibor Tovačovský z Cimburka veškerý drahotušský statek za 7 000 dukátů Vilémovi z Pernštejna. Jednalo se o hrad Drahotuš s městečkem Drahotuše a s vesnicemi Jezernicí, Slavčím, Milenovem, Klokočím, Velkou, Lhotkou, Podhořím, Uhřínovem, Středolesím, Bohuslávkami, Hrabůvkou, Radíkovem a pustými vesnicemi Žabíkovem, Jiřatskem a Popelovem. Mimo prodej zůstala Struhlovská role, rozkládající se poblíž potoka Veličky, o které jsme se zmínili, že ji Ctibor dal v dědičné držení svému služebníkovi Štěpánovi, a která momentálně byla k užítu hranickému špitálu. Do zemských desek byl prodej zapsán v roce 1480.

*Znak pánů z Pernštejna.
Kresba Z. Černý*

Své manželce Johance z Liblic zajistil Vilém z Pernštejna její věno 3 000 zl. uherských a 12 000 zl., které dostal za její statek, prodaný v Čechách, celkem tedy 15 000 zl. uherských na zboží drahotušském, na městě Lipníku a vsích Oseku, Podolší a obou Újezdech i na hradě a městě Přerově, jež měl vloženy v deskách, ale roku 1501 převedl ty peníze manželce na zámek Plumlov a na město a panství Prostějov.³⁵

Vilém z Pernštejna na Helfštýně osvobodil 26. dubna 1480 drahotušskou obec od placení dvanácti kop grošů ze dvoru neb újezdu i za roboty o vánocích, dále nemuseli jezdit čtyřmi povozy a odvádět půl druhého sta měřic chmele. Bylo to vlastně odškodnění Drahotušských za to, že přes jejich pole nechal Vilém vést příkop, kterým se napájel slavíč-

ský rybník. Drahotuští také neměli povinnost starat se o příkop, pouze část za městečkem a za jejich humny zděli od jednoho konce až k druhému měli opravovat, pokud by to bylo zapotřebí. Také později se tato část drahotušského území stala předmětem zájmu, to když Vilém 19. července 1511 slíbil Drahotuškým, že na loukách, rozkládajících se až po slavičský rybník, nebudou již dělána další vodní díla.

Správu drahotušského panství spojil Vilém se správou při hradu Helfštýn. Staral se především o opevnění hradu Helfštýna a zvelebení hranického sídla, zatímco hrad Drahotuš, ležící mimo hlavní komunikace, nechal zpustnout.

S Drahotuškými učinil Vilém 24. dubna 1487 smlouvu, na jejímž základě získal les Drahotuch a místo něj obdrželi měšťané les Hadovec na helfštýnském panství. Les Drahotuch dal pak k užívání městu Hranicím, měšťanům i předměšťanům za roční plat 6 hřiven, který měli odvádět na hrad Helfštýn. Aby nevznikly spory a hádky, stanovil listinou z roku 1489, že Hraničtí musí udělat u lesa Drahotuchu oplety, aby jejich dobytek nemohl vycházet a škodit na obilí nebo lukách Drahotuškým. Kdyby se to stalo, měli Drahotuští dobytek zajmout a nepouštět, dokud by škoda nebyla zaplacená, a ještě měli propadnout Hraničtí vrchnosti pokoutou. Vilém si také vyhradil, že i dobytek z hranického panského dvora budou moci hnát na pastvu do Drahotuchu bez překážek.

Drahotuští dostali od Viléma v roce 1489 louku zvanou Ve dvorském se strništi, chrastinami a dvoriskem do užívání, s tím ale, že jednou v roce o sv. Václavu platili z ní jednu kopu grošů.

Velký přínos pro Drahotuše znamenalo Vilémovo privilegium z 10. srpna 1500, jímž osvobodil drahotušské měšťany od vinných šenků a dovolil jim svobodně šenkovat víno ve městě i ve vsích drahotušského panství. S tím spojené bylo i ustanovení o tom, že drahotuští fojtové, rychtáři a dvoráci, kteří měli svobodné rychty a bezrobotní dvory, a formané z městečka Drahotuše i ze vsí k Drahotuším příslušející byli placeni při vození vína na zámek v Hranicích a na Helfštýn a od dreljinku vína dostávali tři kopy grošů mišenských, od půl dreljinku vína půl druhé kopy.

Vilém z Pernštejna upravil roku 1516 také poměry při rozvážení ryb a rybiho plůdku z rybníků na drahotušském panství, podobně potřebného dřeva z lesů k tarasům na rybníky, a to do té doby, dokud by se tarasy nedělaly z kamení. Lidé z Drahotuše a z vesnic v drahotušském panství, kteří se takových prací zúčastnili, měli dostávat od každé míle čtyři groše české, od půl míle dva české, od čtvrti míle jeden groš český, od půl čtvrté míle jeden groš mišenský, podobně v případě tarasů.³⁶

Poddaní se podíleli na placení zemské daně, dle základu nazývané daň odhadní, též z jmění nebo turecká. V nejstarších olomouckých berňových registrech (výkazy výběřčích, kolik vybrali peněz) z roku 1516 zjišťujeme první známá jména představitelů města. Zároveň si můžeme udělat představu o počtu obyvatel i ve srovnání s okolím.

Z městečka Drahotuše se odvádělo od 80 osedlých, peníze, celkem 25 zl., přinesl Martin, purkmistr, Vávra, fojt, a Mikuláš, konšel. A z rolí od fojtství zůstalo nezaplaceno 9,5 zl. Z Bohuslávky od 14 osedlých, Václav, fojt, přinesl 2 zl. 1,5 gr., a z rychty dal 16 gr. Z Hrabůvky od 12 osedlých, Jan, fojt, přinesl 1 zl. 20 gr., a z rychty 0,5 zl. Z Jezernice od 40 osedlých, Martin Močan, fojt, Jan Zezhulík a Jan Zezhulík, konšelé, přinesli zároveň i z fojtství 17 zl. 6 gr. Z Klokočí od 18 osedlých, Martin, fojt, a Štěpán, konšel, přinesli 6 zl. 2,5 gr., na požářích zůstaly 2 zl., a z rychty se dal 1 zl. Z Michalcovy Lhoty od 7 lidí, Jiřík, fojt, přinesl 24 gr. Z Milenova od 21 osedlých, Jan, konšel, a Bernart,

obecní konšel, přinesli i s fojtem 10 zl. 8 gr. Z Podhoří od 14 osedlých, Štěpán, fojt, a Jíra, konšel, přinesli 3 zl. 5,5 gr., a z fojstvtí dali 10 gr. Z Radíkova od 19 osedlých, Martin, fojt, a Vavrej přinesli 2 zl. 16 gr. a z rychty dali 8 gr. Ze Slaviče, Václav, fojt, přinesl 1 zl. 21 gr. a z rychty dali 0,5 zl. Ze Středolesí od 15 osedlých, Jiřík, fojt, a Jakeš, konšel, přinesli 1 zl. 19 gr., a z rychty dal 7 gr. Z Uhřínova od 12 osedlých, Martin, fojt, přinesl 1 zl. 13 gr., a na jednom požárníku scházely 4 gr., a z rychty dal 6 gr. Z Velké od 27 osedlých, Václav, fojt, a Václav, konšel, přinesli 7 zlatých 20 gr.

Z města Hranic tehdy od 118 osedlých přinesl Mikuláš Hlávka a Jan Sýkora, starší, 37 zl. 6 gr. a z hranického předměstí od 31 lidí Matěj Radíkovský, fojt, a Martin, Vidunin syn, celkem 18 zl. 12 gr.³⁷

Roku 1518 propustil Vilém z Pernštejna a vrátil městům a vsím na všech třech panstvích hranickém, drahotušském i helfštýnském farní desátky, které přešli páni pobrali, takže poddaní nemohli mít vlastní kněze, kteří by jim posluhovali svátostmi a slovem Božím. Zároveň stanovil, aby poddaní nedávali více kněžské desátky vrchnosti, ale zjednali si za ty desátky kněží na faru, k níž byli přidáni.

Drahotušské panství se stalo dle zápisu v zemských deskách jednou z jistin, kterými se zavázal Vilém z Pernštejna své manželce Johaně z Liblic za prodej jejího statku v Čechách a za její věno.³⁸

Rok před svou smrtí, zemřel 8. dubna 1521, odevzdal Vilém z Pernštejna drahotušské panství svému synu Janovi. Z doby jeho panování kolem roku 1530 se dochovala v rožmberském archivu v Třeboni registra loučná a kopaninná panství helfenštejnského, hranického a drahotušského, v nichž jsou zapsány všechny dávky ovsu, odváděného vrchnosti. Z Drahotuše dávalo 84 osedlých, z Jezernice 52, z Milenova 31, z Klokočí 21, ze Lhotky 7, z Velké 29, u ostatních obcí na panství nebyl údaj o osedlých uveden.

Osedlí v Hranicích na Novosadech za Veličkou, kteří si tu na zahradách postavili domky, platili roční platy do důchodů drahotušského panství, a byli proto v registrech sepsáni jmenovitě a odděleně. Platili vrchnosti celkem 5 kop 14 gr. 2 d. roční činže. Podle register bylo tehdy za Veličkou 37 domů s pozemkem. Zde kolem bratrského sboru a domu u Veličky a na předměstí vůbec se zakupovali hojně bratří. V té době byl tu dlouholetým správcem sboru bratr Daniel, řečený Hranický, který jako biskupský sufragán zemřel pak v Lipníku roku 1553. Podle register loučných držel bratr Daniel ze sboru hranického také kus pole nad rybníkem drahotušským a platil z něho činži 20 gr. Celkový příjem vrchnosti z obou měst, 25 vesnic panství hranického a drahotušského a 4 připojených vesnic panství helfštýnského činil v té době podle register loučných na 950 kop gr., 360 měřic osově rži a 900 měřic ovsu kromě naturálních vajec aj.³⁹

Přibližnou představu o velikosti Drahotuše, počtu jejich obyvatel a jednotlivých vesnic panství nám podává nejstarší dochovaný rejstřík osedlých na panství helfštýnském, hranickém a drahotušském z roku 1539. Městečko Drahotuše mělo jen 89 osedlých a asi 550 obyvatel, z nichž však 48 domů bylo vyhořelých a mělo lhotu, tj. neplatilo žádné dávky, aby domy mohly být znovu postaveny. Slavič – 20 osedlých a fojt, Jezernice – 52 osedlých, 2 mlynáři a 1 dvořák, Podhoří – 15 osedlých, 1 dvořák, 1 mlynář a zakoupený fojt, Bohuslávky – 13 osedlých a zakoupený fojt, Uhřínov – 1 osedlý a zakoupený fojt, Středolesí – 15 osedlých a zakoupený fojt, Radíkov – 19 osedlých a zakoupený fojt, Milenov – 32 osedlých a dvořák, Klokočí – 23 osedlých, zakoupený fojt a dvořák, Hrabůvka – 13 osedlých a zakoupený fojt, Lhotka 7 osedlých, 1 dvořák a 1 mlynář.

V Hranicích bylo tehdy 242 držitelů domů a usedlostí ve městě a na předměstí, dále jeden městský mlýn, 4 malé mlýny a 1 dvorák, kromě vrchnostenských objektů, které nebyly zapsány, totiž zámku, panského domu a dvora na předměstí aj. Počítáme-li průměrně 6 obyvatel na jednu usedlost, žilo v Hranicích v té době asi 1 500 obyvatel. Rozsahem i počtem obyvatel bylo mnohem větší město Lipník, které mělo 310 osedlých a asi kolem 1 900 obyvatel.⁴⁰

Řeka Bečva při povodních často zatopila velkou část pastvin drahotušských měšťanů a hrozila strhnout i strouhu, kterou se vedla voda z Veličky na Slavičský rybník. To vedlo Jana z Pernštejna k tomu, že s Drahotuškými učinil roku 1536 frejmark na kus jejich pastviska, které leželo za Novosady u Hranic za své dědičné grundy ležící v helfštýnském panství za řekou Bečvou. Jednalo se o část táhnoucí se od Bečvy Čanovou mezí a mezi malého Jana až na Podhůru po znamení, které bylo uděláno na lípě, a vymezenou ještě jinými znameními. Majiteli panství odtud vycházely platy z kopanin od Vaška Rušova 3 gr. bílé, od Dobka 6 gr. bílých, od Vaška Kašného z Tlachova jezera 4 gr. bílé, od Jakše 9 gr. bílých, od Maruži 9 gr. bílých, od Kudlíka 6 gr. bílých, od Otrapky 7 gr., od Fijanika 4 gr. bílé, od Štěpána Slaviče 11 gr. bílých, od Dýmala 4 gr. bílé, od Vaška Tomanova 7 gr. bílých. Z kusu nově přidaného Janem z Pernštejna od meze Čanovy měla dát drahotušská obec 20 gr. bílých. Celkem se jednalo o půl druhé kopy grošů bílých. Z té sumy jim vrchnost upustila za kus pastviska, které Drahotuští pustili Hranickým, 50 gr. bílých a co nad to zůstalo platu z těch uvedených kopanin, to měla drahotušská obec platit majitelům helfštýnského panství, totiž 40 gr. bílých o svatém Martinovi. Nadto si k tomu pastvisku zjednali Drahotuští od Míky Rybáře louku, z které Jan z Pernštejna dostával každoročně při svatém Václavu 14 gr. bílých.⁴¹

Jan z Pernštejna v roce 1547 na Moravě prodal z četných svých statků panství hranické a drahotušské a některé vesnice panství helfštýnského, ležící v okolí města Hranic, Václavu Haugvicovi z Biskupic. Vklad hranického panství do zemských desek novému držiteli byl proveden v Olomouci 6. ledna 1548. K panství patřily v té době zámek a město Hranice s kostelním podacím, se dvorem i s předměstími a mlýny, ležícími okolo města, ves Olšovec, Střítež s kostelním podacím, Partutovice s kostelním podacím, Jindřichov, Nejdek s kostelním podacím, Bělotín s kostelním podacím, Lučistě, Blahutovice, Polouvsí, Dub, Kozí Loučka, Heřmanice a Polom. Současně byl prodán pustý hrad Drahotuš, městečko Drahotuše s kostelním podacím, ves Slavič, Jezernice s kostelním podacím, Podhoří s kostelním podacím, Uhřínov, Středolesí, Radíkov, Michalcova Lhota, Velká, Hrabůvka, Klokočí a Milenov. Od helfštýnského panství byl prodán pustý hrad Svrčov u Hranic a pustá ves Lhota, ves Hluzov, Černotín, Ústí, Opatovice i s lesem Jedlovcem a pustou vsí Zimotínem pod Valšovicemi, co k Opatovicím příslušelo, ves Zbrašov i s těmi lesy nad Bečvou až po Křivou cestu a až k potoku pod Mezeříčkem a po Jedlovici, dále pusté vsi

*Znak pánů Haugviců z Biskupic.
Kresba Z. Černý*

Šovejdy, Juřacko, Sobíkov, pustý dvůr ve vsi Veselí slove Kouty, jinak Lazysko blíž slezských hranic. Střediskem tohoto rozsáhlého komplexu panství hranického, drahotuškého a části bývalého helfstýnského panství se stal hranický zámek. Hranické panství se tak rozšířilo i na levý břeh Bečvy a sahalo pak až po čáru Špičky – Skalička a v této podobě pak již zůstalo až do konce feudalismu v roce 1848.⁴²

Doba Pernštejnů přinesla městu četné hospodářské i sociální výhody. Pro Hranice to byla doba znamenitého rozkvětu dříve nevýznamného městečka v město dobře opevněné a výstavné, s rozvíjejícími se řemesly a obchodem, které se stalo správním, hospodářským i kulturním centrem rozlehlého hranického panství. Tento vývoj šel na úkor sousedního města Drahotuše, které i s panstvím bylo trvale připojeno k panství hranickému. Jeho význam vedle města Hranic upadal a Drahotuše zůstaly převážně zemědělským městečkem.

Hraniční měšťané získali i za Pernštejnů rozlehlé pozemky za Veličkou, na Novosadech i podél Bečvy a Drahotuchu, patřící kdysi k Drahotuším, a také později kupovali stále více drahotušská pole, ležící mezi oběma městy. Trvající různice o to byly urovnány se souhlasem pana Haugvice písemnou smlouvou danou v Hranicích 2. června 1552. Předně vrchnost potvrdila Drahotuškým všechna jejich dosavadní privilegia, počínaje privilegiem Albrechta z Cimburka z roku 1408 až po deváté privilegium v řadě od Jana z Pernštejna z roku 1536.

Dále byli Drahotuští osvobozeni od konání prací při mlýnských stavech, ani nebyli povinni fůrami ke mlýnu, nebo jinými robotami, poněvadž za to dávali plat. Dále neměli být nuceni prodávat do jiných obcí proti své vůli obecní role nebo louky.

K regulaci vztahů mezi měšťany obou měst měla sloužit i jejich vzájemná úmluva z 31. července téhož roku 1552. V 1. článku bylo potvrzeno, že žádná pole nemají být odprodávána od drahotušských gruntů k hranickým bez vědomí a povolení vrchnosti. Pole, která Hraniční již koupili, anebo ještě koupí od Drahotušských, měli užívat tím způsobem jako Drahotuští, tj. nechávali část ležet ladem (úhor) a užívali společně pastvu. Kdo by se proti tomu úmyslně nebo svévolně provinil a pásł přes zákaz dobytek anebo koně a bylo mu to dokázáno, byl povinen zaplatit pokutu 14 gr. a škodu podle uznání zvlášť napravit, a to z Drahotuš Hranickým a naopak. Co se pak týkalo platů a dávek kněžských desátků z těch koupených rolí, ti Hraniční, kteří ty role drželi, platili o svatém Jiří a o sv. Václavu rychtáři v Drahotuších a desátek knězi.

Byla též stanovena pravidla ohledně kupování obilí Drahotuškými v Hranicích na trzích. Nikdo z domácích ani z přespolních nesměl v době, kdy se sjížděli do Hranic na trh, nakupovat obilí v ulicích nebo na předměstí anebo na cestách, jak to dříve činivali. Teprve když začali Hraniční kupovat, mohli se Drahotuští připojit. Pokud by to porušili, měli zaplatit hranické obci pokutu 14 kr., která měla být použita na opravy cest k městu.

V tomtéž roce již 21. května se řešil také spor mezi Václavem Čanem, rybářem z helfstýnského panství, a drahotušskou obcí o písek a náplavisko z drahotušských gruntů k břehům, kde se říká Hadovec. Jak hranická, tak i lipnická vrchnost vyslaly své úředníky, kteří při obhlídce na místě konstatovali, že se nemá nic měnit na tom, jak bylo dříve ujednáno, protože drahotušská obec a rybáři užívali toho písku spolupasením dobytka. Drahotušská obec, aby ukázala svoje přátelství vůči sousedům, povolila rybáři Čanovi po dobu jeho života, aby svůj dobytek mohl pásť na těch pastvískách, kde svůj dobytek měli

i Drahotuští, nebo pustit svůj dobytek do stáda Drahotušských a zaplatit stejnou částku, jakou vybírali sousedé na pastýře. A kdyby Drahotuští měli zahájené, tehdy Čan nemá honit a má se chovat jako jiní sousedé. Kdyby Čan svůj dobytek pro velkou vodu do drahotušského stáda přehánět nemohl, dovolili mu Drahotuští pást v Hadovci za Bečvou, kde se říká Za struhú, anebo na tom písku, o který byla rozepře. Svině neměl Čan jinde pást, než tam, kde jdou drahotušská stáda. Bylo mu dovoleno chovat u domu pouze dvě svině, avšak tím způsobem, aby jimi nečinil škody. Co se týká pastviska pod Rybáři, na tom Čan ani jiní po něm neměli svině ani ovce nikdy pást, pouze krávy nebo koně. Kdyby to pastvisko nebylo zahájené a Čan by svévolně na něm pásal a činil škodu, měl za to složit pokutu.⁴³

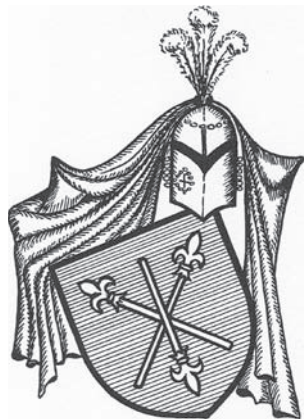
V roce 1553 koupil spolu s hranickým i drahotušské panství Jan Kropáč z Nevědomí, poslední z větve starého rodu české šlechty po meči. Jan Kropáč, který zemřel roku 1572, pohřbil dvě manželky a zatlačil oči třem synům a stejnému počtu dcer.⁴⁴

Již po roce spolu s Půtou z Ludanic a na Helfenštejně uzavřeli 24. června 1554 smlouvu, ve které bylo jasně stanoveno, že les Hadovec náleží podle listu Viléma z Pernštejna Drahotušským. S odvoláním na řezané cedule z roku 1552 bylo připomenuto ujednání ohledně pasení dobytka rybářem Čanem, poddaným z helfštýnského panství. Václav Čan po dobu svého života mohl na místech, která byla v ceduli řezané uvedena, užívat pastvu a podobně Drahotuští též na jeho gruntu, a to bez vzájemných škod. Kdyby se řeka Bečva zvedla tak, že by Čan svůj dobytek k Drahotušským nemohl přehnát, mohl, dokud by voda stála, pást v Hadovci na jejich pastvisku. Dále citovaná smlouva Jana Kropáče z Nevědomí s pánem z Ludanic řešila Kropáčovu žalobu na hajného Lišku, poddaného helfštýnského panství, který Matějovi, pacholku drahotušského fojta, vyrazil zuby. Protože se nezjistilo, že by týž Matěj pobýval v helfštýnských horách jako myslivec, anebo činil jakou škodu v horách, měl Liška zaplatit tu sumu, kterou Matěj dal lékaři za léčení. Za zbití měl Liška zaplatit pět kop grošů v několika termínech.

Pan Kropáč obvinil pána z Ludanic, že nechal drahotušským lidem pobrat kosa, které položili na vlky. Z rozhodnutí smírčí komise Drahotuští takové kosa neměli více stavět a pokud by chtěli na svých gruntech vykonávat myslivost, měli se při tom zachovat podle zemského zřízení.

*Znak pánů Kropáčů z Nevědomí.
Kresba Z. Černý*

V záležitosti uvěznění pacholete z Drahotuš nepadlo rozhodnutí, protože pan z Ludanic o tom nic nevěděl. Naopak Půta z Ludanic vinil Jana Kropáče, že jeho poddaní nechtějí lidem poddaným pána z Ludanic vydávat purkrechtní peníze. I zde bylo rozhodnuto, že obě strany se mají k sobě chovat podle pořádku práva dědiného. Ludanic také obvinil Drahotušské, že vymezili hranice jinde, než mělo správně být. Po právu měly být hranice udělaný podle listu Jana z Pernštejna. Naposledy se řešily problémy medařských brtí v helfštýnských horách, z čehož vyšlo, že mohou-li lidé páně Kropáčovi vyjednat sobě něco na pánu z Ludanic, má se tak stát.⁴⁵

Kropáč byl cílevědomým hospodářem a jako jiní drobní šlechtici se snažil výhodnými kupy a prodeji zvětšit svůj majetek. Kropáč dal sepsat a vydal pro všechny poddané hranického a drahotušského panství poddanské zřízení, které zavedlo pevný řád do všech obcí. Jeho opis se nám dochoval v sirotčích registrech dvou dědin, Kozi Loučky a Lhotky, založených roku 1558.

V roce 1569 dal Kropáč sepsat a pořídit nový urbář, neboli správní registra všech panských důchodů na panství hranickém a drahotušském. K hranickému panství patřily tehdy kromě 14 vesnic také již vsi Opatovice, Ústí, Černotín, Hluzov a Zbrašov, odtržené roku 1548 od panství helštýnského. K panství drahotušskému, které bylo od roku 1548 připojeno správou k panství hranickému, patřilo kromě městečka 11 vesnic. V Hranicích bylo tehdy 310 osedlých, tj. měšťanů nebo předměšťanů, kteří drželi vlastní domy. Z toho bylo ve vlastním městě v hradbách 134 osedlých a na předměstí 176. Zatímco město Hranice vzrostlo proti stavu roku 1539 o 62 usedlostí na předměstích, měly Drahotuše jen 91 osedlých, tj. o 2 více. V 19 vesnicích hranického panství bylo zapsáno 458 osedlých, v 11 vesnicích drahotušského panství 264. Takto spojené hranické panství, se dvěma městy, 30 vesnicemi a celkovým počtem 1 123 osedlých patřilo počtem poddaných i rozsahem k velkým panstvím v zemi.

Z 91 osedlých lidí v městečku Drahotuších byli 4 držitelé lánu, 6 mělo tři čtvrtě lánu, 19 půllán, 1 držel 1 a půl čtvrti, 24 měli čtvrt lánu a 14 z nich bylo zahradníky. Ostatní měli jen menší části: 1 měl 2,5 dílce, 1 dva dílce, dva 1,5 dílce, 6 dílec a dva ½ dílce. Tři domy, jejichž držitelé odváděli roční činži, neměli žádné pozemky. Roční činže se odváděla též z radnice, lázně a špitálu. Jeden osedlý neplatil a jeden držel jen fojství. Mezi osedlé se počítal také ještě mlynář na „Koutích“ a 2 osedlí na „Rybářích“.

Uvedené „fojství“ nalézáme také u jiných osedlých, kteří byli jinak držiteli větší nebo menší usedlosti. Tímto fojstvím rozumíme pole, které někdy tvořilo celek a měl je od vrchnosti fojt v držení: později bylo rozděleno a dáno v držení některým osedlým pod plat. Jeden osedlý měl dvojí fojství a odváděl 2,5 gr. Z fojství se odváděl plat různé: ročně 5 gr., 2 gr., 3,5 gr., 1 gr.

Někteří lidé z Hranic, Milenova a Klokočí drželi pole na Drahotušsku. Plat z nich vybíral drahotušský fojt a odváděl pánu na zámek do Hranic. Z Hranic bylo takových lidí 16, mezi nimi se uvádějí také „Bratři ze zboru“, kteří platili z role o sv. Jiří a o sv. Václavu po 5 gr.: z Milenova byli dva a z Klokočí jeden. Obec Klokočí a Slavič platily z mlejníka o sv. Jiří 15 gr. a o sv. Václavu stejnou částku.

Lidé z městečka Drahotuše odváděli své vrchnosti rozmanité platy a vykonávali různé práce. Tyto platy byly u každého osedlého v urbáři přesně stanoveny a rovněž tak naturální dávky. Co se týče prací, ty byly poznamenány všeobecně: Povinnosti, které z městečka Drahotuše činili mají.

Pavel mlynář na Koutích, nebo z Koutu nedával žádný peněžitý plat, ale každý rok odváděl dva vepře, které vykrmoval, aby se dobře mohli hodit na sádlo. Vepře hladové přitom dostal z hranického dvora.

Na Rybářích byli dva osedlí: Jan Bartků platil o sv. Jiří 7 gr., z fojství 1 groš a o sv. Václavu stejně. Druhý platil o prvním termínu 5 gr. a o druhém podobně.

Řezníků uvádí urbář pět. Byli to: Matěj Batěk, Martin Hermanů, Jan Strnadl, Jan Hruška a Vítek Hermanů. Každý z nich dával z řemesla a masného krámu o sv. Václavu 1,5 kamene přepouštěného hovězího loje. Společně dali ročně 7,5 kamene loje.

Držitel celého lánu platil ročně tuto činži: o sv. Jiří 28 gr. z role, z domu 8 gr., o sv. Václavu tolikéž, o sv. Jakubu z role 5 gr. a z domu 1 gr., slepic dával 8, vajec 40, ovsa o sv. Martinu 2 měrice.

Ze statku, majícího $\frac{3}{4}$ lánu, platil osedlý o sv. Jiří 21 gr., z rolí a z domu 8 gr., o sv. Václavu tolikéž, o sv. Jakubu z rolí 3 gr. 5 denárů a 1 vídeňský, z domu 1 gr., slepic dával 6, vajec 30 a ovsa o sv. Martinu 2 měrice.

Statek půllánový dával o sv. Jiří 14 gr. a z domu 8 gr., o sv. Václavu tolikéž, o sv. Jakubu z polí 2,5 gr. a z domu 1 gr.: slepice 4, 20 vajec a ovsa o sv. Martinu 2 měrice.

Statek čtvrtlánový platil o sv. Jiří z rolí 7 gr. a z domu 8 gr., o sv. Václavu podobně: o sv. Jakubu z pole 1 gr. 1 d., 1 vídeňský, z domu 1 gr.: slepice 2, vajec 10, ovsa o sv. Martinu 2 měrice.

Držitel zahrady čili zahradník odváděl vrchnosti o sv. Jiří a o sv. Václavu po 2 gr., slepici a o sv. Martinu 2 měrice ovsa.

Ten, kdo byl držitelem $\frac{1}{2}$ dílce pole, platil o sv. Jiří 1 gr. 1 denár a $\frac{1}{2}$ haléře, o sv. Václavu tolikéž, o sv. Jakubu 1,5 d., ovsa o sv. Martinu 2 měrice.

Ten, kdo byl držitelem jednoho dílce pole, dával vrchnosti o sv. Jiří 2 gr. a 2,5 d., o sv. Václavu tolikéž a o sv. Jakubu 3 d.

Z 1,5 dílce pole o sv. Jiří 3,5 gr., tolikéž o sv. Václavu, o sv. Jakubu 5 d. a o sv. Martinu 2 měrice ovsa.

Ze 2 dílců se platila při obou termínech činže po 4 gr. a 5 d. a ovsa při sv. Martinu 2 měrice.

Z 2,5 dílce o sv. Jiří dáváno 5 gr. 6 d. $\frac{1}{2}$ h., podobně o sv. Václavu, o sv. Jakubu 1 gr., $\frac{1}{2}$ d. a o sv. Martinu 2 měrice ovsa.

Z domu bez polí o termínu jarním (sv. Jiří) a podzimním (sv. Václav) dávalo se po 8 gr., o sv. Jakubu 1 gr. a ovsa o sv. Martinu 2 měrice.

Z radnice dáváno: o sv. Václavu z rolí 16 gr., z domu 8 gr., z fojtství 1 gr., z mlýna 2,5 zl. rýnských, z dvorského 1 zl. rýnských, o sv. Jakubu 4 gr. 6 denárů, slepic 6, vajec $\frac{1}{2}$ kopy a o sv. Martinu ovsa 2 měrice.

Z lázně se platilo dvakrát po 15 gr. a o sv. Jakubu 3 denáry: při lázni byl dílec pole, z něhož se platilo o sv. Jiří 16,5 gr.

Roboty lidí z městečka Drahotuše se týkaly prací na rybníku nad Drahotušemi. Bylo-li potřeba oprav na hrázi, troubě nebo tarasu, měli přivážet kámen, dřevo a jiné potřebné věci: vodu zastavovali nebo napouštěli, v zimě roubali prohlubně, lovili plody a ryby buď přiváželi, nebo odváželi.

Když se lovil rybník, dělali v něm příkopy, aby se voda dala snadno svést. Do rybníků, které byly jinde na drahotušském panství – podle listu pana Viléma z Pernštejna – svázeli plody a ryby, anebo z nich rozvázeli.

Když se někdy rybník „zsušil“ a měl být oset, byli Drahotuští povinni přivážet a rozšívat semena z obilnic hranického zámku, následně vláčet, potom žít nebo sěci, hrabat, vázat a skládat do mandelů. Nakonec vozili obilí k hranickému dvoru do stodol nebo do stohů.

Dále byli povinni příkop, kterým se vedla voda na slavičský rybník – od té zahrady pod mostkem nejprvnějším na konci od Hranic okolo všech humen až po nejzadnější zahradu dole pod městečkem – cídít, rozšiřovat, stávky opravovat nebo znovu dělat.

Drahotuští formané byli povinni přivážet po 1 beče – desítky vína: od bečky dostávali 1,5 zl. rýnského a od dreljinku 3 zl. rýnské.

Rybáři byli v Drahotuších tři, kteří o Vánocích odváděli pánu plat. Jan Bartků dával plat z řeky, začínající od Rybář a starého staviska až po souhrady Drahotuška a klokočské pastvisko, 1 zl. rýnský, 18 gr., 4 d. Druhý, otec předešlého, Bartoš Bartek, měl řeku až po místo, které se nazývalo „Černé pleso“. Dával o Vánocích jako prvý. Třetí, Mikuláš Mika, držel řeku od Černého plesa až proti potoku, kterým vpadala voda z Hranického rybníka do Bečvy, a dával 1 zl. rýnský 20 gr. 5 d.

Všichni tři rybáři byli povinni ve sváteční a postní dny dodávat na zámek Hranice ryby, a sice v slušnosti za peníze prodat. Potom měli povinnost opravovat velká tenata i malé nevody, kterých bylo potřebí k lovení zvěře, ryb i ptactva. Rybáři měli svého představeného, který se nazýval plesník. Ustanovovala jej rybářům vrchnost.

Suma úroků o sv. Jiří od osedlých v Drahotuších byla 43 zl. rýnských, 26 gr., 1 vídeňský, o sv. Václavu 44 zl. rýnských, 26 gr., 1 vídeňský, suma úroku z rolí a dílců o sv. Jakubu 5 zl. rýnských, 19 gr., 2,5 d., suma slepic 4 kopy 15 slepic a 2 díly, suma vajec 19 kop 25 vajec, suma ovsu 165 měřic.

Všechny takové platy – osep, slepice i vejce – přijímali fojt a úřad v městečku Drahotuších a odváděli je na hranický zámek.⁴⁶

Na koupi zlínského panství si Kropáč vypůjčil roku 1570 od města Hranic, Drahotuš a vsi Bělutína 500 zl., které pak spolu i s dluhem Václava Haugvice z Biskupic za vypůjčené sirotčí peníze vesnic hranického a drahotušského panství zaplatil teprve roku 1572 všem obcím Jan z Kunovic.

Drahotuškým měšťanům potvrdil na zámku v Hranicích 31. ledna 1575 všechna jejich dřívější privilegia a nadto povolil, aby o masopustu i jinde mohli dovézt a čepovat opavské pivo.⁴⁷

Jan Kropáč zanechal panství v roce 1572 své jediné pozůstalé dceři Anně, provdané za Jana z Kunovic. Paní Anna Kropáčka přijala svého manžela roku 1580 na spolek na vodovský statek a roku 1581 i na panství hranické a drahotušské, vymínila si však k svobodnému kšaftování 40 000 zl. Po jeho brzké smrti pojala roku 1582 Anna za manžela Jana mladšího ze Žerotína.

Drahotuští přenechali vrchnosti kus pastviska, ohraničeného z jedné strany tokem starého Bečvicka a z druhé příkopem, kudy šla voda z Veličky do slavičského rybníku, které zároveň oddělovalo drahotušské grunty od hranických, a to ke stavbě nového mlýna, který později získal označení Trávnícký. Rovněž byli svolní s tím, aby vrchnost nechala vykopat nový příkop od mlýna starým Bečviskem přes drahotušské pastvisko až k místu, kde se scházela drahotušská pole s pastviskem, ležícím při strouze, kudy šla voda z Veličky na slavičský rybník, dále skrz zádušní pole k poli zvanému Ravce, které se dále dělilo s prostředním polem. Odtud pak vedla strouha přes jezero Kačino mimo místo, kde stával kostelík, zasvěcený sv. Michalu a odtud do Bečvy.

Za tuto ochotu jim Jan z Žerotína 8. září 1582 na zámku v Hranicích mimo potvrzení dosavadních privilegií slíbil, že nechá na nově vybudované strouze postavit tři mosty svým nákladem a i do budoucna se starat o jejich opravu. Dále slíbil, že je nebude nutit k robotám spojeným s provozem mlýna, ani s údržbou příkopu. Zároveň dostali slib, že se již žádný nový mlýn stavět nebude, s podmínkou ale, že v případě zkázy mlýna může vrchnost postavit nový. Zato mohli Drahotuští dle libosti lovit ryby ve strouze, která šla z Veličky na slavičský rybník.

Důležitou svobodou bylo, že Drahotuští již nemuseli posílat sirotky z obce na zámek k službě, a to ani v tom čase, kdy se pořádala sirotčí registra. Výjimkou bylo, když o službu u vrchnosti sirotek sám požádal, v tom případě mu náležela odměna. Kvůli evidenci měli sirotci za povinnost dostavit se o Vánocích na radnici. V případě, že se sirotek dopustil nějakého zločinu, nebo dívka otěhotněla, měl právo k nim majitel panství. Správu sirotčích peněz měla na starost obec.

Z částky 44 zl. 26 gr. 1 peníz vídeňský malý svatováclavského pololetního úročního platu slevil Jan z Žerotína 2 zl.

Privilegium obsahovalo i ustanovení ohledně evangelických a bratrských kněží, které ovšem písař, který je opisoval do pamětní knihy až po roce 1620, vynechal.

Ačkoliv Jan mladší ze Žerotína sám potvrdil smlouvu města Drahotuše s Hranicemi z roku 1558, že Drahotuští nebudou nuceni prodávat svá role do jiných obcí, sám na nich vymohl, že roku 1582 prodali zahradu v trati Pod Zábřehy, dotýkající se hranických gruntů, panskému úředníku na Hranicích, vladykovi Stanislavu Czzyrnovi z Runsperska.⁴⁸

Už Jan z Kunovic usiloval roku 1576 o hospodářské povznesení městečka Drahotuše, aby mu bylo uděleno právo týdenního trhu a jarmarků. Jeho supplika, kterou podal císaři, byla prošetřována, zda by to nebylo na škodu okolním městům a městečkům, která již měla obdarování na trhy, po jeho smrti však věc upadla v zapomenutí. Až po letech obnovil akci opět Jan mladší z Žerotína a také Drahotuští vyslali deputaci o přímělu u císaře k panu Petru Vokovi z Rožmberka na Bechyni, který držel tehdy sousední panství helfstýnské. Na jeho přímělu dostali Drahotuští 2. dubna 1585 právo na týdenní trh každé úterý a čtyři výroční trhy v trvání osmi dní během roku ve stanovené dny, první jarmark v pondělí po neděli postní Laetare, druhý na den svatého Marka, třetí v úterý po povýšení svatého kříže a čtvrtý na den svatého Tomáše. To pozvedlo význam městečka, skutečným centrem panství se však nemohlo stát, protože hospodářské zájmy Hranic to vylučovaly.

Když Anna Kropáčka a Jan mladší z Žerotína potvrdili roku 1584 artikule řeznického cechu v Hranicích, cítili se tím řezníci v Drahotuších poškozeni, protože podle nového privilegia se na ně vztahovaly všechny nevýhody, vyjmenované v privilegiu pro přesporní řezníky z cizích panství. Poněvadž tím by jim bylo ztíženo a znemožněno dodávání a prodej masa v Hranicích, prosili, aby je hraničtí řezníci připustili k svému pořádku v tovaryšství, že chtějí zachovávat všechny artikule podle nich. Hraničtí řezníci je skutečně přijali v tovaryšství a bratrství, mělo to ovšem platit, jen pokud městečko Drahotuše nebude odprodáno od města Hranic. Drahotuští řezníci se za to uvolili dávat každoročně vrchnosti z každého masného krámu jeden kamen přepuštěného loje, jak dávali hraničtí řezníci. Stalo se tak přípisem z 13. května 1584.⁴⁹

Mladický Jan Jetřich z Kunovic, syn paní Kropáčky, převzal hranické a drahotušské panství počátkem roku 1588 po dosažení čtrnácti let věku. Poddaní obou panství mu slibovali človečenství na hranickém zámku druhý týden po Třech králích roku 1588 v přítomnosti pana Jana Skrbenského a pana Víta Bartodějského.

Jan Jetřich z Kunovic patřil k těm šlechticům renesanční doby, kteří se snažili značné částky peněz potřebné pro nákladný život a přepych svých sídel vydřít z poddaných. Prosazoval odběr panského piva nejen do vesnic drahotušského panství, ale i hranické ho panství, což bylo výsadou města.

Dne 26. května 1588 se dohodl s drahotuškou obcí a farníky a ti mu postoupili farskou roli, ležící za cestou Veličkou poblíž Hranic, a to podle práva, jakým bylo vyjednáno užívání rolí a jejich osívání a pasení dobytka mezi Hranickými a Drahotuškými. Za to Jan Jetřich dal drahotušské faře do užívání jeden kus tříprutní role, ležící mezi drahotuškými poli od Slavíče od příkopu až po klokočské meze, kterou koupil od Martina Matějova z Milenova. Dále jim dal i druhé pole za drahotuškými humny, které se nazývalo U malé vrchovinky a které koupil od klokočského fojta. To někdy náleželo ke klokočskému dvoru.

Protože pole, darované Janu Jetřichovi, bylo rozlohou o něco větší, než dvě pole darovaná Drahotuškým, přidal jim padesát zlatých, za které mohli koupit další kus pole, který by byl osvobozen od poplatků.

Zároveň znovu obnovil svobodu, podle níž nesměl nikdo proti vůli měšťanů odprodávat pole nebo louky do Hranic nebo někam jinam. V případě porušení měl kupující přijít o peníze, které vynaložil, a prodávající měl být vypovězen z Drahotuše. Nakonec se zavázal, že si nebude přivlastňovat desátky patřící drahotušské faře.⁵⁰

Jan Jetřich z Kunovic nebyl však v držení panství dlouho, neboť smlouvou z 31. října roku 1600 vyměnil se Zdeňkem Žampachem z Potenštejna celé panství za statek Nový Světlov. Jan Jetřich z Kunovic také na novosvětlovském panství, které koupil roku 1594, nutil bojkovické měšťany k nespravedlivým robotám, k brání panského piva a jeho spor s poddanými se dostal až před zemského hejtmana. Roku 1595 postoupil proto novosvětlovské panství své sestře Anně Marii z Kunovic a jejímu manželovi Zdeňku Žampachovi z Potenštejna. Žampach pokračoval ve sporu s Bojkovskými, kteří si sice roku 1599 uhládili právo vařit pivo a mlít slady v panském mlýně, rok před tím však prohráli spor o roboty. Žampach pohnal proto roku 1599 Jana Jetřicha z Kunovic o náhradu škod, které mu ucházely na důchodech z panství. Obě strany učinily pak narovnání 31. října 1600 na zámku v Uherském Brodě. Jan Jetřich měl vzít zpět novosvětlovský statek v sumě 85 000 zl., jak ho prodal sestře, a výměnou za něj měl postoupit jí a Žampachovi do jednoho týdne město a panství hranické s pivovarem, valchami a vesnicemi i městečko a panství Drahotuše. Žampach měl dát vymazat půhony na pana Jana Jetřicha. Protože statek hranický a drahotušský převyšoval v hodnotě, příjmech i platech panství novosvětlovské, svolil Žampach s manželkou přidat 17 000 zl. a kromě toho vzali na sebe dluh 2 000 zl., které Jan Jetřich zůstal dlužen lidem na hranickém panství.

K drahotušské části panství příslušely město Drahotuše s kostelním podacím a vsi Jezernice s kostelním podacím, Slavíč, Uhřínov, Podhoří s kostelním podacím, Středolesí, Radíkov, Hrabůvka, Klokočí, Milenov, Lhotka, Velká, Hluzov, Černotín, Ústí, Opavice, Zbrašov.⁵¹

Zdeněk Žampach z Potenštejna a na Hranicích 18. března 1601 potvrdil Drahotuškým všechna jejich dosavadní obdarování a navíc jim dal tu milost, aby mohli vařit pšeničná piva a časem ječmenná v městě Drahotuších podle starodávného pořádku a taková piva mezi sebou šenkovat, s tím omezením, že je nesměli vyvážet jinam.

Protože obě města, Hranice i Drahotuše, měly právo meče, neměly však vlastního kata, který byl půjčován z Lipníku, poručil Žampach hned roku 1602 hranickým měšťanům, aby přijali a ustanovili vlastního kata, který měl být k dispozici i Drahotuším. Hraničtí přijali proto téhož roku kata a pustili mu domek při hradbách v Růžové uličce za městskými lázněmi, který sloužil za šerhovnu.

V roce 1608 byla prozrazena tajná jednání moravské katolické šlechty v čele se zemským hejtnanem Ladislavem Berkou proti zemi moravské a moravští stavové pak nechtěli Berku mít za hejtmana. Když se potom arcikníže Matyáš s Uhry a Rakušany vypravil do Čech, kde byl zvolen za budoucího českého krále, spojili se s ním Moravané a přijali ho za markraběte. V tomto pozdvížení se stavěl Žampach proti moravským stavům a zemi, proto byli všichni poddaní hranického a drahotušského panství podle společného usnesení moravských stavů vyňati a propuštěni z jeho poddanství a uvedeni v poddanost stavů markrabství moravského. Tak to zůstalo do podzimního brněnského sněmu, kdy měl být opět hranický statek vrácen Žampachovi podle sněmovního snesení. Hraníči se o tom dověděli již v červenci, psali proto úpěnlivý list měšťanům znojemským, aby se přimluvili na sněmu u stavů „aby nás v tak velké, velice těžké a nám svědek jest Bůh, již dále nesnesitelné jho, v poddanost téhož pána Žampacha zas odvozovati neráčili“, neboť kdyby zase museli trpět takové těžkosti, jak je pocítili za jeho panování, „museli bychom pro zachování hrdel svých a ujiti takových ukrutenství, vezouce manželky a ditky a opustiti to málo, co máme, na utíkání se oddati a pryč odejítí“. Ale sněm vrátil hranické panství 21. září opět Žampachovi a nařízení zemští komisaři měli poddané opět uvést v poddanost. Marné však bylo napomínání komisařů, poddaní hranického panství nechtěli Žampacha přijmout za pána. Měšťané hraníči a drahotuši jej pak po týdenním naléhání na pohrůžky komisařů za pána přijali, ale vesniční poddaní jej nepřijali a spílali pak Hranickým a Drahotušským do zrádců a vyhrožovali jim.

Ani moravští stavové však Žampachovi už nevěřili. Když se roku 1609 prozradily nové pikle proti moravské zemi ze strany těšínského knížete Adama Václava, který připravoval vpád na Moravu a měl prý smlouvu i se Žampachem, byli do Hranic, Drahotuš a okolních vsí vloženi zemští vojáci. Prozrazení piklů přispělo nemálo k tomu, že Žampach se rychle rozhodl prodat hranický statek. O sv. Martinu 1609 prodal panství hranické a drahotušské za 175 000 zl. Karlu Pergarovi z Pergu a jeho manželce Kateřině Olšičce z Bělkovic na Ořechovém. Trhová smlouva byla sepsána 6. listopadu 1609 v Olomouci. Hotově mu zaplatili 8 200 zl., 141 000 zl. mu ujistili dlužními zápisy a 25 800 zl. Žampachových dluhů se zavázali platit do sv. Jiří roku 1610 a zaplacené dluhopisy mu vrátili.

Obě panství, hranické a drahotušské, nechtěla slíbit človecenství nové vrchnosti. Poddaní z vesnic je nepřijali za pány, ani hraníči měšťané, a chtěli za vrchnost pana Viktorina z Žerotína, pána na blízkých Hustopečích. Protože hranický úřad odporoval komisařům, zakročili na radnici v Hranicích a Drahotuších násilím a vyžádali si vydání městských pečeti. Přinucení pohrůžkami komisařů přijali Pergara za pána konečně o Třech králích 1610. Trhová smlouva s Žampachem byla však vložena do zemských desek teprve 6. ledna 1612, po zaplacení stanovených částek Žampachovi. Spor, který vedli poddaní se Žampachem, v němž pokračoval Pergar, se vlekl ještě po řadu let, s měšťany hranickými a venkovskými obcemi byl vyřešen až roku 1614 za nové vrchnosti Václava Mola z Modřelic.

S drahotušskými měšťany byl ukončen roku 1612, poté co si na něj Drahotuši stěžovali u stavů. Dne 21. ledna 1610 se jejich záležitost projednávala na zasedání zemského soudu v Olomouci. Drahotuši vinili Žampacha, že přikazoval, aby odebírali více ryb, než mohli spotřebovat a prodat. Pan Karel Pergar od toho upustil a ryby mělo odebírat jen devět hostinců, kde s rybami odpradáva obchodovali. Drahotuši ale měli odebírat ryby jen od vrchnosti.

Dále si Drahotuští stěžovali na daleké fůry, což bylo proti privilegiu, které měli. Pergar přislíbil zachovávat toto privilegium, ale Drahotuští mu měli pomáhat se stěhováním. Jinak měl využívat služeb formanů ve městě, kteří se tím živili.

Zdeněk Žampach dal desátek z drahotušské fary k dispozici faře hranické, takže Drahotuští nemohli chovat faráře ve městě. Pan Karel Pergar povolil, aby ten desátek zůstal při drahotušské faře tak, jak bývalo od starodávna, a Drahotuští aby si opatřili faráře, jako dříve.

Dále si Drahotuští stěžovali, že se jim děla pasením panského dobytka jak na osení, tak také na loukách nemalá škoda. Pergar slíbil, že se tak nebude dít tam, kam se nepouští ani obecní dobytek.

Karel Pergar chtěl odtrhnout dva rybáře, kteří byli vždy počítáni k Drahotuším a tam i odváděli platy. Po projednání od toho ustoupil. Drahotuští měli mít také možnost dále mlít slady na pivo v panském mlýně. Od každého semletí sladu na jednu váрку, totiž od šestnácti měřic měli dávat po deseti groších. Kdo by chtěl více sladu mlít mimo pivené vářky, měl dávat od jedné měrice po půl groši.

Naposledy si Drahotuští stěžovali na Žampacha, že hranickému kovářskému cechu vydal nové artikule a kováře z Drahotuš k němu připojil. Drahotuští se hájili, že mají odlišné právo, rozdílné od Hranických. Pan Karel Pergar od toho upustil, a proto kovářský cech z města Hranic neměl v ničem drahotušské kováře utiskovat a činit jim překážky. Dělo se tak i proto, že Drahotuští vedli bez Hranických všechny své obchody a s Hranickými neměl žádného spolku.

Na soudu konaném v Olomouci roku 1612 se v tom smyslu stala výpověď pánů, která pak byla zapsána do drahotušské pamětní knihy.

Po třech letech prodal Karel Pergar z Pergu panství se vším příslušenstvím trhovou smlouvou, uzavřenou v Olomouci 27. dubna 1612, Václavu Molovi z Modřelic a na hradě Kvasicích za 173 000 zl. Aby se vyhnul dalším stížnostem a předešel sporům, vyžádal si Mol hned roku 1612 opisy privilegií obou měst, Hranic a Drahotuš, i ze všech vesnic na panství, dal je opsat a na hranické radnici pak za přítomnosti panského úředníka srovnat a zkorigovat podle originálů, které museli Hraničtí a ostatní obce předložit.

Roku 1613 osvobodil 19 zákupních rychtářů a 4 dvořáky na panství hranickém a drahotušském z povinnosti vypravit v čas ohrožení země nepřítelem do války pacholka – zbrojnoše v plném válečném odění a s puškou na dobrém koni, jak byli povinni od starodávna, a změnil tuto povinnost na pravidelný roční plat 6 zlatých mor.

V tomtéž roce 21. června zabral na drahotušských gruntech zahradu Pod Zábřehy, kterou

Listina obsahující ujednání mezi hranickou a drahotušskou městskou radou ohledně hrdelního práva, 1601. SOkA Přerov

Drahotuští pustili roku 1582 na naléhání tehdejší vrchnosti Jana mladšího z Žerotína pod plat hranickému panskému úředníku Stanislavu Czzyrnovy z Runsperku s výhradou, že po jeho smrti nesmí být prodána nikomu mimo Drahotušských. Nicméně jim slíbil, že odtedka již nebudou vrchností podobně obtěžováni.

Václav Mol z Modřelic se pokusil také v roce 1616 na novém příkopu, který vedl od velikého mlýna v drahotušském poli a pastvisku pod kostelíkem, postavit valchu anebo mlýn, čemuž se drahotušská obec postavila na odpor a vysloužila si za to výhrůžky ze strany Molovy.⁵²

K dějinám správy městečka přináší první doklad privilegium Albrechta z Cimburka z roku 1408, kde se dočítáme o konšelech a přísežných. Privilegium Ctibora z Cimburka z roku 1465 mluví pak o purkmistru, fojtovi a konšelech, privilegium Viléma z Pernštejna z roku 1487 hovoří o purkmistrech, konšelech a veškeré obci. Paměti drahotušských kronikářů doplňují pak tyto údaje konkrétními jmény purkmistrů a fojtů od roku 1543. Z jejich záznamů je patrné, že každým rokem byli voleni dva purkmistři a fojt. Od roku 1580 se v pamětech objevuje název rychtář místo dosavadního termínu fojt. Purkmistři a rychtář s konšeli byli nazýváni úřadem. Z dalších záznamů drahotušských pamětí z 2. poloviny 18. století vyplývá, že správu města tvořili purkmistři a konšelé, kteří spolu tvoří městskou radu a spolu s příslušníky veškeré obce tzv. celou počestnou obec drahotušskou. Městská správa byla obnovována každý rok a purkmistry, rychtáře (o němž se děje od počátku 17. století stále méně zmínek, i když mu byla ponechána značná pravomoc ve věcech sporného soudnictví), konšely a zástupce obce volili všichni drahotuští měšťané a předměšťané. Obnovení městské správy potvrzovala vrchnost prostřednictvím svého úředníka, který se účastnil volby a uváděl volené do úřadu. Městská rada v čele s purkmistry se scházela na radnici, o níž nás informují paměti poprvé k roku 1552, kdy byl koupěn dům na „rathaus“.

Povinnosti úřadu, konšelů a rychtáře obsahuje jedenáct článků obecního řádu, který se v pamětech, tj. v kopiích privilegií, rozšířeném o pamětní zápisy, rovněž uchoval a jehož počátky spadají k roku 1559 za úřadu Mikuláše Rybáře, Adama Bednáře, purkmistrů, Tomáše Bataného, toho času rychtáře, a konšelů s nimi sedících. Nicméně jeho

⇨ Znak pánů Bergerů z Bergu.
Kresba Z. Černý

Znak pánů Molů z Modřelic.
Kresba Z. Černý ⇨

ustanovení byla upravována po celé další století, a zvláště za kardinála z Ditrichštejna mu byla dána podoba odpovídající poměrům v době rekatolizace městské společnosti.

První článek se týkal pobožnosti, kterou měli ctít všichni v obci, jak staří, tak i mladí. Měli pravidelně chodit na bohoslužby v neděli i o svátečních dnech, hospodář s manželkou a s dítky, též i s čeládkou a podruhy, poslouchat slovo Boží a také se jím ve všem svém konání řídit. Kdo by to nedodržel a ještě před skončením bohoslužeb se opil pálenkou nebo pivem, ten měl být bez milosti trestán jiným pro příklad 14 gr., podobně se stalo těm, kteří pekli v ten čas chléb neb koláče. Kdo by se v čase bohoslužby v den nedělní a sváteční buďto sám, anebo se svou čeládkou, zvláště v letním času, věnoval práci, čeládku posílal na hříby, nebo na ryby, takový měl být rovněž potrestán bez milosti pokutou 14 gr. Naposledy stejná pokuta neminula ty, kteří se v době svolání obce do domu radního opili a chovali se nenáležitě.

Druhý článek si podrobně všimal nebezpečí vzniku požárů. Proto byl každý přísně napomínán, aby si ohlídal oheň v domě, staral se o místa, kde se oheň rozdělával, vymazával je a vymetal saze každý týden. Kdyby Bůh dopustil a oheň vyšel, tehdy měl na pokřik kvůli tomu vyvolaný bez meškání běžet a pobrat sekery, konve, žebře a vše, co bylo třeba k hašení. Kdyby se někdo vymlouval, že nepůjde k ohni, protože hoří od něj daleko, měl být trestán pokutou jedné kopy grošů českých. Kdo by zavinil požár, byť by se nic nestalo, měl být pokutován částkou 12 zl. moravských. Nikdo neměl chodit s otevřeným ohněm tam, kde se nacházela sláma nebo koudel, pouze s lucernou. Úřad tyto věci kontroloval každé čtyři týdny.

V pořadí třetí artikul pojednával o trestání lehkomyšlných lidí, kteří si nic nedělali z pobytu v šerhovně, a když z ní vyšli, tropili znovu nevážené věci. Proto navíc měl být každý takový, ještě než by vyšel z vězení, potrestán pokutou 14 gr., z nichž 7 gr. připadlo obci.

„O hanění neb lání a špincování a hanebném mluvení, přísahání a sakramentování“ se mluvilo ve čtvrtém článku. Kdokoliv z obyvatel, hoferů, služebné čeledi, jak domácích nebo přesporních a zvláště poddaných knížete pána špinavě mluvil, neb hanebně lál a neváženě přísahal, nebo hromoval před lidmi poctivými, ženami, neb děvečkami, a rychtáři to prve, nežli by minul třetí den, neoznámil, anebo ihned ten den, byl považován za člověka lehkomyšlného a dostal pokutu 14 gr. Však kdo rychtáři takovou věc oznámil, měl být od rychtáře zachován. Když se rychtář dozvěděl o nějakém takovém přestupku, měl hned bez meškání onoho „zlolečce neb zváče“ vsadit do vězení a podle zásluhy ztrestat. Kdyby to rychtář neučinil a nadávání prominul, měl rychtář sám takové peníze položit. Z toho mělo být 7 gr. úřadu a obci 7 gr.

Následující článek se týkal, řekli bychom dnešní terminologií, personálních záležitostí. Již ve středověku se stávalo, že jedni druhým v čase nejpilnějších prací čeledí odluzovali, čímž vznikaly sváry a rozladění mezi lidmi. Proto bylo nařízeno, že kterýkoli pacholek nebo dívka, kteří měli domluvení u kterého hospodáře na rok, aby do toho času dosluhovali a neodcházeli. Jestliže by se pacholek nebo dívka domnívali, že je jim od hospodáře a od hospodyně ubližováno, měli takovou věc rychtáři tajně oznámit a rychtář, když tomu porozuměl, snažil se čeledína pěkně spokojit, ukázat mu jeho povinnost jít zpět k hospodáři a odsloužit si vše, co měl. Pakli by to nešlo a rychtář by zjistil nesrovnalosti, měl toho hospodáře nebo hospodyně obeslat a vyslechnout. Uznal-li, že se čeledínu ubližuje, měl to hospodáři ukázat a zároveň mu

příkazat, aby čeledínovi nečinil krivdy, že mu to nebude trpěno. I tehdy přesvědčoval čeledína, aby se vrátil k hospodáři a odsloužil, co mu zbývalo. Kdyby někdo z hospodářů u sebe čeledína po konci jeho služby zadržel a čeledínovi by z toho vznikla škoda, byl hospodář povinen čeledínovi škodu uhradit do třetího dne. Pakli by čeledín o své vůli, anebo z něčího návodu odešel a pak přišel za rychtářem a žaloval na hospodáře, zholá nic takovému čeledínovi nemělo být uhrazeno. Který by pak čeledín nebo dívka od hospodáře odešli před uplynutím sjednané roční doby a nějaký soused v obci by je u sebe přechovával, měl složit pokutu ve výši 15 gr. A když nasmlouvaný čeledín odešel ze služby, neměl přistiho půl roku v obci co pohledávat, a teprve po uplynutí této doby se mohl opět v Drahotuších ucházet o práci.

Následoval artikul o hoferech a podruzích. V jeho úvodu se upozorňovalo, že se stávalo, že někteří sousedé přijímali hofery neznámé, lehkomyšlné, z jiných obcí vyhnané a vypovězené, některé známé povaleče, kteří u lidí dělat nechťeli a raději se toulali po krčmách, po rybách, po obecních lesích a kde se jim líbilo. Proto bylo rozhodnuto, aby bez vědomí úřadu žádný soused, ani vdova žádného hofera nepřijímali. Naopak měli k úřadu s takovým hoferem přijít a oznámit nejpozději do tří dní svůj zájem hofera přijmout. Dal-li k tomu úřad souhlas, musel hospodář slíbit, že na sebe bere všechny závazky v případě, že by onen hofer způsobil jakoukoli škodu. Kdyby to hospodáři porušili, měli být vsazeni do vězení a propuštění teprve po zaplacení 10 gr. pokuty obci. Úřad sám měl mít zájem na dodržování tohoto ustanovení, protože v případě, že by se choval lehkovážně k tomuto ustanovení, připadla úhrada škod způsobených hofery, na něj.

Sedmý bod se týkal evidence dobytka (rubka dobytka), kterou prováděl rubčí. Roku 1581 za úřadu Matěje Písařova, Adama Kašného, purkmistra, Tomáše Bataného, rychtáře, a konšelů s nimi sedících se stalo snešení vši obce na budoucí časy ohledně rubky dobytka a sypání z dobytka pastýřům. Při první rubce, tj. evidenci, odvozeno od slova rubat, řezat, dělat zářezy, která bývala zjara před svatým Stanislavem, se zaznamenával dobytek, totiž krávy a jalovice narozené od svatého Václava až do Vánoc. Též ovce kromě jehňat a jednoho berana, podobně i svině z loňska, kromě malých jedinců. Jalovice se řezaly za půl krávy a čtyři ovce, anebo prasata za jednu krávu, ale to, co se chovalo na porážku, jako vůl nebo kráva, též vepř na výkrm, to se „rubiti“ nemělo. Při druhé rubce, která se konala na podzim, před sv. Václavem, nebo podle domluvy, se měl „*všelijaký dobytek nařezovati a na hůl dávati*“, krávy, telata, ovce, jehňata, svině i selata. Podle úmluvy z roku 1513 se měl zaznamenat veškerý dobytek, byť třeba hned nazítří byl hnán na trh k prodeji, nebo byl určen na vykrmení a zavřen do chléva. Z rubky byly vyřazeny právě pouze kusy, které byly na výkrm, totiž zavřená prasata, též i vůl, nebo kráva, však tak, aby to byla „prda“, mezi ovci jeden beran. Pokud by se přišlo na to, že měl někdo víc dobytka, než pověděl rubčím, za každý kus zalatil 7,5 gr., z krávy 1 zl. moravský, z půl krávy, nebo jalovice 15 gr. Ujednání se týkalo i lidí z osady Rybáře.

Další článek obecního zřízení pojednával o pomlouvání druhých. Jednalo se o něm roku 1582 podle zřízení zemského a za úřadu Jana Dupáka, Vaňka Písařova, purkmistrů, a konšelů s nimi sedících a Pavla Šedého, toho času rychtáře, v přítomnosti vši obce a z poručení vrchnosti pana Jan z Žerotína. Již dříve docházelo k tomu, že někteří buď ze zlosti, nebo z opilství a hněvu druhým na poctivosti utrhovali a „*šelmú, zlodějšů, zráců, panchartů, skrvysynů, neb kurvářů*“ a ženskému pohlaví kurev nadávali, z čehož vznika-

ly další sváry a byl tím zaměstnán rychtář a celý úřad. Komu se to prokázalo, měl dát 1 kopu gr. pokuty obci. Jestliže by kdo co zlého na koho věděl, buď zlodějství, zradu, neb nepoctivé chování, měl si zajistit svědky a oznámit to úřadu nebo rychtáři.

Devátý artikul byl o dělání škody v zahradách a domlouval se roku 1689 za úřadu Pavla Kudlíka, Matěje Pospíšila, purkmistrů, a konšelů v úplné hromadě a shromáždění vši obce drahotušské. Protože za předešlých časů vznikly nemalé škody v zahradách jak u domu, tak u Bečvy, bylo nařízeno, že kdokoliv by byl přichycen v zahradě, jak dělá škodu na ovoci nebo na osení, měl bez milosti dát na obec 14 gr. pokuty a tomu, komu škodu učinil, aby ji nahradil. Také hospodáři a sousedé vedle sebe bydlící měli mít dobré mezní ploty, neměli si činit škody jeden druhému buď sviněmi, nebo jinším dobytkem.

Roku 1616 v úterý po svatém Matěji za Jana Kyselky, Jana Rysova, purkmistrů, a konšelů s nimi sedících, Jana Malinky, toho času rychtáře, v přítomnosti celé drahotušské obce, se jednalo o nájemné dělníky a jejich placení. Stávalo se, že byli dělníci přeplácani a ti si pak vybírali, ke komu půjdou. Bylo usneseno, aby takovým dělníkům, kdyby jich k dílu bylo potřeba, bylo placeno předně v času od svatého Václava až do svátku matky boží vesní, který se nazývá Zvěstování Panny Marie, od jednoho dne po 1 gr., dělníkům při dělání dřeva buď v lese, nebo doma, v tom čase po 1 gr. 5 d. a těm, kteří dělali sekaninu, po 2 gr. na den. Od matky boží vesní do svatého Petra a Pavla mlatcům po 1 gr. 5 d. na den, od dělání dřeva doma i v lese po 2 gr., od svatého Petra a Pavla do svatého Václava jakýmkoli dělníkům na den po 2 gr., žencům, kteří holou kosou sekali, za půl dne 1 gr. 2 d. a za celý den 2 gr. 4 d., od sečení hrabičnou kosou od honů čtvrtních 9,5 gr. (7,5 gr.), od půllánových honů 3 gr. Kdyby nádeník zvláště o žních, anebo o senoseči odešel jinam, aniž by se omluvil úřadu, ten do obce neměl být přijímán. Kdo ze sousedů jinak platil, než podle snesení, takový každý, na koho by se to prozradilo, měl obci dát 10 gr. a nádeník 5 gr.

Samotné povinnosti obecních funkcionářů obsahuje 11. artikul. Především purkmistr měl za povinnost pilně se starat o pečeť obce, konšelé jej museli poslouchat, zachovávat mlčenlivost, a to i po propuštění z úřadu, pod trestem ztráty hrdla. Členové rady při jednáních nesměli bez povolení purkmistra jednat se stranami a odcházet z jednání. Mezi sebou měli zachovávat upřímnost a lásku a měli se vzájemně podporovat v nastalých těžkostech. Rovněž se nesměli bez povolení purkmistra vzdálit z města, neměli se zúčastňovat akcí s lidmi nevážnými, bez povolení rady neměli být ručiteli. Do rady se scházeli v určité hodinu pod hrozbou trestu, vhodně oblečení. Ti, kteří soudili, museli znát právo a doplňovat si znalosti, protože by byla hanba, kdyby rozsuzovali jiné, aniž by byli znalí práva. Častou povinností byl dohled nad pekaři, převažování jejich výrobků vzhledem k ceně obilí. Když objevili podvod, trestali takového pekaře zabavením pečiva, které bylo rozdáno mezi chudinu. Purkmistr i celý úřad měli být vždy ochotni k rozmlouvání se stranami, mezi sebou být svorní, nepomlouvat se, protože to je na překážku obecnímu jednání.

I volené osoby jsou jen lidé, takže se mohlo stát, že v roce 1566 ujel Jan Martinků, starý purkmistr, ženatý, s mladou dívkou pryč a tím obci způsobil veliký zmatek i posměch.

Rychtář měl poslouchat purkmistra, a když byl úřad pospolu v radním domě, měl předstoupit před radní každé úterý a pátek. Potřeboval-li úřad něco od rychtáře, oznámil mu to, v opačném případě jej propustil. Rychtář byl povinen v určitou hodinu

zazvonit „na pokoj“. Měl zvonit na delší noci ve čtyři hodiny na noc a na krátké noci ve dvě hodiny na noc, a když zazvonil, spolu s konšelem obcházel šenkovní domy, kde napomínal hospodáře i hosty. Pokud musel přijít podruhé, anebo potřetí kvůli nějakým nesvárům, potrestal hospodáře i hosty pokutou, která již od starodávna byla uložena, a to od každého po 3 gr., které pak do dvou týdnů odváděl úřadu. Kdyby to neučinil, měl být pokutován částkou, kterou dříve vybral a neodevzdal. Měl bdít na to, aby se nikde nescházela pochybná společnost, aby se nehrálo v kostky, nebo v karty, neměl dopouštět výskání v noci po městě, ani toulání. V neděli a ve svátek hned zrána procházel šenkovní domy, a kde by koho přistihl při pití kořalky nebo jiného nápoje před mší, takového měl hned vsadit do vězení a odtud nepropustit, dokud by dotýčný nezaplatil pokutu 7 gr.⁵³

Víme například, že roku 1555 městský úřad spolu s knězem Janem Pečínkou velmi rád zavíral lidi do šerhovny, a to i pro maličkosti, které by byly jinak k smíchu. Starý Jan Kudlík, člověk podstatný a pokojný, který měl okolo 70 let, který předtím jak živ v žádném vězení neseděl, musel ten rok navštívit drahotušskou šerhovnu.

K povinnostem poddaných patřil slib poddanství při změně vrchnosti. Tak v roce 1600 v pondělí po Všech svatých, jinak před svatým Martinem (6. listopadu) večer bylo slibováno človehčenství na zámku Hranicích urozenému panu Zdeňkovi Žampachovi z Potenštejna. V místě před kuchyní v přítomnost všech úřadů z města Hranic, města Drahotuš i ze všech vsí obojího panství pán slíbil, že bude dodržovat všechna obdařování a starobylé zvyky, práva, náboženství a zvyklosti, tak jak je předešlí páni drželi a užívali.

Každého roku bývala obnovována městská rada, ale stávalo se, že k tomu z různých důvodů nedošlo. Léta 1611 úřad obnoven nebyl, a tak zůstali v úřadu Eliáš Kytka, Pavel Dupák, purkmistři, s konšeli a Jíra Strunka, rychtář. Teprve v sobotu po Božím těle byl na zámku obnoven úřad, purkmistry se stali Jan Kozelek a Jan Ryšů, rychtářem Šimek Krňů. V létě 1617 byl úřad obnoven prostřednictvím Jana Brosmana, úředníka na Hranicích. Zároveň byl skládán obecní počet (účet) ve velké světnici v přítomnosti úplné obce a potom odeslán pánu na zámek.

Na svou obranu a pro potřeby pána si Drahotuští pořizovali zbroj, tak v roce 1538 v Olomouci koupili pět větších hákovnic a čtyři menší, roku 1566 bylo koupeno devět plechových sturmhublů (přilby), v Opavě pancířová košile, dva pancířové šorce i se spodními košílky. Roku 1606 pak Drahotuští zjednali v Olomouci novou zbroj pro devět osob z vůle a rozkazu panského, dali za každou po 5 zl. 21 gr. a tu dříve pořízenou k tomu přidali.⁵⁴

Úkolem městské rady bylo zajišťovat ve městě pořádek, udržovat smír mezi lidmi, domlouvat za obec důležité smlouvy a ujednání. Můžeme si to ukázat na smlouvě, kterou vyjednala rada s Janem Kádovým, lazebníkem, o plat z lázně. Stalo se roku 1559 za úřadu Jana Martinka, Matěje Batka, purkmistrů, Jana Viktoryna, toho času fojta, a konšelův s nimi sedících, v úterý po svatém Vítu. Nesnáz vznikla o placení lazebníka v obilí. Objevily se potíže při vybírání, protože když bylo lacino, lazebníkovi se to zdálo málo a v drahý rok se zdálo zase lidem mnoho. Proto byl dohodnut jiný způsob placení, a sice každý hospodář dával z gruntu lazebníkovi jednou za rok 8 gr. bílých, a to rozdílně při svatém Václavu 2 gr., o Vánocích 2 gr., při svátku matky Boží v postu 2 gr. a při svatém Janu 2 gr. Za to se předpokládalo, že v lázni bude hospodář a hospodyně. Kdyby byl vdovec aneb vdova, tehdy na to místo měl být zjedнан čeledín. Lazebník byl povinen

lidem mýt hlavy, holit a vykonávat všelijaké služby, které bylo v lázni zapotřebí. Sázení baněk a pijavic, pouštění žilou se dělo za zvláštní, městskou radou stanovený poplatek. V určité všední dny, jakož i před nedělemi a svátky a po celou dobu senoseče i žni byl nucen lazebník mít stále pohotově teplou vodu. Potřebné dřevo mu dováželi sousedé, mající koně, z obecního lesa. Co se týká čeledí, mládenců a děvčec okolo 15 let, ti dávali po 1 denáru, a děti obojího pohlaví, když sobě chtěli nabrat vody z koryta, vejce. Za malé děti, které s sebou přivedli otec anebo matka, a které lazebníkovy služby nepotřebovaly, se nedávalo nic. Konal-li lazebník s ostatními sousedy obecní roboty a hlásky, mohl užívat a držet obecní pořadovnu louky za stejný plat jako jiný sousedé.

Postavení purkmistra nebývalo lehké. Musel vyhovět vrchnosti, ale i svým lidem z obce. Stávalo se, že jeho počínání lidé nechápali. V roce 1595 za úřadu Václava Turnovského, Mikoláše Procházky, purkmistrů, bylo v drahotušské obci domluveno, že se překopá Bečva proti drahotušskému výhonu, ale jen se souhlasem a vědomím lipnického pána. Proto žádali regenta panství, aby o tom s lipnickým pánem promluvil. Došlo k ujednání, ale vlastní práce byly odloženy až na dobu po žních. Potom ve středu před svatým Václavem vyzvala drahotušská obec obyvatele, aby přišli na robotu. Při vyměřování se již objevily nesouhlasné hlasy, volající po tom, aby se do práce zapojili i starší, a nesouhlas vládl i v otázce, kde by se mělo kopat. Když nenašli potřebné znamení, rozhodli starší o své vůli, ale část robotníků s tím nesouhlasila a odešla domů. Jednalo se především o tyto: Matěj Pospíšil, Eliáš Kytka, Mikoláš Munků, Macháček Kytků, Matěj Nedošlý, Kašpar Batěk, Vašek Horák, Matěj Chory, Jan Mozkva, Vašek Pozbyl. Za těmi potom šli: Jan Nehyba, Jan Kučera, Jakub Kujík, Marta Měšťánková, Staněk Potočník, Vašek Paříkože, Matouš Svata, Jíra Jejda, Matěj Kleivar, Kuba z konce, Adam Adamec, Matěj Krajan, Daněk Pospíšil, Jíra Čaparka, Vítek Stuchlý, Jan Krčma, Anna Bendová, Zuska Chlupka. Z mladých hospodářů: Mach Dubský, Jíra Pohůnek a Jíra Hrabovský. Městský úřad v té chvíli rozkázal robotovat pod pokutou 10 gr. Někteří z těch odbojníků, poté co se převezli přes Bečvu, se od Rybář vraceli zpátky, jiní zase po chvíli strávené doma rovněž přišli nazpět. Vrchnostenský úředník Jiřík Novočeský chtěl buřiče vsadit do vězení, ale městský úřad jim to promínl.⁵⁵

Při líčení vývoje městské správy nelze pominout ani drahotušské městské písaře. V dějinách města zanechali trvalou památku nejen vedením písemné agendy a účastí při důležitých jednáních v záležitostech města, ale především svými paměťmi. Z katolického období dějin města zasluhují trvalou zmínku zakladatel paměti radní písař Jan Podolský a jeho syn Matěj Sabin Podolský, v jehož zápisech v letech 1614–1619 pokračoval písař Bartoš Vodička.

Jan Podolský se do Drahotuš přistěhoval roku 1543 z Paskova a byl dvakrát ženat. Jako radní písař působil od roku 1544 až do své smrti roku 1580. Podolský založil také vlastní knihu nákupních register. Kroniku vedl od roku 1571 a zaznamenal zde i některé události z dřívější doby, zápisy však dovedl pouze do roku 1579. Ve svých zápisech se dotýká častokrát osudů své rodiny, proto víme, že z jeho osmi synů vynikli Matěj Sabin a zejména nejmladší syn Šimon, proslulý císařský geometr a měřič království českého za císařů Rudolfa II. a Matyáše, narozený v Drahotuších roku 1561.

Pomocníkem a později nástupcem v písařském úřadě a také pokračovatelem kroniky se stal Matěj Sabin. Je to zjev velmi zajímavý, víme o něm, že se vyučil knihtiskařství, rozuměl však i malířství. Již v posledních letech otcova života připisoval některé paměti

k roku 1553, 1555, 1559, 1561, 1572, 1577. Vycitujeme z nich jeho evangelickou zaujatost vůči katolíkům (papežencům), jak ji pozorujeme již v zápisech jeho otce. Měl velké sympatie k bratřím a je mu připisováno autorství několika traktátů o jednotě bratrské, zejména „Sprostné a upřímné zprávy“, sepsané roku 1591, v níž zachytil současný stav jednoty a podal cenné údaje o moravských náboženských poměrech. Písařský úřad vykonával v Drahotuších až do své smrti roku 1615, i když od roku 1609 mu byl přidán pro jeho stáří ku pomoci Bartoš Vodička, který se pak ujal písařství po něm. Vodička pokračoval v pamětech Podolských od roku 1614 až do roku 1619.⁵⁶

Jak již bylo zmíněno, důležitou součástí pravomocí městské rady bylo soudní právo. Právní naučení Drahotuškým dávalo právo lipnické, jak svědčí doklady k letům 1525 a 1569. Rovněž Zikmundek ve svém pamětním zápisu poznamenává, že drahotušské panství patří ku právu města Lipníka. Tresty, jimiž býval viník stížen, byly odpros, vězení, kláda, oslice, pranyř, zavření do klece, vymrskáni pod šibenici, oběšení a konečně i čtvrcení.

V roce 1583 náležely k drahotušskému právu městečko Drahotuše s dvěma rybáři (dnešní Rybáře) a mlýnem Na Koutech, celkem s 94 osedlými, Jezernice s 55, Milenov s 33, Velká s 35, Slavič s 23, Podhoří s 20, Radíkov s 24, Klokočí s 23, Středolesí s 19, Hrabůvka s 18, Uhřínov s 13 a Lhotka s 10 osedlými. Toho roku byly připojeny k právu drahotušskému na vlastní žádost Opatovice s 33 osedlými a Zbrašov s 18. Podobně žádaly tři další dědiny, přisouzené k panství drahotušskému, o připojení a byly 1590 přijaty: Černotín s 35, Hluzov s 15 a Ústí se 17 osedlými. Náleželo tedy k drahotušskému právu mnoho vesnic, hrdelních případů však nebyvalo mnoho. Drahotuští nechovali ani vlastního mistra popravčího, nýbrž si ho půjčovali od sousedů. Tak vznikly historky o drahotušském právu a moudré městské radě.

Víme, že Zdeněk Žampach z Potenštejna chtěl pomocí lipnického kata dát mučit hranické měšťany. Lipničtí měšťané toto odmítli a Žampach potom donutil Hranice, Drahotuše a vsi drahotušského panství ke smlouvě o vydržování kata v roce 1602. Zálžitost byla projednávána i v Olomouci před vyšším právem, aby tato změna nebyla právu lipnickému na újmu. Podle této smlouvy se zavázali Drahotuští spolu se všemi vesnicemi na drahotušském panství, včetně vesnic Hluzova, Černotína, Ústí a Opatovic, že budou brát mistra popravního a posla právního rychtářského v případě potřeby z Hranic. Kat měl být půjčován spolu s rychtářským poslem do Drahotuše na písemnou nebo ústní žádost, přednesenou dvěma osobami, vyslanými z úřadu. Po dobu pobytu v Drahotuších měli být mistr kat i posel opatřeni bezpečným místem. Na plat katovi slíbili Drahotuští a všechny vesnice přispívat dobrovolně z každého osedlého 1 grošem bílým, tj. 7 penězi bílými. Sebrané peníze měl drahotušský úřad vybrat a odevzdat každoročně dvě neděle před svatým Ondřejem městské radě do Hranic. Od každého popraveného měli Drahotuští dát hranickému katovi 18 gr. bílých a na stravu za každý den 1 zl. moravský, tj. 30 gr. bílých, on si však měl sám jednat jídlo a pít. Také byli povinni dávat katu všechny

Pečeť města před r. 1629. SOKA Přerov

potřeby k trestání zločinců kromě meče, sekery a řezáku, které měl každý mistr vlastní. O Suchých dnech, tj. čtyřikrát do roka, měli všichni dávat katu ještě po 2 penězích bílých. Také právní posel měl být půjčován do Drahotuš z Hranic a měl bydlet u drahotušského rychtáře. Dostal od vyvedení zločince k popravnímu místu 15 gr. bílých a na stravu 10 gr. Měl být vyžádán od hranického rychtáře a brán také k vyzvonění a vystrčení frejunkového znamení o jarmarcích v Drahotuších. Za to měl dostávat 15 gr., také se mu mělo vybírat od jarmarečních míst, tak jak se to zachovávalo v Hranicích. Po vykonání práce měl být mistr popravní s právním poslem odeslán zase do Hranic v doprovodu dvou osob z úřadu a rychtáři v Hranicích poděkováno za půjčení. Tehdy náleželo k drahotušskému právu šestnáct dědin, Slavič, Jezernice, Podhoří, Uhřínov, Středolesí, Radíkov, Milenov, Klokočí, Hrabůvka, Lhotka Michalcova, Veliká, Hluzov, Černotín, Ústí, Opatovice a Zbrašov.⁵⁷

Dochovalo se několik naučení od lipnického práva. V roce 1549 řešili Lipničtí případ, se kterým si nevěděli rady, a proto se obrátili o radu k vyššímu právu olomouckému, odkud přišla následující odpověď: „...*Jakož nám píšete, oznamujíc, že jest vám ortel poslaný z městečka Drahotuš o nějakého Jíry Čebejtku, kterýž u vězení v Drahotouších držán jest, na kteréhožto Čebejtku Jíra Hrubej, jináč Sedmlhář jmenovanéj, na trápení svém (u nás v Olomouci popraven jsouc) vyznal, že jest témuž Jírovi lidi mordovati a obrati po cestách pomáhal, tak jakž tož vyznání téhož Sedmlháře v sobě ukazuje, posílajíc nám přitom vejvod tohož Cibrytky, kterýmž se z toho vyvésti míní. A nás prosíc, abychom, co za právo jest, rozeznajíc, na to vyřkli. Tomu sme všemu vyrozuměli i toto vám na tuž otázku vaši vedle práva naučení dáváme, poněvadž nahoře psanej Jíra Sedmlhář na téhož Jíry Cibrytku na trápení svém vyznal a na tom uměl, slušně k němu právem útrpným přikročeno a podle práva dále k němu zachováno býti má... Datum v Olomouci ve čtvrtek před sv. Matějem léta Páně 1549“*

V roce 1569 vydali konšelé přísežní práva městského lipnického toto naučení: „*Naučení do města Drahotuš od práva vyššího z města Lipníka. Moudrým opatrným purkmistru a radě městečka Drahotuš, přátelům našim přízeň naši vzkazujem. Moudří a opatrní přátelé naši milí, psaní vašemu, též tomu, které vám z dědiny Jezernice posláno a nám odesláno strany děvečky, pěstounky Tomáše Chudého, Doroty, nebožtíka Jiříka, mlynáře hetmanského, dcery, která vedle zprávy matere její ve dvanácti letech jsouce, Tomášovi čtvrti lita dětátko, vytrhnúc kůl z plotu, zamordovala. Za tou příčinou vedle zprávy od Jezerských dané, že to dětátko u ní býti nechtělo, a ji mezi oči drápati mělo, jsme vyrozuměli a na žádost vaši toto vám naučení dáváme, poněvadž ta děvečka přes dvanácte let starší nejni, že ji pro takový zlý skutek a provinění její na hrdle trestati dáti se nemůže. Leč vězením do uznání vašeho a potom aby se s přáteli a rodiči zamordovaného dítěte rodičové její prostředkem dobrých lidí vedle možnosti své srovnali, a to z práva. Dán v pondělí přede všemi svatými léta 1569.“*

Stávalo se, že se i měšťané dostali do sporu s vrchností. Tak v roce 1604 Jiřík Štros, kožišník, hranický měšťan, který vedl nějaké nevážné řeči proti hranickému pánu, „*v nichž pánu i na poctivosti dosti hrubě naříkal“*, byl v pátek před svatým Matějem předán do Drahotuš k soudu, a hned ten den obžalován v přítomnosti tří osob z Nového Jičína, které si Drahotuští dožádali na výpomoc. Potom hned příští pondělí byla vyhotovena podrobnější žaloba i předvolání svědkové a ten den byl i „*ortelován, že za takové nenáležité mluvení pánu hrdlo propadl, avšak pánu na milost dán“*.⁵⁸

K topografii budiž řečeno, že v polovině 16. století byly zápisy v gruntovní knize rozděleny do oddílů – jedna strana ulice od Hranic, druhá strana ulice od Hranic, druhý rozdíl městečka na rynku, druhá strana města na rynku, gruntové v ulici kozí, rybáři a mlýn. K roku 1581 se uvádí, že byla vydlážděna ulička Ohnoutova. Na sklonku 16. století mělo město následující majetek: fojtství, dva mlýny, šenkovní dům, lázeň, mnoho luk a polí. Lázeň byla veřejná.⁵⁹

Od lipnického primátora Zikmundka víme, že v 2. desetiletí 17. století za Jiřího Bruntálského z Vrba se na lipnickém panství usilovně hledalo zlato. V jím psané pamětní knize je také zmínka o nalezišti zlata nad Podhořím. Je zajímavé, že tu Zikmundek, byť nepřímě, zmiňuje i ruiny hradu Drahotuš: *„Item potok jest nad Podhoří, za hradíškem slove strany za starou baštú níže buku ve čtyrech vrších, a ten potok se počíná, od toho buku jest na pravú stranú v břehu šachta zakrytá a jest na ní hlíny do pasa z hlouby, a jest v ní zlato velmi z křemenu jako províjený vrkočem. Ptej se za Podhořím do Pekla vejše nad Běhanovem k starýmu mlýnku, když se doptáš, tu kdež byla stibka, že kola vodné v ní šli, při té straně když mlýnice stála, tu jest pramen zlata, jako dobré břevno ryzího zlata a ten mlynář, který na tom mlýně byl, ten je našel, když stybky předělával, a nabravši šel jest odtud od toho mlýna a potom vzkazoval od Hory Kutný, nebo se byl dal mezi havíře, přátelům svým, že látra v zemi jest hluboko od svrchu v tom jmenovaném místě a ten pramen se obrátil k stavu rudy, spád byl na kolo vodné a tak jeho najdeš a nejni hluboko a jest jeho mnoho v tom místě.“*⁶⁰

Jednota bratrská zanechala v dějinách Drahotuš 2. polovině 16. a na začátku 17. století významnou stopu. I když se nám nedochovalo mnoho přímých zpráv, jednota se nám představuje především dílem několika drahotušských rodáků.

V Drahotuších byl pochován Mikuláš Stárek, zbavený na sněmu v Přerově roku 1581 úřadu správce v Napajedlích a vyloučený z jednoty, zemřelý u přátel za Lipníkem. Z Drahotuš pocházel bratr Pavel Košík, správce sboru v Kounicích, zesnulý roku 1585.

Dne 4. ledna 1602, listem daným v Hranicích, manželé Zdeněk Žampach z Potenštejna a Anna Marie z Kunovic, páni na Hranicích, na prosbu bratří z Drahotuš a z některých vesnic k Drahotuším přínáležejících, kteří se hlásili k vyznání víry předloženému roku 1535 Ferdinandovi I. a roku 1569 Maxmiliánovi II., „poněvadž oni při náboženství svém nějakých bludů nenásledují, ale písmý svatými a mistrovstvím první církve svatě apoštolské se řídí a spravují“, dali a potvrdili jim tyto výsady: sbor v Drahotuších už odedávna vystavěný, do něhož se lidé k službám božím a vzdělání svému spasitelnému scházejí, má být užíván i nadále bez překážky kohokoliv a kněží bratrští i se svými pomocníky daní sem od starších bratrských bydlice v domě při sboru i s čeládkou svou mají svobodně sloužit a vyzvánět k bohoslužbám svým zvonek bez překážky vrchnosti, obce drahotušské nebo nějakého jim odporného, hanlivého neb nepokojného kněze. Mají právo plné dispozice se sborním domem bratrským, možnost oprav i novostavby, do jmenování správců sboru i pomocníků hraničká vrchnost nemá zasahovat. Sbor a bratrský dům s příslušnými rolemi a zahradou oba manželé osvobozují od hlásek a výprav na vojnu, od povinností k obci, cechů a desátnických, od všech platů, povinností, dávek, berní, daňových přiznání, resp. odhadů (šacunku), šosu a desátků, mohou však provozovat řemesla a obchod a účastnit se trhů jako jiní obyvatelé Drahotuš. Hospodáři a správci sboru i s čeládkou mohou

provozovat bez překážky k své obživě jakákoli řemesla, ale do zdejších cechů krejčovského a tkalcovského mají položit každého čtvrt léta půl bílého groše, do cechu obsílání být nemají, ani odvádět pokuty a strojit svačiny. Dále mají právo držet školu a mládež domácí i přespolní obojího pohlaví vyučovat uměním literním, čist, psát i domácí i jakékoli řeči i jiným dobrým chvalitebným potřebným věcem volně. A bylo-li by jaké jiné učení nebo škola v Drahotuších, nikdo nemá být nucen tam posílat mládež, než na dobré a svobodné vůli jednoho každého, kdo by kde na učení mládež chtěl dát, to nyní i na budoucí časy má zůstat. Správce sboru může svůj dobytek pást s obecním stádem zdarma, ale kdyby choval více než čtyři krávy, bude za ně platit jako ostatní sousedé. Obyvatelé bratrského domu mají právo svobodného kšaftu a jejich vdovám a sirotkům se nyní povoluje, aby zde mohli zůstat nebo si najít novou vrchnost podle vlastního rozhodnutí. Všichni příslušníci jednoty mají právo na pohřeb u drahotušského kostela se zvoněním zvonů na farním kostele. Pečeti přivěsili: urození páni Vilém z Roupova na Mladoňovicích a Napajedlích a Karel st. z Žerotína na Rosicích, Dřevohosticích a Přerově a urozený a statečný rytíř Jakub Vojska z Bogduňovic na Veselí a Količíně, jeho milosti císařské markrabství moravského prokurátor.

Podle zápisu bratra Václava Preise, správce sboru v Hranicích, do Eberova kalendáře víme, že 3. března 1607 Zdeněk Žampach, přísný katolík, vydřel na bratřích v Drahotuších 50 zl. pokuty pod záminkou, že prý přijali bratra Martina Jazona do bratrského domu bez jeho opovědi. A to učinil proti své vlastní pečeti a obdarování.

O správcích bratrského sboru víme jen málo. Předpokládáme, že správcem zde byl Jan Lánecký (Lanecius), pozdější otcovský přítel Jana Amose Komenského v Přerově. Během svého pobytu v Drahotuších roku 1588 kázal na pohřbu bratra Václava Petrovského v Přerově. Příštího roku 1589 slavil v Lipníku nad Bečvou snátek s Dorotou Trnkovou: všichni čtyři jeho zapsaní svědkové byli z Drahotuší (Matěj Sabin, Pavel Rudlík, Mikuláš Kostka, Jan Sovka). Lanecius byl v té době asi třicetipětiletý. O tři léta později, roku 1592, bylo Laneciovi na bratrské synodě v Lipníku vytýkáno, že se zastává kalvinistů a bývá na zámku, stál tedy patrně v úzkém vztahu ke správci hranického sboru bratru Jiříku Strejcovi, jehož kalvinistické stanovisko je známo. Jím se zabývala lipnická bratrská synoda rok předtím. Zpráva o zámku by se mohla týkat hranického zámku, na němž také bratr Jiřík Strejc býval v té době za mladičkého Jana Jetřicha z Kunovic častým hostem. Roku 1590 připadl Laneciovi dědictvím měšťanský dům v Lipníku po manželčiných rodičích. Bratrský sněm na Karmeli dal bratra Jana Lanecia 4. června 1598 za správce sboru do Meziříčí pod Rožnovem na místo bratra Zachariáše Aristona, kterého Karel starší ze Žerotína povolal za správce sboru do Přerova.

O deset let později se stal správcem drahotušského sboru jiný člen jednoty, kterého nacházíme ve velmi úzkém vztahu ke Komenskému. Byl jím Mikuláš Drabík, rodák ze Strážnice. Po krátkém, sotva půlročním působení v Měrovicích u Kojetína, kam se dostal koncem prosince roku 1617 brzy po sňatku, stal se Drabík správcem většího sboru v Drahotuších. Dne 17. června 1618 byl tu uveden a vyhlášen za správce bratrským biskupem Janem Záhorou z Lipníku a už koncem října 1618 se zde narodila jeho manželce dcera Kateřina, kterou pak pokřtil správce hranické církve bratr Pavel Hladík. O Drabíkově působení v Drahotuších mnoho nevíme, správcem sboru zůstal však s přerušením až do roku 1622. Na podzim roku 1620 „v tom tumultu po 1. neděli adventní“ se mu narodila v Drahotuších druhá dcera Anička. Zprávy o zmaru českého povstání,

Podobizna Mikuláše Drabíka
z knihy *Lux e tenebris*, 1665.
Muzeum Komenského v Přerově

o vojenských ukrutnostech vítězné císařské armády, valící se po bělohorské bitvě z Čech na Moravu, se dostaly rychle i do Drahotuš a rozrušily klidný život Drabíkovy rodiny. Drabík byl o všem tom dění velmi dobře informován, jak vidíme z jeho deníku. Z obavy o bezpečnost manželky a dětí je poslal Drabík před Vánocemi 1620 pod matčinu ochranu do Valašského Meziříčí. A brzy po Vánocích je tam následoval sám, nečekaje již na Španěly a Neapolce, postupující do zimních kvartýrů na východní Moravu. Jeho obavy byly snad přehnané, když víme, že správce sousedního lipnického sboru setrval u svého stáda až do Velikonoc roku 1621. Drabík chtěl být v nejisté době jistě u své rodiny.

Když Valaši pod Janem Adamem z Víckova, spojení s Janem Jiřím Krnovským, ovládli na podzim roku 1621 celý kraj až k Přerovu, ujal se Drabík opět opuštěného drahotušského sboru. Ale jen nakrátko, protože počátkem roku 1622 končila akce Krnovského nezdamem a jeho vláda na východní Moravě se rozpadla, když Bethlen Gabor uzavřel mír s císařem. Také Drabík opustil již v lednu 1622 opět Drahotuše a vrátil se k rodině v Meziříčí. Panství hranické a lipnické dostal na jaře 1622 darem od císaře olomoucký biskup František kardinál z Ditrichštejna, který hned začal s protireformací. Zabavil bratrská privilegia sborů a vypověděl bratrské i luterské kněží z obou panství, pokud již sami neodešli.

Potřetí se dostal Drabík na Hranicko po dobytí Hranic emigrací v říjnu 1626, kdy mu byla svěřena správa hranického sboru. Do úřadu byl uveden panem Adamem z Vchynic, který byl v Mansfeldově vojsku. „*Tu jsem zase lid náš z papeženského*

Titulní list ivančického kancionálu z r. 1564, na výzdobě se významně podílel Matouš Sabin Drahotušský, který tu zobrazil vedle jiných i Jana Blahoslava (muž s brýlemi uprostřed pod taktovkou). SOKA Přerov

Iničiála D s bratrskou školou, z ivančického kancionálu, na jehož výzdobě se podílel Matěj Sabin Drahotušský, 1564. SOKA Přerov

náboženství napravoval,“ píše o tom ve svém deníku. Ale těžká tu byla práce, když sbory byly dávno zrušeny a prodány a majetek rozchvácen. Přesto Drabík vytrval až do pádu Hranic v létě 1627, kdy bylo město po zoufalé obraně dobyto císařskými. Podařilo se mu pak jen stěží zachránit k bratru Tomečkovi na paseky na vsetínském panství. Kardinál Ditrichštejn vypsal na jeho hlavu odměnu 100 dukátů.

O místě, kde stával sbor, víme, že jej vrchní hejtman z poručení kardinála prodal Mikuláši Sovkovi i se zahradou při něm za 180 zl. moravských, které pak byly dány k užítku drahotuškému kostelu. V úterý po Velikonocích 1623 odevzdala městská rada Sovkovi sbor. Roku 1625 koupil sbor se zahradou Václav Pšenice za 200 hřiven, vzápětí jej prodal Janu Pičovi za tutéž sumu, Pič ale z gruntu sběhl. V roce 1691 koupil zahradu, kde stál sbor, Jan Sedlák za 100 hřiven, ale roku 1698 si Sedlák vyměnil chalupu s Jiříkem Dolákem. Po roce 1770 měl dům zde stojící čp. 85. Je to místo, které bývalo kdysi na samém konci Bratrské ulice, shodou okolností jen nedaleko od místa, kde byl ve 20. století postaven kostel církve československé.

Roku 1559 vyšel ve Vitemberku historický latinský kalendář (Calendarium historicum conscriptum a Paulo Ebero Kithigensi), jehož jeden výtisk se dostal do rukou bratrského kněze Václava Solína. Majitel kalendáře zapsal do něho několik záznamů o svém životě a činnosti, několik údajů, významných pro dějiny jednoty bratrské a zprávy o živelních pohromách v tehdejších centrech jednoty. Václav Solín se narodil 24. srpna v rybářské chaloupce nedaleko městečka Drahotuš. Podle nekrologia bratrského kněžstva byl Solín potvrzen na kněžství v Sležanech u Zdounek roku 1557. V Aktech jednoty bratrské nám zanechal podrobnou zprávu o disputaci bratří s novokřtěnci v Ivančicích roku 1559, které se zúčastnil.

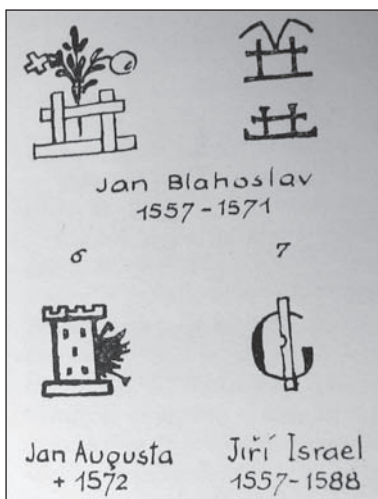
K 25. lednu 1560 zapsal Solín do vzpomínutého historického kalendáře: „Začato jest dílo imprimování kancionalu českého na Šamotulách u pana vejvody Lačického od Alexandra Impre-

sora a Václava Solina léta 1560.“ Václav Solín měl tedy účast na tisku šamotulského bratrského kancionálu, do něhož bylo zařazeno pět jeho písní. K výzdobě přispěl i jako tvůrce dřevorezového portrétu Jana Husa, který je v některých exemplářích signován nespojitým monogramem V. S.

K 2. prosinci 1562 poznamenal Václav Solín do kalendáře: „Téhož dne začalo jest dílo imprimování kancionalu bratrského v Ejvančicích od Václava Solina l. P. 1562.“ K 17. únoru 1564 připsal: „Ten den dokonáno jest dílo kancionálu českého strany tištění jeho v Ejvančicích od Václava Solina a pomocníků pod zpravováním B. Jana Blahoslava, kterýž byl největším correctorem toho kancionalu i prv než do impresí dán byl i potom v impresí.“ Domníváme se, že Solín jako správce tiskárny řídil tisk tohoto kancionálu, pod jeho vedením byl vytištěn i Nový zákon (Ivančice 1564). Zde otiskem emblém zastupující osobu uvězněného biskupa Augusty je vlastně drahotušským znakem (věž s polovicí orlice), takže tu jde nepochybně o nutkavou reminiscenci. Před dokončením tisku kancionálu v Ivančicích se ale 27. ledna 1564 přestěhoval jako správce sboru do Třebíče a tím jeho spojení s tiskárnou končí. Víme ještě, že Solín se zúčastnil ve Vídni okázalého pohřbu císaře Ferdinanda I. 6. srpna 1565. Příštího roku 5. června 1566 okolo 16. hodiny zemřel ve svém působišti ve věku 39 let a tam byl pohřben.

Ovlivnil svého nástupce v bratrské tiskárně natolik, že ten přijal jeho jméno. Jedná se o Zachariáše Solína, narozeného ve Slavkově u Brna.

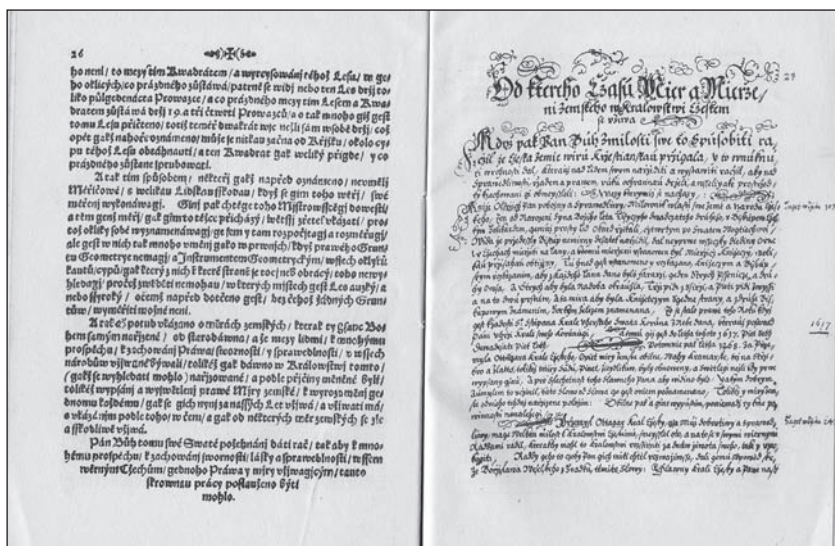
Jiným stoupencem jednoty bratrské v Drahotuších byl Matěj Sabin (vlastním jménem Podolský, též MSD, 1539–1615), bratrský řezáč dřevorezů ovlivněný tvorbou Virgila Solise st. Narodil se v Drahotuších v rodině písaře Jana Podolského z Podolí, o kterém již byla řeč. Příjmení změnil na důkaz úcty k Melanchthonovu zeti, filologovi Georgu Sabinovi (1508–1560). Do roku 1572 působil v ivančické bratrské tiskárně. Po Blahoslavově smrti se oženil a z Ivančic odešel zpět do

Symbol bratrského biskupa Jana Augusty v králíckém kancionálu, odvozený z drahotušského znaku. SOKA Přerov

Titulní strana knihy Knížka o měřách zemských od Šimona Podolského z Podolí. Z knihy téhož názvu, vydané v Praze 1933

Rukopis Šimona Podolského z Podolí. Z knihy téhož názvu, vydané v Praze 1933

Drahotuš. Sabinův monogram složený ze tří prostoupených iniciál MSD přichází na titulní bordůře Písní duchovních evangelistických. Pod věčným názvem je vyobrazen pěvecký sbor, v němž se Vlastě Fialové podařilo identifikovat Sabinův autoportrét, podobu Václava Solína a Jana Blahoslava s brýlemi.⁶¹

Drahotuše v letech 1620–1648

Události po bitvě na Bílé hoře nabraly rychlý spád. I když hranický pán Václav Mol z Modřelic zpočátku váhal, má-li jít také do boje, brzy se dal strhnout obecným proudem a přijal dokonce i úřad direktora. Proto na něj s plnou silou dopadla zlovůle vítězů. Po bělohorské porážce se Mol uchýlil na hranický zámek, kde je doložen v prosinci 1620.

Počátkem roku 1621 došlo k povstání Valachů. V únoru byl do Hranic svolán sjezd evangelických kněží, aby jednal o ochraně augšpurské konfese. Na tento několikadenní kněžský sjezd, svolaný do Hranic jako sídla víceinspektora evangelických kněží olomouckého kraje, se sjelo mnoho luteránských kněží. Ze sjezdu byly odeslány jménem 150 kněží supliky vitemberské univerzitě a saskému kurfiřtu do Drážďan s prosbou o pomoc a přímělu, aby všichni mohli zůstat při starém luterství. To vše se dalo nejen s vědomím, ale na přímý popud hranické vrchnosti pana Mola a lipnické vrchnosti Jiřího Bruntálského z Vrba. Také města Hranice, Lipník a Drahotuše přivěsila své pečeti k tomuto listu.

Dne 31. května 1621 vtrhl do Hranic plukovník Spinelli s oddílem španělů a zatkl pana Mola na jeho zámku spolu s jinými účastníky rebelie. Hned potom převzali panství

císařští komisaři podle rozkazu císařského moravského gubernátora Františka kardinála z Ditrichštejna pro císaře. Obrat nastal ještě v tomtéž roce, protože 22. září 1621 Hranice obsadil oddíl emigrantů a Valachů, vedený známým Janem Adamem z Víckova, přičemž byla pobita kompanie císařských vojáků, ležící ve městě. Ale začátkem roku 1622 ustoupila vojska protestantů z Moravy a tu opět obsadili císařští.

Obě Molova panství Hranice a Drahotuše dostal od císaře darem František kardinál z Ditrichštejna někdy počátkem března 1622 spolu s panstvím helštýnským. V dubnu odevzdali císařští komisaři město Hranice, Lipník, Drahotuše a panství kardinálovu zplnomocněnci, jemuž v zastoupení nové vrchnosti složili poddaní také slib poddanské poslušnosti. Vklad panství do moravských zemských desek byl proveden pro válečné události až v roce 1626. Za panského úředníka v Hranicích ponechal Ditrichštejn zatím katolíka rytíře Jetřicha Šmerhovského z Lidkovic, který měl na hranickém předměstí dvůr, ale vrchní správu panství hranického, drahotušského a lipnického svěřil svému přívrženci Janu Portovi z Arlspergu. Kardinál sám přijal poddanský slib věrnosti města a hranického panství v roce 1623 při svém příjezdu do města po velkém uvítání a slavnostní střelbě mušketýrů. Okamžitě začalo vyšetřování na panstvích ohledně předchozí zrady Hranických, Drahotušských a Lipnických. Tehdy se podařilo poddaným ze spojeného hranického panství přesvědčit vyšetřující, že konali pod nátlakem.

Nastala rekatolizace vedená jezuiti. Koncem roku 1621 odešli poslední evangeličti církevní správce z Hranic, Drahotuše, Lipníka, Soběchleba, Jezernice, Bělotína a Paršovic, odešli též bratři s pomocníky, neboť kardinál nikomu neprodloužil výpovědní termín. V Drahotuších působil již čtvrtek před sv. Havlem 1623 katolický farář Samuel Tuček, bývalý holešovský zámecký kaplan, ale faru brzy opustil.

Ke změně poměrů došlo v roce 1626, poté co Mansfeldovo vojsko spolu s Valachy a emigranty v říjnu přitáhlo k Hranicím, kde se k nim přidávali sedláci z celého panství. Při opakovaném útoku 21. října 1626 zradili hraničtí měšťané posádku a otevřeli Mansfeldským brány. Kardinálova posádka byla tak donucena ke kapitulaci a město padlo. Měšťané přijali Mansfeldovo vojsko radostně jako své osvoboditele. Věřili, že je konec kardinálovu panství a že se vrátí staré doby. Ochotně sháněli peníze a složili vojsku holdem 1 000 tolarů. Z toho z drahotušského panství dalo městečko Drahotuše 130 zl., Velká 20 zl., Lhotka 4 zl. 40 kr., Klokočí 8 zl., Opatovice 6 zl., Radíkov 10 zl., Středolesí 10 zl., Černotín 17 zl., Hluzov 8 zl., Hrabůvka 6 zl., Zbrašov 7,5 zl., Uhřínov 8 zl., Jezernice 8 zl., Podhoří 7 zl. a Milenov 18 zl.

Protestantské vojsko ale bylo nakonec nuceno ustoupit a 11. července 1627 byly Hranice dobyty Lorenzem del Maestro. Kardinálův hněv na sebe nedal dlouho čekat. Drahotuše a vesnice na panství a všichni fojtové propadli statkem i životem: jejich privilegia a svoboda byla vyzdvižena a uložena jim pokuta 500 dukátů. Hranice byly potrestány pokutou 1 000 dukátů. Zvláštní komise vyslaná Ditrichštejnem

*Znak pánů z Ditrichštejna.
Kresba Z. Černý*

do Hranic vyšetřovala podrobně celou rebelii a vinu jednotlivých měšťanů. Výsledkem byl obsáhlý protokol, v němž byli zaznamenáni čtyři drahotuští měšťané, kteří se vrátili k pikartství a přechovávali predikanty. Ti byli na věčné časy vypovězeni z gruntů a jejich statky zabráný.⁶²

Jedním z trestů, který kardinál uplatňoval vůči svým poddaným, bylo zabavení privilegií. Město se tak ocitlo v bezprávním stavu, kdy nemohlo uzavírat smlouvy, podnikat, spravovat své hospodářství. V případě Lipníku, Hranic i Drahotuš se kardinál nechal dlouhou dobu prosit, než privilegia městům vrátil. V Lipníku se tak stalo v roce 1628, v případě dvou zbývajících až o rok později. Drahotuše obdržely od kardinála nové privilegium, vydané v Brně 19. března 1629. Jeho obsahem byla obdarování a výsady z předchozí doby, které kardinál upravil, aby odpovídaly změněným politickým a náboženským poměrům, a také přitom využil svého práva vítěze, aby oslabil hospodářské postavení města a posílil své.

V úvodu připomenul poddaným jejich nešlechtné jednání v době povstání a po něm, kdy dopustili obsazení panství nepřátelským vojskem: „...Anobrž i úřad a obec města Drahotuš v ní se poškvrnili a v mnohých věcech vinni nalezení a zhledáni jsú. Pro kteroužto příčinu hodně a spravedlivě všechny a všelijaké privilegia, svobody a obdarování a nadání své, kteréž tak sobě od starodávna od předkův našich pánů a držitelů panství drahotušského nadané, schválené a utvrzené měli, propadli a ztratili a o ně se připravili...“

V prvním článku se mluvilo o tom, že ve městě i na předměstí se nesmí usadit člověk, který by nebyl katolického vyznání a nepřijímal svátost oltářní pod jednou způsobou, podobné ustanovení se týkalo i přijímání do cechu. S tím také souviselo, aby u sebe nepřechovávali žádné kacířské knihy.

O svátcích měli pilně navštěvovat bohoslužby, cechy s korouhvemi, postavníky a svícemi, dodržovat pusty, nad čímž měl bdít nejen panský úředník, ale i drahotušský farář, který měl své sídlo na drahotušské faře. K dodržování pořádku mělo přispívat i pravidelné každoroční obnovování městské rady, a to dle dobrozdání úředníka a faráře.

Drahotuští dostali zpět právo dělat slad, vařit pivo, a šenkovat je mezi sebou. Za to museli odvádět starého platu 15 zl. moravských a nově ještě stejnou částku, takže celkem 30 zl. ve dvou termínech, o sv. Václavu a sv. Jiří. Kardinál si nechal k svému užitku vinný šenk, na který i dodával vlastní víno.

Bylo obnoveno privilegium Rudolfa II. o konání výročních trhů. Při nich obchodovali domáci i přespólní s obilím, koňmi i jiným zbožím na místech k tomu od úřadu označených.

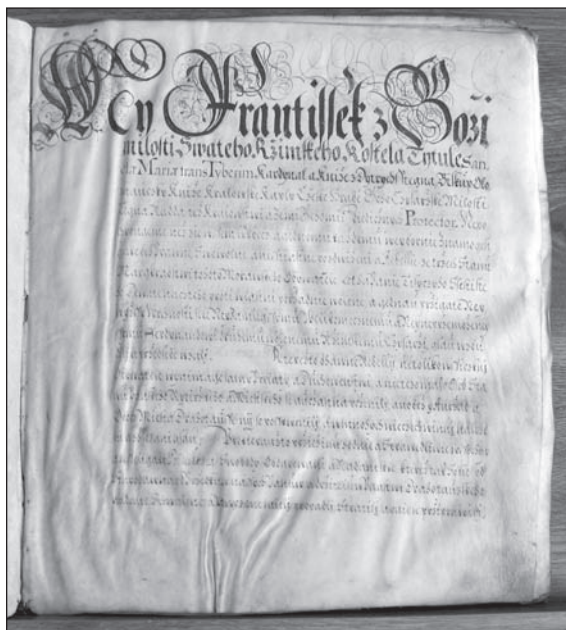
Za čtvrté bylo potvrzeno právo odúmrti, za něž pak Drahotuští platili po 5 zl. ve dvou termínech.

Kardinál je osvobodil od povinnosti stavět sirotky na začátku roku k jeho službám a svěřil jim do péče sirotčí peníze

Za šesté je Ditrichštejn osvobodil od robot, kromě robot k jednomu rybníku při

Pečeť města před r. 1629. SOKA Přerov

město Drahotuších ležícím. Za tu milost byli povinni mimo starobylé povinnosti a platy, které před tím plativali za roboty, každoročně dávat deset zlatých počtu moravského. Hofeři také mimo starobylé roboty, představující dva dni pletí, jeden den žeti a jeden den hrabání, neměli být potahováni v žádné jiné. Měli ale za povinnost chodit s poselstvím, za což dostávali zaplacen. Kardinál soudil, že město Drahotuše je v dobrém položení a může se dobře opatřit a opevnit v době nebezpečí války, proto je zbavil povinnosti chodit na stavbu hradeb do okolních míst na panství.

V dalším bodu se mluvilo o svobodném obchodování s nemovitostmi.

Jako osmé přicházelo ustanovení o dodávce ryb do devíti výsadních domů. Mimo to neměli být obtěžováni žádným jiným vysazováním ryb. Nad to měli dovoleno kupovat v hranických a helštýnských horách dříví k své potřebě, obzvláště pak k stavění. Nemuseli přijímat do města nebo na předměstí za obyvatele osoby městu neplatné. Co se pak osob stavu rytířského týče, žádnému ze stavu rytířského bez vůle vrchnosti neměli dovolit zakupovat domy.

Naposledy kardinál z Ditrichštejna polepšil Drahotušským znak tím, že k dosavadním figurám přidal ze svého znaku dva vinařské nože, takže popis znaku dle privilegia zněl: „*Předně mají míti štít se třemi poli, z nichžto pravé, ješto celý štít právě v polovici od vrchu až do spodku dělí, jest bílé neboližto stříbrné barvy a v něm půl orla černého roztaženého s jednou hlavou a zlatou královskou korunou, druhé pole na levé straně vrchní jest žluté a třetí pod ním červené, a na tom obojím poli dva nože z erbu našeho dědičného*

a nad nimi klobouček knížetci červený, vprostřed pak štítu věži bílou bez špice, z jedné strany na bílém a z druhé na žlutém a červeném poli stojící, jakož to všecko malířským kundštem a uměním zřetelněji a patrněji v tomto listu našem vyjádřené se spatřuje. Kteréhožto erbů ouřad a obec drahotoušská buď pro ozdobu města malovaného neb na pečeti k potřebě své a k pečetení všelijakých listův vyrytého a k tomu vosku červeného vedle starobylého obyčeje užívati moci budou.“ Drahotuští měli pečeti červeným voskem a za tu milost měli nechat každým rokem na svůj náklad sloužit na den svatého Františka vyznavače Páně jak za zdraví kardinála mši svatou, tak i po smrti anniversarium.⁶³

V této souvislosti je třeba připomenout, že první známý otisk drahotoušské pečeti pochází z doby před rokem 1604. Jedná se o *obecní pečeť* o průměru 32 mm. Ve štípeném pečetním poli vpravo je půl orlice se zobákem, spárem a vyplazitým jazykem, vlevo čtyřboká věž, v prvním i ve druhém poschodí dvě okna, věž má cimbuří se třemi viditelnými stěnkami.

Opise mezi věnci, majuskula. + SIGILLVM * CIVIVM DRAHOTVSCHEIVM

*

Mladší pečeť z doby před rokem 1629 má průměr 32 mm, ve štípeném pečetním poli vpravo je půl orlice se zobákem, spárem a vyplazitým jazykem, vlevo čtyřboká věž, v prvním i ve druhém poschodí dvě spojená okna, věž má cimbuří se třemi viditelnými stěnkami.

Opis mezi věnci, majuskula. * SIGILLVM CIVITATIS DRAHOTVSSIENSIS/.../

Na listině, v níž je obsažena smlouva mezi Hranickými a Drahotouškými o kata, z roku 1601, je přivěšena pečeť jednostranná, okrouhlá o průměru 36 mm, ze včelího vosku červené barvy, v dřevěném pouzdře, přivěšená na pergamenovém proužku. Opis SIGILLVM * CIVITATIS * DRAHOTV. V pečetním poli uprostřed je dvoupatrová věž s branou a dvěma okny v každém patře, s cimbuřím o třech stínkách, v pravé polovině pečetního pole korunovaná orlice ze středu vyrůstající, levá polovina kosmo dělená a v ní dva vlnité nože špičkou nahoru a ven obrácené, nad nimi knížecí koruna. Na listinu byla, podobně jako pečeť Hranic, pověšena dodatečně, po roce 1629, protože již odráží změny, učiněné kardinálem z Ditrichštejna.

Další pečeť z roku 1681 má průměr 30 mm, v pečetním poli orámovaném obloučky je vpravo půl orlice se zobákem, spárem a vyplazitým jazykem a s korunkou, uprostřed štítu čtyřboká věž, s otevřenou branou, v prvním i ve druhém poschodí dvě okna, věž má cimbuří se třemi viditelnými stěnkami, vlevo s vyznačením dělení pole dva stříbrné ditrichštejnské nože špicí nahoru, nad nimi knížecí klobouček. Opis mezi perlovcem a linkou s věncem, majuskula. ☉ SIGILLVM : CIVITATIS : DRAHOTVSS:ENSIS 1681

Otisk pečeti na listu z roku 1726 je v zásadě shodný s předchozím, opis je * SIGILLVM CIVITATIS * DRAHOTVSSSENSIS.

Poslední, nejmladší varianta má průměr 28 mm a je se stejným pečetním znemením. Má opis mezi linkou a linkou s věncem, majuskula. ☉ SIGILLVM . CIVITATIS . DRAHOTVSSSENSIS . 1782

Z podoby znaku města nemůžeme učinit žádné závěry o datu udělení městských práv, příp. kým byl znak městu dán. Představa, že orlice jako znak moravských markrabat znamená, že Drahotuše získaly znak v době, kdy byly v držení markraběte Jana Jindřicha od roku 1371, případně Jošta od roku 1375, je lichá, neboť orlice je obecná figura, s níž se setkáme v celé řadě městských znaků.

V roce 1636 kardinál František z Ditrichštejna umírá a panství se ujímá kníže Maxmilián z téhož rodu. V pamětní knize k tomu bylo poznamenáno: „*Anno 1636 usnul v pánu a svůj časný život dokonale vysoce osvícený kníže a pán, pan František kardinál z Ditrichštejna a biskup olomoucký, kterýžto městu zdejšímu slavnou památku zanechal a privilegia, svobody všelijaké nadal, za čest jeho duše, aby odplatu přijala v slávě věčné, obyvatelové drahotuší za tak milosrdného otce na modlitbách pamatujte, Boha žádati. CaeLICa LVX paDIet. franCIsC, paXqVe DietrICHsteln*“

Otisk pečeti Drahotuš na listině z 19. 4. 1602, vydané v Hranicích. SOKA Přerov

Maxmilián se pro častý pobyt ve Vídni a v Rakousku z titulu státních funkcí, jež zastával, rozhodl pronajmout hospodaření odlehlých panství Hranice, Drahotuše a Lipník za vysoký roční plat spolehlivým panským úředníkům, což by mu zajišťovalo pravidelný roční čistý peněžní příjem bez starostí o hospodářské záležitosti. Smlouvou, sepsanou 29. září 1637, pronajal pak na dobu šesti let panství hranické a drahotušské od termínu sv. Michala 1637 do sv. Michala 1643 svému vrchnostenskému úředníku obou panství Jiříku Hoštickému. Nájemné měl platit ročně na dva termíny o sv. Jiří a sv. Michalu vždy po 5 000 zl. Dříve než šestiletý nájem skončil, Hoštický 15. srpna 1641 v Hranicích zemřel ve věku 70 let. Po jeho smrti požádal kníže nájemce lipnického panství Václava Banovského, aby do konce nájemní lhůty, tj. od sv. Michala 1641 do sv. Michala 1643, převzal také nájem panství hranického a drahotušského. Nájemné za hranické a drahotušské panství bylo však zvýšeno na 10 500 zl.

Nájem hranického panství vnutil kníže po smrti Banovského do sv. Michala 1646 Václavu Rekovi, nájemci helfštýnského panství, kterého ustavil současně za hejtmána obou panství. Rek neměl kořistnické schopnosti Banovského, proto také za celou dobu vlády na panství a nájmu hospodářství obou velkostatků nic pro sebe nenahospodářil. Když po ukončení války a uzavření vestfálského míru zřídil Ditrichštejn v prosinci 1648 v Mikulově zvláštní vyšetřovací komisi a nařídil na všech svých panstvích, aby měšťané a vesničané, kteří by měli jakékoliv stížnosti proti komukoliv, zejména proti vrchnostenským úředníkům za léta války, dostal Rek to nejlepší vysvědčení. Jako vrchnostenský úředník a nájemce obou panství byl citován před komisí. Obě města, Hranice a Drahotuše, prohlásila, že jako úředník panství se choval vždy spravedlivě, byl přímý a zvláště v těžkých dobách se jich ujímal a chránil je, častokrát v největší nouzi a nebezpečí je zakládal vlastními penězi, aby uložená válečná břemena unesli, a měl z toho velké škody, obě města nebyla s to dlužné částky mu dosud zaplatit.

Rek si skutečně majetek nenadělal. Drahotuští mu postoupili místo dlužných peněz malý poddanský mlýn na dvě složení u Drahotuše, zvaný Na Koutech, ležící na hrázi Slavičského rybníka, kde pak měl i malé hospodářství. Kníže mu dal na mlýn privilegium a osvobodil jej od všech poddanských a mlynářských povinností. Po skončení války a ukončení nájemní smlouvy v říjnu 1649 převzal kníže Maxmilián z Ditrichštejna opět

hospodaření na obou panstvích do vlastní správy a režie. Reka ponechal však i nadále jako úředníka obou panství helštýnského i hranického. Jako uznání jeho věrných služeb, zvláště v čase švédských vpádů, udělil mu Ditrichštejn roku 1653 šlechtictví, znak a predikát „z Černotína“, odkud Rek pocházel.

Okamžitě roku 1636 po převzetí vlády dal kníže pořídit nový seznam všech osedlých na vesnicích obou panství a prověřit správnost odváděných činžovních platů a dávek, aby zjistil roční peněžní i naturální výnos obou panství. Starý Kropáčovský urbář hranického a drahotušského panství z roku 1569 byl proto revidován a obnoven podle stavu k roku 1636. Podle nově sestaveného urbáře odváděli poddaní z jednotlivých vesnic hranického a drahotušského panství i města Hranic a Drahotuš vrchnosti pravidelné peněžní platy o sv. Martině, o Vánocích a Velikonocích a o sv. Jiří, jež k pololetnímu platovému svatojiřskému termínu obnášely celkem 2 207 zl. 9 gr. 1 d., dále platy o sv. Duchu, o sv. Janu Křtiteli, o sv. Jakubu, o Narození Panny Marie a o sv. Václavu, jež k druhému pololetnímu platovému termínu svatováclavskému činily 964 zl. 14 gr. 3 d. 1,5 h. Spolu některými jinými menšími platy a tzv. běžnými důchody činil úhrn všech peněžitých platů stálých i běžných z vesnic panství hranického a drahotušského za celý rok 3 171 zl. 3 d. 1,5 h. V naturáliích dostávala vrchnost ročně od poddaných o sv. Martinu celkem 39 kop a 39 platových slepic, což činilo v penězích celkem 219 zl. 24 gr. (1 slepice stála 3 groše), 103 kopy a 11 vajec platových, v penězích 24 zl. 14 gr. 3 d. (1 vejce za 1 d.), 24 husí, v penězích 4 zl. 24 gr. (1 husa po 6 gr.), 328 měric rži a 1 068 měric ovsu. Dodatečně bylo připsáno v roce 1678 ujednání ohledně odebrání ryb. Na základě toho nemuselo devět hostinců odebrat vrchnostenské ryby, ale platilo o sv. Václavu po 10 kr., tedy ročně 1 zl. 30 kr. Zároveň obec jako celek nesměla nakupovat ryby odjinud, dokud byly k dispozici ryby od vrchnosti.⁶⁴

Musíme si ale uvědomit, že se to dalo v období třicetileté války, která přinesla Drahotuším mnoho útrap. Roku 1642 ležely po půl roku v Hranicích a Drahotuších dva švédské pluky, které jmenovaná města s okolím byla nucena opatřovat vším potřebným. Velitelé si vynutili na obyvatelstvu 3 439 zl. rýnských na penězích, 58 779 funtů chleba, stejné množství pint piva, 35 681 funtů masa, 5 596 měric ovsu, slámy a sena pak nespočetné množství. Taková vojenská daň byla obyvatelům velmi na obtíž, proto mnozí, když nemohli déle platit a obstarávat dodávky, raději sbíhali z gruntů. Roku 1643 drancoval Drahotuše švédský plukovník Dörfling, téhož roku na podzim Švédům na pomoc táhnoucí Valaši. Roku 1645 se ubytoval v Drahotuších se svým vojskem proslavený švédský generál Königsmark. Drahotušský kronikář Konorza píše o těchto pohnutých událostech, „...leta 1645 dne 10. octobri nepřítel Švéda dostal se do města Hranic a Drahotuš a pořád tu zůstával 2 neděle, škody veliké udělal, jámy a skryše vyhledal, obilí pošmatlal, nejvyšší generál byl Königsmark. Brány u Hranic zházely, koní do 300 zdechlo při Drahotušské bráně u Hranic.“ Roku 1646 byla uložena Drahotuším opětně válečná kontribuce v obnosu 180 širokých tolarů, v následujícím roce 7 270 tolarů a konečně roku 1648 zase 120 tolarů a 900 měr obilí.⁶⁵

Konečně vestfálským mírem, smluvným mezi válčícími stranami roku 1648, zavítala naděje na mírový život.

Do roku 1848, kdy končila vrchnostenská správa, se v držení panství vystřídalo několik členů knížecí ditrichštejnské rodiny. Po Maxmiliánu knížeti z Ditrichštejna, který držel panství v letech 1636–1655, následoval jeho syn Ferdinand kníže z Ditrichštejna

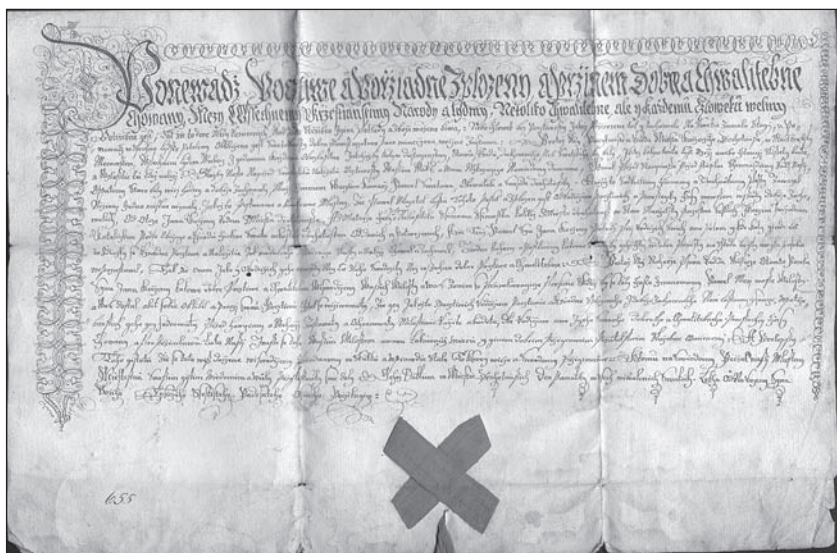
(1655–1698), dále Ferdinandův syn Leopold (1698–1708). Následoval jeho bratr Valter Xaver (1708–1738), jeho syn Karel (1738–1781), Jan Karel (1781–1808) a František Josef (1808–1854).

Během této doby se město opakovaně staralo o to, aby mělo potvrzena svá privilegia od nových pánů, popřípadě od nově nastupujícího panovníka. Dne 16. října 1668 Ferdinand kníže z Ditrichštejna potvrdil městu Drahotuším privilegia Františka kardinála z Ditrichštejna, stejně jako 3. června 1704 Leopold kníže z Ditrichštejna, 19. října 1781 Karel kníže z Ditrichštejna, 3. ledna 1782 týž vidímoval a potvrdil městu listinu Leopolda knížete z Ditrichštejna z 5. června 1701, již tento potvrdil Drahotušským privilegium Jana mladšího z Žerotína a Anny Kropáčky z Nevědomí z 8. září 1582 na udržování struh a rybníků vrchností.

Karel VI., císař římský a král český, potvrdil 10. května 1735 městu privilegium Rudolfa II. z roku 1585 na výroční trhy a další privilegia, císař Josef II. 10. května 1782, 22. listopadu 1794 pak císař František II. potvrdil opět privilegium Rudolfa II. na výroční trhy.⁶⁶

Radikální proměnu v dějinách městské správy přineslo josefinské údobí. Koncem března 1787 byly zrušeny tehdy existující magistráty v Hranicích, Lipníku a Drahotuších. Soudní a politická pravomoc byla převedena na nově zřízeného vrchnostenského justiciára, jiné záležitosti na vrchnostenské úřady. Tehdejší radní byli vyvázáni ze svých povinností. Pouze knihovní záležitosti byly na základě později vydaného zákona městu ponechány s podmínkou, že je povedou věci znalí lidé. Měštům zůstalo i řízení obecních záležitostí. Protože na vrchního úředníka nemohl být přenesen dení a zvláštní dohled na policejní záležitosti, byl tento problém přednesen vyšší instanci – z jejího rozhodnutí pak na městského představeného a dva nižší představené. První měl vést obecní záležitosti a knihovní záležitosti, ostatní měli být nápomocni vrchnímu v policejních záležitostech. To bylo potvrzeno vyšší instancí. Lipník získal v říjnu 1794 podle nejnovějších předpisů organizovaný magistrát, ale města Hranice a Drahotuše dále přináležela vrchnostenské jurisdikci. Drahotuše byly pak do zavedení obecní samosprávy po roce 1850 spravovány tzv. představenským úřadem v čele s představeným, spolupředstaveným a členy výboru (aussusníky).

Při obnovování městské rady museli obecní funkcionáři skládat slib. Přísaha purkmistrů a konšelů v 17. století zněla následujícím způsobem: „*Já, N. N., přísahám pánu Bohu všemohoucímu, blahoslavené Panně Marii, důstojné matce Boží a všem milým Božím svatým a nejosvícenějšímu a vysoce urozenému knížeti a pánu panu Ferdinandovi, z Boží milosti svatě římské říše knížeti z Ditrichštejna a na Niklspurku, J. římské cis. milosti skutečně radě a komorníku, jako i její regirující římské císařovně, nejvyššímu hofmistru, pánu, panu a knížeti mému milostivému, že chci v tomto úřadu purkmistrovském a konšelském, na kterémž sem nyní povolán, věrně a spravedlivě se chovati, chudému, bohatému, přespornímu, domácímu, duchovnímu i světskému spravedlnosti dopomáhati, vdovy a sirotky v jejich potřebách a spravedlnostech obhajovati, o křivdy jejich se zajímati, na statky jejich a pozůstalých náležitě spravedlnost jim vydávati, nešetříce v tom žádného přátelství, aneb nepřátelství, ani jakých darů, kteréž bych za to vzal, neb vzítí mohl, obecně věci dobrou bedlivost míti, ve všem slušném náležitě.*“

List od rodu, který vydala městská rada pro Pavla Krčmu, 1658. SOKA Přerov

V roce 1714 byli například ve svých úřadech potvrzeni: starší purkmistr Matěj Strejček, mladší Jakub Kuchynka, 1. konšel Jiří Andryšek, 2. konšel Adam Kroutil, 3. konšel Pavel Rozehnalík, 4. konšel Václav Jambor, 5. konšel Jiří Andryšek, 6. konšel Pavel Onderka, 7. konšel Jiří Vlček, rychtář Martin Markytán. Cechmistry: tkalci – starý cechmistr Martin Horák, mladší cechmistr Jiří Vašek, 3. Jiří Malinka, krejčí – starší Tomáš Popp, mladší Pavel Rozehnal, kožišníci – Jakub Kuchynka, František Zeman, ševci – Martin Spiruta, Jiří Vymětal, kováři – Matěj Jedlička, Jakub Karel.

Při obnově rady v roce 1786 byli jmenováni Cyril Šimečka 1. purkmistrem, František Bernkopf 2. purkmistrem, rychtářem Jan Jemelka, radními Tomáš Groman, Josef Blažek, Antonín Bekar, Jan Halla a Pavel Horáček.

Status představenstva v Drahotuších v roce 1823 byl následující: 1. představený Antonín Spiruta, 2. představený Ondřej Kryštof, policejní dohlížitel Felix Kainar, městský notář Kryštof Zeman. Výbor tvořilo 10 výborníků a 2 aprobanti.

Právě v souvislosti s obnovou městské rady v roce 1823, když Fabián Procházka rezignoval na funkci 2. městského představeného, vznikly nejasnosti a spory o způsob jmenování nové rady. Postupem doby, jak se prosazovaly státní zásahy do vrchnostenské správy, vznikaly potíže s interpretací starých privilegií, a to jak ze strany vrchnosti, tak i poddaných, pokud měla být uplatňována v nových situacích. Hranický vrchnostenský úřad se obrátil s žádostí o radu do Prahy na Josefa Vratislava, který 12. prosince 1823 napsal odpověď. Uvedl v ní, že v nové době existuje celá řada případů, kdy byla ztracena významná práva vrchností, zcela zřejmá v privilegiích, protože vrchnostenské úřady jejich uplatnění po dlouhou dobu zanedbávaly a připustily jiná pravidla v rozporu s ustanoveními privilegií. Nevěděčně naladěné obce, i když za celou svoji lepší existenci vděčí jen milosti vrchnosti,

pak prosazují novoty, které jsou vyššími úřady zpravidla podporovány.

Vrchnostenské privilegium působí podle § 113 a 114 všeobecného zákoníku: práva obcí musí být posuzována podle listin zhotovených obcí, nebo podle zvyklostí a doposud platných obyčejů.

Volba představených obcí není doposud co do návrhů a volebního práva přesně určena, a proto je jablkem sváru, do nějž každý člen obce, nebo většina z nich, již proto kousl, protože věří, že je jim bráněno v prosazování svého nanejvýš domýšlivého prospěchu a výsad. Stává se, že i když je volbou určen ten nejsprávnější člověk, přece jen je pronásledován, protože ti, kteří jsou mu podřízeni, nemohou zahnat myšlenku, že při tomto jednání neměli žádný vliv.

Tento předpoklad je základem uvažování při znovuoobnovení druhého představeného v Drahotuších a při zodpovězení dvou otázek.

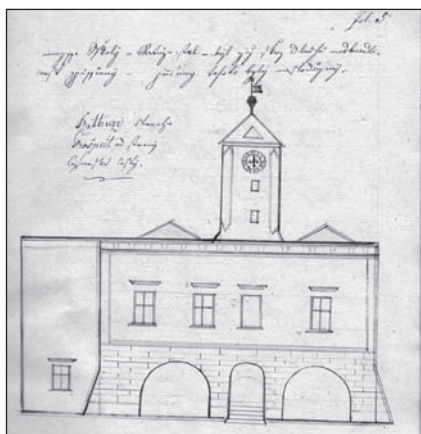
Josef Vratislav se dále ptal, zda to byl první případ, když hranický úřad v roce 1802 při renovaci městských představených uznal právo obce předkládat návrhy? Nebo bylo toto právo přiznáváno obci již dříve a později pokaždé také?

Pokud je odpověď na první otázku ano, pak má drahotušské představenstvo působit ve složení 1. Antonín Spiruta, 2. Ondřej Kryštof, policejní dohlížitel Felix Kainar, městský notář Kryštof Zeman. Při případných stížnostech obce má zakročit justiciář a prosadit vrchnostenské právo volby. V případě, že platí druhá možnost, má obec navrhnout co nejdříve šest vhodných kandidátů.

Vrchnostenská správa v Hranicích se v té samé věci obrátila ještě na inspektora Andeasse Hitschmanna v Lipníku, který 23. ledna 1824 odpověděl: „*Jsem proto toho mínění, že ze strany vrchnosti nemá být povolena žádná volba, ani právo navrhopvat, naopak má být obci drahtušské dáno pouze na vědomí rozhodnutí centrálního ředitelství ve věci jmenování představenstva, které bude vzato pod přísahu. Jejich působnost zůstane v okruhu předchozích kompetencí.*“⁶⁷

Purkmistr ve svém úřadu rozhodoval nejrůznější záležitostmi. Dne 30. dubna 1749 např. tovaryši řemesla tkalcovského a kolářského byli u purkmistra Pavla Onderky, aby jim dovolil dle bývalého obyčeje stavět máje. Purkmistr Onderka jim to však na základě vydaného císařského patentu nemohl dovolit, resp. musel zakázat, vyjma mají u svatého Jana Nepomuckého a u farního kostela a svatého kříže. Oni toho ale nedbali, chodili po městečku po půlnoci, dělali křik a šramot a na místo mají stavěli kůly a staré žerdě a na ně rozvěšovali hadry a slámu k většímu pohoršení a hříchu. Za ten výstupek byli potrestáni vězením a hrozila jim pokuta 8 zl., kdyby se to opakovalo.⁶⁸

Městský písař užíval titul městského notáře (Stadtnotar). Z písařů protireformačního období známe Jana Konorzu se synem Francem, Alexandra Horna, užívajícího titulu

Kresba staré radnice z roku 1835, A. Vrbík.
SOKA Přerov

přísežného písaře, a radního písaře Karla Johanesa Keczlíka. Z pera Františka Konorza pochází kniha „*Připisové všech a všelijakých listů, obdarování a svobod*“, založená roku 1687 za purkmistrů Jana Smetana a Jiříka Radíkovského. V prvním oddílu obsahuje opisy dvaceti drahotušských obdarování, začínajících českým listem Albrechta z Cimburka na odúmrtí z roku 1408 až po privilegium kardinála z Ditrichštejna z roku 1629. Konorza neopisoval listiny přímo z originálů, ty byly, jak bylo zmíněno, již ve 20. letech 17. století kardinálem Ditrichštejnem zabaveny, nýbrž ze starší, dnes ztracené knihy přípisů městských obdarování z doby před rokem 1612, jejímž autorem byl Matěj Sabin. Tuto původní knihu opisů měl Konorza roku 1687 ještě v rukou. Kromě pamětí a různých usnesení obce je tu zapsán také již uvedený obecní řád ze 16. a 17. století s jedenácti artikuly. Vlastní souvislé paměti jsou zapsány několika písaři, bohužel, s časovými mezerami. Písařem je Konorza zván výslovně již od roku 1679, kdy jel s privilegiem do Brna, byl jím však už dříve. Z rodu Konorzů seděli tehdy (1687) na domech ve městě Mikuláš Konorza a na předměstí Václav, Daniel a Pavel Konorzové. Zápisy 2. poloviny 18. století jsou psány několikerou rukou. Jde především o rektory Josefa a Ignáce Regery, zpočátku se jednalo o výtah z pamětí, které zapisoval rektor Josef Reger v 1. svazku farní matriky, kterou vedl pro faráře. Po něm pak pokračoval syn Ignác Reger, a to jak v zápisech v 2. svazku farní kroniky, tak i v pamětech.

V roce 1767 bylo součástí roční odměny písaře 50 zl. hotově, 10 měřic žita a 4 sáhy palivového dříví.⁶⁹

I v tomto období máme doklady výkonu hrdelního soudnictví. V letech 1647–1648 byl v Brně řešen případ krvesmilstva, projednáváný před soudem v Drahotuších. Žádost

o naučení byla do Brna poslána prostřednictvím soudu města Lipníka nad Bečvou. Podnětem k dočasnému přiklonění k Brnu byly zřejmě události na sklonku třicetileté války.

V květnu 1669 ukradl Jura Valach ze Zbrašova, zvaný všeobecně „Jurečka“, Barboře Zemánkové z čp. 8 „pozatajky“ štuk rukodělného plátna, byl ale lapen hned po činu a souzen. Z nařízení Jana Jiřího Condilusa, tehdejšího zámeckého hejtmána spojených panství hranického, drahotušského a lipnického, měl být Jurečka pro opakované zlodějství pro příklad a odstrašení neobyčejně přísně potrestán. Proto byl Jura Valach odsouzen k vymrskání pod šibenicí a na to k oběšení. Exekuce se tehdy vykonávaly těsně na pozemkové hranici drahotušsko-hranické. Jak víme, Drahotuští neměli vlastního kata a na základě smlouvy jim ho měli dodat Hraničtí. Jenže tehdy ani Hraničtí si vlastního kata nevydržovali, proto si museli Drahotuští zjednat kata z Lipníka. Po dlouhých průtahích došlo konečně 13. září 1669 k popravě samé, které se z nařízení uvedeného hejtmána účastnily oba úřady měst Hranic a Drahotuš. Poprava stála, jak je uvedeno v účtech, následující peníze:

Ouřad chodíc do města Hranic skrze exekuci – utraceno 4 gr.

Týž den, kdy mistra popravního přivedli, utraceno 5 gr.

Mistru popravnímu od pardusu Kateřiny Tomečkové 18 gr.

Těmuž mistru za stravu za dva dny 2 zl. rýnské.

Tesařům od dělání trámu a žebríku na spravedlnost 1 zl. rýnský 15 gr.

Za nové trámy na spravedlnost 2 rýn. Poslu právnímu od vyvolání viny 1 zl. rýnský, item za vychování za 2 dny 20 gr.

Rychtáři městskému kníž. m. Hranic za vychování vězně za 19 neděl 6 zl. rýnských, item za světlo k trápení, když potřeba byla, 1 zl. rýnský

Mistrové od opatrování téhož vězně 1 zl. rýnský

Pánům hranickým za práci a meškání 1 zl. rýnský 8 gr. 4 d.

Kováři za tři klamry na spravedlnost, za dva háky a jednu sekeru 25 gr. 5 d. Na prach mušketýřům 5 gr., item dáno jim na pivo 6 gr.

Vymrskání u spravedlnosti 3 gr.

Dělajíc účet u rychtáře s mistrem popravním a poslem, utraceno 9 gr.

Úřad drahotušský utratil při exekuci za dva dny 1 zl. rýnský 10 gr. Provazníku za tři provazy 29 gr. 5 d.⁷⁰

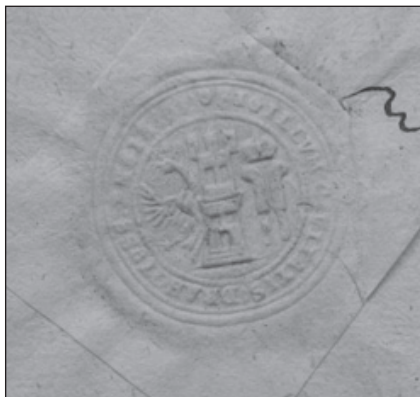
V roce 1739 zavedl rychtář Matěj Ondruš nový „*Protokol práva rychtářského s přisedícími asistenty, a jsice dne památky 2. března léta Páně 1739 ponejprv tenkrát založený. Když je se od deputovaného do Vídně, odtud spátkem dobrá novina reportovaná byla, právo hrdelní zdejší obci nejmilostivěji přinavracené býti*“. Šlo o to, že v rámci reorganizace hrdelního soudnictví došlo na základě císařského reskriptu z 10. června 1729 k dočasnému zrušení výkonu hrdelního soudnictví v Drahotuších. Měšťané to však chápali jako velkou újmu na svých dosavadních právech, a proto se snažili o to, aby jim toto právo bylo navraceno. Po dobrozdání zemského gubernia z 27. února 1738 císař „*odňaté execirovaný právo meče*“ navrátil výnosem ve Vídni 5. března 1739. Drahotuští ale měli povinnost zajistit, aby výkon hrdelního práva byl dostatečně personálně zabezpečen, a to „*jedním práva učeným městským písařem anebo advokátem*“. Museli mít dobře zaopatřenou šatlavu a dbát o to, aby vězni měli jídlo a jiné potřebné věci. V opačném případě se vystavovali nebezpečí, že jim právo bude opět odňato.⁷¹

V nejstarší matrice městečka Drahotuš z let 1680–1735, kam zapisovali drahotuští školní rektori vedle matričních záznamů i bohaté kronikářské záznamy z let 1720–1811, zapsal rektor Josef Reger také paměť o poslední popravě na drahotušském právu v roce 1748, již byl přítomen. Zápis je současně dokladem, jakých násilných prostředků se používalo, aby vesnice splnily stanovený počet rekrutů, jež musely odevzdat vojsku. Reger píše, že 31. října 1747 v Radíkově chytali na vojnu olšovští sousedé jednoho pacholka, v úterý ráno na hody, on se bránil, jednoho píchl kordem do ruky, druhého do nohy a třetího „do života do střev, tak ten umřel na třetí den a jeho, toho mordýře vzali do Hranic na právo, nebo byl z Hindrchvaldu (Jindřichova). Potom od pana krajského přišlo, aby jej dali na právo drahotušské, poněvadž na právu drahotušském zhřešil, tam také aby záplatu vzal. Kdež potom roku 1748 dne 10. května v pátek od mistra popravního lipenského mečem trestán jest. Jeho hospodyně Hybnarka, že mu toho kordu podala, utekla na Potštát na faru a tam vždycky byla i taky tam ten čas porodila. Kněží potštátští se o ni starali až do roku 1750, 7. ledna dostala milost.“⁴²

Kamenný kříž nad Trávníckým mlýnem, v místě zvaném tehdy Nad Zábřehy, dnes stojící v zahradě obytného domu, byl postaven podle tradice tam, kde se odehrávaly exekuce. Jde ovšem o omyl. Kříž podle nápisu na něm byl postaven již roku 1745 nákladem Jana Smolky, knížecího zahradníka v Hranicích, který také věnoval na fundaci k opravě dvacet rýnských do drahotušské obecní pokladny. Posvěcen byl farářem Cyrilem Klátilem za purkmistrů Pavla Onderky, druhého Antonína Raihorta. Má nápis DVM qVILibet pro paCe orans iLuXIt Ista assVrreXIIt – 1745. Podle záznamu v matrice jej tesal krásenský kameník, pravděpodobně Jan Pinka.

Znamením o právních pravomocích obce býval pranýř, stojící zpravidla v centru zastavby. Dochoval se záznam o tom, jak se v Drahotuších stavěl 21. dubna 1750 nový pranýř za rychářství Antonína Zimečky. „Vysoké právo nomine planýř“ vytesal kamenický mistr Jan Pinka z Krásna, za odměnu 50 zl. a 2 zl. 30 kr. na 2 vědra piva, dohromady 52 zl. 30 kr. Základ položil zednický mistr Josef Konečný z Hranic, polírem byl Václav Hanzelka z Hranic, Vencel Zemek z Hranic, Josef Rabel z Blahutovic, Karel Konečný z Hranic, Jakub Mach ze Středoletí, učňové Jakub Zbrož z Jezernice a Josef Liman z Lipníku. Za práci jim bylo vyplaceno 8 zl. Vlastní stavbu doprovázely ceremonie dle předešlých obyčejů. Předně dostal zednický mistr dovolení od počestného olomouckého zednického cechu, kde byl inkorporován. Do cechu za povolení byly dány 2 zl. 20 kr. Za druhé muselo být rozbořeno staré „vestigium juris publici aut criminalis“, které stálo 165 let dál od studně. Celá počestná rada jako jeden muž, a to za pánů purkmistrů Pavla Onderky, Václava Málka, úředních Josef Bohatého, Tomáše Jemelkú, Matěje Vlčka, Fabiána Rubla, Martina Sedláčka, Václava Sigmunda, Václava Jedličkú, následně všichni zástupci cechů, jeden po druhém vzali

Otisk pečeti města po r. 1629. SOKA Přerov

do ruky kladívko, první ale purkmistr jako primas, a rozebírali starý pranýř. Následně odevzdal rychtář kladívko zednickému mistru a ten spolu s kameníkem a se svými tovaryši provedli podobnou ceremonii, načež kladívko vrátili rychtárovi. Když byl starý pranýř shozen, odvedl rychtář městskou radu v doprovodu stráže do radnice, zatímco místo nechal strážit dvěma ozbrojenci, a to tak dlouho, než byl postaven nový pranýř (columna justicia, insigne justitiae). Potom se celá rada v doprovodu rychtáře odebrala na místo a zkontrolovala hotové dílo. Celkem stála výstavba nového právního znamení aneb planýře 94 zl. 58 kr., z toho za materiál, co bylo zapotřebí, 32 zl. 8 kr.

*Otisk pečeti města Drahotuše, na listu z r. 1726.
SOKA Přerov*

Již ale reskript z 18. listopadu 1752 stanovil, že v přerovském kraji byl svěřen výkon hrdelního práva (exercitio iuris gladii) pouze městům Přerov, Kroměříž, Lipník, Nový Jičín, Fulnek a Osoblaha. Drahotuším zůstalo pouze právo chycení zločince a jeho předání příslušnému soudu (jus capturae). Pranýř byl odstraněn za císaře Josefa II.⁷³

Ze 17. století také již máme poněkud přesnější představu o hospodaření města, o příjmové a výdajové stránce. Tak k roku 1672 za úřadu Jana Kristela, Jiříka Slavíka, purkmistrů, a konšelů s nimi sedících se na straně příjmů nacházely tyto položky. Od předešlého úřadu nezbyvalo žádných peněz, nový příjem představovaly tyto položky:

- platu ze zahrad a rolí 12 zl. 7 kr. 2,5 d.
- platů cechovních 37 kr. 2 d.
- z luk obecních pořadových 8 zl. 32 kr.
- za pruty prodané 1 zl. 13 kr.
- pokut pro výstupky lidské 1 zl. 28 kr. 4 d.
- z pivovaru obecního 4 zl. 30 kr. 4 d.
- od váhy obecní a od míst na jarmarku 2 zl. 39 kr.
- platu ze světniček obecních 7 zl.
- za obecní rež utrženo 16 zl. 30 kr.
- za prodaný oves utrženo 5 zl. 52 kr. 3 d.
- za pivo obecní, vyšenkované, utrženo 25 zl. 10 kr.
- peněz zbírečných vybráno 513 zl. 38 kr.
- z gruntovních peněz na obec koupených 22 zl. 51 kr.

Celkem příjem obecních peněz činil 622 zl. 10 kr. 2,5 d.

Vydání peněz z toho, co se vybralo, byla následující:

- dáno platu z domu radního a z rolí 18 zl. 25 kr. 2 d.

- dáno služebníkům obecním služby 39 zl. 40 kr.
- vydáno peněz kontribučních 505 zl. 10 kr.
- na opravu radnice, bran a světnic 7 zl. 50 kr.
- na opravu pivovaru vydáno 2 zl. 25 kr.
- na staré dluhy vydáno 6 zl.
- fedruňku žádajícím vydáno 1 zl. 18 kr.
- soldátům na hospodách vydáno 1 zl. 8 kr.
- při odvedení kontribucí utrženo 1 zl. 15 kr. 3 d.
- na rozličné potřeby porůznu vydáno 3 zl. 54 kr. 3 d.
- diskreci vzácným pánům a na obnovení 26 zl. 24 kr.

Celkem bylo vydáno 613 zl. 30 kr. 5 d. Z toho vycházelo, že zůstatek činil 8 zl. 39 kr. 3,5 hal., který bylo třeba odvést nové radě.

Další finanční záležitosti, o kterou měla městská rada starost, bylo hospodaření se sirotčími penězi. Příjem sirotčích peněz roku 1672 činil:

- příjem peněz gruntovních i restovních 282 hřiven 27 gr. 3 d.
- peněz závdankových sirotčích 65 hřiven 16 gr.

Celkem se jednalo o 348 hřiven 15 gr. 3 d.

Zároveň se z této částky vydávalo:

- vydáno srážek, co sobě sousedé na gruntovní toho roku poráželi, 90 hřiven 21 gr. 2,5 d.
- vydáno nápadníkům peněz hotových 168 hřiven 13 gr. 3,5 d.
- dáno k záduší zkoupených 9 hřiven 19 gr. 3,5 d.

Celkem vydání představovala 268 hřiven 26 gr.2,5 d.

I v tomto případě příjem převyšoval vydání o 79 hřiven 17 gr. 0,5 d.

O hospodaření o sto let později nás informuje rejstřík města Drahotuš na všelijaké peněžitě obecní příjmy a vydání od 1. ledna až do posledního prosince 1759. V úvodu byla představena renovovaná městská rada, k čemuž došlo v domě radním prostřednictvím úředníka Jiřího Avrata 13. března: 1. purkmistr Václav Málek, 2. purkmistr Fabián Rabel, konšelé 1. Matěj Vlček, 2. Tomáš Andryšek, 3. Václav Markytán, 4. Václav Zikmund, 5. Josef Čech, 6. Jan Vrbík, 7. Antonín Halla, městský rychtář Antonín Zimečka.

Obnoveni byli i další funkcionáři, případně služebníci, jako byli kostelní hospodáři Josef Bohatý, Jan Vrbík, kostelníci Josef Bohatý, Josef Vašina, cechmířři – v tkalcovském cechu Martin Markytán, Václav Zikmund, Vavřín Vlček, v krejčovském Tomáš Baštík, Josef Blažek, v kovářském Václav Jedlička, Jan Bernkop, v kožešnickém Jan Toman, František Zeman, v řeznickém Ludvík Kuchynka, František Ondruš.

V úplně hromadě v domě radním dne 27. března byla volena stará rada ve složení:

1. Pavel Onderka, 2. Josef Bohatý, 3. Jiřík Andryšek, 4. Tomáš Baštík, 5. Antonín Karel, 6. Tomáš Jemelka, 7. Martin Sedláček, 8. Jan Smolař, 9. Jan Frayss, 10. Vavřín Vlček, 11. Josef Blažek, 12. Pavel Vrbík, 13. Václav Jedlička, 14. Jan Schlosar, 15. Vencel Žák, 16. Karel Zeman.

Obecním hospodářem byl ustanoven Pavel Vrbík, hajným Václav Vališ, dohlížajícími nad pekaři, řezníky a moukaři Pavel Vrbík, Vavřín Vlček, hemovníky (dohlížitelé nad výrobou sladu a piva) Václav Markytán, Vavřín Vlček, k „ohnivým instrumentům“ vyslání Matěj Vlček, Tomáš Jemelka, fojtík hoferský Matuš Jašek, noční hlásní Pavel Horecký, Ondra Horecký.

Příjem se skládal z platů stálých z obecních rolí, luk, zahrad a hrází, z platu ze včelíků v obecním břízi, z platu hoferského z osob po 45 kr., z krávy po 36 kr.

Příjem kostelního platu od každé osoby činil 4 bílé groše, což bylo 9 kr. 2 h., ze 100 osedlých to představovalo 15 zl. 33 kr. 2 hal. Nadto dal Fabián Zikmund 9 kr. 2 h., Tomáš Hollana 9 kr. 2 h., cech tkalcovský 9 kr. 2 h., krejčovský 9 kr. 2 h., ševcovský 9 kr. 2 hal., kožišnický 9 kr. 2 h., kovářský 9 kr. 2 h., Přibík řeznický 9 kr. 2 h., celkem to bylo 16 zl. 48 kr.

Plat ze světniček byl z každé po 2 zl. 30 kr., platili Josef Fridrich na bráně, Jakub Škrobal v radnici.

Obec vybírala na vartýře po 30 gr., ze 32 domů na náměstí se sešly 4 zl. 48 kr., ze 38 v Bratrské ulici 5 zl. 42 kr., z 29 v Kozí ulici – 4 zl. 21 kr., z 30 osedlých na Novosadech po 1 gr. celkem 1 zl. 30 gr. Na kominíka se vybíralo po 4 kr. Příjem na obecní skládku v rynku ze 32, v Bratrské ulici i na Rybářích ze 39, v Kozí ulici ze 29, z novosádníků i na Rybářích ze 34, z výminkářů, z prodaných.

Prodej obecních pořadových luk na seno a otavu vynesl 79 zl. K Velikonocím 13. dubna byl prodán zdejší řezníkům býk za 20 zl., za 1 kopu ovesné slámy se platily 2 zl. 30 kr. Dne 26. června se přijalo 11 kusů stvrzenek za seno a oves, které potvrdil správce polního skladu v Olomouci, ty pak byly přijaté v Brně proti potvrzení, obci odevzdáno z Brna 28. června 341 zl. 3 d.

Další jiné příjmy pocházely z měrice ova z obecní sýpky od Matouše Vlčka po 1 zl. 18 gr., za 1 měřici od Jana Šlossara 1 zl. 18 kr., od Pavla Vrbíka za 12,5 měrice obecního ova 16 zl. 15 kr. Vypůjčeno na engelsberské povozy 16. června sirotčích peněz 26 zl., od sanitníků za 3 sáhy dřeva, co zbyly z vojenské skládky, se dostalo 4 zl. 3 kr., od Žida Mojžiše za 12 měric rži po 1 zl. 39 kr., činilo celkem 29 zl. 48 kr.

Z vybraného se vydávaly obecní peníze na chrám Páně a panu faráři Janu Kanderanovi ze 100 osedlých a 3 starobyklých hrubých novosádníků po 3 bílých groších, každý bílý groš za 2 kr. a 2 haléře, tj. 7 kr., což činilo dohromady 12 zl. 1 kr. Dne 4. října na svatého Františka za zpívané anniversarium Františka kardinála z Ditrichštejna se dávalo faráři 1 zl. 30 kr. Celkem výdaj na různé představoval 13 zl. 1 kr.

Plat panský z domu radního a obecních pastvisek představoval tyto položky:

- svatojiřského platu rychtáři 5 zl. 2 kr. 2 h.
- svatojakubského 15 kr. 2 h.
- svatováclavského 3 zl. 52 kr. 2 h.
- svatomartinského za slepice a vejce 17 kr. 2 h.

Nadto při svatém Martině se dávalo do helštyňských důchodů z pastviska za Bečvou panskému hajnému z Týna 7 zl. 28 kr., o tomtéž čase se mu z elišáské louky vyplátilo 7 zl. 35 kr., dohromady to představovalo 17 zl. 2 kr. 2 h.

Z polí, odprodaných od radnice obec za kupující dávala 1 kr. 4 h. při svatém Jiří a stejně při svatém Václavu. Na Struhlovsku Hraničtí dávali z jedné měrice 3 kr. 2 hal. panského platu. Obec měla ještě uhradit kněžský desátek, a to z 1 měrice rži v slámě 1,5 snopu, ova v slámě $\frac{3}{4}$ snopu.

Plat (diskrecí) pánům a na obnovení úřadu, k němuž došlo veřejně 27. března 1759 na radnici:

- hranickému úředníkovi a 3 nižším pánům oficírům – důchodnímu, purkrabímu, obročnímu dohromady 15 zl.

- panu faráři za mši svatou a Te Deum Laudamus 2 zl.
- úřadu od nesení oznámení o renovaci na zámek 30 kr.
- při renovaci jim zase 1 zl.
- písaři pana úředníka 1 zl.
- lipnickému polesnému 3 zl.
- na kancelář do Mikulova 4 zl.
- služebníkům ze zámku 30 kr.

Obnova tedy stála celkem 27 zl.

Na Zelený čtvrtek se dávalo za tři telata pánům úředníkům do Hranic, také panu důchodnímu a panu polesnému do Lipníku 12. dubna zapláceno řezníkům 5 zl. 58 kr. O štědrém večeru úředníkovi, když se nosily renovatorní vota, 6 zl. Faráři se dávala koleda na začátku nového roku ve výši 17 kr., kaplanovi, kooperátorovi po 14 kr., kostelníkovi 3 kr., rektorovi 3 kr., hlášeným 1 ¼ kr.

Obecní služebníci dostávali za celoroční služby v roce 1759:

- městskému písaři ročně 40 zl. a za kancelářské potřeby 40 zl.
- početvedoucimu 17 zl. i za kontribuci
- rektorovi 2 zl. 20 kr.
- konšelskému 7 zl
- kominíkovi 12 zl.
- od natahování hodin 6 zl.
- vodnářovi 7 zl.
- nočnímu hlášenému Pavlu Kurovi a Ondrovi Kurovi po 7 zl. 30 kr.
- polnímu hlídači Pavlu Samkovi a Janu Čehákovi po 3 zl. 30 kr.
- právnímu poslovi na každý týden 24 kr. a od vyvěšování a snímání frejunků ke čtyřem jarmarkům po 35 kr.
- žádajícím podporu (fedrunk)
- nočním poslům a přinášejícím všelijaké zásilky
- za nakoupené potřeby

Výdaje za potřeby do kanceláře představovaly:

- útraty při pochodech a ohledně pánů komisařů
- různá vydání
- na placení restů vydáno
- deputát na zrně služebníkům
- od dělání dřeva nádeníkům

Drahotuše mívaly potíže se svými sousedy ohledně stanovení hranic pozemků. Za tím účelem se stavěly hranečníky, které měly přesně vyznačit majitele té které polnosti. Tak v roce 1762 se sešla komise sestavená ze zástupců města Hranic a Drahotuš, aby určila místo k postavení hranečníku z jedné strany hranického pastvíska Drahotuchu, z druhé strany gruntovní role Antonína Slavičského, drahotušského kontribuenta. Bylo rozhodnuto, že pro budoucí kontrolu bude při staré haldě na začátku do země postaven hraniční kámen, dále také kolíky, rovněž do velkého topolu byly vraženy hřebíky, na stranu hranickou hřebík s vyrytým písmenem W, na stranu drahotoušskou hřebík s písmenem D. Z města Hranic Franz Kutscha, purkmistr, Jan Hoffman, purkmistr, Jiřík Reich, rychtář, Ignatz Klang, syndikus, Frantz Kulíšek, konšel, a další, z města Drahotuš Václav Málek, purkmistr, Tomáš Andryšek, Josef Blažek, Václav Zikmunt, Antonín Hal-

la, konšelé, Antonín Slavický, původ, Antonín Zimečka, Jan Šlosar, Josef Bohatý, Tomš Polomský, z obce.

Spory vedli ale i Drahotuští mezi sebou, a to tak usilovně, že musela rozhodnout vrchnost. Po šest let se obyvatelé dohadovali mezi sebou ohledně úhorů a pasení dobytka. Na základě dekretu knížete z Ditrichštejna ze 4. října léta 1726 a rezoluce Josefa Böhma, úředníka na hranickém zámku, došlo 28. srpna 1728 za pukrmistrů Jiřího Matyše, Jiřího Wagnera, s jich spoluradními v radním domu k ujednání. Předně měl do budoucna každý třetí rok zůstat díl rolí, a to dle pořádku v poli úhorem, další dva díly zůstaly k obživání. Ladem zanechaná pole sloužila k pasení dobytka, ale každý soused na svém, ledaže by se domluvili, pod pokutou dvou zlatých. Stejným způsobem pod pokutou měla být užívána strniště, tj. ty dva díly zasetých polí.⁷⁴

Pro 17. a 18. století se nám dochovaly archivní prameny obsahující údaje z katastrálních vyměřování pro účely zdanění. V roce 1570 byla provedena velká berní reforma, na jejímž základě byla zavedena domovní daň. Objevovaly se ale časté stížnosti, a proto na zemském sněmu trvajícím od 13. prosince 1655 až do 8. ledna 1656 bylo rozhodnuto, aby všechny vrchnosti rozdělily pole a vinice do lánů a předaly do konce února zemskému hejtmantu příznávací dopisy (fase). Tyto fase měly zároveň obsahovat údaje o tom, které pozemky vlastní vrchnosti a které poddaní. Rok 1656 byl proto nazýván *annus declaratorius*. Za tím účelem byl proveden soupis poddanské půdy poprvé v letech 1656–1657, známý jako první lánová vizitace, který se však v úplnosti nedochoval, navíc byl pořizován uspěchaně a s chybami, proto záhy vznikla potřeba oprav. V roce 1659 se zdaňovalo již podle lánů. Podle usnesení zemského sněmu z roku 1661 byla Morava rozdělena na 15 565 1/3 lánů. Každý, který se cítil poškozen daní, měl se ohlásit během jednoho roku u vizitační komise.

V roce 1667 byly sestaveny příznávací listy, které sloužily o rok později vedle pozemkové daně k výběru mimořádné daně domovní (kontribuce na dluhy a k svobodné dispozici stavů) jako doplněk k lánové vizitaci. Podle příznání z roku 1671 se v letech 1671–1748 vybírala i zvláštní daň komínová.

Usnesením zemského sněmu z roku 1667 byla určena komise k přezkoušení fasí a regulaci lánů, svoji práci začala v roce 1669 a skončila v roce 1679 a zemský sněm v tomtéž roce určil, že pole, která byla až dosud považována za poddanské, byla za ně považována i nadále. Popis byl nazýván *catastrum* (starý katastr), od toho katastrální pozemky, rok 1669 *annus decretorius* – rok, od kterého jsou poddanské pozemky stále poddanské. Vyměřování z této doby je označováno jako 2. lánová vizitace. Tehdy se počítalo na jednom láně dobré půdy 100, u průměrných 125 a u špatných 150 měřic. Podle zřízení z roku 1760 se lán dělil na 64 dílů a na 60 měřic.

Podle vyměření polí se poddaní dělili na celoláníky, tříčtvrtíláníky, půlláníky, čtvrtláníky a podsedky (podsedníky – na půli cesty mezi sedláky a zahradníky). Ti, kteří měli méně než čtvrtlán, se jmenovali zahradníky, a ti, kteří sice měli dům, ale žádné katastrované pozemky, se uváděli jako domkáři. Podle oběžníku z 18. května 1789, § 6, bylo třeba nazývat domkářem toho, který měl na rustikálním pozemku dům a neměl ani tolik pozemků, aby uživil svoji rodinu, takže si obživu získával svojí prací nebo řemes-

lem. Jestliže ale zemské daně přesáhly obnos 2 zl., dostával se do třídy sedláků. Domkáře nalézáme i na dominikálních pozemcích.

Ti, kteří neměli dům ani pozemky a bydleli v místě, byli označováni za podruhy.

Vizitace panství v roce 1676 v rámci 2. lánového rejstříku zjistila, že v Drahotuších žilo tehdy 96 osedlých, z nichž 32 mělo od 2/4 lánu po 7/8 lánu, dále 27 s výměrou od 1/8 lánu po 3/8 lánu, 37 domkářů. Byla zde i jedna nová poustka, odkud sběhl domkář.

Uvádíme tehdejší platy odváděné do důchodů knsízete z Ditrichštejna, totiž svatojiřský, svatojakubský, svatováclavský, o tomtéž čase slepice a vejce, též oves ospovní, v roce 1659.

Např. tříčtvrtiláník měšťan Pavel Andrys dával o sv. Jiří 1 zl. r. 32 kr. 4 h., o sv. Jakubu 11 kr., o sv. Václavu 1 zl. r. 32 kr. 4 h., o sv. Martinu 42 kr., za vejce 10 kr., ovsu 2 měrice 2 achtle, Jakub Zigmund, půllán, o svatém Jiří dával 1 zl. r., svatojakubského platu 6 kr., svatováclavského 1 zl. r., svatomartinského za slepice 28 kr., za vejce 6 kr. 4 hal. Martin Holana, půllán, svatojiřského 53 kr., svatojakubského 6 kr., svatováclavského 52 kr., svatomartinského za slepice 28 kr., za vejce 6 kr. 4 h., ovsu 2 měrice 2 achtle. Ze čtvrtlánu Václava Kohútika se odvádělo svatojiřského 29 kr. 4 hal., svatojakubského 3 kr., svatováclavského 29 kr. 4 h., svatomartinského 14 kr., za vejce 3 kr. 2 hal., oves 2 měrice 2 achtle. Chalupník Jiřík Bohatý dával svatojiřského platu 25 kr. 2 h., svatojakubského 1 kr. 3 h., svatováclavského 25 kr. 2 h., svatomartinského 7 kr., za vejce 1 kr. 4 h., ovsu 1 měřici 1 achtl.

Celkově představovaly sumovní platy k odvedení rychtáři do důchodů tyto částky: svatojiřského domovního platu – ze šenků 78 zl. r. 2 kr., při svatém Jakubu 6 zl. r. 54 kr., svatováclavského z šenku 77 zl. r. 13 kr., při svatém Martině za slepice 4 kopy 7,5 kusu, každý kus po 7 kr., činí 28 zl. r. 52 kr. 3 h., o témže čase za vejce platové 19 kop 41 kusů po 1 d., činí 6 zl. r. 33 kr. 4 h., ovsu do důchodů k odvedení 164 měřic.

V jiném pamětním zápisu v téže věci se uvádí, že z právozárečného domu na rynku dával každý jak při sv. Jiří, tak i o svatém Václavu dvakrát po 18 gr. 3 d., z domů v ulicích nového platu každá osoba 5 gr. 5 d., o svatém Jiří z půl lánu 14 gr., ze čtvrti o sv. Jiří 7 gr., z jednoho dílce (achtlu) o sv. Jiří 2 gr. 2,5 d., z půl dílce 1 gr. 1 ¼ d. O svatém Václavu se dávalo stejně jako o sv. Jiří. O svatém Martinu se dávaly slepice, z půllánu 4 kusy, každý kus po 7 kr., ze čtvrti 2 kusy, z dílce 4 kr. 4 h., z půl dílce 2 kr. 2 h. Vajec se dávalo z půl lánu 20 kusů po 1 d., ze čtvrti 10 kusů, z jednoho dílce 3,5 kusu.⁷⁵

V roce 1686 nechala vrchnost pořídit nový urbář. Podle něj bylo v Drahotuších 32 právozárečných měšťanů a 64 předměšťanů, celkem 96 osedlých. Například půlláník Jiří Zigmund platil o sv. Jiří a o sv. Václavu gruntovní činži ve výši 1 zl. v každém termínu, o sv. Jakubu robotní činži 6 kr., svatomartinskou činži ze slepic 28 kr. a z vajec 6 kr. 4 h. Celkem o sv. Jiří a v. Václavu se vybralo dvakrát po 78 zl. 2 kr., o sv. Jakubu 6 zl. 54 kr., o sv. Martinu 29 zl. 12 kr. 3 h., z vajec za 19 kop 26 kusů po 2 h. celkem 6 zl. 28 kr. 4 h., ovsu 165 měřic.

Kromě těchto byly vybírány ještě činže z devíti hospod, a to z toho, že nemusely odebírat vrchnostenské ryby. Za to dávali hostinští o sv. Václavu 1 zl. 30 kr. Z pěti tehdy existujících masných lavic se dávalo 5 kamenů loje, anebo místo toho po 2 zl. 20 kr., celkem 11 zl. 40 kr. Ze mlýna Na Koutech za městem, který v té době byl ale pustý a scházel, se dávalo o sv. Jiří a sv. Václavu vždy po 5 zl. 50 kr. Obec jako celek platila o Vánocích vinou činži za to, že mohla šenkovat víno, ve výši 81 zl. 40 kr. Protože ale v době sestavení

urbáře viný šenk užívala vrchnost, byla obec od placení osvobozena a vůbec tato činže byla v úpadku.⁷⁶

V příznávací fasi rolí k roku 1748 se ve městě nacházelo 32 právovárečných domů (u 8 bez povolání, 3 řezníci, 5 bednářů, 6 krejčích, 1 švec, 4 tkalci, 2 pekaři, 1 písař mimo službu, 1 tesař, 1 kuchař). Dále tu byly předměstské domy, čili chalupy v ulici k Hranicím, zvané Bratrská, celkem 38 (11 bez povolání, 12 tkalců, 6 ševců, 2 kožíšníci, 1 krejčí, 2 koláři, 2 kováři, 2 bednáři), předměstské domy, čili chalupy v ulici k Lipníku od brány až ke kapli svaté Anny, zvané Kozí ulice, celkem 30 (9 bez povolání, 5 ševců, 8 tkalců, 3 krejčí, 1 kovář, 1 tesař, 1 nádeník, 1 kolář, 1 řezník). Nakonec byly uvedeny nově postavené domy na obecním bez zahrad a polí v počtu 11 (1 nádeník, 4 tkalci, 5 ševců, 1 krejčí).

Ze zápisu v rektifikačních aktech, který byl učiněn 10. srpna 1749, v přítomnosti Pavla Onderky, purkmistra, Václava Mála, purkmistra, a Josefa Boháče, zjišťujeme, že v průměrném roce se sklízelo na drahotušském katastru z 1 měrice výsevu žita 3 měrice. Pole se musela obdělávat čtyřikrát i pětkrát. Ozimé pšenice se vyselo sotva desetina, prosa nic, lnu jen tolik, kolik bylo třeba na oblečení chudých lidí pro vlastní potřebu. Každým rokem musela zůstat třetina půdy ladem. Předtím se nedělalo. Obilí se prodávalo na trhu v Hranicích, palivové dříví nakupovali Drahotuští v lipnických knížecích lesích. Nakonec byla učiněna poznámka, že od roku 1669 řeka Bečva odplavila 180 měřic polí.

V roce 1775 byla sestavena urbáriální fase, která nesla název „*Co jeden každý při tomto městě se nacházející měšťan a předměšťan soused má odvádět na užitečných nebo zdanitelných realitách a co z toho má odvádět své ochranné vrchnosti stálých činží, jak v penězích, tak v obilí, a co má za povinnost konat*“. Z jejího obsahu si můžeme učinit představu o vlastní zástavbě. V případě právovárečných domů se jednalo o čp. 58, 57–54, 52–43, 9–6, 4–2, 109–100, vesměs na rynku, dále tu stála radnice, masné krámy, celkem 34 domů. V Bratrské ulici stálo 38 domů, čp. 97–79, 77–59, v Kozí ulici 29 domů, čp. 41–14, 10, na Rybářích 7 domů, čp. 8, 2, 1, 6, 3, 7, 4, nově postavený dům čp. 5. Dům s poli a bez polí na obecní půdě bylo 38, jednalo se o čp. 11–13, 125–127, 129–131, 135, 140–142, 138, 143–146, 118, 116–117, 114, 2 – obecní pastouška, 120–123, 78, 148–151, 147, 112, 111, 5 – škola, nově postavené domy čp. 113, 128, 132–134, 136, 139, 137, 156, ve fasi byli uvedeni čtyři podruzi s poli.

Pro srovnání uvádíme daňové zatížení v jednotlivých částech městečka. Právovárečný měšťan v čp. 58 František Málek, při dřívější lánové vizitaci Václav Málek, vlastnil 46 staromoravských měřic polí a zahrad ve 3 stranách, výnos luk činil 3 dvojsprežní vozy sena a otavy. Odváděl ročně daně 38 zl. 30 kr., gruntovní činže o sv. Jiří a sv. Václavu 3 zl. 4 kr., robotní činži o sv. Jakubu 10 kr., o sv. Martinu činži za slepice 42 kr. a činži z vajec 10 kr. Ovsu dával 2 měrice 2 achtle staromoravské míry. V Bratrské ulici na čp. 97 bydlel František Jedlička, dříve Václav Jedlička, vlastnil 18 3/8 staromoravských měřic ve třech stranách. Výnos luk činil 1,5 dvojsprežního vozu sena a otavy. Odváděl ročně daně 11 zl. 21 kr., gruntovní činže o sv. Jiří a sv. Václavu 54 kr. 4 h., robotní činže o sv. Jakubu 3 kr., o sv. Martinu činži za slepice 14 kr., z vajec 3 kr. 2 h., oves 2 2/8 měrice. V Kozí ulici v čp. 41 žil Matěj Galas, dříve Jan Slavkovský. Patřilo mu 32,5 měrice polí, výnos luk činil 1,5 dvojsprežního vozu sena a otavy. Provozoval také 1 nestálou olejnu. Odváděl roční daně 18 zl. 36 kr., gruntovní činže o sv. Jiří a Václavu 1 zl. 32 kr., robotní činži 6 kr., svatomartinskou činži

ze slepic 28 kr., z vajec 6 kr. 4 h., oves 2 2/8 měrice. Na Rybářích v čp. 8 žil Antonín Groman, dříve Ondřej Groman, jemuž patřilo 6 měřic polí. Odváděl roční daně 7 zl. 27 kr., stále gruntovní činže o sv. Jiří a sv. Václavu 1 zl. 4 kr.77

Z konce 18. století pochází Topografie markrabství moravského od Františka Josefa Schwoye, v níž jsou statistické údaje k roku 1791. Je tu pro Drahotuše uvedeno 180 domů, 261 rodin, 1 025 duší, 900 jiter dobrých polí, mnoho zahrad i při 260 jitrech luk. V roce 1785 zde byla nově založena poštovní ulice. Autor neopomenul uvést, že ve 14. století tu bylo hnízdo raubířů, kteří odtud podnikali loupeživé nájezdy, až je obsadil Jan Lucemburský v roce 1312. V roce 1591 žilo ve městě 91 osedlých.

O 40 let později vyšla z pera Řehoře Volného obšírnější topografie s údaji k roku 1834. U Drahotuše autor poznamenal, že po obou stranách poštovní silnice se rozkládá 190 domů s 1 143 obyvateli (542 mužů, 601 žen), kteří se živí řemeslem, povoznictvím, většinou ale v zemědělství. Z hospodářského zvířectva bylo napočítáno 138 koní, 24 volů, 304 krav a 62 ovcí, 1 138 jiter a 1 556 4/6 čtverečních sáhů polí, 81 jiter a 373 5/6 čtverečního sáhu luk, 212 jiter a 807 čtverečních sáhů pastvin, 67 jiter a 92 3/6 čtverečních sáhů zahrad a 4 jitra a 1 580 čtverečních sáhů lesů. Obchod měl prostor o čtyřech výročních trzích – na Valentina, 25. dubna, v úterý po sv. Vavřinci, 21. prosince.⁷⁸

Podkladem ke zpracování stabilního katastru bylo zjišťování hospodářských poměrů v jednotlivých obcích. To bylo úkolem distriktních vceňovacích komisí, z jejichž činnosti se dochovaly podrobné zápisy o jednotlivých obcích po stránce hospodářské i sociální. Takto vzniklý vceňovací operát z roku 1844 obsahuje velmi zajímavé informace o poměrech v Drahotuších.

Pisatel zde píše, že katastr města Drahotuše se rozkládá západně od krajského města Hranice, vzdáleného sotva ¼ hodinu cesty, na pravém břehu řeky Bečvy a podél poštovní silnice do Haliče.

Tento katastr je většinou rovinatý a malý díl na severu je kopcovitý, svažující se mírně k jihu, vytvořený k východu se táhnoucím výběžkem Sudet. Na levém břehu Bečvy leží při úpatí Karpat obecní pastviny, svažující se mírně k severu.

Podnebí je mírné a vhodné k pěstování všech kulturních plodin.

Plocha katastru obce činí 1 889 jiter 289 čtverečních sáhů.

Město samo leží při začátku zmiňované poštovní silnice, je uzavřené a tvoří od západu k východu nasměrovanou hlavní ulici s náměstím a dvěma k severu se táhnoucími nepravidelnými vedlejšími ulicemi. Jižně od města se nachází kolonie skládající se jen ze 12 domů – Rybáře.

Z města k nejvzdálenějšímu konci katastru to trvá jen dobrou půlhodinu.

Nejbliže k domům se nacházejí zahrady. Pole se táhnou všemi směry, jsou buď plochá, nebo jen mírně se svažující. Louky jsou rovnoměrně rozloženy k západu, severu a jihu. Pastviny se nacházejí na obou březích Bečvy a jsou částečně ploché a částečně se sklánějící k severu. Porostliny o rozloze 5 ¼ jitra leží na levém břehu na jihu na mírných stránkách.

Okresní vrchnosti jsou Hranice v Přerovském kraji.

Fara a škola se nacházejí v obci.

Městečko Drahotuše se stejnojmennou tvrzí existovalo snad již v roce 1269. Tvrz ležela již v roce 1491 v troskách a v současnosti jsou ještě některé zbytky patrné na kopci u vesnice Podhoří, vzdálené hodinu cesty. Hrad měl být za majitele Bedřicha z Linavy v letech 1286–1312 hrozným lupičským hnízdem.

Stavy dobytka:

a) podle výsledků revize sčítání z roku 1843

koně 89 kusů

krávy 256 kusů

b) podle počtů provedených odhadní komisí

koně 72 kusů

krávy 322 kusů

jalůvčata 18 kusů

prasata 23 kusů

Koně a rohatý dobytek jsou průměrného plemena a prasata jsou z malého polského chovu, který sem byl zaveden obchodníky.

Koně dostávají v létě zelené krmení a oves se sečkou, v zimě seno, slámu a oves. Rohatý dobytek je v létě ve dne většinou na pastvě a doma dostává zelené krmení, v zimě se jim dává seno, sláma a řezanka. Prasata se krmit bramborami, šrotem, otrubami a odpadky z kuchyně.

Koně se používají k zemědělským pracím. Mléko krav se spotřebovává v domě, nebo se z něj dělá máslo a přebytek se prodávají v místě. Pěknější telata zůstávají na chov a ostatní se prodávají řezníkům v okolí. Prasata jsou určena ke konzumaci v domě.

Ve větších hospodářstvích se chovají 3 koně, 7 krav, 2 jalůvčata a 2 prasata. Početní stavy drůbeže jsou nevýznamné.

Řeka Bečvy přitéká od východu od Hranic, míří na západ a přechází jihozápadně na katastr Slaviče. Pohání Trávnický mlýn, ležící na východní hranici katastru. Protože řeka má jen mělké dno, vyplněné kameny, tak se lehce vyleje, což se stává častokrát během roku. Zatopí potom přilehlé pastviny, pokryje je částečně pískem a kameny a způsobuje velké trháni půdy. Tyto škody se neustále rozšiřují, protože proti tomu neexistuje ochrana.

Drahotušský potok teče ze severu od Klokočí a Velké jižním směrem a ústí jižně do Bečvy. Potok zavodňuje vícero kolem se rozkládajících luk a nezpůsobuje při vyšším stavu vody žádné významnější škody.

Do Haliče vedoucí c. k. poštovní silnice běží od západu na východ skrz město. Dále tu jsou ještě dvě komunikace, které se nalézají ve špatném stavu.

Obyvateli je navštěvován trh v krajském městě Hranicích, kde se koná každý pátek týdenní trh. Děje se tak po zmiňované poštovní silnici a cesta trvá ¼ hodiny. Dále je také navštěvován trh v Lipníku, kde se koná týdenní trh každé pondělí. Dostanou se tam opět po poštovní silnici a vzdálenost činí 1 míli.

Obec vlastní:

obdělávaných pozemků 1 621 jiter 798 čtverečních sáhů;

nevyužitých pozemků 16 jiter 528 čtverečních sáhů;

nevyužitelných pozemků 140 jiter 560 čtverečních sáhů.

Jsou k sobě v poměru:

obdělávané k nevyužitým 101 : 1;

obdělávané k nevyužitelným 12 : 1;

nevyužitá k nevyužitelným 1 : 9.

Na polích se pěstují obvyklé druhy ozimé pšenice, ozimého žita, ovsa a jetele a výjimečně na menších dílech ječmen, brambory a zelí. Z luk se sklízí seno a otava. Zahrady

dodávají ovoce, tj. jablka, hrušky, švestky, třešně a ořechy, zeleninu a hlavně travu. Porostliny se skládají z buků, dubů, topolů a lip.

V delším časovém horizontu je patrný vzestup produkce zeleného krmiva a potom jsou tu dosti rozsáhlé pastviny přeměněny v pole. Pole jsou obdělávána a ošetřována s velkou pílí a všechno úsilí je věnováno k dosažení co největšího výnosu. Louky jsou na jaře shrabány hráběmi. Zahrady jsou rovněž na jaře vyčištěny a ovocnářství je některými obyvateli pěstováno s velkým úsilím. Pastviny jsou ponechány působení přírody a lesy částečně obdělávány.

Překážku stojící v cestě zlepšení zemědělství představuje nedostatek luk a lesů a výrazná vzdálenost polností od místa.

V obci se nacházejí:

pole 1 232 jiter 1 122 čtverečních sáhů;

louky 87 jiter 1 056 čtverečních sáhů;

zahrady 76 jiter 24 čtverečních sáhů;

pastviny 108 jiter 1 437 čtverečních sáhů;

pastviny s dřevinami 110 jiter 703 čtverečních sáhů.

Při srovnání jednotlivých kultur mezi sebou vychází najevo, že louky jsou ve velmi nepříznivém poměru k polím a zdaleka nedostačují k vyprodukování potřebného krmiva k zajištění odpovídajícího stavu dobytka a hnojiva. Zahrady a pastviny jsou k držbě přiměřené. Lesy nedávají dostatek dřeva a většina majitelů si musí potřebné dříví kupovat. Poté co obec pěstuje ve větší míře rostliny ke krmení, je tento nedostatek v poměru mezi loukami a poli z větší části odstraněn.

Stav dobytka je vzhledem k produkci hnoje k rozšíření hospodářství nedostatečný, co do počtu potřebných tažných zvířat stejně jako k počtu pracovníků dostatečný.

Náradí potřebné k jednotlivým zemědělským pracím je následující: obvyklý pluh, brány s železnými zuby, lopata a motyka, vůz na hnůj, vidle na hnůj, kosa a srp, hrábě, žebříňák, cepy, kozlík, máchací koš a větrný mlýnek k čištění obilí.

Pro ozimy je nejvhodnější doba k zasetí říjen a listopad a pro jaře březen a duben. Sklizeny jsou ozimy v srpnu a jaře v srpnu a září. Senoseč se děje v 2. polovině června a sečení otavy koncem srpna a na začátku září.

Produkty polí jsou dobré kvality. Louky dávají smíšené krmivo, zahrady částečně zušlechtěné, částečně obyčejné ovoce a sladké trávy. Pastviny dávají sladkou píci a porostliny tvrdé a měkké palivové a užitkové dřevo.

Obec má přebytky jen z toho, co vyprodukuje na svých polích, jedná se o pšenici, žito a oves, které se prodávají obvykle na trzích.

Pozemkové vlastnictví sestává z dominikálního vlastnictví a rustikálních domovních polností. Přespolní pozemky zde nejsou.

Z poddanských užitků jsou k mání:

2 tříčtvrtláníci s 30 jitry pozemků;

22 půllánků s 24 jitry;

37 čtvrtlánků s 16 jitry;

1 mlynář s 6 jitry;

21 velkozahradníků s 5 jitry;

32 velkodomkářů s 2 jitry;

84 domkářů s 5/8 jitra.

směrem je vyznačeno popravíště, které v dnešní situaci můžeme lokalizovat do prostoru rondelu. Ještě dále východním směrem jižně od silnice je zaznamenán kříž, se kterým bylo, jak již víme, spojováno popravní místo, ovšem mylně. Od něj jihozápadním směrem na mlýnské strouze vycházející z Bečvy stál Trávnícký mlýn, o kus dál vrchnostenská valcha. Jižně od Drahotuš při cestě do Rybář na Drahotušském potoce stál mlýn Na Koutích, který ale později zanikl. Pod mlýnem při cestě je vyznačen další kříž, který dal postavit Havel Bernkop v roce 1726 pro uchování zbožnosti potomků. Na pískovcovém soklu je plastický reliéf madony a v textovém zrcadle latinský nápis s chronogramem: Insigne / IstVD calIVs / BernCop / posterlorI ple / aetatl / DeDICaVIt.

Na okraji mapy z roku 1786 se nám dochovala kresba, představující první známý pohled na Drahotuše. Je tu zachycena uliční zástavba podél silnice vedoucí od západu na východ, tj. od Lipníku do Hranic. První stavbou v Kozí (Lipnické) ulici je kaple sv. Anny na hřbitově, nově založeném v roce 1690, dále na západ silnici přetíná Drahotušský potok (Uhřínovský). Vzápětí se silnice za místem, kde stávala Lipnická brána (mezi domy čp. 9 a 46) rozšiřuje obloukem k severu a tvoří náměstí, v jehož středu stojí farní kostel. Za Hranickou branou mezi domy čp. 109 a 61 se prostor znovu zužuje v Bratrskou (Hranickou) ulici, kde zástavba končí u mostu přes Splavnou, v místech, kde dříve stál bratrský sbor (čp. 85). Levou polovinu náměstí přetíná cesta od Klokočí do Rybářů. Na rynku rozeznáme dvě výrazné budovy, faru (čp. 1) a radnici s věžičkou (čp. 56), kde v přední části do náměstí byl i měšťanský pivovar. Vedle stojící dům čp. 55 byla měšťanská palírna. Nevidíme zde ale masné krámy východně od kostela, zbořené v roce 1904.⁸⁰

Zmiňovaná věžička na radnici byla postavena v roce 1636 za úřadu Jana Kozelky, Jiříka Bohatého, purkmistrů, a konšelů s nimi sedících, písaře Jana Konorze. V tomtéž roce byl postaven špitál pro chudé lidi na rynku u hřbitova kolem kostela. O dva roky později za purkmistrů Matěje Matyse, Jana Varhaníčka, byly udělané nové lávky u lázně a brána od Hranic byla pobita novým šindelem. Roku 1639 se dělaly lávky mezi Rybáři za úřadu Matěje Matyse, Jana Batanička, purkmistrů. V roce 1669 za purkmistrů Jana Smetany, Martina Rozehnalu byla opravena brána podle Daniele Mastníka a Jiříka Kašníka. Náklad činil 5 zl.

Téhož léta byly dány do Meziříčí k opravení chybně jdoucí hodiny, za opravu bylo dáno 16 zl. a 6 kr., od vození 1,5 zl. za stravu 1 zl. hodinářovi. Také se dělaly lávky přes potok od Slaviče, kromě darovaného dříví to obec stálo 16 zl. V roce 1688 za purkmistrů Jana Smetany, Jiříka Kašníka byla dělána dlážka v Bratrské ulici v délce 218 sáhů, za sáh bylo dáno po 14 kr., Lipenskému po 11 kr., celkem peněz 56 zl. 58 kr.

Po požáru byly v roce 1747 znovu postaveny obecním nákladem obě pastoušky. O rok později za purkmistra Pavla Onderky a Antonína Rajchorta byla vystavěna z gruntu sladovna v obecní zahradě za čp. 56. Stavebníkem byl purkmistr Onderka, náklad neslo právovarečné měšťanstvo, práci provedl nový zednický mistr Josef Konečný z Hranic a jeho polír Vencel Hanselka z Hranic. Za práci dle smlouvy bylo zapláceno 134 zl. 12 kr., kamení vyšlo pospolu 96 sáhů, pálených cihel se spotřebovalo 27 000 kusů, nepálených na vrchní podlahu a na obecní chlívy, které musely být rozbořeny a znovu postaveny, 6 000, vápna 51 beček, dříví 76 kusů, šindelů 1 300, šindelních hřebíků 14 000. Celkový náklad vynaložený měšťanstvem představoval 806 zl. 27 kr. 1 d. Roboty pění a jeté, zajišťované 32 měšťany, počítaje jednu osobu za 20 zl., byly vyčísleny na 640

zl. Spolu se stavebními náklady se celková suma vyšplhala na 1 446 zl. 27 kr. 1 d. Roku 1749 se kopala nová studna při nové městské sladovně, opět nákladem právovárečného měšťanstva. Stavitelem byl tesař Antonín Záruba z Drahotuš. Náklad činil kromě robot a dovezeného kamení 47 zl. 33 kr., kamení vyšlo na 19 sáhů.

Léta 1752 za purkmistrů Pavla Onderky, Antonína Zimečky byly pořízeny na radnici nové hodiny obecním nákladem od hodináře Martina Skřivánka z Holešova za 142 zl. 9 kr. a k tomu mu byly přidány staré hodiny, které bývaly na kostelní věži. Cimbál aneb zvonek byl dodán z Olomouce od Melichara Šwana a stál 53 zl. 59 kr., práce stoláře, malíře, zedníka, kováře a jiné potřeby stály 53 zl. 51 kr., dohromady 249 zl. 59 kr. Téhož roku 1752 se stavěla nová pazderna obecním nákladem z pálených cihel, práce, mimo robot, stála 148 zl. 12 kr. 3 d.

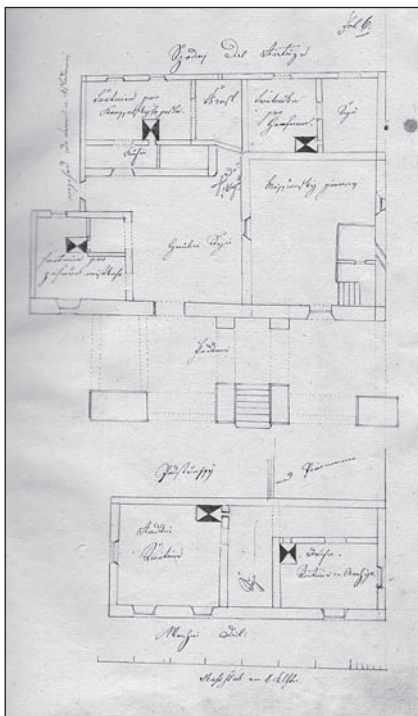
Roku 1786 se stavěla císařská cesta z Olomouce přes Lipník, Drahotuše, Hranice, Bělouh, Starý a Nový Jičín, Příbor, Místek, Frýdek, Těšín až do Krakova. Za obět jí padly obě brány.

V červenci roku 1812 byl postaven nový most v Lipnické ulici nad dvěma potoky. Kniže Ditrichštejn musel dát dříví a obec ho musela přivést a od každého kusu se platily 3 zl. v šajnech. Tesaře ale vyplácel erár.⁸¹

Velkou stavební akcí byla nová budova školy spojená s radnicí. V roce 1827 byla zbořena stará radnice na čp. 56, jejíž součástí byl i původní pivovar. Přitom bylo patrné, že přední část, kde byl pivovar, byla z dobrého tvrdého materiálu, zatímco zadní část byla z nepálených cihel. Navíc po velkém požáru v roce 1790 až do roku 1824 nedošlo k úplné opravě radnice. Záměrem při bourání bylo, že se v těch místech postaví nová škola, ale materiál z bourání, který se mohl použít, zmizel, než se zase začalo stavět.

Zároveň došlo také k porovnání mezi obcí a právovárečnými měšťany ve věci postoupení pivovaru v radnici obci, která za to přenechala právovárečníkům zahradu přiléhající k vedle stojící sladovně o ploše 65 čtverečních sáhů, spolu se studnou zde stojící. Právovárečníci také mohli použít k dovozu a odvozu vrat a průjezdu v radničním domě, museli ale dbát na to, aby v jejich pivovaru nebyly větší zásoby dřeva, než bylo nezbytně nutné k pivní várce. V otázce vodovodu, který byl používán ve starém pivovaru, bylo usneseno, že zůstane a právovárečníci si zřídí nový od palírny, která stál vedle radnice a v těs-

*Půdorys staré radnice, 1835, A. Vrbík.
SOKA Přerov*

Kresba školy z roku 1835, A. Vrbík. SOkA Přerov

né blízkosti sladovny, za kterou se stavěl nový pivovar. Odpad pak směli vypouštět přes obecní zahradu do příkopu, který vedl ve spodní části pozemku.

Obec se domnívala, že stačí, když ke stavbě zajistí stavební místo, zatímco patron školy, totiž vrchnost, uhradí veškeré náklady. Ditrichštejna ale ústy svých úředníků toto odmítl a poukázal na to, že v roce 1785, když se opravovala a dostavovala stará škola, hradila náklady obec. Od toho odvozovala vrchnost, že i stavbu nové budovy má zaplatit drahotušská obec. Teprve v roce 1834 došlo k ujednání mezi za-

interesovanými stranami ohledně rozdělení nákladů. Tehdy si ale drahotuští měšťané uvědomili hroznou věc, že totiž zbourali starou radnici, na jejím místě chtěli postavit novou školu, ale neměli ani jiný radní dům, ani stavební místo k jeho postavení. Proto přehodnotili již hotové plány na novou školu a rozhodli, že se postaví dům, ve kterém budou prostory jak pro školu, tak i pro radnici. Teprve v roce 1836 byla konečně budova hotova a na den Mláďátek vysvěcena. Celkový náklad činil 5 000 zl. konvenční měny, z toho vrchnost dodala materiál a hotových peněz v sumě 1 486 zl. Zbytek, tj. 3 514 zl., zaplatila obec.

Autor kronikářských zápisků celou věc okomentoval následujícím způsobem: „*Léta Páně 1827 skrze nedorozumění obecní rozházal se ratus, který reparaturu potřeboval. Jak se lehko rozházal, tak se lehko nemohl postavit, protože obecní kasa neměla tolik peněz na výstavu. A to byli předměšťani vinni, že se to rozházelo, poněvadž nám záviděli, že v tom ratuži pivovar byl, tak se rači rozházelo, jen aby se s pivovarem moselo pryč jít, poněvadž zaměšťani ho tam trpět nechtěli, ani plac dát nechtěli. Až potom byla krajská komisi, tak moseli plac na zadku na pivovar dát, tak dyby nebylo závisť, mohl ratus až po dnešní den stát. Tak což ta závisť dobrého způsobí.*“

V roce 1832 sehnali Drahotuští hodiny spolu se zvonkem a dali je na kostelní věž obecním nákladem, hodiny stály 280 zl. konvenční měny, přípravné práce, náklady na desky a platy jiným řemeslníkům dosáhly výše přes 40 zl. konvenční měny. Hodinář se jmenoval Franz Til.⁸²

Tak jako v předchozím sledovaném období, i během třicetileté války a dlouho po ní hrozily městu dva přírodní živly, oheň a voda. Tak roku 1633 v pondělí po Květné neděli v noci na úterý mezi čtvrtou a pátou hodinou nad ránem vyšel z domu Blažeje Šimona silný oheň, od kterého shořelo 17 domů na rynku i v ulicích, radnice a dvě brány. Neznělo se tenkrát, jak oheň vznikl, jedni mluvili o tom, že se tak stalo při pití kořalky, jiní o tom, že oheň vznikl při barvení přize. Roku 1648 na den památky svatého Tomáše vyšel oheň v sladovně Anny Česky a vyhořelo dvanáct domů i s radnicí.

Léta Páně 1715, 3. dubna, došlo k nešťastné události v noci o deváté hodině, kdy vyšel oheň od Pavla Andryška z jeho domu vedle školy. Od toho ohně vzplála obecní škola

a šest měšťanských domů vyhořelo (počínaje od školy až na druhou stranu po France Zemana, kterému shořela jen stodola), též městská brána a dalších šest domů za tou branou z obou stran až po lávky, aneb tekoucí potok. Pavel Andryšek, od kterého oheň vyšel, musel dle nařízení vrchnosti druhým pohořelým koupit dříví k stavění. Existovala domněnka, že oheň způsobila jeho manželka, která se v maštali starala o raněnou nohu kobylky a nešťastnou náhodou zapálila.

Dne 5. března 1726 večer o 9. hodině vyšel hrozný, strašlivý, prudký oheň z domu Jana Skříčila. Druhý den byl den Popelce, dies cinerum, o to hůře snášeli měšťané kruté následky. Celkem 18 měšťanských domů shořelo na popel, některé i s dobytkem, nejvíc pak uhořelo ovcí. Zničena byla také obecní brána od Hranic, k tomu radní dům s obecními světničkami a věž nad radnicí a dva grunty v Hranické ulici. Oheň vyšel od vdovy Anny Kašpárky a pokračoval k Pavlu Masníkovi po jedné straně, též od Jury Rábala na Juru Vybírala po druhé strně. Měšťanům vznikla navíc velká starost, protože mimo jmenovaných 18 měšťanských domů vyhořely všechny tři sladovny a též všechny slad shořel na popel. Pivovar také vyhořel, naštěstí kádě byly obráceny. Některým z těch postižených oheň, při kterém se strhlo i velké povětří, i stodoly strávil, celkem sedm. Ti, kteří o stodoly přišli, nepochybně nijaké pícování ani slámy ani obilí v slámě neměli, museli prodávat svůj dobytek. Kronikář poznamenal: *„Buď Pán Bůh pochválen a matka nejsv. jeho, též sv. Florián, že v tak hrozném povětří oheň přetrhnutý. A to se čtyř koncův byl, kdežto málo braňáčův, ale více schraňáčův a zlodějův se vynacházelo. A tak po veselém masopustu navštívení jsme od žalostivého pūstu.*

NB. Přizapomenul jsem napsati, že před tím ohněm dne 11. února u Samuela Zimečky, když na svatbu strojili, také jako u vejš jmenovaného Šlosara, stěna se zatlela a z Boží pomoci ven nevyšlo, poněvadž hospodář časné zmerkoval a tak zalito a odrubáno bylo. Před ohněm asi 14 dní o té hodině, o které oheň vyšel, totiž v devátú večer, viděl sem na obloze sám k sobě, že tej noci oheň v některým městě neb vesnici škoditi bude. Když ráno nikde o ohni slyšeti nebylo, tehdy jsem to z mysli pustil a na to zapomněl, až teprve, když se vyjevilo, sem sobě k paměti uvedl. Alexandr Horn, příšežný písař.

Veritas odium parit. Ačkoliv pravda nenávist plodí, ne pro pohoršení, nýbrž pro polepšení pravdu dokládám.“

Na den sv. Urbana roku 1746 hned z večera vyšel zlý a nešťastný oheň od Jana Kyselého v části Zachalupky, jinak na Novosadech, a přitom vyhořelo jedenáct chalup, dvě obecní pastoušky, jedna stodola Václava Hovůrky a druhá obecní.

Nejhorší ale asi byl oheň, který vypukl 3. června 1790 ve čtvrtek na Boží tělo okolo půl desáté hodiny před polednem, když lidé byli v kostele a velebný pan farář Ondřej Kellner začal sloužit zpívanou mši svatou. Začalo hořet u Karla Zemana, který byl také v kostele. Jeho syn Balcar pekl žemličky a od toho vzplál oheň, který nebylo čím hasit, protože pro velké horko a sucho nebylo vody, potoky vyschly a u studní shořely obrubně. V tu dobu v městečku byli ležením dvě eskadrony kyrysarů a štáb i s generálem Kospotem od regimentu Kavanagh. Jim uhořelo pět koní, shořely kyrysy a jiní vojenské věci. Vyhořela velká část domů na rynku a v Lipnické ulici, taže zůstaly stát jen zděné komíny a stěny z tvrdého materiálu.

Roku 1807, 10. března, byl přivezen z Lipníku nový stříkač k hašení požárů, který zhotovil lipnický kotlář Antonín Schrott za 660 zl. Při zkoušce u kostela se sešlo větší množství lidí, kteří byli postříkáni. Dva z nich si to nechťeli dát líbit a s tím, kdo je popropil, se na veřejném místě pobili, čímž způsobili sobě i celé obci hanbu.

Druhou příčinou neštěstí byla voda. Například ve čtvrtek po památce Stětí svatého Jana Křtitele 1638 v noci přišla velká povodeň a potok u lázně se tak zvedl až za bránu před Jana Konorze, že to Martinovi Kyselému ovce utopilo a způsobilo nemalé škody na rolích.

V letech 1667 a 1668 na svatého Prokopa byla velká povodeň, při níž voda přikryla všechny liché i s obilím. Také 27. května 1715 přišla nenadálá povodeň, která vzala na Rybářích dvě chalupy Jana Lívy a Jana Valíše, též zanesla dolní a vrchní pastvisko kamením a pobrala roli v Zátokách o výměře 80 měřic.

Dne 2. května 1725 přišlo velké krupobití, o němž se kronikář domníval, že by nemuselo být, kdyby se začalo včas zvonit. Zkaženo a potlučeno bylo 612 měřic všílajakého obilí, následná povodeň dokončila dílo zkázy. Voda opět pobrala 6 měřic 4 achtle rolí (podobně jako v roce 1715). Drahotuští tou povodní a potlučením utrpěli velké škody, následovalo špatné počasí během sklizně, obilí v mandelích od mokra porostlo a zbytek byl zkažený. Podzim byl také nevhodný k zasívání, proto nemohli obdělávat pole, pozdě zaselí, mnozí teprve až dva týdny po Všech svatých. V této souvislosti si musíme uvědomit, že lidé tehdy věřili v sílu zvonění, které prý zahání taková neštěstí. Příkladem může být i zápis drahotušského písaře Alexandra Horna z roku 1712 v městské pamětní knize o zvonění proti kobylkám: *„Anno 1712 dne 5. septembris kobylky jsou letěly ve dne i v noci, takže slunce viděno býti nemohlo, proti nim se také zde v Drahotuších zvonilo, a takové kobylky od Polska letěly sem i tam, jedni houfové k horám Potštátským, druhý hůfové k Záhoří, třetí a největší jich march byl k Holomoci. V mnohých místech ty kobylky se položily do kotníkův zvejši a místy i škody činily, kterých se svině dosti nažhraly, však jim nic neškodilo i také jiný dobytek jich žhral. Takové kobylky na jejich křídlech jakési litery měly, kterýmž nemohl žádný vyrozuměti.“*

Roku 1807, 8. března, přišla velká povodeň, při níž se vylila Bečva a voda zaplavila kostelík, který stál v dnešní polní trati „Na kostelíku“ na pravém břehu řeky Bečvy u bývalé valchy. Povodeň napáchala mnoho škody, zvláště na Rybářích. Ve dnech 14. a 15. května 1813 tak silně přšelo, že oba potoky jdoucí od Hrabůvky a od Klokočí přinesly velkou vodu, která nadělala mnoho škody, do sklepů natekla, po zahradách se rozlila, trávu, role, louky zaplavila, a stála tam až do 25. května. Mnoho lidí muselo zaorat a zakopat zemáky, přes které přešla voda, protože ty, které byly již zasazené, začaly v zemi hnit.

Někdy měli Drahotuští štěstí, tak v roce 1715 se po celé Moravě rozšířila epidemie, takže města Olomouc, Lipník, Přerov, Kroměříž byla obsazena vojskem a nikdo z nich nemohl odejít. I v Hranicích se objevily případy nákazy, ale Drahotuše zůstaly ušetřeny, takže sem přicházeli lidé i zdaleka.⁸³

Drahotuští byli trápeni četnými průchody válečných vojsk. Roku 1594 se strhla velká mela mezi vojáky, kteří se uložili v Drahotuších, při níž zastřelili dva drahotušské sousedy Tomáše Měšťánka a Mikoláše Paskovského, a svázali Bartoše Marchu, rychtáře.

Na války s Turky potřeboval císař vojáky. Také Drahotuští museli verbovat. Roku 1688 zverbování obcí čtyři chudáci, synek Bartka Smolaře, Jiřík Slovák, Jiřík Králík z Meziříčí a jakýsi planetář. Každý měšťan, předměšťan a vůbec každý drahotušský obyvatel musel k tomu zaplatit daň z hlavy. Podle patentu platili roku 1691 měšťané na

náměstí 1 zl. r., jejich ženy 30 kr., synové a dcery po 15 kr. Předměšťané půllánici 24 kr. (podle patentu jen 12 kr.), čtvrtníci 21 kr., hofeři 12 kr. ženy 6 kr., děti 3 kr. Rovněž tovaryši platili po 30 kr. a čeled 3 kr. Celkem odvedly Drahotuše toho roku 138 zl. r. 20 kr.⁸⁴

Roku 1742 sem přitáhl oddíl pruského vojska a pak se tu až do roku 1745 vystřídali Prusové s císařskými. Za tři roky dosáhla škoda Drahotušských výše 10 348 zl.

V roce 1748 bylo Rusko spojencem Rakouska ve válce proti Francii a Prusku, které obsadilo Slezsko. Ruská carevna Kateřina I. vyslala na pomoc Marii Terezii i proti Francii silnou armádu, která pochodovala přes Hranice, Lipník na Olomouc a dále do Čech. Již v roce 1736 tudy táhla ruská armáda v síle tří pluků na pomoc císaři Karlu VI. proti Francii.

Doklad o situaci v roce 1748 nám podává tehdejší rektor drahotušské školy Josef Reger. „*Letha 1748 Jasnosti královny carevny vojska ruského 36 tisíc k pomoci naši nejjasnější královny Maryji Teresiji skrze naše Drahotuše třetí částka maštrovalo, a to protiv králi francúzskému a když král francúzský pomoc velkou uhlídal, pokoj zjednal. Tak zase se navrátili museli a zimní qvartiri v Moravě měli. Také u nás 2 companijj přes půl roku ležely, pokojně, bohabojně, podle svého obchodu živu byli, na své peníze trávili, náboženství při svých kněžích staré víry vykonávali a často se postili, však ale hned v příchodě musela se jim obzvláštní chalupka pro pocení, jakož ji nazývali baňa, odevzdati. A tak když nejvíce rozpálení, upocení byli, medličkami se mrskali po nahu, potom pak nazí do čerstvé vody v lité i v zimě se položili a jeden druhého polívali.*“

Obširnější zápis je pak ve farní matrice drahotušské: „*Anno 1748 dne 8. juni počátek velmi mnozí vojska Moškovského aneb Cárů, které táhlo skrz Moravu do Čech. Dne 15., 16. a 17., ty tři dni a tři noci, to nebylo možná za jeden Očenáš se vymodlit, aby jich plný rynek, ulice vždycky nebylo. Na slavnosti Božího těla v neděli se trefila pobožnost, procesí se vykonávala v kostele na prospěch. Zkrátka, kde jich kterého noc aneb nemožnost chůze zastihla, tu lehli. Od Lipníka až po Drahotuše v poli na cestě při silnici plno jich nocovalo, nebo bylo teplo. K nám přimaštrovali, co zde měli mět rostok /Rasttag – odpočinek/, dvě hodiny s půlnoci v neděli na úsvitě, a kde kdo mohl vlizt a se sméstnat, tu lehli, až do devíti hodin. Potom vstana šli dále. Večeře jejich a jídlo, jak přišli, kdo co měl sebu, to jedli, kdo neměl, to si koupil. Jídlo jejich cibula, česnek, mlíko, zeli s vodú, syrové masa a nakúpili belky, chlíp, vdolky, jahody, prosnú kašu, vejca, to jedli. Potom jim nastal púst druhú nedělu před sv. Petrem a Pavlem, to jedli prosnú kašu, lukše, a všecko s olejem. Vodu pili a kořalku, piva málo. Dobří lidé byli, lidom ani kuřeti neublížili, všechno za své peníze trávili, dyby byly jenom k dostání. Náš lid, hospodyně, vařily, vdolky pekly, a kdo co měl, prodával. A ten lid šel nejen zde, ale na Hrabůvku, Klokočí, Milenov, tak jak zde brzo ve dne v noci, krom že tu na silnici předce věce. V tu stranu šlo jich dva díly, a na Kelču, po Záhoříke Kroměříži jeden díl. Zelenýkabáty, červeněkamizole, velkúzbroj, šavle, paknety, kusů málo a malé. Kalmuti aneb kozáci v červených polských sukňách*

Otisk pečeti města Drahotuš, 1782. SOKA Přerov

a kuše se střílkama na zádech a šablu a takovou na dva síhy novú piku aneb oščíp každý měl, na konci železem špičatým okutú. A co věce k podivení, že ti kozáci byli všechno k sobě podobní, jak by z jedné matky byli, okrouhlé buclaté tváře, malé oči, nos rozplesklý trochu a vysoké postavy, koně mizerné. A ti Kalmuti takového pronárodu, že maso z koňa, z krávy syrové jedli. Dal si ho pod sedlo, až se mu zapařilo, tož ho jedli, ale ne vždycky, leč v poli, když jiného nemohli dostat, a to Samojedi, těch bylo moc.

Počítalo se jich 42 tisíc a táhlo všichno k Holomúci, neb naprotiva nich tam přišel náš císař pán František z Lotrinsku s svú paní královnú Marií Terezií. A tam byli jenom do třetího dne, hned tam jeli odsud zas do Vídně a Moškví do Čech. Vozů, kočárů, vozíků, co svýma koňma táhli, nebylo možná zečíst, ani oni nevěděli, jak jich moc bylo. Item ke každému regementu museli dát foršponu 12 vozů, z panství okoličních 9 vozů. Čajz /kočár/ platili a z voze náš císař platil, čajz dali od jednoho voza 1 zl. 30 kr. na den. Na každý rekement 12 sáhů dříví museli všady nachystat, a to platili, 1 a půl kopy slámy na postel. Marody 27. a 28. toho moc za nimi vezli, kdežto hrubě mřeli, kde umřel, tu ho zakopali. U kříža nad mlýnem leží tři, jak foršponíci dokládali, že i co byl ještě trochu živý, že jich kolik vhodili do hrobu. Oficiři měli takový mundýr, leč že měli zlatýma portama okolo krku a výložky premované, a každý měl na prsách viset stříbrný měsíc aneb srdce a pozlacené. Pokrm jejich jak sprostých. Na Francúza táhli do Říše přes Čechy a dyš byli 12 mil od Francúza, učinil se pokoj mezi císařem naším a francúzským. Tak Cári se vrátili a v Moravě leželi na zimních kvartýroch od sv. Františka až do s. Valentina, potom se brali k Polské zemi, rekementy 2 neb 3 každý den, 1 a půl neděle. U nás dva rostoky měli, ve stavení po 15 a 20 mužoch. Jedna kunpania u nás na zimu byla mužů 160 silná, lidi plakali a vojáci, dyš odcházeli, neb se jeden od druhého naučili řeči a neublížili ani lidom ani kuřeti a dali se potřebovat ke všelikému dílu. Potom měli vojnu s Prajzem v Pumerský zemi.“ /Pomořany/⁸⁵

A sotva se z těchto pohrom Drahotuští vzpamatovali, počala sedmiletá válka a s ní nové a nové hrůzy. Neúroda v roce 1770 způsobila neslýchanou drahotu obilí, měřice rži stála 4 zl., pšenice 5 zl., ječmene 3,5 zl. a oves 1,5 zl., ale maso proti tomu bylo velmi laciné, neboť libra hovězího stála 3 kr., telecího 2 kr.

Roku 1766 strávil císař Josef II., když jel do Haliče, několik hodin v Drahotuších. Roku 1790 táhl přes Drahotuše generál Laudon se svým vojskem. Za francouzských válek vojska ruská, pruská, francouzská a císařská protahovala stále Pobečvím k nevelikému potěšení obyvatelstva.

Také v září 1796 byli verbováni rekruti v Drahotuších. Domáci chasa se rozprchla a poschovávala, takže se dali naverbovat jen tři domáci a dva cizí. Roku 1798 tábořili po dva dny v Drahotuších Francouzi, chovali se slušně a zdvořile, nečinili škody a vše řádně a hotově platili. Téhož roku táhlo Drahotušemi 12 000 Rusů. Veliké množství jich bylo ubytováno po domech, stájích a stodolách. Řada hospodářů měla přiděleno i 30 mužů, které museli živit a vším opatřovat. Následujícího roku táhli zpět a opět bylo Drahotušim přiděleno 1 800 mužů, 42 důstojníků, 1 generál a 350 koní. Před i po bitvě u Slavkova v roce 1805 táhly městem celé legie ruského vojska.⁸⁶

Poznámky

¹ Codex diplomaticus Moraviae, XII, 322. Dále jen CDM.

² Codex diplomaticus Bohemiae, I, 247. Dále jen CDB. Listina vznikla v souvislosti se spory mezi

rajhradským klášteřem benediktinů a premonstrátským klášteřem na Hradisku u Olomouce, které posléze Hranice získaly do svého držení. Datum úmrtí poustevníka Jurika, roku 1209, je mezníkem, před kterým muselo dojít k zabránění Hranic hradištským klášteřem. Ladislav Hosák se domníval, že v případě vymezení západní hranice újezdu šlo o omyl písaře, a předpokládal, že hranice západním směrem, i podle vymezení podle listiny z roku 1201, procházela těsně za osídlenou lokalitou. Viz HOSÁK, L. – Indra, B. – Jašková, M.: Hranice. Hranice 1969, s. 25–26.

³ CDB II, 352.

⁴ HOSÁK, F. – Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I. Praha 1970, s. 194–195.

⁵ CDB, V, 599.

⁶ PLAČEK, M. – FUTÁK, P.: Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu. Praha 2006, s. 36. Ladislav Hosák za jejich otce považoval omylem Šmíla. Chybná úvaha vyplynula ze záměny s otcem Častolova a „Gerinwa“ z rodu Ronovců, navíc z pozdní padělané listiny. HOSÁK, L.: Erb dvou beraních rohů. Časopis Společnosti přátel starožitností českých, 1938, s. 107–111.

⁷ Tamtéž.

⁸ Častolov se jmenuje jen 1244 spolu se svým bratrem Bohušem v družině Václava I. na Krivoklátě a pak r. 1256. Hartman (1252–1302) se jmenuje nejprve 1252 spolu s bratrem Bohušem, psával se nejprve po rodovém statku Čeblovicích (naposledy 1279), ale 1278 již po hradě Holštejně, který založil. Nepohybně již Hartman podnikl rozsáhlou kolonizaci holštejnského panství Němci, neboť držel podle všeho také některé statky v Dolním Rakousku. V letech 1281–1286 byl Hartman brněnským komorníkem. Jeho manželka se jmenovala Eliška, syn Crh (připomíná se 1288), který r. 1308 držel v zástavě od krále město Podivín. Hartman z Holštejna byl s bratrem Bohušem vždy věrným stoupencem krále Přemysla II. Také Pulkavovo vyprávění o dobytí hradu Holštejna 1287 královskými vojsky a kombinace odtud vzniklá, že Hartman byl loupežným rytířem, je nesprávné a vzniklo záměnou s Hoštejnem. HOSÁK, L.: Erb dvou beraních rohů. Časopis Společnosti přátel starožitností českých, 1938, s. 107–111.

⁹ Sedláček píše z Račic, ale tam rod statky neměl. SEDLÁČEK, A.: Rozletité kapitoly ze starého místopisu a dějin rodův. Časopis Matice moravské, 1893, s. 287–300. Dále jen ČMM. Pro Rosice svědčí také okolnost, že sousední Popovice držela jiná větev rodu a že Bohuš vyměnil 1258 Sobotovice blíže Rosic břevnovskému klášteři za Sebranice u Kunštátu.

¹⁰ Viz PEŠKA, J. – Plaček, M.: Dědictví věků. Oomouc 2002, s. 78–79. Srovnej PLAČEK, M.: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha 2001, s. 98–199.

¹¹ Viz PLAČEK, M. – FUTÁK, P.: Páni z Kunštátu. Rod erbu vrchních pruhů na cestě k trůnu. Praha 2006, s. 113. Druhá větev rodu odvozovala svůj původ od Věřeny, patrně totožného s moravským šlechticem téhož jména, který 1228 svědčil na listině krále Přemysla I. pro klášter velehradský. Jeho synové byli: Bolebor z Popovic (1267–1279), Černín z Popovic (1268–1277), jenž byl 1272–1274 moravským komorníkem a 1269 prodal oslavanskému klášteři zboží ve Studenci, a Hartleb z Popovic (1254–1273), který byl 1267 podkomořím, 1268–1272 komorníkem moravským, 1269 purkrabím na Veveří a 1271 ratifikoval bratislavský mír.

¹² CDB, V, 590, 602, 606, 631, 633, 636, 637, 746, 846, 857.

¹³ CDB, V, 858.

¹⁴ CDB, V, 875.

¹⁵ CDM, IV, 170, 176, 177, 192, 202, 250.

¹⁶ ZAPLETAL, F.: Název a vznik hradu Drahotuše. Záhořská kronika, 21, 1938–1939, s. 28–29. Dále jen ZK. HOSÁK, L.: Počátky města Lipníka n. B. In: Nikoli nejmenší na Moravě. Lipník 1965, s. 18–28.

¹⁷ Dne 5. 3. 1268 zpečetil Hartman svoji donační listinu ve prospěch zábrdovických premonstrátů pečeti, v jejímž opisu se objevuje název jeho sídla Holštejn, i když v listině má přídomek z Čeblovic. DOLEŽEL, J.: K dějinám hradu Holštejna v Moravském krasu. In: Speleologie na Holštejnsku. Brno 1996, s. 12–14, 39–42. Srovnej PAPAŽÍK, D.: Páni z Holštejna. Praha 2007, s. 10–21. Teprve v listině z 21. 1. 1278 se objevuje s přídomkem z Holštejna, jeho bratr Bohuš jako maršálek moravské země. Viz CDB V, č. 857. V jiné listině téhož data se ale jmenuje z Čeblovic,

viz CDB V, č. 858, zde se jeho bratr Bohuš jmenuje poprvé z Drahotuše. V několika dalších listinách z pozdějších let oba užívají starší titulatury.

¹⁸ Zemské desky olomoucké, II, 69. Dále jen ZDO. CDB V, č. 875.

¹⁹ CDM VI, 225, s. 167. ZDO, I, 5, 6, 97, 98.

²⁰ JUREK, T.: *Obce rycerstwo na Slasku do polowy XIV wieku*. Poznań 1998, s. 322.

²¹ CDB V-1, s. 715–716, č. 48: „...Otto de Lyuonia...“. Reg. II. 204, 540. SUB IV, s. 282–283, č. 424 „...de castro lapideo, quod Edilsteyn dicitur ...cum suburbio, quod Zukemantil dicitur...“; SUB IV, s. 283–284, č. 425 a srv. Také SUB IV, s. 285–286, č. 428. SUB IV, s. 284–285, č. 426.

²² Kronika zbraslavská, kniha I, kap. CIX. Praha 1905, s. 313–317.

²³ *Regesta diplomatica nec non epistolaria*, III. 108. Archiv český, VI. Praha 1872, s. 496.

ŠEBÁNEK, J.: *Archivy zrušených klášterů moravských a slezských*. I. Brno 1932, s. 82, č. 438, s. 90, č. 472. Doklad o tom, že povědomí o rozboření hradu Drahotuše v r. 1312, existovalo, je zápis, který provedl začátkem 18. století drahotušský městský písař Horn: „*Léta Páně 1312 za času panování českého krále Jana vynacházelo se v Moravě mnoho rabířů neb zbužníků, kteřížto nemalé škody obyvatelům činili*

a v jistých zámkách neb tvrzcích se zdržovali, až potom král Jan jich některé dal stínati, /o/běsiti, roštvrtiti, na kolo vložiti a takové zámky, kde jsou se zdržovali, rozbůřiti, mezi kterými i zde v Drahotuších zámek jejich v zkázu přišel, jakož i zámek Rzeticz a Deblin, Ungersprech.“ SOKA Přerov, AM Drahotuše, inv. č. 10.

²⁴ CDM, XV, č. 37, s. 31.

²⁵ ZAPLETAL, F.: *Lipensko na úsvitě svých psaných dějin*. ZK, 1935–1936, s. 10–16, 41–49.

HOSÁK, L.: *Počátky města Lipníka n. B.* In: *Nikoli nejmenší na Moravě*. Lipník 1965, s. 18–28.

²⁶ ZDO, I, 253, 257, 261, 517, 898, 899.

²⁷ ZDO, II, 69, 73.

²⁸ ZDO IX. 226.

²⁹ Státní okresní archiv Přerov, fond Archiv města Drahotuše, inv. č. 10. (Dále jen SOKAPř, fond AMD.)

³⁰ ZDO, IX, 226.

³¹ ZDO, X, 116, 417, 436, 447, 784, 785, 786. *Půhony olomoucké*, III., s. 449, 458, 504, 516, 558, 676.

³² *Půhony olomoucké*, IV., s. 455–456.

³³ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.

³⁴ HOSÁK, L. – Indra, B. – Jašková, M.: *Hranice*. Hranice 1969, s. 46–47.

³⁵ V katastru Podhoří je les Juřatina a trať Na Juračkách, potok Žabník a trať Žabník. V katastru Loučky je trať Popelov. Dle lidové tradice stávala poblíž Drahotuše stará osada jménem Mikulůvka u samé Bečvy, a to v místech, kde stával kostelík sv. Mikuláše, později v trati nazývané „Na Kostelíku“. Zapletal, F.: *Pusté vsi Žabíkov, Jiřatsko a Popelov na Drahotušsku*. ZK, 1931/1932, s. 26. ZDO, XII, 60.

³⁶ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.

³⁷ RADIMSKÝ, J.: *Berňová registra moravská z první poloviny 1. století*. ČMM, 1957, s. 316–317.

³⁸ ZDO, XIV, 4.

³⁹ *Zemský archiv Opava, pracoviště Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou*, inv. č. 1a. (Dále jen ZAOPO, fond Vs Lipník.)

⁴⁰ ZAOPO, fond Vs Lipník, inv. č. 4002.

⁴¹ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.

⁴² ZDO, XXV, 186.

⁴³ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.

⁴⁴ ZDO, XXV, 279.

⁴⁵ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.

⁴⁶ ZAOPO, fond Vs Hranice, inv. č. 172.

⁴⁷ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.

⁴⁸ ZDO, XXIX, 2a, 2b, 128. SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.

- ⁴⁹ HOSÁK, L. – Indra, B. – Jašková, M.: Hranice. Hranice 1969, s. 77, 91–92.
- ⁵⁰ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.
- ⁵¹ ZDO 28. HOSÁK, L. – Indra, B. – Jašková, M.: Hranice. Hranice 1969, s. 99.
- ⁵² SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10. AM Hranice, inv. č. 1. HOSÁK, L. – Indra, B. – Jašková, M.: Hranice. Hranice 1969, s. 106–111.
- ⁵³ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.
- ⁵⁴ INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnost musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 219–320.
- ⁵⁵ Moravský zemský archiv v Brně, fond G 10 (Sbírka rukopisů), inv. č. 694.
- ⁵⁶ INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnost musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 5–10.
- ⁵⁷ HOSÁK, L. – Indra, B. – Jašková, M.: Hranice. Hranice 1969, s. 103. SOKA Přerov, AM Hranice, inv. č. 1.
- ⁵⁸ Moravský zemský archiv v Brně, fond G 10 (Sbírka rukopisů), inv. č. 283. INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnost musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 30.
- ⁵⁹ TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnosti musejní v Olomouci, 55, 1946, s. SOKAPř, fond AMD, inv. č. 84.
- ⁶⁰ Moravský zemský archiv v Brně, fond G 10 (Sbírka rukopisů), inv. č. 283.
- ⁶¹ HREJSA, F.: Sborové Jednoty bratrské. Praha 1939, s. 80. TUREK, A.: Privilegia českobratrských sborů z doby předbělohorské v moravských státních archivech. Z Kralické tvrže, 1989, s. 60–70.
- ⁶² ZAPLETAL, F.: Václav Solín z Drahotuš. ZK, 1929/1930, s. 65–69. INDRA, B.: Otovský přítel Komenského bratr Jan Lanecius a vztahy jeho rodiny k Valašsku. Naše Valašsko, 1946, s. 151–161.
- ⁶³ INDRA, B.: Mikuláš Drabík a jeho vztahy k Valaš. Meziříčí. Naše Valašsko, 1950, s. 110–128.
- ⁶⁴ INDRA, B.: Původ Šimona Podolského z Podolí, zemského měřiče král. Českého. Naše Valašsko, 1943/1944, s. 114–121. ZAPLETAL, F.: Václav Solín z Drahotuš. ZK, 1929/1930, s. 65–69. VÁVRA, I.: Emblémy, monogramy, značky a znaky v tiscích i vančických a kralických. Listy filologické, 1960, s. 131–139. FIALOVÁ, V.: Zachariáš Solín, tiskař Kralické bible. Brno 1968. TUREK, A.: Privilegia českobratrských sborů z doby předbělohorské v moravských státních archivech. Z Kralické tvrže, 1989, s. 60–70.
- ⁶⁵ INDRA, B.: Město a panství Hranice za třicetileté války. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov. Přerov 1996, s. 17–80.
- ⁶⁶ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.
- ⁶⁷ ZAOpO, fond Vs Hranice, inv. č. 173. Srovnej INDRA, B.: Město a panství Hranice za třicetileté války. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov. Přerov 1996, s. 17–80.
- ⁶⁸ INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnost musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 40–44.
- ⁶⁹ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 3–10.
- ⁷⁰ ZAOpO, fond Vs Hranice, sign. 46, kart. č. 91.
- ⁷¹ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 83.
- ⁷² INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnost musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 10–13.
- ⁷³ Z. F.: Kolik stála poprava Jury Valacha ze Zbrašova. Vzpomínka z dávné minulosti Drahotuš (z r. 1669). Hlasy z Pobečví, 25. 2. 1911, s. 2.
- ⁷⁴ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 83.
- ⁷⁵ ZAOpO, sbírka matrik, inv. č. 6714. Srovnej INDRA, B.: Paměť o poslední popravě v Drahotuších (r. 1748). Informace Sm. Stát. archivu v Opavě, 1972, č. 11, s. 4–5.
- ⁷⁶ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 83.
- ⁷⁷ SOKAPř, fond AMD, inv. č. 10.
- ⁷⁸ Moravský zemský archiv Brno, fond D 1, sign. L 176. MATĚJEK, F.: Lánové rejstříky přerovského kraje z let 675–1676. In: Ostrava. Ostrava 1987, s. 386–387, 390.
- ⁷⁹ ZAOpO, fond Vs Hranice, inv. č. 174.

⁷⁷ Moravský zemský archiv Brno, fond D 2, sign. R 241. Tamtéž, fond D 5, sign. U 68/P. SOKAPř, fond AMD, inv. č. 83.

⁷⁸ SCHWOY, F. J.: Topographie von Markgrathum Mähren, B. 3. Wien 1794. s. 37–39. WOLNY, G.: Die Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert. I. Band. Prerauer Kreis. Brünn 1835, s. 6–10, 22–23.

Z Drahotuš pochází malíř František Vybíral, o němž víme, že byl pokřtěn v Drahotuších 14. 11. 1730. Jeho otcem byl Jiří Vybíral a matkou Zuzana z Drahotuš. Od 6. 10. 1754 byl František Vybíral, který tehdy pracoval u pana Marsche, zapsán na akademii ve Vídni. Svědčí o tom jeho jméno v žákovských seznamech akademie. Jako profesori se uvádějí r. 1754 a 1757 v malířské škole akademie Karel Aigen, Fridrich Angst a Jan Mülldorfer. Dne 8. 2. 1768 se Vybíral v Drahotuších oženil. Nevěstou byla panna Barbora, dcera zemřelého Jiřího Andryška, měšťana z Drahotuš. Dne 9. 9. 1769 byl pokřtěn jeho syn František, 18. 4. 1771 syn Jan, 4. 1. 1773 dcera Barbora, 21. 11. 1777 dcera Veronika, 14. 9. 1779 dcera Tekla, 13. 5. 1781 syn Antonín, v září 1783 dcera Terezie, 25. 1. 1785 mu umřel dvouměsíční syn Ondřej, 20. 6. 1792 zemřel Ondřej, syn Františka Vybírala, měšťana ve věku dvou a půl roku. Měšťan František Vybíral z čísla 54 zemřel 4. 2. a byl pohřben 6. 2. 1806.

Zmiňuje se o něm pochvalně ve svých pamětech Ignác Chambrez, moravský malíř a spisovatel. Nazývá ho však mylně Janem Vybíralem. V Drahotuších žil podle Chambreza v klidu dovedný malíř Jan Vybíral. Namaloval pro farní kostel ve Valašských Kloboukách půvabný oltářní obraz, na kterém zobrazil Svatou rodinu. Pro stejný kostel namaloval Chambrezův otec oltářní obraz, na kterém zpodobil sv. Jana Nepomuckého, rozdáujícího chudým almužnu. A když se vrátil domů, navštívil v Drahotuších Vybírala, kterého do té doby neznal. Oba obrazy zdobily oltáře dvou bočních kaplí. Uvádí je ještě Volný r. 1859 ve své církevní topografii Moravy. ZAPLETAL, F.: Malíř František Vybíral z Drahotuš. ZK, 1934/1935, s. 33–36.

⁷⁹ Moravský zemský archiv Brno, fond D 8, sign. 495, kart. č. 194.

⁸⁰ ZAOP, fond Vs Hranice, mapa č. 196.

⁸¹ INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnosti musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 41–65.

⁸² SOKAPř, fond AMD, inv. č. 163.

⁸³ INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnosti musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 41–65.

⁸⁴ INDRA, B.: Verbování vojáků v Drahotuších 1688. ZK, 1937/1938, s. 63.

⁸⁵ INDRA, B.: Ruská vojska v Drahotuších roku 1748. ZK, 1948/1949, 43–47. Tom. I. fol. 680 a d.

⁸⁶ BARTOVSKÝ, V.: Hranický okres. Brno 1909, s. 156–180.

Dějiny obce v letech 1848–1945

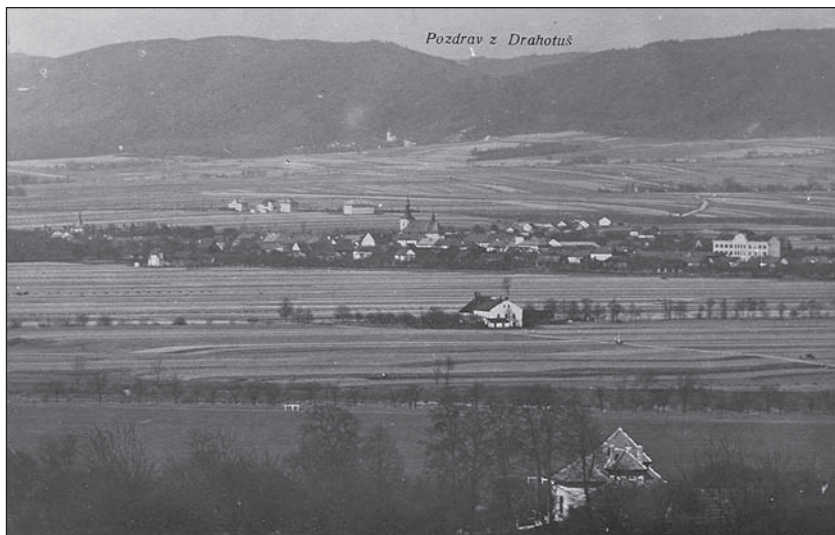
Jan Štěpán

Drahotuše v letech 1848–1914

V roce 1848 došlo k revoluci a sněmu v nedaleké Kroměříži, které měly za následek abdikaci císaře Ferdinanda ve prospěch Františka Josefa. Události roku 1848 měly velký vliv na dění v jednotlivých vesnicích a městech díky zrušení poddanství a roboty. To znamenalo, že vrchnostenská pravomoc vůči obcím zanikla, její místo převzala státní správa a od roku 1850 byla zavedena také obecní či městská samospráva. V čele města tak byl ustanoven samosprávný orgán v čele se starostou a radními. Volební právo ovšem bylo odvislé od výše odváděných daní a bylo také odvislé od domovského práva, takže samozřejmě nebylo příliš možné volby ovlivňovat, a to zvláště nižšími vrstvami obyvatelstva. Původní vrchnostenská správa byla nahrazena politickou správou státních institucí – soudů, finančních a dalších úřadů a Drahotuše se tak staly součástí hranického politického a soudního okresu.

Na druhou stranu to ale neznamenalo, že by zanikly všechny návaznosti a majetkové právní poměry. Z poddanských povinností se totiž držitelé pozemků museli takzvaně vyvázat, tj. vykoupit, ale nejednalo se o částku, která by byla enormně vysoká a kterou by navíc bylo nutno splatit ihned a v plné výši.¹ Velkostatku Hranice např. zůstalo v držbě polesí, a i poté byla honitba ještě dlouhou dobu pronajímána držitelům bývalého velkostatku.² Ke konečnému vypořádání vlastnictví pozemků a lesů s bývalým velko-

Celkový pohled na Drahotuše od jihovýchodu, zač. 20. st. Sběrka B. Passingera

statkem Hranice majitelky hraběnky Althanové došlo až v roce 1924 a za peněžitou náhradu zde získali pozemky také legionáři a drobní zemědělci. Přesto nebylo vyrovnání s bývalým velkostatkem tak idylické a například v roce 1850 propachtovala obecní rada v Drahotuších Václavu Walisovi povodí řeky Bečvy na svých pozemcích k rybolovu za 17 zlatých ročně na dobu tří let. Nájemce se okamžitě dostal do sporu s bývalým velkostatkem, neboť původně byl samozřejmě pronájem v režii velkostatku a záležitost se projednávala dokonce na základě privilegia Viléma z Pernštejna z roku 1487.³ Obec získala také řadu pozemků při pozemkové reformě z lipnického velkostatku a např. v letech 1900–1901 byly odvodněny místní trati Luhy a Rubaniny, čímž obec opět získala rozsáhlé pozemky. Značnou část pozemků, zvláště těch, které sousedily s Hranicemi, ale i s Velkou a Slavičem, však Drahotuše odprodaly, takže se připravovaly o cenné parcely na úkor poněkud neprozíravé momentální tržby. V roce 1888 např. odprodaly Drahotuše Hranicím všechny pozemky související s c. k. kadetní jezdeckou školou.⁴

Vraťme se však ještě k bouřlivé době revoluce, kdy jeden z požadavků revolučního sněmu byl také vznik národních gard v místech, kde bylo více než 1 000 obyvatel. Ty měly chránit „vydobytou svobodu“ před útoky zvenčí, byť v některých místech to nakonec byli jen nadšenci s dřevěnými zbraněmi. V Drahotuších měla být národní garda sice založena, ale ze zprávy velitelství národní gardy v Hranicích z ledna 1849 vyplývá, že vzhledem ke klidové situaci ve městě nebylo potřeba ozbrojenou složku zakládat. Město se navíc po počáteční „náladě“ zaleklo vedlejších výloh spojených s pořízením uniforem a zbraní, takže případné udržování klidu a ostraha blízké železnice byly nakonec svěřeny národní gardě v Hranicích.⁵

Město bylo v té době z velké části zemědělské, ale starý způsob hospodaření s půdou a pěstováním plodinami již nepostačoval, a tak bylo jednak přistoupeno k již zmíněnému rozšiřování pozemků a dále k novým způsobům obdělávání půdy. V zemědělství se tím postupně začal projevovat vliv nových strojů, používání hnojiv či nových metod a poznatků získaných jak na specializovaných školách (např. v roce 1898 otevřená zeměská hospodářská škola v Hranicích), ve spolcích, či samoukou díky rozmáhajícím se hospodářským časopisům (např. Milotický hospodář a jeho předchůdce vycházející od konce 19. století). Drahotuše byly sice z větší části městečkem rolníků, ale dařilo se zde i dobytkařství, byť jinak prospěšná železnice, která vedla u Drahotuše, znamenala konec stád dobytka hnaných na trhy a s tím spojených tržeb. Řemeslníci dříve organizovaní v cechu byli nově organizováni do různých společenstev živností a řemesel. Přibývala také další řemesla, což svědčí o vyšší poptávce a spotřebě obyvatelstva, ale na druhou stranu zde poněkud zaspal vývoj v otázce průmyslové. Většina průmyslových podniků vzniklých v Drahotuších pracovala s místními surovinovými zdroji, a to v podstatě jen formou těžby – pískovna či cihelna. Byť i ty poněkud zvyšovaly zaměstnanost, nejednalo se o nijak zásadní pozvednutí průmyslového rozvoje a ani o zásadní růst počtu obyvatelstva potřebného ve výrobě. Obec také některé pozemky pronajímala, čímž získávala potřebný zisk do obecního rozpočtu. Takto byly pronajímány kupř. pastviny, pozemky

Pohledy do hlavních drahotošských ulic, konec 19. st. Soukromá sbírka

Záběry z drahotošského náměstí koncem 19. st. Sbírká B. Passingera

kolem Bečvy zvané Vrbičí košíkářům a obec také vydražovala posečenou travu rostoucí kolem obecních cest či ovoce ze stromů u příkopů. V této době také nově vznikají peněžní ústavy, které umožňovaly rozvoj živnostenských firem a podnikání zemědělců, ale často znamenaly také finanční záchranu pro samotné město.

Drahotuše měly také svou četnickou stanici a dochovala se služební kniha používaná v době od roku 1851 do 1858.⁶ Do knihy byly zapisovány běžné četnické úkony, tedy nejčastěji pochůzková činnost (patrola), hlídkování při jarmarku a dále úkony, které četníci vykonali během své služby. Například v srpnu 1852 byly postupně zadrženy tři osoby (z toho dva školáci) a po zjištění, že zde byly bezdůvodně a mohly by eventuelně krást, byly postrkem poslány zpět do své domovské obce. V září 1853 se četníci účastnili zadržení jistého Valentina Neuberta a jeho deportace do vězení a také postrku cikánské rodiny o devíti členech. V lednu 1854 to byla kontrola u Jana Rabíka pro podezření z toho, že má kradené seno a slámu. V červenci 1854 byli zadrženi dva muži pro jízdu na černo ve vlaku a byla provedena kontrola u Rudolfa Valíše pro podezření z nedbalosti při zřícení části domu. V srpnu téhož roku to byla prohlídka podezřelých domů, kde by mohlo být uschováno kradené dřevo.

V květnu 1855 kontrolovali četníci některé domy, zda v nich bez povolení nepřespávají pocestní, a dále byl zadržen Antonín Hudeček z osady Rybáře pro krádež hřebíků. V červnu téhož roku byl zadržen jakýsi hluchoněmý z Hranic pro žebrotu. Večer 5. července byl na udání kontrolován komín u Antona Bohatého pro nebezpečí požáru. V srpnu byla pro změnu kontrolována obecní studna u domu Františka Sedláčka, když přišlo hlášení, že je nezakrytá a tudíž životu nebezpečná. V listopadu byl na oznámení kontrolován Ignác Remlich z Budišova, který nechal svého koně před šenkem volně pobíhat, a totéž se stalo v dubnu 1858 Františku Tomečkovi z Milenova. V lednu 1856 bylo vyšetřováno vloupání a krádež v obecním domě a o něco později krádež včel. V říjnu 1856 byla zadržena pro podezření z krádeže nádenice Hedvika Kalunová, u níž bylo nalezeno množství šatů. V srpnu 1857 byla provedena kontrola u Vavřince Valíše pro podezření z přechovávání tří kradených krav. V únoru 1858 to byla také asistence při nalezení a ohledávání oběšence. Z května 1858 ještě zmiňme zadržení Petronily Kuchyňkové pro podezření z přechovávání zboží pocházejícího z loupeže. Nejčastějším hlášením však bylo „nic nového“, takže žádné velké excesy se v Drahotuších nedály.

K prvním obecním volbám došlo v roce 1850, do té doby byl starostou či „obecním představeným“ stále starosta Vrbík ještě z období feudální správy. Volby do říšské rady a zemského sněmu v letech 1860 a 1862 proběhly tak, že Drahotuše byly vedeny jen jako venkovská obec s nepřímým volebním právem a teprve v roce 1895 jako město s přímým volebním právem. Jak obecní kronikář, tak autoři starších dějin Drahotuš shodně zmiňují, že to bylo proto, že město využití svých práv poněkud zaspalo.

Až do prusko-rakouské války byly Drahotuše v relativním klidu (přínejmenším ale válečného tažení do Itálie se zdejší rekruti zúčastnili). Ta se sice našťestí neodehrávala nikde na

katastru obce, ale přinesla s sebou smrtelnou epidemii a také rekvizice při ubytování vojska. Podle úmrtní matricy v Drahotuších zemřelo v roce 1866 na cholera asi 27 lidí, byť to v dané době naštěstí nebylo tak mnoho.⁷ Poté co byla rakouská vojska v červenci u Hradce Králové a posléze v okolí nedalekého Tovačova definitivně poražena, rozmístily se pruské posádky také na Moravě. O výdajích spojených s jejich pobytem nás informuje např. kniha „obecních počtů“ Drahotuš z této doby.⁸ V knize počtů se objevuje řada údajů spojených s financováním či zásobováním vojsk, která přes Drahotuše projížděla, byla zde ubytována, či jako příspěvek polním lazaretům. Zaslána byla např. částka jeden zlatý do Jablunkova na špitál pro raněné vojáky, za slámu do hostince vojenským koním a také k přípřežím (foršponům). Obec musela na rozkaz pruského velení zaslat a zaplatit deset nádeníků na opravu železničního mostu u Slavíče, který byl ustupujícími jednotkami vyhozen do povětří („od c. k. vojska s prachem vyhozen byl“). Obec si dodatečně účtovala 11 zlatých. Obec také proplatila pekaři Sedláčkovi 115 liber chleba pro strážný oddíl Prusů u nově stavěného mostu, dále za máslo téže stráži za 4 zlaté 40 krejcarů a za kořalku 3 zlaté 84 krejcarů. Obec musela odvést 70 liber masa v ceně 18 zlatých, 76,5 měřice ovsa za 168 zlatých 30 krejcarů a 9 centů sena za 13 zlatých 50 krejcarů. Na Rybářích bylo u hostinského Šimona Kuchyňky ubytováno jednu noc 39 pruských vojáků s důstojníkem, kterým vyšenkoval pivo za 6 zlatých 52 krejcarů. Hostinský Antonín Kuchyňka v Drahotuších účtoval za dva dny na přelomu července a srpna za pruské vojáky 16 zlatých 78 krejcarů. Nejvíce si užívalo 63 pruských důstojníků v hostinci U Zlatého kříže, za které si hostinský Šumbera ve stejném období účtoval 120 zlatých 75 krejcarů. Hostinský Josef Bajer si účtoval „za kávo a rohlíky pro pruse, kteří stráž drželi na Vochcimře“⁹ a za pící třem rakouským husarům sedm zlatých. Řezničí mistři Spiruta a Kuchyňka si účtovali za odebrané maso, které bylo vařeno ke stravě Prusům, dohromady 8 zlatých 16 krejcarů. Když byl pak v městě ubytován rakouský hu-

lánský regiment Clam-Gallasův, obec jim musela vydat 80 liber hovězího, které do svých zásob nakoupila od řezníka Kuchyňky za 16 zlatých. Celkové výlohy pro město za toto válečné období se vyšplhaly na 2 557 zlatých. I přesto přispěly Drahotuše na začátku září sousedům, „nešťastnému městu Potstackému na požár“, pět zlatých.

Poté však již mimo přírodní pohromy, jako byly třeba povodně v roce 1854 a 1880, kdy voda sahala až k Drahotuším, a několika požárů Dra-

Výbor drahotušské záložny, 1936.
Z knihy Drahotuše město, 1936

Víceokénková pohlednice se záběry z Drahotuš, začátek 20. st. Sbírka B. Passingera

hotuše takovouto pohromu nezažily, byť zde byl vliv armády vznikem vojenské školy a s tím spojených cvičišť, střelnice a podobně stále znát.¹⁰ Všeobecný rozvoj hospodářství a zemědělství v následující době souvisel vždy s dostatkem financí, které bylo možno vložit do daných projektů. Tak byla v Drahotuších v roce 1870 založena Občanská záložna a půjčovna. V roce 1873, kdy došlo k zápisu záložny do obchodního rejstříku Krajského soudu v Novém Jičíně, již měla 326 členů oprávněných k hlasování a podle výpisu z roku 1886 to bylo již 503 členů. Snad jedinou větší změnou za existence záložny byl její vynuceně zavedený německý název za 2. světové války.¹¹ Pro samotné město byla záložna zvláště ve 20. a 30. letech takřka životním činitelem, neboť díky půjčkám bylo možné realizovat řadu projektů, např. elektrifikaci či opravy a zkvalitňování komunikací. V roce 1872 se po delší odlmce opět začaly v Drahotuších konat trhy, a to každé úterý s výjimkou přeložení, pokud by den vycházel na svátek.¹² V roce 1870 byl také ve městě zřízen poštovní úřad, který usnadnil korespondenční spojení s vzdálenějším okolím.

Podívejme se nyní souhrnně na živnost, která provázela Drahotuše již od nepaměti v podstatě až dodnes. Původní právovárečné měšťanstvo provozovalo pohostinství jako živnost i po roce 1848, byť zřejmě naposledy se přímo zde vařilo pivo v roce 1888.¹³ O jeho stále výnosnosti svědčí již žádosti drahotušských měšťanů, aby vrchnost prohlásila jejich domy za hostince ve 20. letech 19. století.¹⁴ Podávání alkoholických nápojů nebylo jedinou „atrakcí“ hostinců, ale byly to samozřejmě také různé zábavy. Ty ovšem ještě v 19. století podléhaly pečlivému dozoru, jak kvůli mravopověstnosti, tak kvůli poplatkům, které z nich plynuly navíc oproti běžnému šenkování. O každou takovouto veselici se muselo žádat a tzv. kniha udělení povolení tanečních

Řada domů na jihovýchodní straně náměstí. Sběrka M. Černý

a hudebních zábav se pro Drahotuše dochovala z let 1850–1855, přičemž poslední rok byl veden jen do února.¹⁵ V letech 1850–1851 zde tedy bylo po čtyřech zábavách za rok, v roce 1852 jich bylo již 14, v roce 1853 zase jen 9 a roku 1854 celkem 17 zábav.¹⁶ Hostinský, v jehož lokále se zábava odehrávala, musel zaplatit poplatek 1 zlatý 30 krejcarů a součástí úředního povolení muselo být také svolení pana faráře. Kromě března a prosince, kdy nemáme v žádném z uvedených roků zábavu doloženu, to jinak bylo postupně v každém měsíci. Z uvedených zábav se ale, mimo běžné „sousedské“ zábavy, v některých případech jednalo také o „tancovačku“ spojenou se svatebním veselím.

K tomu, aby mohl někdo provozovat hostinec, musel vlastnit tzv. hostinskou koncesi udělovanou okresním úřadem, v tomto případě v Hranicích. Takovýchto koncesovaných živností ve městě máme kolem roku 1890 doloženo celkem deset. Šlo o následující hostince a výčepy v číslech 3, 5, 7, 8, 55, 56/b, 57, 63, 109 a obecní hostinec čp. 86,¹⁷ přičemž počet se samozřejmě hlavně u částečné výčepní koncese (opravňující jen k nalévání některých nápojů) průběžně měnil. V roce 1924 to tak bylo celkem 13 zařízení, navíc ještě v čísle 16 – tzv. Lidový dům, 223, 252 a hostinec na Rybářích. Nyní se na tyto hostince podíváme blíže.

V roce 1912 byla například udělena hostinská koncese Marii Lamlové k provozování nádražní restaurace v čp. 252.¹⁸ Tuto stavbu navíc projektoval v roce 1911 její syn, představitel moderny a funkcionalismu, brněnský architekt Ing. Miloslav Lammel (* 1884 Drahotuše čp. 7, † 1964).¹⁹ Lammelovi-Lamlovi ovšem navazovali na tradici držby pohostinství v čp. 7, kterou zde provozovali nejméně od roku 1885 a která byla sice zrušena až v roce 1939, ale tehdejší majitel Karel Balhar ji prý neprovozoval již nejméně od roku 1923.²⁰ Oproti tomu nádražní restaurace, kterou ve 30. letech

Nádražní restaurace, 2. desetiletí 20. st. Soukromá sbírka

postupně provozovali pánové Kloss a Řezník, se těšila spíše pochybné pověsti. Např. v podání městské rady z roku 1933 stojí, že se v Klossově restauraci zaměstnává deset žen jako služky či číšnice a mimo to ještě několik dalších, které nebyly přihlášeny. Ve městě to údajně budilo pohoršení a dále je zde uvedeno: „...podotýkáme, že frekvence v onom hostinci jest minimální, není třeba rozhodně, by byly tam zaměstnány ženské osoby co číšnice.“ Poté však hostinský Kloss vyhlásil úpadek a v dražbě restauraci zakoupil rolnický akciový pivovar v Litovli, který jej pronajal panu Řezníkovi. Již v roce 1937 však přišlo anonymní udání, že se zde opět provozuje kuplířství. Hostinský Řezník údajně pouštěl do horních pokojů nesezdané osoby a ještě jim nosil alkoholické nápoje. Dne 12. dubna v pozdních nočních hodinách se zde nacházela společnost čtyř mužů a jedné ženy, kteří se prý údajně sešli jen na posezení k vínu a teprve posléze se rozhodli k provozování tělesných rozkoší. Podle pozdějšího výslechu se snažili všichni z celé záležitosti vymluvit, ale možná naneštěstí pro ně šel téhož dne večer na pochůzku kolem deváté hodiny štabní strážmistr Dočekal. Od nádraží prý slyšel nějaký křik, a když došel až k nádražní restauraci, „vyšla proti němu neznámá žena úplně opilá a pravila mu, že jí v hostinci odcizil neznámý mladík peníze. Poněvadž žena byla úplně zpita, páchla alkoholem a nebylo s ní možno souvisle mluvit, stále se na št. strážmistra Dočekala tiskla a žádala po něm, aby jí zapůjčil 10 K.“ strážmistr jí doporučil, aby za strážníka přišla na stanici a vše se zde následně projedná. To sice neučinila, jenže mezitím přišel anonym a celá záležitost se začala vyšetřovat jako kuplířství, což mělo samozřejmě za následek rozvázání pracovní smlouvy pivovaru s hostinským Řezníkem.

V domě čp. 55 vedle tehdejší školy, kde bylo spolumajitelem Právozárečné měšťanstvo v Drahotuších, se běžně nalávala kořalka „od dob prastarých“, ale „z ohledu morálního“ bylo usneseno zde zřídit legální hostinec pro „nálev piva, vína a kořalky, pak prodej

pokrmů a hraní dovolených her karetních“. Tato hostinská koncese byla udělena roku 1881 a byla zrušena až v roce 1951, v souvislosti s pronájmem Jednotě Hranice.²¹

Z hostince v čp. 5 byla naopak roku 1904 hostinská koncese přenesena na čp. 16, kde živnost vedla Marie Andělová. Hostinec byl v roce 1921 zakoupen spolkem „Lidový dům v Drahotuších“, který zde měl jednak hostinec a po přestavbě mezi léty 1926–1930 zde uváděl také divadelní představení a pořádal taneční zábavy. Tento hostinec byl začleněn v roce 1951 do Sdruženého komunálního podniku Hranice.²² Stejný status hostince se spolumajitelem Právověrečného měšťanstva v Drahotuších měl také hostinec čp. 56/b, zvaný „Měšťanský pivovar“, takže měl opět dlouholetou tradici. Z nájemců zmíníme například lipnické právověrečné měšťany či přerovský pivovar. Po 1. světové válce byl hostinec ve velmi špatném stavu a v roce 1921 si zde Družstvo válečných poškozenců založilo družstvo „Ovocena“ – První družstvo československých válečných poškozenců na zpracování ovoce, zeleniny a vševýroby okresu hranického, ve kterém se vyráběly marmelády, šťávy a ovocná vína.²³ Družstvo však o rok později zkrachovalo.

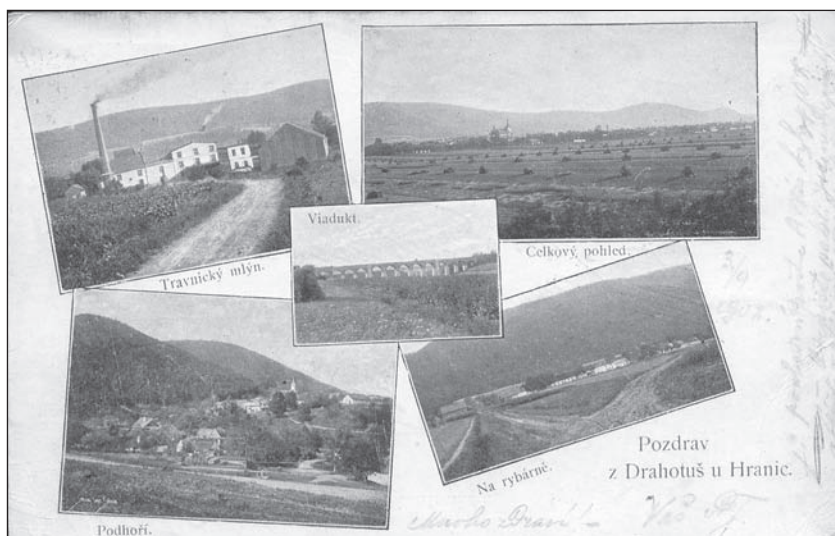
Hostinec v čp. 57 patřil od roku 1895 panu Jiřímu Šnejdarovi, který měl zřejmě již od počátku na srdci jeho modernizaci. Podle udání z roku 1905 podepsaného „občaní drahotuští“ používal k osvětlení plynové lampy na acetylén. V udání, adresovaném okresnímu hejtmanství, psali zděšení občané o užívání (jejich slovy) „v tomto bezprávném a nebezpečném osvětlení acetylémem“ a domáhali se, aby toto „hrozně nebezpečné“ osvětlení bylo okamžitě zakázáno. Hostinský Šnejdar na udání odpověděl, že osvětlení používá již čtvrtým rokem a že netušil, že je k němu potřeba povolení, které si dodatečně vyřídil. Zřejmě pod dojmem nebezpečí plynoucích ze zavádění novinek bylo ve stejném hostinci při zřízení „vzduchového tlakostroje na pivo“ požádáno o udělení povolení včas, takže se obešlo bez dodatečného zařizování. Jako největší problém se nakonec ukázaly cínové spojovací trubky, které byly komisí požadovány ze skla. Po jednoznačném dobrozdání lékárníka PhMr. Kalfuse z Hranic, že jsou „roury cínové z pivního aparátu... úplně olova prostý“, bylo nakonec od požadavku upuštěno. Hostinský Josef Motlíček v čp. 57 ukončil svou činnost v roce 1951 lakonickým sdělením „nastupuji do výroby“.²⁴

Také v hostinci čp. 63, zvaném po roce 1919 „Národní hostinec“, se naráželo na problémy spojené s běžným provozem – již v roce 1881 přišlo na hostinského Čecha udání, že se tam dlouho po půlnoci hrají zapovězené hry v karty (ferbl) a hostinský nic

Škola a dům s restaurací U Motlíčků.

Sbírka M. Černý

Pohlednice s několika záběry na Drahotuše a okolí – Trávnícký mlýn, viadukt, celkový pohled na Drahotuše Podhoří, Rybáře, zač. 20. st. Muzeum u galerie města Hranic

nedbal na nápravu, takže se v roce 1898 celá záležitost dostala před okresního hejtmána. Nakonec se vše obešlo jen napomenutím s hrozbou odebrání koncese, k čemuž před úmrtím hostinského Čecha nakonec nedošlo. V roce 1933 se zdejší hostinský Hrdlička s manželkou dostali do potíží, a tak 19. května zinscenovali vyloupení hostince se ztrátou finanční hotovosti, množství cigaret a osmi litrů slivovice v celkové sumě 2 690 Kč. Přivolaná četnická hlídka však zjistila jak rozpory ve výpovědích majitelů, tak neporušený stav zámků dveří, které zřejmě nebyly dlouho odemčeny, a ze strany, kde se měl lupič dostat, byly dokonce pavučiny. A také v této době došlo udání, že se v hostinci provozují nefesti, ale narozdíl od nádražní restaurace zde nebylo nic prokázáno, byť jedna ze služebných si na hody poseděla s hosty přes zavírací dobu v podnapilém stavu. Protože byl však jedním z hostů obecní strážník Lagač, dosvědčil, že se vše odehrávalo v počestnosti. Tento hostinec byl začleněn v roce 1951 do Sdruženého komunálního podniku Hranice.²⁵ Hostinec čp. 109 patřil již od 19. století rodině Kuchyňků, nájemci ve 20. století byly např. Rolnický akciový pivovar v Lipníku či Hanácký pivovar v Holici. V letech 1922–1923 zde byl zřízen pro místní Sokol kinosál. Také tento hostinec byl začleněn v roce 1951 do Sdruženého komunálního podniku Hranice.²⁶

Nově si dále 16. června 1920 podali manželé Šálkovi žádost o povolení hostinské a výčepní koncese v domě poblíž vojenských kasáren, přičemž z okresního hejtmanství došlo schválení s následujícím oprávněním: „1. podávání pokrmů, 2. výčep piva, vína a ovocných vín, 3. výčep a drobný prodej pálených nápojů lihových, 4. výčep vín strojených a polovičních, 5. podávati kávu, čaj, čokoládu a jiné teplé nápoje a občerstvení, 6. mítí dovolené hry.“²⁷

Mimo hostince zmiňme ještě jednu živnost, která se v Drahotuších s pohostinstvím úzce pojila, a to cukrářství. Místní cukrář Josef Petrželka, který zde provozoval svou živnost v čp. 223 u vojenské akademie od roku 1901, ve své žádosti o povolení nalévat při své cukrářské živnosti také „jemných rosolek a likérů“ charakterizoval Drahotuše takto: „...pro svou blízkost jsou Drahotuše též nejčastěji navštěvovaným výletním místem Hranic.“²⁸ Zajímavý osud ovšem měla cukrárna za pana Sedláka. Cukrář Sedlák si totiž požádal o částečnou koncesi na čepování piva a na jejím základě si ve stejném domě zřídil hostinec. Posléze si zažádal o prodloužení otvírací doby hostince do půlnoci, což mu ale bylo zamítnuto jak z důvodu hlavní cukrářské činnosti, tak díky ohrazením Vojenské akademie, která vydala kadetům zákaz do hostince docházet, aby „nedošlo u voj. akademiků ke konfliktům s jejich služebními povinnostmi“.²⁹

Zdá se však, že si z toho cukrář nic nedělal, neboť nejen že byl až do roku 1934 neustále vyšetřován pro překračování stanovené zavírací doby a pro svévolné vykonávání pohostinské činnosti bez patřičné koncese, ale také pro podezření z provozování prostituce. Jeho cukrárna a hostinec měly být dokonce z nařízení okresní politické správy „nenápadně střeženy“. Již z roku 1926 se dochoval soupis služek zaměstnaných při hostinci a cukrárně v letech 1924–1926 a četnická stanice u všech uvedla špatnou pověst a důvodné podezření z tajné prostituce pro „vyzývavé a nemravné chování vůči mužů... nákladné odivání, na což pobíraný nízký plat naprosto nestačí“. Další seznam služek se dochoval z let 1931–1932 a za toto období se jich vystřídalo dokonce 25 a šlo prý o „mladá děvčata nevalné pověsti“, a tak se celá věc neobešla bez soudního líčení. Podle rozsudku krajského soudu v Novém Jičíně byla cukráři zakázána na pět let výčepní koncese, neboť „dával příležitost ke smilstvu“, protože věděl, že služby provozují s hosty smilstvo, ale nebylo mu prokázáno organizování této činnosti.

Zajímavý život vedl cukrář František Matura, který měl v letech 1919–1922 pronajatou cukrárnu naproti bývalé vojenské jezdecké školy. Aby rozšířil nabídku své cukrářské živnosti, požádal o rozšíření nabídky také na podávání vína, likérů, kávy a čokolády. Živnost zřejmě i nadále málo vynášela, a tak se domluvil se třemi zloději a začali vykrádat sklady vojenské akademie. Odcizili zde hlavně píce, nějaké slamníky, přikrývky a plachtu, celkově asi za 2 500 korun, a cukrář byl za to odsouzen k třem měsícům těžkého žaláře. Na základě této události mu byla koncese odňata a nepomohlo ani jeho prohlášení, že se již napravil a že věnoval 100 korun na chudé.³⁰

Ani Drahotuše se nevyhnuly různým epidemiím, které na základě úmrtí lze alespoň částečně podchytit v úmrtní matrice. Nutno však konstatovat, že příčinu úmrtí v této době často zapisoval farář a je otázkou, o jaký druh nemoci se ve skutečnosti jednalo. Šlo vždy o nemoci spojené s nedostatkem hygieny, ať už přímým – nemytá osoba, tak nepřímým, kdy pocházela nákaza z určitého společného zdroje, třeba pitné vody. Z epidemií, které však při množství obyvatel neměly velký vliv na populaci Drahotuše, uveďme, že se zde v roce 1848 vyskytlo pět případů tyfu, přičemž šestý případ měl ještě nešťastnější podtext, neboť se jednalo o duševně nemocného soukeníka Šerého, který po zjištění nemoci dostal záchvat a oběsil se.³¹ V roce 1848 zemřelo sedm lidí na cholera a zajímavé je, že první z nich byl hostinský, který nastoupil po hostinském zemřelém

v roce 1847 na úplavici. V roce 1855 nacházíme v úmrtní matrice opět třináct případů úmrtí na úplavici či cholery. V této souvislosti zmiňme ještě jeden zvláštní jev – v průměru každých pět let spáchal někdo v Drahotuších sebevraždu – nejčastěji oběšením.

Velkou změnou pro Drahotuše byla stavba dráhy v roce 1842. Již o deset let později 24. června 1852 došlo zřejmě k prvnímu vlakovému neštěstí, při němž byl drážní hlídač Ondřej Grulich zabit vlakem.³² V letech 1872–1873 byla přistavěna druhá kolej a v roce 1880 byla v Drahotuších zřízena samostatná zastávka. Od roku 1903 obec usilovala o zřízení nového nákladového nádraží, ale stále se nedařilo domluvit se na podmínkách, za jakých bude proveden odkup pozemků a za jakých bude následně nádraží zbudováno. Teprve v roce 1910 se podařilo dosáhnout oboustrannými ústupky konečných jednání, takže „*ta různá jednání, jako mořský had se vlekoucí*“ byla ukončena a přistou pilo se k realizaci projektu. Roku 1910 byla postavena budova pro železniční zřízence a 1911 nové nákladní nádraží. Stavby prováděla stavební firma Geisler a Srna v Moravské Ostravě.³³ Ke stavbě byla zřízena ještě úzkokolejná dráha s koňským potahem z lomu v Hrabůvce. V roce 1915 byla zřízena železniční odbočka vedoucí k vojenské nemocnici v Hranicích a byla díky ní zásobována také vojenská akademie.³⁴ S rozšířením nádraží v Drahotuších souviselo také zavedení drážního telefonu, který zde byl až do roku 1920 jediným telefonem. V roce 1928 byly pořízeny další dva telefony – pro lom v Hrabůvce a pro četnickou stanici a do roku 1930 další tři. V březnovém hlášení roku 1929 místní četnické stanice se objevila u předepsané kolonky o smýšlení železničářů poznámka, že si provedli soukromé sčítání obyvatelstva, protože kdyby zde bylo více než 2 000 obyvatel, měli by nárok na zvýšení mzdy, ale obyvatel bylo méně.³⁵

Snaha po zviditelnění a po propagaci vedly ke zpracování dějin města. V roce 1907 vyšel tiskem spisek „*Drahotuše dnes a jindy, stručná monografie starobylého města toho v Pobečví*“, jejichž autorem byl ředitel školy František Zapletal a zároveň kronikář. O dva roky později vyšel v rámci projektu Vlastivědy moravské Hranický okres, zpracovaný Dr. Vladimírem Bartovským starším.

Prátelecké posezení v hospodském prostředí můžeme považovat s nadsázkou za snahu lidí po spolčování, ale teprve spolky se staly institucí, která dala lidem příležitost scházet se za účelem vyměňování si názorů ve společné věci. Rakouský státní aparát brzy zjistil jak výhodu organizovaného slučování občanů, kteří tak nevyplňovali volné chvíle kupř. přemýšlením nad pomyslnou revolucí, tak zároveň nutností dozoru a organizování spolků. Zřejmě nejstarší spolky, ve kterých se obyvatelé Drahotuš mohli slučovat, byly ale spolky církevní, i když jsou většinou nazývány bratrstva. Naneštěstí se málokdy dochovaly seznamy jejich členů, ale je pravděpodobné, že při farnosti bratrstva vznikala a že v nich někteří spíše majetnější obyvatelé Drahotuš byli. Ostatně podle generální vizitace farnosti z roku 1871 bylo v Drahotuších celkem 1 281 osob věřících z celkového počtu 3 826 v celé farnosti, tedy takřka třetina.³⁶ Ve druhé polovině 19. století zde tak máme doloženy Bratrstvo stálého vzývání sv. Svátostí, Bratrstvo svatého Růžence, Bratrstvo sv. Michala Archanděla, Bratrstvo III. řádu sv. Františka a Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje.³⁷

Za prokazatelně drahotušský spolek můžeme považovat Čtenářsko-hospodářskou jednotu „Přemysl“ založenou v roce 1864 a zaniklou v roce 1922 v souvislosti se vznikem obecní knihovny.³⁸ V roce 1882 zde byl dále založen Sbor dobrovolných hasičů, jeho stanovy nesou datum 11. května a v době založení měl 32 členů. Za založením sboru větší-

nou stál nějaký požár, ale v tomto případě to byla jen snaha takovým katastrofám zabránit. Ničivější požáry zasáhly Drahotuše v letech 1847, 1859, 1860, 1861 a také po založení sboru roku 1884. Roku 1911 byla pro sbor postavena nová hasičská zbrojnice, přičemž o stavbě se uvažovalo již od roku 1909 a jedním ze zúčastněných projektantů byl i již zmíněný Ing. Miloš Laml.³⁹ V roce 1929 si hasiči zakoupili novou motorovou stříkačku, kterou z velké části hradilo město.⁴⁰ Za druhé světové války byli hasiči jediným celoplošně uznávaným spolkem, kterému nebyla zakázána činnost.

Byť se školství týká samostatná kapitola, zmiňme zde, že v Drahotuších byla od roku 1873 trojtřídká, která díky populačnímu nárůstu ve městě i okolí mohla být roku 1888 povýšena na čtyřtřídku a v roce 1906 na pětitřídku. S tímto nárůstem se však v roce 1836 při stavbě školy nepočítalo, a tak byly učebny pro vyšší třídy řešeny provizorně jak na radnici, tak v soukromých domech. Neutěšený stav trval do roku 1911, kdy se začalo se stavbou nové dvoupatrové budovy školy, která byla dokončena roku 1912. Drahotuše nebyly výrazně německým městečkem, ale v období obrozeneckých snah po počestování původních úředních německých názvů trochu zaspaly. Dokazuje to mimo jiné článek v novinách Našinec, ve kterých v listopadu roku 1876 vyšel odstavec s hlavičkou „Strážce národnosti“, kde pisatel kousavě upozorňuje na razítko používané na tzv. dobytčí pasy na trhy, které bylo německé a stálo na něm „*Gemeinderath der Stadt Drahotuch*“.⁴¹

Co se týče zdravotní péče a nemocnosti ve městě do první světové války, nelze se opřít o příliš mnoho informací. Drahotuše spadaly pod hranické lékaře a jedinou výjimkou byl rok 1899. Tehdy v listopadu požádal obecní radu MUDr. Václav Pozdílek, lékař pražské všeobecné nemocnice, o povolení zřídit si zde soukromou praxi. V žádosti uvádí, že za byt a 200 zlatých ročně je ochoten v Drahotuších vykonávat lékařskou praxi a zároveň žádal o „*povolení domácí lékárny, jež by byla rovněž pro obyvatelstvo*“

Pohled na náměstí od východu, zač. 20. st. Muzeum a galerie města Hranic

zdejší velkou výhodou“.⁴² Buď se však jednalo jen o krátkou epizodu, nebo k povolení k soukromé lékařské praxi vůbec nedošlo, protože až do první republiky není doklad o drahotušském lékaři. Nacházela se zde však obecní nemocnice, i když není přesně jasné od kdy. Byť je v pramenech nazývána nemocnicí, šlo spíše o kombinaci lazaretu, chudobince a příležitostné ošetrovny. Každopádně v roce 1895 byla ve velmi nevyhovujícím stavu a zřejmě v ní ani dlouho nikdo nebyl, neboť se uvádí, že je zatuchlá, na podlaze rostou houby a všude je strašná špína. Scházelo v ní také potřebné vybavení, takže bylo c. k. místodržícím radou z Hranic nařizováno nechat dát vše do pořádku.⁴³ Nemocnice byla později zrušena a byly v ní zřízeny byty, nová byla zřízena v čp. 93, poblíž se nacházel také útulek pro chudé a mimo to byla na radnici ještě ošetrovna.

Významným přínosem do obecní pokladnice byla až do zavedení železnice dobytčí trhy a vůbec průhon dobytka přes město. Tento přínosný finanční činitel však postupně upadal tak, že v roce 1904 byla odstraněna polorozbořená jatka na náměstí a místo nich zde vznikl park.⁴⁴ Dobytkařství však v Drahotuších stále zůstalo zachováno. Obec měla v obecní býčárně u hostince čp. 86 tři plemenné býky, přičemž výdaje s nimi spojené hradili chovatelé dobytka podle počtu krav a jalovic. Finanční revize v roce 1931 ovšem zjistila, že evidence a pokladní kniha k býčímu hospodářství obce je ve velmi špatném stavu až do roku 1930 a nevyzná se v ní ani jeden ze tří pokladníků, kteří ji od roku 1922 postupně vedli. Chyběla také evidence poplatných chovatelů, takže není jasné, zda se finanční částka vybírala, či si ji někdo nechával pro sebe. V roce 1926 obec zapůjčila na opravu stájí pro obecní býky částku 10 000 korun, kterou se zavázali splatit chovatelé, ale ještě před splacením celé poloviny zapůjčené sumy přestalo být splácení kontrolováno a částka tak stále nebyla odvedená do obecního rozpočtu.⁴⁵ Teprve v roce 1951 byl po celorepublikovém nařízení chov plemenných býků zrušen.

Období 1. světové války

Velký rozruch prý způsobil 24. září 1913 přelet prvního vojenského letadla nad Drahotušemi, a to ještě nikdo netušil, že je to jakási symbolická předzvěst událostí následujících let.⁴⁶ Když se v Sarajevu 28. června 1914 po každoročních manévrech rakouské armády konala vojenská přehlídka, byl na ní smrtelně raněn následník trůnu František Ferdinand d'Este a jeho žena Žofie. Císař František Josef I. nato nejprve dal Srbsku ultimátum a poté 28. července 1914 vydal mobilizační vyhlášku „Mým národům“, která se rovnala vyhlášení války. Ačkoliv po vyhlášení válečného stavu vládla mezi slovanským obyvatelstvem Čech i Moravy pasivita a rezignace smíšená s obavami z budoucnosti, proběhla první fáze mobilizace, kdy byly povolány ročníky 1882–1893, bez známek odporu. S rozrůstáním válečných konfliktů poté následovalo povolávání domobranců tzv. první výzvy narozených v letech 1878–1890 a v dubnu 1915 přišli na řadu i domobrancí tzv. druhé výzvy (ve věku 38–42 let). Od ledna 1916 byla dokonce branná povinnost rozšířena i na muže ve věku od 14 do 55 let, ale ti nejmladší na frontu až do konce války nakonec povolání nebyli.

Ochotu bojovat za zájmy Rakouska snižoval také duch sokolské výchovy, ve kterém bylo vychováno značné procento česko-moravských branců. Nebezpečí sokolských idejí spojených s protirakouským antimilitarismem a myšlenkou slovanské vzájemnosti si rakouské úřady plně uvědomovaly a tak byl Sokol na konci roku 1915 zakázán. Na druhé straně je třeba říci, že zvláště vojáci nasazení na ruské frontě dobře chápali, že pokud zde

dojde k prolomení fronty, přesune se těžiště bojů na území jejich vlastních domovů, a to si jistě nikdo z nich nepřál. Drahotuše se v této době staly v podstatě vojenským městečkem. V roce 1915 se to zde vojáky údajně „*jen hemžilo*“ a všechny volné místnosti zabralo vojsko.⁴⁷ Podle poválečných zpráv v době 1. světové války sídlili v Drahotuších vojáci 56. střeleckého pluku z Wadovic v Haliči a posléze 36. střeleckého pluku z Kolomyje také v Haliči a značně za dobu svého působení zdevastovali budovu školy, která musela být nově opravena. Údajně byly rozkradeny i žákovské učebnice a množství nově zbudovaných latrín na školní zahradě způsobilo průsakem půdou úhyn ovocných stromků. Náhradu za poškození školy se podařilo získat až v roce 1929.⁴⁸

Život v zázemí nebyl jednoduchý. Záhy byly zavedeny potravinové lístky a tzv. bezmasé dny. Na obyvatelstvo tíživě doléhaly nejrůznější vojenské rekvizice a upisování válečných půjček. Chleбенky, masenky, cukřenky, tabačenky, rekvizice státu, odvody branců, sbírky finanční, šatstva, kovů atd. slovy kronikáře Františka Zapletala „*zkrátka, co by za obvyklých poměrů bylo nesmyslem, ba šílenstvím, to za války bylo občanskou cností, a to povinnou, ať se to komu líbilo či ne...*“⁴⁹ Dne 30. července 1917 například do Drahotuš dorazila výzva okresního hejtmanství, podle které mělo být přísně dohlédnuto na předčasné vyorávání a prodej brambor, které bylo zakázáno nařízením místodržitelství již v roce 1916.⁵⁰ V roce 1917 bylo také nařízeno sestavení komisí, které chodily po vsích a sepisovaly úrodu, aby bylo možno dosáhnout co největších odvodů a zabránit se zatajování.⁵¹ Město také bylo nuceno uzavírat tzv. válečné půjčky a za celou válku se suma vyšplhala na 400 000 korun, soukromníci z Drahotuš sami navíc zapůjčili asi 230 000 korun. Po vzniku nového státu však válečné půjčky nebyly uznány, takže o většinu částky jak město, tak soukromníci v podstatě přišli.⁵² Splacení poslední částky dluhu bylo řešeno ještě v roce 1923 převedením k jinému peněžnímu ústavu, čímž byly alespoň získány poněkud nižší podmínky splacení. Úvěr na splacení dluhu nakonec vydala městu místní Občanská záložna a půjčovna.⁵³ Obecní kronikář popsal mimo jiné různé kuriózní skryše, které byly za války užívány pro uschovávání potravin před rekvizicemi, jako třeba pod podlahou učebny ve škole, kde ale uschované obilí sežraly myši, či na půdě kaple sv. Anny na hřbitově, kde se zásoby také ztratily a zde byla ztráta připsána pro změnu na vrub nebožtíkům.⁵⁴

Závěr roku 1918 se však nezdářítelně blížil a s ním i konec války. Na italské frontě vstoupilo v platnost příměří v odpoledních hodinách 4. listopadu 1918. Německá armáda kapitulovala na západní frontě 11. listopadu v 11 hodin dopoledne. Konečně skončila první světová válka, která přinesla utrpení a zlo lidem bez rozdílu válečnických stran, a po níž dnes snad v každé obci nacházíme pamětní desky či pomníky padlým hrdinům bez rozdílu vyznání, rodného jazyka či sociálního postavení. Do armády z Drahotuš během této světové války nastoupilo kolem 300 branců, z nichž 36 buď padlo, nebo je dodnes považováno za nezvěstné.

V novém státě

Jak všichni víme, konec války znamenal rozpad Rakouska-Uherska a 28. října 1918 vznikl samostatný český stát. Hned 29. října 1918 byl v Drahotuších uspořádán pochodňový průvod s hudbou a všeobecná veselice. Odstoupil válečný starosta Jan Procházka a prozatímní správou byl pověřen náměstek Hynek Lammel. Dne 15. června 1919 se konaly první svobodné volby do obecního zastupitelstva a z 954 voličů se k volbám tehdy

dostavilo 870. Tím bylo zvoleno osm členů z čs. sociální demokracie (ČSSD), osm z čs. strany lidové (ČSL), pět z republikánské strany čs. venkova (agrárníci) a tři z čs. strany socialistické (ČSS). Starostou byl poté zvolen Josef Hasilík z ČSL, I. náměstkem Jan Kuchyňka z ČSSD a II. náměstkem František Kajnar z ČSL. V dubnu 1920 se konaly volby do Národního shromáždění: k volbám do senátu se dostavilo 823 voličů a do poslanecké sněmovny, kde se dostavilo 924 voličů.⁵⁵ Podle sčítání obyvatelstva v roce 1921 bylo v Drahotuších 1 662 obyvatel, z toho 564 mužů, 624 žen, 474 dětí, Čechů 1 651 a 17 Němců, 78 bez vyznání, čl. náboženství 596, římsko-katolického 971 a českobratrského 17.

A rok 1921 byl zajímavý také z meteorologického hlediska. V dubnu a květnu úplně vyschla školní studna a Bečvu bylo možné na několika místech přejít suchou nohou a v červenci byla prý sluncem zcela vypálená vegetace. V zimě 1921/1922 byly naopak takové mrazy, že Bečva v mělčinách promrzla až na dno a místy byl led silný až 120 cm.⁵⁶

Po první světové válce došlo k rozšíření města stavbou nových domků a vil, většinou jako rozšíření stávajících ulic a u Hrabůvského potoka vznikla i nová ulice. Již v roce 1914 se uvažovalo o provedení kanalizace podél hlavní cesty, ale válečné události tento projekt zastavily, takže se s ním znovu setkáváme až v novém státě.⁵⁷ Nevýhodou Drahotuš bylo, že jejich pozemky leží těsně u Hranic, což se projevilo např. při zřízení vojenské akademie, kdy byla řada pozemků odkoupena na cvičiště.⁵⁸ U Drahotuš samotných se pak nacházela valcha hranických soukeníků a vojenská střelnice, která se nacházela na pronajatých pozemcích s dobou pronájmu 10 let, a to jak za Rakouska, kdy střelnice vznikla, tak za československého státu. Drobnou zajímavostí může být, že ještě v roce 1933 si obec stála za tím, že nesmí být zrušená smlouva o markytánství, tedy o civilním prodeji potravin, kterým měl být někdo z Drahotuš.⁵⁹

V roce 1918 byla v Drahotuších opět zřízena četnická stanice a sídlila v bývalé staré škole, kde později vznikla radnice.⁶⁰ Samo školství proběhlo reorganizací a po válce zde byla smíšená pětiletá škola obecná a smíšená tříletá měšťanská, zanikly místní a okresní školní rady a vznikly místní a okresní školní výbory. V Drahotuších měla místní školní rada devět členů, z nichž byl jeden bez vyznání, 3 římskokatolíci a 5 z čs. církve. Mimo to vznikla při škole v roce 1923 lidová hospodářská škola se zaměřením na zemědělství a sídlila také v budově školy. Do roku 1933 tuto hospodářskou školu absolvovalo celkem 147 žáků, přičemž většina jich byla z Milenova a Drahotuš.⁶¹

Mimo již dříve zmíněnou záložnu, vzniklou již za Rakouska, byl v roce 1920 v Drahotuších založen další peněžní ústav – Spořitelna a záloženský spolek a v době založení měl 20 členů. V roce 1926 to již bylo 87 členů, 1931 měl spolek 135 členů a roku 1941 celkem 157 členů. To však již byl spolek v likvidaci a převzala jej Hospodářská záložna v Drahotuších (dříve Občanská záložna a půjčovna).⁶² V roce 1919 se z Obchodní záduhu v Hranicích odštěpilo družstvo, které bylo v roce 1920 zapsáno jako samostatné družstvo Lidová záduha, hospodářské konsumní, nákupní a výrobní družstvo v Drahotuších. Šlo v podstatě o jistý druh „supermarketu“, kdy družstvo skupovalo zboží ve velkém a tím s nižší cenou, aby je pak mohlo prodávat v nižších cenových relacích a v dostatečném sortimentu. Družstvo se však po počátečních ziscích začalo propadat a díky přijetí skladníka, který prodával ve vlastní režii a bez kontroly předsednictva, narůstaly od roku 1934 ztráty až k roku 1936 na částku 34 869 korun. Družstvo tak vstoupilo do konkurzu a zaniklo.⁶³

Další modernizací, která v novém státě čekala město, byla elektrifikace. Obecní kronikář v této souvislosti zmínil, že obec byla před světovou válkou osvětlená petrolejovými lampami, ale za války přestaly být pro nedostatek přidělového petroleje používány, lampy nepoužíváním přestaly fungovat a obec tak byla v noci neosvětlená.⁶⁴

V roce 1922 se v souvislosti se snahou vytvořit elektrárnu na jezu v Týně začalo

uvažovat o elektrifikaci Drahotuše, ale z plánované elektrárny nakonec sešlo.⁶⁵ Roku 1924 sama Středomoravská elektrárna Přerov nabídla elektrifikaci celé obce, ale ta byla tak zadlužená, že nabídku odmítla. O rok později se obec rozhodla domluvit se s elektrárnou stůj co stůj, a to hlavně z důvodu, že již prakticky všechny okolní vsi měly elektřinu zavedenu a potřebné vedení bylo k Drahotušim přivedeno již v roce 1922. Obec se rozhodla požádat o státní subvenci či o půjčku, ale realizovat se jí povedlo až v roce 1926. Celková částka byla asi 442 000 korun (v Hranicích stála elektrifikace více než milion korun), ale na konci roku již byly osvětleny a elektrifikovány jak Drahotuše, tak Rybáře.⁶⁶ V roce 1925 měla být přesunuta a rozšířena pošta z čp. 47 do přízemí radnice, ale kvůli dohadům s poštovním úřadem o podílnictví města na úpravě poštovní místnosti se celá záležitost protáhla do roku 1926. Jak uvedla obecní rada na svém zasedání v roce 1933, vyšla tehdy poště značně vstříc a na základě toho žádala, aby pošta byla v celém obvodu Drahotuše doručována dvakrát denně z pošty v místě. Jednalo se o reakci na žádost pošty ve zmíněném roce, zda by bylo možné přeradit část Drahotuše u hranické vojenské akademie pod poštu v Hranicích.⁶⁷

Dne 16. září 1923 se konaly nové obecní volby, které dopadly v následujícím poměru ČSL – 11, ČSS – 4, ČSSD – 4, republikánská domovina 3, čs. strana živnostensko-obchodnická 2, KSČ – 0.⁶⁸ V roce 1924 však lidovci na zasedání městské rady prohlásili, že nejsou dostatečně respektováni a rezignovali na své funkce. Jejich rezignace ale nebyla uznána a tak se nakonec dál věnovali svým funkcím. O celkové politické situaci a životě v Drahotuších nás v této době informují např. pravidelná hlášení místní četnické stanice, která se dochovala z let 1924–1929. V Drahotuších byla 13. října 1925 svolána veřejná komunistická schůze lidu, ale protože na ni přišlo jen sedm osob, nekonala se a komunistický referent, který přijel až z Ostravy, se musel slovy strážmistra Zaorala „*spokojití obyčejnou bezpředmětnou debatou*“. Na veřejné schůzi 27. prosince o tom, co viděla česká delegace v Rusku, se již sice sešlo několik posluchačů, ale JUDr. Vrána z Drahotuše prý řečníkovi s přehledem vyvracel některého jeho nadnesené názory. Zřejmě proto se následujícího roku pro změnu nedostavil řečník.⁶⁹ Dne 14. listopadu 1926 se v hostinci odehrála veřejná schůze soc. dem. strany dělnické, které se zúčastnilo asi 40 lidí. Ve dnech 21. a 31.

Zaměstnanci poštovního a telegrafního úřadu,
30. léta 20. st. Sběrka M. Černý

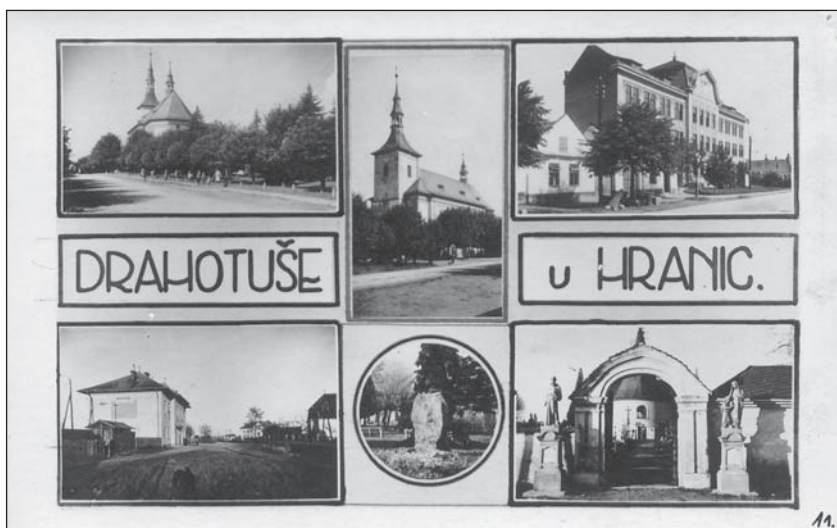

Celkový pohled na Drahotuše od jihu, 30. léta 20. st. Sbíрка B. Passingera

října 1926 se v Drahotuších odehrály veřejné schůze Lidové jednoty a Čsl. živnostenské strany středostavovské, kterých se zúčastnilo asi 50 osob. Větší pozornost četnictva se zaměřila na prý klidný lampiónový průvod s hudbou 27. října, který se konal pod protektorátem města a byť byli obyvatelé vyzváni, aby do oken dali lampiony a svíčky, bývalý císařský rada Procházka prý nejen že neosvětlil dům, ale ani nevyvěsil prapor, což bylo považováno za provokaci.

Po volbách v roce 1927 hlásila četnická stanice v Drahotuších všeobecnou náladu jako naprosto klidnou, co do voličů vládní i opozičních sociálních stran prý byly volby sledovány se zájmem, komunisté zde ve volbách propadli – na jejich předvolební schůzi se sešli jen dva komunisté z Drahotuš. Kněžstvo, Němci, železničáři, tělovýchovné spolky, vojsko i úřednictvo se chovali příznivě a bez jakýchkoliv excesů. Ze zprávy okresního četnického štábního velitele v Hranicích vyplývá, že takováto situace byla v celém obvodu jejich působnosti a jedinou výjimkou bylo občasné vylepování agitačních plakátů. V únoru 1929 došlo na schůzi výboru lidové strany v Drahotuších k výstupu, při kterém byl člen výboru Polách vyhozen z místnosti předsedou Kajnarem a kaplanem Šulákem, načež prý prohlásil, že z této strany vystupuje a založí si svou vlastní lidovou stranu. Ve zprávě za září 1929 četnický strážmistr uvedl mezi všeobecnými zjevy, že se v tomto měsíci jako každoročně v Drahotuších objevil na návštěvě u svých sester poslední rakousko-uherský ministr vnitra Edmund von Gayer (* 1860 – † 1952, ministrem od 11. 6. 1918).

V květnu roku 1929 došlo v Drahotuších ke třem nešťastným událostem, při nichž si tři osoby vzaly život, z toho se dva lidé nechali přejet vlakem a jeden se oběsil. A zmiňme ještě jednu drobnost v souvislosti s udržováním pořádku ve městě – od roku 1928 měl obecní strážník k dispozici „*stopovací hodinky proti autům... na obranu proti prudké jízdě automobilů obcí*“. Pokud tedy od té doby nějaký zbešilý motorista „jen prolétl“

Pohlednice s několika záběry na Drahotuše z 20. let 20. st. Muzeum a galerie města Hranic

aerovkou Drahotušemi a strážník mu v hlídaném úseku naměřil příliš krátký čas, mohl se již tehdy těšit z potrestání. Automobilismus v dané době asi leckoho v Drahotuších nenechal spát, takže mimo zmíněnou rychlou jízdu nechyběly stížnosti na víření prachu a obcí prý denně projelo až 120 aut. Jen pro zajímavost v Praze na tzv. Jižní spojce projelo při sledování v roce 2004 za 24 hodin cca 110 000 automobilů.⁷⁰ Na druhou

Radnice a domy na jihovýchodní straně náměstí, 30. léta 20. st. Sbírka B. Passingera

stranu již následujícího roku bylo povoleno autoklubu zavést v Drahotuších některé značky a na náměstí byla zřízena první benzínová nádrž pro automobilisty firmou Vacuum oil company.⁷¹

Zřejmě první skutečnou továrnou v Drahotuších byla Továrna na výrobu cementového zboží a umělého kamene, jejíž vznik byl povolen v roce 1924 a továrna sama začala fungovat o rok později.⁷² Zakladatelem a zároveň majitelem závodu byl Antonín Čoček z Jezernice, který navázal na příležitostnou výrobu svého otce Julia Čocka v Jezernici. Od roku založení, kdy v továrně pracovali tři zaměstnanci, došlo k postupnému nárůstu výroby a rozšiřování sortimentu zboží tak, že v roce 1928 zde pracovalo 12 zaměstnanců a v roce 1936 již 22 odborných a další pomocné síly. Díky své úspěšné podnikatelské činnosti dokonce získal podnik v roce 1927 první cenu na Krajské výstavě v Hranicích. Druhým větším podnikem, který lze také částečně považovat za továrnu, byla velkovýroba košíkářského zboží a pleteného nábytku Františka Pátika. Ten si v roce 1928 pronajal od města pozemky u Bečvy a začal na nich pěstovat vrby na proutí. Sortiment již byl vyřčen a údajně byly výrobky jeho firmy tak kvalitní, že o ně měli zájem i v zahraničí, ba dokonce v zámoří. Zřejmě díky své úspěšnosti se stal v roce 1931 také starostou a poznámka o zámořském zájmu tak může být jen „pochlebováním“ kronikáře.⁷³ V roce 1930 dále ve městě vznikla adaptací staršího domu prodejna firmy Baťa. V souvislosti s firmou Baťa ještě zmíníme malou perličku. Když se totiž v červnu 1939 místní obuvnický mistr Josef Dvořák dožil 100 let, věnovala mu firma dar 1 000 korun, ač byl vlastně konkurencí.⁷⁴ Jak se vůbec měnil počet živností, lze přibližně vysledovat na rozdílu mezi lety 1924, 1934 a 1937 čerpaných z tehdejších adresářů republiky. V roce 1924 byly v Drahotuších následující živnosti: lékař, zvěrolékař, 22 rolníků, mlýn, prádelna a továrna na vlněné látky, bednář, čtyři cukráři, tři holiči, devět hostinců, kolář, dva kováři, devět krejčích či švadlen, dva malíři, osm obuvníků, dva pekaři, plakátovací ústav, čtyři řezníci, sadař, dva sedláři, čtyři stolaři, tesař, dvě trafiky, tři zahradníci, zámečník, dva zedničí mistři a obchody s cukrovinkami, dobyt看, krátkým a stříženým zbožím, plodinami, potravinami a smíšeným zbožím.⁷⁵

V roce 1934 to byli zvěrolékař, dva autodopravci, bednář, kino „Světozor“, Výroba cementového zboží, tři cukráři, obchodník s dobyt看, tři holiči, devět hostinců (z toho jeden na Rybářích a jeden na nádraží), kapelník, klempíř, kolář, konzumní družstvo, továrna na košíkové zboží, kovář, sedm krejčích, dva malíři, tři prodejci másla a vajec, tři půjčovny mlátiček, pět výrobců mléčných výrobků, mlýn, obchod Baťa, tři obuvníci, obchod s ovocem a zeleninou, obchod s papírem, tři pekaři, tři prodejci lahvového piva, pokrývač, dvě porodní asistentky, deset rolníků, tři řezníci, dva sedláři, palírna, osm prodejen se smíšeným zbožím, dvě záložny, stavební podnikatel, dva obchody s konfekcí, studnař, syrečkář, dvě švadleny, tesař, dvě trafiky, dva trhovci, šest truhlářů, dva obchodníci s uhlím, včelař, vyšívání, čtyři zahradníci a dva zedničí mistři.⁷⁶ Do roku 1937 přibyl ještě lékař, tři autodopravci, drogerie, mechanik a včelařský spolek.

Ve dvacátých letech se v Drahotuších ještě konala 16. července 1922 oslava 40 let sboru dobrovolných hasičů, spojená s župním cvičením. Sbor v této souvislosti oslovil obec s žádostí o odpuštění všech dávek s tím, že výtěžek bude věnován na dokoupení výzbroje a výstroje opotřebované při zásazích proti požárům.⁷⁷

Výraznou religiózní změnou v této době byl také rozmach církve československé mezi věřícími. Již 1. prosince 1922 byla zaslána na Okresní politickou správu v Hra-

Letecký snímek Drahotuš, 1936. Z knihy Drahotuše město

nicích žádost přípravného výboru církve československé v Drahotuších o zřízení samostatné náboženské obce a vyřazení z přerovské náboženské obce.⁷⁸ Šlo o reakci na uznání církve státem v roce 1921 a údajně se hned v tomto roce v Drahotuších přihlásilo tolik lidí, že bylo nutné k obřadům povolát duchovního z Přerova. Již 25. září 1921 požádala město rada starších církve československé o zapůjčení síně na radnici pro konání bohoslužeb a dalších úkonů mimo jiné proto, že se již v chladném období nedají vykonávat venku.⁷⁹ A skutečně již 7. října 1921 bylo pro množství členů této církve městskou radou povolení uděleno.⁸⁰ Poté co množství věřících narůstalo (v roce 1922 to bylo z Drahotuš 752, z Hranic 563, z Lipníka 380, z Jezernice 58 a z Týna 78 členů a ve školách to bylo celkem 279 dětí), dosadila sem diecézní rada z Olomouce 15. února 1922 jako duchovního správce Františka Hrbáčka. V dubnu téhož roku mu byl poskytnut byt a kancelář v domě čp. 111 za měsíční pronájem 60 Kč.

František Hrbáček však od září 1923 získal místo katechety v Brně, takže místo něj nastoupil duchovní správce Václav Zdražil z Poruby. Také on působil jen rok a po celá dvacátá léta tomu bylo stejně. Z pastorační činnosti víme, že 28. října 1924 kázal v Dolním Újezdě na návsi kněz československé církve z Drahotuš, ale nikoho prý nepřesvědčil.⁸¹ O rok později vrchní strážmistr četnické stanice v Drahotuších k politické situaci uvedl jen to, že příslušníci církve pořádali božetělový průvod s praporem na Helfštýn.⁸² Ostatně hlášení četnické stanice v Drahotuších v této době zmiňují jako veřejné akce většinou právě jen oslavy pořádané československou církví. V letech 1925–1926 byl obvod náboženské obce rozšířen také o obce z politických okresů Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm a Vsetín, a to do roku 1928, kdy

se tyto okresy osamostatnily a v roce 1930 k nim byla přiřazena ještě Kelč. Při sboru působil také spolek Sociální odbor náboženské obce církve čsl. v Drahotuších, který v roce 1934 změnil sídlo do Hranic „z důvodů organizačních a sociálně potřebnějších“.⁸³ Ve třicátých letech došlo také k vybudování vlastního svatostánku – Husova sboru. V roce 1932 byl koupen pozemek a 12. srpna 1934 byl položen základní kámen, byť to již byla dokonce část budovy postavena. Kvůli podmáčenému pozemku bylo potřeba budovu postavit co nejvýše a jako zásyp byla použita hráz prastarého drahotušského rybníka. Roku 1936 byla dokončena stavba a dne 12. července proběhlo slavnostní otevření. Sbor byl zároveň k dispozici vojenským duchovním pro vojáky z Hranic, kteří se hlásili k této církvi. Při slavnosti otevření byla také odhalena pamětní deska Václavu Solínovi a bratrům Matěji a Šimonu Podolskému a slavnostní řeč k této příležitosti pronesl Florián Zapletal.⁸⁴ Ve dnech 29. a 30. května 1937 dále proběhla vzpomínková akce, při níž byla uložena prst z legionářských bojišť Zborova, Doss Alta, Dobružďe a Terronu do zdi Husova sboru spolu s pamětní deskou. Ještě zmiňme, že 6. června 1938 byly na věž Husova sboru vyzdvíženy nové zvony posvěcené ke cti Tomáše Garrigue Masaryka a Karla Farského.⁸⁵

Po celá třicátá léta jsme svědky snahy města o rozšiřování infrastruktury a inženýrských sítí, stavby řady nových domů, které rozšiřovaly katastr města a zvyšovaly počet obyvatel. Byla vybudována řada silnic v místech, kde doposud byly jen nepevněné či částečně zpevněné cesty a cesta do Lipníku byla dokonce vyasfaltována. Problémy s odvodem dešťové vody ve městě byly řešeny postupným budováním sítě kanalizace, postupně byly také jednotlivé části Drahotuší elektrifikovány a bylo zřizováno obecní osvětlení.⁸⁶ V režii obce pak zůstávaly zatravněné příkopy kolem cest, kde si drobní zájemci za poplatek mohli sklídit trávu na seno. Podél cest bylo vysázeno množství ovocných stromů, z nichž si opět zájemci mohli za poplatek sklídit úrodu. Změny v pozemkové držbě i výstavbě infrastruktury se promítly také v nutnosti opravy katastrální mapy, která byla nově vydána v roce 1931. V roce 1935 byla dokončena úprava pozemků v ulici, které se později říkalo Na Rejdišti. Šlo o pozemek, kde byla vojenská jezdecká škola, německy Reitschule a počestěle Rajčule. Po jejím zrušení zde bylo hřiště pro školní mládež, která zde ráda „rejčila“ – tedy Rejdiště. Z části byl zbudován Sokolský stadión a zbytek bylo více méně rumiště, který využíval každý, a cesta, která tudy vedla, dle toho vypadala. Posléze zde bylo postaveno několik domů, kanalizace a vozovka, přičemž tato úprava vznikla za podpory ministerstva sociální péče jako podpora v nezaměstnanosti.⁸⁷ V roce 1935 obec také zřídila trvalé místo na konci Rybářské ulice pro kočovníky a vedle vojenské střelnice vznikla ještě střelnice protiletadlová.⁸⁸

V roce 1930 proběhlo částečné přecíslování domů, neboť některá čísla se skládala z částic „a“ a „b“ a některá čísla již zanikla, na Rybářích k tomu došlo o rok později. Až do roku 1933 také neměly v Drahotuších ulice a náměstí své vlastní oficiální názvy. Teprve na schůzi městského zastupitelstva z 24. dubna 1933 se rozhodlo o oficiálních názvech, tedy náměstí – Masarykovo a namátkou větší ulice Komenského, Palackého, Nádražní třída, menší Tyršova, Zahradní, Svatoplukova ulice a další. Třída Hybešova se jen krátce (dva měsíce) jmenovala třída Karla Marxe.⁸⁹ K značení ve městě ještě uvedme, že roku 1937 byly očíslovány všechny domy jednotnými tabulkami, které si majitelé hradili sami.⁹⁰

Změnu také doznal tok koryta Bečvy. Poté, co povodeň v roce 1925 přinesla výrazné škody na zemědělské úrodě a v kolonii Rybáře, bylo sáhnuto k rozhodným krokům.

Drahotušské náměstí od západu, 30. léta 20. st. Sběrka B. Passingera

Regulace Bečvy provedená v následujících letech přinesla výrazné zlepšení, ale přesto např. na konci července roku 1939 povodeň opět zničila množství úrody na polích.

Již jsme uvedli, jak tomu bylo v Drahotuších se zdravotní péčí, a nyní doplňme, že teprve od roku 1936 měly Drahotuše svého vlastního lékaře – do té doby spadaly Drahotuše do obvodu Hranic. Přesto ještě zmiňme, že již od roku 1929 sem dvakrát za měsíc dojížděl lékař také do poradny pro matky a kojence, zřízené hlavně pro nemajetné.⁹¹

V dubnu roku 1935 proběhla v Drahotuších generální vizitace, podle níž se ve farnosti nacházelo celkem 3 767 katolíků, 771 příslušníků církve československé a 10 jinověrců či bez vyznání. Ve farnosti v té době působil zbožný spolek Božského Srdce Páně s 221 členy a spolek Horlitelek živého růžence s 90 členkami.⁹² Zajímavostí roku 1935 ještě je, že až sem dorazil Dimitrij Sovinský, běženec kvůli represáliím stalinského Ruska s rodinou, a bylo mu uděleno místní občanství.

V následujícím roce 1936 se zvýšila zaměstnanost díky stavbě trati Hranice–Vsetín–Krásno a viaduktu u Hranic, a to hlavně v pískovně v Drahotuších, kde byl brán na stavbu písek. Díky jeho vysoké spotřebě bylo dokonce zřízeno nové těžební místo a největší odběr měly sdružené firmy Pokora, Skála, Čermák a Ženatý a firma Chitusi.⁹³ Pro obec se tím stavba stala významným příjmem, neboť jen v letech 1936–1937 bylo za písek na stavbu dráhy utrženo přes 100 000 Kč. Pro srovnání, šlo prakticky o stejnou částku, jako stála adaptace drahotušské radnice, a např. za dřevo v obecním lese bylo v roce 1937 utrženo 3 436 Kč.

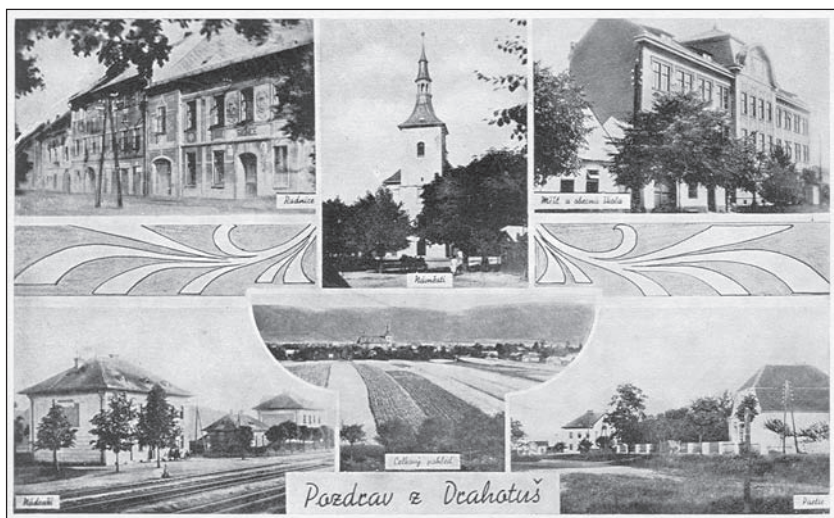
Zmíněná přestavba radnice byla zahájena roku 1937, i když již rok před tím bylo zřízeno nové schodiště pro třídu školy, která se zde nacházela. Přestavbou radnice vznikly nové a hlavně větší reprezentační místnosti, ale také místnost veřejné knihovny (ta fungovala již od roku 1922, přičemž měla knihy zaniklého čtenářského spolku „Přemysl“). V přízemí dále vznikl přednáškový sál, kde směla dle rozhodnutí městské rady zdarma cvičit DTJ.

Městská rada v Drahotuších, 1936. Z knihy Drahotuše město, 1936

Roku 1936 vyšlo další zpracování dějin Drahotuš pod redakcí Karla Žúrka a nutno konstatovat, že zde sebekriticky jak tehdejší starosta František Pátík, tak také někteří autoři přiznávají, že Drahotuše ve svém vývoji ke své škodě značně zaostávají za ostatními městy a někdy i vesnicemi. Slovy autora stati o právovárečném měšťanstvu „*Drahotuše patří k početným městům moravským, jež přes veškerou svou starobylost nedovedla se v přítomnosti uplatnit a hlavně nepochopením dávného svého významu*“. Starosta ve svém úvodu sice vyjádřil přesvědčení, že Drahotuše jsou již na vzestupu (ostatně sám byl jedním z místních „podnikatelů“), ale pravdou je, že blížící se období protektorátu dosti rázně ukončilo veškeré, byť sebelepší snahy.⁹⁴ Mimo to měly Drahotuše ještě svou kapitolu zpracovanou městským tajemníkem Jaroslavem Látalem také v publikaci shodou okolností ze stejného roku „*Soudní okres Hranický. Vývoj v letech 1900 až 1935*“.⁹⁵ V předprotektorátním období ještě došlo k významným životním mezníkům dvou drahotušských osobností. Roku 1937 se stal farář Msgre. František Příkryl čestným občanem za své dlouholeté zásluhy kulturní a národopisecké⁹⁶ a zároveň proběhly 1. září oslavy jeho pětadvacetiletého působení a osmdesátých narozenin. V březnu 1937 se za velké účasti obyvatelstva konal také pohřeb Františka Zapletala, bývalého kronikáře a autora publikace „*Drahotuše jindy a nyní*“.

V roce 1938 již tak vysoké tržby jako v předchozích letech nebyly, ale nezaměstnanost, která provázela počátek třicátých let, takřka vymizela, neboť začaly být stavěny po celé zemi obranné prvky a vojenské objekty v souvislosti s nebezpečím rozpínavosti Německa a snahou řešit tzv. sudetskou otázku. Nově tak vznikala kasárna, letiště a řada pevnůstek. V Drahotuších bylo vybudováno na základě rozhodnutí z konce roku 1937 vojenské letiště – „Státní pomocné letiště Hranice“, přičemž na jeho stavbu byla zabráná

Pohlednice se záběry z Drahotoš, 30. léta 20. st. Sbírka B. Passingera

řada dobrých polí.⁹⁷ Ke zřízení došlo zřejmě díky neklidné době, která uspěla všechna jednání, neboť pokus o zřízení letiště byl již v roce 1926, ale zdvihla se proti němu velká vlna odporu kvůli záboru úrodné půdy.⁹⁸ Proti názvu se městská rada samozřejmě ohradila a žádala název „Státní pomocné letiště Drahotoše“, ale ke změně nakonec nedošlo. Někteří rolníci ze svých polí ztratili část, někteří celá, ale přý se zábořem nakonec souhlasili hlavně z pocitu, že něco udělali pro obranu vlasti.

Přesto však musíme zmínit protestní list faráře ThDr. Františka Příkryla, který tehdy psal: „*Město Drahotoše, matka Hranic, kleslo na rolnickou kolonii. Pozemky jsou jediným zdrojem výživy. Odběrem těchto způsobilo by proletarizaci, již dosti značnou. Obyvatelé budou se zoufale bránit proti této akci ohrožující existenci při veškeré oddanosti Republice.*“ Stavba letiště však opět znamenala pracovní příležitosti a zkrátka nakonec nepřišli ani sami rolníci, kteří za pomoc při zorání a vyrovnaní celé plochy dostali zaplacené. Letiště pak bylo velkým nákladem zatravněno a připravovala se stavba hangárů. Poté, co však došlo k uzavření Mnichovské dohody, byly práce na vojenském letišti zastaveny a pozemky byly opět vráceny původním majitelům. Na základě protokolu z 26. ledna 1939 šlo celkem o 61 majitelů pozemků, přičemž v případě posledních tří majitelů nebylo zjištěno, kde se nacházejí, a tak byl nárok sice projednán, ale nemohly být z jejich strany vzneseny námitky.⁹⁹ Dnešní letiště je v podstatě na území tehdejšího, s tím, že rozloha byla původně větší. Pokud bychom se je snažili dnes najít, bylo vymezeno těmito cestami: první polní cestou po pravé straně za kruhovým objezdem v Drahotoších, která se v polích napojuje na odbočku k čističce odpadních vod z kruhového objezdu, dále k zemědělskému zařízení poblíž čističky a odtud nahoru k rychlostní silnici.

Spolkový a kulturní život

Možnost spolčování a chuť do něj, která se nevyhnula ani Drahotuším, již byla zmíněna, nyní ještě stručně uvedme, jaké spolky zde vlastně pro obyvatele byly. Sdružení právovárečných měšťanů mělo v Drahotuších staletou tradici, která je kladena do 16. století ke zmínkám o privilegii na vaření a šenkování piva. To zde přestalo být vařeno v roce 1888, ale pokračování této tradice spočívalo v existenci mnoha hostinců a svou návštěvností mu pomáhala řada drahotušských obyvatel. Dalším byl spolek vojenských vysloužilců z roku 1885 (posléze zde působilo ještě Družstvo válečných poškozenců), který se po světové válce změnil ve spolek podpůrný a pohřební.¹⁰⁰ Ten souvisel jednak s tím, že každý vojenské služby schopný muž musel narukovat, ale také s tím, že v 19. století došlo k zmiňované prusko-rakouské válce a řada vojáků se zúčastnila také tažení do Itálie v roce 1859. V roce 1896 byl založen Haléřový spolek školský ku podpoře chudého žactva, který však kolem roku 1900 zaniknul a snad jen jakousi obdobou mohl být drahotušský Chudinský fond, který však nebyl spolkem. Organizovalo jej totiž město a mířily sem kupř. různé pokuty, z nichž pak byli chudí podporováni.¹⁰¹

Dále uveďme spolky, které byly z dnešního pohledu spíše jakési hospodářské organizace. V roce 1893 to byl Odbor ústřední matice školské, vodní družstvo bylo založeno roku 1900 a Společenstvo řemeslných živností roku 1884. To mělo ještě za 1. světové války 62 členů, z nichž ale takřka polovina byla v armádě a na činnosti se podepsaly samozřejmě odvozy státu a drahota.¹⁰² Společenství sdružovalo následující obce Drahotuše, Uhřínov, Podhoří, Klokočí, Milenov, Slavíč, Hrabůvka, Radíkov, Velká a Lhota. Hudební vyžití umožňoval kolem roku 1924 vzniklý hudební kroužek Moravan. Na konci roku 1932 byl zřízen Včelařský spolek pro Drahotuše a okolí a vzhledem k tomu, že mu byly v roce 1943 schváleny nové stanovy a po roce 1945 nežádal o obnovení, se zdá, že nebyl ani za války zrušen.¹⁰³ V roce 1936 vznikl Spolek pěstitelů drobného užitečného zvířectva pro Drahotuše a okolí, ale záhy přestal vyvíjet jakoukoliv činnost. V roce 1939 byl znovuobnoven a zrušen byl v roce 1953, poté co nejméně od roku 1950 opět nevyvíjel žádnou činnost.¹⁰⁴

Jako církevní spolek byl v Drahotuších 3. června 1928 v hostinci Lidový dům založen farní odbor Charity „Ludmila“. Spolek, který měl roku 1940 celkem 46 členů, se v novém státě přejmenoval na Farní charitu a dostal pozměněné stanovy. „Přežíval“ do roku 1952, kdy se dobrovolně rozešel.¹⁰⁵ V roce 1937 zde vzniknul spolek Místní odbor Národní jednoty, který měl v době založení 64 členů, ale brzy po vzniku protektorátu zaniknul. Zřejmě pod dojmem osvobození v roce 1945 byl ještě v srpnu téhož roku založen spolek Divadelní jednota „Tyl“, ale protože nevyvíjel vůbec žádnou činnost, byl nakonec pro nezájem zrušen.

Vcelku výraznou činnost vykazovaly v Drahotuších místní sportovní spolky Sokol, Orel a DTJ, které sice budou podrobně popsány v samostatné kapitole, ale jejich vliv na město byl značný jak po stránce politické, tak po stránce topografické (založení stadionu). Všechny tyto spolky byly za druhé světové války zakázány, neboť samozřejmě neodpovídaly představám německého protektorátu. Nejstarší z těchto spolků byla TJ Sokol založená v roce 1903, stanovy spolku nesou datum 24. června a zároveň členové obdrželi povolení k nošení spolkového oděvu. Dne 24. března 1904 se konala 1. ustavující valná hromada a od roku 1912 zde začaly cvičit i ženy.¹⁰⁶ V roce 1915 byl Sokol v Rakousku zrušen, ale po válce byl opět obnoven s novými stanovami z roku 1922.

V roce 1929 byl spolku povolen k užívání spolkový prapor beze změn, tak jak byl přiložen v návrhu k žádosti. V roce 1929 vystoupili na vlastní žádost někteří členové ze Sokola poté, co byli předvoláni před sokolský výbor kvůli jejich účasti na dožínkové slavnosti pořádané lidovou stranou.¹⁰⁷ Místní sokoli se zúčastnili okrskových sletů v letech 1929 a 1932 a snad pod jejich dojmem byl zakoupen místní Hliník na stavbu hřiště. To bylo otevřeno u příležitosti třiceti let trvání 29. července 1934 a spojeno s župním sletem. V téže roce také spolek přijal nové stanovy podle nařízení Čsl. obce sokolské z roku 1932. Sokol měl vlastní pěvecký kroužek od roku 1937, který zpíval na paměť zemřelého T. G. Masaryka. Již v roce 1922 byl zřízen kinosál v hostinci a víme, že např. ještě roku 1938 byla Sokolu povolena okresním úřadem kinolicece na další období.¹⁰⁸ V roce 1941 byl na základě výnosu ministerstva vnitra Sokol opět rozpuštěn, hmotný majetek byl uschován u občanů a finance byly údajně zabaveny.¹⁰⁹

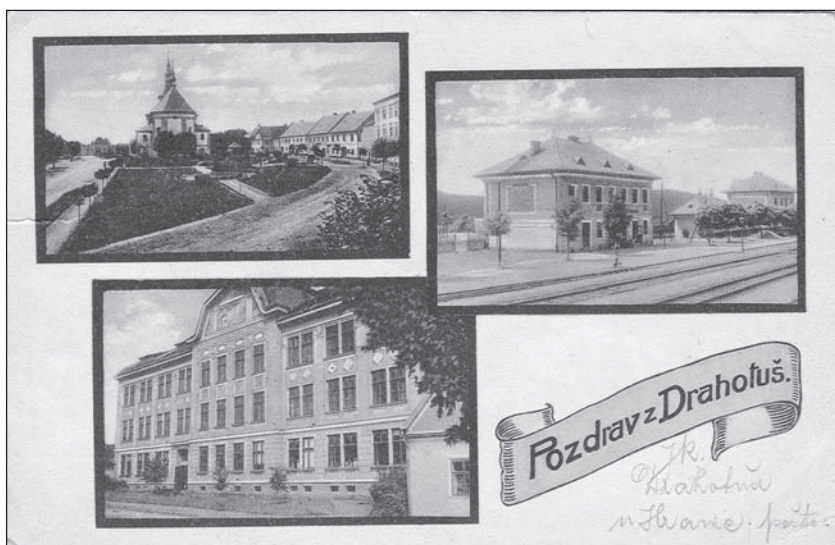
TJ Orel byla narozdíl od Sokola organizace orientovaná na katolicky smýšlející obyvatelstvo. Orel byl v Drahotuších založen zřejmě v roce 1921, kdy byly schváleny první stanovy a ty byly posléze změněny v roce 1933 a 1939. V Drahotuších však byli přesvědčeni, že spolek byl založen v roce 1920 a při plánované oslavě patnáctiletého trvání v roce 1935 nechala jednota Orla zhotovit spolkovou vlajku s tímto letopočtem. Zemský úřad v Brně kromě některých formálních nedostatků upozornil právě na skutečnost, že spolek je oficiálně veden až od roku 1921 a tudíž na vlajce musí být letopočet 1921 (respektive 1936) a oslavy by tak také měly být o rok později. Obec v roce 1937 věnovala Orlu 150 Kč na zbudování divadelního jeviště. V roce 1941 byl Orel rozpuštěn, ale ještě roku 1942 probíhalo majetkové vyrovnání.¹¹⁰ Podle něj se spolek scházel v hostinci čp. 16, zvaném Lidový dům, kde využíval také na zahradě menší cvičiště, po odečtení dluhů měl jen minimální zůstatkovou částku, tělocvičné nářadí, kulisy a staré maňáskové divadlo. Po válce si spolek zažádal o obnovení činnosti.

Dělnická tělocvičná jednota (DTJ) vznikla jako jakási protiváha Sokola i Orla a měla za cíl umožňovat sportovní vyžití méně majetným bez pocitů ústrků. V Drahotuších byla založena v roce 1920 a již v prvním roce působení měla 121 členů (v tom i přispívající). Členové nejprve cvičili v zahradě hostince a 21. prosince 1921 požádala DTJ obecní radu o zapůjčení místnosti ve „staré škole“ na pořádaná cvičení, přičemž místnost jí byla trvale zapůjčována i nadále.¹¹¹ Od roku 1921 při spolku působil i hudební kroužek a mimo cvičení byly pořádány různé besedy. Členové se dokonce zúčastnili mezinárodní olympiády ve Vídni v roce 1931. Všechny tři zmiňované spolky tedy umožňovaly svým členům v podstatě totožné vyžití v prostředí, které jim vyhovovalo.

Období protektorátu

Rok 1938 se nesl v duchu přípravy na obranu státu před stálým nebezpečím Němec-ke rozpínavosti. Řada drahotušských obyvatel se tak účastnila branných kurzů, kurzů civilní protiletectvé ochrany, byly nakoupeny protiplynové masky a prostředky osobní ochrany, které si zároveň z vlastní iniciativy zakoupila řada občanů. Drahotuše se také zúčastnily sbírky na obranu státu, na kterou přispěly částkou 10 000 Kč. Obecní zastupitelstvo mělo k roku 1939 následující složení: starosta, I. a II. náměstek, 6 radních a patnáctičlenný výbor (celkem 24 osob).

Válka pro Drahotuše začala v podstatě již obsazením Sudet, protože se zábořem polesí na severu najednou ocitnuly takřka na hranicích. Poté, co vzniknul protektorát,

Pohled z Drahotuš, 30. léta 20. st. Sbíрка B. Passingera

začali se lidé pomalu sžívat s novou situací. Bylo zjištěno, že v městě je jen jeden obchod se stříženým zbožím, který provozuje Žid Josef Kohn, zde byl tedy uvalen nucený správce. V roce 1940 však bylo dále zjištěno, že samostatný podnik zde má ještě Karel Trauba.¹¹² Ve školách se povinně začala vyučovat němčina, jejíž hodiny průběžně narůstaly na úkor jiných předmětů a na schůzi městské rady z 4. října byla rozhodnuto podle nařízení zavést dvojjazyčné nápisy. Odrazilo se to také na přejmenování ulic a drahotušského náměstí, které do roku 1940 bylo Masarykovo a poté bylo přejmenováno na Bohušovo, podle Bohuše z Drahotuš. Podobně např. Tyršova na ulici Friedricha Ludwiga Jahna (Friedrich Ludwig Jahn Straße), Hybešova ulice na Nádražní ulici (Bahnhofgasse), Ulice 28. října na ulici Boženy Němcové (Božena Němcová Gasse) a později na ulici Theodora Körnera (Theodor Körnerstraße), název Božena Němcová Gasse dostala ulice Palackého atd. a k dalšímu přejmenování došlo 1942.¹¹³ Snad jen jako perličku uvedme, že na konci roku 1942 bylo nařízeno spojení ulic Komenského a Němcové v ulici Adolfa Hitlera (Adolf Hitler Straße), přičemž krajské vedení NSDAP v Olomouci, které toto přejmenování schvalovalo, se ukázalo jako dobrý znalec českého kulturního prostředí a literatury. V korespondenci z Drahotuš se zřejmě uvádělo „ulice B. Němcové“. Boženu Němcovou „pohotový“ úředník NSDAP přejmenoval na Beatrix Němcovou a ulice byla nadále v korespondenci z Olomouce uváděna jako „Beatrix Němcová Gasse“.

Sbor dobrovolných hasičů měl roku 1939 celkem 55 členů, hasičské auto, dvoukolovou motorovou stříkačku a vozovou stříkačku. V roce 1940 zde vyhořela valcha. Roku 1942 se konala oslava 60 let od založení sboru, kterého se ještě dožili dva původní členové Jan Chvatík a Ludvík Šnicher.¹¹⁴ Fond na postavení pomníku T. G. Masaryka, o který usilovaly Drahotuše bezúspěšně již od dvacátých let, byl převeden na fond zřízení mateřské školky,

byť ani ta zatím nebyla zřízena.¹¹⁵ V této době opět nastal čas povinných odvodů surovin k válečným účelům. Z Drahotuš to bylo např. v lednu 1940 celkem 43 koní, 42 postrojů a 21 vozů.¹¹⁶ Snížení životní úrovně také významně přispěl kurz německé marky 1 : 10 vůči reálné daleko silnější koruně. Hned z počátku toho začali využívat němečtí vojáci k vylepšení svého stravovacího menu v hostincích a restauracích a k bohatým nákupům zboží, které posílali domů svým rodinám do Říše. Tím také kleslo množství zboží a potravin dostupných v obchodech, takže byly brzy zavedeny tzv. žebračenky – lístky na potraviny, mýdlo, ošacení atd.

Na pocitu bezmoci přidala také velmi krutá zima 1939/1940, kdy napadlo obrovské množství sněhu, pomrzlo mnoho stromů a následné mokré léto způsobilo značnou neúrodu. Vše dále prohloubila zima roku 1941, kdy bylo množství sněhu odváženo dokonce z nádraží na vagoněch. V červenci 1940 bylo rozhodnuto zřídit nový obecní chudobinec, neboť starý byl jednak nevyhovující velikostí a jednak byl zásluhou ubytovaných chudých nevětraný a plíseň s vlhkostí byly prakticky neodstranitelné. Byl osloven zmíněný rodák a architekt prof. Ing. Laml, který vypracoval plány a o rok později byl pořízen stavební pozemek.¹¹⁷ Ve stejném roce se také uvažovalo o zřízení mateřské školky, ale obec nenalezla vhodné místnosti, takže nakonec bylo od toho upuštěno. V roce 1941 byl ve sklepech radnice umístěn protiletectký kryt a byla zakoupena poplachová siréna.¹¹⁸ Z obecních podniků válečné doby (i předválečné) zmiňme ještě budování kanalizace a vodovodu v různých částech Drahotuš a opravu a vyčištění obecních studní. V obojím se angažovaly známé firmy v té době působící, a to Wawerka z Lipníka a Sigmundi z Lutína. V roce 1940 byla v Drahotuších zřízena lékárna a od roku 1939 zde byl ustanoven i první lékař pro školní děti.¹¹⁹ Za války fungovaly jen některé spolky, a to Sbor dobrovolných hasičů (SDH), a částečně také Místní osvětová komise. SDH mimo konání požárních a protiletectkých hlídek konal také osvětovou činnost na poli civilní a protiletectké obrany.¹²⁰ Alespoň jakési zpestření kulturního života v době okupace přinášel do Drahotuš za války hranický spolek Občanská beseda „Jurik“. Např. v roce 1941 to bylo ku příležitosti 100. výročí narození Antonína Dvořáka, ale texty musely být samozřejmě předloženy ke schválení v německém překladu.¹²¹

V únoru 1941 bylo v Drahotuších ubytováno dělostřelectvo a v souvislosti s rozšířením vojenského prostoru na Vyškovsku byly v Drahotuších ubytovány některé vysídlené rodiny.¹²² Město mělo stále svou honitbu a v roce 1941 bylo rozhodnuto, aby výnos z ní z let 1942–1944 byl věnován na zřízení hospodářské školy v Hranicích.¹²³ Od roku 1942 se také začalo v Drahotuších uvažovat o zřízení obecního rozhlasu, ale nadále vyhlášoval obecní rozhodnutí strážník.¹²⁴ Ve stejném roce také došel městskému zastupitelstvu z okresního úřadu v Hranicích k vyjádření návrh na uvažované spojení Drahotuš a Zbrašova s Hranicemi, proti čemuž vyslovila celá rada na zasedání 28. června 1942 kategorické ne.¹²⁵ Dne 7. dubna 1942 byly odvezeny drahotušské zvony, a to tři z věže kostela, jeden z kaple sv. Anny a jeden z kostela českomoravské církve.¹²⁶ Od roku 1943 se velmi rozmáhalo udavačství, které souviselo s tím, že lidé začali na černo pálit alkohol a zabíjet prasata. Dokonce za to bylo několik lidí pokutováno či zavřeno a pověstným nebezpečím byl prý za války četnický strážmistr Alois Pohl.¹²⁷

Již během roku 1944 a hlavně na počátku roku následujícího se v Moravské bráně začíná budovat řada obranných postavení proti Rudé armádě. Vznikají tak protitančové zákopy, na jejichž stavbě se museli podílet i drahotuští občané. Množily se také

nálety na průmyslová centra protektorátu či na různé vojenské sklady, takže si řada lidí budovala provizorní protiletdecké kryty a po setmění byly díky zatemnění ulice bez jakéhokoliv osvětlení. Z dochovaných hlášení četnické stanice v Drahotuších na velitelství v Hranicích o sabotážích a záškodnictví v regionu uvedme alespoň dvě, které se udály poblíž Drahotuše.¹²⁸ V noci 15. března 1945 neznámý pachatel přestříhl u Slaviče dráty telefonního vedení a zmizelo asi 180 metrů drátu. Dne 28. dubna 1945 byl výbuchem poškozen dřevěný most na cestě u Slaviče. To se již ale blížilo osvobození a jen několik dní zbývalo do rána 8. května, kdy do Drahotuš konečně dorazila Rudá armáda.

Již v dubnu 1945 byl tajně sestaven revoluční Národní výbor, který hned na prvních zasedáních řešil nařízení o zhotovení posudků na místní Němce, otevření školy, rozprodání dřeva z barikád, vyhledání občanů zasloužilých v odboji. Po válce byl v Drahotuších zřízen internační tábor pro Němce určené k odsunutí a na obecní radu se také často obraceli obyvatelé s žádostí o přidělení internovaných na pomocné práce. Stejně tak byly na žádost zapůjčovány či převedeny předměty zabavené německému obyvatelstvu a největší zájem byl o nábytek či různé stroje.¹²⁹ Postupně byly také likvidovány dřevěné barikády a odvezeny na pilu pro využití k otopným účelům. Po válce bylo také vydáno nařízení neposkytovat ruským vojákům alkohol, což se nevyplatilo panu Tomečkovi, který tak učinil, a tři ruští vojáci, kteří se podělili o litr a čtvrt slivovice pak samozřejmě ztropili výtržnosti. Přivolaná ruská vojenská policie vše nahlásila, takže panu Tomečkovi měla být všechna slivovice do odjezdu vojsk zabavena. Buď však měl ještě nějakou schovanou a prodával ji dál, nebo bylo rozhodnuto o přísnějším trestu, neboť slivovice byla nakonec podávána na slavnosti 29. července ve „Slovácké boudě“.¹³⁰

Poznámky

¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (ZAOPO), fond Velkostatek (VS) Hranice, karton číslo 295, inventární číslo 1662; kart. č. 298–299, inv. č. 1688.

² Státní okresní archiv v Přerově (SOKAPř), fond Archiv města Drahotuše (AMD), kart. č. 30, inv. č. 445. ZAOPO, fond VS Hranice, kart. č. 303, inv. č. 1740; fond VS Lipník, kart. č. 1619, inv. č. 3180.

³ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 30, inv. č. 444, ZAOPO, fond VS Hranice, kart. č. 463, inv. č. 2362a.; fond VS Lipník, kart. č. 1748, inv. č. 3600.

⁴ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 30, inv. č. 441.

⁵ ZAOPO, fond VS Hranice, kart. č. 570, inv. č. 2134.

⁶ SOKAPř, fond AMD, kn. č. 205.

⁷ ZAOPO, fond Sbirka matrik, M 6721.

⁸ SOKAPř, fond AMD, kn. č. 216.

⁹ Ponecháno v originálu i s gramatickými chybami, vohcimra je strážný pokoj či domek.

¹⁰ INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, 1946/55, s. 313, 315–316.

¹¹ ZAOPO, fond Krajský soud Olomouc (KSO), firemní spisy, kart. č. 517, inv. č. 6576.

¹² SOKAPř, fond AMD, kart. č. 32, inv. č. 465.

¹³ ŽŮREK, K.: Drahotuše město. Drahotuše 1936, s. 21.

¹⁴ ZAOPO, fond VS Hranice, kart. č. 463, inv. č. 2362; kart. č. 274, inv. č. 1443; kart. č. 275, inv. č. 1451–1454; kart. č. 300, inv. č. 1694.

¹⁵ SOKAPř, fond AMD, kn. č. 208. Mimo to se ještě dochovaly přímo žádosti o povolení viz karton 22, inv. č. 417.

¹⁶ Pro srovnání v Dolním Újezdě se v letech 1841–1848 ve dvou hostincích konalo přibližně 12 zábav ročně, viz ŠTĚPÁN, J.: Dolní Újezd - minulostí k současnosti. Olomouc 2006, s. 30.

- ¹⁷ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 28, inv. č. 432.
- ¹⁸ SOKAPř, fond Okresní úřad Hranice (OkrÚ Hranice), kart. č. 794, inv. č. 1448.
- ¹⁹ Znáám je ovšem jako Miloš Lam!
- ²⁰ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 794, inv. č. 1448.
- ²¹ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 793, inv. č. 1448.
- ²² SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 793, inv. č. 1448.
- ²³ SOKAPř, Kronika města Drahotuš I., inv. č. 164, s. 61, 82.
- ²⁴ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 794, inv. č. 1448.
- ²⁵ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 793, inv. č. 1448.
- ²⁶ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 793, inv. č. 1448.
- ²⁷ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 19, inv. č. 403.
- ²⁸ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 793, inv. č. 1448.
- ²⁹ Údajně se zde několik vojáků nakazilo pohlavními chorobami.
- ³⁰ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 793, inv. č. 1448.
- ³¹ ZAOpO, fond Sbírka matrik, M 6721, pag. 16.
- ³² ZAOpO, fond Sbírka matrik, M 6721, s. 34.
- ³³ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 30, inv. č. 447.
- ³⁴ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 28, inv. č. 433.
- ³⁵ ZAOpO, fond Četnické oddělení Hranice, kart. č. 1, inv. č. 53.
- ³⁶ ZAOpO, fond Arcibiskupství Olomouc (AO), kart. č. 1289, inv. č. 2765.
- ³⁷ ZAOpO, fond Arcibiskupská konsistoř Olomouc (ACO), kn. č. 80, pag. 239.
- ³⁸ ČECH, J.: Kulturní činnost v Drahotuších, In: Žůrek, K.: Drahotuše město. Drahotuše 1936, s. 19.
- ³⁹ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 31, inv. č. 448.
- ⁴⁰ ZAOpO, fond Četnické oddělení Hranice, kart. č. 1, inv. č. 53; fond OkrÚ Hranice, kart. č. 630, inv. č. 1147.
- ⁴¹ Našinec, roč. 7, č. 130 z 3. listopadu 1876.
- ⁴² SOKAPř, fond AMD, kart. č. 19, inv. č. 403.
- ⁴³ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 25, inv. č. 424.
- ⁴⁴ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 28, inv. č. 435.
- ⁴⁵ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 630, inv. č. 1147.
- ⁴⁶ SOKAPř, Kronika města Drahotuš I., inv. č. 164, s. 47.
- ⁴⁷ BEDNÁŘ, V.: Okolnosti pobytu Edith Steinové v Hranicích v roce 1915. Sborník SOKA Přerov 2004, s. 122.
- ⁴⁸ SOKAPř, Kronika města Drahotuš I. (dále jen Kronika I.), inv. č. 164, s. 42, 49–50, 71–72, 149.
- ⁴⁹ Kronika I., s. 49.
- ⁵⁰ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 19, inv. č. 403, kart. č. 30, inv. č. 443.
- ⁵¹ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 30, inv. č. 443.
- ⁵² Kronika I., s. 63–64.
- ⁵³ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 630, inv. č. 1147.
- ⁵⁴ Kronika I., s. 66.
- ⁵⁵ Tamtéž, s. 74–77.
- ⁵⁶ Tamtéž, s. 79, 81.
- ⁵⁷ Tamtéž, s. 47.
- ⁵⁸ Tamtéž, s. 5.
- ⁵⁹ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 28, inv. č. 433.
- ⁶⁰ Kronika I., s. 86.
- ⁶¹ HAVRÁNEK, B.: Lidová škola hospodářská v Drahotuších. In: Soudní okres hranický, vývoj v letech 1900 až 1935. Hranice 1936, s. 83–84.
- ⁶² ZAOpO, fond KSO, firemní spisy, kart. č. 484, inv. č. 6122.
- ⁶³ ZAOpO, fond KSO, firemní spisy, kart. č. 484, inv. č. 6121.
- ⁶⁴ Kronika I., s. 101, 108–109.

- ⁶⁵ Tamtéž, s. 88.
- ⁶⁶ Tamtéž, s. 125–126; fond OkrÚ Hranice, kart. č. 630, inv. č. 1147.
- ⁶⁷ Kronika I., s. 112–123, 118, 126; SOKAPř, fond AMD, kart. č. 28, inv. č. 437.
- ⁶⁸ Kronika I., s. 91–92.
- ⁶⁹ ZAOpO, fond Četnické oddělení Hranice, kart. č. 1, inv. č. 53.
- ⁷⁰ <http://sporilov.info/view.php?cislocianku=2004072801>.
- ⁷¹ Kronika I., s. 138, 144, 147–148.
- ⁷² Tamtéž, s. 95. ŽŮREK, K.: Drahotuše město. Drahotuše 1936, s. 30.
- ⁷³ Kronika I., s. 136, 180.
- ⁷⁴ SOKAPř, Kronika města Drahotuš II., inv. č. 165, s. 310.
- ⁷⁵ Chytilův adresář ČSR. Svazek 1. Praha 1924.
- ⁷⁶ Rudolf Mosse: Adresář republiky československé. Praha 1934 a 1937.
- ⁷⁷ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 19, inv. č. 403.
- ⁷⁸ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 890, inv. č. 1685.
- ⁷⁹ SOKAPř, fond AMD, kart. č. 19, inv. č. 403.
- ⁸⁰ Kronika I., s. 86.
- ⁸¹ Fara Osek nad Bečvou, Farní kronika Dolní Újezd, s. 69.
- ⁸² ZAOpO, fond Četnické oddělení Hranice, kart. č. 1, inv. č. 53.
- ⁸³ ZAOpO, fond KNV Olomouc, kart. č. 762, inv. č. 1654.
- ⁸⁴ SOKAPř, Kronika města Drahotuš II. (dále jen Kronika II.), inv. č. 165, s. 227. Zapletal, F.: Z minulosti města Drahotuš. Záhorská kronika XIX, 1936/7, s. 5–9.
- ⁸⁵ Kronika II., s. 202–203, 239, 248–249.
- ⁸⁶ Kronika I., s. 159.
- ⁸⁷ Kronika II., s. 207–209.
- ⁸⁸ Tamtéž, s. 216.
- ⁸⁹ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 598, inv. č. 1062.
- ⁹⁰ Kronika II., s. 242.
- ⁹¹ Kronika I., s. 150; Kronika II., s. 230.
- ⁹² ZAOpO, fond AO, kart. č. 1291, inv. č. 2765.
- ⁹³ Kronika II., s. 217–218.
- ⁹⁴ ŽŮREK, K.: Drahotuše město. Drahotuše 1936, s. 3, 22.
- ⁹⁵ MUSIOL, A., V.: Soudní okres Hranický. Vývoj v letech 1900 až 1935. Přerov 1936, s. 83–84, 185–190.
- ⁹⁶ Kronika II., s. 237, 244.
- ⁹⁷ Tamtéž, s. 245–246, 254. SOKAPř, fond Okresní úřad Hranice (OkrÚ Hranice), kart. č. 962, inv. č. 1981.
- ⁹⁸ Stejná vlna odporu se ale zvedla v roce 1930 proti zamýšlené stavbě Labsko-oderského průplavu.
- ⁹⁹ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 962, inv. č. 1981.
- ¹⁰⁰ LÁTAL, J.: Drahotuše. In.: Musiol, A. V.: Soudní okres Hranický. Vývoj v letech 1900 až 1935. Přerov 1936, s. 187.
- ¹⁰¹ SOKAPř, fond MNV Drahotuše, inv. č. 32.
- ¹⁰² SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 768, inv. č. 1398.
- ¹⁰³ Kronika II., s. 231. ZAOpO, fond KNV Olomouc, kart. č. 762, inv. č. 1654.
- ¹⁰⁴ ZAOpO, fond KNV Olomouc, kart. č. 762, inv. č. 1654.
- ¹⁰⁵ Tamtéž.
- ¹⁰⁶ ŽŮREK, K.: Drahotuše město. Drahotuše 1936, s. 22–23.
- ¹⁰⁷ ZAOpO, fond Četnické oddělení Hranice, kart. č. 1, inv. č. 53.
- ¹⁰⁸ Kronika I., s. 87; Kronika II., s. 248.
- ¹⁰⁹ SOKAPř, Kronika města Drahotuš III. (dále jen Kronika III.), inv. č. 166, s. 78.
- ¹¹⁰ Kronika III., s. 78.
- ¹¹¹ Kronika I., s. 86; fond AMD, kart. č. 19, inv. č. 403.

- ¹¹² Kronika III., s. 31, 50.
- ¹¹³ SOKAPř, fond OkrÚ Hranice, kart. č. 968, inv. č. 2023; fond MNV Drahotuše, inv. č. 1, zápis z 13. 2. 1940. Kronika III., s. 53, 55, 56, 87.
- ¹¹⁴ Kronika III., s. 90–91.
- ¹¹⁵ SOKAPř, Kronika města Drahotuš III., inv. č. 166, s. 33.
- ¹¹⁶ Tamtéž, s. 48.
- ¹¹⁷ Tamtéž, s. 50, 69.
- ¹¹⁸ SOKAPř, fond MNV Drahotuše, inv. č. 1, zápis z 30. 4. 1940.
- ¹¹⁹ Kronika III., s. 52.
- ¹²⁰ SOKAPř, fond MNV Drahotuše, inv. č. 1, zápis z 4. 2. 1942.
- ¹²¹ SOKAPř, fond Občanská beseda Jurik v Hranicích, kart. 6, inv. č. 65.
- ¹²² Kronika III., s. 68.
- ¹²³ SOKAPř, Kronika města Drahotuš III., inv. č. 166, s. 71.
- ¹²⁴ SOKAPř, fond MNV Drahotuše, inv. č. 1, zápis z 4. 2. 1942.
- ¹²⁵ Tamtéž, zápis z 22. 6. 1942.
- ¹²⁶ Kronika III., s. 90.
- ¹²⁷ Tamtéž, s. 42, 98.
- ¹²⁸ ZAOPO, fond Četnické oddělení Hranice, kart. č. 2, inv. č. 55.
- ¹²⁹ SOKAPř, fond MNV Drahotuše, inv. č. 1, poválečné zápisy.
- ¹³⁰ Tamtéž, zápisy z 1. 7. a 25. 7. 1945.

Drahotuše v letech 1945–1975

Václav Bednář

Vývoj v letech 1945–1948

Ustavení revolučního národního výboru a MNV

Příprava na převzetí politické moci po odchodu okupačních jednotek německé armády započala v městě Drahotuše již koncem dubna 1945. Podle kroniky Drahotuš výzva, aby byl v duchu tzv. Košického vládního programu vytvořen ilegální revoluční národní výbor, zazněla v českém vysílání BBC. Program První vlády Národní fronty, vedené levicovým sociálním demokratem Zdeňkem Fierlingerem, odpovídal dobovému „veřejnému mínění“ většiny českého obyvatelstva. Měl silný národní důraz a nabádal k přísnému potrestání všech Čechů, kteří s nacisty spolupracovali. Počítal s podstatnými zásahy do hospodářství a sociální skladby společnosti, které mělo být dosaženo především vyvlastněním německého a maďarského majetku. Poválečný stát měl mít novou politickou správu, jejímž základem na všech úrovních se měly stát národní výbory. Mezinárodní orientace „lidově-demokratické“ ČSR se měla opírat o úzkou spolupráci se Sovětským svazem, přátelské vztahy měly být udržovány také se západními vítěznými mocnostmi.

Na základě této výzvy byl 1. května 1945 ustaven ilegální revoluční národní výbor (RNV), jehož členy se stali Rudolf Zlámal, Adolf Štastný, Gustav Řehák, Arnošt Halla, Jaroslav Čech a Stanislav Kuchyňka. Až do osvobození Drahotuš Sovětskou armádou se členové revolučního národního výboru několikrát sešli v soukromých bytech. O obsahu jejich jednání se žádný zápis nezachoval. Z akcí, které RNV ihned po příchodu Rudé armády organizoval, však možno usoudit, že se jednalo hlavně o postupu vůči obyvatelům německé národnosti a kolaborantům. Podstatnou informací v kronice obce je, že jedné ze schůzek se zúčastnil také zdejší vrchní četnický strážmistr Maluš, který se „*dal s celou stanicí RNV k dispozici*“. Revoluční národní výbor tak měl po odchodu německé armády podřízenou místní policii, což se ukázalo být pro zajištění politické moci mimořádně důležité.

První veřejná schůze revolučního národního výboru se konala 9. května 1945. Hlavním bodem jednání byla volba předsedy a dalších funkcionářů nově vzniklého mocenského orgánu. Předsedou revolučního národního výboru byl zvolen Arnošt Halla, tak zvaným velitelem obce byl jmenován Bohumil Severa, který si získal pověst statečného partyzána, když v polovině dubna 1945 vyhodil v lese u Valšovic německý sklad střelného prachu a ukořistil lehký kulomet, ruční granáty, trhavé náboje, rozbušky a zápalné šňůry. Další funkce v revolučním národním výboru ještě kopírovaly předválečnou strukturu obecního úřadu. Stavebním referentem se stal František Mořkovský, bytovým

Stanislav Kuchyňka, zemědělským a zásobovacím Ludvík Číhala a zdravotním MUDr. Břetislav Stypa. Dlouholetý člen předválečného obecního úřadu za KSČ Antonín Řehula byl jmenován čestným předsedou MNV.

Velice důležitými funkcemi byli pověřeni Gustav Řehák a Stanislav Stehlík, kteří se stali „komisary nad německým majetkem“. Jejich činnost od 9. května 1945 napovídá, že byli dostatečně informováni o protiněmeckých závěrech Košického vládního programu. Ostatně postup vůči německým občanům byl 19. května 1945 právně ošetřen také Dekretem prezidenta Beneše č. 108, podle kterého byly „osoby německé nebo maďarské národnosti“ prohlášeny na „národně nespolehlivé“ a jejich majetek podřízen nucené správě.

Porážka nacismu vyvolala i u obyvatel Drahotuš optimistická očekávání, že „lidová demokracie“ odstraní chyby a omyly předválečné Československé republiky, především neúnosné sociální rozdíly, tíživou nezaměstnanost a bídu nemalé části občanů. Proto byla z počátku přehlížena nejružnější omezení demokratického systému, která provázela upevňování mocenských pozic Národní fronty. Čtyři povolené strany, sdružené v Národní frontě, se podělily o politickou moc, ačkoliv je ve svobodných volbách nikdo tak rozsáhlými kompetencemi nepověřil. Opozice proti rozhodnutím Národní fronty se nepřipouštěla. Mimo zákon byla také jakákoliv kritika spojeneckého Sovětského svazu a vedoucích představitelů republiky, především prezidenta republiky. Přitom již od okamžiku osvobození Drahotuš docházelo ve vztahu k sovětským osvoboditelům k značné deziluzi, která se právě nemožností objektivně kritického posouzení a nápravy vzniklých konfliktních situací zbytečně prohlubovala. Bestiální činy nacistů, odhalení hrůz holocaustu, koncentračních táborů a masových poprav zcela nevinných skupin obyvatel umožňovala pravdivou a přesvědčivou obhajobu poválečných selhání hrůzami války poznamenaných sovětských vojáků. Vyžadovalo to však nezkreslené, pravdivé popsání daného stavu a to se, bohužel, s neustálým odvoláváním na ustanovení Košického vládního programu, nesmělo. Sovětsští vojáci, kteří do Drahotuš přišli, se svým chováním a celkovou civilizační úrovní hodně odlišovali od vybájených popisů, šířených přísně cenzurovanými informačními kanály. Opatrně to naznačuje zápis v drahotušské farní kronice: „*Ruští vojáci počínají si u nás poněkud nezvykle. Lid není si jist kapesními hodinami a jízdními koly. „Dávaj časy!, dávaj mašinku!“ a hodinky či kolo jsou ty tam. Jinak je ruský voják od přírody dobrosrdečný, jen dost nezvyklý evropské civilizace.*“

Průvodním rysem prvních poválečných dnů byly transporty ruských vojsk přes město na západ a pěší transporty německých civilních běženců od Lipníka na východ. Zatímco transporty sovětských vojsk koncem května 1945 pozvolna ustávaly, pochody Němců, jejichž cílem bylo Opavsko, Hlučínsko a Ostravsko, se právě v tomto období vystupňovaly. Běženci před osvobozením ČSR sovětskou armádou z příkazu nacistických orgánů, nebo také ze strachu, opustili své domovy a utekli do západních Čech. Jejich kolaborantství s nacismem a dokonce jejich německý původ zůstane asi navždy tajemstvím. Po porážce nacismu se museli vrátit. Jejich návrat byl, jak lze usoudit z dobových dokumentů, velice strastiplný. Informuje o tom farní kronika: „*Cestou jsou perzekuováni jak našimi českými lidmi, tak ruskými vojáky. Obírání o cenné věci, šatstvo, požitativy, i tělesně týrání. Nikdo nesmí jim poskytnout přístřeší, či jinou pomoc. Přesto berou hodně útočiště na faru, nad čím se jaksi zavírá oko. Lidé starí padají cestou vysílením, někteří páchají i sebevraždy.*“

Na drahotušském hřbitově bylo pohřbeno 26 obětí této anabáze. Zemřeli v okruhu působnosti drahotušské fary. Třináct z nich, 10 mužů, 2 ženy a 1 dítě, nebylo identifikováno. Ze zbývajících 13 identifikovaných 5 dospělých spáchalo sebevraždu. Učinili tak i manželé František a Marie Víchovy z Vítkova, kteří se 17. května 1945 dobrovolně utopili v potoku v Klokoči. O den později na stejném místě Greta Spielgelová z Fulneku utopila vlastní čtyřletou dcerku Gretu (narozena 12. října 1941). Nejmladším ze zemřelých byl Adam Czarnecki, podle farní kroniky „polský chlapec“. Zemřel na zápal plic u železničního viaduktu u Drahotuš. Neměl ještě ani rok. Narodil se 23. prosince 1944.

Zhruba měsíc trvalo v Drahotuších „revoluční období“, ve kterém správu obce téměř absolutně řídil revoluční národní výbor. Jeho působení bylo značně kontroverzní a slušně vychovaným lidem vadilo, že „*zkáza mravů, jež válka zanechala, jeví se stále zřetelněji. Neustávají mstivá osočování, nařčení z kolaborantství nebo fašismu,*“ účelově zneužívaná zjištění jedinci k získání majetku nebo funkce neprávem obviněných čestných spoluobčanů. Konec existence revolučního národního výboru byl proto přijat s všeobecnou úlevou. Došlo k němu 8. června 1945. V tento den byl revoluční národní výbor formálně reorganizován, ale ve skutečnosti zrušen a výkon správní moci v obci převzal místní národní výbor (MNV), do kterého své zástupce v počtu 6 členů a 3 náhradníků vyslaly místní organizace stran, sdružených do Národní fronty. Tím, že se tak stalo bez svobodných obecních voleb, bylo období „revoluční zákonnosti“ překonáno jen kosmeticky.

Pro politickou atmosféru doby je příznačné, že lidová strana, která byla ve volbách v předválečném období v obci tradičně nejsilnější, nezískala ani křeslo předsedy ani křesla jednoho ze dvou náměstků předsedy MNV. Bylo tomu tak proto, že se proti ní ve volbách funkcionářů MNV, v duchu Košického vládního programu, spojili zástupci „socialistických“ stran.

Předsedou MNV byl zvolen komunista Bohumil Severa, 1. místopředsedou sociální demokrat Antonín Zamazal a 2. místopředsedou národní socialista Bohumil Sehnal. Také v osmičlenné radě MNV měly „socialistické“ strany jednoznačnou převahu nad „klerikálními“ lidovci. KSČ v radě zastupovali Antonín Řehula a Bohumil Severa, sociální demokraty Antonín Zamazal a Josef Malučký, národní socialisty Bohumil Sehnal a Augustin Popp, lidovce Jan Králík a Antonín Spáčil.

Za předsednictví Bohumila Severy, po zasedání MNV dne 3. prosince 1945, v MNV výrazně posílila pozice komunistických zástupců. Přednostou kanceláře MNV byl jmenován komunista Eduard Kuchyňka, který současně převzal po odstoupivším Aloisi Stržínkovi vedení policejního referátu. Kulturním referentem MNV se stal osvětový důstojník Vojenské akademie Československé armády Hranice, kpt. Josef Stražil, později, v letech 1950–1956, generál a vedoucí sekretariátu Ministerstva národní obrany Alexeje Čepičky. Ve vzpomínkách vojenských akademiků je kpt. Stražil označován za „*černou skvrnu tehdejšího velitelského sboru akademie...*“. Podle jejich vyjádření „*měl na svědomí řadu našich kolegů, kteří museli vojenskou akademii opustit ještě před vyřazením na jaře roku 1948.*“

Radikální názory Bohumila Severy byly krátce po osvobození v rozporu s oficiální politikou KSČ, jež se při prosazení levicových cílů ještě orientovala na spolupráci s dalšími stranami Národní fronty. Ve způsobu jeho řízení MNV se navíc projevil rozpor, který byl do národních výborů „zakódován“ již v okamžiku jejich vzniku. MNV byl totiž současně

orgánem samosprávy a nejnižším orgánem státní správy. Autoritativní Bohumil Severa těžce nesl, že pro MNV byla závazná nařízení vyšších státních orgánů, která se mu jevila jako nesprávná nebo sporná. Napětí mezi MNV Drahotuše a ONV v Hranicích vedlo k odvolání Bohumila Severy z funkce 24. prosince 1945. Místní organizace KSČ odvolala dosavadního předsedu MNV z funkce i z členství v národním výboru. Nahradila ho Stanislavem Stehlíkem. Stanislav Stehlík zastupoval předsedu MNV do volby vedení MNV na zasedání dne 20. února 1946. Předsedou MNV byl zvolen Antonín Zamazal (sociální demokrat), 1. náměstkem národní socialista Bohumil Sehnal a 2. náměstkem Josef Stražil.

Dne 4. července 1945 se MNV Drahotuše rozhodl udělit čestné občanství čtyřem občanům, kteří proti nacismu bojovali v zahraničním vojenském odboji: Františku Klvaňovi, Františku Vítkovi, Antonínu Hnilovi a Jaroslavu Týmovi. Nedůvěra, špehování, podezřívání a perzekuce vlastenců, kteří neváhali nasazovat své životy po boku západních spojenců, byla součástí politiky ÚV KSČ již v době košických jednání o podobě osvobozené republiky. Do Drahotuše ale ještě nepronikla. Rozhodnutí bylo jednomyslné. Snad bylo náplastí na pocity hlubokého zklamání, jaké poválečný vývoj vyvolával u vyznamenaných. Otevřeně je kronikáři Hranic Alfonsu Václavu Musiolovi vyjádřil štabní rotmistr František Vítek, účastník bojů proti vichistickým Francouzům v Sýrii a proti německým nacistům u Tobruku, Haify, El-Alamain, Dunkerque, Chebu a Plzně.

Zajištění Němců a kolaborantů a konfiskace jejich majetku

Po skončení 2. světové války bylo násilně ukončeno staleté soužití Čechů a Němců v českých zemích. Nejinak tomu bylo i v Drahotuších. Část místních občanů německé národnosti, především ti, kteří se ztotožnili s nacistickou ideologií a politikou, sice městečko opustila ještě před příchodem sovětské armády, ale kolem 60 občanů, označených za Němce, v Drahotuších zůstalo a muselo nést následky poválečné protiněmecké nenávisti.

Hluboká propast mezi Čechy a Němci se i v Drahotuších začala objevovat už v kritických letech ohrožení předválečné republiky Hitlerem a prohloubila se zejména v důsledku brutálních perzekucí českých vlastenců v době nacistické okupace

Okamžitě po příchodu sovětské armády dne 8. května 1945 byli všichni místní občané německé národnosti z nařízení Revolučního národního výboru pozatýkáni a umístěni v tzv. „pracovním“ táboře v domě čp. 42. V jedné místnosti domu byli společně ubytováni internované ženy, v druhé zajištění muži. Celkový počet zajištěných není znám, protože počty jsou uváděny „mimo zajištěných dětí.“ Dne 8. května 1945 bylo takto „mimo dětí“ zajištěno 26 osob – 8 mužů a 18 žen. Internaci se vyhnul nezvestný Leo Marik (před nacistickou okupací Mařík) narozený 30. července 1895, majitel domu čp. 334

Podle kroniky Drahotuše „...*Strava byla mnohem lepší, než dostávali naši lidé v německých koncentračních táborech.*“ Další záznamy naznačují, že nacistické koncentrační tábory sloužily pro režim tábora jako vzor. Ostatně, když byl 21. září 1945 správcem tábora za odměnu 800 Kčs měsíčně jmenován Karel Tolner, nebral si kronikář servítky a napsal, že Tolner byl ustanoven „*správcem koncentračního tábora*“.

Způsob, jak se revoluční národní výbor „vypořádal“ s občany německé národnosti, vyvolal nevoli občanů se smyslem pro právo a spravedlnost. Tyto pocity odrážejí zápisy v kronice farního úřadu Drahotuše: „*Revoluční národní výbor provedl zatčení všech německých příslušníků v městě, včetně českých žen německých manželů. Ženy*

pracují pod dozorem jakési cizí 16 až 17leté „partyzáanky“ s prutem v ruce... České ženy jsou za takové situace zoufalé... Vrchol revoluční lidsky zvrácené psychózy: všem internovaným ženám, které se osobně téměř ničím neprovinily, na popud jistého darebáckého individua, byly dohola ostříhány vlasy na potupu a na záda jim byly připevněny velké německé hákové kříže. Tento „hrdinský“ čin drahotušských „vlastenců“, kteří zajisté z války sami jen tyli, na bezbranných ženách vzbudil jen odpor vůči těm, kteří stáli v popředí a mlčky s tímto činem souhlasili.“

Internovaní vykonávali těžké a nebezpečné práce. V obci a jejím okolí exhumovali mrtvoly padlých německých vojáků a pochovávali je na místním hřbitově, na mrchoviště odváželi mrtvé koně, sbírali nevybuchlé granáty a střelivo, odklízeli trosky pobořeného mostu v Lipnické ulici a uklízeli obec. Ženy pracovaly také u místních rolníků, kteří byli povinni je stravovat a navíc za jednu přidělenou pracovníci platit denné vedení tábora 20 Kčs. Němci dále do tělocvičny místní obecné školy svázeli nábytek, šaty, prádlo a další předměty z majetku, který jim byl na základě dekretu prezidenta Beneše č. 108 zabaven. Podle místní kroniky se to dělo „za dozoru našich lidí, ovšem dost z toho se ztratilo“.

Dne 30. května 1945 se revoluční národní výbor rozhodl zmírnit postih starších německých žen, zadržovaných v táboře. Od pracovních povinností byly osvobozeny ženy starší 60 let. Tzv. Pracovní tábor pro Němce a kolaboranty byl zrušen koncem roku 1945 a internovaní byli ubytováni u místních obyvatelů české národnosti, protože jejich domy byly již zabaveny.

Konfiskací domů německých majitelů se podařilo částečně zlepšit složitou bytovou situaci českých obyvatel. V domě čp. 226, jehož majitelem byl Theodor Körber, bylo zřízeno pět bytových jednotek pro osamocené osoby, v domě čp. 334, bývalého majitele Leo Marika dva byty, v domě čp. 259 tři a v domě čp. 112 dva byty. Jednotlivé byty byly zřízeny také v domě čp. 243 Emilie Röderové na Rybářích, který byl do května roku 1945 majetkem Jana Pfeilera. Zemědělská usedlost Jana Pfeilera spolu s převozem, který provozoval přes řeku Bečvu, byla 28. května 1945 pronajata Josefu Koláčkovi.

Dne 25. ledna 1946 MNV rozhodoval o žádostech místních Němců o ponechání československého občanství, což by zabránilo jejich vystěhování z republiky. Kladně se vyjádřil k žádostem Marie Katzerové, Elišky Zimmermannové, Tekly Beránkové, Jana a Terezie Schulzových, Josefa a Anny Hilscherových, Matyldy Matelové, Milady a Viléma Davidových, Marie Janečkové a matky a dcery Albertových, jež se obě jmenovaly Ludmila. Závěr jednání napovídá, že se postupně v jednání MNV začal rozlišovat náhodný německý původ a promyšlené protičeské, nacisticky podmíněné jednání. Na témže zasedání totiž MNV odmítl totožnou žádost Jana a Marie Pfeilerových, Theodora a Rosiny Körbrových, Evžena Kacera, Anny Lamatschové, Adolfa Bergera, Hermý Okáčové a Amalie Králové.

Jednání o navrácení československého občanství se protáhlo na dobu více než pěti let. Teprve v roce 1950 bylo rozhodnuto navrátit československé občanství Leopoldu a Žofii Rychlíkovým, Marii Nitschmanové, Augustě Geislerové, Tekle Beránkové, Waltru Matlaschekovi, Alžbětě Schwarzové, rozené Rakušanové, Marii Malé, Ferdinandu Stixovi a Vilmě Havnerové. Velice složitě se rehabilitování dožadovali navrácení nemovitostí. Na příklad Bedřich Okáč teprve v srpnu 1950 dosáhl toho, že polovina jeho domu čp. 271, která byla konfiskována jeho manželce, mu byla přidělena znovu k užívání. V roce 1951 byly zrušeny konfiskáty domu čp. 285, jehož majitelkou byla Ludmila Albertová nebo půl domu čp. 112 Marie Katzerové.

Další důležité události roku 1945

Místní národní výbor podle zápisu ze schůze 8. června 1945 „s díky“ přijal 15 000 Kčs, které daroval velkovýrobce košíkářského zboží a několikanásobný starosta Drahotuš František Pátík ve prospěch rodin, jejichž stavení byla poškozena výbuchem mostů v Lipnické ulici. MNV odhadl, že škody v obci, způsobené výbuchem mostů, dosáhly celkově 233 000 Kčs. Z částky, věnované Františkem Pátíkem, byli částečně odškodněni nejvíce postižení.

Bylo také třeba nahradit „protektorátní“ názvy drahotušských ulic, což provedli zastupitelé ve schůzi 27. července 1945. Nová označení hlavních ulic a náměstí odrážela dobovou politickou atmosféru. Lipnická ulice, za války Třída Adolfa Hitlera, byla přejmenována na Třidu prezidenta Edvarda Beneše, náměstí se stalo Náměstím T. G. Masaryka a Hranická třída Třídou J. V. Stalina. O názvu bývalé Lipnické ulice musel MNV jednat znovu 25. dubna 1946. Zemský národní výbor v Brně totiž překvapivě zamítl pojmenování po prezidentovi Dr. Edvardu Benešovi. Členové MNV rozhodli nazvat tuto ulici „Třídou Palackého“.

Dne 26. října 1945 byl v Drahotuších vytvořen Svaz přátel SSSR. V předvečer prvních poválečných oslav vzniku demokratické Československé republiky, právem spojované s humanistickým odkazem T. G. Masaryka, se tímto aktem demonstrovala nová zahraničně-politická orientace společného státu Čechů a Slováků. Důvěrníkem Svazu přátel byl zvolen npor. Ladislav Kopecký a do výboru vyslali své zástupce všechny místní strany, sdružené v Národní frontě. Komunisty zastupoval Jaroslav Hlavica, sociální demokraty Josef Malučký, lidovce Jan Králík, národní socialisty Rudolf Zlámal. Byl to projev spontánního docenění zásluh sovětské armády při porážce nacismu.

Dne 29. prosince 1945 ve 20.30 hod. vypukl z nevysvětlených příčin velký požár v mlýně Eduarda Wellarta na Trávníku. Ačkoliv se do likvidace požáru úspěšně zapojily nejen hasičské sbory z Hranic a Drahotuš, ale i akademici Vojenské akademie Hranice, škody způsobené požárem byly značné.

Význačnou poválečnou stavební akcí byla celková rekonstrukce farního kostela sv. Vavřince. Byla zahájena 3. září 1945, prováděna byla jeden rok a ukončena v srpnu 1946. Vyžádala si náklady v celkové částce 485 597, 20 Kčs. Výdaje byly z velké části pokryty z dobrovolných sbírek věřících. V přífařených obcích se sbírkami získalo 225 383 Kčs, při bohoslužbách v kostele 61 281 Kčs, dary soukromých osob dosáhly výše 97 037 Kčs. Rekonstrukce proběhla „v hodině dvanácté.“ Pomohla uchránit umělecky i historicky cenný interiér kostela před úplným zchátráním v dalším čtyřicetiletém období nepříznivě ateistického režimu ke katolickému dědictví. Odborně řezbářské a štukatérské práce při rekonstrukci provedl Rudolf Doležal, štukatér z Olomouce. Pozlacení rámu oltářních obrazů bylo umožněno zlatem ze šperků a mincí, které zčásti darem a částečně zakoupením farní úřad získal od Gabriely Adámkové a Josefy Schreuterové z Drahotuš a rodin Bagarových a Fraisových z Velké. Farní úřad rovněž zabezpečil opravu barokního reliéfu Sv. Jana Nepomuckého s anděly na budově čp. 59, patřící Františku Bernkopfovi.

Volby do Ústavodárného národního shromáždění

Na jaře roku 1946 se rozvinula volební kampaň stran, příslušejících do Národní fronty k volbám do Ústavodárného národního shromáždění. Termín voleb byl určen na 26. května 1946. V Drahotuších začala volební kampaň 5. března 1946, kdy byla na jednání MNV

vytvořena místní volební komise. Každá ze stran měla v komisi jednoho člena a jednoho náhradníka. Komunisty zastupoval Josef Stražil a náhradníkem byl Antonín Řehula, lidovce Jan Králík a Otakar Kučmerčík, sociální demokraty Josef Motlička a Ladislav Němec a národní socialisty Bohumil Sehnal a Rudolf Zlámal.

Všechny politické strany si uvědomovaly mimořádný význam voleb pro další směřování republiky. V místním měřítku měly navíc volby určit mandát jednotlivých stran v národních výborech. Voliči měli možnost vybrat si kandidáty z jedné ze čtyř stran Národní fronty, nebo použít prázdný bílý lístek. V Drahotuších byly na radnici vytvořeny dvě volební místnosti, které odpovídaly dvěma volebním okrskům.

Voleb v obci se zúčastnilo 1 397 oprávněných voličů. Zvítězila v nich strana národně socialistická, která získala celkem 464 hlasů, což odpovídalo 33,27 % zúčastněných voličů. Druzí byli komunisté s 329 hlasy (23,85 %), sociální demokraté dostali 297 hlasů (21,53 %) a lidovci 285 hlasů (20,52 %), čtyři voliči vhodili bílé lístky a dali tak najevo, že s politikou Národní fronty nesouhlasí.

V českých zemích ve volbách s převahou zvítězila KSČ, která v celostátním měřítku získala téměř 40 % hlasů. Drahotuše, stejně jako celý okres Hranice, byly výjimkou. Zatímco v okrese Hranice zvítězila Československá strana lidová, v Drahotuších vyhráli místní národní socialisté. Pro poválečnou politickou situaci je charakteristické, že jediný okresní tiskový orgán, týdeník „Ruch“, v té době již plně kontrolovaný KSČ, souhrnné výsledky voleb v okrese Hranice vůbec nezveřejnil, ačkoliv jinak nadšeně referoval o vítězství KSČ v jiných okresech. Neúspěch komunistů v okrese Hranice a také v Drahotuších ve volbách do Ústavodárného národního shromáždění se později, po únoru 1948, promítl do brutálních čístek v národních výborech, ale i ve společenských organizacích.

Na základě výsledku voleb získali národní socialisté v MNV 8 členů, KSČ 7, lidovci a sociální demokraté po 5 členech. Předsedou MNV byl zvolen národní socialista Bohumil Sehnal, 1. náměstkem komunista František Koutný, druhým náměstkem sociální demokrat Antonín Zamazal. Rada MNV zůstala osmičlenná a každá ze stran NF v ní měla dva zástupce. KSČ zastupoval kpt. Josef Stražil a František Koutný, lidovce Antonín Spáčil a Jan Králík, sociální demokraty Antonín Zamazal a Bedřich Štěpán, národní socialisty Bohumil Sehnal a Rudolf Zlámal.

Důležité události roku 1946

Kromě voleb do Ústavodárného národního shromáždění byly nejdůležitějšími událostmi v obci poválečné přesuny obyvatel. V srpnu 1946 bylo odsunuto osm místních německých obyvatel: Jan Schulz, Theodor Körber s manželkou Rosinou, Wilhelmina a Volburga Katzerové, Stefanie a Blandina Marikové a Elsa Zimmerová. Třicet tři českých rodin se naopak vystěhovalo do opuštěných domů sudetských Němců v pohraničních oblastech, především na severní Moravě a ve Slezsku. Drahotuští občané se usadili v Albrechticích, Novém Jičíně, Budišově, Vítkově, Opavě, Biskupicích, Frývaldově, Rýmařově, Osoblaze, Šumperku, v Horním Městě, Dlouhé Louče, Dolním Víksteinu, Odrách, Zábřehu, Vrbně, Bohumíně a Krnově.

Chudobní obyvatelé byli v únoru 1946 obdarováni přidělem obnošeného šatstva a prádla z programu UNNRA. Byla to pomocná akce OSN, financovaná především vládou Spojených států amerických, na pomoc obyvatelstvu zemí postižených 2. světovou

válkou. Pro mnohé z příjemců to byl opravdový „dar z nebes,“ neboť zásobování šatstvem a obuví nefungovalo.

Dne 8. května 1946 proběhly oslavy 1. výročí osvobození obce Sovětskou armádou. Při té příležitosti byla na pomníku padlých v 1. světové válce před místní školou slavnostně odhalena pamětní deska obětí nacistického teroru. Při příležitosti vzpomínkových svatováclavských oslav byla 28. září 1946 v předsíni římskokatolického kostela umístěna vzpomínková deska místnímu kaplanovi Václavu Otáhalovi (1908–1942), který zemřel v koncentračním táboře Dachau. Dne 27. října 1946 byla na nádražní budově odhalena pamětní tabule železničářovi Rudolfovi Paličkovi (1897–1942), který zahynul v koncentračním táboře Mauthausen.

V obci se naplno rozvinul společenský, kulturní i sportovní život. V úspěšné činnosti pokračoval amatérský divadelní soubor „Tyl.“ V roce 1946 uvedl dvě premiéry. Premiérou pohádky „Zakleté srdíčko“ se představil dětský dramatický soubor obecné školy a divadelní kroužek dorostu působil i v místním Sokolu. Aktivní činnost vyvíjely dále Orel, Junák, sbor Církve československé, hasiči i střelecký spolek. Místní veřejná knihovna měla 1 017 svazků, z toho 895 knih zábavných, 110 naučných a 66 pro mládež. V roce 1946 přibýlo 212 knih, ale ještě z doby okupace chybělo 90 knih. Knihovna registrovala 140 čtenářů, každý z nich knihovnu v průměru navštívil čtyřikrát. Obě čísla byla považována za nedostatečná.

Začátky „studené války“

Po parlamentních volbách se i v Drahotuších začalo zhoršovat politické ovzduší. Spory vedení stran Národní fronty o podobu navrhovaných zákonů, o řízení a správu vládních resortů, stejně jako narůstající rozpory mezi expanzivním stalinským, ale sprádelným Sovětským svazem a západními demokratickými státy, se přenášely nejen do jednání v národním výboru, ale začaly rozdělovat i bývalé přátele a dokonce členy jednotlivých rodin. Zvláště kontroverzně působily návrhy ministra zemědělství Ďuriše na revizi první pozemkové reformy a vyvlastnění veškeré půdy nad 50 ha, což bylo oprávněně nekomunisty hodnoceno jako precedens likvidace soukromého vlastnictví.

V silně religiózním městečku zapůsobila jako předzvěst neblahých budoucích zkoušek zpráva, že 27. července 1946, během tradičních oslav sv. Anny, pukl asi 5 q vážící zvon na věži kostela sv. Vavřince. Délka pukliny byla téměř 1 m. Opravu svařením provedla firma Maňoušek v Brně-Husovicích. Zvon byl na původní místo navrácen 1. dubna 1947. Ačkoliv událost vyvolala v obci řadu spekulací a do dnes je starými obyvateli připomínána, farní kronika popisuje prasknutí zvonu bez jakýchkoliv emocí a pověr jako havárii.

Manifestačním vyjádřením náboženského citění značné části místních obyvatel se stala cesta ostatků sv. Vojtěcha Drahotušemi. Pouť lebky druhého pražského biskupa se z iniciativy pražského arcibiskupství uskutečnila u příležitosti výročí 950 let mučednické smrti jmenovaného. Drahotušemi projel čestný průvod odpoledne 12. května 1947. Byl přijat opravdu spontánně. Slavnostního přivítání v okrese Hranice před budovou Vojenské akademie Hranice se zúčastnili představitelé všech orgánů a organizací města Drahotuše, stejně jako žáci škol se svými učiteli. Stejně masová účast a vzrušená atmosféra byla pociťována na slavnostní mši na hranickém náměstí v úterý 13. května 1947 ráno před odjezdem ostatků směrem k Belotínu. Církevní obřady vykonal opat premon-

strátského kláštera v Nové Říši Augustin Machalka, o tři roky později oběť tažení komunistické moci proti mnišským řádům. Dne 15. března 1950 byl Augustin Machalka zatčen a 4. dubna 1950 při předem vykonstruovaném monstrprocesu s církevními představiteli odsouzen na 25 let těžkého žaláře.

Dne 28. února 1947 zemřel předseda MNV Bohumil Sehnal. Jeho pohřbu se podle kroniky zúčastnily „nepřehledné zástupy občanstva“. Bylo to neklamně ocenění jeho lidských kvalit a způsobu, jak v nelehkém poválečném období obec vedl a bránil proti všem pokusům o porušování ústavy a platných zákonů pod pláštíkem „*prohlubování Košického vládního programu*“. Národně-socialistická

strana na jeho místo do MNV nominovala Eduarda Románka. Dne 25. dubna 1947 se konala volba nového předsedy MNV. Tehdy se poprvé proti komunistům sdružily ostatní strany Národní fronty v obci – národní socialisté, sociální demokraté a lidovci, což napovídalo, že politika místní organizace KSČ ztrácí sympatie členů ostatních politických stran. Příčin bylo hned několik a přesahovaly místní poměry.

Rok 1947 se vyznačoval extrémními klimatickými podmínkami, jež měly za následek katastrofální neúrodu. Od dubna do září prakticky nepršelo. V květnu dosáhly teploty v Drahotuších až 40 °C. To nikdo nepamatoval. Nesnesitelná vedra pokračovala i v letních měsících a dokonce i v září. V srpnu vyschly obecní potoky a nebyla voda ve studních. To málo, co se na polích urodilo, zničili 29. srpna 1947 kroupy. Republiče hrozil hlad, protože podobné sucho postihlo celou zemi. V této situaci na přímý Stalinův nátlak vláda Klementa Gottwalda odmítla Marschallův plán pomoci. O Stalinově hrubém zásahu do vnitřních poměrů ČSR se veřejnost díky otevřenému vystupování ministra zahraničí Jana Masaryka hned po moskevských jednáních dozvěděla.

Veřejným tajemstvím bylo, že ani výsledky znárodněného průmyslu neodpovídají očekáváním. Vážné potíže měl zahraniční obchod, na němž bylo hospodářství značně závislé. Komunisté s podporou levicových sociálních demokratů prosazovali ekonomickou orientaci na země sovětského bloku, které nemohly jako protihodnotu poskytnout devizy, nezbytně potřebné pro nákup nedostatkových produktů na západních trzích.

Předsedou MNV byl zvolen bývalý starosta, národní socialista a úspěšný podnikatel František Pátík. Prvním náměstkem předsedy se stal komunista František Koutný, druhým náměstkem sociální demokrat Antonín Zamazal. Dne 12. prosince 1947 se však František Koutný funkce 1. náměstka předsedy MNV vzdal a na jeho místo nastoupil komunista, osvětový důstojník Vojenské akademie Hranice Josef Stražil, nyní již štábní kapitán. Při změnách v MNV 12. prosince 1947 pozice místní organizace KSČ výrazně posílily. Do rady MNV byl zvolen Arnošt Halla, politickým referentem se stal Eduard Kuchyňka a ve funkci kulturního referenta byl potvrzen škpt. Josef Stražil.

Poslední rozhodnutí MNV, který vzešel z výsledku voleb v roce 1946, bylo obecním rozhlaselem oznámeno 2. ledna 1948. Předseda MNV František Pátík věnoval celoroční odměnu za výkon funkce v částce 5 600 Kčs na ošacení místních chudobných dětí. Jeho šlechetný čin následovali i ostatní členové rady a věnovali po 1 000 Kčs. Byl to poslední

podobný příklad sociální velkorysosti místních volených funkcionářů. V dalších letech již nikdy opakován nebyl. Pro Františka Pátíka byl rok 1947 poznamenán rodinnou tragédií. Dne 17. května 1947 byla motocyklem na silnici, vedoucí přes obec, smrtelně zraněna jeho pětiletá dcera Helenka.

Únorový převrat

Kronika Drahotuš, vedená v roce 1948 ředitelem obecné školy ve výslužbě Janem Kostruchem, uvádí zápis o roce 1948 konstatováním: *„Rok 1948 je letopočtem, který se řadí mezi nejvýznamnější v historii našeho národa. Zapsal se do našich národních dějin událostmi, které výrazně určily nový směr naší politiky. V čele národa staví se lidé z řad dělnických – pracujícího lidu.“*

Ze zápisu není cítit nadšení kronikáře nad změnami, jež únorové události přinesly. Zachované dokumenty dokazují, že drastické čistky v MNV, v místních organizacích stran Národní fronty a společenských, kulturních a sportovních spolicích a jednotách nebyly vyvolány tlakem místních občanů, ale byly organizovány zásahem nadřazených orgánů KSČ. V „Záhorské kronice“ popsal o rok později spiklenecký průběh vzniku akčních výborů v tehdejším okresu Hranice učitel Alois Baďuřík, dosazený po únorových čistkách za předsedu ONV. V euforii nad postupem Klementa Gottwalda a jeho spolupracovníků detailně popsal, jak nedemokraticky v kraji Olomouc tzv. akční výbory vznikaly a jak se v okresu Hranice již 24. února 1948, tedy den před přijetím demise odstoupivších ministrů prezidentem Dr. Edvardem Benešem, v rozporu s ústavou a platnými zákony chopily moci.

Čistkám v MNV a společenských organizacích v Drahotuších předcházela veřejná schůze 29. února 1948. Na schůzi byl zvolen místní akční výbor, který převzal rozhodování o všech důležitých otázkách obce. Schůzi řídil Bohumil Severa, hlavním řečníkem byl člen Okresního akčního výboru v Hranicích Robert Rychlík. Předsedou akčního výboru v Drahotuších byl zvolen škpt. Josef Stražil, 1. místopředsedou sociální demokrat František Mořkovský, 2. místopředsedou Leo Koláček za KSČ. Do akčního výboru byli zvoleni dva zástupci tak zvané „obrozené“ strany lidové Antonín Spáčil a Bohuslav Maléf.

Místní organizace národně socialistické strany, která v obci vyhrála volby v roce 1946, do akčního výboru pozvána nebyla a její činnost po 25. únoru 1948 již nepokračovala. Akční výbor měl 14 členů. Kromě KSČ a „obrozené“ lidové strany v něm byli zástupci místních dobrovolných organizací a spolků. To mělo vytvářet dojem, že opravdu jde o obrodu původní „košické“ platformy Národní fronty. Zástupci těchto organizací však byli pečlivě vybráni z členů KSČ nebo jejich sympatizantů. Svědčí o tom zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru KSČ v Hranicích.

V roce 1948 se místní akční výbor v Drahotuších sešel na schůzích celkem devětatřicetkrát. Provedl „očistu“ v MNV a ve všech místních společenských, kulturních a sportovních jednotách

a spolcích. Škpt. Josef Stražil řídil činnost akčního výboru do konce dubna 1948. Potom ze služebních důvodů na funkci předsedy AV NF rezignoval a novým předsedou byl zvolen por. Ladislav Rovenský, původním příjmením Röschl.

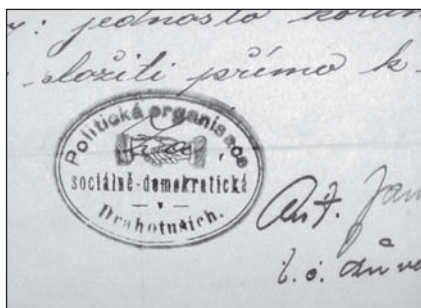
Dne 3. března 1948 byla provedena čistka v MNV. Vyloučeno bylo celkem 15 členů a kandidátů v čele s předsedou, národním socialistou Františkem Pátíkem. Vyloučení byli všichni členové MNV zvolení za národně socialistickou stranu: Bedřich Štěpán, Antonín Kleiber, Jaroslav Dohnálek, František Popp, Karel Zrůnek, dále lidovci prof. Rudolf Pozlovský, Augustin Adámek, František Blažek a Antonín Šebesta, sociální demokrat Antonín Zamazal, který se však později, po sloučení sociální demokracie s KSČ do MNV vrátil, a také jeden komunista – Ludvík Skýpala. MNV, doplněný o členy a náhradníky vybrané akčním výborem, si zvolil vedení 24. března 1948. Předsedou byl zvolen škpt. Josef Stražil, 1. náměstkem Alois Bernkopf, druhým František Mořkovský.

Členové akčního výboru postupně provedli čistky i v hospodářských, společenských, kulturních a sportovních spolcích a organizacích. Ve všech spolcích a organizacích byli odvoláni dosavadní řádně zvolení funkcionáři a byli nahrazeni novými, které podle politických, ale i osobních sympatií vybral místní akční výbor. Akčnímu výboru pro Hospodářskou záložnu a pro Jednotný svaz českých zemědělců předsedal Arnošt Halla, pro Svaz české mládeže Ladislav Koutný, pro Československou stranu lidovou Antonín Spáčil, pro Českou stranu socialistickou Emil Žeravík, pro Včelařský spolek Jan Švarc, pro Tělovýchovnou jednotu Sokol Josef Stražil. V TJ Sokol byla navíc 28. července 1948 zřízena osmičlenná „očistná komise“, vedená por. Ladislavem Rovenským (Röschlem) a tříčlenná „vyšetřovací subkomise“. Dne 6. října 1948 se akční výbor dohodl, že „očistu“ Sokola ukončí do 10. října 1948. V průběhu „očisty“ se projednala také likvidace místního „Orla“, jehož majetek TJ Sokol přebírala.

Sebevražda tehdejšího pravděpodobně nejoblíbenějšího českého politika Jana Masaryka 10. března 1948, den před potvrzením nové vlády Klementa Gottwalda Národním shromážděním, znehodnocení volebního systému, jak se projevilo při parlamentních volbách 30. května 1948, a následná demise prezidenta republiky Dr. Edvarda Beneše napovídaly, že dochází k rychlé demontáži demokratických svobod a že se československý stát mění podle sovětského stalinistického vzoru na stát komunisticky totalitní. V místních poměrech to potvrzovaly brutální čistky ve správních orgánech a ve společenských a zájmových spolcích a organizacích, rozpuštění Orla, vylučování dlouholecných členů Sokola a stále absurdnější likvidace soukromého vlastnictví. Nenaplněovaly se ani propagandistické sliby KSČ o celkovém zlepšení hospodářské situace po odstranění „reakčních živlů“, které údajně v rámci Národní fronty sabotovaly pro republiku a „lid“ prospěšné návrhy a činy KSČ.

Politické kroky nejvyšších stranických a státních orgánů, důrazně vyžadované i na nejnižším stupni státního řízení, vyvolávaly nesouhlas i mezi členy místního akčního výboru. Dne 6. října 1948 se vzdal členství v místním akčním výboru lidovec Antonín Spáčil, který odstoupil i z členství v MNV. Dne 18. října 1948 byl odvolán ze všech funkcí v akčním výboru Jan Švarc. Na funkce v MNV rezignovali Eduard Kuchyňka a druhý náměstek předsedy František Mořkovský. Jako úleva v dusné atmosféře všeobecné nejistoty a obav z budoucnosti bylo pocitováno, když 17. listopadu 1948 rezignoval ze služebních důvodů na funkci předsedy MNV hlavní hybatel stalinistické politiky v obci pplk. Josef Stražil.

Kariéra Josefa Strašila je pro poúnorové poměry typická. Narodil se 28. února 1909 v Čáslavi. V předválečném období byl učitelem, a protože během základní vojenské služby vystudoval Školu pro záložní důstojníky pěchoty, byl do roku 1938 postupně povyšován až do hodnosti nadporučíka v záloze. Po německé okupaci se pokoušel navázat kontakt s ilegální protinacistickou organizací Obrana národa, což nešlo pozornosti gestapa. V prosinci 1940 byl zatčen a až do konce války vězněn

v různých koncentračních táborech. Za protinacistický odboj byl v květnu 1947 vyznamenán Čsl. válečným křížem 1939 a Čsl. vojenskou medailí „Za zásluhy mimo boj“ I. stupně. V červnu 1945 nastoupil do služby v československé armádě a absolvoval kurz pro osvětové důstojníky. V srpnu 1945 přišel jako osvětový důstojník do Vojenské akademie Hranice. Nejprve byl osvětovým důstojníkem baterie, později oddílu a jako oddaný stoupenec radikálního křídla v KSČ rychle postupoval ve funkcích a hodnostech. Na majora byl povýšen v březnu 1948, v září téhož roku byl již podplukovníkem, od prosince 1948 zastával funkci zástupce velitele akademie pro výchovu a osvětu. Při poúnorových čistkách ve vojenské akademii se stal skutečným postrachem demokraticky smýšlejících důstojníků i akademiků. Na IV. okresní konferenci KSČ v Hranicích 9. října 1949 byl zvolen předsedou okresního výboru KSČ. Tuto funkci vykonával až do V. okresní konference ve dnech 15. – 16. dubna 1950, přes námitky velitele Vojenské akademie Hranice div. gen. Karla Vegera, že funkce předsedy okresního výboru KSČ pplk. Strašila omezuje ve plnění služebních povinností. V červenci 1950 byl jmenován náčelníkem sekretariátu ministra národní obrany armádního generála. JUDr. Alexeje Čepičky. Tuto funkci zastával až do odvolání Alexandra Čepičky z funkce. Přitom byl v říjnu 1950 povýšen na plukovníka, v dubnu 1952 na brigádního generála a v květnu 1955 na generálporučíka. Pád JUDr. Čepičky předznamenal přeložení gen. Strašila do zálohy v červenci 1956. Obávaný generál-politruk se krátce před penzí musel vrátit k původnímu učitelskému povolání. Zemřel v Praze 30. března 1963.

Součástí poúnorové „třídní“ politiky byla snaha adorovat nejvyšší představitele komunistického režimu, v čele s předsedou KSČ a prezidentem ČSR Klementem Gottwaldem. Tato kampaň byla centrálně řízena a stala se součástí ideologické obrany systému v situaci, kdy se prohlubovaly ekonomické potíže zestátněného hospodářství a kdy z Kremlu, z úst J. V. Stalina, přicházelo pro stranické funkcionáře velice nebezpečné „vysvětlení“, že třídní boj se stupňuje, protože nepřítel proniká do stranických řad a obsazuje nejvyšší místa ve stranické hierarchii, aby mohl účinněji škodit „zájmům míru a socialismu.“

Klement Gottwald se tehdy stával „čestným občanem“ velké většiny českých a slovenských obcí a měst. O absurditě této centrálně organizované kampaně názorně vypovídají zápisy ze schůzí předsednictva okresního výboru KSČ. Na schůzi, konané 5. listopadu 1948 oznámil prof. Langer, že Krajská kulturně propagační komise

„navrhuje a usnesla se, aby k 52. narozeninám Klementa Gottwalda věnovala každá obec olomouckého kraje mimořádně 52 l mléka a 52 vajec. Každý okres 52 vepřů“.

Soudruzi z předsednictva okresního výboru se k „návrhu – usnesení“ postavili šalamounsky. Proti úkolům obcí nic nenamítali, ale k úkolu okresu se vyjádřili, že to „*není možno udělat takto mimořádně*“. Usnesení téhož předsednictva, přijaté o týden později, 12. listopadu 1948, napovídá, že si jeho členové dodatečně uvědomili, co by pro ně mohlo znamenat, kdyby „návrh-usnesení“ Krajské kulturně propagační komise nepřijali. A tak své původní rozhodnutí doplnili usnesením, že „*v okresu bude založena akce 100 nadkontingentních vepřů, které po dorostení budou dány soudruhu prezidentovi k dispozici*“.

Dne 27. října 1949 bylo Klementu Gottwaldovi rozhodnutím pléna MNV uděleno čestné občanství města Drahotuše. Klement Gottwald podle zápisu ze schůze rady MNV z 31. března 1950 čestné občanství Drahotuš přijal a za udělení poděkoval.

Ještě okázaleji byly organizovány 70. narozeniny sovětského diktátora J. V. Stalina. Dne 20. prosince 1949 byla na jeho počest uspořádána slavnostní schůze obyvatel Drahotuš. Podle tvrzení kroniky obce se schůze zúčastnilo „asi 350 osob“. Zdravici občanů Drahotuš J. V. Stalinovi podepsalo 370 osob.

Důkazů, že vzájemná nedůvěra a podezřívavost mezi spoluobčany při hledání „třídnicích nepřátel“ byla uměle vyvolávána, lze v dokumentech MNV najít bezpočet a zcela jistě by se jich ještě více našlo v dokumentech místní organizace KSČ, které nebyly při sestavování této práce k dispozici. Na příklad při reorganizaci MNV Drahotuše 16. května 1950 vyzval zástupce ONV Hlavinka „*občanstvo, aby provádělo spravedlivou kritiku MNV. Práce MNV je čestná, ale také obtížná. Pomoc občanů je proto nutná. Záškodníky v práci je nutno odstraňovat*“. Reorganizace MNV byla přitom vyvolána banální příčinou. Dosavadní předseda MNV Josef Klívar se stal funkcionářem ONV Hranice. Ve funkci předsedy MNV ho nahradil Stanislav Stehlík. Reorganizovaný MNV vzápětí přijal třídní podezřívavostí prostoupený program činnosti, ve kterém usiloval především o „*získání dosud indifferentních občanů pro budování socialistické společnosti*“. Začal organizovat tak zvané „Hovory s lidem.“ Zahajovací hovory se uskutečnily 3. září 1951 v sále U Kuchyňků a kromě členů MNV se jich zúčastnilo 96 občanů. Shromáždění občané však příliš nemluví, což vedlo předsedu MNV Stanislava Stehlíka v závěrečné řeči ke konstatování, že „*diskusní vystoupení byla prvními nesmělými brůčky k socialismu. Byla povrchní, nesmělá, osobní a nikoliv do hloubky. Účast byla malá*.“

Totalitní komunistický režim v letech 1948–1968

Parlamentní volby 1948 a opatření k omezení vlivu církve

Volby do Ústavodárného národního shromáždění, které proběhly 30. května 1948, byly potvrzením konce omezeně demokratického systému „lidové demokracie“.

Volbám předcházely v Drahotuších historicky první státně organizované „oslavý“ svátku pracujících – 1. máje. Jak byli občané města k účasti „přesvědčováni“, je možno si ověřit díky farní kronice, do které římskokatolický farář Josef Brhel bez komentáře, ale s výstižným titulkem „1. máj v lidově-demokratické republice“ nalepil originál Výzvy místního akčního výboru Národní fronty, podepsané předsedou akčního výboru pplk. Josefem Strašilem a pořadatelem oslav Janem Švarcem. Ve výzvě se uvádí, že oslavy v Hranicích proběhnou „*dle výnosu Okresního akčního výboru v Hranicích*

č. 1542/1948“. Budou se konati „za okázalé účasti všeho pracujícího lidu venkova i města“, „Jednotky“ z Drahotuš, Milenova, Klokočí, Slaviče, Středoletí a Uhřinova měly přijít 1. května na náměstí do Drahotuš nejpozději „v půl osmé.“ Zde měli pořadatelé provést seřazení a zařídít společný odchod s hudbou do Hranic. „V Hranicích prožijete největší a nejkrásnější manifestaci všeho pracujícího lidu ČSR,“ ubezpečují podepsaní a vzápětí dodávají: „Kdo se májových oslav nezúčastní, vyřazuje se z národa.“

Zachovalo se i svědectví, jak předsednictvo okresního výboru KSČ 1. máj 1948 zhodnotilo. Stalo se tak na jeho schůzi 4. května 1948. Předseda okresního výboru KSČ JUDr. Palát považoval za nedostatek, že se v průvodu projevila slabá účast venkova a průvody „postrádaly veselosti a životnosti“. Člen předsednictva Josef Čajka k tomu dodal: „V Hranicích ani Lipníku nebyl májový průvod radostný. Tímto zjevem se musí okresní výbor zabývat. Je to zapříčiněno tím, že nebylo organizováno skandování hesel.“

O rok později, 3. května 1949, předsednictvo okresního výboru KSČ průběh prvomájových oslav projednalo znovu. Ačkoliv byly vzaty v úvahu všechny návrhy, jak zorganizovat skandováním schválených hesel, aby byl prvomájový průvod „radostnější a životnější“, očekávaný výsledek se nedostavil. Předsednictvo rezignovaně konstatovalo, že „účast byla ještě slabší než loni“.

Vratme se však k volbám do Ústavodárného národního shromáždění. V Drahotuších se volilo na radnici ve dvou volebních místnostech. Poprvé od zavedení volebního systému, tedy od roku 1848, si volič nemohl mezi navrženými vybírat. „Volila“ se jednotná kandidátka Národní fronty, kterou před volbami sestavila KSČ. Navíc se předem „doporučovala“ veřejná, tak zvaná manifestační volba. Pracovní kolektivy byly vyzývány, aby uzavřely závazek, že budou volit společně a nepůjdou do volebních kabiněk. Za neúčast hrozily postihy v zaměstnání, ale ještě krátce před volbami nebylo jasné, kdo nebude k volbám připuštěn. Jak nejasné to bylo dokonce i stranickým orgánům, lze dokumentovat usnesením zasedání předsednictva okresního výboru KSČ v Hranicích k volbám 27. dubna 1948, jež citují doslovně: „Do 26. 4. 1948 byly ve všech obcích ustaveny volební komise, které mohou činit překážky volebního práva. Překážky volebního práva mají být učiněny všem osobám, odsouzeným lidovým soudem a podle Malého dekretu. Je však nutno být opatrným, aby se někde nevhodným zásahem nenarušil zdárný průběh voleb, to je, aby mnohde vlivní lidé, zbaveni volebního práva, nestrhli sebou velkou část voličů. Rovněž je třeba zbavit volebního práva všechny osoby se špatným poměrem k lidově-demokratickému zřízení.“ Zjednodušeně řečeno „právo“ zakázat komukoliv účast ve volbách předsednictvo okresního výboru KSČ ponechalo v rukou místních volebních komisí. Směly rozhodovat, kdo je „osobou se špatným poměrem k lidově-demokratickému zřízení“ a v rozporu s platnou ústavou ho nepustit k volbám.

Zvýšený psychický tlak byl před volbami vyvíjen na učitele. Dne 4. května 1948 se předsednictvo OV KSČ usneslo: „Je nutno zařídít, aby při volbách byla co největší účast a co nejmenší procento bílých lístků. Největší oporou budou učitelé, kteří budou osobně zodpovědní za výsledky voleb. 5. května bude konference, kde jim tento úkol bude oznámen.“

Bereme-li v úvahu všechny tyto donucovací a nátlakové akce, vypovídá výsledek voleb v Drahotuších o značném nesouhlasu s tehdejší politickou atmosférou. Svědčí i o odvaze řady občanů odmítnout politiku vedení KSČ. Z oprávněných voličů téměř třetina nepodpořila jednotnou kandidátku Národní fronty (28,2 % oprávněných voličů). Oprávněných voličů bylo v Drahotuších 1 416. Z nich se voleb zúčastnilo 1 287.

K volbám tedy nepřišlo 129 občanů, to je 9,1 %. Pro jednotnou kandidátku Národní fronty se vyslovilo 1 017, což představovalo 71, 8 % oprávněných voličů. Bílých lístků bylo 209, to znamená 14, 8 %. Celkem 61 lístků volební komise prohlásila za neplatné (4,3 %).

Občané, kteří se odvážili vyjádřit nesouhlas s politikou „obrozené národní fronty“ vhozením bílých lístků, začali být považováni za nepřítel režimu. Svědčí o tom průběh zasedání předsednictva okresního výboru KSČ 1. června 1948. Předseda okresního výboru JUDr. Palát uvedl: *„Výsledek voleb je naprosto poctivý. Dnes známe své síly a síly reakce. Důležité je, že víme, kdo volil bílé lístky.“ Zasedání přijalo usnesení: „...vyloučit z místních akčních výborů a MNV všechny, kdo volili bílé lístky.“* Z usnesení vyplývá, že tzv. bílé lístky umožňovaly identifikaci, kdo je do volební urny vhodil.

Specifickým projevem pasivní rezistence části obyvatel Drahotuš s represivními kroky poúnorového režimu byla jinde nevidaná aktivita místní organizace Československé strany lidové. Ustavující schůze strany proběhla 25. dubna 1949. Byl zvolen devítičlenný výbor, který se scházel pravidelně jedenkrát měsíčně. Předsedou místní organizace se stal Josef Polách, místopředsdou František Dohnálek, jednatelem František Polách. Koncem roku 1949 čítala místní organizace 43 členů. Čtyřmi členy a jedním náhradníkem byla zastoupena v MNV. V situaci, kdy politbyro ústředního výboru KSČ a vládní orgány podněcovaly nenávistnou proticírkevní a ateistickou kampaň, spojenou s monstrprocesy s představiteli církevní hierarchie, pořádala místní organizace lidové strany tradiční církevní oslavy v obci a okolí: hromadnou účast věřících na pouti na památném vrchu Hostýn, svatoanenskou pouť na hřbitově v Drahotuších a církevní průvody obcí při oslavách velikonočních a poúnorovým režimem zrušených svatočudných svátků.

Silná pozice místní organizace Československé strany lidové nemohla ujít pozornosti bezpečnostních orgánů komunistického státu. Jejich obětí se stal jednatel místní organizace ČSL František Polách. Ve zcela vykonstruovaném procesu byl odsouzen za velezradu na deset let nepodmíněně. Jeho dům se zahradou čp. 33 byl předán do operativní správy MNV. Později, při částečné rehabilitaci v roce 1964, Krajský soud v Ostravě zajištění nemovitostí Františka Polácha zrušil, ale nepodmíněný trest na 10 let potvrdil. Cestou amnestie mu prominul tři měsíce trestu. Zcela amnestován byl František Polách teprve v období „pražského jara“ v roce 1968.

Celostátní proticírkevní kampaň, vedená především proti kléru římskokatolické církve, se projevila i v Drahotuších zřízením tak zvaného farního výboru katolické akce. Jeho posláním bylo kontrolovat, zda církevní aktivity nejsou v rozporu s politikou „strany a vlády“ při „budování základů socialistické společnosti“. Předsedou výboru se stal JUDr. Augustin Adámek, jeho členy Josef Šuta, Augustin Malík a Josef Potočný. Výbor měl za úkol kontrolovat církevní aktivity drahotušské farnosti, tedy také v obcích Velká, Klokočí, Slavič, Milenov, Radíkov, Lhotka a Hrabůvka.

V Drahotuších začalo napětí mezi římskokatolickým farním úřadem, řízeným farářem P. Josefem Brhelem, a místním akčním výborem ještě před celostátní proticírkevní kampaní. Předmětem sporu se stala otázka užívání místního hřbitova. Podle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v Praze byl hřbitov v Drahotuších zařazen do seznamu konfesijních hřbitovů římskokatolické církve. Krátce po únoru 1948 se na místní akční výbor obrátila Rada starších církve československé v Drahotuších a požádala o zrušení dosavadní praxe katolického hřbitovního výboru, podle kterého mohli být nekatolíci,

včetně příslušníků vyznání československého, pochování buď na oddělení V., vyhrazeném jinověrcům a bezvěrcům, nebo, po dohodě s místním římskokatolickým farářem, v rodinných hrobech římskokatolických věřících. Rada starších požádala, aby členové církve československé a nevěřící mohli být pochovááni i v katolické části hřbitova.

Akcční výbor Národní fronty v Drahotuších oznámil 10. března 1948 na úředním formuláři MNV Drahotuše farnímu úřadu, že „*prohlašuje úmluvu o pohřbívání v určitých mezích podle náboženského vyznání za nemorální a neodpovídající lidově-demokratickému duchu dnešní doby*“. Akcční výbor současně požádal hřbitovní výbor, aby „*napříště byly pro zemřelé občany z Drahotuše přidělovány hroby bez jakékoliv náboženské diskriminace a aby ve složení výboru byly provedeny změny, které by zaručily rovnoprávnost všech občanů, i nekatolíků*“.

Vzhledem k tomu, že se rozhodnutí akčního výboru neopíralo o žádná z tehdy platných zákonných ustanovení, rozhodl se hřbitovní výbor nebrat ho na vědomí a pokračoval v dosavadní praxi. Spor se potom táhl pět let a skončil teprve 1. ledna 1957, kdy nařízením ministerstva zdravotnictví převzal správu hřbitova MNV Drahotuše, i když hřbitov zůstal v majetku římskokatolického farního úřadu.

Spor o hřbitov obyvatele Drahotuš nábožensky rozděloval od dvacátých let 20. století. V poúnorovém období, kdy se římskokatolická církev stala jedním z posledních „útočišť“ demokraticky smýšlejících občanů, nekompromisní a lidsky obdivuhodně statečný postoj hřbitovního výboru, vedeného farářem P. Josefem Brhelem, objektivně spíše napomáhal komunistickým orgánům v protináboženských útocích.

Napětí mezi farou a akčním výborem se vystupňovalo počátkem února 1949. V souvislosti s výrobou a rozšiřováním tzv. protistátních letáků v Drahotuších a Klokoči byli zatčeni bratři Jiří a Jan Kostruchovi. Mladíci byli členy eucharistického kroužku, který se scházel na faře a byl veden farním kooperátorem Františkem Pevným. František Pevný se narodil 16. února 1921 ve sklářské osadě Svatý Štěpán u Valašských Klobouk. Jako novosvěcený kněz byl 15. července 1947 ustanoven kooperátorem v Drahotuších.

Ve dvě hodiny ráno 12. února 1949 byl František Pevný po noční prohlídce farního úřadu zatčen příslušníky Státní bezpečnosti (STB). Byl obviněn, že podněcoval mladistvé členy eucharistického kroužku k nezákonné činnosti a podílel se na výrobě letáků. STB hodlala jako důkaz o trestné činnosti kooperátora předložit letáky, psané a šířené údajně z drahotušské fary. Při zatýkání proto zabavila a odvezla z farní kanceláře psací stroj zn. Torpédo a rozmnožovací stroj zn. Hanel. Vyšetřování obvinění Františka Pevného neprokázalo. On sám jakoukoliv účast v protistátní činnosti odmítl a trval na své úplné nevině. Přesto byl v červnu 1949 státním soudem v Olomouci za účast na protistátní letákové akci odsouzen na 12 let těžkého žaláře. Zabavené kancelářské stroje byly již v květnu 1949, když se nepodařilo prokázat, že byly použity k výrobě a rozmnožení letáků, vráceny farnímu úřadu.

Při zatýkání členů kroužku utrpěly bezpečnostní orgány velký neúspěch. Zatčení unikla ilegálním přechodem státních hranic do Rakouska laická katechetka Linda Miková. Tento neúspěch vedl bezpečnostní orgány ke stupňování psychického nátlaku na faráře Josefa Brhela. Dne 15. března 1949 si P. Josefa Brhela pozval k „úřední návštěvě“ Krajský akcční výbor Národní fronty v Olomouci. Důvod podle zachovaného úředního listku byl následující: „*Jde o vyšetření stížnosti proti Vašemu postoji, a jedná se tedy o Váš zájem*.“ Až v Olomouci se farář dozvěděl, že místní akcční výbor v Drahotuších požádal, aby byl

důstojný pán z farního úřadu přeložen. „*Poněvadž akční výbor v Drahotuších v žádosti o přeložení faráře neudal dost důvodů, byly spisy dány ad akta a za celou nespravedlivou věcí, podloženou jen osobní záští, učiněna tečka,*“ konstatuje farní kronika. Výhružné „pozvání“ bylo ovšem jen prvním „vážným varováním“ nepoddajnému církevnímu pastýři.

Dne 15. června 1949 byl na faře proveden soupis církevního majetku, nařízený KNV Olomouc. Farář byl poučen, že odeprání soupisu znamená odeprání poslušnosti státu a „*musí si být vědom, že tak činí s vyhlídkou na důsledky, které pro něj z toho plynou*“. Josef Brhel přesto soupis církevního majetku odmítl s odůvodněním, že směrodatnými pro něho jsou pokyny arcibiskupské konzistoře, podle nichž má být soupis proveden samotnou konzistoří.

V sobotu 18. června 1949 uděloval v kostele svatého Vavřince svaté biřmování ThDr. Josef Karel Matocha (1888–1961), arcibiskup olomoucký. Biřmování se stalo velkou slavností obce a v ovzduší vrcholícího napětí mezi státem a církví přesáhlo náboženský rozměr. V kázání arcibiskup označil státem řízenou „Katolickou akci“ za rozkladně hnuť, v němž je aktivní účast katolíkům pod trestem exkomunikace z církve zakázána.

Hned v neděli 19. června 1949 v Drahotuších proběhla slavnost Božího těla. Na ní měl být přečten oběžník českých a slovenských biskupů věřícím o napjatém vztahu církve a státu a tzv. „Katolické akci“. Slavnost Božího těla začínala v půl osmé ráno. V sedm hodin donesl poštovní zřízenec z Hranic faráři P. Brhelovi přípis pražské arcibiskupské konzistoře, jímž se četba odvolává. Farář byl v rozpacích, protože přípis nepodepsal nikdo ze známých církevních hodnostářů. Krátce poté se na faru dostavil předseda MNV Josef Klívar, předseda místního akčního výboru kpt. Ladislav Rovenský a příslušník SNB a vyzvali faráře, aby od čtení oběžníku biskupů upustil, neboť jeho obsah je protistátní. Protože součástí slavnosti Božího těla kázání nebylo, rozhodl se farář čtení dopisu odložit na příští neděli a toto rozhodnutí oznámil věřícím. Splnění zákazu čtení listu při oslavách Božího těla potom kontroloval příslušník SNB v civilním obleku.

Při ranní bohoslužbě v neděli 26. června 1949 přečetl farář Josef Brhel „Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“. V textu byla československá vláda obviněna ze soustavného a předem připraveného pronásledování katolické církve. Věřící byli klérem vyzváni ke vytrvalosti a věrnosti církvi. „*Při čtení tohoto listu mnozí věřící plakali,*“ poznamenává farní kronika.

Otevřený odpor faráře P. Josefa Brhela vůči proticírkevní politice poúnorového režimu vyvrcholil krátce po odsouzení kooperátora Františka Pevného. Při nedělních bohoslužbách 17. července 1949, bez ohledu na riziko bezprostředního zatčení, přečetl dekret Nejvyšší posvátné kongregace svatého oficia v Římě z 20. června 1949. V dekretu byla zavržena jako „rozkolnická“ Katolická akce v ČSR. Z církve byli exkomunikováni ti, kdo s Katolickou akcí vědomě a dobrovolně spolupracovali. Znění dekretu po mši farář vyvěsil v předšní kostela sv. Vavřince.

Těžko říci, jak je možné, že důstojný pán Josef Brhel v tomto období nebyl zatčen. Nejspíše proto, že se orgány státní bezpečnosti rozhodly zlomit jeho zarputilý odpor jinými prostředky. Především nedobrovolným „výkupem“ rozsáhlého zemědělského majetku drahotušské fary. Vládní návrh zákona o hospodářském zabezpečení církví státem, který církvim znemožňoval zemědělské podnikání, byl parlamentem přijat v říjnu 1949. Fara v Drahotuších však byla postižena ještě před přijetím tohoto zákona.

S odvoláním na zákon č. 46 odst. 3, článek 1 z roku 1948 rozhodl ONV Hranice již dne 28. července 1949 provést výkup veškerého tzv. obročního pole fary v Drahotuších, Jezernici a Podhoří, jakož i nadačního pole v Drahotuších a Slaviči.

Znamenalo to likvidaci farního hospodářství, jež od roku 1945 vzorně vedl nájemce Stanislav Trefil z Popůvek. Stanislav Trefil s manželkou a synem bydlel na faře. Výnosy z hospodářství farnímu úřadu umožňovaly pořádání církevních svátků a slavností i podstatný podíl na financování oprav nemovitého majetku církve. Podle zákona mohlo být farnímu úřadu k užívání ponecháno 30 ha půdy. Místní rolnická komise však odmítla souhlas vystavit. Rodina Stanislava Trefila se z Drahotuš odstěhovala a dvě třetiny farních pozemků zůstalo několik let ležet ladem.

Spor o obroční a nadační polnosti byl jen začátkem snahy ponížít a zlomit faráře. Psychologický nátlak se vystupňoval přeměnou hospodářských budov fary na družstevní kravín. Tím, že JZD bylo dovoleno, aby k příjezdu do kravína, kde byly ustájeny jalovice, využívalo i přední bránu, se fara změnila v zapáchající, stále znečištěnou budovu. Byt nájemce farního hospodářství byl přidělen rodině penzionovaného majora československé armády PhDr. Josefa Dvorského, před 2. světovou válkou profesora dějin válečného umění na Vojenské akademii Hranice a později učitele dějepisu na hranickém gymnáziu. Ačkoliv i toto opatření mělo být pro vzpurného kněze trestem, bylo pro něho nakonec jednou z mála povzbudivých změn. Předčasně penzionovaný důstojník se stal farářův oddaným přítelem a nezastupitelným pomocníkem při vedení administrativních záležitostí fary. Paní Karla Dvorská pomáhala jako varhanice. Dne 18. října 1955 však PhDr. Josef Dvorský ve věku 61 let zemřel v nemocnici v Hranicích na následky náhlé mozkové příhody.

Záběr z Božího těla, 1952. ŘKFÚ Drahotuše

Spory o zemědělské pozemky farního úřadu byly ukončeny v roce 1956. Okresní národní výbor v Hranicích rozhodl 2. listopadu 1955 o „výkupu“ všech farských hospodářských budov, celého hospodářského dvora, celé zeleninové zahrady a téměř celé ovocné zahrady pro JZD Drahotuše. Protože i tentokrát se farář proti rozhodnutí odvolal, k „dohodě“ došlo teprve při jednání v kanceláři MNV Drahotuše 8. června 1956. Farní kronika praví k tomu následující: *„Zástupce KNV Olomouc hrubě napadl faráře a rozhořčeně ujistil přítomné, že v případě, že farář nepřistoupí na podmínky JZD, bude proti němu použito jiných opatření.“*

K uvěznění faráře Josefa Brhela skutečně také došlo v roce 1958.

Se statečným odmítnutím „Katolické akce“ Josefem Brhelem kontrastoval kladný vztah, který k tomuto pokusu poúnorového režimu zlikvidovat samostatnost a nezávislost církví, zaujal Sbor starších církve československé v Drahotuších. Farář František Sedláček (1882–1954) se do „Katolické akce“ přihlásil a stal se jejím čelným funkcionářem. Jeho aktivismus nezůstal bez odezvy. V roce 1950 byl ustanoven do funkce olomouckého biskupa církve československé a funkci vykonával až do své smrti.

Aktivismus Františka Sedláčka a jím řízeného Sboru starších vyjadřoval spíše než podporu poúnorového totalitního režimu odmítání církevní politiky Vatikánu. U Františka Sedláčka, za nacismu vězněného v koncentračním táboře, byl kladný vztah ke „Katolické akci“ pravděpodobně posílen i nejasnou rolí Vatikánu k nacismu. Nelze pominout ani oboustrannou osobní neváživost až nepřátelství Josefa Brhela a Františka Sedláčka, kteří se znali mnoho let. František Sedláček zastával funkci faráře v Drahotuších v letech 1924–1927 a potom znovu, s výjimkou věznění nacisty, v letech 1939–1950. Josef Brhel mu nikdy neodpustil, že byl původně římskokatolickým knězem. V zápisech kroniky farního úřadu to často připomínal a při popisu aktivit církve československé označení církví zásadně uváděl v uvozovkách. Při náboženských slavnostech církví oba knězi organizovali akce, které měly věřící ze slavností druhé církve odlákat. Jak již bylo

První svatě přijímání, 1954. ŘKFŮ Drahotuše

řečeno, dlouholeté spory vedly oba farní úřady o hřbitovní práva a o pozemek a výstavbu kostela církve československé.

Přes vstřícný postoj ke „Katolické akci“ se ani členové drahotušského sboru církve československé nevyhnuli represím poúnorového komunistického režimu. Jedním ze zinscenovaných proticírkevních procesů byl proces se skupinou jesenického faráře církve československé Oldřicha Buchala, narozeného 22. prosince 1924. Podnětem k umělému vytvoření této údajně protistátní skupiny, jejíž členové se osobně většinou ani neznali, byl útěk do emigrace duchovního církve Augustina Jünglinga. Soud, který se konal ve dnech 26.–28. února 1952 v Olomouci, soudil „Oldřicha Buchala a spol.“ za „velezradu, vyzvědačství a neoznámení trestného činu“. Na základě obžaloby brněnské státní prokuratury odsoudil senát, jehož předsedou byl Jaroslav Pastorek a obžalobu zastupoval JUDr. Jan Příbýl, člena sboru církve československé v Drahotuších, elektro-mechanika Jaroslava Brožíka, narozeného 22. prosince 1924, bytem Drahotuše čp. 228, k nepodmíněnému trestu čtyř let těžkého žaláře, konfiskaci poloviny majetku, ztrátě občanských práv na tři roky a peněžitému trestu 10 000 Kčs. Obžaloba Jaroslava Brožíka vinila, že se v květnu 1949 v Přerově sešel s Oldřichem Buchalem a příslibil mu, že bude spolupracovat s protistátní skupinou, která udržuje ilegální spojení s emigrantem Augustinem Jünglingem, a že do skupiny získá další členy církve.

Jaroslav Brožík celé obvinění odmítl. Tvrdil, že jediné, o co ho Buchal na schůzce požádal, bylo, aby pomohl organizovat petiční akci proti sesazení biskupa církve československé z úřadu. Do protokolu soudního spisu k tomu dodal: „*Toto jsem odmítl s tím, že to nebude nic platné a také jsem mu to nepřislíbil.*“ Dále podotkl, že mu Buchal neřekl, že má vstoupit do ilegální organizace, a na otázku prokurátora, proč o schůzce neinformoval bezpečnost, odpověděl, že nevěděl, že schůzka byla trestným činem. O tehdejších právních poměrech nejlépe vypovídá fakt, že rozsudek procesu nebyl nikdy Jaroslavu Brožíkovi předán a až do svého úmrtí v roce 1987 si ho nikdy ani nepřečetl.

Dne 1. ledna 1950 byla zlikvidována starobylá výlučnost církvi v oblasti rodinného práva. Dosavadní církevní sňatky byly nahrazeny povinnými sňatky občanskými. Počínaje výše uvedeným datem skládali snoubenci manželský slib do rukou předsedy MNV. Teprve po vykonání občanského sňatku směli uzavřít také sňatek církevní, který však neměl úřední váhu. Také dosavadní farní matriky narozených a zemřelých byly nahrazeny matrikami obecními. V Drahotuších byli prvními „občansky“ oddanými snoubenci Stanislav Kuchyňka, tehdejší přednosta obecní kanceláře a slečna Anežka Juránková. Více než 20 svazků církevních matrik, vedených římskokatolickým farním úřadem Drahotuše od 17. století, bylo převezeno na MNV Drahotuše.

Představitelé poúnorové komunistické diktatury si dobře uvědomovali, že navzdory halasné propagandě o budovatelských úspěších socialistických zemí a pokračujícím zbídačování pracujících na Západě se každoročně hrozivěji rozevírají nůžky v životní úrovni obyvatel v neprospěch zemí sovětského komunistického bloku. Zvláště nepříznivé bylo toto hodnocení vůči ČSR, která v předválečném období patřila k ekonomicky vyspělým státům Evropy a i v průběhu 2. světové války utrpěla mnohem menší hospodářské ztráty než Německá spolková republika nebo další západní země. Režimu za této situace nezbývala jiná možnost reakce než křečovitá snaha zamezit občanům jakýkoliv styk s občany západních demokratických zemí a přísně regulovat i kontakt s obyvateli zemí komunistického bloku.

Ihned po únorových událostech komunistický režim uzavřel státní hranice a dramaticky omezil cestování občanů mimo území ČSR a dokonce i do rozsáhlých pohraničních oblastí republiky. Tato praxe se potom udržela až do roku 1989 a některé ze zápisů o rozhodování rady MNV o těchto otázkách působí v současnosti skoro neuvěřitelně. Přitom až do poloviny 60. let 20. století byly možnosti cestování do zahraničí tak omezeny, že kromě společných výprav do určených míst SSSR a států komunistického bloku se vůbec žádná povolení k zahraničním cestám neprojednávala. Navíc posuzování žádostí k vycestování z ČSR na MNV bylo jen jedním stupínkem byrokratické pyramidy doprošování, které musel žadatel podstoupit, a kde rozhodující slovo měly anonymní bezpečnostní orgány. K určitému uvolnění došlo až v roce 1964, ale i v letech „tání“ stalinistických poměrů před rokem 1968 byly žádosti o vycestování do sousedních, ale západních zemí, zcela mimořádnou událostí.

Dne 7. srpna 1964 se rada MNV vyjádřila, že „*nemá námitek proti povolení k návštěvě příbuzných v Rakousku pro Františka Prýsa*“, 16. února 1966 podobně „*neměla námitek*“ proti návštěvě Ireny Haluškové a Miroslava Halušky u příbuzného ve Vídni. Dne 15. března 1966 vydala povolení k zářijovému zájezdu do Rakouska pro Věnceslavu Fišerovou a 26. dubna 1966 „*neměla námitek*“, aby Zdeněk Sedlák s manželkou směli navštívit sestru ve Frankfurtu nad Mohanem. Je zajímavé, že rada měla povinnost posuzovat i „vhodnost“ návštěv příbuzných ze zemí komunistického bloku v jednotlivých rodinách podle jejich vztahu k režimu. Tak 14. června 1966 rada „souhlasila“ s návštěvou polských příbuzných u paní Bajerové čp. 267

Likvidace soukromého vlastnictví a osobních práv a svobod

Na jaře roku 1948 bylo dokončeno znárodnění podniků nad 50 zaměstnanců. V podmínkách narůstající nezákonnosti však znárodnění postihlo i závody s menším počtem zaměstnanců a dokonce drobné řemeslnické dílny a obchody.

Ještě 1. ledna 1949 existovalo v Drahotuších pět průmyslových podniků v rukou soukromých majitelů: Parní mlýn Ludvíka Wellarta, výroba krejčovské vaty na valše firmy Sigmund, cementárna Antonína Čočka, košíkářství Františka Pátíka a pálenice slivovice Františka Tomečky. V průběhu roku byly všechny tyto podniky, s výjimkou košíkářství Františka Pátíka, znárodněny. V parním mlýně Ludvíka Wellarta bylo zrušeno mletí obilí a na místo toho zřízena Vodotechna n. p., ve valše byly stroje na výrobu vaty demontovány a odvezeny. Budovy zabrala TOFA n. p., výroba hraček, která sice v roce 1949 osadila část potřebných strojů, ale výrobu zahájila až v roce 1950.

K likvidaci dobře fungujících podniků se využívaly nejrůznější provokace. Tímto nekalým způsobem se postupovalo třeba při likvidaci v Drahotuších tak potřebné pálenice ve vlastnictví Františka Tomečky. Průběh likvidace je možno vysledovat v zápisech předsednictva OV KSČ v Hranicích. Dne 3. prosince 1948 předsednictvo OV KSČ projednávalo dopis reportérů ostravského rozhlasu, ve kterém upozornili na údajné nepořádky a nesprávné jednání majitele pálenice Františka Tomečky. Předsednictvo se nenamáhalo zjišťovat, zda jsou obvinění reportérů opodstatněná. Přijalo návrh svého předsedy JUDr. Paláta a usneslo se, „*aby Okresní akční výbor Národní fronty dal návrh na zavedení národní správy, která povede k likvidaci firmy*“. Na příští schůzi 10. prosince 1948 již mohlo předsednictvo konstatovat: „*Schválena likvidace firmy Tomečka v Drahotuších. Okresní akční výbor Národní fronty již podnikl kroky. Národním správcem je soudruh Pavlík z ONV.*“

Tradiční infrastruktura obchodů a služeb byla úplně narušena znárodněním a slučováním do větších celků. Většina zaběhnutých a osvědčených obchodů i řemeslnických dílen byla při znárodnění, v rozporu s potřebami občanů, rušena. V roce 1949 byl zrušen na příklad obchod se smíšeným zbožím Berty Bezděkové, obchod s textilem Ludmily Dostákové, s elektrickými potřebami Václava Havnera, stolářská živnost Antonína Řehuly, pekařství Jaroslava Klejzla a Josefa Chmely, krejčovství Jana Horáka nebo obuvnictví Jana Málka.

Překotné rušení obchodů a řemeslnických dílen pokračovalo i v padesátých letech pod heslem „Od přežilé kapitalistické malovýroby k socialistické velkovýrobě“. V roce 1950 byly proto zrušeny tři místní hostince v majetku Terezie Dosedlové, Stanislava Kuchyňky a Josefa Motličky. Ačkoliv bylo „znárodnění“ obchodů a řemeslných dílen provázáno bombastickou kampaní, zdůrazňující její přínos pro občany, každodenní život velice brzy ukázal pravý opak. Na místo pěti obchodů se smíšeným zbožím byly zřízeny dvě prodejny spotřebního družstva Jednota. Vyznačovaly se trvalým nedostatkem základních potravin a spotřebního zboží a dlouhými frontami.

Doklady o rostoucích ekonomických potížích systému lze v překvapivě velkém rozsahu najít i v kronice Drahotuš. Uvedu jen několik kritických postřehů. Dne 9. listopadu 1950 MNV rozhodl, „...*Aby sklizeň cukrovky mohla být ukončena, bylo usneseno, že všechny obchody budou v pátek 10. 11. uzavřeny. Zaměstnanci v obchodech, živnostníci a řemeslníci budou vyzváni k pracovní povinnosti na sklizeň cukrovky.*“

„*Od 1. 1. 1950 byly opět zavedeny lístky na chléb, mouku a vejce. Zemědělci odváděli: mléko, vejce, hovězí a vepřové maso, drůbež, sádlo z domácích porážek, obilí, brambory, ovoce, zahradníci i zeleninu podle velikosti pozemků... Ceny potravin byly zvýšeny jak v přídělu na lístky, tak i ve volném prodeji.*“

Stav bytového fondu v roce 1950 kronikář zhodnotil následovně: „*Nově postavených domků v roce 1950 nebylo. Příčinou byl nedostatek stavebního materiálu. Každá oprava musela být schválena MNV, který doporučoval žádost o přidělení stavebního materiálu.*“

Zájmovou tělovýchovu a sport v obci v témže roce vyhodnotil následujícím způsobem: „*Zimní sporty se nepěstovaly pro špatné počasí. Nepěstoval se ani letní sport (házená, odbíjená, kopaná). Mládež byla plně zaměstnána. Pracovala v denních i nočních směnách, takže jí na sport volného času nezbyvalo.*“

Podobně deprimující jsou i zápisy z roku 1951: „*K městskému vodovodu byly připojeny domy v Mlýnské ulici a v ulici Stalinově až po elektrárnu. Voda byla velmi špatná, rezavá, nedala se upotřebit. Teprve v listopadu se stav zlepšil. Příčinou byly železné roury. Když se vyměnily, stav se zlepšil.*“

A jak vypadala dodávka elektrického proudu v roce 1953? „*Následkem nedostatku elektrické energie (velká spotřeba, málo elektráren) byl elektrický proud vypínán od 6.30 do 13 hod a od 16 do 21.30. Vodotechna, bývalý Wellartův mlýn, si zřídila vlastní elektrárnu a zavedla proud do domků v Mlýnské ulici. Ostatní museli svítit svíčkou nebo lampou. Nebylo však ani lamp, svíček a petroleje. Proto jsme často sedávali potmě a toužebně očekávali zapnutí proudu.*“

Relativní výhoda obyvatel Mlýnské ulice netrvala dlouho: „*Ingstav (dříve nazývaný Vodotechna) byl nucen v červenci poslat jednu turbínu do opravy v Přerově.*

Ačkoliv bylo slíbeno, že oprava bude provedena do jednoho měsíce, nestalo se tak ani do konce roku! Proto závod nemohl vlastní elektřinu vyrábět a vypínání proudu postihlo i domy v Mlýnské ulici a poblíž dřívější Vojenské akademie Hranice.“

Ekonomické potíže poúnorového režimu vyvrcholily krátce po úmrtí J. V. Stalina a Klementa Gottwalda na jaře roku 1953. Ve dnech 1.–4. června 1953 byla provedena měnová reforma, která citelně poškodila nejširší vrstvy obyvatel a prohloubila deziluzi i značné části dřívějších sympatizantů poúnorové politiky. Krátce před provedením reformy dementoval údajné lži západního rozhlasu, že bude provedena měnová reforma, tehdejší prezident republiky Antonín Zápotocký. Jeho vystoupení nebylo možno po uskutečnění reformy nijak vysvětlit ani obhájit.

Stejně jako jinde i v Drahotuších měnová reforma probíhala pod dozorem orgánů SNB, milice a dokonce armády. Nebylo divu. Na jednoho člena domácnosti se měnily koruny v odpovídajícím kurzu 1 : 5 jen v částce 300 Kčs. Ostatní uspořené peníze byly znehodnoceny. Měnily se v poměru 1 : 50. *„Nejvíce byly postiženy nižší a střední vrstvy a zejména starší lidé, kteří měli uspořeno několik set korun, aby v době, kdy nebudou moci pracovat, měli něco na přilepšenou, nebo na pohřeb,“* konstatoval drahotušský kronikář, již sám vážně nemocný. Doplnil, že *„výměna byla u nás prováděna v pořádku a naprostém klidu“*. V dané situaci je výmluvné, že o pocitech občanů se jindy tak pohotový komentátor vůbec nezmínil. Měnová reforma byla prováděna v Drahotuších na dvou místech: v budově MNV a ve spořitelně. Své úspory zde měnili nejen obyvatelé Drahotuše a Rybářů, ale i Slaviče, Klokočí, Milenova, Hrabůvky a Radíkova.

Brzo po únoru 1948 se potvrzovalo, že nucená kolektivizace připravuje výrobce o základ podnikavosti, o vlastní iniciativu. V podmínkách komunistické totality stalinského typu nebyly rozkrývány objektivní příčiny ani hledány cesty nápravy. Naopak každý kritický hlas byl považován za důkaz „zostřování třídního boje“ a odůvodňoval další represivní kroky.

Tím spíše nutno ocenit svobodomyšlný duch zápisů v „Kronice Drahotuše“ v letech 1945–1953. Kroniku tehdy vedl Jan Kostruch (1882–1956), ředitel obecné a měšťanské školy v Tršicích ve výslužbě, žijící v důchodovém věku v rodné obci. Jan Kostruch uměl ocenit i přednosti tzv. „lidové demokracie“. Příznivě hodnotil, že skončila hrozba nezaměstnanosti a že byl zaveden důchodový systém zaručující velké části zestárých pracujících nejzákladnější sociální jistoty. Viditelně se mu ale přičilo „lakování skutečnosti na růžovo“, tak typické pro propagandu po únoru 1948. Mnohé z jeho poznámek odhalují dusnou atmosféru doby lépe, než sáhodlouhé komentáře. V létě roku 1953 do kroniky zapsal: „22. 7. se oběsila paní Maléřová, manželka zemědělce na Rybářích, matka tři dětí. Příčiny – vypověděly jí snad nervy.“

Ke zglajchšaltování zápisů v kronice podle šablony totalitní moci došlo teprve po rezignaci Jana Kostrucha na funkci kronikáře v roce 1954. Kronika potom „oslavovala“ i činy, které si to nezasloužily. Údajně dobrovolné volby do národních výborů 16. května

1954 se uskutečnily podle zápisu následovně: „K volbám se dostavili všichni občané, mimo těch, kteří byli nemocní, ale i tito svůj volební hlas odevzdali, a to tím způsobem, že za nimi přišli soudruzi až do bytu s urnou, do které vhodili svůj hlas.“

V Drahotuších se těchto „dobrovolných“ voleb podle vyhlášených výsledků zúčastnilo 99,3 % oprávněných voličů. Fakt, že volby se staly zcela formálním aktem a že veřejnost projevovala o politiku malý zájem, se ukázalo být pro režim velice výhodné během roku 1956, kdy sovětským blokem otřásla dramatická politická krize v důsledku částečného odtajnění zločinů komunismu na XX. sjezdu KSSS a následných národních povstání v Polsku a Maďarsku. Podobně jako v celém Československu se ojedinělé náznaky pokusů o revizi nenávidného „třídního“ politického ovzduší v zemi, jak se projeví na 2. sjezdu československých spisovatelů v dubnu 1956, v městečku nijak neodrazily. Přesto rok 1956 zanechal i zde znatelnou stopu. Odhalení zločinů stalinismu a opatrné náznaky, že podobných „porušení socialistické zákonnosti“ se dopouštělo i Gottwaldovo vedení ÚV KSČ, vedlo k „vystrážlivění“ části místních, do té doby revolučním nadšením prostoupených stranických funkcionářů. Zvláště mladší a vzdělanější členové KSČ přestali přijímat usnesení a pokyny vyšších stranických orgánů bez kritické odezvy. Princip řízení stranických organizací nazývaný „demokratický centralismus“ začínal velice opatrně získávat prvky demokratismu. Tyto reformní tendence se začaly i v Drahotuších výrazně projevovat od začátku 60. let 20. století

Kolektivizace zemědělství

Kolektivizace zemědělství začala 2. pozemkovou reformou podle zákona č. 46/1948 Sb. Pozemková reforma probíhala pod demagogickým heslem „Půda patří těm, kdo na ní pracují“. V Drahotuších byla kolektivizace zemědělství zvláště složitý proces. Šlo o město, kterému v minulosti přehnaná orientace místních správních orgánů na zemědělskou výrobu zabránila, aby se moderně rozvinula jeho infrastruktura a aby si uchovalo historicky daný městský charakter. Vztah ke zdejší úrodné půdě, staletími budovanému vlastnictví předků, byl ve většině místních rolnických rodin součástí povsádné tradice. Zásah do těchto vlastnických poměrů byl proto považován za naprosto nepřijatelný a nesmyslný.

O soupisu půdy, na kterou se bude 2. pozemková reforma vztahovat, rozhodl MNV 7. července 1949. Krátce poté byly dány do povinného nájmu pozemky Františka Šroma, slečen Fraisových a mlynáře Wellarta. MNV se o nájmu půdy „dohodl“ s dalšími majiteli: farním úřadem, Antonínem a Eduardem Bekárkem, Augustinem a Gabrielou Adámkovými, Eduardem Blaškem, Františkem Dosedlou, Františkem Sedlákem a Jaroslavem Mádrem.

Zhoršování v zásobování obyvatel potravinami vedlo ke stupňovanému tlaku na zvyšování povinných dodávek zemědělských produktů soukromně hospodařícími rolníky. Rozpis dodávek nebyl prováděn na základě konkrétních agrotechnických podmínek, ale plošně z nadřazených orgánů. Pro obec Drahotuše celkové množství povin-

ných dodávek určoval ONV Hranice. Na jednotlivé zemědělce dodávky rozepisovala místní výživovací komise, v jejímž čele byl bezprostředně po únoru 1948 Antonín Bernkopf, člen výboru místní organizace Československé strany lidové.

Pozdější časté rezignace a výměny funkcionářů lidové strany v akčním výboru i v MNV nepřímě napovídají, že právě oni se pokoušeli zmírňovat krutost dobových kolektivistických tendencí, vnucovaných obci z nadřízených orgánů a poslušně prováděných zejména funkcionáři z řad politických pracovníků Vojenské akademie Hranice v čele s pplk. Josefem Strašilem.

Ke splnění povinných dodávek zemědělských produktů byly využívány nejrůznější formy nátlaku. Výživovací komise směla na příklad doporučit vydání tzv. šatenek a poukazů na textil, umožňujících v nedostatkovém hospodářství nákup šatstva a prádla, jen těm rolnickým rodinám, které měly splněny předepsané povinné dodávky. Podle stejné zásady byly vydávány i poukazy na nákup výbav pro nevěsty a dokonce na kojenecké vybavy.

Dne 23. února 1949 byl vydán zákon o zakládání JZD čtyř typů. Ačkoliv byla po vydání zákona v obci prováděna mohutná propagační kampaň k založení JZD, nenacházela u místních zemědělců očekávanou odezvu. V roce 1949 byl pouze založen devítičlenný přípravný výbor JZD, vedený Aloisem Bernkopfem. Ustavující schůze JZD se sešla až po roce, 6. února 1950. Do družstva vstoupilo 41 rolníků. Předsedou byl zvolen Alois Bernkopf. Šlo o JZD nejnižšího 1. typu. Společně byly prováděny pouze osevy orné půdy. Rolníkům zůstaly jejich pozemky, odděleny mezemi, a také hospodářská zvířata.

Tento typ JZD byl ze strany nejvyšších stranických orgánů považován za „nesocialistický“ a byl vyvíjen tlak na přechod k vyšším typům, které by zemědělskou produkci družstva zcela zkollektivizovaly. Šlo o zcelení pozemků, rozorání mezi a společné ustájení dobytka. Dne 6. března 1950 se uskutečnila v kinosále veřejná schůze zemědělců, kde se předseda ONV v Hranicích Emil Zacios a okresní straničtí funkcionáři pokoušeli přítomné přesvědčit o výhodnosti přeměny JZD na „vyšší“ formu společného hospodaření. Schůze se zúčastnilo asi 100 osob, ale většinou chyběli ti, kvůli kterým byla svolána. „*Malí a střední rolníci se schůze zúčastnili jen v nepatrném množství*“, konstatuje kronika Drahotuš.

„Hlasování neúčastí“ ovšem nástup k dalším stupňům kolektivizace nemohlo zastavit. Paradoxně „důvodem,“ proč je třeba kolektivizaci zrychlit, byly neúspěchy 1. typu JZD. Již společný osev a sklizeň obilovin totiž vyvolaly nečekané problémy. Sklizeň byla prováděna samovazy a vymláčena třemi mlátičkami v majetku JZD. K dosažení velkého množství obilí však nebyly vybudovány sušírny. V srpnu 1951 JZD „zabralo“ tělocvičnu místní školy a do konce roku ji užívalo k uskladnění obilí. Zcela to znemožnilo výuku tělesné výchovy v tělocvičně, i dlouholetá pravidelná cvičení sokolské jednoty, o hygienických problémech školy ani nemluvě. K zabezpečení pracovních úkonů v rostlinné, živočišné i lesní výrobě bylo potřeba znovu a znovu přivolávat brigády, protože chyběly pracovní síly. Straničtí organizátoři združstevňování totiž počítali s tím, že společná výroba v zemědělství umožní uvolnit část produktivních pracovníků pro státem preferované obory: hornictví a hutní průmysl. Ale produktivita práce v JZD byla velice nízká.

Stalo se samozřejmým, že k brigádám byla povolávána i školní mládež od 10 let. V roce 1951 odpracovali učitelé místní obecné a měšťanské školy na brigádách 738 hodin

a žáci 5 611 hodin. V JZD pracovali při ošetřování a sběru chmelu, zalesňování, ošetřování švestkových alejí, sběru chroustů, mandelinky bramborové i dalších pomocných pracovních úkonech. Na jednoceň cukrové řepy, mláčení obilí nebo sběr brambor byly v obci vyhlašovány „pracovní povinnosti“. Dne 13. října 1952 se MNV Drahotuše rozhodl „vyhlásit pracovní povinnost na vybraní brambor v JZD“. V usnesení se píše: „Kdo se nezúčastní, budou mu zadrženy potravinové lístky.“ Pracovní povinnosti byly vyhlašovány na dny pracovního klidu, takže prodlužovaly uzákoněnou týdenní pracovní dobu o neplacenou pracovní povinnost.

Po nezdaru veřejné schůze zemědělců 6. března 1950 schválil tak zvanou „hospodářsko-technickou úpravu půdy“ (HTÚP) v obci nejprve výbor a potom „po delší podpisové akci“ i členská schůze JZD. Za nic neříkajícím termínem, zkracovaným HTÚP, se skrýval největší zásah do vlastnických poměrů soukromých rolníků od konfiskace půdy účastníků protihabsburského povstání v letech 1618–1620.

Pozemky členů JZD byly v katastru obce sjednoceny do devíti honů. V každém z nich obhospodařovalo JZD 28–30 ha půdy. Půda zemědělců, kteří do JZD nevstoupili, jim byla vyměřena a „nahrazena“ mimo hony JZD. Hony JZD byly sjednoceny rozoráním mezí. JZD sjednocením pozemků mohlo přejít i ke sjednocení prací v živočišné výrobě.

Pro většinu místních rolníků znamenala hospodářsko-technická úprava půdy konec nadějí na udržení mnohdy staletých „gruntů“. Těm, kteří nevstoupili do JZD, byla půda vyměřena na okraji honů teprve na přelomu měsíců listopad a prosinec 1951. Protože už začalo zimní počasí, nemohli rolníci provést přípravu půdy na jarní práce. Po celý rok 1952 a ještě na jaře 1953 se soukromí zemědělci marně, cestou odvolání na ONV Hranice, dožadovali navrácení svých pozemků a odmítali přijmout povinný nájem půdy, kterou jim vyčlenilo JZD. ONV všechna odvolání zamítl.

Přestože byl v obchodech tíživý nedostatek potravin, asi 100 ha orné půdy v obci v důsledku těchto majetkových sporů leželo ladem. Polemika mezi soukromými zemědělci a funkcionáři JZD o úspěšnosti hospodaření se objevuje i v oficiálních protokolech ze zasedání MNV Drahotuše. Dne 6. března 1952 rada MNV jednala o zajištění jarních zemědělských prací. Předseda JZD Alois Lukeš tvrdil, že JZD je na jarní práce řádně připraveno a vyzval soukromé zemědělce k soutěži, kdo bude mít práce dříve skončeny. Na to mu odvětil František Koláček, že jeho nikdy nikdo k práci nenutil, a přesto měl vždycky svými kravičkami hospodářství řádně a včas obděláno. K tomu předseda JZD dodal, že to je již zastaralý způsob a tak se již pole obdělávat nemohou.

Výsledky hospodaření za rok 1952 optimismus předsedy JZD nepotvrdily. Jarní práce včas provedeny nebyly, ačkoliv byla družstvu poskytována pomoc nařízenými brigádami i jinou formou. Konkrétně již na výše uvedené schůzi 6. března 1952 se MNV na základě návrhu Františka Baraňáka usnesl, že čtvrtina letních dodávek vajec družstva bude až do měsíce června, kdy začnou „slepice lépe nést“, přesunuta na zahrádkáře.

Do léta roku 1953 vstoupila do JZD pod tlakem neúnosných povinných dodávek a dalších omezení většina zemědělců v obci. Již 1. června 1951 „kapituloval“ a předal

„celé své hospodářství čp. 7 s živým i mrtvým inventářem MNV Drahotuše“ místní průkopník moderních agrotechnických metod Arnošt Halla. Důvodem bylo, že „nemohl plnit předepsané dodávky, ani vysoké pokuty“. Hospodářství převzalo JZD Drahotuše.

Pracovní morálka v JZD byla velice špatná. Mladí lidé z JZD odcházeli. Nutila je k tomu obtížná sociální situace rodin. Pracovní jednotka za 8 hodin byla v JZD Drahotuše v roce 1951 jen 12 Kčs. Z toho polovina byla vyplácena v měsíčním vyúčtování, zbytek byl „slíben“ při ročním vyúčtování a byl velice nejistý. Stejně nejisté byly i naturní doplňky pracovní jednotky. V roce 1951 odešli do hranické cementárny pracovat zkušení rolníci Alois Bernkopf, Ludvík Číhala, Jan Trna i Ladislav Trna.

Částečná změna v sociálním postavení družstevníků nastala po smrti J. V. Stalina a Klementa Gottwalda na jaře 1953. Byla vynucena zvětšujícími se potížemi v zásobování, které pocítovala celá společnost. Prezident Zápotocký dal veřejně najevo, že nevykonná družstva není třeba nadále zachovávat. I když byl ve vedení KSČ jeho názor odmítnut, přinesla diskuse v nejvyšších orgánech KSČ o situaci v zemědělství dílčí pozitivní změny. JZD začala být dotována státem.

Zveřejnění názorů prezidenta Zápotockého se odrazilo v Drahotuších snahou části členů o likvidaci JZD. Z družstva na podzim 1953 vystoupili Ladislav Trna, Aloisie Potočná, Josef Hub, Jaroslav Kubálek, Jiří Bernkopf, Anděla Řeháková, Anna Hešnauerová, Ludmila Wellartová, Josef Fuchsa a Jan Marek. Dne 28. září 1953 MNV jednal o příčinách, „proč nejdou občané pracovat do JZD“. Shodl se na tom, že „hlavní důvod je ten, že dostanou málo zaplacené“. Dne 30. března 1954 jednala rada MNV o situaci v JZD znovu. Předseda MNV Stanislav Stehlík konstatoval, že situace v JZD není dobrá. Jarní obilí mělo družstvo zaseto jen na 60 % plánovaných osevních ploch, protože nemělo semeno k zasetí. Aby byly dodrženy nařízené osevní plochy, část výměry družstva dostali do povinného nájmu soukromí zemědělci. Někteří z nich půdu v povinném nájmu zaseti, ale většina to odmítla. Podle informace ze zápisu schůze soukromí zemědělci „hlavně odmítají na plánovanou plochu zasít cukrovou řepu“. Stanislav Stehlík řekl, že zvláště „nezodpovědná je práce v zahradnictví JZD, kde není žádný dozor a skleníky jsou ve velkém nepořádku“.

JZD však zrušeno nebylo. Od poloviny roku 1955 vyhlásil ÚV KSČ tak zvanou „druhou etapu“ kolektivizace zemědělství. Upustilo se od brutálních represí, užíval se „jen“ velice účinný a důkladně propracovaný hospodářský nátlak. Například 24. ledna 1961 dala rada MNV souhlas ke studiu pro Marii Kolářovou pod podmínkou, že Ludvík Kolář, otec jmenované, odpracuje v JZD každoročně nejméně 80 pracovních jednotek. Ludvík Kolář se k tomu, v zájmu dcery, poehopitelně zavázal.

V důsledku rezignace soukromých rolníků na odpor vůči státem nařízené kolektivizaci, který vedl jen ke stupňování represí, se JZD postupně staly převládající formou zemědělské výroby na vesnicích. Došlo k tomu i v Drahotuších.

Dřívější soukromí zemědělci se nakonec s existencí JZD z nezbytnosti smířili a pokoušeli se vnášet do byrokratického systému socializovaného zemědělství staletý hanácký „fortel“. Pracovní morálka, kvalita řízení i produktivita práce v JZD pozvolna narůstala. Již koncem roku 1953 se za pracovní jednotku vyplácelo 16 Kčs a po 1 kg pšenice, žita a ječmene. Hodnota jednotky rostla i v dalších letech.

Začátkem šedesátých let 20. století družstvo začalo prosperovat. Vedení JZD v té době muselo čelit radikálním snahám ortodoxních komunistů „zlepšit“ pracovní

morálku družstevníků omezením soukromých záhumenek, případně zvýšením povinného výkupu zemědělských produktů ze záhumenek. Na příklad 14. ledna 1961 uložila rada MNV mléčné komisi, aby „*prověřila dodávky mléka u záhumenkářů a navrhla opatření, aby všichni držitelé dojníc dodávali co největší množství mléka. Uložila představenstvu JZD do 21. 1. 1961 projednat se všemi záhumenkáři rozpis dodávek mléka tak, aby v žádném případě nebyl nižší, než v letech 1959 a 1960.*“

Tendence omezit záhumenky je obsažena v návrzích, jak v JZD dosáhnout plnění státního plánu výkupu zemědělských produktů. V zápisu kroniky Drahotuš z roku 1962 se konstatuje, že morálka těch členů JZD, kteří nejsou závislí na výdělku v JZD, je špatná, a doporučuje: „*Bylo by záhodno snížit záhumenky těm, kteří v JZD nepracují a odebrat nadměrné záhumenky.*“

Na držitele „nadměrných záhumenek“ Josefa Huba a Bohumila Maléře bylo dokonce podáno trestní oznámení. Ale atmosféra ve společnosti již směřovala k „pražskému jaru“. Usnesení rady MNV ze 14. června 1966 konstatuje: „...*jelikož Okresní oddělení Veřejné bezpečnosti neodpovědělo na naši doporučenou žádost, požádá rada MNV redakci „Rudého práva“, soudruha Faita, aby pomohl kritikou v tisku.*“ Dne 18. července 1967 je rada informována, že v případě nadměrných záhumenek Josefa Huba a Bohumila Maléře prokuratura odpověděla, že byli zproštěni obžaloby. Po těchto peripetiích není divu, že hned na jaře roku 1968 manželé Maléřovi (Rybáře čp. 15) podali žádost o vystoupení z JZD.

Plán výkupu zemědělských produktů JZD opravdu ani v 60. letech 20. století neplnilo. Hlavní příčinou bylo absurdní administrativní sestavování plánu výkupu, protože myšlenky na samoregulaci výroby a spotřeby tržními mechanismy se teprve začínaly rodit v hlavách „revizionistických“ ekonomů. V roce 1962 k slabým hektarovým výnosům přispěla i nepříznivá počasí, především dvě záplavy v průběhu měsíce července, které postihly pozemky družstva kolem řeky Bečvy a osady Rybáře. Družstvo v tom roce splnilo plán výkupu pšenice na 78 %, žita na 88 %, ječmene na 70 %, ovesa na 64 % a podzemních produktů, jejichž výnosy byly živelnými pohromami ovlivněny nejvíce, ještě méně. Plánovaný výkup cukrovky byl splněn na 40 % a brambor dokonce jen na 17 %.

V roce 1962 JZD Drahotuše obhospodařovalo 305,6 ha půdy, záhumenky členů družstva zabíraly 39,46 ha a ve vlastnictví soukromého sektoru bylo 106,9 ha zemědělské půdy. Násilně vynucené „sclování“ úrodné půdy ve prospěch JZD v 50. letech vedlo k tomu, že JZD vlastnilo 254,9 ha orné půdy a soukromému sektoru zůstalo jen 47,7 ha. Záhumenky členů JZD měly rozlohu 22,6 ha. Tato čísla vnucují představu, že v dané situaci jediné kolektivizovaná zemědělská výroba umožňovala prosperující hospodaření. Nicméně trvalý nedostatek potravin ve „znárodněných“ obchodech způsoboval, že rolníci, včetně členů JZD, umně využívali možností, které nedostatkové hospodářství poskytovalo. O trvajících potížích v halasně propagovaném „neustálém“ růstu životní úrovně obyvatel názorně, byť jen nepřímo, informuje kronika obce pro rok 1962: „*Životní úroveň. Srovnání s minulými roky nelze provést, protože spotřeba nebyla číselně uvedena.*“

Záhumenky a soukromá půda se staly přednostní možností zajištění materiálních prostředků pro obživu rolnických rodin. Dobře to dokumentují další údaje o využití zemědělské půdy v Drahotuších v roce 1962. Z 305,6 ha zemědělské půdy obhospodařované JZD na zahrady připadalo jen 4,7 ha. U záhumenek však zahrady tvořily

téměř třetinu. Z 39,46 ha až 12,9 ha. U soukromého sektoru dokonce třetinu přesahovaly. Rozkládaly se na 36,9 ha z 106,9 ha. Vznikl jakýsi bludný kruh socializovaného zemědělství. Důsledný výklad marxismu-leninismu vyžadoval úplnou kolektivizaci zemědělství. Praktické zkušenosti z kolektivizace však potvrzovaly, že zásobování obyvatel potravinami nelze dosáhnout bez „doplnění“ nezbytných zemědělských produktů, vyrobených soukromou výrobou. To bralo „vitr z plachet“ ortodoxním komunistům a nahrávalo reformátorům v zemědělství, jejichž vliv se počátkem 60. let výrazně prosadil i v JZD Drahotuše.

V Drahotuších bylo mimořádně úspěšnou formou „nesocialistického“ zemědělského podnikání soukromé včelaření. Včelařský spolek byl v obci založen již 18. prosince 1932. Na rozdíl od mnoha jiných společenských a zájmových organizací, díky své nenahraditelnosti, odolal i rušení nezávislých organizací po roce 1948. Právě v roce 1962 zemřel dlouholetý představitel spolku Antonín Bekárek, který choval až 20 včelstev. Včelaři patřili k organizacím, jež plnily státní plán výkupu vychvalovaným „údernickým“ tempem. V roce 1962 měli odevzdat 1 065 kg medu, odevzdali však 2 905 kg. Překročili tedy plán o 172 %, a kdyby nešlo o soukromou výrobu, zcela jistě by se dočkali státního ocenění. Včelařský spolek měl v obci 30 členů a 392 včelstev a celkově 105 členů a 579 včelstev. Sdružoval včelaře nejen z Drahotuše, ale i z okolních obcí Slaviče, Klokočí, Milenova, Hrabůvky, Radíkova, Středolesí, Uhřínova a Velké. Úspěšné hospodářské výsledky spolek dosáhl navzdory katastrofě, kterou utrpěl v předchozím roce 1961. Strojní traktorová stanice v Lipníku a Státní statek v Hranicích tehdy provedly postříky k hubení plevele ohnice v kukuřici na siláž tak neodborně, že včelařské organizaci zcela zničily 118 včelstev a 380 na 60 % poškodily.

Zdálo se, že pochybení státních organizací zůstane bez trestu. Jenže cosi se změnilo. „Reformní“ duch v justici se odrazil v převratném faktu, že včelařský spolek Drahotuše uspěl v dvouletém soudním sporu s všemocnými státními organizacemi. STS Lipník a Státní statek Hranice byly odsouzeny k uhrazení škody, které včelařům způsobily. *„Stejně jsou nenahrazeny škody, způsobené naší národní společností úbytkem včel jako opylovačů zemědělských kultur,“* posteskla si po právu při bilancování katastrofy tehdejší kronikářka obce, Marie Klvaňová, rozená Červenková, narozená v Drahotuších 23. července 1922.

Představenstvo JZD iniciativy místních včelařů podporovalo. Nebránilo také dalším metodám v zemědělství, vedoucím k dosud zatracované podnikavosti. Zlepšovala se pracovní morálka a produktivita práce v družstvu. To umožňovalo zvyšovat i výnosy družstva a zvyšovat odměňování členů. V roce 1966 činila hrubá výroba z 1 ha půdy družstva 6 460 Kčs, v roce 1967 již 10 881 Kčs, v roce 1972 celkem 11 673 Kčs.

Tendenci podpory družstevní podnikavosti v JZD Drahotuše nezastavila ani tupá normalizační omezení v ekonomické oblasti po sovětské okupaci v roce 1968. Husákovu vedení ÚV KSČ si uvědomovalo, že trvalé potlačení opozičních projevů ve společnosti je nemyslitelné bez relativně kvalitního zásobování obyvatel zemědělskými produkty a to je zase neproveditelné bez vstřícného přístupu členů JZD ke společnému hospodaření. Vyvarovalo se dogmatického lpění na překonaných poučkách marxismu-leninismu o kolektivizaci zemědělství a nebránilo doplňování společné produkce soukromou iniciativou. V JZD Drahotuše se toto prolínání s úspěchem uplatňovalo především v produkci ovoce a zeleniny.

Zlepšená finanční situace družstva vedla k nákupu moderní techniky a výstavbě vhodnějších vepřinů, kravínů, ale i dílen a garáží. Modernizační trend s omezeným využíváním tržních mechanismů se podařilo celkově udržet i v letech nejzúžlivější „normalizace.“ V roce 1970 převzalo JZD část půdy hranické farmy Semenářského státního statku Lipník nad Bečvou. V roce 1971 vstoupilo JZD Drahotuše do společného družstevního podniku pro výkrm prasat, v roce 1973 se stalo členem ekonomického celku Podlesí se sídlem v Drahotuších.

Drahotuše v období „pražského jara“ 1968 a po jeho potlačení

Uvolnění represivních prvků komunistického režimu po roce 1956 se příznivě projevilo v ekonomické oblasti. Zmírnění centralistických forem řízení a zvýšení pravomocí podniků se odrazilo koncem 50. let 20. století v lepších výsledcích národního hospodářství. Došlo k růstu hrubého společenského produktu. To umožnilo kvalitnější zásobování vnitřního trhu. Ke státním svátkům začalo být vyhlašováno snižování cen spotřebního zboží. Bylo hlasně využíváno režimní propagandou. Tyto hospodářské úspěchy však měly i stinnou stránku. Ačkoliv v SSSR a v dalších zemích komunistického bloku smrt Stalina a události roku 1956 vedly k rozsáhlé politické liberalizaci, vedení ÚV KSČ se všem snahám o nápravu zločinů a křivd padesátých let tvrdošíjně bránilo. Vedoucí představitelé KSČ a státu se právem obávali, že rehabilitační řízení by vyústilo v odhalení jejich osobního podílu na zmíněných zločinech, odvolání z vysokých funkcí a možná i k soudním postihům. Ale demokratizační proces začal probíhat zespoda a nebylo ho již možno zastavit.

Pokusy o demokratizaci politického systému jsou od konce padesátých let 20. století patrné i v Drahotuších. Je pravděpodobné, že se nejdříve projeví uvnitř vesnické organizace KSČ, jež ještě před zasedáními MNV rozhodovala o všech důležitých problémech obce. To ale není možno potvrdit, protože zápisy z jednání vesnické organizace KSČ nebyly při zpracování této publikace prozkoumány. V roce 1962 čítala vesnická organizace KSČ v Drahotuších 100 členů. Navíc bylo v závodech registrováno 180 dalších členů.

KSČ byla začátkem 60. let 20. století již masovou stranou a členství v ní přestávalo být projevem politického přesvědčení. Stalo se nutným předpokladem profesního uplatnění a nejrůznějších privilegií nejen pro členy strany, ale i jejich rodinné příslušníky.

*Restaurace U Jelena, 60. léta 20. st.
Sbírka M. Černý*

Do KSČ však v té době vstupovali také mladí lidé, kteří uvěřili, že kritika tzv. kultu osobnosti je zárukou, že předchodzí násilné represivní činy, které vyústily v zločiny režimu, se již nebudou opakovat. Pozdější líbivý slogan „socialismus s lidskou tvář“ se stal samozřejmým požadavkem dobové atmosféry.

Předsedou vesnické organizace KSČ byl František Bednář, jednatelem ředitel ZDŠ Karel Ministr. Vedle vesnické organizace existovaly v městečku dvě základní organizace KSČ. ZO při místní pobočce Severomoravské Prefy n. p. byla založena v roce 1956 a čítala 7 členů, ZO KSČ při ZDŠ Drahotuše měla 8 členů.

Nastal prokazatelný posun v myšlení místních funkcionářů státní správy. Projevil se v úsilí MNV obhajovat oprávněné požadavky občanů obce a v řadě otevřeně kritických vystoupení vůči nadřízeným státním i stranickým orgánům.

Příkladem takového přístupu bylo plenární zasedání MNV, které se 24. ledna 1961 zabývalo problematikou osady Rybáře. Osada byla pravidelně sužována povodněmi a životní podmínky obyvatel osady byly kritické. V roce 1960 byly Rybáře postiženy dvěma povodněmi, které následovaly krátce po sobě v měsíci červenci. Prvá velká povodeň zasáhla osadu 13. července 1960. Voda v Bečvě tehdy přesáhla normální stav o 5,95 m, poškodila všechna zdejší stavení a znehodnotila zdroje pitné vody. Ještě než se podařilo největší škody odstranit, povodeň se 26. července 1960 zopakovala. Pomoc státních orgánů postiženým byla liknavá a zcela nedostatečná. V osadě se naplno projevily také záporné stránky předchozí likvidace malovýroby a maloobchodu. Cesta z Drahotuš na Rybáře byla povodněmi zničena a obyvatelé zůstali přes zimu bez obchodu a pohostinství. Hostinec na Rybářích, který byl v provozu „od nepaměti“ a umožňoval i nákup základních potravin, byl zrušen krátce před povodněmi, 15. května 1959.

Není divu, že zasedání MNV o situaci v osadě Rybáře bylo bouřlivé. Vyústilo v usnesení, které na ONV Přerov a MNV Drahotuše požadovalo okamžitou nápravu. Především zřízení pohostinství, nebo alespoň prodejního kiosku, vybudování autobusové zastávky, úpravu břehů Bečvy poničených povodněmi, zřízení nové studny s hygienicky nezávadnou vodou a zamezení výtoku močůvky z družstevního kravína do příkopu silnice z Drahotuš do Rybářů. Aktivita MNV skutečně přispěla k nápravě nejtěžších potíží obyvatelů Rybářů. Do osady začala dojíždět pojiždná prodejna Jednoty a v letním období byly ve stavení u Mejlíků prodávány nealkoholické nápoje.

Kritický a otevřený duch na zasedáních MNV Drahotuše, ale i v jednání místních společenských a zájmových organizací se v průběhu 60. let 20. století stával samozřejmostí. Přímou souvislost s vývojem v československé společnosti. Od poloviny 60. let se v ČSSR prohluboval rozpor mezi zásadou závaznosti rozhodnutí a stanovisek komunistické strany, která byla právně zakotvena v Ústavě Československé socialistické republiky z 11. července 1960, a tendencí po samostatnosti a pružnosti v rozhodování nižších složek státní správy a společenských organizací. Narůstalo napětí i ve stranických orgánech, protože se nenaplnil optimistický předpoklad o trvalém hospodářském rozvoji, vyvozaný z několika ekonomicky úspěšných roků na přelomu 50. a 60. let 20. století.

V roce 1962 se zastavil růst hrubého společenského produktu a další tři léta klesal. V této době docházelo k všeobecné generační výměně. Odcházela generace, jejíž světonázorové postoje byly formovány zkušenostmi z předválečné ČSR, mnichovským traumatem a nacistickým útlakem, a nastupovali mladí lidé, kteří požadovali možnost otevřeného kritického srovnávání se Západem. Reformní ovzduší bylo posilováno

i zahraničními vlivy, zejména hlubokým odhalením zločinů komunismu, ke kterému přistoupil XXII. sjezd KSSS v říjnu 1961. Po těchto odhaleních muselo reagovat i vedení ÚV KSČ a přiznat, že k justičním a dalším zločinům docházelo po únoru 1948 i v ČSR. Z vězení se nejprve začali vracet odsouzení komunističtí funkcionáři, ale po amnestii v roce 1960 i další nevinně pronásledovaní. Politicky ale rehabilitováni nebyli a tím byl znemožněn jejich vstup do společenského života. Křečovitá, ale marná snaha režimu zabránit občanům v poznání životních podmínek ve vyspělých kapitalistických státech vedla zvláště u mládeže, nadšené moderními trendy západní kultury a zábavy, až k nekritické adoraci Západu a výsměšnému odmítání oficiální marxistické ideologie.

Všechny tyto tendence se projevyly také v Drahotuších. MNV přestal být poslušnou „převodovou pákou“ záměrů stranických orgánů a stával se podstatným článkem výkonné moci. Když začátkem roku 1968 MNV bilancoval svou činnost v uplynulých pěti letech, mohl s notnou dávkou hrdosti konstatovat, že přispěl k celkovému zkvalitnění životních podmínek v obci. V letech 1964–1968 byl v Drahotuších postaven rybník, při Kulturním domě vzniklo kulturní zařízení, bylo zřízeno veřejné výbojkové osvětlení celé obce, v základní devítileté škole bylo v souladu s hygienickými a estetickými požadavky přebudováno sociální zařízení a po několika desetiletích byla dokončena úprava Náměstí Osvobození, včetně průjezdní silnice. MNV se energicky domáhal opravy památkových budov a objektů, které od roku 1945 zcela zchátraly: renesanční fasády domu čp. 113, zničené přestavbou budovy na holičství, reliéfu na domu čp. 59, barokní sochy z roku 1730 na náměstí, sochy za kostelem z roku 1800, kříže u silnice vedoucí na Rybáře z roku 1824 a proti bývalé Vojenské akademii Hranice v místě, nazvaném „Na spravedlnosti“ z roku 1745. V roce 1963 bylo svépomocí vybudováno kluziště. Po patnáctileté přestávce to umožnilo znovu ustavit oddíl ledního hokeje. Měl družstvo mužů, dorostu a dvě žákovská družstva.

Intenzivní činnost vykazovaly také místní jednoty Svazu protifašistických bojovníků a Tělovýchovná jednota Sokol. Jednota Svazu protifašistických bojovníků Drahotuše, pod vedením bývalého plukovníka generálního štábu a příslušníka západního protinacistického odboje Františka Klvani (1900–1981), zorganizovala 30. října 1963 zdařilé oslavy 45. výročí vzniku samostatné Československé republiky.

Byl to průlom do tehdejšího výkladu národní minulosti, který 28. říjen oslavoval především jako výročí znárodnění těžkého průmyslu a bank v roce 1945. Jednota Svazu protifašistických bojovníků uspořádala v obci veřejnou sbírku, z jejíhož výtěžku byl obnoven pomník padlým v průběhu I. světové války před školou a do korpusu pomníku byly vsazeny dvě nové mramorové desky se jmény místních obětí nacismu. Na slavnostním odhalení promluvil předseda MNV Josef Klívar a řídící učitel ZDŠ Josef Harna. To, že slavnostní projevy měli „jen“ místní funkcionáři, dobře dokládá rozpaky vyšších stranických a územních orgánů z připomenutí až do té doby tabuizované historie vzniku Československé republiky a jejího prvního prezidenta T. G. Masaryka.

Ještě před touto událostí byl 16. září 1962 slavnostně otevřen Požární dům. Byl budován čtyři roky za velice obtížných podmínek. Vše se zkomplikovalo při zrušení ONV v Hranicích. v roce 1960. Ačkoliv byla stavba v běhu a byla schválena územním plánem, ONV Přerov neprojevil zájem ji dokončit. Finanční rozpočet byl snížen o 15 000 Kčs, což se vzhledem k tehdejšímu rozpočtovým položkám rovnalo likvidačnímu odpisu. Stavba, kterou městečko z bezpečnostních důvodů nezbytně potřebovalo, pokračovala především brigádní svépomocí členů zdejšího hasičského sboru. Mimořádnou zásluhu

Západní část náměstí v 70. letech 20. st. Sbírká M. Černý

na jejím dokončení měl Gustav Řehák, který při stavbě odpracoval 2 700 brigádnických hodin. Členové hasičské jednoty celkově při stavbě odpracovali 8 000 brigádnických hodin, ostatní občané obce 2 000 hodin. Překážky ze strany vyšších územních orgánů při výstavbě Požárního domu byly jedním z konkrétních „inspiračních zdrojů“ růstu kritického ovzduší v obci, které potom vyvrcholilo v roce 1968.

Rekonstruovat, co se v Drahotuších dělo v období tzv. pražského jara, tedy od ledna do 21. srpna 1968, je prakticky nemožné. Zachované oficiální dokumenty nezachycují dramatické změny, které vládnoucí KSČ a s ní celá společnost ve stále se zrychlujícím tempu prodělávala. Navíc nejméně do dubna 1968 se v Drahotuších konfliktní situace společnosti projevovala téměř výhradně uvnitř stranických organizací, a jak již bylo uvedeno, zápisy z jednání vesnické organizace KSČ a místních závodních organizací nebyly při sestavování této publikace k dispozici.

Pokud bychom posuzovali pouze jednání rady a pléna MNV, případně představenstva JZD, vše probíhalo jako v letech předešlých. S obvyklými potížemi byrokratického systému byla zdlouhavě budována pro městečko tak potřebná prodejna potravin Pramen v domě čp. 28. Stejně nedokončitelná se zdála být oprava silnice III. třídy Drahotuše–Klokočí–Milenov. Neúměrně se zdržel obchvat Drahotuš výpadovkou I/47. Ačkoliv silnice I/47 byla začátkem roku 1969 konečně zprůjezdněna, majetkové vypořádání s obcany Drahotuš nebylo dokončeno.

Lidé, kteří prožívali tyto události, vědí, že podobný bilanční popis by ani v Drahotuších neodpovídal zjištěné atmosféře té doby. Sdělovací prostředky byly plné kritiky vývoje od února 1948. Po zrušení cenzury začátkem března 1968 přinášely každý den nové, dvacet let přísně utajované informace. O svá práva se hlásili nespravedlivě odsouzení občané, ale i komunistickým režimem rozpuštěné spolky a organizace. Objektivně opravdu narůstaly krizové prvky společnosti. Část reformních komunistů upřímně věřila v možnost symbiózy principů socialistické společnosti a demokracie. Bylo to

naivní. Jejich úsilí bylo odmítáno jak konzervativními příslušníky KSČ, mnohdy přímo odpovědnými za brutální potlačování základních lidských práv a svobod po únoru 1948, tak i představiteli překotně vznikajících společenských spolků a organizací tradiční občanské společnosti. Rozhodujícím se ukázalo být, že Československá socialistická republika byla satelitním přívěskem Sovětského svazu, kde v této době došlo k restauraci neo-stalinského totalitarismu. Brežněvovo vedení nemohlo připustit československý experiment.

Jednání rady MNV v Drahotuších z měsíců „pražského jara“ jen v náznamech dokumentuje, s jakými rozpaky funkcionáři MNV nové trendy přijímali. Už 19. dubna 1968 se rozhodl od 1. července 1968 rezignovat na funkci předsedy MNV Vlastimil Hilscher. Tak dlouho dopředu ohlášenou rezignaci zdůvodnil špatným zdravotním stavem a povinnostmi dálkového studia. Dne 18. června 1968 rada projednávala příspěv o obnově činnosti místní katolické sportovní a společenské organizace Orel Drahotuše. Zaujala vyčkávací stanovisko. Vrátila žadatelům zasláný příspěv s tím, že „MNV není podle platných zákonů kompetentní kteroukoliv složku zaregistrovat“. Podobně vyčkávací stanovisko rada MNV zaujala k pokusům o nápravu majetkových křivd, vzniklých kolektivizací zemědělství. V rehabilitační komisi OV KSČ však v té době velice aktivně pracovala Drahomíra Cyklová, členka vesnické organizace KSČ v Drahotuších.

Dne 21. srpna 1968 rada MNV, výbor vesnické organizace KSČ a Místní výbor Národní fronty v Drahotuších přijaly společnou rezoluci odsuzující vstup vojsk pěti států Varšavské smlouvy na území ČSSR a požadující jejich okamžitý odchod. Rezoluce podle tehdejšího schématu vyjádřila podporu Dubčkovu vedení ÚV KSČ, vládě Oldřicha Černíka, legálnímu Národnímu shromáždění a prezidentovi ČSSR, armádnímu generálu Ludvíku Svobodovi.

Ihned po podepsání tzv. moskevského protokolu, který fakticky zastavil reformní demokratický vývoj, rezignoval 27. srpna 1968 na funkci tajemníka MNV Augustin Popp. Funkci do jmenování nástupce převzal Josef Klívar.

V duchu odhodlání bránit se vůči stále zřetelnější „normalizaci“, tedy vůči návratu k byrokratickému a lidem zcela odcizenému pojetí socialismu, proběhl ještě slavnostní večer k 50. výročí vzniku ČSR 26. října 1968. Večer společně uspořádaly rada MNV, vesnická organizace KSČ a Místní výbor Národní fronty. S velkým ohlasem se setkala především literární pásma „Ta země ještě nezhynula“, provedené skupinou Stín při divadelním souboru Tyl Drahotuše. Pásma sestavil a nacvičil dlouholetý vedoucí souboru Cyril Bláha. Při slavnostním večeru byly předány pamětní medaile a čestná uznání příslušníkům 1. a 2. odboje z Drahotuš, Milenova a Klokočí.

Oslavy 50. výročí vzniku Československé republiky potom pokračovaly v neděli 27. října 1968 položením věnců k pomníku padlým. Za místní skupinu Svazu protifašistických bojovníků věnec položil plk. gšt. František Klvaňa. Na Náměstí Osvobození byla symbolicky zasazena Lípa svobody. Oslavy, které byly v Drahotuších posledním projevem nesplněných nadějí „pražského jara“, zakončil slavnostním projevem předseda Místního výboru Národní fronty František Bednář.

Všechny další zachované informace potvrzují začínající „normalizační“ tlak. Dne 16. ledna 1969 se MNV usnesením č. 1 414 ohradil proti vyšetřování občanů na MNV Drahotuše orgány Veřejné bezpečnosti. Usnesení uvádí: „...rada MNV musí být vždy informována o tom, co VB vyšetřuje. Tajemnice Hališková bude radu informovat

o případech, o které se VB zajímá. Jestliže se příslušník VB nebo STB neprokáže průkazem se jménem, MNV mu neposkytne žádné informace.“

Při jednání rady téhož dne byla rada seznámena „s obsahem časopisu „ONV zpravodaj“, kde ministerstvo vnitra upozorňuje na přátelské chování vůči příslušníkům Rudé armády“. Dne 16. ledna 1969 proběhlo i jednání MNV Drahotuše a MNV Teplice o „přípisu“ Městského národního výboru Hranice o rozšíření lázeňské oblasti na obce Teplice a Drahotuše. Oba zastupitelské orgány návrh odmítly. Podle jejich mínění by toto rozšíření prospělo jen městu Hranice. Dne 5. února 1970 se členové rady MNV ve složení Leopold Němeček, Vlastimil Hilscher, Augustin Popp, František Richter, Josef Mejzlík a Štěpánka Hališková „vrátili k záležitosti podpisových archů v létě 1968“. Konstatovali, že „celá akce byla organizována na popud vyšších státních a stranických orgánů. Rada k tomu zaujímá záporné stanovisko. Distancuje se. Plenární zasedání se ztotožňuje s rozhodnutím rady MNV a rovněž se distancuje.“ Tedy postup v duchu oblíbeného sloganu „Odvolávám, co jsem odvolal“.

Krátce poté, v prosinci 1970, přijal ÚV KSČ ostudný pamflet „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti“, který odmítal reformy, prohlásil vývoj v roce 1968 za kontrarevoluci a vrátil do společnosti staré formy řízení. Stal se manifestem neo-stalinismu v ČSSR. „Poučení“ bylo předlohou i pro usnesení 14. sjezdu KSČ v květnu 1971.

KSČ následkem „Poučení“ prošla ve své historii nejrozsáhlejší a nejdůslednější čistkou, při které byl hlavním kritériem „spolehlivost“ výslovný souhlas s okupací ČSSR sovětskými vojsky. Tyto prověrky, spojené s vyhazováním opozičních a váhajících členů nejen ze strany, ale i ze zaměstnání, bez ohledu na jejich profesní a lidské předpoklady a předchozí práci, prohloubily propast mezi KSČ a společností. Opozici přes tvrdou represí normalizační režim stejně úplně nepotlačil a společný stát Čechů a Slo-

Západní strana farního kostela na náměstí, 70. léta 20. st. Sbirka M. Černý

váků odsoudil ke zpoždování ekonomiky a rozvoje za vyspělou částí světa.

Počty drahotušských občanů, postižených ztrátou zaměstnání, pro které měli vzdělání a kvalifikaci, se nepodařilo zjistit. Na rozdíl od 50. let však tito občané nebyli uvězněni.

Léta sedmdesátá se i v městečku Drahotuše vyznačují všeobecnou apatií a útekem do soukromí. Zcela se proměnila stupnice hodnot. Ideálem se stalo vlastnit dům se zahradou, kde bylo možno projevovat osobní iniciativu, a dopravovat se vlastním autem. S podobným pocitem naprosté rezignace přijal MNV Drahotuše „po předchozím souhlasu převážné většiny občanů“ sloučení s městem Hranice k 1. lednu 1976. Pochopitelně se o tom jednalo „na základě usnesení XIV. sjezdu KSČ, pro úspěšnější činnost národních výborů především dalším posílením jejich pravomocí, zejména na nižších stupních tak, aby mohly účinněji působit jako orgány komplexní péče o všestranný rozvoj územních celků.“ Starobylé město Drahotuše se změnilo v místní část Hranic.

Východní strana náměstí, 70. léta 20. st. Sběrka M. Černý

Pohled do kroniky Drahotuš 1970–2007

Magdalena Gladišová

Jako základ pro tento příspěvek posloužila kronika Drahotuš, kterou od roku 1970 do roku 1989 psala Marie Klvaňová. Pouze na základě kroniky se však těžko píše o tehdejší životě obce, kronika má omezené informace, v té době navíc upravené a zkreslené tehdejší politickou situací. Řada lidí však tuto dobu pamatuje, a tak dovoluji, abych se v tomto článku pokusila navodit atmosféru doby, bez nároku na vyčerpávající informace.

Začátek sedmdesátých let

Nepodařilo se mi zjistit, jak dalece je shodou okolností, že nová kniha – kronika obce – začíná právě rokem 1970, případně jak dalece je to záměr. Rok 1970 je totiž prvním rokem tzv. normalizace. Po bouřlivých letech 1968 a 1969 se život jakoby vrací do starých kolejí. Tomu napovídají i formulace v kronice: „*Obnovení marxisticko-leninského charakteru KSČ, postupná rehabilitace hodnot socialistické společnosti, obnovení přátelských svazků se Sovětským svazem vrátilo všem pocit jistoty a bezpečnosti, že socialistické zřízení má jasnou a nadějnou perspektivu...*“

V roce 1970 byly Drahotuše samostatnou obcí a měly plénium národního výboru, ve kterém zasedalo 28 poslanců. V roce 1970 se také konalo sčítání lidu, domů a bytů (k 1. 12. 1970). Tehdejší výsledky za Drahotuše jsou v kronice částečně uvedeny:

Počet obyvatel celkem – 1740, z toho mužů – 853, žen – 905, z toho počet důchodců – 385

Obydlených rodinných domů – 424

Počet domácností – 637

Počet bytů vybavených:

vlastní koupelnou – 309

sprchovým koutem – 3

ústředním topením – 64

etážovým topením – 53

vodovodem – 374

elektřinou – 612

ohřívacem vody elektrickým – 87

ohřívacem vody plynovým – 42

chladničkou – 349

elektrickou pračkou – 409

televizorem – 403

kuchyňskou linkou – 28

kuchyňským robotem – 71

vysavačem – 341

Rekreační chatu mělo 7 domácností, zahrádku mimo dům 35 domácností, motocykl 108 domácností, osobní auto 96, garáž 117 domácností.

Kromě Komunistické strany Československa samozřejmě fungoval místní výbor Národní fronty, který sdružoval podle kroniky dvě politické strany, devět společenských

organizací a tři účelové skupiny. Vedle KSČ to byla ještě Československá strana lidová, Český svaz tělesné výchovy, Český svaz požární ochrany, Český červený kříž, Svaz protifašistických bojovníků, Socialistický svaz mládeže, Lidové sportovní družstvo Jednota, Český svaz zahrádkářů a ovocnářů, Český myslivecký svaz, Český svaz včelařů, Osvětová beseda, Divadelní soubor Tyl, Sdružení rodičů a přátel školy.

Už v roce 1970 se objevovala některá témata, která i po 30 letech neztratila na aktuálnosti – např. plynofikace (tehdy nerealizována pro málo žádostí), nebo závazek na vybudování kanalizace a chodníků v ulici Zahradní.

Divadelní soubor Tyl organizoval v tomto roce IX. ročník divadelního festivalu Pobečví, kterého se zúčastnily divadelní soubory Tyl Drahotuše, Kojetín, Meopta Přerov, Ostrava-Hrušov, Sigma Olomouc a JKP Hranice. Divadelní festival Pobečví se konal pravděpodobně do roku 1972 (X. ročník), v roce 1973 už o něm není v kronice zmínka.

Dne 19. července 1970 se rozlila Bečva, kronika o tom píše: „Podobný stav vody byl naposled v r. 1884. Přes novou lávku přes Bečvu, dosud nepojmenovanou, se téměř přelévala voda. Okolo lávky mezi betonovými patkami byl odnesen násyp a betonové patky byly obnaženy do hloubky 1,5 metru. Byl prozatímně vybudován dřevěný nájezd z fošen.“

V roce 1971 byl rok voleb: „XIV. sjezd KSČ rozhodl o konání voleb do všech zastupitelských sborů. V předvolební kampani rozvinuta masově politická práce pod heslem: >Jsme pro socialismus – hlasujeme pro kandidáty Národní fronty<.“ Volby se konaly ve dnech 26. a 27. listopadu 1971 a dnes zní podivně formulace, že všichni poslanci byli zvoleni – bylo jich 29, žádný výběr z více stran neexistoval. K volbám se dostavilo 99,2 % všech voličů. Kromě pléna místního národního výboru se volilo i do Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění, do České národní rady, Krajského národního výboru v Ostravě a Okresního národního výboru v Přerově.

*Výstavba nákupního střediska Jednota.
Osadní výbor Drahotuše*

*Lávka přes Bečvu u Rybářů, 70. léta 20. st.
Sbírka M. Černý*

ny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění, do České národní rady, Krajského národního výboru v Ostravě a Okresního národního výboru v Přerově.

V následujícím roce 1972 byla ustanovena komise pro oslavy obce. Bylo určeno, že rokem oslav bude rok 1974, nakonec se však oslavy uskutečnily až v roce 1975. Měla být také vydána publikace o historii Drahotuše, kterou připravovali dr. Jiřina Holinková a dr. Miloš Trapl z Univerzity Palackého v Olomouci. Tato publikace ale nebyla nikdy vytištěna,

přestože část textu byla podle kroniky předložena ke schválení VO KSČ a Radě MNV a 21. listopadu 1974 byl projednán a schválen program a vydání publikace. V kronice je zmínka pouze o přípravě a pak povzdech, že se nepodařilo knihu vydat. V roce 1974 je zde zápis, že jednotlivé komise pokračují v přípravách oslavného roku.

V roce 1973 je z Milenova do Drahotuš přeložen 1.– 5. ročník základní školy. Od tohoto roku počet žáků základní školy jen narůstal, až v roce 1984 dosáhl svého maxima – 395 dětí.

Sloučením několika zemědělských družstev bylo vytvořeno nové družstvo JZD Podlesí.

Zápis z roku 1973 je doplněn rozsáhlým textem k 25. výročí tzv. „vítězného Února 1948“. Kronikářka zde cituje historické údaje o volbách v květnu 1948 v Drahotuších, popisuje plnění plánu v oněch 25 letech, nechybí seznam členů JZD a seznam toho, co se vystavělo od roku 1950 do roku 1973. Vláda České socialistické republiky udělila Drahotuším v soutěži MNV Čestné uznání I. stupně a do Prahy do Valdštejnského paláce si pro ně jeli Vítězslav Hons, předseda VO KSČ, Leopold Němeček, předseda MNV, a Štěpánka Hališková, tajemnice MNV.

V roce 1974 se kronika zmiňuje o skupině Pacifik, která byla založena už v roce 1969 – vedoucím byl Václav Janda (později se proslavil jako Dalibor Janda), na klavír hrál Ladislav Němeček, na basovou kytaru Luboš Tvrdou, na trubku Jaroslav Bagar a na saxofon Jaroslav Nohava. V roce 1975 skupina absolvovala povinné přehrávky.

Do Anglie odjeli v roce 1974 s dechovým orchestrem JKP Sigma také čtyři drahotušští muzikanti (Hubert Karlíček, Václav Šmidla, Zdeněk Černý a Bohumil Poledna). V 10. čísle časopisu „Žena a móda“ v článku „Uprostřed moravské dědiny“ uvedla reportérka rozhovor s tajemnicí MNV Štěpánkou Hališkovou.

Rok 1975 je rokem přelomovým, a to nejen proto, že byly konečně uspořádány oslavy obce. V tomto roce na podzim odhlasovali poslanci připojení Drahotuš k Hranicím.

Oslavy 700 let města

Nevíme, podle čeho tehdy určili datum oslavy 700 let města, patrně, jak bylo tehdy zvykem, to bylo rozhodnutí politické, aby bylo totožné s výročí jiným (v tomto přípa-

dě 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou). Oslavy se konaly ve dnech 25.–27. července 1975. Ve výčtu akcí výročí se objevují přespolní běh mládeže, kterého se zúčastnilo 68 závodníků; v Liptě se uskutečnil Den otevřených dveří, pracovnice ušily k oslavám upomínkové předměty z odpadového materiálu; konala se slavnostní schůze v sále kina; byla uspořádána výstava v prostorách základní školy, v 1. patře byly vystaveny i archiválie z archivu na Potštátě; v neděli se konal koncert dechové hudby Osvětové besedy. Osvětová beseda zajistila výzdobu, hlavně v rámci oslav

Pracovnice při vyšívání obrazů ve výrobním družstvu Lipta, 70. léta 20. st. Osadní výbor Drahotuše

30. výročí osvobození ČSSR Sovětskou armádou (o výzdobě pro oslavy obce není v kronice zmínka). V roce 1975 se konala i spartakiáda – tentokrát na letišti, protože hřiště se rekonstruovalo. Byla největší spartakiádou, vystoupilo 998 cvičenců.

Integrace

„V říjnu 1975 na návrh ONV v Přerově byla plenárním zasedáním MNV odsouhlasena integrace obce Drahotuše s městem Hranice. Toto rozhodnutí bylo závislé na nadpolovičním písemném souhlasu občanů – voličů. Jednotliví poslanci obcházeli ve svých volebních obvodech občany, vysvětlovali důvody k integraci. Občané projevíli svůj souhlas nadpoloviční většinou. Na základě toho došlo k 31. 12. 1975 ke zrušení MNV.“ Tolik citace z kroniky o integraci Drahotuše do Hranic. Integrace trvá dosud.

Budova bývalé radnice, kde byly kanceláře místního národního výboru, mateřská škola a pošta, 70. léta 20. st. Osadní výbor Drahotuše

Zápis k roku 1976 začíná opět informací o integraci: „Od 1. 1. 1976 jsou Drahotuše součástí města Hranic. Nový název jest Hranice IV – Drahotuše. Zřízeny Občanské výbory č. 21 (s. Vlast. Hilscher) a č. 22 (s. Leo Němeček). Do těchto občanských výborů zvoleni dosavadní poslanci MNV; k Občanskému výboru 22 přísluší osada Rybáře. Územní rozdělení místní části na OV – dělicí čarou je Hrabovský potok, který protéká Nábřežní ulicí pod Nádražní směrem k Nákupnímu středisku a vlévá se do potoka Zavrbečné. Členy Rady MěNV: s. Vlast. Hilscher, s. Štěpánka Hališková, s. Leo Němeček.“

Podle kroniky byl v tomto roce zřízen veřejný rozhlas do nově budovaných částí Drahotuše. Bylo pokračováno ve výstavbě mateřské školky. Byl zřízen vodovod na Rybářích. TJ Sokol se ujal nedokončených akcí a dokončil výstavbu klubovny na kurtech a klubovnu na sokolském hřišti. „Integrací se získal celodenní pracovník Lev Šterba, který udržuje vzorný pořádek na náměstí. O vysazení ploch květinami se starají Technické služby města Hranic.“

Druhá polovina sedmdesátých let

V roce 1977 se jeví zajímavým zápis o železniční stanici Československých drah (formulace jsou typické pro tehdejší dobu): „Železniční stanice ČSD plní své úkoly. Bylo naloženo 87 921 tun, tedy o 2 014 tun více, než bylo v plánu; odstaveno bylo 2 293 vozů. Stanici projelo 67 553 vlaků. Bylo prodáno 30 914 jízdenek. Celkový stav pracovníků je 24. Brigádnícky odpracovali celkem 830 hodin a pro NV placených 1 045 hodin. Od března bylo započato s přestavbou zabezpečovacího zařízení a rekonstrukcí elektrického osvětlení. Nové zařízení bylo uvedeno do provozu o dva měsíce dříve. Toto nové ústřední stávedlo, elektromechanické zabezpečovací zařízení s prvky releového zabezpečovacího zařízení obsluhuje jeden člověk, a to výpravní vlaků. Dříve jej museli obsluhovat tři – byly čtyři směny – tj. 12 lidí. Tato značná úspora lidí byla převedena na jiná pracoviště a někteří přešli i do jiných oborů. Záslouhou naší socialistické společnosti pod vedením KSČ, plněním závěru

Nová výstavba rodinných domků v Nerudově ulici, 70. léta 20. st. Osadní výbor Drahotuše

*Drahotušská knihovna, 70. léta 20. st.
Osadní výbor Drahotuše*

XV. sjezdu a růstem nové techniky dostalo se i na naši malé železniční stanici Drahotuše tohoto zlepšení. Moderní zařízení bylo dáno do provozu k 60. výročí VŘSR.“

Na kluzišti v tomto roce pokračovala výstavba šaten. Je jen škoda, že všechny tyto budovy (šatny na kluzišti, klubovny na kurtech a na hřišti) nebyly tehdy zkolaudovány, byly prakticky černými stavbami a napravovat se tento stav začal až po roce 2003.

Od roku 1976 byla v samostatné budově umístěna školní jídelna. Tehdy se v ní připravovalo jídlo pro 120 dětí z mateřské školy a téměř 300 dětí základní školy.

Pohled na centrum Drahotuš od kostela západním směrem, 70. léta 20. st. Osadní výbor Drahotuše

V roce 1977 se v zápisu o dění ve škole dočteme, že byla zpracována studie na rozšíření školy v rozsahu 9 milionů Kčs – to je na tehdejší dobu opravdu hodně peněz. K 1. září 1977 byla dokončena a dána do provozu nová budova mateřské školy.

V roce 1978 došlo k tragédii na železnici, 18. února byl signalista Ludvík Kolář při prohlídce výhybky zachycen vlakem a usmrčen. Dne 1. července 1978 se rozpadla hudební skupina, kterou do března vedl Václav Janda – podle kroniky pro problémy mezi souborem a zřizovatelem.

V Jednotě se v tomto roce zřejmě potýkali se zásobováním, protože i v kronice je zapsáno, že jsou problémy s hovězím masem, nebyla uspokojena poptávka po sportovních potřebách, automatických pračkách a dětských punčocháčích. Podle kroniky se zlepšila situace v sortimentu sýrů a prodeji jižního ovoce a zásobování bramborami bylo plynulé.

V roce 1979 si kronika připomíná 75. výročí vzniku tělovýchovné jednoty Sokol. Dne 26. června 1979 se po silném dešti a bouři rozvodnil Uhřínovský potok a zatopil ulici Nádražní a Novosady. Hrabovský potok zaplavil Nábřeží a Novosady. Voda vnikla do sklepů, chodeb, dvorků domů na Novosadech. V Nádražní ulici byla přerušena doprava pro silný proud Hrabovského potoka. Nově regulované řečiště bylo zaplněno po okraj.

Osmdesátá léta

Také v roce 1980 se v průmyslové prodejně Jednoty nedostávala řada zboží: barevné televizory, pračky, ledničky, kamna, výrobky z plechu, smaltované nádobí, kuchyňské potřeby, hřebíky, pletivo, sklo, porcelán, saponátové tuzemské výrobky. Vzhledem k tomu, že se tento stav dostal až do zápisu v kronice, asi se nedal přehlédnout.

Pohled na Drahotuše od severu, 70. leta 20. st. Osadní výbor Drahotuše

V rámci Sokola již v 70. letech fungoval oddíl ledního hokeje, pravděpodobně s nejrůznějšími přestávkami, protože v některých letech se o něm kronika zmiňuje, ale některé roky nikoliv. Dne 10. září 1978 byl obnoven hokejový oddíl. Jeho hráči a členové byli zároveň členy různých tělovýchovných jednot (JZD Podlesí, TJ Sokol Drahotuše, TJ Sigma Hranice a dalších). Při TJ Podlesí fungoval také šachový oddíl.

Z 9. na 10. května 1980 se někdo pokusil vyloupit poštu, ale k vypáčení pokladny nedošlo. Zloděj odešel pouze s drobnými ze stolu vedoucí pošty.

V roce 1980 se opět konalo sčítání lidu. Drahotuše tehdy měly 1 701 obyvatel, Rybáře 30 obyvatel. Kronika bohužel neuvádí žádná další čísla.

V roce 1981 bylo JZD sloučeno s JZD Jezernice a přesídlilo tedy do této tehdy místní části Lipníka nad Bečvou. Družstvu se nedařilo v tomto roce splnit plán, podle kroniky to bylo zaviněno špatnými klimatickými podmínkami.

V roce 1981 se opět konaly volby do zastupitelských sborů (zajímavé je, že o volbách v roce 1976 se kronika nezmiňuje). Předsedou MěNV v Hranicích se stal Vítězslav Hons st. z Drahotuše.

V březnu 1981 organizoval pionýrský oddíl školy ve spolupráci s Nemocnicí Hranice ve Starém Městě zimní pionýrský tábor. Mateřská škola byla umístěna ve dvou budovách, č. 2 na náměstí a v budově bývalého MNV.

V roce 1982 byly dokončeny a odevzdány do užívání tři bloky tzv. bytovek v Tyršově ulici. Vybudovalo je Okresní výstavbové bytové družstvo Přerov, uživatelem bylo Stavební bytové družstvo Hranice.

V roce 1983 bylo vybudováno hřiště na školní zahradě, za školou. V ulici Nádražní byly zbourány rodinné domy „u cisterny“ z důvodu zlepšení průjezdnosti této ulice.

V tomto roce slavil ochotnický soubor Tyl 120. výročí založení Sdružení divadelních ochotníků. Slavnosti k tomuto výročí začaly průvodem masek před Anenskou poutí.

V roce 1985 se opět vylila Bečva, a to 17. a 18. srpna. Byla zaplavena cesta na Rybářích (u zvoničky do výše půl metru), voda vystoupala téměř na úroveň povodně v roce 1960, kdy podle pamětníků byl nejvyšší stav vody.

V roce 1986 se konaly volby do zastupitelských orgánů – bez překvapení, všichni kandidáti navržení Národní frontou byli zvoleni. Volby se konaly 23. a 24. května 1986, účast 99,66 % (nevolili 2 lidé).

Došlo k renovaci parku za kostelem sv. Vavřince. V parčíku u autobusové zastávky našel své místo snad zbytek středověkého pranýře, kámen, který byl původně u zbouraného domu č. 51 směrem na Rybáře.

V Jednotě dosahovali během Velikonoc nebo Anenské pouti rekordních tržeb, podle kronikářky to svědčí o rostoucí životní úrovni.

V roce 1986, 14. srpna, zkoušeli na letišti v Drahotuších svazarmovci pod

Sklizeň sena na ploše letiště v Drahotuších, prováděná JZD, 1976. Osadní výbor Drahotuše

Rybáře, 70. léta 20. st. Osadní výbor Drahotuše

vedením Radima Zapletala model středověkého vrhacího praku, stříleli bečkami s vodou. Ve zkouškách se pokračovalo od poloviny září do poloviny října. Prak byl potom umístěn před hradem Helfštýnem.

Drahotušský rodák Václav Janda, který vystupuje pod jménem Dalibor Janda, získal v roce 1986 v anketě Mladého světa Zlatý Slavík 1. místo.

V roce 1987 se dožila 100 let Marie Fukalová, rodačka z Drahotuš, která posledních 14 let žila v Domově důchodců v Pavlovicích.

V roce 1988 se objevuje v kronice zápis o odsunu sovětských raket kratšího doletu z území ČSSR – rakety byly do vlaků nakládány v Hranicích.

Rok 1989

Události listopadu 1989 a změny se nevyhnuly ani Drahotuším. V Hranicích vzniklo Občanské fórum jako jedno z prvních v Severomoravském kraji, první demonstrace na náměstí se konala už 23. listopadu. Dne 16. prosince bylo ustaveno Občanské fórum v Drahotuších, mluvčím se stal MVDr. Pavel Krejčířík. Diskuse s občany (diskusí bylo celkem pět) se konaly během zimních měsíců v sále kina Mír. Hlavním bodem jednání byla anketa, která se mimo jiné ptala na

Bistro Janka v Hranické ulici. Soukromá sbírka

to, zda občané souhlasí s osamostatněním Drahotuš od Hranic. Výsledek ankety byl takovýto: pro samostatné Drahotuše bylo 326 hlasů, pro místní část Hranic 6 hlasů a 5 hlasů bylo neplatných.

Z Drahotuš byli do pléna Městského národního výboru v Hranicích kooptováni noví poslanci za OF – Lumír Fojtík, MVDr. Pavel Krejčířík, Oldřich Sedláček, Jan Staškovan, poslanecký mandát složili ing. Josef Strílka, Olga Benešová, Otakar Kučmerčík, Václav Zuzik.

Rokem 1989 končí zápisy Marie Klvaňové a kronika 13 let psána nebyla.

Motorest U smrku. Soukromá sbírka

Devadesátá léta

Od roku 1990 byla kronika doplněna až po roce 2003. Aby se 13 let mezi rokem 1990 a 2002 nestalo jen bílým místem v kronice, pokusili jsme se zpětně dohledat a doplnit události let minulých. Bylo to však složité a sbírání informací a podkladů trvalo téměř rok. Další čas zabralo jejich třídění a přepsání do kroniky, která se i nadále píše ručně. Zřejmě se nepodařilo postihnout všechno, co se za těch 13 let v obci událo, ale i tak se pokusím některé události zmínit.

Jediné, co se nezměnilo, je fakt, že Drahotuše jsou stále místní částí Hranic. V porevoluční době, kdy okolnosti i zákony rušení integrací přály a řada obcí v okolí (i mnohem menších než Drahotuše) se osamostatnila, se to z mnoha důvodů nepovedlo (důvodem snad byly výpočty, podle kterých by se údajně samostatnost obce nedala financovat, nebo nadcházející plynofikace obce a nutnost jejího financování, nebo ještě další důvody, o kterých je ale možné jen spekulovat). Vhodný čas k odtržení tak uplynul, a když se znovu objevily tyto snahy v roce 1999, už to po změně zákona o obcích nebylo možné.

Místo do pléna městského národního výboru se v roce 1990 volilo do zastupitelstva města. Ke komunálním volbám v Drahotuších přišlo 74,7 % oprávněných voličů. Do nového zastupitelstva byli z Drahotuš zvoleni Josef Ůlehla a Miroslav Nehyba.

Bylo založeno mnoho nových firem (Pony auto – Oldřich Sedláček, Pavel Pilar Ško-

Obchod Mirka v Hranické ulici. Soukromá sbírka

da auto, Auto-Drei, VaK STAV), svou činnost zahájila řada malých živnostníků.

V roce 1991 byla zahájena velká privatizace. Byly vráceny budovy v restituci, týkalo se to například restaurace U Myšků, kde měl svoje zázemí divadelní soubor Tyl. Ochotníci se bohužel se svým bývalým kolegou nedohodli na podmínkách existence a od té doby prakticky dosud hledají podobně ideální zázemí.

Povodeň v r. 1997 a její následky na Rybářích. SDH Drahotuše

V devadesátých letech už nebyly jednotné volby do „zastupitelských orgánů“, v roce 1994 se opět konaly volby komunální, tedy do městského zastupitelstva. Z Drahotuš byli členy zastupitelstva Miroslav Nehyba a MVDr. Pavel Krejčířík (za Občanskou demokratickou stranu), Josef Ůlehla (koalice LSNS a Svobodných demokratů-Občanského hnutí).

V letech 1993–1995 byly Drahotuše plynofikovány. V těchto letech také narůstal automobilový provoz a křižovatka silnice I/47 (zvaná „U smrku“) se stala nebezpečným místem.

V roce 1994 byly v Drahotuších čtyři obchody s potravinami: Potraviný Michaela, Potraviný Vavříková na náměstí, Potraviný Mirka v Hranické ulici a Jednota. Cukr krystal se prodával za 13,80 až 15,70 Kč, chléb kmínový za 11,40 až 12 Kč, máslo za 19,80 až 20,40 Kč.

Při základní škole byl založen klub juda, který vedli Olga a Marek Nádvorníkovi – oddíl působil v Drahotuších do roku 2001, potom se přestěhoval do Hranic a změnil název. Klub patřil k nejlepším v republice.

V roce 1996 se odehrála zajímavá událost v okolí Drahotuš – byl zde několikrát spatřen medvěd, který také poničil pár včelích úlů.

Rok 1997 byl rokem velkých povodní na Moravě – zatímco samotné Drahotuše nebyly více postiženy, na osadě Rybáře se povodně krutě podepsaly. Některé obyvatele Rybář evakuoval vrtulník. Velká voda strhla lávku přes řeku Bečvu a voda sahala až ke krávinu u silnice I/47. Bohužel došlo i k obětem na životech – 9. čer-

vence byla nalezena pod troskami svého domu, který se pod náporom vody zřítíl, paní Božena Maléřová. Odmítla evakuaci a to se jí stalo osudným. Škody napáchala povodeň také zemědělcům – Drahotušská zemědělská a. s. měla pod vodou přes 300 hektarů pozemků, na kterých tehdy hospodařila.

V roce 1998 se zase volilo – kromě voleb komunálních se

Prodejna aut Pavla Pilaře na náměstí. Soukromá sbírka

Dům čp. 55 na náměstí osvobození, dnes restaurace Smokie

Firmu na revize a opravy hasicích přístrojů založil A. Vymětalík v Hranické ulici. Soukromá sbírka

konaly i mimořádné volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Z Drahotuš byl členem městského zastupitelstva v Hranicích Josef Ůlehla.

V říjnu tohoto roku byla položena zámková dlažba na chodníku v Hranické ulici. Na podzim byla také slavnostně otevřena nová lávka přes řeku Bečvu na Rybářích – byla zčásti financována ze sbírky v nizozemském Voorburgu (partnerské město Hranic).

V roce 1999 byl v Drahotuších ustanoven tzv. „územní aktiv“, který měl být prostředníkem mezi občany místní části a vedením města. Jeho předsedou se stal Lubomír Kleiber. Na nádraží v Drahotuších byla za přítomnosti předsedy vlády ČR Miloše Zemana zahájena výstavba železničního koridoru – jednalo se o modernizaci tratě z Přerova do Hranic (patří k nejzatíženějším v republice). Zároveň bylo při této investiční akci přestavěno celé kolejiště ve stanici a také vybudován podchod na 2. nástupiště.

Ve 2. čtvrtletí roku 1999 začalo město Hranice uvažovat o výkupu pozemků pro výstavbu průmyslové zóny. Pozemky z větší části ležely na katastru Drahotuš. Během roku 1999 a 2000 byly postupně vykoupěny pozemky a 12. září 2000 byla zahájena v průmyslové zóně výstavba technologického centra společnosti Philips. Tato výstavba byla doprovázena kauzou kolem pozemků Markéty Regecové, která přerostla do celostátní mediální aféry. Paní Regecová nesouhlasila s cenou za pozemky a byla vystavena neadekvátnímu tlaku nejen ze strany vedení města.

Ze svého domu u křižovatky „U smrku“ se vystěhovali manželé Poppovi – jejich dům musel ustoupit výstavbě kruhového objezdu, který vyřešil tuto nebezpečnou křižovatku, přezdívanou „křižovatka smrti“.

Po roce 2000

V roce 2000 se poprvé konaly volby i do krajských zastupitelstev. Z Drahotuš se krajskými zastupiteli stali MVDr. Pavel Krejčířík a MUDr. Ivan Sumara.

V srpnu 2000 byl na další frekventované křižovatce u Drahotuš „U Jakuba“ instalován tzv. mobilní rondel (mělo jít o jednoduchou stavební úpravu na zkoušku), začalo se také s výstavbou velkého rondelu „U smrku“. „Malý rondel U Jakuba“ byl později, v roce 2001 upraven a zůstal zachován.

V roce 2002 byly opraveny varhany v kostele sv. Vavřince.

V roce 2002 se uskutečnily opět komunální volby – zastupitelem z Drahotuš je

znovu Josef Ůlehla. V únoru 2003 byl personálně obnoven územní aktiv, podle novely zákona o obcích se mu začalo říkat osadní výbor. Předsedkyní byla zvolena Vlasta Zapatová. Osadní výbor začal svou činnost anketou mezi lidmi – ptal se, co jim v obci vadí, co by rádi změnili, k čemu mají připomínky

Město Hranice začalo nově přistupovat ke svým místním částem – vyčlenilo určitou částku z rozpočtu, o jejímž použití rozhoduje osadní výbor. Během let 2003–2006 tak byly vybudovány průlezky pro malé děti na náměstí, včetně dokončení studny, plynofikována hasičská zbrojnice, opraveny zastávky, rekonstrukci prošel prostor na náměstí před kostelem a kolem kostela. Byl vybudován chodník kolem rondelu U Jakuba, část finančních prostředků šla i na rekonstrukci a dobudování školního hřiště a další větší či menší opravy. V roce 2003 začal osadní výbor vydávat půlročně zpravodaj Drahotušské novinky.

V roce 2003 se konala první veřejná schůze na téma kanalizace. Následně se začínaly hledat zdroje financování. Investorem se stala společnost Vodovody a kanalizace, která získala dotaci z fondů Evropské unie. Osadní výbor také obnovil nebo znovu zavedl pořádání řady kulturních akcí – například oblíbený lampionový průvod k výročí 28. října, předvánoční koncerty v kostele sv. Vavřince, ve spolupráci se školou pak oslavu Svátku matek. Od roku 2003 je také znovu ustanovena kronikářka obce, je jí PaedDr. Alena Balódyová.

Po volbách v roce 2006 je opět předsedkyní osadního výboru Vlasta Zapatová.

Podle ankety z roku 2003 občané Drahotuš stále touží po samostatné obci, právní a personální problémy však zatím nenacházejí řešení. To bude možná nalezeno v budoucnosti, kdy se najde někdo, kdo samostatnosti naší obce bude věnovat svůj čas, své znalosti a svou energii. Obec s tak bohatou historií si to určitě zaslouží.

Holičství – kadeřnictví Regecová před opravou. Soukromá sbírka

Drahotuše za 1. a 2 světové války

Miroslav Černý

1. světová válka (1914–1918)

Oficiální zprávu o tom, že 28. července 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku, přijímali drahotušští občané s velkým pohnutím, obavami i pláčem. Shromažďovali se na náměstí i v ulicích a do pozdních večerních hodin rozebírali nastalou situaci. Přitom si kladli otázky, kteří muži budou nejdříve povoláni k vojsku, jak se budou žít ženy s dětmi, zda přijde velká bída apod. Že všechny jejich úvahy a starosti byly opodstatněné, ukázaly už nejbližší dny.

1914

Po urychleném narukování dvaceti branců došlo v srpnu k odvodům všech mužů do 42 roků věku. Sedlákům začala armáda odebírat koně, bez nichž se jen těžko mohlo obdělávat pole a úspěšně hospodařit. V září už se objevili v Drahotuších cizí vojáci, a to příslušníci 56. pluku z Wadovic, pro něž se musely uvolňovat soukromé byty, stodoly, sýpky a stáje. Také se jim kromě bytů ředitel a školník dala na příkaz nadřízených orgánů k dispozici celá nová budova školy, která byla teprve před dvěma roky dána do provozu. Přes tento brutální zásah se ale ve výuce provizorně pokračovalo, nejprve

Na náměstí před sakristií je vidět 1. kompanii pluku č. 56, 23. 11. 1914. ŘKFÚ Drahotuše

Důstojnictvo pluku č. 56 v den narození Františka Josefa I. 1. Oberstleutnant E. von Ziegler, 2. starosta Jan Procházka, 3. P. František Příkryl, důstojnický sbor, 4. kapitán Hromádka 18. 8. 1915. ŘKFÚ Drahotuše

v římskokatolickém kostele, pak v bytech starosty Jana Procházky a několika obětavých místních občanů. Dalším ústupkem, který si vojenská správa na obci vynutila, bylo uvolnění některých luk poblíž osady Rybáře k pravidelnému výcviku vojáků.

1915

Ve snaze zajistit obyvatelstvu trpícímu válečnými poměry plynulé zásobování byly zavedeny od dubna lístky na chleba a mouku. Příděl pro jednu osobu na den činil 200 g mouky nebo 280 g chleba (zemědělci si mohli ponechat 300 g mouky denně). Lístky se vydávaly na následující týden a měly platnost jen s razítkem obecního úřadu. Bez nich se chléb ani mouka nesměly nikde prodávat. Poněvadž chléb vyrobený z kukuřičné mouky dovážené z Uher nebyl dostatečně kvalitní, konzumovaly se velmi často brambory.

Dne 13. května prošlo Drahotušemi kolem 15 000 vojáků, což vyvolalo u občanů pocity úzkosti a strachu. Ty se ještě znásobily, když byli povolováni k odvodům muži do 50 let a začal se tím projevovat nedostatek pracovních sil v průmyslu i zemědělství. Lidé se totiž zcela oprávněně obávali, že se z polí nesklidí úroda a nebude dostatek potravin. Zatím však nepociťovali žádnou újmu, neboť chléb a mouku si mohli koupit v obchodech na lístky a kromě toho měli možnost si zatím obstarávat jídlo v dostatečném množství ve vojenské kuchyni, která byla umístěna na dvoře místní školy.

V červenci se vyskytl v Drahotuších první případ nebezpečné cholery, které se každý obával. Aby se toto zákeřné onemocnění dále nešířilo, byla zavedena různá opatření, mezi něž patřil také zákaz návštěv všech místních hostinců. Dodržování tohoto zákazu přísně kontrolovaly vojenské stráže.

V září byl z Hranic převezen do Drahotuš dřevěný kříž vysvěcený hranickým farářem P. Josefem Glabaznou. Do tohoto kříže zatloukali občané hřeby různé hodnoty a tím poskytovali příspěvek pro válečné účely. Koncem října se odstěhovali z Drahotuš příslušníci 56. pluku a místo nich se zde zase ubytovali vojáci dělostřeleckého pluku č. 36 z Kolomyje.

1916

Na začátku roku se snížil přiděl mouky, čím dál více se projevoval také nedostatek cukru. Bylo to způsobeno tím, že se tato poživatina hodně vyvážela do Švýcarska výměnou za jiné zboží. Aby nakupování cukru bylo pravidelné, vydávaly se spotřebitelům zvláštní poukázky, jimž se brzy začalo říkat „cukřenky“. Na ně připadl každé osobě 1 kg cukru na měsíc. Listkový systém se ale neomezil jen na chléb, mouku a cukr. Také prodej pražené kávy byl omezen. Jedna osoba starší čtyř let měla nárok na 3/8 kg na osm týdnů. Ke konci roku došlo ještě k dalším nepopulárním opatřením. V důsledku podstatného snížení výroby piva mohly hostince čepovat jen tři hodiny denně (od 19 do 22 hod.). Třikrát týdně (pondělí, středa a pátek) se nesmělo ve veřejném stravování ani v domácnostech používat k přípravě jídel maso, o sobotách navíc žádné tuky. Zhoršující se zásobování potravinami nedoléhalo však pouze na civilní obyvatelstvo, ale čím dál více trpěli i vojáci. Dostávali jen snídaní a oběd, což naprosto nedostačovalo.

Západní konec náměstí se skupinou vojáků, 2. desetiletí 20. st. Sběrka M. Černý

Od 1. května byl po vzoru Německa zaveden tzv. letní čas, kterážto úprava znamenala posunutí hodinových ručiček o jednu hodinu dopředu. Všechny úřady, živnosti i domácnosti se této změně, která byla vyhlášena na přechodnou dobu, musely přizpůsobit. Taktéž se museli občané podříditi nařízení o sběru různých věcí, vyrobených z mědi, mosazi, cínu a niklu. Sběrka sloužila zbrojnímu průmyslu a byla organizována pod heslem „Pro patria 1914–1916“. Niklové dvacetihaléře byly stahovány z oběhu a byly nahrazeny železnými.

Podle výnosu Okresního hejtmanství v Hranicích z 29. května 1916 bylo zakázáno mládeži do 17 let pohybovat se na veřejných prostranstvích v létě po 21. hodině a v zimním období po 19. hodině. Bez doprovodu rodičů nesměli mladí lidé navštěvovat hostince či kavárny a nesměli kouřit.

V říjnu byly pořádány akce „Obětní dnové“ ve prospěch vdovského a sirotčího fondu, invalidního fondu a sdružení pro potírání tuberkulózy. Do těchto akcí byly zapojeny i žákyně drahotušské školy, které prodávaly odznaky, květiny a pohlednice. V tomtož měsíci byl nadřízeným orgánem vydán časově neomezený zákaz osvětlovat hroby na hřbitovech svíčkami, důvodem byla maximální úspora tuků. Dodržování tohoto úředního nařízení kontrolovaly hlídky složené z vojáků a četnictva.

V obci se objevil první případ onemocnění skvrnitým tyfem a vyskytly se zde i černé neštovice. Jako určité preventivní opatření se jídlo a všechny potřebné věci podávaly postiženým oknem. Dozorem byl pověřen jeden voják.

Poněvadž armáda potřebovala další posily, prováděly se přísné odvody, při nichž se povolával každý muž do 50 let i s nějakým tělesným poškozením (ztráta prstů na rukou nebo slepota jednoho oka).

1917

Ve snaze regulovat a zajistit pokud možno pravidelné zásobování obyvatelstva potravinami, byla v tomto roce ustavena pětičlenná komise složená ze zástupců obce, vojáků a četníků. Ta prováděla také domovní prohlídky, aby odhalila a zabavila nadměrné zásoby. Přes tyto kontroly však lidé usilovně sháněli potraviny všeho druhu a platili za ně čím dál většími částkami peněz. Vedle zemědělských produktů se stupňoval zároveň i nedostatek uhlí, petroleje, textilu a obuvi. A lidé se tak museli hodně usklonnovat, chodili v botách s podrážkami pobitými železnými cvoky nebo plíšky, někteří chudobnější dokonce v dřevácích. Na petrolej a uhlí se zaváděly přídelové poukazy. Protože však přiděl uhlí byl velmi malý, občané si opatrovali všemožně na topení dřevo a často sbírali i bez souhlasu majitelů v lesích roští.

Dne 9. září 1917 byl císařským výnosem zrušen „Válečný dohlédací úřad“, který byl zřízen hned na začátku války. Jeho úkolem bylo sledovat chování občanů, provádět jejich zatýkání a odsouzení.

Učitelé a žáci vyšších ročníků pomáhali zemědělcům při polních pracích, museli sbírat a sušit listí jahod, malin, ostružin, kopřiv a jitrocele. Také chodili do lesa na jahody, borůvky a houby, aby tím aspoň částečně pomohli zbídačenému c. k. hospodářství. Učitelé byli kromě pedagogické činnosti vysíláni jako komisaři (společně s vojáky a odhadcem-rolníkem) při zjišťování stavu dobytka, píce, zásob obilí, brambor a mouky. Podíleli se rovněž na organizování a provádění různých peněžitých sbírek, např. pro Červený kříž, na zřizování vojenských útulen, pomoci vdovám a sirotkům.

Ke konci roku zabavili vojenští „exekutoři“ v kostele církve římskokatolické cínové píšťaly z varhan a zvon-umíráček. Ostatní zvony se podařilo zdejšímu faráři ThDr. Františku Příkrylovi zachránit.

1918

V roce 1918 byli obyvatelé Drahotuš značně vyčerpaní dlouhotrvajícími válečnými poměry. Vládl nedostatek potravin, jejich ceny se stále zvyšovaly. Vojáci chodili po okolních vesnicích, prosili o chléb nebo řepu, často si opatřovali nějaké jídlo krádežemi. Školní vyučování neprobíhalo podle učebních plánů, ze sedmi učitelů zbyli jen tři. Dva pedagogové museli narukovat, dvě učitelky byly přemístěny do Hranic.

V červenci byl ze střechy římskokatolického kostela odebrán pro válečné účely měděný hromosvod a nahrazen železným. V říjnu mnoho zdejších občanů postihla epidemie „španělské chřipky“, desítky lidí na ni umřely.

Všestranná bída, strach z nakažlivých nemocí a ustavičná starost o své blízké, bojující na frontách, sužovaly drahotušské občany až do 28. října, kdy byl mezi mocnostmi uzavřen mír a tím skončila ona strašná čtyři roky trvající světová válka.

První zpráva o vyhlášení samostatnosti Československa byla v Drahotuších zachycena na nádraží v noci z 28. na 29. října 1918. Začala se šířit velkou rychlostí nejen v celé obci, ale i po okolních vesnicích. Předávání této úžasné informace obstarávali dobrovolní poslové, kteří zajížděli do širokého okolí na jízdních kolech.

Od samého okamžiku zachycení radostné zvěsti vycházeli lidé ze svých domovů a ve velmi početných zástupech provolávali slávu nově vzniklé republiky. Všude kolem bylo slyšet jásot, nadšené výkřiky, zpěv a vyhrávání muzikantů. Večer následujícího dne – 30. října 1918 byl uspořádán velkolepý lampiónový průvod, který za doprovodu místní dechové hudby a zpěvu národních písní procházel jednotlivými částmi obce. Domy byly vyzdobeny prapory a takřka všechny byly plně osvětleny petrolejovými lampami nebo svíčkami. Po skončení průvodu se lidé shromáždili na náměstí před budovou radnice, z jejíhož okna k nim promluvil drahotušský občan František Komárek, kandidát studia filozofie. Na konec celé mohutné a neopakovatelné manifestace zazpívali všichni účastníci s obrovskou radostí i pohnutím národní hymnu Kde domov můj a Slovan jsem a Slovan budu.

Během 1. světové války odešlo na vojnu z Drahotuš a Rybář na tři sta mužů, z nichž více než desetina se nevrátila (padli na bojištích, zemřeli v nemocnicích, zůstali nezvěstní).

Po stránce materiální nejvíce utrpěla nová budova školy. Škody zde způsobené – na vnitřním zařízení, omítkách, ve fondu učitelské a žákovské knihovny atd. byly odhadnuty na 91 000 Kč.

2. světová válka (1939–1945)

1939

Okupací Čech a Moravy německou armádou, k níž došlo 15. března 1939, a následným zřízením protektorátu se začal měnit život i drahotušským občanům. Už 20. března byl vyvěšen na budově radnice prapor s hákovým křížem, 5. dubna bylo úředně vyhlášeno povinné odevzdání všech střelných zbraní. Byly rozpuštěny politické strany,

rovněž byly zrušeny některé spolky. Místo nich byla založena nová jednotná organizace „Národní souručenství“, jež měla i podle naléhavé výzvy prezidenta Emila Háchy stmelovat všechny vrstvy národa. Pro mládež byl zřízen také nový spolek „Kuratorium mládeže“, jenž se zaměřil na tělovýchovu a měl nahradit činnost TJ Sokol, Orel a Dělnické tělocvičné jednoty.

Farář církve česko-moravské (dříve československé) v Drahotuších František Sedláček byl 1. září 1939 zatčen jako rukojmí a odvezen německou státní policií do sběrného tábora ve Štěpánově u Olomouce. V témže táboře byl internován také zdejší kaplan církve římskokatolické P. Václav Otáhal.

Kvůli rovnoměrnému zásobování obyvatel byly zavedeny od 1. října lístky na potraviny a samozásobitelům bylo nařízeno odvádět z domácích porážek vepřů určité množství sádla. O měsíc později byly vydávány odběrné poukázky i na uhlí, v prosinci na nákup textilu, tzv. šatenky.

V úřadech i ve školách byl zaváděn povinně německý jazyk, rovněž všechny orientační tabulky se od prosince upravily na německo-české. Státní zaměstnanci nad 55 let byli penzionováni a na jejich místa byli dosazováni většinou občané německého původu. V rámci těchto změn byl i místní lékař MUDr. Emerich Katzer ustanoven okresním lékařem. Rovněž obsazení zastupitelstva na radnici v Drahotuších se změnilo, jeho členy se stali Josef Röder a Theodor Körber.

Aby byla zajištěna ochrana před leteckými útoky, bylo nařízeno neuvádět do provozu veřejné osvětlení a zatemňovat okna obytných místností. Také vyšel zákaz poslechu vůči Němcům nepřátelského zahraničního rozhlasu. Neuposlechnutí těchto úředních nařízení se trestalo peněžitými pokutami, v některém případě i vězením. Měnily se dopravní předpisy, motorová vozidla a cyklisté museli jezdit po pravé straně.

1940

Od června se zaváděly čtyřčlenné noční hlídky, jichž se museli zúčastnit všichni muži od 18 do 65 let. Dva členové této hlídky konali službu u telefonu na radnici, dva měli dozor na náměstí a v ulicích. Obecní tajemník Jaroslav Látal byl z politických důvodů vzat do vazby, na jeho místo byl přidělen Adolf Štátný, bývalý rotmistr československé armády. Svátky Cyrila a Metoděje, Mistra Jana Husa, Petra a Pavla byly úředně zrušeny a na ně připadající dny byly prohlášeny za pracovní.

Nenávist německých úřadů vůči občanům židovského původu se začala stupňovat, byl prováděn soupis jejich veškerého majetku. Také došlo k pokračování v systematickém poněmčování. Ulice 28. října

Prohazování sněhových závějů na okresních silnicích a obecních cestách. SOKa Přerov

byla přejmenována na Theodor-Körnerstrasse, ulice Palackého na ulici Boženy Němcové a Tyršovy ulice na Ludwig-Jahnstrasse. Během školních prázdnin proběhl kurz německého jazyka pro učitele obecné a měšťanské školy v Drahotuších, k nimž se připojili také učitelé škol v Klokočí, Milenově, Slavíči, Hrabůvce a Uhřinově. Kurz vedl profesor reálného gymnázia v Hranicích Antonín Hendrych.

Podle výnosu nadřízených orgánů museli zemědělci a drobní chovatelé plnit povinné dodávky mléka a vajec, zakázáno jim bylo neodůvodněné vybíjení slepic, a to pod pokoutou až do výše 5 000 korun. Aby byla z polí řádně sklizena všechna úroda, bylo žákům vyšších ročníků zdejší školy uděleno na výpomoc v zemědělství jedno- až třídní volno. Projevoval se totiž nedostatek pracovních sil, hodně lidí bylo odesláno na práce do Německa.

Okresní péče o mládež v Hranicích společně s obecním zastupitelstvem v Drahotuších si udělala průzkum sociální povahy, na jehož základě vybavila čtyřicet nejpotřebnějších dětí šatstvem a obuví.

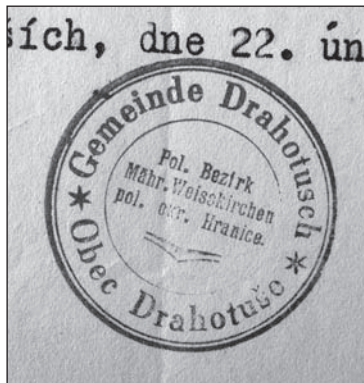
Počínaje církevním svátkem Všech svatých se nesměly na hřbitově ve večerních hodinách osvětlovat hroby svíčkami, zatemňování oken obytných místností nařízené v předešlém roce se ještě dále zpřísnilo.

1941

Do obce přijížděli vojáci německého dělostřelectva, ubytování jim bylo poskytnuto v soukromých domech, hostinských sálech a také obě školní učebny elokované přechodně na radnici jim byly dány k dispozici. Děla byla rozmístěna ve stodole Richarda Procházky a pod kůlnou rodiny Dohnálkových. Od února byli v budově farního úřadu církve římskokatolické ubytováni němečtí vojáci, kteří měli na starosti ošetřování koní. Na věži kostela sv. Vavřince byla s povolením konzistoře instalována poplachová siréna pro potřeby civilní obrany. V prostorách radnice byl zřízen protiletadlový kryt, jeho stavební úprava byla svěřena zednickému mistrovi Jaroslavu Olšinovi.

Tlak na postupnou likvidaci českého vlastnictví a následné poněmčování obyvatelstva neustále rostl. Už na začátku roku byl uspořádán kurz německého jazyka pro zaměstnance obecního úřadu, do penze byli postupně převáděni všichni legionáři z 1. světové války zastávající nějaké veřejné

funkce. Z drahotušských občanů museli „pro ztrátu důvěry“ opustit své zaměstnání ředitel obecné a měšťanské školy Jaroslav Lakomý, učitel Josef Krutílek, štábní strážmistr Rudolf Dočekal. Také František Pátík jako italský legionář nemohl setrvat ve funkci drahotušského starosty, tu předal svému nástupci Arnoštu Hallovi. Poněvadž byla centrálně rozpuštěna Česká obec sokolská, přestala fungovat i tělocvičná jednota Sokol v Drahotuších. Část jejího majetku byla před německými úřady utajena a uschována u členů i několika odvážných občanů.

Ve snaze ovlivnit české občany německou ideologií začalo se na frekventovaných místech protektorátu Čechy a Morava instalovat označení V (Viktoria), které mělo vyjadřovat neochvějnou víru nacistů v konečné vítězství ve válce. Tímto označením byla opatřena také okénka mnohých motorových vozidel. Když připadlo výročí neblahého 15. března 1939, jakož i den narozenin vůdce a říšského-

Sběr mandelinky bramborové, šk. rok 1942/1943. SOkA Přerov

ho kancléře Adolfa Hitlera, musely se konat oslavy s vyvěšením říšských a protektorátních vlajek. S cílem založit spolek pro spolupráci v Němci se pořádala veřejná schůze, ale občané Drahotuš se zachovali velice čestně a tak k tomuto záměru vůbec nedošlo. Odstranění nápisu na fasádě školní budovy „Pojď sem dítě, uč se moudrým býtí“ se však zabránit nepodařilo.

Pro říšskou brannou moc byly organizovány další odvody koní, což způsobovalo zemědělcům velké potíže a odrazilo se to následně i v zásobování. Na trhu se začal projevovat nedostatek brambor, pro jejich nákup byly proto zavedeny přidělové lístky. Následovalo i další opatření vedoucí ke zlepšení zásobovací situace. Každému občanovi, který obhospodařoval více než 0,50 ha zemědělské půdy (vlastní, nebo pronajaté) se předepisovala pod pohrůžkou trestu dodávka hovězího a vepřového dobytka.

V roce 1941 byl změněn dosavadní název měšťanská škola na označení hlavní škola, obce drahotušského školního újezdu dávaly zdarma sociálně slabým dětem oblečení a obuv. Také se jim umožňoval volný vstup na kluziště. Učitelé a žáci vyšších ročníků se zúčastňovali povinného sběru barevných kovů a léčivých rostlin.

Německý Červený kříž uspořádal mezi občany sbírky, státním zaměstnancům se příspěvek na jeho fond srážel přímo z měsíčního platu. Od 1. prosince 1941 byly zavedeny poukázky na kuřivo, neboli tabačenky, na něž měli nárok všichni muži od 18 let.

1942

Vzhledem k nepříznivému zimnímu počasí a pro nedostatek paliva (palivové dříví se prodávalo jen na přiděl) se ve škole od ledna až do začátku března nevyučovalo, žáci měli tzv. uhelné prázdniny. Také se začal projevovat čím dále větší nedostatek potravin. Východiskem z této svízelné situace měla být různá opatření, jako povinný osev polí mákem, sběr pecek z ovoce, zákaz prodeje kvašeného zelí i cukrovinek mimo lístky. Za těchto neblahých okolností proto stravovací komise při zdejší škole s velkou radostí uvítala dar 350 kg žitné mouky od Okresního pomocného výboru v Hranicích.

Začátkem února bylo z Drahotuš a okolních vesnic nasazeno na práce v Německu několik desítek mladých lidí ročníku narození 1924. Byli přiděleni do oblastí, které byly nejvíce poškozeny bombardováním. Mládež žijící v protektorátu byla zase vystavena velkému tlaku a měla se povinně organizovat v Kuratoriu zaměřeném na výchovu v duchu fašistické ideologie.

Dne 4. června 1942 zemřel po atentátu zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich, jeho nástupcem se stal četnický generál Kurt Daluege. V celé zemi zavládlo velké napětí, bylo vyhlášeno stanné právo. Z podnětu místopředsedy Theodora Kõrbra byla přejmenována ulice Komenského a Boženy Němcové na ulici Adolfa Hitlera, Zahradní na Erich-Kenvenoviczgasse.

Pro účely německého zbrojního průmyslu byly odebrány zvony z kostela sv. Vavřince, kaple sv. Anny a také Sboru církve českomoravské. Aby příslušníci wehrmachtu netrpěli tolik zimou, prováděly se pro ně sbírky teplého prádla a kožichů. Drahotušští občané však tyto akce moc nepodporovali.

1943

Pro vedoucí funkcionáře Civilní protiletecké obrany (CPO) byly od tohoto roku pořádány speciální kurzy, do její činnosti se zapojili i členové Svazu dobrovolných hasičů. Zvláštní komise kontrolovaly, zda skládky sena a slámy u zemědělců jsou řádně zajištěny pro případ vzniku požárů a zda z půdních prostor ostatních občanů jsou odstraněny všechny hořlavé materiály.

Proběhla důsledná evidence mužů od 18 do 65 let a žen od 17 do 45 let za účelem pracovního nasazení ve válečném průmyslu. V některých důležitých podnicích se pracovalo na tři směny, některé pro válku bezvýznamné závody se naopak uzavíraly. Studenti gymnázia (Jiří Nečas, Jaroslav Rýpar, Blahoslav Sedláček, Drahoslav Šobora, Miroslav Zlámal) byly zařazeny do tzv. Technische Nothilfe a odjeli na práce do Německa. Tam byli většinou využíváni k odklízování trosk po leteckém bombardování.

Výnosem Okresního úřadu v Hranicích bylo rozpuštěno obecní zastupitelstvo a pro vedení obce byla zřízena správní komise. Do ní byli jmenováni Arnošt Halla, Theodor Kõrber, František Navrátil, Antonín Zamazal a Josef Kračmar. Poněvadž se situace v zásobování čím dál více zhoršovala, dostali zemědělci nařizeno plnit přísné dodávky hovězího a vepřového dobytka, sádla z domácích porážek, brambor, obilí, vajec i máku. Lidé si kupovali potraviny za vyšší ceny na tzv. černém trhu a také je získávali výměnou za různé věci – šatstvo, obuv, cigarety aj. Za neohlášené pálení slivovice byly ukládány peněžité tresty, v některých případech mohl být viník potrestán i několikátým denním vězením.

Provoz na železnici byl velmi rušný, docházelo k ustavičnému přemísťování vojska, válečného materiálu a převážení uhlí do Rakouska nebo Itálie. Osoby církevních svátků se nesměly konat ve všední dny, ale jen o následující neděli. Zatemňování oken se dále zpřísnilo, byly prováděny namátkové kontroly. Aby se zamezilo poslechu nepřátelského zahraničního rozhlasu, bylo nařizováno odstranit z přijímačů krátké vlny.

1944

V obchodech se začínal projevovat nedostatek veškerého zboží, přiděl potravin na lístky se dále snížil. Lidé proto hodně konzumovali a zavařovali zeleninu i ovoce, dělali si zásoby. Pokud měli podmínky, obstarávali si a chovali na maso různé domácí zvířectvo. Měli totiž obavu, že brzy nastane hlad a vypuknou epidemie.

Došlo k uzavření některých středních škol, jejich studenti byli přidělováni na práce v zemědělství nebo ve válečném průmyslu. Hodně mladých mužů i žen bylo také odtransportováno na práce do Německa.

Dne 7. července 1944 v dopoledních hodinách ohlásila siréna poplach, který trval čtyři hodiny. Důvodem byl přelet asi 30 angloamerických letadel, který s sebou nesl nebezpečí bombardování a tím ohrožení zdraví a životů obyvatel. O dva dny později byl vyhlášen další poplach, během něhož museli věřící opustit bohoslužby v římskokatolickém kostele a vyhledat nějaký úkryt. Přelety angloamerických letadel byly častější, občas se ozývaly i detonace po bombardování. Občané začali mít strach, při opětovném zahucení sirény opouštěli své byty a schovávali se ve sklepích nebo utíkali do přírody. Také cestování vlakem bylo spojováno s určitým rizikem, neboť angloamerická stíhací letadla napadala lokomotivy a střelbou z kulometů je vyřazovala z provozu. Dne 13. října zažili drahotušští občané několikrát za den vyhlášení poplachu. V prostoru vojenských kasáren u severního nádraží v Hranicích bylo totiž svrženo několik desítek tříštivých bomb, také za obcí Velká i v úseku mezi Klokočím a prachárnami bylo slyšet mohutné detonace. Náletem v Hranicích došlo k usmrcení 14 lidí a byly způsobeny velké materiální škody.

Poněvadž se změnila válečná situace a postup sovětských vojsk západním směrem stále pokračoval, nadřízené protektorátní orgány prováděly různá opatření. Povolaly

Ze slavnosti svatého biřmování v Drahotuších 30. 6. 1943, vlevo P. Josef Brhel. ŘKFÚ Drahotuše

k pracovní povinnosti občany různých věkových kategorií a ti vykopávali na mnoha místech hranického okresu protitankové příkopy nebo stavěli z kamenů a objemných klád zátarasy. V Drahotuších tak bylo v jednotlivých ulicích postaveno pět barikád, jedna umístěna také pod železničním mostem na silnici vedoucí ke Klokoči a Milenovu, další pod železničním mostem na silnici k obci Velká. Při kopání zákopu u římskokatolického kostela bylo nalezeno hodně

Oslava B. Smetany v drahotušské škole, školní rok 1943/1944. SOkA Přerov

lidských kostí a tím se znovu potvrdilo, že se zde nacházel původní drahotušský hřbitov.

Aby obyvatelstvo bylo pravdivě informováno o osvobozovacích bojích a mohlo se připravovat na ukončení války, shazovala spojenecká letadla různé letáky. Jejich sbírání a čtení bylo však úřady zakázáno.

1945

Na začátku roku 1945 se stále pokračovalo v kopání protitankových zákopů a stavění barikád, na pomoc přijela i skupina mladých mužů z Prahy. Fronta se nezadržitelně blížila, lidé si hledali všelijaké nouzové úkryty a připravovali zásoby potravin. Také na bezpečných místech schovávali zlato, stříbro a různé cenné předměty. V únoru už začínaly po silnici směrem k Lipníku n.B. ustupovat první kolony německých vojáků. Doprovázely je i početné skupiny civilistů, které se bály pomsty sovětské armády za zločiny spáchané nacisty v Rusku, Bělorusku a na Ukrajině. Jednoho dne procházel obcí také transport vyhladovělých ruských zajatců dobře hlídaných fašistickými okupanty.

Dne 22. dubna 1945 se do budovy farního úřadu církve římskokatolické nastěhoval německý generál Josef Prinner se dvěma vojáky. Ke svým rodinám v Drahotuších se vrátilo několik mladých lidí, kteří byli nasazeni na práci v Německu. Někteří přišli zcela vyčerpaní, neboť po útěku z pracovních táborů museli ujít dlouhé vzdálenosti pěšky a přitom neměli dostatek potravin.

Dne 5. května procházely obcí směrem k Lipníku nad Bečvou nekonečné řady německých vojáků a jejich zajatců, projíždělo tudy také hodně

Vojáci Rudé armády v Drahotuších, 1945. SOkA Přerov

povozů, motorových vozidel, tanků a děl tažených koňmi. Některá vozidla odbočila a ukryla se na různých místech – na náměstí, v ulici Záchalupčí a za humny. Tím se snažila rozdělit a odpoutat se od sovětských letadel. Takřka nepřetržitě se ozývalo hučení výstražných sirén, lidé měli obavy, zda přežijí úplný konec války.

Dne 6. května se ústup německých vojáků a jejich vozidel s bojovou technikou zintenzívněl, prchali dvěma i třemi proudy. Aby získali čas a ukázali ještě nepříteli svou sílu, umístili v jednotlivých částech Drahotuše protiletadlová a protitanková děla. Dne 7. května ohlušily občany Drahotuše rány z německých děl, která byla umístěna u potoka pod nádražním kopcem. Děla střílela směrem na Hranice, Bělotín a Černotín, odkud byl očekáván příchod sovětské armády. Také se nepřetržitě ozývaly hrůzostrašné detonace po odstřelu mostu u sokolovny v Hranicích a skladiště munice v lesích nad řekou Bečvou.

Po půlnoci probudil drahotušské občany ohromující výbuch, jenž nastal při zničení mostu v Lipnické ulici ustupujícími německými vojáky. Tímto agresivním činem okupantů bylo zároveň silně poškozeno několik sousedních domů, a to po levé i pravé straně silnice. Jejich obyvatelé se museli většinou přestěhovat do náhradních bytů. Silné detonace uslyšeli občané Drahotuše i při odstranění části mostu na silnici před Slavičem a jednoho oblouku železničního mostu na trati Drahotuše–Lipník nad Bečvou.

Dne 8. května kolem 6. hodiny ranní přijel od Hranic na jízdním kole první ruský voják-rozvědčík, za ním následovali další. Vzápětí už se občané sbíhali v hloučcích na náměstí před radnici, objímali se a mnozí i plakali radostí. Nechtělo se jim věřit, že by ta strastiplná šestiletá válka skončila a přišla svoboda. Jakmile přicházely řady sovětských vojáků, lidé vcházeli mezi ně, podávali jim květiny a občerstvení, se slzami v očích jim děkovali. Praporčík čs. armády Jan Pilař usměrňoval pomocí tlampače provoz a pořádek, pomáhali mu také mladí muži s trikolórou na rukáve zapojení do nově vytvořené „Národní stráže“. V budově na radnici začala fungovat samaritánská služba, do níž se přihlásila také charitní ošetřovatelka Anděla Voldánová. Lidí na náměstí stále přibývalo, provolávali slávu svým osvoboditelům. Ze všech stran byl slyšet jásot, smích, u římsko-katolického kostela vyhrávala dechová hudba pod řízením kapelníka Františka Pumpřly. Na domech byly vyvěšovány prapory, okna zdobena vlajčkami a květinami. Utvořil se Revoluční národní výbor, jenž přebíral všestranné řízení obce.

Odbojové hnutí během 2. světové války

První odbojová skupina v Drahotuších vznikla brzy po okupaci republiky v roce 1939. Do ní byl zapojen kapitán čs. armády Jan Chvatik, Adolf Koukal, Adolf Šťastný, Jaroslav Čech a Augustin Řehák. Když 20. února 1940 gestapo zatkl hlavního organizátora skupiny Jana Chvatíka, její činnost se tím ukončila. Za dva roky poté vstoupili drahotušští odbojáři (Adolf Šťastný, Jaroslav Čech, Augustin Řehák) do celookresní organizace, kterou vedl kapitán Jaroslav Žák z Hranic. O něco později se drahotušský občan Bohuslav Severa začlenil do odbojové skupiny Obrana národa pod velením nadporučíka Jaroslava Václavíka, jež udržovala úzké spojení se sovětskými partyzány operujícími na Záhoří a Holešovsku.

V posledním roce války se vytvořilo v Drahotuších podzemní hnutí, do jehož čela se postavil podporučík v záloze František Polách. V rámci tohoto hnutí se Bohuslav Severa zaměřoval se svou jednotkou na diverzní činnost (ničení telefonního vedení, mostů,

skladiště munice) a získávání různých zbraní. V dubnu 1945 byl sestaven revoluční Národní výbor ve složení: Rudolf Zlámal, Adolf Šťastný, Augustin Řehák, Arnošt Halla, Jaroslav Čech, Stanislav Kuchyňka. Výbor se tajně scházel v soukromých bytech a úzce spolupracoval s místní četnickou stanicí. Do odbojového hnutí během válečných let 1939–1945 bylo v Drahotuších zapojeno kolem jednoho sta občanů.

Oběti 2. světové války z řad drahotušských občanů

Během 2. světové války bylo v protektorátních věznicích a v různých koncentračních táborech na cizím území vězněno 42 občanů z Drahotuš. Důvodem jejich věznění byla odbojová činnost, přechovávání zbraní, nepříhlášení osob k pobytu, účast rodinných příslušníků v zahraničních armádách, urážka Adolfa Hitlera, poslech cizího rozhlasu, angažovanost v politických stranách a tělovýchovných organizacích.

Po kratším či delším věznění přišli o život na popravišti tito drahotuští občané: Jan Chvatík, Jan Adámek, Bohumil Erla, Melanie Erlová, František Vrána. Umučen byl Antonín Čížek, Rudolf Palička, Josefa Řeháková, P. Václav Otáhal, Josef Kohn s manželkou Růženou a dětmi Blankou a Eliškou (rodina židovského původu). Do svého bydliště v Drahotuších se také nevrátil Stanislav Calábek, Miloslav Melkus a Miloslav Přerovský, kteří byli jako mladí lidé nasazeni na práce v Německu a tam těsně před koncem války zemřeli.

Církevní správa v Drahotuších

Helena Kovářová

Církev římskokatolická

O počátcích církevní správy v Drahotuších nemáme písemné zprávy. První dochovaná písemná zmínka je v listině z roku 1371, kde je uvedeno tzv. patronátní právo. Majitelé panství je prodávali spolu s ostatním příslušenstvím moravskému markraběti. Lze ovšem předpokládat, že kostel zde existoval delší dobu, patrně již v 1. polovině 14. století. Jména farářů ani podrobnosti o církevním životě ve městě ve 14. století nejsou známy.

Neklidné 15. století přineslo Drahotuším nekatolickou duchovní správu, která v kraji kolem Bečvy převládala od 30. let 15. století. Za Cimburků obstarával kněz z Drahotuš také kostely v Jezernici a Podhoří, později se oba staly filiálními kostely drahotušské farnosti. Majetkové zajištění obrocí bylo značně narušeno, protože vrchnost zabrala všechny kněžské polnosti a desátky pro sebe. Desátky vrátil městům a vesnicím až Vilém z Pernštejna roku 1518. Nařízení patrně nebylo dodržováno, protože roku 1588 se Jan Jetřich z Kunovic zříká desátku, který dosud vrchnost brala pro sebe. Poddaní jej měli odvádět příslušné faře k vydržování farářů a také farní role a luka byly kněžím navraceny k užívání. Farníci měli se svým knězem uzavřít smlouvu na roční peněžitý plat. Snopní desátky se měly kněžím vydávat podle register. Pokud fara nebyla obsazena, měly být peníze použity na opravu kostela.

Již za Pernštejnů začaly na Hranicko a Drahotuško pronikat myšlenky německé reformace. Jejich vliv zesílil za Jana Kropáče z Nevědomí, který byl staroutrakvista a úpadek náboženského citění se ho hluboce dotýkal. Náboženská roztržičnost na Moravě vyústila koncem 16. století v přetvoření staré husitské církve v novou evangelickou, opřenou o augšpurskou konfesi. V místech s převahou českého obyvatelstva, jako bylo Drahotuško, se jednalo o vnější luterský nátěr u novokališníků, vynucený politickými důvody.

V letech 1534–1535 byla u kostela postavena nová kamenná věž. Jména kněží známe teprve od roku 1546, mimo jiné díky kronikářským zápisům Matěje Sabina Podolského, který sympatizoval také s jednotou bratrskou. V roce 1595 vyzdobil strop drahotušského farního kostela, udělal kazatelnu a svícen. Jeho bratr Šimon Podolský byl císařským geometrem a měřičem Království českého.

V roce 1554 se kněz Jan Pečínka dostal do konfliktu s Drahotuškými kvůli vlastnické roli a obecní louky.

Zdeněk Žampach z Potenštejna připojil po roce 1602 desátky drahotušské fary k hranické. Drahotuše s okolními vesnicemi pak nemohly mít svého duchovního a fara byla spravována z Hranic. V roce 1609 koupil panství Karel Pergar z Pergu, který povolil, aby Žampachem odejmuté desátky byly z Hranic vráceny do Drahotuš, takže si opět mohli ustanovit vlastního kněze.

Vlastního kněze si zjednaly v roce 1617 také vesnice Jezernice, Podhoří, Uhřínov a Středolesí. Není známo, kdy kněz odešel, nejpozději však na podzim 1622. Vesnice poté byly opět přifařeny k Drahotuším.

Jednota bratrská měla ve městě Drahotuších samostatný sbor, k němuž patřil dům a škola. Sbor se nacházel v Hranické ulici a náležely k němu zahrady, role a louky. V letech 1589–1591 a 1602 je doložen bratrský sbor také v Podhoří, bratrské hloučky existovaly ve Lhotce, Slaviči a Rybářích. Počet příslušníků této církve byl v Drahotuších poměrně vysoký. Drahotušským rodákem je Václav Solín, pod jehož vedením byly v bratrské tiskárně v Kralicích vydávány kancionály a Nový zákon v letech 1562–1564. Drahotušskému sboru odkazovali jeho členové dary. Roku 1602 obdržel také privilegium od majitele panství Zdeňka Žampacha z Potentštejna a jeho choti Anny Marie z Kunovic. Zajišťovalo osvobození majetku sboru od všech platů, volné pohřby na farním hřbitově pro správce, svobodnou volbu správců a hospodářů sboru, povoleno bylo zvonění zvonem a svobodná škola, dále bylo příslušníkům sboru povoleno provozovat řemesla bez nutnosti vstupovat do cechů a měli právo pastvy s obcí. Sám Žampach porušil privilegium v roce 1607, kdy dal Drahotušským pokutu 50 zl. za to, že o své vůli přijali za správce bratra Martina Jazona.

Na počátku 17. století se k luterství hlásil majitel panství Václav Mol z Modřelic, většina drobné šlechty, měšťanů i poddaných z vesnic. V nedalekých Hranicích dokonce od roku 1620 sídlil viceinspektor evangelické konzistoře olomouckého kraje a luterští kněží zde často konali své schůze. Náboženská situace však nebyla vždy jednoznačná, o čemž svědčí přestup drahotušského a hranického luterského faráře Blažeje Borovského ke katolictví (odešel k biskupovi do Kroměříže). Naopak v Hranicích žil bývalý probošt kláštera sv. Ducha ve Lvově Jan Petrovský, který od katolické víry odpadl.

Držitel drahotušského a hranického panství Václav Mol z Modřelic se aktivně zúčastnil stavovského odboje, což významně ovlivnilo průběh rekatolizace oblasti. Ještě po porážce povstání, v únoru 1621, se města Drahotuše a Hranice otevřeně hlásila k augšpurské konfesi a v listě do Witemberka žádala povolení zůstat věrná své dosavadní víře. Po konfiskaci majetku Václava Mola z Modřelic a předání panství do rukou olomouckého biskupa kardinála Františka z Ditrichštejna v dubnu roku 1622 však nastoupila nekompromisní rekatolizace kraje. Kardinál nejprve zrušil privilegia bratrského sboru a na panství vyslal jezuitské misie. Na hranickém a drahotušském panství (celkem 32 vesnic) působil P. J. Skutellán, po jeho smrti dokončili misijní dílo dva jiní jezuité. V červenci roku 1622 zakázal kardinál s okamžitou platností nekatolické bohoslužby a nabídl nekatolíkům možnost přestupu. V případě zamítavého postoje museli do sv. Václava opustit panství. Výpověď se samozřejmě netýkala poddaných obyvatel měst a vesnic, kteří by v tomto případě mohli být stíháni jako zběhlí. Luterský kněz Vincenc Čelka je v Drahotuších naposledy zmiňován v lednu 1622, správce bratrského sboru Mikuláš Drábík (správce od roku 1618) odešel již v lednu 1621. Měšťané i poddaní z vesnic zprvu rekatolizačnímu nátlaku odolávali. Dokonce k nim museli být ubytováváni vojáci, aby je ukrotili. Konverze probíhaly pomaleji, než kardinál a jezuité předpokládali, často z hospodářských důvodů, nikoli z přesvědčení. Oblast byla sužována průchody a pobyty vojsk obou stran, o jejichž odchod se zasazovali sami jezuité. Vojsko vypudil až mor, který v Hranicích vypukl v roce 1624. Jezuité město neopustili a starali se o nemocné. Jejich pomoc na obyvatele zapůsobila víc než všechny ostatní rekatolizační metody.

V osobě kardinála Františka z Ditrichštejna se spojovala funkce církevní vrchnosti (biskupa) a světské vrchnosti, která byla v Drahotuších vždy vlastníkem patronátního práva. Jeho nejdůležitější složkou byla prezentace duchovních správců farnosti. Kardi-

nál také dbal o dostatečné zajištění a naturální zabezpečení kostela i faráře. Patrně pouze obnovil a potvrdil staré nadání fary a její desátky, v Drahotuších odváděné v naturáliích. Nadační listina se nedochovala.

V roce 1623 obdržel farní kostel 180 zl. za prodaný bratrský sbor s lukami, rolemi a zahradami. K záduší pak byla přidělena zahrada zvaná Písařovská, která jediná nebyla prodána. Později na ní byly vysázeny ovocné stromy.

Dodávkami trávy, dovozem obilí, mouky a sena z louky byli již evangelickému faráři před rokem 1622 zavázáni majitelé domů čp. 54 a 106 z Drahotuš. Oba měšťané se snažili povinnosti tisíce stanovených dodávek (kvóta později zrušena) vyhnout a na kvalitu vůbec nebrali zřetel. Již roku 1681 marně žádali, aby byli této robotní povinnosti zproštěni, neboť kardinál Ditrichštejn převedl všechny roboty města na peněžní plat. V roce 1684 byla zrušena pouze povinnost dodávat na faru travu. V roce 1806 převedl farář Rössner robotu na naturální dávku 4 achtle ovsu pro každého z obou měšťanů, v roce 1844 bylo reluováno na peněžní plat ve výši 48 kr.

Finanční zabezpečení farnosti bylo rozděleno na majetek kostela a prebendu (požitky kněze), které byly vedeny odděleně. Kostelu v Drahotuších patřily tzv. zádušní role, o kterých máme zmínku již z roku 1582. Užívali je drahotuští měšťané (v roce 1806 za 3 zl. 44 kr.). Mezi další příjmy kostela patřily peníze výroční, ořera (také peníze vybrané do „míška“), peníze za svíce, za místa v kostele, na křížmo, za pohřby, z nadací, sbírky a dary farníků, úroky z půjček, pokuty, „peníze zbírečné“ a peníze z pozůstalostí farářů. Například v roce 1660 byla vybrána ořera ve výši 23 zl. 13 kr. 3 d., za pohřby přijal farní kostel 7 zl. 16 kr. 6 d. a „zbírečných peněz“ odvedly jednotlivé obce v hotovosti k udržování bohoslužeb 23 zl. 23 kr. V roce 1735 musel Martin Král za přestupek proti nespecifikovanému Božímu příkazáním složit pokutu 15 tolarů. Nezanedbatelný zdroj příjmů tvořily částky z pozůstalostního řízení po farářích, což svědčí o tom, že drahotušské obročí bylo skutečně výnosné. Peníze se dělily mezi farní kostel (dvě třetiny sumy) a filiální kostely v Jezernici a Podhoří (každý jednu šestinu sumy).

Z kostelních peněz byly hrazeny opravy budov (kostel, škola a někdy i fara), odměna kostelním služebníkům a nákup liturgických předmětů, vína (roku 1918 z Dolního Rakouska, roku 1923 z Kroměříže), vosku a potřeb k pečení hostií na faře. Ještě roku 1925 se hostie pekly na faře, roku 1939 je kupovali z kláštera na Šířavě v Přerově a roku 1942 od sester dominikánek z Přerova (Velká Dlážka).

V roce 1653 tvořilo kostelní kapitál pouze 20 zl. 24 kr. 1 d. Věřící přispívali na větší vydání zvláštními dary, jako například v roce 1681, kdy věnovali celkem 89 zl. 56 kr. na zakoupení varhanního pozitivu. Roku 1783 již kostel disponoval částkou 9 511 zl. Z toho bylo v letech 1784–1788 vynaloženo na stavbu nového kostela 7 836 zl. 32 kr. a zbylo pouze 2 021 zl. 40 kr., což znamenalo téměř dosažení nařízeného minima 2 000 zl. Na konci roku 1839 kostel opět disponoval 8 583 zl. 6 kr. V kostelní kase zůstávala většinou jen menší suma hotovosti, větší část byla půjčována na úrok. Na počátku 18. století byl poměrně vysoký, 5 až 7 %, v druhé polovině 18. století klesl na 4 až 4,5 %. Největší díl byl u farníků, ale půjčoval si i kníže Ditrichštejn (roku 1757 částku 800 zl.) a stát. Kostelní jmění spravovali kostelní hospodáři se zástupcem patrona, které roku 1885 vystřídal kostelní konkurenční výbor. V roce 1934 byly příjmy kostelního výboru 17 203,40 Kč, výdaje 16 304,80 Kč. V roce 1946 činily příjmy kostela

108 591,20 Kčs a výdaje 102 211,70 Kčs. Kostelní výbor složený ze zástupců jednotlivých obcí farnosti měl právo vybírat pro kostel přirážky na daní – za rok 1945 a jako záloha za rok 1946 bylo vybráno 101 102 Kčs. Kostelní výbor byl zrušen roku 1951 a veškerou agendu, včetně pasiv 107 561 Kčs, předal faráři.

Obročí neboli prebenda sloužilo k zabezpečení duchovních osob ve farnosti. Mezi příjmy faráře patřily desátky, zisk z farních polí a hospodářství, štolové poplatky, koleda (v roce 1779 činila 24 zl.) a částky za mše ze zbožných nadací. Hlavním zdrojem příjmů v Drahotuších byly naturální desátkové platy. Z města Drahotuš s osadou Rybáře a sedmi přifařených obcí (Klokočí, Slavič, Velká, Milenov, Hrabůvka, Radíkov, Lhotka) byly určeny stálé dávky dvojího obilí, žita a ovsu, ve slámě, to znamená ještě nevymláčeného. K Drahotuším byli počítáni také někteří hraniční měšťané, kteří vlastnili pozemky za Veličkou. Dále odváděl desátek za svobodný dvůr ve Velké kníže Ditrichštejn. Z filiálních kostelů v Jezernici a Podhoří (s přifařenými obcemi Uhřínov a Středolesí) byly stanoveny dávky v sypaném (vymláčeném) žitě, oves byl převeden na finanční plat. Každý z filiálních kostelů dával do Drahotuš po 30 kuřatech. Od 3. čtvrtiny 18. století jsou doloženy také dávky vajec z jednotlivých přifařených obcí. Celková suma desátkových platů zůstávala v průběhu staletí víceméně stabilní. Taxy se jednotlivým poddaným vypočítávaly podle rozsahu pozemkového majetku.

	Žito + sláma	Oves + sláma	žito sypané	peníze za oves	kuřata	vejce
1672	250 kop 15 snopů (obojího)		69 měřic	14 zl. 12 kr.	60 kusů	-
1678	171 kop 46 snopů	86 kop 53 snopů	70 měřic	19 zl. 32 kr.	60 kusů	-
1782	172 kop	82 kop 30 snopů	72 měřic	18 zl. 5 kr.	60 kusů	26 kop
1848	180 kop 50 snopů	82 kop 43 snopů	81 měřic	17 zl. 55 kr.	60 kusů	30 kop 42 kusů

Desátek svázeli do farní stodoly sami farníci, přestože biskupské nařízení z roku 1750 stanovilo, že si jej má vyzvedávat farář. Jedině roku 1828 odmítl majitel měšťanského domu v Drahotuších desátek dovézt a řekl, že jeho koně k tomu nejsou určeni. Faráři si stěžovali, že farníci se snažili při odvádění desátku podvádět na kvalitě i kvantitě. Na počátku 18. století farář Kainer uvedl, že místo 170 kop žita dostává jen 156 kop a namísto 85 kop ovsu pouze 82,5 kopy. Podle faráře Rössnera byla na počátku 19. století až třetina zrní horší kvality a z některých kop byla vymláčena jen čtvrtina až šestnáctina předpokládaného množství zrní. Kvalita a reálná prodejní cena obilí z desátkových dávek bývala v průměru o čtvrtinu až třetinu nižší než z vlastní úrody.

K 27. červnu 1849 byl desátek zrušen institutem výkupu, což znamená, že povinnost byla zrušena s náhradou. V roce 1852 si farář stěžoval, že mu farníci odepřeli dávky za léta 1848–1849. Farníci také odmítli zaplatit za rok 1848 za zádušní roli 3 zl. 9 kr. a hoto-
vost 36 zl. 37 kr., kterou „odnepaměti“ ročně odváděli kostelu a bohoslužbám.

Jeden snop žita nebo ovsu z vesnic se odlučoval za 3 gr., to je kopa za 3 zl. platu. Jeden snop žita nebo ovsu z města se odlučoval za 1 gr., tedy kopa za 1 zl. Obyvatelé vesnic byli nadále povinni platit na odlučném pro budoucí časy o jednu pětinu nižší než

Drahotušští, a to kvůli horší kvalitě pozemků. Podhoří, Uhřínov, Jezernice a Středolesí odlučovaly jednu měřici žita po 1 zl. 14 kr.

Dalším zdrojem příjmů duchovního správce farnosti byl výnos pozemků obdělávaných ve vlastní režii. V roce 1690 měla drahotušská fara 55 měřic, v roce 1772 jí patřilo 56 měřic polí a 6 měřic louky u Drahotuš, roku 1806 jí náleželo 82 měřic 1 achl a 3 mírky osevní plochy (= 24,5 jitra 534,15 čtverečních sáhů pozemků) a v roce 1844 vlastnila 22 jiter 505,75 čtverečních sáhů pozemků. Podle některých údajů nebyl z pozemků obdělávaných ve vlastní režii velký zisk. Kromě zahrady s ovocnými stromy bývala u fary ještě zahrádka, kde se pěstovala zelenina, koření apod. pro farní kuchyni. Pozemky u filiálních kostelů, včetně částí luk, byly kvůli značné vzdálenosti pronajímány vesničanům. Polnosti zůstaly drahotušské faře i poté, co byla v Jezernici roku 1786 zřízena lokální kuracie, a v Podhoří roku 1849 expozitura. Veškeré snahy jezernického duchovního o navrácení pozemků z let 1892–1917 byly marné. V roce 1918 vlastnilo obročí celkem přes 64 ha půdy, z toho v Drahotuších 15 ha. V roce 1920 požádali dlouholetí pachtýři farských pozemků o jejich odkup. V Drahotuších se jednalo pouze o dvě parcely, ale v Jezernici byly přiděleny dvě třetiny pozemků a v Podhoří téměř tři čtvrtiny (dokončeno v roce 1922). Po výkupech zbylo přes 29 ha, z toho v Drahotuších téměř 14 ha. V roce 1937 byla část farních pozemků zabrána pro stavbu nákladního letiště.

V roce 1945 pronajal farář pozemky obročí v katastru Drahotuš, celý dvůr, hospodářská stavení a půl zeleninové zahrady na 9 let soukromému rolníkovi, který se i s rodinou přistěhoval na faru. Farář tak zajistil obdělávání půdy, protože byl plně zaměstnán duchovní správou rozsáhlého obvodu, a ponechal si pouze ovocnou a půl zeleninové zahrady.

V roce 1949 byl proveden nucený výkup obročních polí v Drahotuších, Jezernici a Podhoří, jakož i nadačního pole v Drahotuších a Slavíci. Beneficiátovi byly ponechány pouze 2 parcely ve výměře necelého 1 ha. Prakticky to znamenalo likvidaci farního hospodářství. Farář i kooperátor dostávali od listopadu 1949 nově upravený státní plat. Vykoupené pozemky posloužily jako základ družstevního hospodaření. Nájemce přestal konat polní práce a s rodinou se odstěhoval z fary. V uvolněných místnostech fary bydlela charitní ošetřovatelka (od listopadu 1949 do prosince 1950), poté se do bytu nastěhoval major ve výslužbě Josef Dvorský (zemřel v roce 1955) s chotí.

V roce 1952 se JZD pokusilo vykoupit nevyužitě hospodářské farní budovy, dvůr a zahrady. Přestože na první pokus nebyl výkup uskutečněn, zajistilo MNV prostory pro potřeby JZD, uskladnilo suchou píci a ustájilo hovězí dobytek. Krmiči měli

*Rekonstrukce věže kostela, 30. léta 20. st.
SOKA Přerov*

podle původního plánu bydlet na faře, nakonec docházeli. Farářův požadavek řádné nájemní smlouvy nebyl akceptován. Farní úřad rezolutně nesouhlasil s ustájením dobytka, protože to nebylo pro centrum duchovní správy vhodné, navíc JZD mělo v Drahotuších k dispozici další objekty. Krátce nato byl farnímu úřadu doručen výměr o dodatečném výkupu majetku farního obročí pro potřeby místního JZD. Řádný výkup hospodářských budov (stodola, chlévy, bývalá kočárovna a vepřinec), zeleninové předzahrádky mezi chlévy a stodolou a části ovocné zahrady provedlo JZD až v roce 1955.

Mezi výdaji faráře figurovaly prostředky vynaložené k obdělávání polí a na krmení hospodářských zvířat chovaných na faře. V roce 1646 to byly dvě krávy, dva býci, dvě kozy a jeden kohout, v roce 1779 dokonce osm krav. V roce 1806 stály na farním dvoře chlívký pro prasata, stáj pro koně domácí i hostů, chlév pro krávy, stáj pro ovce a zděné kurníky. V roce 1912 na faře chovali koně, krávy, prasata a slepice.

Podstatnou složkou výdajů faráře byl plat a výživa pomocných kněží – kaplana (v Drahotuších prokazatelně od 2. poloviny 17. století) a kooperátora (v Drahotuších od 1. poloviny 18. století, ve farnosti bývali i dva a v letech 1772–1776 dokonce tři kooperátoři). Ve 2. polovině 18. století dostával kaplan 30 zl. platu a třetinu štolových poplatků (vykonával asi polovinu křtů, svateb a pohřbů) a kooperátoři po 50 zl. (ze štol jim nepřisluchovalo nic, přestože prováděli asi třetinu křtů, svateb a pohřbů). Farář také platil a vyživoval další služebnictvo. V roce 1776 to byla kuchařka, dvě děvečky, pacholek a mladší pacholek.

Za pivo dodávané na faru pro vlastní spotřebu duchovního správce dával farář buď sypaný ječmen, nebo peníze, k tomu platil nápojovou daň. Drahotuští faráři odmítali pivo z Drahotuš, protože bývalo často kyselé, a žádali vrchnostenský úřad o povolení odebírat hranické. Na počátku 19. století kupovali střídavě pivo z Hranic a z Týna. Víno bylo dodáváno z panských sklepů v Mikulově. K výdajům farář připočítal ještě náklady na opravu fary, daně (dědická, nápojová, válečná) a další dávky (v roce 1808 daně a dávky činily celkem 146 zl. 6,5 kr.). Podle poslední vůle kardinála Františka Ditrichštejna měl drahotušský farář dostávat od pozemkové vrchnosti ročně 40 sáhů dřeva. Tuto dávku zrušil kníže Leopold Ditrichštejn roku 1702, faráři pak museli dříví kupovat.

Podle oficiálních výkazů o příjmech a výdajích obročí, ze kterých se počítaly daně a poplatky, zůstávala farářům často jen velmi malá částka nebo vykazovali záporné saldo. Z pozůstalostních řízení však víme, že drahotuští faráři patřili k těm lépe zabezpečeným.

O odkazech věřících určených na mše se vedly zvláštní účty. Nejstarší známou zbožnou nadací byl závazek drahotušské městské rady z roku 1636 nechat slavit každoročně 4. října zpívanou mši za duši kardinála Františka Ditrichštejna jako poděkování za znovuudělená privilegia. Roku 1731 určil radíkovský fojt Jan Pliska 200 zl. k tomu, aby mohly být v Římě získávány odpustky pro oltář sv. Valentina ve farním kostele a pro oltář sv. Anny a Jáchyma v kapli na novém hřbitově. Až do poloviny 18. století byla většina nadačních peněz odkazována k jednotlivým gruntům, jejichž majitelé odváděli roční stanovené dávky k záduší. Celková částka převyšovala 700 zl. Nadace finančního charakteru, z nichž měly být placeny většinou rekviální mše, jsou doloženy od roku 1712. Roční poplatky se pohybovaly mezi 5 až 6 %. V roce 1764 dosáhlo nadační jmění při drahotušské farnosti výše 1 540 zl. (roční poplatky činily 88 zl. 54 kr., z toho farář obdržel 54 zl. 1 kr., dále pro kostel, rektora, kostelní pomocníky nebo pro chudé). Nadační peníze byly půjčovány na čtyř- až pětiprocentní úrok soukromým osobám i celé obci. Půjčováním

poměrně značného finančního kapitálu z nadačního a kostelního jmění na přiměřený úrok plnila farnost funkci záloženského systému. Zřizování nadací stagnovalo na přelomu 18. a 19. století zejména kvůli josefínským reformám, ale neutuchalo ani ve 20. století (roku 1923 jich bylo 160). V roce 1942 bylo při farním kostele 238 mešních nadací a jmění dosáhlo 1 655,02 K. Poté byl počet stažen na 74 nadací. V roce 1949 jich bylo opět 242. Při měnové reformě roku 1953 byly mimo jiné znehodnoceny také nadační peníze uložené ve státních dluhopisech (127 042 Kčs).

Za některé církevní úkony (např. křest, svatba, pohřeb, úvod šestinedělky) byly vybírány poplatky zvané štolové jako příspěvek k výživě faráře, který si je často svévolně zvyšoval. Maximální taxy musel roku 1682 olomoucký biskup stanovit nejen pro drahotušskou farnost. Stížnosti se v Drahotuších objevily také v roce 1777. Drahotušským farářům příslušela štola z obcí Jezernice a Středolesí i po jejich oddělení od vlastního farního okruhu.

Co se týče bratrstev a spolků, působilo v Drahotuších již ve 2. polovině 19. století Bratrstvo Živého růžence a existovalo ještě roku 1948. Spolek sv. Terezie je zmiňován roku 1901 a III. řád sv. Františka v letech 1902 a 1918. Do vizitačních protokolů v letech 1918 a 1942 bylo zapsáno Bratrstvo k uctění Nejsv. Svát. Oltární. Během svatých misí, konaných v Drahotuších v roce 1922, bylo zde založeno Bratrstvo Božského srdce Páně. V době protektorátu měly děti, hlavně z obecné školy, zásluhou katechety Sečkáře dětský misijní spolek Dílo sv. Dětství Ježíšova. V této době bylo úředně nařízeno také zřízení farních charit. Kvůli nepříznivým poměrům nevyvíjela charita po roce 1948 žádnou činnost a v roce 1952 na výzvu ONV v Hranicích oznámila svou likvidaci. V roce 1943 bylo podle pokynu ordinária zřízeno ve farnosti tzv. Dílo šíření víry (DŠV), spolu s Apoštolátem modlitby (AM) a Apoštolátem sv. Cyrila a Metoděje (ACM), které existovaly ještě roku 1948.

* * *

Katolický farář Samuel Tuček, bývalý zámecký kaplan v Holešově, je v Drahotuších doložen již v říjnu roku 1623. Na začátku června 1624 poslal jezuitský misionář P. Skutellan majiteli panství žádost o dosazení jiného kněze, protože si Drahotuští již třemi suplikami stěžovali na devítiměsíční nepřítomnost Tučka ve farnosti. Patrně v tomtéž roce přišel do Drahotuš nový kněz Valentin Topolanský. Průběh rekatolizace byl narušen vpádem dánských vojsk do kraje. Drahotuše byly obsazeny v říjnu 1626. Někteří obyvatelé se vrátili k evangelickému náboženství a žádali o nekatolického duchovního. Stal se jím Mikuláš Drabík, později přišli také další kněží. Topolanský patrně musel z města odejít. V červnu 1627 bylo povstání potlačeno a viníkům vyměřeny tvrdé tresty. Mimo jiné byla vznesena obvinění pro zapření katolické víry, odpadnutí od víry, přechovávání predikantů atd. Na faru se vrátil katolický kněz Valentin Topolanský. Podle nově sepsaných privilegií z roku 1629 mělo mít město samostatného katolického faráře od data vydání i pro budoucí časy. Dále v nich kardinál Ditrichštejn určil, aby farníci zajišťovali svého duchovního desátkovými platy dle starožitného způsobu nyní i v budoucí časy. Rekatolizace definitivně vítězila, ať už byla konverze úplná nebo jen povrchní. V květnu roku 1628 bylo na Moravě vyhlášeno Obnovené zřízení zemské, podle kterého se katolictví stalo jediným legálním náboženstvím v zemi.

Roku 1652 si patron farnosti a majitel panství Maxmilián Ditrichštejn stěžoval u biskupské konzistoře na drahotušského faráře Tomáše Hickla, že v procesí nesl

nejsvětější svátost se zakrytou hlavou. Ten se sice ospravedlnil, ale byl odsouzen k pořízení lampy do kostela a po dobu jednoho roku se musel starat o udržování světla v ní. Roku 1657 na propůjčené obročí rezignoval a odešel do Příbora. Drahotuští měšťané poté žádali, aby fara byla obsazena příkladným knězem. Sami navrhli Jana Františka Gizanského (také Krzizansky) a jejich přání bylo vyslyšeno. Každoročně byla fara vizitována děkanem, v tomto případě lipnickým. Čas od času proběhla tzv. generální vizitace, kterou prováděl olomoucký biskup, později arcibiskup. V roce 1662 byly zjištěny závažné nedostatky v duchovní správě. Komise musela prošetřit stížnost farníků na nepřiměřeně vysoké štolové poplatky (farář měl vybírat až dvojnásobek přiznané výše), svévolné uzurpování dávek vosku patřících kostelu a fondu opuštěného bratrského sboru farářem, který také dlužil rektorovi školy za snídani. Po konfrontaci s výpovědí faráře jej komise z většiny nařčení ospravedlnila. Další stížnost farníků se týkala malého zájmu kněží o filiální kostely. Vizitační komise musela stejně jako v jiných farnostech řešit problém nekanonicky konaných zpovědí. V Drahotuších sice byla upotřebitelná zpovědnice, ale nebyla uzavřená. Komise proto nařídila pořízení nových zpovědnic.

V roce 1671 patron fary kníže Ditrichštejn prezentoval do Drahotuš Konstantina Ignáce Kolnowského, který pocházel z Hranic. Jeho otec, hranický měšťan Václav Kolnowski, se aktivně účastnil proticísařského povstání v letech 1626–1627 a padl při obraně hranického zámku. Sirotek byl poté dán na výchovu k jezuitům. Z Drahotuš Kolnowski odešel roku 1673 na post přerovského děkana.

V letech 1684–1718 působil v Drahotuších farář Tomáš Kainer. Při generální vizitaci roku 1682 bylo nařízeno zakoupit pozemek pro nový hřbitov, protože na starém

Hřbitovní kaple, 30. léta 20. st. SOKA Přerov

u kostela bylo již několik hrobů nad sebou a nepostačoval. Zahrada za městem byla zakoupena a vysvěcena roku 1690, ale až do roku 1784 se paralelně pohřbívalo na obou místech. Farář Tomáš Kainer dal vlastním nákladem při farním kostele vystavět kapli sv. Trojice s kryptou. Zřídil také nadaci pro varhany v kostele. Roku 1692 přepadli faru zbojníci z Valašska a kaplan Černíček se před nimi schoval do kamen. V roce 1713 se z kostela ztratil kalich, zloděj byl dopaden v Těšíně. Byli proto ustanovováni noční hlídači z jednotlivých obcí farnosti. Noční stráže existovaly ještě v roce 1881, ale byly konány nedbale. Přestože si Kainer stěžoval na šízení desátků ze strany farníků a uváděl, že zisk z úrody z farních polí je po odečtení nákladů téměř nulový, činila jeho pozůstalost 1 736 zl. 18 kr.

V letech 1718–1726 byl drahotušským duchovním správcem František Bernard Berger, který byl již jako přerovský děkan roku 1738 přísně potrestán za svévolné zvyšování štolových poplatků.

Na novém hřbitově za městem byla roku 1732 vybudována z darů dobrodinců novostavba kaple sv. Anny (oltář daroval roku 1733 radíkovský fojt Jan Pliska) a vysvěcena na den sv. Anny roku 1734 farářem Cyrilem Jakubem Klatilem. Na náklady knížete Karla Ditrichštejna byla v letech 1743–1745 při farním kostele vystavěna kaple sv. Josefa, což si vyžádalo také zřízení nové kostnice. Při vizitaci roku 1734 děkan poznamenal, že C. J. Klatil se nestaral vždy přívětivě o prospěch lidu, přestože své povinnosti plnil svědomitě. Roku 1743 přikoupil Klatil ke stávající farní zahradě (z majetku bývalého bratrského sboru) druhou za 80 zl. Do konce 18. století musel nový farář tento obnos znovu skládat, až Ondřej Kellner to změnil na povinnost sloužit jednu mši ročně za zemřelé drahotušské faráře. V roce 1748 získal drahotušský kostel křišťálovou monstranci ve tvaru kříže s kouskem dřeva ze sv. Kříže. Jednalo se o dar drahotušského rodáka Jana Norberta Smetany, který byl sekretářem u biskupské konzistoře v Olomouci. Relikvie se podávala k líbání v postní době v pátek.

Jan Kandrnal se zasloužil o stavbu nové věže farního kostela (1754). Po dobu svého působení se vzdal platu faráře za svatou pouť na Hostýn, další kněží však nárok na ni neztráceli. Na opravu fary bylo roku 1752 a 1762 vynaloženo po 20 zl., přesto ji další farář vystavěl znovu, protože prý byla příliš zchátralá. Za jeho úřadu se nacházely ve farnosti jím spravované tyto počty osob, rozdělené na přijímající svátost oltářní a na ty, které pro nízký věk ji nemohly přijímat: Drahotuše přijímající 830, nepřijímající 192, Jezernice 407/50, Podhoří 182/20, Milenov 250/70, Slavíč 202/44, Klokočí 153/49, Hrabůvka 113/34, Velká 258/74, Radíkov 131/33, Středolesí 146/26, Uhřínov 110/25, Lhotka 63/24, celkem 2 845/641.

Faráři v Drahotuších působili většinou delší čas, deset až třicet let. Tedy dostatečně dlouhou dobu, aby mohli farnost zvelebit, nebo jí uškodit. Výjimkou je František Polke (také Polka), který po šesti týdnech zemřel (1769). Jediný po sobě zanechal spoustu dluhů (suma i s pozůstalostním řízením přesáhla 1 371 zl.). O jejich umoření jednaly Drahotuše s bělotínskou farou, jeho dřívějším působištěm.

Nového faráře Ondřeje Kellnera slavnostně přivítala roku 1769 městská rada jménem celé obce a poté jej lipnický děkan uvedl do kostela, kde ho představil shromážděným farníkům. Patří k nejdůležitějším duchovním správcům Drahotuše. Ihned po svém příchodu v letech 1769–1770 nechal znovu vybudovat faru. Zpravidla se na stavbě fary podílel také patron farnosti, ale Ondřej Kellner vše hradil z vlastních prostředků, neboť

Drahotušský farář Ondřej Kellner. Převzato z knihy Kulturní památky Velkého Újezda

nechtěl obtěžovat vrchnost zaneprázdněnou stavbou kostela v Soběchlebech.

Pod Kellnerovým vedením byl vybudován v letech 1784–1787 současný farní chrám sv. Vavřince. Při stavbě nového kostela bývalo pravidlem, že majitel panství dodával stavební hmoty (cihly, vápno, kámen, dříví) za výrobní cenu a z pozice patrona kostela platil řemeslníky. Farníci poskytovali ruční práce a potahy zdarma nebo se z nich vypláceli podle výše svých daní.

Ondřej Kellner se nevyhnul konfliktu s věřícími (s obcemi Podhoří a Uhřínov v roce 1797) a se svým spolupracovníkem, kaplanem Ignácem Hlávkou, který v březnu roku 1800 neúspěšně požádal o přeložení do Hranic.

V letech 1801–1804 nebyl kvůli nedostatku kněžstva do Drahotuš přidělen kooperátor. Faráři Josefu Kornitzerovi musel kromě kaplana každou třetí neděli vypomáhat kněz z piaristického kláštera v Lipníku. Farář dojednal s představenými obcí farnosti pomoc při

pořizování nových varhan, na které se poprvé hrálo až za jeho nástupce v roce 1806.

V roce 1805 byly cenný kostelní mobiliář ukrýt před nepřítelem na zámku v Hranicích a poté odvezen do Slezska. Do Drahotuš byl navrácen teprve po odchodu Francouzů. V roce 1807 byl proveden soupis stříbrných věcí, ze kterých se musel kostel vyplatit 198 zl. 48 kr. a prodat jeden kalich za 24 zl. 40 kr. V době úpadku státních financí na začátku roku 1810 musel drahotušský kostel odevzdat stříbrný kalich, pacifikál, relikviář, konvičky, svícny a monstranci. Farníci se zlobili na faráře Jana Rössnera, že to neohlásil z kazatelny, a neměli proto možnost monstranci vyplatit stříbrnými penězi jako v jiných farnostech. Ve dnech 18. –21. července 1810 pobýval v Drahotuších na generální vizitaci olomoucký arcibiskup Antonín Teodor hrabě Colloredo, který při této příležitosti konsekroval novostavbu kostela.

V roce 1806 dostali Drahotušští povolení arcibiskupské konzistoře vést procesí k Panně Marii Hostýnské. Vyrazili v sobotu 19. července přes Soběchleby do Bystřice a v neděli se vraceli. Procesí bylo zakončeno v drahotušském kostele. Na přání hostýnských poutníků se toho roku konala také slavná mše na sv. Annu (26. července) v hřbitovní kapli stejného patrocinia. V neděli 27. července pak byla u sv. Anny uspořádána slavnost za velké účasti věřících. Vedla se procesí „s bubnama a trúbama“ a doprovodem městského vojska. Následovalo několik mší svatých, kázání, nešpor a vše bylo zakončeno procesím do farního kostela.

Farář Jan Rössner zaopatřoval v době epidemie v roce 1805 všechny nemocné sám. Jednou u vsi Milenov byl přepaden a poraněn, které utrpěl, mělo trvalé následky, jež se časem zhoršovaly, až vyžadovaly trvalou lékařskou péči. Rössner byl současně mikulovským kanovníkem a již roku 1807 nebydlel v Drahotuších, kde duchovní správu

vykonával kaplan. Bylo mu vytýkáno, že nedbá o vzdělání obyvatel. V letech 1810–1813 zastával funkci lipnického děkana, poté přesídlil kvůli zdravotnímu stavu do Brna a faru administroval kaplan J. Mück. V letech 1814–1816 byl druhým kooperátorem v Drahotuších Jan Řehula. Býval často opilý a dělal ve městě dluhy, farář proto požádal o jeho přeložení jinam. Vztah farníků k Rössnerovi nebyl vřelý a jeho odchod je potěšil.

Připomínka postavení nové báně drahotušského kostela, 1853. Muzeum a galerie města Hranic

O beneficium v Drahotuších býval velký zájem. Zdejší obročí patřilo k nejvynosnějším v kraji, roku 1753 obsadilo třetí příčku v lipnickém děkanátě. V roce 1818 se farářem poprvé stal místní pomocný kněz Josef Mück (1811–1812 kooperátor, 1812–1818 kaplan, 1818–1833 farář). V žádosti o udělení prezentace patronem uvedl, že učinil zpustlé polní hospodářství pramenem blahobyti a nerad by přišel o ovoce své námahy. V letech 1824–1833 zastával funkci děkana a v roce 1833 odešel z Drahotuš jako děkan na faru do Lipníku. V letech 1819–1823 si farář stěžoval na dlužné desátky z vesnic. Sedláci tehdy měli dluhy ještě z válečných let a navíc byla velká neúroda. Na opožděné platby si stěžoval i vrchnostenský úřad. Bylo zjištěno, že někteří skutečně nejsou schopni zaplatit, jiným byla stanovena lhůta osmi dnů na dovoz desátku.

V roce 1834 vytýkal vizitátor faráři Františku Axmannovi, že se málo stará o školu. Také jej děkan napomenul, aby nechodil do domů, kde se šenkovalo, žil příkladným životem a dodržoval kanonické předpisy. Axmann později vážně onemocněl, proto mu byl v roce 1842 přidělen Ignác Schumbera jako administrátor.

František Fiedler přišel do Drahotuš z královéhradecké diecéze a po krátkém působení (1844–1845) se stal děkanem v Čechách a opět odešel za hranice olomoucké diecéze.

V roce 1845 obdržel prezentaci na místo faráře v Drahotuších Jan Rada. V jeho charakteristice bylo uvedeno, že pilně vyučuje náboženství, stará se o budovy benefícia a své povinnosti plnil svědomitě i v době epidemie cholery. V roce 1849 byla při filiálním kostele v Podhoří zřízena tzv. expozitura drahotušské fary a od roku 1850 zde sídlil drahotušský pomocný duchovní, tzv. kooperátor exposita. V roce 1854 byly provedeny nákladné opravy ve farním kostele.

V roce 1867 se drahotušským farářem stal děkan a farář z Hranic Petr Vysoudil (1867–1876), který s sebou do Drahotuš vzal i svého kaplana Františka Hynka. Ten pak začal „*ducha lepšího ve farnosti z hlubokého spánku vlažnosti a lhostejnosti probuzovati a zvláště o okrasu chrámu Páně pečovati*“.

Roku 1877 propůjčila patronka fary Gabriela hraběnka z Hatzfeld-Wildenburgu beneficium Františku Brossmanovi, hranickému faráři a děkanovi. Jeho vztah s Drahotušskými nebyl příliš dobrý. Farář si ve vizitačním protokolu z roku 1881 stěžuje na „*hospody, herny a krámy prodavačské*“ otevřené v neděli a ve státek v době bohoslužeb, dále na mladíky, kteří nezachovávali slušnou úctu a počestnost v kostele. Farář si nadělal ve městě mnoho nepřátel, protože nestrpěl dříve běžné shromáždění a hovory v sakristii, ani ukryvání mladých lidí na oratořích, za což mu byla vytlučena okna. Kvůli zachování pořádku

Vizitace arcibiskupa olomouckého T. Kohna, nový mramorový oltář, 16. 6. 1901. SOKa Přerov

o velkých slavnostech musely být zamykány hlavní dveře. Jinak prý farníci prokazovali vesměs zbožnost a horlivost.

Další nevraživost vyvolaly sbírky uspořádané po mnoha letech a změny ve spolku Živého růžence provedené kooperátorem Pavlem Chaloupou v roce 1877. V každé obci byl určen „starosta“, který sbíral příspěvky atd. Z příspěvků Živého růžence a z jednotlivých darů byl roku 1882 zjedнан v kostele nový oltář zasvěcený Bl. Panně Marii Lurdské, vůbec první v okolí. Téhož roku posvětil novou křížovou cestu ve farním kostele s plnomocnými odpustky P. Benno Zahradnický z františkánského konventu v Uherském Hradišti.

V letech 1883–1885 proběhl soud o vlastnictví kostela a hřbitova s kaplí. Důvodem bylo připsání těchto „neproduktivních parcel“ v nových pozemkových knihách městu. Zvláště horlivý byl zejména starosta Procházka. Spor byl ukončen rozhodnutím, že kostel, kaple a hřbitov patří všem obcím farnosti, respektive jsou majetkem farní obce drahotušské. Právo dozoru, řízení a udržování hřbitova i kaple dostal patnáctičlenný hřbitovní výbor (farář, 7 zástupců z Drahotuš a po jednom zástupci z každé přifařené obce) a kostel spravoval obdobný kostelní konkurenční výbor.

V roce 1892 rezignoval F. Brossman kvůli stálé churavosti na farní obročí v Drahotuších. Podle farní kroniky svého duchovního pastýře farníci příliš v lásce neměli a způsobili mu nejednu trpkost. Brossman odešel na odpočinek do Lipníku.

Roku 1893 byl na uprázdněnou drahotušskou faru prezentován viceděkan a farář v Soběchleších František Hynek (dříve býval kooperátorem a kaplanem v Drahotuších). Za jeho působení byl rozšířen hřbitov, obehnan zídou a opatřen novým křížem. V jubilejním roce 50. výročí panování císaře, v roce 1898, začali ve farnosti sbírat na nový oltář, který byl posvěcen 15. října 1899 a konsekrován při generální vizitaci v roce 1901.

Ještě na počátku 20. století uламovali věřící o slavnosti Božího Těla větvičky z břízek u oltářů a brali květiny. Větvičky dávali do zelí, aby narostlo velké a nežraly je housenky. Květiny schovávali pro hovězí dobytek. V oktáv Božího Těla přinášeli lidé do kostela celé kytice květů, které kněz světil. Ten, kdo donesl máslo na věčné světlo, dostával sušené svěcené květy po celý rok. Květy sbírali a sušili kostelní žebraři. Máslo kostelu darované bývalo to první, když se kráva obřezila.

Na pouť o sv. Anně přicházela sta a

sta lidí, ještě více pak na sv. Valentina, jemuž byl zasvěcen boční oltář. Tomuto oblíbenému světcovi nosili nemocní na mši svatou a do fary černou slepici (naposledy 1900).

Ve dnech 14. až 17. června 1901 pobýval v Drahotuších na generální vizitaci olo-moucký arcibiskup Theodor Kohn. V každé obci jej vítali farníci u slavobrán a doprovázeli ho až k sousední obci.

Roku 1910 chtěl František Hynek odejít na odpočinek kvůli občasně nedoslýchavosti. Monsignor Láska ale faráře prosil, aby ještě v činné duchovní správě setrval. O osm měsíců později vyšel v Přerovském obzoru (příloha Český Lipník) posměšný článek pojednávající o zkoušce z náboženství, kde se zdůrazňovala hluchota pana děkana Hynka. O rok později byl již František Hynek velmi nemocen, duchovní správu za něj vykonávali kaplan Narcis Dvořák a kooperátor Ladislav Sloupský. František Hynek zemřel v únoru 1912.

V roce 1912 prezentovala patronka fary Antonie hraběnka z Althannu do Drahotuš faráře v Týně Františka Přikryla, známého amatérského archeologa, badatele a zakladatele časopisu Záhorská kronika.

V době 1. světové války se v Drahotuších, tak jako jinde, sloužily polní mše před kostelem pro vojáky odcházející na frontu, farář žehnal vojsku, přijímal svaté přísahy pluků, zpovídal vojáky (nebylo výjimkou 250 zpovědí denně). Místním kněžím vypomáhali armádní

duchovní. Například roku 1917 konalo v kostele bohoslužby 5 řeckokatolických kněží z Haliče. Kostel býval otevřený po celý den a večer osvětlený, protože vojáci se chodili modlit, a to až do ledna 1917, kdy nebyl olej a farář Přikryl musel kostel zavřít ve čtyři hodiny odpoledne. Téhož roku proběhla rekvizice zvonů farnosti.

Nekatolíci nejsou od třicetileté války do počátku 20. století ve farnosti zjištěni. Doložen je případ konverze žida Jakoba Grünbauma, který pocházel

*Pohled na náměstí od západu, zač. 20. st.
Muzeum a galerie města Hranic*

*Stojící zleva prof. Vincenc Šrom, okr. rada G. Adámek,
P. J. Kaličinský, P. Josef Holec, sedící zleva P. Karel Loniček,
P. Fr. Přikryl, Jan Šulák. 10. 10. 1915. ŘKFÚ Drahotuše*

z Lipníku a od dětství žil u kováře Fabiana Březiny v Drahotuších. V roce 1830 požádal o přijetí do katolické církve. Od roku 1855 existuje dokumentace o přestupu evangelíků ke katolické církvi. Jednalo se o děvečky a pacholky, většinou z Valašska, kteří na Drahotušku sloužili. Ještě v roce 1918 bylo ve farnosti pouze osm nekatolíků a dva bezvěrci. Přelomový byl až rok 1920, kdy v Drahotuších započaly nábožensko-politické třenice, které se dostaly i do denního tisku a na půdu parlamentu. Vyostřily se zejména vztahy mezi místním katolickým duchovenstvem a učitelským sborem (především Čeněk a Regina Marákovi, František Dohnal, František Zapletal), vesměs členy Sokola a členy nebo příznivci československé církve. Po vzniku náboženské obce církve československé v Drahotuších nechtěla ani jedna strana udělat vstřícný krok, což vedlo k mnoha dalším sporům, např. o pořadí pohřbívání na hřbitově, k průtahům se stavbou Husova sboru nebo k neúčasti starosty na slavnosti odhalení pomníku padlým v 1. světové válce.

Ve školním roce 1920/1921 následovalo několik dalších sporů mezi farou a školou. Největším z nich bylo stanovení začátku oslav založení ČSR v kostele i ve škole na stejnou hodinu. Rada rodičů (založena v únoru 1920 pro křesťanskou výchovu dětí ve škole) žádala odložení oslav ve škole, aby děti mohly navštívit bohoslužby, ale nebylo jim vyhověno. Dokonce se do věci zapojili poslanci Čuřík a Rýpar, kteří interpelovali v Národním shromáždění.

Dlouholetý spor o pohřbívání jinovců a bezvěrců na hřbitově v Drahotuších započal v roce 1922, kdy bylo příslušníkům československé církve odepřeno právo volby hřbitovního konkurenčního výboru. Nadřízené úřady vždy potvrdily právo majetku římskokatolické farní obci. V roce 1925 proto hřbitovní výbor zřídil zvláštní oddělení pro jinovce a bez vyznání. Ti však chtěli být pohřbíváni v běžném pořadí, což podle katolíků nedovoloval konfesijní charakter hřbitova, a požádali proto o zřízení obecního hřbitova, které se ale nikdy neuskutečnilo. Volba hřbitovního výboru z roku 1926 byla zrušena a při nové v roce 1927 zase starosta Čeněk Marák a zapisovatel Balhar (oba z církve československé) z volby vyloučili zástupce farního úřadu. Spor byl vyřešen v listopadu 1947 zaváděním tzv. rodinných hrobů, kam mohli být pohřbíváni příbuzní bez rozdílu vyznání. První rodinný hrob vlastnila rodina Marešova a byl zřízen u příležitosti pohřbu jednoho ze zakladatelů náboženské obce církve československé v Drahotuších Čenka Maráka. Ale ani toto kompromisní řešení zcela nevyhovovalo. Plánované předání správy hřbitova do rukou MNV v Drahotuších na konci roku 1953 se nakonec neuskutečnilo. Hřbitovní výbor zanikl až k 1. lednu 1957, a to z nařízení ministerstva zdravotnictví. Hřbitov i kaple zůstaly vlastnictvím farníků (církve), ale správu převzal MNV.

Duchovní se rozhodli posílit katolictví oslabené vznikem církve československé několika způsoby. Založili v Drahotuších Jednotu československého Orla. V roce 1922 zde proběhly po mnoha letech misie (1900 i 1922 je vedl jezuité z Velehradu; další misie ve farnosti proběhly v letech 1932, 1938 – salesiáni z Moravské Ostravy, 1947 – dominikáni z Plzně a Znojma). Počáteční slabá návštěva postupně rostla, ale rodiny „*prosáklé duchem sokolským*“ projevíly lhostejnost a neúčast. V roce 1924 vysvětil čtyři nové zvony kostela osobně arcibiskup Prečan, a to díky prosbám faráře Příkryla. V roce 1925 byla v Drahotuších založena pobočka Sdružení svazu katolických žen a dívek. V roce 1936 se čtyři farníci účastnili mezinárodních závodů Unie katolických tělovýchovných jednot ve

Vídni. V únoru 1939 založil kaplan Václav Otáhal v Drahotuších Spolek Národní jednoty.

Po odchodu kaplana Hulvy do Podhoří v roce 1928 zůstali v Drahotuších pouze 2 kněží, a s výukou náboženství proto museli vypomáhat duchovní z okolí. Na konci 30. a ve 40. letech 20. století se stávalo, že farář zůstal na duchovní správu celé farnosti sám.

Dne 1. září 1939 kaplana Václava Otáhala zatklo gestapo a spolu s farářem církve československé Františkem Sedláčkem byl odvezen do Štěpánova u Olomouce, poté do Buchenwaldu a Dachau. Václav Otáhal zemřel v koncentračním táboře v Dachau 1. prosince 1942. Po válce mu členové Jednoty československého Orla zřídili pamětní desku v předsíni kostela (1946).

Po smrti Františka Příkryla (4. prosince 1939) se administrátorem, později také farářem, stal kaplan Jan Šulák. V roce 1941 bylo na faře ubytováno vojsko a na věž kostela instalována siréna. V roce 1942 byl farář Jan Šulák přeložen na trvalý odpočinek, protože již delší dobu nemohl kvůli ochrnutí končetin vykonávat své povinnosti. Administrátorem, později farářem, se stal Josef Brhel.

V březnu 1945 projížděly Drahotušemi transporty na východní frontu. Ve zdravotních oddílech bylo mnoho německých kněží, řádových i ze světské duchovní správy. Všichni docházeli po dobu pobytu v Drahotuších do kostela a konali zde bohoslužby.

*Náměstí od východu, 30. léta 20. st.
Sbírka B. Passingera*

Pohřeb faráře a děkana Františka Příkryla, 7. 12. 1939. ŘKFÚ Drahotuš

Výzvy arcibiskupa Prečana, uveřejněné v pastýřském listu o obnově náboženského sdružení, se ujal kooperátor Seckář, který jezdil po obcích, horlil a získával nové členy.

V květnu 1945 byly kvůli nebezpečí bombardování a požárů uschovány kostelní paramenty v kryptě, kalichy a jiné v pancéřové pokladně na faře, matriky, cennější archív, šaty, prádlo a mešní víno ve sklepě. Na faře byli ubytováni vojáci.

Od roku 1946 přibyla drahotuškému faráři další povinnost, administrovat excurrendo faru ve Středolesí (kostel vystavěn jako filiální ve 20. letech 19. století, lokálie zde zřízena roku 1841). Téhož roku také byla zrušena expozitura drahotušské fary v Podhoří a kostel byl excurrendo spravován z Jezernice.

Na konci roku 1948 zanikl patronát fary. Posledním patronem byl od roku 1933 Michal Karel hrabě z Althannu, syn Antonie hraběnky z Althannu. Tato změna způsobila velké nesnáze při opravách kostela, kaple i fary, protože povinností patrona bylo přispívat na opravu budov. Tyto prostředky byly v nutných případech nahrazovány státní dotací.

Po výkupu farních pozemků byl duchovním přidělen státní plat a na provoz bohoslužeb přispíval stát. Schodek na rok 1950 farář vyčísлил na 48 620 Kčs.

V únoru 1949 byl státní bezpečností zatčen kooperátor František Pevný, kvůli protistátní letákové akci katolických mladíků, kteří se mimo to scházeli na faře v rámci tzv. eucharistických kroužků šířených z olomouckého pastoračního ústředí. Laická katecheta Linda Míková, která vypomáhala s výukou náboženství na školách od roku 1947, byla poté prohlášena za nevěstnou. František Pevný byl odsouzen na 12 let a byl internován v pracovním táboře v Plzni-Karlově, později v trestnici v Plzni na Borech. Od roku 1950 nebyl farář Brhelovi přidělen ani jeden ze dvou systemizovaných pomocných kněží

Z instalace faráře Josefa Brhela 2. 5. 1943, zleva: P. Jos. Nováček, koop. Drahotuše, P. Jos. Šimoník, koop. Uherský Brod, P. Fr. Hadamčík, farář v Jezernici, Jan Brhel, rolník, Lidečko, otec faráře, P. Fr. Alex, koop. Holešov, P. Jos. Brhel, farář, P. Jan Brhel, koop. Bzenec, bratr, P. Jos. Hulva, farář v Lipníku v. v. Drahotuše, P. Fr. Géla, děkan Soběchleby, Fr. Král, kostel. hospodář. ŘKFÚ Drahotuše

a celou duchovní správu vykonával sám, pouze s výukou náboženství vypomáhali kněží z okolí.

V roce 1952 byly zlikvidovány veškeré vázané vklady na faře, včetně vkladů věřících, z nichž se měly sloužit mše. Peníze byly na výzvu arcibiskupské konzistoře v Olomouci převedeny na účet státní banky.

V roce 1952 chodila na mše jen asi polovina dospělých katolíků farnosti. Při ranní mši bývalo přítomno asi 500 a při velké asi 250 lidí. Byl naposledy uspořádán průvod městem o slavnosti Božího těla, poté se již bohoslužby konaly v kostele. Podobně tomu bylo i o pouti ke sv. Anně, kdy se nadlouho odbývaly pouze bohoslužby v kapli. Od školního roku 1952/1953 se děti mohly odhlášovat z náboženství i během školního roku. V červnu bylo ve farnosti 7,5 % nepřihlášených dětí římskokatolického vyznání.

V roce 1953 bylo vlastní kostelní jmění (24 121 Kčs), obroční jmění (51 711 Kčs), mešní nadační jmění (127 042 Kčs) a fondové jmění (9 120 Kčs) uloženo ve státních dluhopisech, proto po měnové reformě prakticky ztratilo cenu. Na hotovosti ztratil kostel měnovou reformou 2 765 Kčs.

Na začátku 50. let 20. století bylo nutno začít s opravou kostela, který byl v havarijním stavu. Po několika letech se faráři podařilo získat povolení úřadů, ovšem největší nesnáze nastaly se sháněním řemeslníků a finančních prostředků. Práci v tak velkých výškách nakonec v roce 1955 přijal Josef Geryk z Nového Jičína, bohužel neodvedl zcela profesionální výkon, což vedlo stavební podniky k uvolnění vlastních klempířů, kteří konečně provedli odbornou opravu kostelní báně s křížem. V opravách se pak pokračovalo také v lodi kostela, na faře, v kapli sv. Anny atd. Dle farní kroniky bylo s opravami „*spojeno dosti nepřijemností i zjevů pohoršlivých*“. Farníci nebyli ochotni vypomáhat zdarma ani za plat. Na vině nebyl nedostatek dobré vůle jako spíš tíživé poměry. V souvislosti s opravou byl také obžalován Josef Geryk za zcizování materiálu JZD, což soud v Hranicích neprokázal.

Drahotušský farář Josef Brhel se po roce 1948 nemínil podřízovat komunistické diktatuře. Důsledně plnil ustanovení konzistoře a odmítl například provést úřední soupis církevního majetku. Vztahy politických představitelů Drahotuš k faráři nebyly zrovna vřelé. Svědčí o tom žádost akčního výboru o přeložení Josefa Brhela, což krajská správa odložila ad acta kvůli nedostatečně uvedeným důvodům. Na malou politickou angažovanost Brhela si stěžoval i církevní referent ONV v Hranicích. Farář se dostal do konfliktu také s kostelním pěveckým sborem, když nesouhlasil se zařazením „*bezecných nábožných odrhovaček*“ odporujících liturgickým předpisům. Nejostřejším konfliktem se stal nucený výkup farního dvora, hospodářských budov a zahrady, který byl po několika neúspěšných pokusech proveden v roce 1955. Farní úřad proti tomu podal v květnu 1956 stížnost na státní úřad pro věci církevní. Dne 8. července 1956 se proto na faře konalo komisionální jednání o výkupu. Při jednání zástupce KNV v Olomouci hrubě napadl faráře a rozhořčeně ujistil přítomné, že v případě, nepřistoupí-li farář na podmínky JZD, bude proti němu použito jiných opatření, aby se JZD domohlo svých nároků. Ve školním roce 1957/1958 byl P. Josef Brhel izolován od dětí – v Drahotuších vyučoval náboženství jezernický duchovní. V prosinci 1957 přijeli ke kostelu uniformovaní hasiči. Člen SNB si vyžádal klíče od prostoru nad kostelní klenbou a jeden z požárníků prohlížel sanktusovou vížku. Po vrácení klíče odjeli, aniž sdělili cíl své návštěvy. Josef Brhel byl drahotušským farářem do

18. dubna 1958. Zatkla ho policie a byl odsouzen za politický delikt. Po jednom a půl roce v nápravném zařízení pracoval manuálně ve Vsetíně, poté v Rožnově.

Od května 1958 do července 1970 byl provizorem v Drahotuších Josef Hejna. Konec 60. let 20. století znamenal i pro drahotušskou farnost uvolnění náboženského života. V roce 1969 se pouť ke sv. Anně konala opět s průvodem a hudbou. Na přelomu 60. a 70. let 20. století navázali drahotušští farníci na staletou tradici poutě na Hostýn.

jezdívalo dokonce několik autobusů. Dále navštívili např. Velehrad, Křtiny, Čenstochovu v Polsku a Katowice-Zebřidovice.

V červenci 1970 se administrátorem drahotušské farnosti stal František Ptáček, který zde působil až do konce srpna 1974, kdy byl přeložen do Paskova u Frýdku-Místku. Duchovní správu v Drahotuších a administrování kostela ve Středolesí převzal od 1. září 1974 Vít Josef Husek, člen františkánského řádu. Na odpočinek do kláštera v Moravské Třebové P. Husek odešel 29. ledna 2004. Poté byla farnost administrována kněžími z Hranic, děkanem Jiřím Doleželem, kaplany Lubomírem Gorčíkem a Jiřím Kupkou.

Současný farář Radomír Šidleja přišel do Drahotuší 8. července 2005. Spolu s kaplanem Petrem Utíkallem spravuje také farnosti Jezernice, Loučka u Lipníku n. B., Podhoří, Partutovice a Potštát. Občasné bohoslužby se konají ve filiálních kaplích farnosti v Milenově, Slavíči, Velké Radíkově a v kostele ve Středolesí. Kromě bohoslužeb a výuky náboženství se oba kněží aktivně věnují volnočasovým aktivitám, zvláště pro děti a mládež (dětský karneval, farní kapela, secvičování divadelních představení, výlety po okolí apod.). Ve farnosti vypomáhají dva laici – pastorační asistenti: Vojtěch Hýbl a Lucie Friedlová.

Církev československá husitská

O nově vzniklé československé církvi (založena 8. ledna 1920 na schůzi Klubu reformního duchovenstva v Praze, od roku 1971 současný název) se Drahotušští dověděli od poslance kněze Rýpara. Na březnové schůzi argumentoval, že správný katolík je členem nebo příznivcem lidové strany, což mnohé vedlo k úvahám o vystoupení z katolické církve. Ihned po schůzi proto Jan Keclík napsal žádost o informační přednášku Rostislavu Stejskalovi do Hostkovic, v kterém z novin věděl, že je knězem nové církve. Československá církev odmítala římský centralismus a profilovala se jako národní církev, programově navazující na husitskou reformaci. Státního uznání se dočkala 15. září 1920.

Dne 11. dubna 1920 se v Drahotuších konala veřejná schůze, kde olomoucký kněz Rostislav Stejskal promluvil o československé církvi a získal mnoho lidí. Drahotušští

Interiér farního kostela, 70. léta 20. st. Osadní výbor Drahotuše

požádali o návštěvu také zakladatele církve dr. Farského, který se však na poslední chvíli omluvil. Místo něj přijel výborný řečník Emil Dlouhý-Pokorný. První mše československé církve se v Drahotuších konala v neděli 1. srpna 1920. Sloužil ji Rostislav Stejskal před kostelem v době, kdy mělo jít z kostela procesí na hřbitov (pouť ke sv. Anně). Poté měl strhující proslov Emil Dlouhý-Pokorný, který motivoval většinu posluchačů k vyplnění přihlášek. Katoličtí duchovní zapůsobili zase na zbožnost žen a manželek, proto bylo mnoho přihlášek odvoláno již druhý den.

Husův památník. Muzeum a galerie města Hranic

Před sčítáním lidu v roce 1921 proběhla v Drahotuších agitační schůze církve československé. Večer následovala schůze protestantského pastora Prudkého. V celé farnosti odpadlo podle farní kroniky asi 500 lidí, z toho se 220 vrátilo. K církvi československé se při sčítání přihlásilo 322 osob.

Dne 16. března 1921 došlo k ustavení náboženské obce nové církve v Drahotuších, a to za přítomnosti 120 členů a delegáta z Olomouce Tomáše Šubery. Na bohoslužby dojížděli kněží z Olomouce. Ještě v březnu vyslal výbor na faru deputaci s žádostí konat bohoslužby v římskokatolickém kostele. Farář Přikryl je odmítl a odkázal na arcibiskupskou konzistoř v Olomouci. Nebylo povoleno ani užívání kaple a zvonění při pohřbech.

Druhé bohoslužby církve československé v Drahotuších se tedy konaly dne 26. května 1921 opět pod širým nebem na prostranství před kostelem. Byly spojeny se dvěma křty, veřejnou zpovědí a Večeří Páně. Kněz Kostka byl podle katolické farní kroniky „*horkokrevný Slovák*“. Starosta Josef Polách si proto předem vyžádal u Okresního úřadu v Hranicích písemnou záruku nerušeného konání průvodu Božího Těla. První pohřeb československé církve v Drahotuších provedl kněz Rostislav Stejskal z Olomouce 29. května 1921. Katolíci zaslali na Okresní úřad v Hranicích stížnost kvůli konání bohoslužeb československé církve na prostranství před kostelem. Město Drahotuše proto náboženské obci nabídlo bezplatné užívání místnosti na radnici (schváleno 7. října 1921), kde se bohoslužby konaly až do otevření Husova sboru v roce 1936.

Od 1. srpna 1921 byl celý politický okres Hranice přidělen nově ustavené náboženské obci v Přerově. Duchovní Šimek nemohl dojíždět na bohoslužby tak často, jak si obyvatelé přáli. Drahotuše, Hranice, Lipník a Jezernice proto utvořily farní výbor a osamostatnily se. Drahotuše zastupovali Karel Balhar a Čeněk Marák. Konkurencí byl vybrán farář František Hrbáček, který do Drahotuš přišel 17. února 1922. Ministerstvo školství a osvěty schválilo náboženskou obec Drahotuše 11. dubna 1923, ustavující schůze se konala 5. července 1923. Prvním předsedou náboženské obce byl schválen František Vojkůvka, jednatelem Čeněk Marák, pokladníkem Bohumil Sehnal. Nová náboženská obec se sídlem duchovní správy v Drahotuších zahrnovala všechny obce politického okresu, až na Lazníky, Tršice, Daskabát a Velký Újezd.

Drahotušský duchovní za tzv. pravoslavné krize, kdy srbská církev vysvětila československého kněze Matěje Pavlíka na pravoslavného biskupa Gorazda, odešel

z Drahotuš do Brna. Jeho nástupcem se stal Václav Zdražila (1923-1924). Po čtvrt roce dal své náboženské obci ultimátum: buď s ním přestoupí k pravoslaví, nebo od nich odejde. Drahotušští odmítli a raději byli na čas bez duchovního správce. Několik desítek lidí se pak vrátilo ke katolické církvi, k pravoslaví zde nekonvertoval nikdo.

V květnu 1924 dostaly Drahotuše třetího faráře církve československé, Františka Sedláčka z brněnské diecéze. V roce 1927 odešel Fr. Sedláček do Brna a do Drahotuš nastoupil Alois Tregler z Vyškova. Katolická farní kronika se o něm vyjadřuje velmi nelichotivě, ale v příštím roce se při přípravě oslav 10. výročí vzniku ČSR sblížil s katolickými duchovními a podle zápisu ve farní kronice to „*zůřiví čechoslováci nesli nelibě*“ a způsobili, že musel odejít. Duchovní správu poté obstarával Karel Ditrich a teprve po půl roce se do Drahotuš vrátil František Sedláček. U příležitosti 10. výročí založení ČSR byl odhalen pomník padlým, ale nebyl vysvěcen, protože dohoda mezi různými stranami a církvemi v Drahotuších nebyla možná. Slavnosti se dokonce neúčastnil tehdejší starosta Čeněk Marák, starší církve československé. Po pravoslavné krizi a po neblahých událostech roku 1928 se náboženské poměry konečně uklidnily a přestupy se děly hlavně kvůli svatbám.

Drahotušská obec se ve druhé polovině 20. let 20. století věnovala misijní činnosti na Valašsku. Farář Sedláček obstarával pravidelnou duchovní správu nejen v Drahotuších, Hranicích, Lipníku (až do roku 1933), Jezernici, Týně a Stříteži, ale do roku 1928 také ve Valašském Meziříčí, Vsetíně a Horní Bečvě. Občas bývaly bohoslužby také v Kelči, Hrabůvce, Slaviči, Bohuslávkách a Dolním Újezdě. V roce 1928 byla Kelč a nejbližší okolí přefaražena k Valašskému Meziříčí.

Ve třicátých letech mívala náboženská obec církve československé v době katolických slavností Božího Těla výlet do okolí. Každoročně slavila církev státní svátek Mistra J. Husa pálením hranice s dalším programem za účasti Sokola a všech vrstev obyvatel.

Zvláštností drahotušské náboženské obce bylo důsledné dodržování samosprávy. Místní výbory měly oddělené doklady od rady starších. Ta spravovala jen společné záležitosti, na něž přispívaly dle klíče místní výbory v Drahotuších, Hranicích a Stříteži nad Ludinou. Dále zde fungovaly dvě Jednoty mládeže (v Drahotuších a Hranicích), Jednota žen v Hranicích, Stavební odbor v Drahotuších a společný Sociální odbor při náboženské obci církve československé Drahotuše se sídlem v Hranicích. Rada starších zasedala čtyřikrát ročně střídavě v Drahotuších a Hranicích. V každé obci byli určení důvěrníci, kteří se zúčastňovali schůzí.

Konání bohoslužeb na radnici v Drahotuších bylo dočasným řešením. Navíc prostor nemohl postačovat pro shromáždění všech věřících, hlavně ve svátky, kdy se stávalo, že některý z nich omdlel. Dlouhá léta se církev snažila získat pro stavbu chrámu pozemek v parku poblíž katolického kostela. V roce 1930 se dokonce podařilo v zastupitelstvu schválit prodej pozemku, ale rozhodnutí bylo zrušeno okresním úřadem kvůli účasti předsedy rady starších Antonína Melkuse na hlasování. Poté se již nikdy nepodařilo získat pro záměr většinu. Nakonec bylo v roce 1932 zažádáno o koupi bažinatých parcel na konci obce. Lidová strana sice původně slíbila, že v takovém případě nebude proti, přesto se jednání neobešlo bez obstrukcí. Na pozemcích na protější straně louky měla být vybudována fara. Podle nákresu zaslaného bratrskou ústřední radou zhotovil stavitel Vostřez z Hranic plány s několika obměnami podle potřeb a možností místní náboženské obce. Finanční pomoc přislíbila Ústřední rada církve československé, proto se

Pozvánka k slavnostnímu otevření Husova sboru, 1936. Muzeum a galerie města Hranic

náboženská obec Drahotuše rozhodla začít se stavbou ještě v roce 1934, kdy její stavební odbor disponoval hotovostí 30 000 Kč, stavební materiál byl zajištěn většinou zdarma nebo sbírkou členů a příznivců a na každého dospělého příslušníka církve z Drahotuše a okolí byla usnesena povinnost 50 hodin nádenické nebo řemeslné práce.

Činnost dobrovolníků a bezplatných pracovníků sil byla tak efektivní, že při slavnosti položení základního kamene byla již stavba vyhnána dost vysoko nad hluboké základy. Kopání základů začalo 2. července, slavnostní položení základního kamene proběhlo 12. srpna (slavnostní bohoslužby u Husova památníku v parku vykonal farář Sedláček), práce zednické, tesařské a pokrývačské byly dokončeny 3. října 1934. Stavba včetně vybavení interiéru byla dokončena v roce 1936. Bratrská ústřední rada poskytla v posledním roce subvenci 25 000 Kč, což byla pouze polovina ze slíbené sumy, ale zachránila dokončení sboru. Celkem bylo odpracováno 18 297 hodin zdarma. Slavnostní otevření sboru proběhlo 12. července 1936. Kvůli silnému vytrvalému dešti přijelo méně účastníků a program musel být v určitých bodech krácen. V průvodu byl mimo jiné patriarcha církve G. Procházka, tři biskupové, mnoho kněží, zástupci více než 20 náboženských obcí církve, příslušníci a příznivci církve i z řad římských katolíků. Poděkování za poskytnuté pohostinství na radnici přednesl předseda rady starších Čeněk Marák. Byla odhalena také pamětní deska drahotušským osobnostem Václavu Solínovi, Matěji Podolskému-Sabinovi a Šimonu Podolskému v průčelí chrámu. Celkový náklad dosáhl 151 202 Kč, z toho dary věřících tvořily 100 000 Kč a pouze 15 000 Kč byl dluh. Chrám měl být k dispozici také vojenským duchovním. Pravidelné bohoslužby se konaly každou neděli v Drahotuších a Hranicích, ve Strážce jednou za měsíc.

V rámci oslav 20. výročí bitvy u Zborova byla 30. května 1937 do druhé pamětní desky ve zdi Husova sboru uložena prst z legionářských bojišť. Zvony byly na Husův

*Otevření Husova sboru Církve československé,
12. 7. 1936, předseda rady starších Čeněk Marák.
SOKA Přerov*

sbor slavnostně zavěšeny 6. června 1938 na svatodušní pondělí. První zvon nesl jméno prezidenta Masaryka, druhý zakladatele církve československé dr. Farského. Současně byl skládán slib věrnosti mládeže církve československé Kristu, církvi a republice.

V prosinci 1939 byl gestapem zatčen farář František Sedláček a duchovní správu po dobu jeho nepřítomnosti převzali Emil Čelustka (1940–1941) a Jaroslav Švec (1944–1945). O Vánocích účinkovalo několik hudebníků – katolíků při bohoslužbách českomoravské církve (změna názvu po vzniku protektorátu). K 1. září 1949 odešel farář československé církve František Sedláček na odpočinek. Bydlel ve vlastním domku v Drahotuších. František Sedláček byl 28. dubna 1950 zvolen biskupem církve československé a jako drahotušský občan slavnostně uvítán národním výborem na radnici.

Jeho nástupce Jiří Holas pocházel z Hranic a na bohoslužby a katechismus dojížděl. V roce 1951 byl povolán k výkonu základní vojenské služby a duchovní správu zatímně vedl student teologie Rudolf Medek, který byl v říjnu 1952 také

povolán na vojnu. V listopadu 1952 pak byla do Drahotuš uvedena jeho manželka, farářka Olga Medková z Drahotuš, která zde zůstala pouze do roku 1953. Jiří Holas se po návratu z vojenské služby opět ujal svých povinností, včetně výuky náboženství, a to až do roku 1966. Jeho nástupce Karel Čepěk zde působil pouze tři roky (1966–1969), poté na dlouhou dobu převzala duchovní správu Hana Vojancová (1969–1989), která v současnosti působí v Diecézní radě v Praze.

Náboženská obec zakoupila na konci 40. let 20. století budovu bývalé synagogy v Hranicích a centrum duchovní správy bylo z Drahotuš přeneseno do Hranic. V současné době se v drahotušském Husově sboru konají bohoslužby pravidelně každou 1. a 3. neděli v měsíci a ve svátky. Farář Josef Bobrovský spravuje kromě Hranic a Drahotuš také okolní náboženské obce (Bělotín, Střítež, Lipník atd.).

Historie školy v Drahotuších

Vítězslav Hons – Jiří Lapáček

Zmínky o škole v Drahotuších se objevují v archivních pramenech až od konce 16. století, ale můžeme předpokládat, že zde výuka v nějaké podobě probíhala již dříve, a to při faře, kterou máme doloženo již k roku 1371. K městskému právu se hlásilo 11 vesnic a 1 osada a k faře stejný počet až do roku 1617.

Pro převažující část obyvatelstva luterského vyznání v Drahotuších existovala městská škola. V roce 1590 koupil luterský kněz Viktorín Příbyslavský od Václava Menšíka chalupu podle lázně v Kozí ulici (později čp. 10, 11, 12, 13) za 50 hřiven grošů. Roku 1592 odkázal na smrtelné posteli svou chalupu pro potřeby školy. Za nového majitele panství Františka z Ditrichštejna byla stará škola prodána. Stalo se tak dle gruntovní knihy tímto způsobem: „*Léta Páně 1622 v úterý před svatým Vítem za ouřadu Jana Ryšova, Mikuláše Krčmy, purkmistrů, a konšelů jejich prodán jest gruntík vedle lázně z poručení vrchnosti, kdež předešle škola byla, Janovi Kuchyňkovi za sumu 46 hřiven, kterouž sumou dopláceti se má ten grunt, kterýž jest nyní od vrchnosti na školu obrácen způsobem tímto, že hned při odevzdání a zapsání toho kupu místo závdanku hned má položiti 2 hřivny a každého roku področní peníze při svatém Martině po 2 hřivnách povinen bude pokládati, do vyplnění té sumy. Rukojmí za to placení Martin Adamec, Václav Bednář.*“ Jak ze zápisu vyplývá, peníze se měly vynaložit na zaplacení nové školy, vedle nosadní uličky (později čp. 5, nyní Nádražní ulice). Zde se vyučovalo až do roku 1819.

První jménem známý učitel na městské škole je v roce 1596 uváděný rektor Kryštof Lodicielles (také Lodicillides), který pocházel z Georgenberku ve Slezsku a ordinován byl ve Wittenberku. Další známí správci školy byli roku 1605 Matěj Hranický a 1608 Michal Častický.

Po bitvě na Bílé hoře se objevuje jako první učitel vyučující v duchu římskokatolické církve Albertus Vitus v roce 1622, v letech 1650–1668 Pavel Kamenský z Oldřišova, za nějž byly zavedeny matriky, do nichž on zapisoval. V říjnu 1668 onemocněl a 4. prosince téhož roku zemřel ve věku 58 let. Roku 1655 se mezi ním a rychtářem stala nějaká nevole, protože rektor nadal rychtáři do bláznů a ten mu řekl, že by byl od šibenice. A proto přišli oba dva na den památky sv. Trojice k městskému právu, kde jim byla dána výpověď, aby se odprosili.

Po Pavlu Kamenském, jehož 13 dětí se provdalo a přiřazenilo do okolních vesnic, rektoroval v Drahotuších až asi do roku 1681 Jan Pelc, jehož otec Martin, rodem z Buchlova, v Drahotuších přebýval. Údaj o roku 1681 odvozujeme z toho, že počínaje tímto rokem se změnilo písmo, jímž byly prováděny zápisy v matrikách. Když Jan Pelc ve věku 54 let 8. ledna 1683 zemřel, bylo zapsáno „*někdy rektor drahotušský*“. V roce 1672 měl rektor od obce 2 zl. 20 kr., ze sedmi vsí 4 zl. 40 kr. a obvyklé posnopné.

Roku 1691 je zmiňován Kristián Vojtek, krátce ho zastával Jan Hoš, do roku 1699 jakýsi Trman. V té době se v matrikách totiž objevuje zápis „*Magdalena Trmanová, na ten čas rektorka města Drahotuš*“, jako kmotra.

Jan Reger, rodem z Frýdku, se do Drahotuš přestěhoval z Velké Polomy a od 1. května 1699 do 14. září 1722 zde byl rektorem. Dne 8. ledna 1731 se oženil s Kateřinou,

dcerou Jiřího Fribla, měšťana drahotušského, která byla jeho druhou manželkou, ale zemřel 3. března 1731, ve věku 64 let.

Rektor byl tehdy lazebníkem, hojičem, pouštěl žilou, sázel baňky, věšel pijavice, šumařil, zvonářil atd. Proto jsou i položky jeho platu v roce 1708 neobyčejně pestré. Z kostelní pokladny dostal 17 zl. 26 kr., za čtyři kostelní slavnosti 28 kr., za zpívání pašiji 35 kr., za struny 45 kr., za papír na zpovědní cedulky 8 kr., z obecní kasy za zvonění 2 zl. 28 kr., od školníka čtvrtletně po 7 gr., z lázně po dobu zimní týdne 48 kr. Obecný lid o školu nedbal, jak vyplývá z poznámky v drahotušské pamětní knize, v níž si pisatel stěžoval na špatnou školní docházku. Vdovy si pak opomenuly na nastávajícím manželu vynutit slib, že hochy bude posílat do školy. Rodiče si hleděli hmotného užitku ze svých dítek více, než jejich duševního prospěchu a vzdělání. V letech 1711–1714 byl „ludirektorem“ Jan Josef Hunčovský.

V letech 1722–1767 vystřídal Jana Regera jeho syn Josef Reger. Tento „rector scho-lae“ se narodil v Drahotuších 28. února 1700. Josef Reger slavil 20. ledna 1773 zlatou svatbu, zemřel 10. července 1787. V roce 1764 měl farář Jan Kandrnal odpovědět biskupské konzistoři ohledně platů kostelních služebníků. Za tím účelem 7. června 1764 na radnici došlo k ujednání, dle něž se skládal plat rektora z těchto položek. Z kostelní pokladny dostával salarium (plat) 17 zl. 40 kr., za čtyři slavnosti po 7 kr. celkem 28 kr., za zpívání pašiji 5 kr., na struny dostával 45 kr., na papír na zpovědní cedulky 8 kr. Z obecní pokladny dostával za zvonění klekání a poledne 2 zl. 20 kr. Celkem tato část platu představovala 21 zl. 56 kr.

Druhou část platu představovaly akcidence (naturálie): o Vánocích v městě a dědích obyčejná a hodová koleda, jinak kantace o posvícení. Též tři kantace v městě – na Tři krále, Všech svatých a sv. Mikuláše. Od cvičení dítek umění písemnému, literárnímu, aritmetickému a též muzikálnímu a zpěvnímu čtvrtročně bral od každého školáka 7 gr. Dřívější dávání dříví, chlebě, vdolků, koblihů bylo na budoucí časy zrušeno a zakázáno. Jako částečnou náhradu za to měl dostávat při vybírání desátků od gruntovního čtvrtlánika jeden snop rži, jeden snop ovsu, následovně od půllánika dvojnásobně.

Jeho syn Ignác Reger se narodil 26. června 1741 v Drahotuších a správu školy převzal po svém otci roku 1767. V roce 1772 měl ludirector od kostela salarium 17 zl. 40 kr., ve svátky, za pašije, z fundací 3 zl. 27 kr., třikrát dítek zvonil Ave za 2 zl. 15 kr. Od obce dostával 2 zl. 20 kr., 4 kantace po 3 kr., hody, Všech svatých, sv. Mikuláš, dohromady 5 zl. 10 kr. Ignáce Regra roku 1772 vzrušila zpráva, že počet svátků byl značně redukován. Na důkaz své rozhorlenosti napsal do farní matriky: „...lid na ty dny přec nepracoval a kdo pracoval, tomu neštěstí se stalo. V Drahotuších Frant. Bernkopf, zámečník, na sv. Fabiana a Šebestiana pracoval, potom celý týden stonal. V Hranicích jednomu kobylník zpometala a pluh zlomil. Bůh ale rač takového osvitit, kdo takové věci vymýšlí: dle mého zdání není žádný jiný nežli Luther anebo Kalvin. Procesí, jež přes noc trvala, jsou zapovězena..., proto bylo mnoho myši a sucho.“

K roku 1776 také zaznamenal, že „...na královské poručení byli jsme všichni rektores, jakož také páni faráři, povoláni do normální školy do Holomouce aneb do Kroměříže. Já Ignác Reger, tehdejší rektor drahotušský s p. Patrem Venclem Koriger, coop. byli jsme tam v Holomuci od 2. máje až do 10. Každý den ráno od 11. až do 12. a odpoledne od 4. až do 5. museli jsme do školy jít a tu normální školu frequentirovat, a který chtěl odejít, musel předně jít na examen, jak z duchovních, tak z rektorů, a tak který obstál, své testimonium

obdržíc do domu se odebrat mohl. Kdežto nové učení povstalo, kterak v německém učení mají se dítky učit: pročež jsou vydané nové slabikáře a jiné knihy, jak pro nás rektory, tak pro mládež.“

Školní světnice byla příliš malá pro vzrůstající počet žáků, proto roku 1774 k ní bylo přidáno o sáh na šířku a přistavěny malá světnička, komora, chlév, dva chlívký a kur-ník. Stavební výlohy zaplatily přískolené obce Drahotuše, Slavíč, Milenov, Klokočí, Hrabůvka, Radíkov, Lhotka, Velká. Zadavatelem díla byl drahotušský farář Ondřej Kellner, který stavěl nedávno před tím faru. Ale ani ta světnička zcela nevyhověla svému účelu, a proto roku 1783 „*na král. poručení nová škola pro samou mládež se vystavěla, kdežto škamna v ní jsou udělána, kdežto ze světnice a komory jest udělána, a komora z chléva, a chlév nový se přistavěl.*“ I mistrem této stavby byl farář Ondřej Kellner, který použil zbytků zdíva z farního kostela, který se tehdy představoval.

Komise, svolaná ze zástupců jmenovaných dědin, místního faráře P. Ondřeje Kellnera, učitele Ignác Josefa Regra, krajského komisaře a vrchnostenského úředníka, nalezla v roce 1787: 1. Školní světnice je příliš malá a má malá, nízkou umístěná okna.

2. Rektor Ignác Josef Reger si stěžuje na špatnou návštěvu školy a též, že nedostává včas dříví k vytápění školní i vlastní světnice, rodiče mu pak nad to dluží sobotales.

Bylo tedy usneseno, aby 1. drahotušská obec dávala učiteli ročně dva sáhy dřeva a topení, 2. z každého školáka ať platí Drahotuští po 1 $\frac{3}{4}$ kr., přespólní pak po 2,5 kr. týdně školního platu. Školní plat vybírali rychtáři a odváděli rektorovi. 3. Rodiče mají posílat své děti od 6. do 12. roku pilně do školy. Dítka ze vzdálených obcí budou chodit do školy pouze od 1. listopadu do posledního dubna. Za nedbalou školní návštěvu ať platí rodiče rychtářovi pokutu (dvojnásobný školní plat). Polovici pokuty odevzdá rychtář krajskému úřadu, druhou polovici odevzdá rektorovi. Bylo-li by někdy v létě příliš deštivo, že by žáci nemohli pást dobytek, nechť i v té době chodí do školy. 4. Obce vzdálenější nechť si najmou vlastního učitele, kterého krajský komisař potvrdí, a v příštích letech ať si vystavějí vlastní školu. V zimě ať vyučuje učitel prozatímně v privátních bytech. Nejpotřebnější nářadí, černě natřenou tabuli a několik lavic ať pořídí školní obec.

Zástupci některých obcí prohlásili, že své děti dají vyučovat doma, a sice: Milenovští a Hrabůvští v Milenově, Veličtí a Lhotští ve Velké a Radíkovští doma. Krajský komisař souhlasil s prohlášením a nařídil jim, aby si do 14 dnů opatřili učitele a vyprosilí si jejich potvrzení na královském školním komisaři. Dále si měli najmout prostranné světnice, v nichž by se o příští zimě vyučovalo. Bylo jim nařízeno, aby již nyní začali vozit stavivo na nové školní budovy, které měly o příštím létě sloužit svému účelu. Rychtáři měli nadále vybírat školní plat a odvádět svým učitelům. Naposledy měli za povinnost zakoupit pro školy po jedné veliké, černě natřené tabuli a několik lavic.

Plat drahotušského učitele byl od té doby následující: 10 mírek pole v ceně 1 zl. 37,5 kr., obilní dávky po 5 kopách 35 snopech rži a 3 kopách 28 snopech ječmene za 28 zl., z kostelních peněz za hru na varhany 22 zl., na struny 3 zl., z 9 kostelních fundací 3 zl. 27 kr., za psaní zpovědních tabulek a sbírání těchž obdržel od sedláka po 4 vejcích, od domkáře po 2 vejcích v ceně 2 zl. 15 kr., o vánocích od každého po koláči za 6 zl. 54 kr., za koledu od sedláka po 1 kr., od domkáře po 3 denárech, celkem 5 zl. 52 kr., konopí a váře v ceně 8 zl. 38 kr., z obecní pokladny 2 zl. 20 kr., za 2 kantace 6 zl. 18 kr., za pohřby 24 zl. 45 kr., školní plat od 67 žáků z Drahotuš po 1 $\frac{3}{4}$, celkem tedy 93 zl. 48 kr. za 48 vyučovacích neděl, žáci ze Slavíče, Milenova, Klokočí, Hrabůvky a Rybářů dávali

42 zl., 2 sáhy dřeva na vytápění v hodnotě 4 zl. Celkem se jednalo o 283 zl. 22,5 kr. (290 zl. 22,5 kr)

V roce 1787 obnášely příjmy z kostela, za školní a hudební službu po odečtení 22 zl. za nákup instrumentů celkem 189 zl. 49 kr.

Také starší lidé ve svých odkazech pamatovali na školu „*ad fundum normalium scholarum*“. Za léta 1790–1811 se ale sešlo na penězích jen 27 zl. 55 kr. Např. Cyril Bohatý daroval roku 1791 na kostel 300 zl. a na školu 1 zl., podobně i jiní.

Správu školy v Drahotuších vykonával Ignác Reger až do roku 1820, kdy se odebral na odpočinek do Bystřice pod Hostýnem ke svému synu, tamějšímu faráři, když předtím 11. října 1818 slavil zlatou svatbu. Byl pobožným, o tom svědčí to, že každoročně v oktáv sv. Jana Nepomuckého se modlival s lidem u sochy světce na náměstí a na opravu téže sochy sbíral peníze, chodil též na poutě o sv. Janu až do Prahy.

Když nedošlo k žádoucí dohodě o stavbě nové školy a ve staré již nebylo možné vyučovat, probíhalo školní vyučování od roku 1819 se souhlasem obecní správy v budově radnice, kde žáci byli rozděleni do dvou tříd. Ve vyšší vyučoval rektor Ignác Reger a v nižší jeho syn Antonín, který se tak připravoval na učitelský úřad. Ani v radnici se dlouho nevyučovalo, „*neb ten radní dům, který na tom samém místě nynější školy a ratúze stál, byl již skrz dlouhou nedbalost zpuštěný*“. To do pamětní knihy napsal tehdejší starosta Antonín Vrbík. A proto již od roku 1824 najímali místnosti pro školní vyučování v privátních domech. První třída byla nejprve umístěna v čísle 103, druhá třída v čísle 50, později v čp. 115, načež obě třídy v čp. 113.

Příprava stavby nové školní budovy stála mnoho řečí a námahy. Roku 1827 darovalo městské zastupitelstvo starou radnici s dřevěnou věží na novostavbu školy a dalo ji ještě téhož roku rozbourat, aby se mohlo započít se stavbou nové budovy. Krajský úřad schválil stavební rozvrh, ale teprve nyní, když již radní darovali starou radnici na školu, připadlo městskému úřadu na mysl, kam se přestěhuje samotná radnice a městský archiv, protože ve schváleném stavebním rozvrhu nebylo ani zmínky o místnostech k tomu potřebných. Znovu tedy psali a vyjednávali s krajským úřadem o nový stavební rozvrh a plán, dle něhož chtěli vystavět budovu pro školu i radnici. Po průtazích byla stavba zahájena v roce 1833. Drahotuští stavěli dlouho, teprve roku 1836 bylo dílo dokončeno. Vrchnost darovala z patronátní povinnosti stavivo a přispěla částkou 1 486 zl. Městečko Drahotuše a dědiny Klokočí a Hrabůvka zaplatily společně 3 514 zl. (Klokočí 110 zl. 25 kr., Hrabůvka 99 zl. 23 kr.). Stála pak celá stavba 5 000 zl. konvenční měny. Škola byla 28. prosince 1836 ráno o 9. hodině po slavnostním kázání drahotušského kaplana P. Petra Vysoudila a po slavných službách božích posvěcena farářem Františkem Axmanem a uvedeny do ní dívky.

Budova, i když dosti veliká, byla velmi nevhodně stavěna. Kromě dvou školních světnic nebylo v budově příhodných místností. V přízemí byl byt správce školy o jedné světnici a o jedné veliké šalandě, tmavá kuchyně a komora; byt písaře o dvou světničkách a tmavá kuchyně; byt sluhy o jedné světničce a kuchyni: šerhovna. V prvním patře byly mimo jmenované dvě školní místnosti ještě radní síň, archiv, dvě komůrky a byt učitele (asi 2,5 m široký a 3 m dlouhý). Na dvorek, na němž byly dva chlévy a kůlna, se chodilo vedle budovy.

Ale i v nové budově zůstaly příjmy rektora při starém a ten i nadále živil o platu 406 zl. 57 kr., z nichž dával pomocníku 120 zl., na čištění školy přispíval částkou 32 zl,

takže na něj zůstalo 254 zl. 57 kr. Roku 1836 dala vrchnost na vytápění školy 13 sáhů dříví. Rokem příštím dle konzistorního výnosu ze 4. srpna 1837 se mělo v Drahotuších vyučovat němčině.

Antonín Lorenc žádal roku 1843 na drahotušské obci o větší služné za zvonění a za varhanickou službu, v čemž mu bylo i vyhověno. Po jeho smrti byl jmenován roku 1849 správcem školy milenovský učitel, František Zavadil, dřívější Lorencův pomocník. Měl správu školy až do roku 1873, ve zvláštním konzistorním přípisu z roku 1844 byla jmenována milenovská škola nejlepší školou drahotušské farnosti.

Správce školy sám přijímal: posnopné – 1 kopa 4 snopy rži a 1 kopa 21 snopů ovsa za 42 zl., dva sáhy dříví od drahotušské obce za 4 zl. 8 kr., deset kop vajec po 30 kr. za 4 zl. 30 kr., 414 koláčů za 16 zl. 30 kr., všelijaká váře v ceně 10 zl. 19,5 kr., z pozemkové vyvazovací renty 9 zl., čistý výnos z obecní role 4 zl., peníze koledové 3 zl. 36 kr., školní plat od 145 žáků po 2,5 kr. k. m. činil 255 zl. 33 ¼ kr., za varhanickou službu od obce 8 zl. 38 kr., z kostelní pokladny 20 zl., z kostelních fundací 6 zl. 43 kr., štol 21 zl. 59 kr. Celkem se jednalo o 406 zl. 57 ¼ kr.

Naproti tomu vyplácel svým pomocníkům služné ve výši 120 zl., odčítalo se ještě za čištění školy 24 zl. a za hudebniny a na struny 8 zl., celkem 152 zl. Byla tudíž rektorova služba před vydáním nových školních zákonů odměňována částkou 254 zl. 57 ¼ kr.

Již roku 1856 bylo ve škole 198 žáků: z Drahotuš 73 chlapců a 70 děvčat, z Rybář 5 chlapců, 3 děvčata, z Klokočí 11 chlapců, 16 děvčat, z Hrabůvky 11 chlapců, 9 děvčat, celkem 100 chlapců a 98 děvčat.

Důležitým mezníkem ve vývoji školství byl říšský zákon č. 48 z 25. května 1868, kterým byla vydána pravidla o poměru školy a církve, vycházející z prosincové ústavy 1867. Dozor nad školstvím připadl státu. Drahotušská škola byla vřazena do druhé platební třídy a obce Klokočí a Hrabůvka a osada Rybáře byly k ní připojeny. Trojtřídní se stala škola v roce 1869. Přičiněním vzdělanějších drahotušských občanů byla dále rozšířena o jednu třídu výnosem zemské školní rady z 26. května 1873. Před tím ještě byl František Zavadil dán na vlastní žádost do výslužby, učiteloval skoro 50 let. Poslední léta prožil v Hranicích, kde 6. ledna 1878 při hře na varhany byl raněn mrtvicí a téhož dne zemřel.

Nově zřízená třetí třída byla umístěna do místnosti druhé třídy a pro druhou třídu byl upraven byt písaře. Zeď dělicí obě světničky byla rozbořena, postaveny tabule, lavice, zakoupeny stůl a stolice a třída poskrovnu vybavena. Pro vyučování náboženství sloužilo 60 obrazů ze Starého a Nového zákona, pro počty ruské počítadlo (100 kuliček). K vyučování mluvnice bylo zakoupeno několik tabulí se vzorky skloňování a časování, pro názorné vyučování Amerlingova kniha k názornému vyučování. V přírodopisu se uplatnilo pět přírodopisných tabulí, v zeměpisu mapa Moravy.

Knihovna měla asi 500 svazků. Za základ sloužily knihy vyřazené z besední knihovny, k nákupu dalších darovala drahotušská záložna ročně asi 20 zl. Knihovnu spravoval místní duchovní. Za vypůjčování knih se platilo po 1 i po 2 kr. Když pak bylo vydáno nařízení ministra kultu a vyučování z 12. července 1875 v příčině výběru knih do žákovských knihoven, podle něž mohly být v žákovské knihovně jen schválené knihy, tu duchovní rozřídil knihy, schválené nechal při škole, ostatní pak nazval farní knihovnou. Knihovnu školní od té doby spravoval učitel. Mimo dary záloženské věnovány školní knihovně též přebytky dětských a ochotnických divadelních her, které roku 1873 a 1874 s velikou ohotou a pilí řídili katecheta P. Pavel Chalupa a výpomocný učitel Bartoloměj Vrána.

Po Zavadilově odchodu byl vypsán konkurz na místo nadučitelské, učitelské i podučitelské, jmenován Josef Barvíř, učitel v Týně, v Drahotuších začal vyučovat 3. prosince 1873. Rokem 1877 nadučitel Josef Barvíř začal postonávat a chřádl více a více, až roku 1880 byl dán do výslužby. Odstěhoval se do Týna a tam v září téhož roku zemřel. Jeho nástupcem byl jmenován dekretem ze 4. října 1880 Jan Reichl, za jehož správy byla umístěna třetí třída do radní síně a radní síň zařízena v bývalých místnostech třetí třídy.

Od roku 1888 existovala v Drahotuších čtyřtřídní škola, čtvrtá třída byla zařízena v radní místnosti. Péči řídícího učitele byla v jeho zahradě zřízena tělocvična. Dne 31. srpna 1897 odešel na trvalý odpočinek nadučitel Jan Reichl, který zde působil od 6. listopadu 1880. Dekretem zemské školní rady z 26. listopadu 1897 byl jmenován nadučitelem František Zapletal. Dne 19. prosince 1897 složil služební přísahu. Roku 1898 byla škola zčásti přestavěna a v roce 1892 dostala do užívání zahradu. V tomtéž roce se Hrabůvka stala expoziturou a v roce 1901 se osamostatnila.

O prázdninách 1898 byla provedena adaptace školní budovy. Dřívější byt správce školy byl upraven na třídu, zasazena nová vzdušná okna a místnost prohloubena. Přístavbou bylo připojeno osm nových zákonitěmu nařízení odpovídajících chodů, k nimž vedla krytá chodba. Protože práce nebyla na začátku školní roku 1897/1898 dokončena, bylo zahájení vyučování posunuto.

Drahotušská škola se proměnila v roce 1906 na pětitřídní s pobočkou a začalo být pomýšleno na výstavbu vhodnější budovy. Počet žáků se během 25 let téměř zdvojnásobil, vzrostl z 230 na 394 k roku 1906. Později byly pobočky při 4. a 5. třídě umístěny v soukromých bytech. Čtyřtřídní škola s pobočkami při 2. a 3. třídě byla rozhodnutím zemské školní rady rozšířena počátkem školního roku 1907/1908 na pětitřídní.

Od roku 1896 se jevil stav školní budovy nadmíru neuspokojivý a ku potřebám výuky neustále stoupajícího počtu žáků nevhodný. Úřední prohlídka ve školním roce 1908/

Pohled na budovu školy od východu, 30. léta 20. st. Sbirka B. Passingera

Škola obsazená vojskem za 1. sv. války. Soukromá sbírka

1909 tuto situaci zcela jasně konstatovala, ale protože místní orgány v tom nic nedělaly, nepovolila zemské školní rada na počátku nového školního roku vyučování v některých třídách. To již mělo za následek rychlejší postup ve věci novostavby. Bylo vybráno stavební místo v Hranické ulici v místě domů čp. 101 a 102.

Protože původní plány počítaly s otevřením měšťanské školy, ale ta nebyla vzhledem k finanční krizi země

moravské povolena, byly plány pozměněny. Především bylo upuštěno od výstavby zadního traktu, kde měla být umístěna tělocvična a kreslárna. Bylo rozhodnuto provést stavbu průčelní o sedmi učírnách, tělocvičně zimní i letní (v pravém křídle místo bytu školníka a jedné třídy), čtyř kabinetů (zeměpis a dějepis, přírodověda, knihovna), sborovny, ředitelny, pracovny, v přízemí bytu řídícího učitele o třech pokojích, kuchyni, přístěnku, spíží, prádelně a dvou sklepích a ve dvoře bytu školníka. Stavba byla po výběrovém řízení zadána projektantu plánů, hranického staviteli Václavu Jonášovi za 134 000 korun s podmínkou, že bude do konce roku 1911 zhruba hotova, do července 1912 pak zcela. Kolaudace proběhla 2. září 1912 a následně byla budova slavnostně posvěcena 15. září farářem ThDr. Františkem Příkrylem. Skutečný náklad činil 64 000 korun. Ve staré školní budově otevřel knihtiskárnu typograf Olšovský.

V září 1914 po vypuknutí války byla školní budova zabrána vojskem, protože v Drahotuších byl umístěn po dobu 13 měsíců 56. pěší pluk z Wadowic a po jeho odchodu ihned na dalších 32 měsíců 36. střelecký pluk z Kolomyje. V budově byla umístěna kancelář, magacin a kádr, mužstvo a důstojníci našli bydlení ve městě a v sousedních dvorech v Klokoči a Velké. Vyučování započalo se zpožděním v různých domech po městě. Teprve 21. června 1918 vyklidilo vojsko školní budovu po 45 měsících.

Učitelé a žáci lidové školy zemědělské v Drahotuších, šk. rok 1942/1943. SOKA Přerov

Ve školním roce 1919/1920 působila v Drahotuších Obecná škola pětiletá s dvěma trvalými pobočkami při 4. a 5. třídě, v nichž vyučovali řídící učitel, 3 učitelé, 3 učitelky a 1 učitelka industriální. Protože již dříve byly zřízeny při 4. a 5. třídě oddělené třídy dívčí a chlapecké, kdežto 1. – 3. třída byly smíšené, toto dělení dle pohlaví zavinilo, že ve 4. třídě byly děti dva roky (4. a 5. školní rok) a v 5. třídě dokonce tři roky (6. – 8. školní rok), protože učitelky směly vyučovat hochy jen v 1. a 2. školním roku. Po vzniku republiky požádalo ředitelství o zavedení smíšeného vyučování ve všech třídách, takže všechny třídy byly o jednom školním roku, až na nejvyšší, kde byly 7. a 8. školní rok pospolu.

Od okresního školního inspektora Čenka Kramoliše, ředitele dívčí měšťanské školy v Hranicích, vyšel popud ke zřízení měšťanské školy. Jeho přání provedl ředitel obecné školy František Zapletal a 15. září 1919 požádal za zřízení měšťanské školy pro Drahotuše, Slavič, Milenov, Klokočí, Hrabůvku, Radíkov a Velkou. Okresní školní rada ve svém sezení 23. října 1919 žádost jednohlasně doporučila, v Brně se ale dlouho čekalo na vyřízení. Hranická učitelská jednota vyslala proto do Drahotuš svého předsedu Josefa Šindla, odborného učitele na dívčí měšťanské škole v Hranicích, který vysvětlil občanům důležitost měšťanské školy pro Drahotuše a její okolí. Zejména poukázal na to, že obavy z přílišného nákladu jsou zbytečné, když budova pro školu je připravena. Nato se odebrala deputace složená z učitele obecné školy Čenka Maráka a člena obecního výboru H. Lamla do Brna, aby urychlila vyřízení žádosti. Zemská školní rada v Brně se souhlasem zemského výboru povolila výnosem z 23. května 1920 smíšenou měšťanskou školu pro Drahotuše, Slavič, Milenov, Klokočí, Hrabůvku, Radíkov a Velkou. K otevření došlo počátkem školního roku 1920–1921,

Učitelský sbor a třída měšťanské školy ve šk. roce 1926/1927. SOKA Přerov

a to ve dvou prvních třídách. Zatímním ředitelem měšťanky byl jmenován odborný učitel Josef Kojecký. V srpnu 1922 byl na měšťanské škole ustanoven zatímním ředitelem Josef Kudělka, který nastoupil službu 1. září, od 1. ledna 1923 se stal definitivním ředitelem. Počet dětí na měšťanské škole v roce 1923 stoupl na 149 a klesal do roku 1931, kdy bylo ve třech třídách měšťanské školy jen 69 dětí, a to byly děti z celého okolí. Ministerským výnosem byl povolen při měšťanské škole kurz pro poddůstojníky od ledna do konce června 1924. V červnu vykonalo 10 poddůstojníků zkoušku.

Ředitel Josef Kudělka se velmi brzy zasadil o zřízení lidové školy hospodářské, v čemž jej podporoval účinně starosta města Josef Polách, rolník Karel Balhar, statkář a absolvent vyšší hospodářské školy, místní peněžní ústavy a okolní obce Slavič, Milenov, Hrabůvka a Klokočí. V život vstoupila od školního roku 1923/1924. Účelem školy bylo, aby jednak zajistila po ukončení všeobecné školní povinnosti prohloubení všeobecného vzdělání venkovské mládeže, získané na školách národních, jednak měla tato škola připravovat mládež k příštímu praktickému životu tím, že doplňovala její vědomosti nejdůležitějšími částmi zemědělské a družstevní nauky, měla vzbuzovat touhu k dalšímu všeobecnému i zemědělskému vzdělání a být přípravou k návštěvě odborných škol zemědělských. Vyučování bylo zahájeno 13. listopadu 1923. Škola byla koedukace, měla dva ročníky a byla umístěna v budově obecné a měšťanské školy. Vyučování teoretické začínalo 15. října a končilo 15. března. Ostatní část školního roku měla při obecném vyučování ráz praktický.

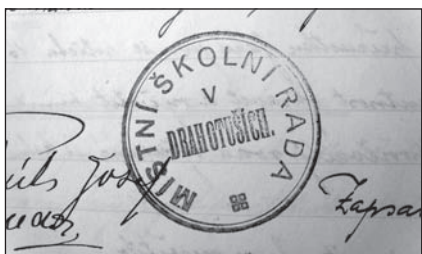
Prvním správcem školy byl Josef Kudělka. Od roku 1924 řídil školu odborný učitel Bedřich Havránek. Mimo předepsané povinné předměty bylo zavedeno pro žákyňe, jejichž počet převládá, vyučování šití a stříhů v roce 1926 a vyučování vaření v roce 1928. Obecně vzdělávacím předmětům vyučovalo učitelstvo obecné a měšťanské školy, odborným předmětům učitelé s předepsanou kvalifikací. Ke školnímu obvodu školy lidové patřily mimo Drahotuše Klokočí, Hrabůvka, Milenov, Slavič a Velká.

Škola od západu, 30. léta 20. st. SOKA Přerov

Strávníci ve školní kuchyni, 1933. SOKA Přerov

Vítězné soutěže v psaní strojem 16.6.1943.
SOKA Přerov

Návštěva školy byla povinná pro mládež těchto obcí od 14., resp. 15. roku ve smyslu zákonů o lidových školách hospodářských z roku 1922 a 1932. V letech 1923–1933/1934 vychodilo školu 147 žáků.

Protože byl ve městě dostatečný počet učňů, vypracoval ředitel žádost o zřízení živnostenské školy pokračovací s potřebnými přílohami. Tato byla Zemskou politickou správou v Brně povolena od 1. října 1923. Vedle státní a zemské subvence a do obchodní komory přispívalo město Drahotuše, zdejší Občanská záložna, raifeisenka a Unie železničních zřízenců. Ředitelem školy byl místodržitelským dekretem ustanoven ředitel měšťanské školy Josef Kudělka. Ve školním roce 1925/1926 správu živnostenské pokračovací školy převzal ředitel obecné školy Čeněk Marák. Škola ale trvala jen do roku 1930.

Na konci školního roku 1924/1925 odešel Josef Kudělka na odpočinek. Své nástupce nabádal, aby se snažili při živnostenské škole pokračovací uvést v život odborná oddělení pro truhláře a krejčí, zedníky a tesaře, stejným způsobem se měli zasadit o zřízení učňovské besídky. Správě lidové školy hospodářské pak radil, aby zavedla mezi učebními předměty též nauku o kreslení stříhů a šití šatů a prádla vedle vyučování vaření. Od 31. srpna 1925 byl pověřen zatímní správou Bedřich Havránek, k 31. srpnu 1926 Jaroslav Lakomý, definitivně od 18. října 1926.

Od sčítání lidu v roce 1921 přestupovalo stále více lidí k církvi československé, takže i děti v měšťanské škole bylo 20 % náboženství československého. Od 1. února 1922 byla zřízena v Drahotuších duchovní správa církve československé a prvním jejím správcem byl František Hrbáček, který vyučoval

děti ve feriální den (středa) od 8 do 10 hod. náboženství. Dne 28. srpna 1921 uspořádala strana lidová v Drahotuších tábor lidu pro katolickou výchovu ve školách. Na to pokračové strany uspořádaly 4. září 1921 tábor lidu pro volnou školu a v ní volného učitele a odluku církve od státu. Od školního roku 1922/1923 se vyučovalo československému náboženství ve dvou odděleních také na obecné škole.

Od školního roku 1923/1924 bylo jednáno o rozdělení nebo sloučení škol v souvislosti s odchodem Františka Zapletala, ředitele obecné školy, na odpočinek. Zatímnním ředitelem byl jmenován Čeněk Marák, který byl současně na podzim roku 1923 zvolen starostou města. Když v roce 1924 odešel Zapletal na penzi do Hranic, obecní zastupitelstvo k němu vyslalo deputaci, která mu oznámila, že jej Drahotuše jmenovaly čestným občanem za jeho dlouholeté zásluhy o školství. Narodil se v roce 1860 ve Špičkách u Hranic, byl spolužákem posledního ministra vnitra v Rakousku-Uhersku dr. Edmunda Geira, který trávil dovolenou každoročně v Drahotuších. Ve školním roce 1924/1925 byla správa obou škol rozdělena.

Na obecné škole byly od školního roku 1923/1924 zavedeny nové předměty – občanská nauka a výchova a výchovné práce ruční chlapecké. Vyučování ženským ručním pracím doznalo změny zmenšením počtu hodin. Na obecné škole klesl počet dětí na 102 v roce 1926, již ale v roce 1933 bylo 189 dětí v pěti třídách. Počet dětí od roku 1931 rychle stoupal, takže v roce 1936 jeví se stav celé školy takto: v pěti třídách obecné školy 188 dětí, v šesti třídách měšťanské školy 203 žáci, celkem 391 dětí. Učitelský sbor čítal 15 členů a 5 učitelů náboženství.

V samostatné republice se od základu změnil i cyklus školních oslav. Např. ve školním roce 1924/1925 se slavily 75. narozeniny T. G. Masaryka, připomínal 28. říjen jako

Sběr odpadových surovin, 1942-1943. SOKA Přerov

den vzniku republiky, oslavovalo výročí Jana Žižky z Trocnova, 6. července jako svátek Mistra Jana Husa.

Od 1. srpna 1926 byl jmenován definitivní ředitel obecné školy Čeněk Marák. K 1. dubnu 1928 nastoupil zdravotní dovolenou, jeho místo zaujal ředitel Jaroslav Lakomý. Marák k 1. dubnu 1929 odešel na trvalý odpočinek, obecná škola byla opět sloučena s měšťanskou a tento celek nesl název Obecná a měšťanská škola v Drahotuších.

Pro školní rok 1934/1935 byla zřízena 4. třída měšťanské školy, ale od školního roku 1936/1937 musely chodit děti do 4. třídy na radnici.

Školní rok 1939/1940 byl zahájen až 14. září 1939, neboť školní budova byla 23. srpna předána vojenským účelům. Říšské vojsko budovu opustilo 7. září. Znovu se zcela jasně ukazovalo, že školní budova je pro značný počet žáků malá. Ředitel Lakomý při každé příležitosti poukazoval na to, že umístěním některých poboček v budově radnice se školské poměry vrací o třicet let zpátky. Pro všech 13 tříd na škole byla pouze jedna místnost určená pro všechny kabinety. Zároveň to byla ovšem i sborovna pro dvacetipětičlenný učitelský sbor a učitelská knihovna. Místnost původně určená pro kreslírnu byla již delší dobu využívána jako třída, dívčí pracovna sloužila také jako jídelna pro 80–100 stravníků.

Okupace fašistickým Německem se samozřejmě projevila různými nařízeními. Musely být pořízeny nové německo-české tiskopisy, ze tříd byly odstraněny obrazy prvního prezidenta republiky T. G. Masaryka. Z knihovny byly vyřazeny „závadné“ knihy židovských autorů, později severoamerických autorů. Učitelé museli prokazovat svůj

Tělesná výchova ve škole, šk. rok 1942/1943. SOKA Přerov

Oslava B. Smetany v drahotušské škole, šk. rok 1943/1944. SOKA Přerov

arijský původ (u ženatých 14 úředních listů a 3 oddací listy, u svobodných 7 dokladů), navštěvovat kurz německého jazyka, který se začal ve zvýšené míře vyučovat na obecné škole. Dne 18. února 1941 byl odstraněn na školní budově Komenského výrok provedený jako nápis v omítce „*Pojď sem, dítě, uč se moudrým být!*“. S platností od 31. března 1941 byl ředitel Jaroslav Lakomý přeložen na trvalý odpočinek. Od 1. dubna byl pověřen zastupujícím řízením obecné a měšťanské školy učitel měšťanské školy Bedřich Havránek, ale od nového školního roku, tj. od 1. září 1941, byl zatímním ředitelem jmenován Alois

Spáčil, který do té doby vyučoval v Hranicích. Škola nesla také nový název Obecná a hlavní škola v Drahotuších. V pětitřídní obecné škole se začátkem školního roku vyučovalo 142 dětí, z toho 71 chlapců a 71 děvčat. Do měšťanské školy chodilo 248 dětí, z toho 126 chlapců a 122 děvčat, z Drahotuše bylo 120 dětí, z Hrabůvky 33 dětí, z Klokotí 20 dětí, z Milenova 47 dětí a ze Slavíče 28 dětí. Dle vyznání bylo na obecné škole 116 dětí římskokatolického vyznání a 25 českomoravského, 1 dítě českobratrského vyznání, na měšťance pak 187 dětí římskokatolického vyznání, 49 českomoravského, 5 českobratrského a 7 bez vyznání.

Na základě výnosu MŠANO ze 17. listopadu 1941 bylo zastaveno vyučování dějepisu, což znamenalo, že ve 3.–5. školním roce se ve vlastivědě vynechávala dějepisná látka, v 6.–8., školním roce a na hlavní škole se vyučovaly 2 hodiny zeměpisu a 1 hodina místo dějepisu byla věnována německému jazyku. V zeměpisu se probíralo pouze území Velkoněmecké říše, Východní Marky a protektorátu Čechy a Morava, dějinám české literatury se nesmělo vyučovat. Za výběr vhodné četby byl osobně zodpovědný každý učitel. V náboženství se smělo vyučovat jen mravouce a věrouce, ale již ne církevním dějinám.

Kuriózní nařízení se týkalo hubení mandelinky bramborové podle výnosu Okresního úřadu v Hranicích 19. září 1942. Po zaškolení žactvo z hlavní školy za dozoru třídních učitelů prohlíželo pole na jih od železniční trati v pásu 1 km širokém od Slavíče po rozcestí na okresní silnici Drahotuše – Velká, vždy od 10 do 16 hodin. Žáci obecné školy měli na starosti prohlídku zahrad.

K pravidelně se opakujícím oslavám patřily narozeniny Adolfa Hitlera, narozeniny prezidenta Emila Háchy, připomínka smrti Reindarda Heydricha, převzetí moci nacisty v roce 1933, zřízení protektorátu. K tomu přistupovaly i oslavy mimořádné, např. Bedřicha Smetany 19. května 1944.

V srpnu 1944 byl do některých místností školní budovy nastěhován vojenský materiál a hrozilo, že celá budova bude zabrána pro vojenské účely. Proto ředitel školy narychlo sháněl volné místnosti k vyučování v soukromých domech.

Dne 30. ledna 1945 byli ředitel školy Alois Spáčil a odborný učitel Jaroslav Čech zatčeni, následujícího dne byl správou obou škol pověřen Bedřich Havránek.

Od začátku roku 1945 byly místnosti školy připravovány pro ubytování zákopníků – lidí nucených účastnit se zákopových prací. K tomu ale nedošlo, protože od 30. ledna byla celá škola obsazena různými vojenskými útvary. Dne 8. května 1945 o 6. hodině ranní vstoupily do Drahotuš vojáci Rudé armády.

Vyučování ve škole po nutných opravách a dezinfekci místností začalo 22. května 1945 a probíhalo podle učebních osnov zavedených v letech 1932–1933. Výuka němčiny byla přerušena.

Od 1. září 1945 byla obecná škola oddělena od měšťanské a jejím ředitelem byl jmenován František Pitron, dříve řídící učitel v Ústí, legionář, který byl roku 1941 penzionován. Ve školním roce 1950/1951 jej vystřídal ve funkci ředitele Josef Čihánek. Měšťanská škola používala název Újezdní měšťanská škola v Drahotuších, ředitelem zůstal Alois Spáčil až do roku 1950, kdy jej na dva roky vystřídal Bedřich Havránek, jehož v roce 1952 nahradil Eduard Románek.

V zájmu výchovy žactva v duchu lidové demokracie byla místo občanské nauky zaváděna politická výchova. Veřejnost se vracela k dříve připomínaným svátkům, jako byly narozeniny prezidenta Edvarda Beneše, připomínka T. G. Masaryka, vznik republiky. Záhy se objevily ale i nové oslavy, tak 6. listopadu se v tělocvičně připomínalo 28. výročí ruské říjnové revoluce, 17. listopadu 1945 se konaly slavnosti studentstva., 22. dubna 1946 bylo vzpomenuo založení Rudé armády.

K 1. září 1947 navštěvovalo měšťanskou školu 169 dětí, z toho 71 chlapců a 98 děvčat. Z nich pocházelo 76 z Drahotuš, 19 z Hrabůvky, 16 z Klokočí, 33 z Milenova, 19 ze Slaviče, 4 z Uhřínova, 1 z Radíkova a 1 z Ústí. Podle náboženského vyznání bylo 137 římskokatolického, 29 československého a 3 bez vyznání.

Na návrh ředitele měšťanské školy vyjednal odborný učitel Jan Gogela, vedoucí branné výchovy, s generálem Květoněm, velitelem Vojenské akademie v Hranicích, návštěvu žáků 16. května 1947. Generál Květoň je přivítal před památníkem zemřelých důstojníků, následně si žactvo prohlédlo tanky, děla, zúčastnilo se drezúry koní. Prohlédli si učebny a ložnice akademiků i mužstva. K obědu byli pohoštěni gulášovou polévkou s houskou a chlebem. Na střelnici přihlíželi výcviku minometné čtyř vojenských akademiků, dále střelbě z pušek. Žáci si sami zkusili hod cvičným ručním granátem. Po návratu do školy napsali písemné poděkování a někteří žáci IV. třídy napsali o návštěvě kritické postřehy, na něž reagoval generál Květoň následujícím dopisem z 3. června 1947: „*Měl jsem radost z Vašeho děkovného dopisu a dopisů některých žáků. Líbí se mi hlavně Vaše upřímnost, jak otevřeně jste řekli nejen to, co se Vám líbilo, ale hlavně, co se Vám nelíbilo.*

Odpovídám proto na to, co se Vám nelíbilo.

1/ Oběd jsme Vám nenabídlí v šálku a abyste nestáli ve „frontě“ proto, že jsme Vás přijali jako hosty, vážili jsme si Vás a Vaši pozornost k armádě. My vychováváme vojáky a akademiky k určitému společenskému řádu, jak se mají chovat k hostům. A abychom nedávali špatný příklad naší pohostinnosti, t. j. že něco jiného učíme a něco jiného konáme, proto jsme i Vám dali oběd v jídelně do talířů.

2/ Ubytování vojinů je prostší, nežli voj. akademiků. To je fakt, ale vezměte v úvahu, že dnes je bytová krize nejen v Hranicích, v republice, ale snad v celém světě. Ubytování vojáků – ošetřovatelů koní, je sice chudobnější, ale je čisté a hygienické. Plně odpovídá obývání v chatách v lese.

Dnešní vojenská akademie má mnohem větší početní stav nežli dříve, a tak toto opatření je pouze nouzové a prozatímní. Jakmile postupem doby se početní stavy sníží, budou ubytováni i tito vojáci v kasárnách (v budovách).

Někdo z vás mně však může namítnout, proč ten voják není v kasárnách a akademici aby byli v barácích: proč je toto třídění, že zde není bratrská rovnost a spravedlnost.

Tato domněnka může se objevit při prvním úsudku, ale je třeba uvážit: Denní výkon voj. akademika je tělesně nejméně třikrát větší a duševně nejméně třicetkrát větší než vojínů, kteří ošetřují a krmí koně. Bylo by proto nespravedlivé, aby ten, kdo pracuje více, byl méně odměněn.

Není zde tedy kastovníctví, ale odměňuje se podle výkonu práce: v tom je sociální spravedlnost...

Již za 1. republiky existovaly snahy o zřízení mateřské školky, které ale končily u zajištění vhodných prostor. Teprve v roce 1947 vyhradil místní národní výbor pro tyto účely místnost v přízemí radnice. Učitelkou se stala Blanka Albrechtová, kterou v roce 1950 vystřídala Cecilie Pekárková. V roce 1950 školu navštěvovalo 32 dětí, 17 chlapců a 15 děvčat.

Únorové převzetí moci komunisty je zachyceno ředitelem měštanské školy v kronice poměrně rozsáhlým zápisem, ve kterém se uvádí, že vláda staré Národní fronty se rozpadla vinou několika politiků, kteří chtěli zájmy ČSR podřídít zájmům zahraničních kapitalistů. Jejich naděje na rozvrat byly zmařeny. Dále bylo poznamenáno, že do ministerstva školství se vrátil Zdeněk Nejedlý. Učitelstvo školy zaslalo okresnímu akčnímu výboru Národní fronty v Hranicích prohlášení, že se staví za svého prezidenta i ministerského předsedu Klementa Gottwalda. Dne 5. března měl odborný učitel Eduard Románek přednášku pro žactvo o příčinách, které vedly k změně vlády. Pozváni byli i zástupci okresního akčního výboru Národní fronty, kteří postupně hovořili se členy učitelského sboru a vybízeli je, aby ochotně spolupracovali na lepší budoucnosti lidové demokratické republiky.

Zákonem č. 95/1948 Sb. byl změněn dosavadní název obecná škola (pětitřídní) na národní škola a zachován byl až do roku 1960 (resp. 1961). Od školního roku 1951/1952 fungovala jako čtyřtřídní.

Došlo ke zrušení místních a okresních školních rad, na jejichž místo nastoupilo Sdružení rodičů a přátel školy (SRPŠ). V Drahotuších došlo k ustavení na měštanské škole v neděli 25. září 1949. Účast byla velmi nízká, přišlo celkem jen 16 rodičů. Již dříve byla zavedena jakási žákovská samospráva prostřednictvím žákovských organizací, jejichž první shromáždění se konalo 28. září 1948.

Po určitou dobu fungovala v Drahotuších hudební škola, v níž výuku zajišťovala Eliška Němečková. Až do její smrti 12. prosince 1949 chodili studenti k ní do domu, potom byla škola přestěhována do hostince u Myšků.

Zákonem č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů, byly typy všeobecně vzdělávacích škol rozděleny na osmileté a jedenáctileté střední školy. Ve školním roce 1953–1954 vzhledem k významným změnám v celém školství došlo i v drahotušské škole k organizačním úpravám. Byla nově zřízena osmiletá střední škola o osmi postupných ročnících, jejímž ředitelem byl ustanoven Josef Čihánek, který doposud zastával funkci ředitele národní školy. Původní ředitel střední školy Eduard Románek byl jmenován zástupcem ředitele, který byl zároveň pedagogickým vedoucím učitelského sboru, čítajícího 10 učitelů. Škola zajišťovala v tomto roce výuku pro 301 žáků, z toho bylo 152 chlapců a 149 dívek (přespolních žáků bylo 90). Škola se zaměřovala s velkou intenzitou na získávání žáků na studijní a učební obory v oblasti zemědělství. Podle výnosu ministerstva školství se vyučovalo náboženství pouze u žáků 2.–7. postupného ročníku, u žáků 1. (přípravného) ročníku by šlo o znásilňování hravého charakteru výuky, zatímco žáci 8. postupného ročníku neměli být zdržováni při své přípravě na závěrečné zkoušky. Byl kladen důraz na kolektivní výchovné působení, k čemuž měla dopomoci i pionýrská organizace. Do její činnosti bylo zapojeno 116 pionýrů, tj. 68 % žáků v pionýrském věku. Již od školního roku 1952/1953 vykonávala výchovný dozor žáků, jejichž matky byly zaměstnány, školní družina. Rozrůstal se počet zájmových kroužků.

Kronika nám dává také informaci o sociálním původu žáků, ve školním roce 1955/1956 bylo 164 dětí z dělnických rodin, u 9 dětí uveden jiný sociální původ (předpokládáme, že se jednalo o rodiny inteligence), rodiče 15 dětí byli členy JZD, u 78 dětí je uvedeno, že rodiče pracovali za mzdu (předpokládáme, že se jednalo o středně kvalifikované rodiče) a 22 dětí pocházelo z rolnických rodin. Na výběrové školy se přihlásilo 14 žáků, do pracovních záloh (učilišť) 12 žáků, do zemědělství 6 žáků, do jiných povolání 5 žáků, 6 žáků nebylo do konce školního roku rozhodnuto o svém dalším vzdělávání.

Mimoškolní zaměstnání žáků bylo organizováno v pionýrské organizaci. Z celkového počtu žáků na škole bylo 71,8 % pionýrů. Ze zápisu v kronice vyplývá, že činnost pionýrské organizaci byla formální. Funkci skupinového vedoucího vykonával Petr Burian, žák průmyslové školy pilařské v Hranicích. Předsedkyní skupinové rady byla Jana Švarcová, žákyně 8. třídy.

Na škole působila také školní tělovýchovná jednota, kterou vedl Bohuslav Hons. Její činnost se zaměřovala především na všeobecnou tělovýchovnou přípravu žáků, nácvik a realizace tělovýchovných besídek, tělovýchovných akademií, spartakiády. Na činnosti v této oblasti se podílely učitelky Fischerová, Štěpánová, Grycová.

Také zde pracovala skupina Československého červeného kříže. Tento zájmový útvar vedla učitelka Anna Štěpánová. Dále na škole pracoval pod vedením zástupce ředitele Eduarda Románka mičurinský kroužek. Činnosti se zúčastňovalo 16 žáků. Učitel Josef Trna vedl technický kroužek, který měl 18 členů. Dvacet žáků navštěvovalo pěvecký kroužek, který vedl učitel Jaroslav Blažek. V družině mládeže bylo přihlášeno 25–35 žáků, což představovalo 8,8 až 12,8 % z celkového počtu žáků (284 žáků). Vychovatelkou byla Eliška Horáková.

Ve školním roce 1956/1957 se ve škole učilo celkem 287 žáků, z toho bylo 145 chlapců a 142 dívek, přímo z Drahotuš bylo 191 dětí. Děti z okolních obcí: Hrabůvka – 26 žáků, Milenov – 23 žáků, Slavič – 21 žáků, Klokočí – 15 žáků, Radíkov – 6 žáků, Uhřínov – 4 žáci, Středolesí – 1 žák. Žáků z dělnických rodin bylo 130, u 99 dětí bylo uvedeno, že jejich rodiče pracovali za mzdu, 25 žáků pocházelo z rolnických rodin, 17 bylo z rodin

důchodců a 16 žáků bylo z rodin členů JZD. Dalším zajímavým údajem je, že z celkového počtu 287 žáků bylo 118 (41 %), jejichž matky byly v zaměstnání. Novým ředitelem se stal Karel Ministr, zatímco Josef Čihánek se stal ředitelem v Heřmanicích.

Mimo povinných předmětů byli žáci vyučováni ve čtyřech skupinách římskokatolickému náboženství a v jedné skupině náboženství československému. Celkem se přihlásilo do výuky náboženství 59 % žáků 2. – 7. ročníku.

Učitelé se zapojovali do mimoškolní činnosti ve výtvarných oblastech. Zde spolupracovala jako výtvarnice Drahomíra Poppová s divadelním spolkem Tyl. Učitelka Anna Štěpánová vedla v Drahotuších veškeré akce zdravotnického charakteru. Učitelka Havnerová byla činná jako jednatelka Výboru žen. Učitelka Vlasta Červenková pracovala ve svém volném čase jako knihovnice místní lidové knihovny a pořádala výstavy nových knih. Učitelka Marie Klvaňová se stala archivářkou a v této funkci působila v Drahotuších až do své smrti. Učitel Eduard Románek řídil drahotušskou Osvětovou besedu. Jednatel Svazarmu byl učitel Josef Trna. Bohuslav Hons se plně vyžíval jako trenér v oblasti české házené a také jako člen Krajského výboru ČSTV.

MNV koupil sousedící domek vedle školy, který byl upraven na byt školníka a původní byt školníka byl změněn na byt ředitele školy, který doposud dojížděl z Oseka nad Bečvou.

Koncem 50. let lze pozorovat velký tlak na to, aby děti přestaly chodit do náboženství. Tak ve školním roce 1958/1959 výuku náboženství navštěvovalo 51 % žáků z 2. – 7. třídy, zatímco v pionýrské organizaci bylo organizováno 87 % žáků školy. Hned v následujícím školním roce 1959/1960 počet žáků přihlášených do výuky náboženství poklesl na 20 %, ale organizovanost v pionýrské organizaci dosáhla podle kroniky 96 %. V tomto roce jsme z kroniky také informováni, že na škole pracovala závodní organizace KSČ, čítající devět členů, z nichž ale pouze tři byli učitelé.

Ve školním roce 1960/1961 v souvislosti s politickými změnami došlo k některým změnám ve školství na základě zákona č. 186/1960 Sb. Škola dostala název základní devítiletá škola a vyučování probíhalo ve dvou cyklech, 1. – 5. ročník a 6. – 9. ročník podle nových učebních osnov. Statistika ukazuje, že podle sociálního původu pocházelo 224 dětí z rodin dělníků, 42 žáků z rodin JZD a samostatně hospodařících rolníků, 83 žáků bylo v kolonce ostatní. Děti, jejichž matky byly zaměstnané, bylo 228. Do náboženství se přihlásil stejný počet jako v roce předcházejícím – 20 %, 93,7 % dětí bylo organizováno v pionýrské organizaci.

Ve školním roce 1962/1963 se v kronice naposledy objevil přehled o sociálním původu žáků. Ze 367 žáků pocházelo 210 z rodin dělníků, 50 z rodin rolníků (JZD, soukromě hospodařící), 107 patřilo k ostatním. Na škole působil velký počet zájmových kroužků – pěstitelský, fotografický, požární, sportovní, turistický, střelecký, recitační, taneční, dramatický, hudební, technický, radiotechnický, mladí mičurinci. Škola se zúčastňovala všech oslav a průvodů, pořádaných Národní frontou, přičemž žáci vystupovali v kulturních úderkách, jak uvádí kronika.

Od 1. ledna 1963 byla při škole zřízena školní družina, již začalo navštěvovat 30 žáků. V tomto roce byla také většina knih ze školní žákovské knihovny předána místní lidové knihovně, na škole byly ponechány jen knihy využívané k povinné četbě. V pionýrské organizaci bylo zapojeno 256 pionýrů v devíti oddílech a 39 družinách. Patřilo k nim i 49 jisker ve dvou oddílech.

Organizace vyučování byla ztížena velkým počtem dojíždějících, tak např. ve školním roce 1963/1964 z celkového počtu 261 žáků jich bylo z Drahotuš 134, z Milenova 35, ze Slaviče 28, z Klokočí 17, z Hrabůvky 25, z Radíkova 11, z Uhřínova 2, ze Středolesí 9 a z Podhoří 1.

Školní rok 1968/1969 byl zahájen bez účasti zástupců MNV, KSČ, SRPŠ. Jak vyplývá ze zápisu v kronice, tuto situaci především ovlivnil vstup

Setkání s Daliborem Jandou. Osadní výbor Drahotuše

armád Varšavské smlouvy na naše území. O rok později si můžeme udělat představu o tom, kam odcházeli žáci po ukončení základní školní výuky. Z 54 žáků (28 dívek) se hlásil do hornictví 1, do zemědělství 10, do stavebnictví 4, učební obory si vybralo 18 žáků, na školy 2. cyklu odcházelo 19 žáků, do přímého pracovního poměru se dostali 2 žáci.

Po sedmdesáti letech se na školní budově projeví již vážné stavební závady, proto bylo přistoupeno v roce 1971 k její opravě. Byly zahájeny práce na výstavbě kotelny a na rozvodech ústředního topení v celé škole, na konci školního roku bylo započato s budováním nového elektrického vedení. Během následujících let bylo dáno do provozu ústřední topení, o prázdninách se pokryly podlahy parketami, byla vyměněna okna z dvorního traktu budovy, škola se napojila na obecní vodovodní síť, čímž se odstranil letitý problém s nedostatkem vody, došlo ke zlepšení estetického vzhledu interiérů školy,

Učitelský sbor drahotušské školy ve šk. roce 1980/1981. ZŠ Drahotuše

ve školním roce 1973/1974 byly zahájeny práce na nové školní kuchyni a jídelně. Ale i tak zůstala budova v nevyhovujícím stavu, protože měla poškozenou střešní krytinu, v havarijním stavu byly okapy a omítky. Problémem zůstávala tělocvična a neexistence školního hřiště.

Od roku 1971 se stal ředitelem školy Jaromír Sedlák, který ve funkci setrval do roku 1984. Ve školním roce 1972/1973 zahájil svou činnost Dramatický kroužek PO SSM ZDŠ v Drahotuších při DS Tyl pod vedením Vítězslava Honse a hned v roce 1973 se zúčastnil s divadelní hrou „Kašpárek dvorním lékařem“ divadelního festivalu Pobečví, který tradičně probíhal v Drahotuších. V tomtéž roce byl také uspořádán 1. ročník pěvecké soutěže Zlatá píšťalka, který si získal velkou oblibu a měl dlouholeté trvání.

Jako projev normalizace můžeme chápat zřízení ideové komise ve školním roce 1974/1975. Ta se zaměřovala na ateistickou propagandu, připravovala relace do školního rozhlasu k významným výročím, organizovala akce o volných sobotách a zajišťovala účast v prvomájovém průvodu, 8. května při kladení věnců, lampiónovém průvodu a Mírovém ohni. Zřídila koutky tradic zaměřené na úkoly 5. pětiletky a plnění volebního programu v Drahotuších.

Zákon č. 63/1978 Sb., o opatřeních v soustavě základních a středních škol, připravoval zavedení osmileté školní výuky a na něj navázal zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon). V Drahotuších ve školním roce 1978/1979 byla škola organizována jako plná devítiletka s 1. – 9. ročníkem, kam chodilo 189 žáků národní školy a 188 žáků II. stupně, celkem tedy 377 žáků. Do školy dojížděli i žáci ze zrušených malotřídek ve Slavíči, Uhřínově, Středolesí, Milenově, Klokočí, částečně z Hrabůvky a Radíkova. Z 20 pedagogických pracovníků bylo 12 z Hranic,

Předávání občanských průkazů, šk. rok 1980/1981. ZŠ Drahotuše

2 z Lipníku, 3 z Přerova, 1 ze Slaviče, 1 z Uhřínova, 1 z Klokočí. Jak bylo v tomto období poznamenáno, zvýšil se počet žáků, kteří se přihlásili do náboženství, což bylo zdůvodněno tím, že jde o děti z venkova, případně z rodin silně nábožensky založených. Od školního roku 1982/1983 měla škola osm ročníků a vyučovalo se ve 14 třídách.

V letech 1984–1990 zastával funkci ředitele PaedDr. Vítězslav Hons. Osmdesátá léta jsou charakteristická celkovou společenskou apatií a vyčkávaním. V práci ve škole můžeme sledovat stereotypně se opakující akce s ideologickým podtextem, o jejichž pořádání se starala ideově výchovná komise. Byly připraveny agitky k významným výročím, se kterými žáci vystupovali i v okolních obcích. Z akcí je možno jmenovat Den Lidových milicí, Den kosmonautiky, Měsíc bezpečnosti, oslavy Vítězného února, prvomájové oslavy spojené s osvobozením, 28. říjen jako den znárodnění a federalizace státu, Den Československé lidové armády, oslavy Velké říjnové socialistické revoluce. Jako nový prvek mírové iniciativy byla zavedena „hodina míru“.

Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, reagoval na změněné politické poměry ve státě. Proměnila se od základu kulturní činnost, která již nemusela být podřízena cílům kulturní politiky KSČ jako vedoucí síly. Proto začaly být organizovány akce ke Dni země, Roku rodiny, sportovní akce, školní ples pro žáky, odpoledne pro rodiče, Den her pro děti a rodiče, školní oslava Vánoc, zájezdy do divadel, na plavání, bruslení, začal vycházet školní časopis.

Od roku 1990 do roku 2000 působila na škole jako ředitelka Mgr. Marie Pošíková, kterou pak vystřídal v roce 2000 Mgr. Ivan Pivoda. Ve školním roce 1990/1991 navštěvovalo školu na 1. stupni se 4 ročníky v 8 třídách 138 žáků a na 2. stupni se 4 ročníky v 8 třídách 184 žáků, tedy celkem 322 dětí.

Od 1. ledna 1992 byla škola v Drahotuších zřízena jako příspěvková organizace s právní subjektivitou. Od 1. ledna 1994 byla na žádost školy a z rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v Praze experimentálně připojena k základní škole také mateřská škola. Název školy se změnil na Základní škola s předškolním zařízením MŠ Hranice IV – Drahotuše. Od téhož data se stala součástí školy také školní jídelna, která rovněž zajišťovala stravu pro školu v Milenově. Výuka a provoz celého zařízení probíhaly ve čtyřech budovách. V hlavní budově (Hranická 100) byly umístěny všechny třídy (1. – 8. ročník), v druhé budově (nám. Osvobození čp. 48) pracují dvě oddělení družiny, školní dílna, cvičná kuchyně a je zde zázemí pro školní pozemek, ve třetí budově (nám. Osvobození čp. 2) je umístěna mateřská školka a ve čtvrté školní jídelna (Hranická čp. 65).

Ve školním roce 1995/1996 začala výuka dle zákona č. 258/1996 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), probíhat podle nových vzdělávacích programů – obecná škola pro 1. – 5. ročník, občanská škola od 6. ročníku. Povinná školní docházka byla opět prodloužena na devět let. Celkový počet žáků na škole byl 229, vyučovali se v deseti třídách. Z celkového počtu 229 žáků dojíždělo do školy v Drahotuších 116 žáků z devíti obcí – Středolesí 3, Uhřínov 5, Opatovice 2, Milenov 23, Slavič 22, Hranice 16, Klokočí 13, Radíkov 13, Hrabůvka 19. Školní družina měla dvě oddělení, stejně jako mateřská škola, do níž bylo zapsáno 50 dětí. Na škole pracovalo celkem 17 pedagogických pracovníků.

K tradičním akcím ve škole patřily konzultační hodiny pro rodiče, pořádané každý měsíc. Dále to byl zápis dětí do 1. ročníku, Den dětí, spojený se soutěžemi, podzimní

a jarní diskotéka pro děti, návštěvy divadelních představení, zimní lyžařský výcvik, jarní lyžařské prázdniny, letní tábor, besedy pro žáky, odpoledne pro rodiče, žáky a učitele, zpívání u vánočního stromku, besedy s rodiči budoucích prvňáčků. Na škole se vydával školní časopis Občasník.

Velkým sportovní úspěch dosáhla žačka školy Renata Hilscherová, která získala titul mistryně České republiky v judu ve váhové kategorii do 36 kg. Velmi brzy se tak projeví výsledky usilovného tréninku v oddílu Judo ZŠ Drahotuše, který vznikl v roce 1994 a který vedla trenérka Olga Nádvořníková.

Školní jídelna začala poskytovat své služby i cizím strávníkům. Ve školním roce 1996/1997 byla provedena plynofikace kotelen všech budov školy a byla dokončena počítačová učebna a odborná učebna pro výuku cizích jazyků.

Škola zorganizovala 6. června 1998 v Hudebním klubu v Hranicích 1. ročník okresní soutěže v sólovém zpěvu žáků 1. – 9. tříd základních škol s názvem POP NOTA. Bylo tak navázáno na dřívější podobnou akci s názvem Zlatá píšťalka, kterou škola po několik let pořádala s velkým úspěchem.

K 1. květnu 2000 došlo k novelizaci zřizovací listiny školy, na jejímž základě nesla škola název Základní a mateřská škola Hranice – Drahotuše, Hranická 100, okres Přerov. Ve školním roce 2000/2001 docházelo do školy do 10 tříd celkem 236 žáků, na 1. stupni se v 5 třídách učilo 113 žáků a na 2. stupni rovněž v 5 třídách 123 žáků.

V současnosti základní škola využívá pro výuku budovu čp. 100 v Hranické ulici, pro stravování budovu čp. 65 tamtéž, pro mateřskou školu budovu čp. 2. na náměstí Osvobození, v září 2005 byla budova školní družiny čp. 48 na náměstí Osvobození předána zřizovateli, činnost školní družiny je realizována v budově základní školy.

Pro pohybovou výuku a další sportovní a relaxační činnost byla využívána venkovní hřiště, poslední část hřiště s umělým povrchem byla dokončena v květnu 2006, plošná výměra 2 800 m², což představuje okamžitou kapacitu 188 žáků. Výuka probíhá v čtrnácti učebnách, z toho pěti odborných – tělocvična, chemická laboratoř, počítačová učebna, učebna němčiny, učebna angličtiny. K zajištění názorného vyučování učebními pomůckami, jejich uskladnění, pro přípravu před vyučovací hodinou jsou využívány kabinety pro první stupeň výtvarné výchovy, občanské a rodinné výchovy, českého jazyka, dějepisu a hudební výchovy, přírodopisu, matematiky a fyziky, zeměpisu, tělesné výchovy, učebnic a pracovních sešitů.

K 30. červnu 2006 bylo na 1. stupni 5 tříd se 74 žáky, na 2. stupni 4 třídy se 104 dětmi, celkem 9 tříd a 178 dětí.

Na škole je uplatňován vzdělávací program OBECNÁ ŠKOLA. V poslední době se klade stále větší důraz na progresivní změny v současném pojetí vyučování a vzdělávání. Jednu z možností zkvalitnění a zefektivnění vyučovacího procesu nabízí projektové vyučování, jako specifická vzdělávací strategie, a projekty jako vyučovací metoda, která je založena na propojení teorie s praxí. Ve školním roce 2005/2006 bylo realizováno formou projektového vyučování přes 20 projektů. Za zmínku stojí velmi zdařilé celoškolní projekty, např. „Cesty za uměním“, „Evropský den jazyků“, „Malované Vánoce“, „O kytaře“, „Den stromu“, projektový den ve spolupráci s DDM Hranice, „Den Země“, projektové dopoledne pro 1. stupeň „H. Ch. Andersen“, „Barevné jaro“, projektové dopoledne „Pálení čarodějnic“ (1. stupeň).

Základní škola úzce spolupracovala s mateřskou školou, která je součástí subjektu. Důkazem byla Drakiáda, mikulášská besídka, dopoledne s předškoláky, společná účast

na vystoupeních, vernisážích atd. Na tyto akce navazuje zápis dětí do 1. třídy, např. pro školní rok 2006/2007 byl veden v duchu večerníkových postav. Součástí zápisu dětí do 1. třídy bývá nábor talentovaných dětí do tanečního, hudebního a výtvarného oboru ZUŠ Hranice za přítomnosti pedagogů ZUŠ Hranice.

Zájemci o hru na housle navštěvovali elokované pracoviště ZUŠ Hranice, které působí od školního roku 2001/2002 při škole.

Klub rodičů a přátel školy spolu se školou nabízí žákům v době jarních prázdnin týdenní pobyt na horách – jarní lyžařské prázdniny, jednodenní lyžařský zájezd, večerní pochod okolo Drahotuše, novoroční výšlap na Maleník, cyklozávod Drahotušský okruh a Den dětí. Pro rodiče bývá každoročně organizován ples školy a tradiční zábava – Červnová noc.

Spolupráce s rodiči a ostatními partnery školy má podobu organizování celoregionální pěvecké soutěže POP NOTA 2006 pro zájemce ve věku 7–18 let, organizování společného školního plesu KRPŠ, ZŠ a MŠ Drahotuše, vernisáže prací žáků v místní knihovně, akademie žáků u příležitosti Dne matek, slavnostní předání vysvědčení žákům 9. ročníku v obřadní síni Městském úřadu v Hranicích, spolupráce s Osadním výborem.

Od 1. srpna 2005 je ředitelkou školy Mgr. Dagmar Pospíšilová, která stojí v čele kolektivu 26 pracovníků, z toho je 16 kvalifikovaných pedagogů.

Zemědělství, živnosti a průmyslové podniky

Jaroslav Lapáček

Hospodářský život středověkého města probíhal v rámci cechovní organizace a řídil se pevnými pravidly. O organizování cechů v Drahotuších jsme poprvé informováni koncem 16. století. V roce 1590 tehdejší majitel panství Jan Jetřich z Kunovic na Hranicích a Vizovicích vydal cechovní privilegia pro drahotušský cech tkalců. Ferdinand z Ditrichštejna pak 19. června 1666 udělil privilegia nově organizovanému spojenému cechu tkalcovskému, ševcovskému a bednářskému. V podstatě to znamenalo, že k předchozím artikulům dodal ustanovení týkající se nových řemesel.

V čele cechu podle nich stáli dva cechmistři, voleni ze středu všech mistrů, kteří cech řídili a spravovali a dohlídali na to, aby se lidem dělalo dílo hodné a spravedlivé, chudému i bohatému stejným loktem. Kde by našli rozdílné míry, měl takový mistr dát do cechu 10 gr. bílých, po opakovaném přestupku 20 gr. a míry mu měly být sebrány a zničeny.

Další ustanovení znělo: *„Těch cechmistřů jiní mistři mají poslušni bejtí a je v poctivosti jmíti a takž i jiní mistři mají se k sobě vespolek uctivě, vážně tovaryšství a bratrství chovati, jedni druhými nepohrdati, sebe nehaněti a sobě neutrhati, mladší nad starší pozor míti, jich v cechu nepředsedati, v radách v řeči nevskakovati, než vážně a náležitě se chovati, byl-li by pak kdy který tak svévolný a nevážený, že by někomu posměch a lehkost činil, či dával a vzlášť v cechu, ten má bejtí do kázně dán a odsud bejtí puštěn nemá, až do cechu deset groší bílých položí a toho, komuž by ublížil, aby odprosíl, pakli by na poctivosti utrhal, má bejtí trestán vedle uznání všeho cechu.“*

Pokud by se některý z mistrů nechtěl opakovaně podvolit vůli cechmistřů, tomu mělo být řemeslo zastaveno do té doby, dokud by se nenapravil. Na vyzvání se měli všichni mistři dostavit do cechu, ten, který byl obeslán dříve a přišel později, než ten, který byl uvědoměn až později, měl zaplatit dva groše bílé. Spory mezi mistry a tovaryši se měly řešit v cechu. Dopustil-li by se někdo vraždy, měl být z cechu vyobcován. Za odstoupivší cechmistry měli být zvoleni jiní, kterým měla být předána celá agenda spolu s vyúčtováním. Volba se konala o masopustu. Plátna, která mistři sami dělají na prodej, mají být dělána na brněnskou a hradišťskou šíři a plátna lidská na šíři olomouckou. Pokud by pak kdo tenká lněná plátna chtěl dělat širěji, tomu nemá též být bráněno, pro vrchnost se pak dělala plátna dle jejich libosti.

O týdenních tvrzích směli prodávat plátna jen tkalci z Drahotuš, výjimku představovala plátna ze Slezka nebo odjinud, kde se dělala pěkná tenká plátna, roušky, nebo různé cvilinky, které Drahotuští dělat neuměli. Co se pláten selských dotýče, jejich prodeji také nemělo být bráněno, ale cechmistři to měli tak zařídít, aby potřeba městu byla zaopatřena slušným trhem, aby se lidem za spravedlivé dalo a konalo.

Přízi směli kupovat jen domácí tkalci, kdo jiný byl přistižen, měl mu být nákup sebrán do cechu a musel zaplatit 1 kopy gr. Vrchnost pak mohla přízi nakoupit podle své libosti.

Kdyby mistru kdo co od díla zůstal dlužen, měl svůj dluh oznámit v cechu cechmistřům, kdyby kdo dělal dluh, musel zaplatit, zastavil-li by kdo to, co mu lidé dali dělat, ten měl být podle uznání cechu trestán.

Žádný z tkalců, ševců, ani bednářů, manželky, ani tovaryši, anebo čeládka jejich neměli vyluzovat po domech, hospodách, krčmách díla, platy, ani nelákat čeled jedni od druhých k sobě na dílo. Komu by to bylo prokázáno, měl dát do cechu deset grošů bílých.

Kdyby některý z řemeslníků z města vyloudil dílo, a v tom byl přistižen, byl dán do městského vězení, a to dílo vzato do cechu a vráceno teprve až po zaplacení pokuty šestnáct grošů bílých do cechu. Žádný mistr ani jeho tovaryš se neměl při děláni díla zadlužit, jinak měl dát do cechu pokutu deset grošů bílých, tovaryš pět grošů bílých.

Bylo stanoveno, aby se tovaryšům dávala pevná mzda, nehledě na to, zda jsou poměry příznivé či méně. Mistr také nesměl dovolit, aby si tovaryš či mistrovský synek vydělávali, a to pod pokutou 10 grošů bílých

Zahálel-li by tovaryš mimo vůli mistrovu jeden den, dal pokutu do cechu půl groše bílého. Tovaryš, který se dostal do města, nebo se uvolnil od mistra a pobýval v hospodě déle než dva dni, ten měl být vsazen do městského vězení a odtud puštěn až po zaplacení deseti grošů bílých.

Tovaryš, který se hodlal usadit, měl nejdříve jednat s lidmi v cechu. Musel doložit rodový původ listem od rodu a od řemesla a za žádost o přijetí položit 1 tolar. Za předvedení díla a přijetí připravil mistrům svačinu, anebo za ni zaplatil 8 zl. mor. Byl-li to syn mistrů, dával polovici, byl-li by neženatý, měl se poctivě oženit a koupit grunt, a to během půl léta, jinak platil do cechu 1 zl. rýn. Kdyby nesplnil domluvené do čtvrt léta, pod tou pokutou, a to tolikrát, kolikrát by se toho dopustil.

Zvláštními pravidly se také řídilo přenesené právo cechovní. Kdyby se

Pečetidlo cechu ševců v Drahotuších z r. 1668. Dar A. Procházky. Muzeum a galerie města Hranic

Otisk pečeti cechu ševců v Drahotuších z r. 1668 na listině z 3. 10. 1667. SOKA Přerov

Typář cechu krejčích, 1685. SOKA Přerov

některý mistr vystěhoval z města na jiné panství a vystoupil z cechu, jeho synové ztrácejí práva cechovní. Kdo by se oženil s mistrovou, získal poloviční práva, podobně kdo se oženil s dcerou mistra.

Zůstala-li by po muži vdova a chtěla-li by se tím řemeslem živit, mohla tak učinit, ale pokud by se vdala za tovaryše, nebo vdovce jiného řemesla, nebo za sedláka, tomu řemeslu měla dát pokoj. Chtěl-li by kdo cech držet a řemesla by nedělal, ten měl do cechu dát jeden zlatý a každé suché dni nebo za čtvrt léta do pokladnice půl groše bílého. Cech byl povinen vypravit mu po jeho smrti pohřeb, a to bez placení.

Mládenec, který se chtěl vyučit řemeslu tkalcovskému, ševcovskému, anebo bednářskému, měl tak učinit v Drahotuších u kteréhokoliv mistra a ne ve vsi. Nejdříve to zkusil dvě neděle, a když mu to nevyhovovalo, vyrovnal se s mistrem za stravu a odešel. Když se mu řemeslo i mistr zamlouvali, byla uzavřena smlouva před cechmistry, kde také prokázal dobrý původ listem od rodu. Po smlouvě dával do cechu půl zlatého a dva funty vosku a mistru, u něhož se učil během dvou let, čtyři zlaté. Kdyby neměl čtyři zlaté, měl se učit tři léta, a po vyučení mu měl mistr šaty náležitě vypravit a dát za vyučenou. Ručil dvěma kopami grošů, jedna kopa se dávala mistru a druhá do cechu. Jestliže vyučený tovaryš nechtěl dělat ve městě a odešel k mistrům po vsích, kteří nebyli v cechu, měl dát dvanáct grošů bílých.

Mistři ševcovští jak při městě Drahotuších, tak i ve vsích k panství drahotoušskému patřících mohli svobodně nosit na jarmarky do měst a městeček a tu, kde by jim místo od řemesníků téhož města bylo ukázáno, svobodně prodávat. Kůže, které si sami vydlávali, nakupovali ševci u řezníků anebo u lidí, kteří sami poráželi. Boty měly být dělány z nové kůže i s vnitřkem, tak aby lidé nebyli šizeni, jinak hrozila pokuta 6 gr. Kůže na panství drahotoušském nesměl kupovat žádný jiný, kdo by nebyl v cechu, pod pokutou kopy grošů do vrchnostenského důchodu. Při výročních trzích směli ševci dohlížet na přespolní řemeslníky a trestat je za přestupky pokutou čtyři nebo šest grošů.

Také bednáři měli zachovávat všechna ustanovení a prodávat výrobky jen ze suchého dřeva. Bečky vinné i pivní měly mít správnou míru. I oni kontrolovali při jarmarcích cizí řemeslníky, pokud u nich našli náčiní „krkoškovaté a neličné“, poprali je do cechu.

Dalším řemeslem, které bylo v Drahotuších organizováno v cechu, byli krejčí, a to již v roce 1602. Jinak se ale o nich nic bližšího v pramenech neuvádí po celou dobu existence cechovní organizace, kromě toho, že se dochoval typář cechu.

*Štít ševcovského cechu, 1773.
Z knihy Drahotuše město*

Tvoří jej mosazný kotouč o průměru 25 mm přecházející v dřevěné držadlo válcového tvaru o výšce 125 mm. V pečetním poli lemovaném linkou jsou rozvěvené krejčovské nůžky s bodcem uprostřed držadel, mezi čepelemi obraz ptáka (orlice). Mezi linkou a provazcem na okraji opis + SIGILUM KREICRSKI MISTA TRAHOTUS 1687 +.

V roce 1618 vyjednali Václav Kutník, Václav Tuřa, Jan Stehlík a Jakub Šimek cech kožišnický, kterému sestavili artikule cechmistrů cechu kožišnického v Lipníku.

Podobně v roce 1667 cechmistrů a mistrů řemesla ševcovského v Lipníku vydali cechu ševcovskému v Drahotuších cechovní artikule. Stalo se tak asi na základě špatných zkušeností mistrů ševcovských ve společném cechu s jinými řemesly, jak jsme již uvedli. V roce 1674 Ferdinand z Ditrichštejna ševcovskému cechu v Drahotuších cechovní artikule potvrdil.

Je zajímavé, že drahotuští řemeslníci se obraceli ve věci svých artikulů právě do Lipníka. Zřejmě tak obcházeli mistry z Hranic, pro které byli určitou konkurencí a dohody by nebyly tak snadné. Zdeněk Žampach udělil svého času kovářskému cechu v Hranicích nové privilegium a kováře města Drahotuš k němu připojil. Tehdy se drahotuští kováři vzpřehli, hájíce se tím, že mají obzvláštní právo a rozdílné od hranického práva. Protože bylo zjištěno, že Drahotuští bez Hranických vedou všechny své obchody a užívají výsady a s Hranickými nemají v ničem žádného spolku, ke spojení nedošlo. Později ale se kováři stali součástí hranického cechu, jejich soužití ale nebylo ideální. Proto snad v roce 1675 cechmistrů a mistrů řemesla kovářského, zámečnického, kosařského a kolářského v Lipníku dávali na rozkaz vrchního hejtmána Fridricha Smilkovského z Palmberku cechu kovářskému a kolářskému v Drahotuších výpis z cechovních artikulů, které jim v roce 1628 potvrdil František kardinál z Ditrichštejna. Následně pak roku 1680 Ferdinand z Ditrichštejna svolil, aby se drahotuští kováři, doposud zapojení v cechu kovářském v Hranicích, osamostatnili a spojili se zámečníky a koláři. V roce 1739 se do cechu přihlásil Cyril Topinka, hrnčíř, roku 1746 uváděn cech kovářský, kolářský, zámečnický, hrnčířský a pekařský.

Na příkladu tohoto kovářského cechu si ukážeme i další náležitosti, které s sebou cechovní organizace přinášela. Dne 3. května 1745 předstoupil před cech rektor Josef Reger, spolucechovní písař, a žádal, aby on za jednoho „*pana bratra a spoluúda pro smrtelnost přijatý byl*“. To učinil Reger s tou vidinou, že po jeho smrti, nebo po smrti jeho manželky a dětí jim cech vypraví řádný pohřeb.

Rozepře mezi kováři, vzniklé haněním řemesla a spory o cenách, byly řešeny 16. července 1769 v přítomnosti c. k. lokála Cyrila Bohatého, cechmistrů Václava Jedličky a Jana Březiny. Bylo rozhodnuto, aby jeden druhého nehaněl, pro robotu sobě žádný nechodil a k tomu od díla byli povinni brát: od přibíjení staré podkovy 2 kr., nová přidělaná podkova stála 4 kr., celá nová nejmenší 8 kr., větší 10 kr., největší 12 kr., od ostření radlice brali 2 kr., od vyvaření starého šína 9 kr., od přibití starého 2 kr., 1 kopa železa hotového stála 9 kr.

V řádu byla spatřována významná hodnota, kterou se projevuje úcta k Bohu. Proto také při procesích pod vedením drahotušského faráře se členové cechu řemesla kovářského, kolářského, hrnčířského, zámečnického a pekařského řadili v určitém pořadí, předně učedníci, za nimi tovaryši, za tovaryši nejmladší mistři a posledně nejstarší. Kteří pak z těch jmenovaných řemesel domácích i přesporních se tak nezachovali, každý měl zaplatit 1 funt vosku.

*Drahotušské náměstí s budovou jatek a masných krámů před zbořením, konec 19. st.
Muzeum a galerie města Hranic*

O řeznících, kteří měli na náměstí masné krámy, víme z pramenů, že od roku 1584 byli připuštěni k pořádku cechu řeznického v Hranicích. Nicméně v Hlasech z Po-bečví vyšel velmi zajímavý článek, jehož autor čerpal z dnes neznámé pamětní knihy (pamětnice). Podle toho si drahotuští řezníci postavili jatky v roce 1510 za panování Viléma z Pernštejna. Tehdejšímu purkmistrovi Alexiovi Ujcovi (na dnešním čp. 2) Vi-lém z Pernštejna listinou z května toho roku udělil výsadu, že si řezníci smí zřídit jatky a mohou volně dovážet své výrobky do Hranic. Řezníci byli tak zámožní, že si drželi i šest товариšů a dobytek byl sem hnán z Polska a Uher. Město pro pastvu dobytka vy-hradilo pastvinu poblíž Távnického mlýna. Cechmistr nosíval o slavnostech stříbrnou, zlatem zdobenou širočinu se zlatou rukojetí, zavěšenou na zlatých šňůrách. Ovšem poté, co se Anna, dcera Jana Kropáče z Nevědomí, vdala za Jana ze Žerotína, nastal obrat. Dne 13. května 1584, týden po svém návratu z Brna do Hranic, přiměla prý svého manžela, aby zrušil ustanovení pro drahotušský cech ve prospěch hranických masařů. Když teh-dejší drahotušský purkmistr Liborius Sobek (dnešní čp. 65) předával dekret „dvižný“ tehdejšímu cechmistrovi Štěpánu Vlčkovi, ten se při jeho čtení tak rozhněval, že jej po-trhal a rozšlapal. Trest následoval okamžitě, byl šerhou Klementem Jechem na nádvoří hranického zámku krutě ztrestán před očima hranického řeznického cechu. Následně se drahotuští řezníci podvolili a vstoupili do hranického řeznického cechu v únoru roku 1585, a to s podmínkou, že z každého masného krámu budou odvádět jeden kámen loje a z každého trhu dávat dva zlaté panské dávky.

Pečeť cechu řezníků. SOKA Přerov

Štěpán Vlček dědil po svých bratrech soukenících a měšťanech Lukáši a Benovi, kteří sousedili (asi čp. 59 a 60). V letech 1623 a 1624 při neustálých kvartýrech město a s ním i Vlček zchudli. Z jeho osmi dětí sedm pomřelo a zůstal na živu pouze jeho syn Theofil. Krutě se na rodině podepsali císařští vojáci po znovudobytí Hranic v roce 1727. Na štědrý den roku 1626 přebýval ve Vlčkově domě bratrský kněz Aleš z Meziříčí, kterému pak při jeho odchodu dělal Theofil Vlček průvodce. Dne 13. ledna 1727 byl Theofil Vlček za-

tčen a uvrhnut do žaláře. Vojáci následujícího dne vypálili masné krámy, chtěli zadržet Štěpána Vlčka, který se udatně bránil ve svém domě. Nakonec byl přemožen a odveden do Hranic. Ve vězení 27. října 1627, v den popravy odbojných hranických měšťanů, zemřel. Jeho syn Theofil byl též den propuštěn, ale svůj dům našel v plamenech. Do ohně vhodili žoldnéři řeznického mistra Juřicu (dnešní čp. 45), a to prý na popud jeho frejovné ženy Tekly. Theofil Vlček opustil rodné město a vrátil se po čase po uzavření vestfálského míru, ženatý a s nějakým majetkem. Usadil se na čp. 49, zemřel za moru roku 1680, když po sobě zanechal pět synů.

Roku 1739 byly vydány císařem Karlem VI. tzv. generální cechovní artikuly, které upravily hlavní zásady cechovní samosprávy, usnadnily přístup k učení i k řemeslům a omezily autonomii cechů. V Drahuších byl tehdy pořízen soupis cechovně organizovaných řemeslníků. Purkmistr a rada potvrdili 10. září 1739 počet cechů, které se chtějí řídit ustanoveními generálních cechovních artikulů z 5. ledna 1739 a nemají zájem na nějakých speciálních ustanoveních: cech tkalců s 1 cechovním krámem a 61 cechovními mistry, spolu s 12 bednáři, krejčovský cech 1 krám a 21 mistrů, ševcovský cech 1 krám a 23 mistrů, kovářský cech, v němž se nalézalo 8 podkovářů, 4 koláři, 2 hrnčíři a 1 pekař – 1 krám a 15 mistrů, cech kožišníků 1 krám a 5 mistrů, řeznický cech s 1 krámem a 7 mistry, dohromady 6 krámů a 144 mistrů.

Velmi výnosnou živností, o jejímž organizování v Drahotuších jsme nejdříve informováni, bylo vaření piva a jeho výčep. V roce 1575 povolil Jan z Kunovic čepovat v Drahotuších opavské pivo. Měšťané v Drahotuších měli pak svůj vlastní lihovar a pivovar v čp. 55 a 56. První zmínka o vaření piva v Drahotuších se děje v privilegiu Jana ml. ze Žerotína roku 1582, jímž se uděluje drahotušským měšťanům právo vaření piva a jeho svobodného šenkování, což bylo v roce 1601 potvrzeno také Zdeňkem Žampachem. V roce 1612 bylo v Drahotuších 16 hospod a 2 vinné šenky, právo výčepní měli jen měšťané, výčep vína si vyhradila vrchnost.

Vaření piva bylo vázáno zvláštními pravidly. Na nich se domluvili v pátek po svatém Vavřinci 1594 za úřadu Adama Kašného, Eliáše Kytky, purkmistrů, a konšelů a v přítomnosti všech sousedů, kteří měli šenkovní domy a vařili pivo. Protože již určitou dobu před tím si zvykli někteří měšťané vařit pivo v pivovare, čímž byly narušeny dosavadní pořádky, bylo třeba nové dohody. Každý, kdo vaří pivo a je jeho pořádky (je na řadě), ten ho v pivovaru nemá nikomu prodávat, ale má ho dát dopravit do svého domu, spílat,

vykvasit a jak se patří vypravit a potom vypravené a vykvašené, chce-li a má-li komu, může je prodat a vytáhnout, jak tomu od starodávna bývalo. Kdyby někdo jednal proti této úmluvě a někomu pivo v pivovaru nebo pivnou pořádku prodal a bylo mu to dokázáno, měl za trest dát na obec 15 gr. bílých. Později ale byla tato dohoda zrušena.

Nahradila ji jiná úmluva, která se stala roku 1613 v pondělí po druhé neděli postní, jež slove Reminiscere, za úřadu Jana Šišky, Jíry Strunky, purkmistrů. Měšťané, vlastníci domy vářící a šenkovní se domluvili o vaření a šenkování piva starého nebo ječmeného. Před tím bývalo, že takové pivo vařival, kdy kdo chtěl, a šenkoval také, kdy kdo chtěl beze vší ochrany jedněch před druhými, takže někdy v čas vaření takových piv někdo několi-krát pivo vařil a jiný nikdy. Podobně to bylo i s jeho šenkováním, protože jedni na druhé takové piva načíňali, takže někdy několikrát pivo, i dosti mladé a nevypravené, se dávalo a šenkovalo na nemalou škodu ostatních. Proto bylo rozhodnuto, aby se taková stará piva počínala vařit od svatého Václava až do svatého Jiří, pak již se dále vařit neměla, až zase o svatém Václavu a tak dále. To vaření mělo jít pořádkou začínaje roku 1613 při svatém Václavu nejprve příštím, prvním byl Jíra Málek na jedné a na druhé straně začínal Martin Pučálka a tak pořad jednak na jedné, jednak na druhé straně, podobně jako se vařilo bílé pivo. Kdo by pak vařit nechtěl, mohl tu svou pořádku prodat, měl-li komu. Pakli by neměl komu, mohl ji pustit, avšak musel dát vědět tomu, kdo vaření piva spravoval a zapisoval.

Následovalo ustanovení o tom, jak se mělo pivo ošetřovat: „*Také se toto vyměňuje a zapovídá, aby se frymarku na várky žádných nedálo a nepřeskakovalo, než každý aby se časné sladem opatroval, kdož vařiti míní a chce. Po svaření pak piva nemá ho před týhodnem načíňati, než týden aby kysalo a vypravovalo se. A ten každý, kdož takové pivo vařiti sobě dá, má ho pílen býti časné podpusťiti a pilně vydolívati, aby lidem s pivem kvasnic nedával, a tak o jejich zdraví nehrál.*“

Bylo též zakázáno, aby jeden předbíhal druhého v čepování, a to pod pokutou 15 gr. bílých daných na obec, která na to měla dohlížet a žádnému nesměla pokutu odpustit. Šenkování piva mělo jít tak, aby kdo prvně vařil, prvně také dával a tak pořad dál. Ve všední den se mělo jedno pivo staré, totiž jeden var a ne dva spoluvary dávat a šenkovat, ale o svátcích to mohly být dva vary, a ne více. Kdyby pak dva sousedé spolu jeden var vařili, ti také spolu pivo oba měli načít a šenkovat, neboť to oboje bude jediné staré pivo. Stávalo se, že jeden z těch dvou, kteří spolu pivo vařili, svoji polovici dal dříve, než ten druhý. Mělo platit, že nesmělo být načato jiné později vařené pivo, než byla vyčepována celá várka toho předcházejícího. Také to se již dělo v případech piva světlého.

Stávalo se, že při prodeji gruntu chtěl původní majitel přenést pořádku na nový dům. V roce 1619 si tak Jíra Pospíšil při prodeji domu na rynku vymínil dvě pivné pořádky, totiž bílého piva, která na něj zanedlouho měla přijít, a starého piva, která měla přijít na ten dům teprve při svatém Václavu, aby je mohl užít i na svém novém domě v ulici. Proti tomu se postavil městský úřad, že je to proti svobodě a nadání draho-tušských měšťanů. Bylo rozhodnuto, že žádný z měšťanů od něho nemá takové pivo ani pořádky kupovat pod pokutou 1 kopy grošů na obec a se zákazem vaření piva po dobu jednoho roku. Jednání v té věci se zúčastnili měšťané Jan Kozelek, Jan Boudenský, Jan Blašků, Matěj Čaparka, Matěj Smýkal, Jíra Bohatý, Martin Bator, Stanislav Živecký, Václav Turza, Jan Kašpárek, Jan Mozkva, Daniel Rendlička, Šimon Krňa. Za úřad se zúčastnili měšťané Mikoláš Krčma, rychtář, Jíra Málek, Jan Malinka, Václav Čaň, Martin Adamca a Bartoš Vodička, písař.

Kardinál z Ditrichštejna potvrdil Drahotušským jejich výsadu, ale museli k dřívějším 15 zl. přidat ještě dalších 15 zl., placených o sv. Jiří a sv. Václavu. Kardinál si pro sebe ponechal vinný šenk.

V dobách nepokojných docházelo k omezování pivních várek. Tak roku 1625 v pátek před svatým Mikulášem za purkmistrů Jana Kozelky, Jiříka Mála v přítomnosti majitelů šenkovních domů bylo jednáno o vaření starého piva. Bylo rozhodnuto, aby se vařilo pouze pivo bílé, a to do té doby, než Pán Bůh dopustí lepší časy.

Již po skončení třicetileté války došlo k ujednání obce drahotušské o vaření piva v roce 1649. Usnesli se, aby se pivo vařilo na dvě bečky. Máz piva stál půl českého platu, z každé bečky po 2 gr. k obci, do pivovaru na dvě bečky piva se dodávaly 4 měřice žita a ječmene 6 měřic. Z kořalky z každé měřice dával 2 krejcare, a když dával do mlýna, měl za povinnost oznámit to těm osobám, které k tomu byly nařízeny. Když to zapřel, propadlo to, co dovezl do mlýna, ve prospěch pivovaru. Každý se měl chovat, jak náleží, páli na jednom kotli, a ne čtyřmi troubami. Kdo by se toho dopustil, za trest mu měli vzít nádobí, kotel a jiné věci. Kdyby měl piva více, měl zaplatit pokutu dvě kopy gr.

Postupem doby mizelo vaření piva podomácku a měšťané se sdružovali a najímali si odborníky na vaření piva. To s sebou neslo i nutnost stanovit nová pravidla při vaření a šenkování. V Drahotuších se tomu tak stalo 10. ledna 1703 za purkmistrů Pavla Andryse a Matěje Strejčka s jich spoluradními a za přítomností všech nákladníků. Bylo povinností všech vždy časně kropit nebo vařit, tak aby při městě bylo pivo vždy vystále a v dostatečném množství. Šenkovalo se vždy pořádkou, tj. dokud nebylo vyšenkováno přední pivo od jednoho nákladníka, nesměl šenkovat jiný, a to pod pokutou 5 zl. na náklad pivovarní. Na to dohlíželi k tomu zvolení lidé. Zadní pivo mohl ihned jeden každý šenkovat podle své libosti.

Povinností každého nákladníka bylo dávat na jednu várku 9 měřic pšenice a 9 měřic ječmene. Chtěl-li by ale dát něco více pšenice, mohl, ale nikdy více ječmene než pšenice. Dále dával 2,5 měřice chmele a dostatek dobrých kvasnic. Kdyby dodal nekvalitní obilí a sládek to neoznámil úřadu, zaplatil sládek 5 zl. pokuty.

Sládkovi se od takové várky platilo následujícím způsobem, totiž od dělání sladu z každé měřice obilí po 1 gr. bílém, od várky 30 kr. a jídlo a pití při várce 1 zl. 15 kr. A z toho on sám měl platit pomocníku a vydržovat jej. Pouze když jel do mlýna mlít slad, měl mu nákladník podle své libosti a z dobré vůle dát nějaký kus chleba. Též náleželo sládkovi z každé várky půl vědra předního piva, pozadního půl vědra, patok půl vědra a 1 džber mláta. Pomocníku ale připadla konev zadního piva a konev patok. Kdyby sládek někomu nadělal více piva, nežli jiným nákladníkům, za takové pivo, kterého by se více našlo, měl tento hospodář peníze odvést na náklad pivovarní. A kdyby sládek nadělal komukoli méně, tomu nákladníkovi byl povinen sládek učinit náhradu.

Jak vidíme, osoba sládky byla velmi důležitá, a proto také bylo nutné přesně specifikovat jeho povinnosti, ale i odměnu za provedenou práci. Dne 13. září 1726 při úplném shromáždění drahotušských měšťanů byla uzavřena smlouva se sládkem Janem Benelem a jeho pomocníky. Vycházelo se z toho, že bývalo zvykem, že u některých nákladníků se měli pivovarští dělníci lépe, u druhých hůře, nebo že někde byli pracovitější a někde méně, čímž vznikaly nesváry a pomluvy. Proto se zavrhl dřívější obyčej, nikterak nepodchycený písemně, a zavedl se nový pořádek. Sládek a pomocník, případně tovaryš, měli dostávat za jídlo a pití, jak při zalívání a kropení, tak v pivovaru při várkách za jídlo a pití třicet grošů

Městský pivovar a partie z venkovní zahrádky, konec 19. st. Sběrka B. Passingera

v českých. Sládkovi od dělání sladu a vaření piva se mělo dávat za každou várku na penězích 2 zl., deputátu předního piva 40 mázů, zadního piva pak 34 2/4 mázu, patok 1 vědro, mláta 1 džber.

Pomahačovi nebo na jeho místě tovaryšovi nákladník dával na penězích 21 krejcarů, žádné pití a jídlo, které mu měl zajistit při várce a zalívání sládek dle obyčeje a ne jako nějaké hody. Deputát byl půl vědra zadního piva, půl vědra patok. Pomahačka byla bez jídla a pití, ale z dřívějška ji byly přidány 3 krejcare, takže teď měla z každé várky i za jídlo a pití dostávat 15 krejcarů, kromě při nošení piva, kdy dostávala jídlo s čeládkou. Deputát byl putna piva zadního, putna patok.

Kromě toho nákladník dával při várce do pivovaru za čtyři české groše piva předního a za jeden groš český, když přicházeli hemovníci (kontrolori). S novým pořádkem se začalo od nákladníka Jiřího Rábala, po něm vařil Pavel Rozehnal. Ručiteli byli Jan Benel, sládek, Jiří Andrysek a Mikuláš Bekar. Byla také přidána poznámka, že od data smlouvy počínaje v létě 1726 měli nákladníci dávat na slad 9 měřic pšenice a 10 měřic ječmene, to je 19 měřic.

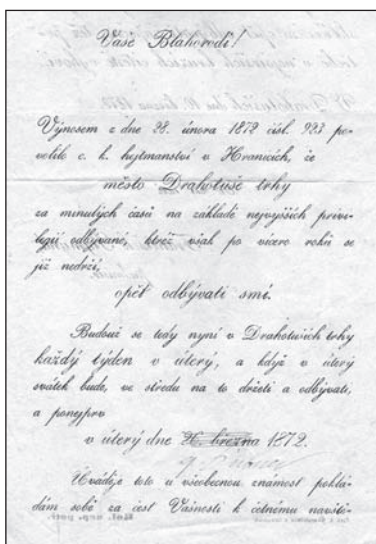

V Drahotuších se přestalo vařit pivo v roce 1888 a posledním nájemcem pivovaru byl sládek Malát. Domy čp. 55, 207, bývalý pivovar a lihovar s dvěma výčepy, byly v roce 1936 majetkem 31 měšťanů: major ve výslužbě Richard Procházka, rodina Bartáková, Jar. Olšina, Marie Hallová, Karel Balhar, Jan Halla, Jan Mádr, Josef Rus, Antonín Šebesta, rodina Jakešova, rodina Fraiso-va, rodina Blažkova, rodina Vodičkova, Jan Hajda, Adolf Kolich, Ludvík Šiška, Ludvík Polján, Antonín Berkopf, František Klejzl, Jan Čapka, Marie Kuchynková, Ed. Škrobal, Fr. Navrátil, rodina Vlčkova, Fr. Šatánek, Fr. Vinkler, Marie Křištofová, Antonín Bekárek, Augustin Adámek, Karel Hrabaň, rodina Dostálova.

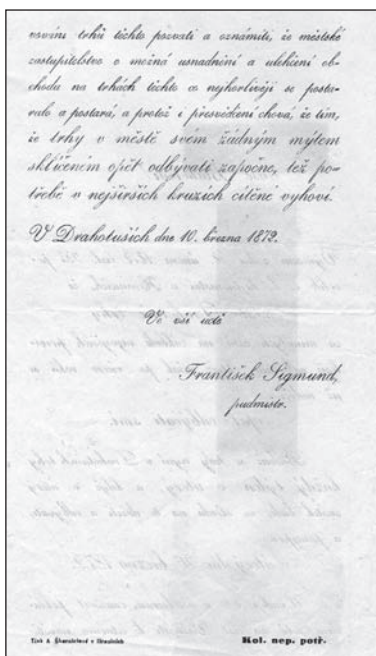
Prostor k obchodování s produkty své práce získali drahotuští řemeslníci na základě listiny Rudolfa II. z 2. dubna 1575. Na poníženou prosbu opatrných purkmistra a konšelů i vsí obce města Drahotuší jim udělil právo konat čtyři roční jarmarky, první jarmark v pondělí po neděli postní Laetare, druhý na den svatého Marka, třetí v úterý po povýšení svatého kříže a čtvrtý na den svatého Tomáše a k tomu týdenní trh v každé úterý.

Druhá polovina 19. století přinesla velké změny v organizaci řemeslného a živnostenského podnikání. Dosavadní zájmová sdružení řemeslníků – cechy, jejichž pravomoc byla citelně omezena již v předcházejících obdobích, byla koncem 50. let zrušena. Místo cechů byla podle živnostenského řádu z 20. prosince 1859 zřízena živnostenské společenstva. Jejich členstvo tvořili majitelé živností. Hlavním posláním společenstev byla obrana společných zájmů všech členů a podpora obchodu a řemesla.

Začala se prosazovat svobodná soutěž, společenstva byla podřízena okresním úřadům, které rozhodovaly o nových živnostech a koncesích. K povinnostem společenstev patřilo:

Oznámení o konání trhů, 1872. SOKA Přerov

1. zachovávaní spořádaných poměrů mezi členy, jejich pomocníky a uční,
2. řešení vzájemných sporů,
3. zakládání, podpora a dozor nad odbornými řemeslníckými školami,
4. zakládání, podpora a dozor nad ústavami pro nemocné a zchudlé členy,
5. pravidelně informovat úřady a obchodní a živnostenskou komoru o poměrech ve svých obvodech,
6. spolupráce s veřejnou správou v záležitostech členů.

Železniční stanice, duben 1909. ŘKFÚ Drahotuše

Dosavadní cechy se změnily na společenstva většinou jenom formálně, místo dvou cechmistrů byl volen jeden předseda: jinak pokračovaly v dosavadní činnosti, využívající svobody živnostenského podnikání. Teprve počátkem 80. let si živnostnictvo vynutilo opravy živnostenského řádu, když 15. března 1883 byl vydán zákon o nových živnostenských společenstvech, zavedeny nové kategorie řemeslných živností, vázaných na průkaz způsobilosti.

Společenstvo řemeslných živností v Drahotuších bylo založeno v roce 1884 a první valná hromada se konala téhož roku za předsednictví Aloise Jemelky. V roce 1885 podalo společenstvo okresnímu hejtmanství žádost o vytvoření odborného společenstva krejčích pro Drahotuše a okolí, která však byla okresním hejtmanstvím zamítnuta. V roce 1886 bylo usneseno, aby každý pomocník byl pojištěn u nemocenské pokladny. V roce 1891 bylo zase přípisem okresního hejtmanství nařízeno, aby každý zaměstnavatel vedl zvláštní knihu s podrobnými zápisy svých pomocníků za účelem úřední kontroly. V roce 1900 se společenstvo stalo členem zemské jednoty v Brně. Roku 1907 byly zavedeny zkušební komise a komisařem jmenován roku 1908 okresním hejtmanstvím Čeněk Marák, řídící učitel.

V Drahotuších bylo také založeno 29. února 1894 společenstvo svobodných a koncesovaných živností a byly k němu přiděleny tyto obce: Klokočí, Milenov, Podhoří, Uhřínov, Radíkov, Hrabůvka, Velká, Lhotka, Slavič a město Drahotuše s osadou Rybáře. Byli v něm sloučeni všichni živnostníci, kromě protokolovaných firem řemeslníků v dřevě a kovu pracujících, obuvníků, pekařů, krejčích a soukeníků, kteří později zřídili společenstvo řemeslné. Společenstvo čítalo asi 62 členů, přibýváním živností čítalo v roce 1935 již

Antonín Čoček, podnikatel, 1936. Z knihy Drahotuše město, 1936

Jižozápadní část náměstí, v prvním domě zleva filiálka Antonie a Marie Helsnerovy a řeznictví Jana Madera. Sběrka B. Passingera

102 členy. V té době ale okresní město Hranice prosadilo zřízení obchodního grémia pro celý hranický okres, čímž z drahotušského společenstva vystoupilo 72 členů.

V roce 1930 měly Drahotuše 40 živností, 9 hostinců, 1 mlýn, 2 průmyslové podniky. V letech 1900–1930 vyšlo z Drahotuše 38 samostatných živnostníků.

Nejvýznamnějším a nejrozsáhlejším průmyslovým podnikem za 1. republiky byla ve městě firma Antonín Čoček, továrna na výrobu cementového zboží a umělého kamene v Drahotuších.

Uchopení moci komunisty v únoru 1948 znamenalo již zcela nezakrytou realizaci představ KSČ o vývoji národního hospodářství. Proběhla nová etapa znárodnění a začalo postupné omezování soukromého živnostenského podnikání a jeho přechod na kolektivní formy výroby a obchodu. V roce 1948 se stal jedinou povinnou organizací všech živnostníků Svaz čs. živnostnictva, který se zaměřil na likvidaci živnostenských korporací a na jejich znárodnění.

V Drahotuších působily k 1. lednu 1949 tyto průmyslové podniky: Ludvík Wellart, parní mlýn: Valcha – firma Sigmund, výroba krejčovské vaty: Antonín Čoček, cementárna: František Patík, košíkářství: František Tomečka, pálenice slivovice.

Zrušené bylo v roce 1949 mletí obilí Ludvík Wellart a valcha, kterou zabrala „Tofa“, národní podnik, výroba hraček. Stroje na výrobu krejčovské vaty byly odmontovány a usazovány nové stroje na výrobu dětských hraček. Znárodněna byla cementárna Antonína Čočka.

Živnosti v provozu lze rozdělit do několika okruhů. Obchody se smíšeným zbožím: Marie Motlochová, Berta Bezděková, Stanislav Štajgr, Antonín Bekárek, Vojtěch Bekárek, Rudolf Zahel, Jiří Jeřábek. Textilní obchody: Ludmila Dostálková, Anna Hanáková. Drogerie: Miroslav Haluška. Stolaři: Stanislav Radocha, Ladislav Němeček, Josef Sedláček, Antonín Řehula, František Palička, Jan Petráš. Kolář a výroba sportovních potřeb:

Obchod se smíšeným zbožím Leopolda Zahela na náměstí. Soukromá sbírka

Antonín Hofman. Natěrač: Alois Duchoň. Výroba tvarůžků: Jan Domes. Kartáčník: Jan Stejskal. Hostince: František Dosedla, nájemce Žofie Šišková, Stanislav Kuchynka, nájemce František Novák, Josef Motlička, František Sedlák, nájemce Myšková, Josef Všeťka. Řezníci: Alois Ludva, Jaroslav Madr, Jan Halla, František Myška. Cukráři: František Sedlák, Ondřej Bortl. Pekaři: Jan Matzner, Jaroslav Klejzl, Josef Chmela, František Koutný. Krejčí a švadleny: Bohuslav Popp, Jan Keclík, Antonín Klívar, Jan Horák, Ludmila Mlsová, Ludmila Fekarová. Obuvníci: Jan Málek, František Pumpřla. Holiči: Václav Míča, Stanislav Sedláček, Josef Potočný, Jan Sobek. Kováři: Antonín Kleibr, Alois Lukeš. Obchod elektrickými potřebami: Václav Havner. Zámečník: Ludvík Janíček, Antonín Uřinovský. Nákladní autodoprava: Bedřich Špiruta, František Sedlák. Osobní autodoprava: Vladimír Přerovský, Karel Jančík. Prodejna obuvi „Jas“. Trafiky: Beneš, Erla. Vyšívání praporů: Bohuslav Severa. Zahradníci: František Pohl, František Kostruch, František Rakušan, Marie Vránová, Jan Vrána, nájemce. Mlékárna: František Mikulík.

V tomto roce 1949 byly složeny nebo zrušeny živnosti: Berta Bezděková, obchod se smíšeným zbožím, Ludmila Dostálková, obchod s textilním zbožím, Antonín Řehula, stolař, Jaroslav Klejzl, pekař, Josef Chmela, pekař, Jan Horák, krejčí, Jan Málek, obuvník, Václav Havner, obchod s elektrickými potřebami, Karel Jančík, osobní autodoprava, Jan Vrána, zahradník.

Znárodněny byly živnosti: Marie Motlochová – Jednota, Stanislav Štajgr – Jednota č. 42, Antonín Bekárek – Jednota č. 52, Vojtěch Bekárek – Jednota č. 51, Jiří Jeřábek – Jednota č. 53, Anna Hanáková – Textilia, Ludmila Dostálková – Narpa, Miloslav Haluška – Chemodroga, Jan Halla – Jednota č. 92, Jan Matzner – Jednota č. 140, 141, František Koutný – Jednota, Bohuslav Popp – Arma. Během několika dalších let došlo k úplné likvidaci soukromého podnikání.

Areál Trávníckého (Wellartova) mlýna. Osadní výbor Drahotuše

V 60. letech 20. století zajišťovaly potřeby obyvatel a poskytovaly služby následující obchody a provozovny: prodejna potravin u akademie, samoobsluha Jeřábek, maso A. Kvaš, obuv M. Ryplová, textil A. Sedláčková, Narpa L. Dostálková, průmyslové zboží V. Němečková, pohostinství M. Zapletal, Jirásková, J. Krístková, sběrna šatů, prádelna, sběrna obuvi a punčoch, holičství a kadeřnictví.

V roce 1949 byla znárodněna rovněž místní „Občanská záložna“ pod názvem Kam-pelička, v roce 1953 se stala odbočkou Státní spořitelny v Hranicích.

Na území města vzniklo po roce 1948 několik větších průmyslových podniků. Parní mlýn Ludvík Wellart převzaly roku 1950 čs. stavební závody v Hranicích, od roku 1951 pod názvem Vodotechna Přerov. Ze stodoly byly upraveny dílny a zřízeny kanceláře. Svůj závod rozšířila Vodotechna na sousední pozemky, které od bývalého majitele odkoupila, ohradila plotem, postavila kůlny, svezla materiál a v prosinci se začalo v podniku pracovat. Po sloučení v roce 1958 nesl podnik název Ingstav. Opravovaly se tu těžké stroje a malá mechanizace – čerpadla, míchačky, svařovací agregáty, buldozery, bagry, rýhovače.

Tofa (valcha), továrna na dětské hračky, dokončila přípravné práce a 20. února 1950 zahájila slavnostně provoz. O rok později změnila název na Zadrev. Bohuslav Severa, vyšívání praporů byl v roce 1950 znárodněn a připojen k družstvu Arma.

V roce 1962 v obci působila vedle Ingstavu Severomoravská Prefa, národní podnik Olomouc, středisko 504 Drahotuše. Závod změnil výrobní program z betonových trub na granitoidovou dlažbu 30/30 cm. Poskytovatel zaměstnání ženám. Od 1. září 1961 se kolektiv provozovny zapojil do soutěže o získání titulu „Brigáda socialistické práce“ – ten jim byl předán 9. února 1963.

Závod Tofa byl vystřídán podnikem OKR – závod mechanizace a automatizace – umístěn na valše u strouhy. V roce 1965 ukončil svou činnost a objekty převzala strojní traktorová stanice.

Základem Lidového družstva stolařů byla živnost Josefa Sedláčka, který zahájil provoz v roce 1929. Pod tlakem režimu v rámci socializace živností a řemesel se stali Josef Sedláček, Zdeněk Thiel a Karel Sedláček 8. srpna 1951 zakládajícími členy výrobního družstva, které mělo název Lidové družstvo dřevozpracujících, okres Hranice. V roce 1957 bylo sloučeno s družstvem v Přerově. Po deseti letech bylo do práce zapojeno téměř 100 pracovníků a působnost družstva se rozšířila na celý přerovský okres. V roce 1961 došlo ke sloučení družstev LDD Přerov a Drustol Nový Jičín a drahotušská provozovna měla název 05 Drahotuše Drustol Nový Jičín.

Provozovna Lidového spotřebního družstva (LSD) č. 37 Drahotuše – lidové družstvo krejčích – šila pánské i dámské oděvy a prováděla opravy. Okresní průmyslový podnik – kůže, textil – zřídil v Drahotuších opravnu obuvi. MNV zřídil dvě provozovny – holičství a kadeřnictví.

Lipta, valašské družstvo lidové a mělecké výroby, provozovna 09 Drahotuše, mělo ústředí v Liptále u Vsetína. Podnik založil Bohumil Severa, rodák z Horních Nětčic. Závod měl 26 zaměstnanů, z toho 23 vyšivaček, 1 pomocnou sílu, 1 výrobového pracovníka a 1 vedoucí provozovny. Pracovalo se ve dvou dílnách, a to v domě čp. 352 a čp. 3. Během roku se vyšivaly prapory, standarty, vlaječky, stuhý pro ministerstva a podniky z celé republiky, a to zlatým, stříbrným předivem a hedvábím.

Drahotuše po celou dobu své existence čerpaly bohatství z rozsáhlého pozemkového majetku. Půda byla využívána zemědělsky, ale posloužila i k získání peněžních prostředků prodejem pozemků okolním obcím, nejčastěji Hranicím, ale i Velké a Slavíči. V polovině 30. let 20. století celková výměra činila 1 039,38 ha, z toho bylo lesů za Bečvou 61,117 ha, luk a pastvin 36,54 ha. V roce 1900 a 1901 bylo provedeno nákladem 80 000 korun odvodnění pozemků, hlavně luhů a rubanin.

Z obilnin se nejlépe dařilo pšenici a žitu. Cukrová řepa se ve větším rozsahu pěstovala od začátku 20. století a způsobila intenzivnější hospodaření na půdě a rozsáhlejší chov dobytka. Počet krav a ročních jalovic obnášel v roce 1936 celkem 400 kusů a 3 býky. Chov vepřového dobytka byl průměrný, počet chovaných koní dosáhl čísla 46 kusů. Následkem drobení půdy a úpadku starých selských gruntů však upadala potřeba koní a malá hospodářství používala k tahu krávy

Samostatných zemědělců v Drahotuších bylo ve 30. letech 20. století 47, mimo velký počet malých zemědělců. Místní zemědělci byli většinou absolventy zemské hospodářské školy v Hranicích.

Zásadní změnu v dosavadním způsobu života znamenalo združstevnění zemědělského hospodaření. Tradiční způsoby práce na poli byly mnohdy vysloveně násilnými

metodami nahrazovány kolektivními postupy. Jednotné zemědělské družstvo bylo ustaveno 18. března 1950 za předsednictví Aloise Berkopfa jako menšinové, které obhospodařovalo 120 ha zemědělské půdy. V následujícím roce byl vypracován provozní řád JZD II. typu a provedena hospodářskotechnická úprava půdy (HTÚP). Po jejím ukončení v prosinci 1951 obdělávalo 88 členů JZD 53 ha půdy včetně půdy nečlenské. V roce 1953 se na družstevních polích poprvé objevily kombajny strojní traktorové stanice (STS). Téhož roku od

Mistrovství ČSSR v orbě v roce 1973. Reprezentant JZD Fr. Navrátil z Drahotuše s traktorem ZT 303 vybojoval 2. místo. Mistrovství se konalo na Slovensku v Nitře

1. října přešlo JZD na III. typ hospodaření a 7. dubna 1954 byly dojnice svedeny do nového kravína. V roce 1955 se pak JZD Drahotuše stalo chovatelským družstvem v chovu skotu. Obrat ve vývoji JZD nastal v roce 1958, kdy hodnota pracovní jednotky stoupla z někdejších 12 Kčs (1953) na 24 Kčs. V roce 1966 družstvo přešlo na pevnou peněžní odměnu. Vyšší dávky umělých hnojiv, chemizace i nové odrůdy obilovin zvýšily výnosy o 50 až 70 % na 1 ha. Počátkem 70. let 20. století před integrací obhospodařovalo 97 členů družstva za předsednictví Zdeňka Zlámala 337 ha zemědělské půdy, z toho 298 ha orné. Do nového ekonomického celku JZD Podlesí vstoupily Drahotuše jako družstvo s moderní investiční výstavbou, se stroji ve výborném stavu a s hotovými prostředky na zajišťovacím fondu.

Integrační proces původně 11 samostatných JZD se realizoval v několika etapách, z nichž první začala k 1. lednu 1962, kdy došlo hned ke dvěma integracím. Jednou z nich bylo sloučení družstev v Hrabůvce, Klokočí a Milenově pod názvem JZD Podlesí. Tím vznikl jeden z prvních ekonomických celků v okrese Přerov. V roce 1973 JZD Podlesí se sídlem v Milenově zaniklo a spolu s družstvy v Drahotuších a Slaviči integrovalo do nového JZD Podlesí se sídlem v Drahotuších.

Příprava na sloučení JZD Podlesí Drahotuše s JZD Chovatel Jezernice probíhala již od podzimu 1978. Šlo o první integraci celého kooperačního obvodu (č. 6) v jeden ekonomický celek. Navíc bylo rozhodnuto, že od JZD Býškovice bude k vytvářenému komplexu delimitována obec Radíkov. Slučovací členská schůze se konala 14. prosince 1979 v sále sokolovny v Hranicích. Bylo přítomno 329 členů z JZD Chovatel, 307 z JZD Podlesí a 23 z Radíkova. Šlo tedy o nadpoloviční většinu z celkového stavu 1 095 členů.

Sloučení nabýlo právní platnosti k 1. lednu 1980, a jelikož probíhalo v období blížícím IX. sjezdu JZD, přijal nový ekonomický celek název JZD IX. sjezdu JZD se sídlem v Jezernici. Protože ani jedno ze slučovaných družstev nemělo vhodnou administrativní budovu, bylo vedení JZD umístěno v objektech v Drahotuších a v Jezernici. Vytvořený ekonomický celek obhospodařoval 4 257 ha zemědělské půdy, z toho 3 606 ha orné a 38 ha lesní půdy. Hodnota základních prostředků činila 104 963 000 Kčs a hodnota zvířat dosahovala částky 37 132 000 Kčs. V JZD trvale pracovalo kolem 700 členů.

K 31. březnu 1990 došlo rozhodnutím členské schůze družstva k rozdělení stávajícího JZD na dvě samostatná družstva, a to ZD Jezernice a ZD Podlesí Drahotuše s obcemi Milenov, Klokočí, Hrabůvka, Drahotuše, Slavič a farmou Radíkov. Předsedou byl zvolen Ing. Stanislav Zamazal. Postupně byla do roku 1993 rušena přidružená výroba – pěstování okrasných stromků (kontejnerovna), středisko stavební výroby, kožedělná výroba a pila. Snižoval se počet členů družstva, v roce 1992 jich bylo 250.

K 31. červenci 1996 se družstvo transformovalo na Drahotuše zemědělská a. s. se sídlem v Drahotuších, které převzalo veškerou výrobu. Předsedou představenstva se stal Josef Halla. Zemědělskému družstvu zůstala zbylá část zásob, bytový fond a další movitý a nemovitý majetek v takové výši, aby pokryl pohledávky oprávněných osob. V roce 1998 bylo sídlo přesunuto do Milenova, předsedou představenstva byl zvolen ing. Jaroslav Skříčil. V červenci téhož roku byl schválen vstup původního zemědělského družstva do likvidace, Krajský soud v Ostravě likvidaci k 3. prosinci 1998 potvrdil. V té době měla akciová společnost 77 zaměstnanců, na sezónní práce najímala příležitostně pracovníky.

Firmy vzniklé po roce 1990

Antonín Král – malířské, natěračské práce,

sídlo firmy Malhotice 40, 753 53 Všechnovice.

Provozovna: prodejna barev, Hranická 104,

Drahotuše 753 61.

V květnu 1998 jsme zakoupili dům čp. 104, ul. Hranická, v Drahotuších od Městského úřadu Hranice. Dům jsme celkově zrekonstruovali a v březnu 1999 jsme otevřeli prodejnu barev, laků a malířských potřeb. Vybudovali jsme zázemí pro naše zaměstnance-malíře. Po přístavbě domu a skladovacích prostor (1 000 m²) byla roku 2003 zprovozněna míchárna barev a omítkovin a získán certifikát ČSN ISO 9001.

Zabýváme se malířskými, natěračskými pracemi. Zakázky firmě přicházejí např. z okruhu peněžních ústavů, majitelů historických budov, správních budov, škol, obchodních domů a supermarketů. Vedle toho zateplujeme rodinné domy, panelové domy. Stabilně máme cca 10 zaměstnanců.

ARMATURY Group a.s.

Mezi významné podnikatelské subjekty patřila a patří v Drahotuších společnost Eko.Prima o. s., dnes ARMATURY Group a. s. Společnost vznikla v roce 1994 jako obchodní sdružení dvou fyzických osob Ladislava Adámka a Petra Čocka, v roce 1997 bylo toto obchodní sdružení transformováno na společnost s ručením omezeným, se stejným obchodním názvem a v roce 2000 fúzovala tato dynamicky se rozvíjející firma do společnosti ARMATURY Group a. s.

Společnost Eko.Prima s. r. o. působí v Drahotuších od roku 1995. Tehdy zahajovala činnost v zrekonstruované administrativní budově, následně byla v roce 1997 vystavěna skladová hala rovněž v Drahotuších, čímž vzniklo funkční zázemí firmy, administrativně skladový areál. Poslední započatou investicí v roce 1996 a dokončenou v roce 1997 byla rekonstrukce výrobních a skladových prostor v Hrabůvce.

Společnost Eko.Prima s. r. o. zahájila svou činnost jako obchodní firma, v roce 1997 získala mezinárodně uznávaný certifikát řízení jakosti ISO 2002, úspěšně se prosadila nejprve na českém trhu průmyslových armatur a čerpadel a později i na Slovensku, kde byla založena pobočka. Fúzí do společnosti ARMATURY Group a. s. je dnes z pohledu obchodního obrátu největším českým prodejcem a výrobcem průmyslových armatur. K vedlejším komoditám patřily a patří čerpadla a hutní materiál, zejména potrubní celky.

Společnost vznikla jako sdružení dvou vlastníků a současně zaměstnanců firmy a dnes zaměstnává cca 400 pracovníků.

AUTO - DREI, s. r. o.

V roce 1990 zúročil své dlouholeté zkušenosti Miroslav Dreiseitl založením firmy, zabývající se autoopravárenstvím. V počátcích samostatné činnosti pracoval sám v malých dílenských prostorách. V průběhu let dobudoval za velké podpory synů Petra a Pavla areál autoservisu tak, aby vyhovoval rozšířené nabídce poskytovaných služeb. V návaznosti na tento provoz vytvořil pracovní příležitosti v oborech automechanik, autoelektrikář, karosář, autolakýrník. Pro zajištění komplexních služeb „pod jednou střechou“ byla zakoupena rovnací stolice, míchárna barev DUPONT a zařízena vlastní prodejna náhradních dílů, úzce spolupracující s nejvýznamnějšími dovozci značkových náhradních dílů a olejů.

Od počátku je pro zákazníky zajišťována odtahová služba vlastními odtahovými vozy a v případě potřeby je v nabídce také zapůjčení náhradního vozidla za zvýhodněných podmínek pro překlenutí doby opravy.

V roce 1997 byla činnost rozšířena o jeřábové práce, čímž byla vytvořena další pracovní místa a vykryta poptávka těchto prací v regionu Hranicka, především při výstavbě závodu Philips, železničního koridoru a v dnešní době dálnice D 47. Postupně byly pořízeny autojeřáby s nosností od 7 do 50 tun. Tato vozidla jsou s ohledem na těžší a náročnější provoz odstavena v pronajatém areálu mimo obytnou zástavbu.

Vzhledem k dobré prosperitě a perspektivě vznikla v roce 2003 v návaznosti na předešlou činnost firma AUTO - DREI, s. r. o., kterou Miroslav Dreiseitl založil se svými syny Petrem a Pavlem. Zodpovědnost je nyní rozdělena na Pavla Dreiseitla, který má na starosti servisní a dílenské práce, na Petra Dreiseitla zajišťujícího jeřábové práce, odtahovou službu a autopůjčovnu a Miroslava Dreiseitla, v jehož kompetenci jsou organizační a statutární záležitosti.

Společným cílem nejen těchto tří zástupců, ale i všech zaměstnanců firmy AUTO - DREI, s. r. o. je spokojený zákazník.

Autoservis Černý

Jsme opravnou motorových vozidel s mnohaletou tradicí. Firma se nachází na Pivovarské ulici, asi 100 m od prvního drahotušského kruhového objezdu od Lipníku nad Bečvou, na pravé straně směrem do centra. Servis založili Petr a Alena Černí v roce 1995 na zelené louce.

Na jaře roku 1993 byla zahájena stavba tehdy moderní jednopatrové budovy a přilehlého parkoviště. V roce 1995 byla stavba dokončena a v červnu téhož roku autoservis zahájil provoz. Od počátku podnik zaměstnával kromě majitelů také dva automechani-

ky. Prátelským, přitom však profesionálním přístupem vedení i kvalitní prací mechaniků si podnik získal stále širší okruh zákazníků. Servis od počátku nabízí nejen opravárenské služby pro osobní i lehká užitková vozidla a motocykly, ale i bazarový prodej ojetých vozidel a zajišťuje také jejich dovoz ze zahraničí.

V roce 2001 došlo k rozšíření plochy provozovny. Byla přistavěna další budova, tím přibyla montážní místa a podnik tak mohl poskytovat širší portfolio služeb.

Do současné doby se tento největší drahotušský autoservis snaží plnit přání a požadavky svých zákazníků se stejným úsilím jako na počátku svého působení.

Autoslužby Ličman + Čech

Věnujeme se společně opravám automobilů dle živnostenského oprávnění od roku 1993. Od roku 2001 provozujeme opravárenskou činnost v Hranické ulici čp. 209 v nově postaveném autoservisu. Kontakt: 581 616 761 provozovna, Václav Ličman 603 545 594, Jaromír Čech 603 823 425, e-mail: autoslužby@cbox.cz, www.sweb.cz/auto.sluzby.

V současné době lze využít těchto služeb:

- opravy osobních a dodávkových vozů všech značek
- diagnostiku
- menší karosářské práce
- příprava vozidel na technickou kontrolu
- výměna olejů
- prodej náhradních dílů
- poradenská činnost

ELEKTRO-LUMEN, s. r. o.

ELEKTRO-LUMEN, s. r. o. je firma s patnáctiletými zkušenostmi ve vývoji, výrobě a prodeji průmyslových, interiérových a venkovních svítidel, souhrnně technických svítidel.

Výroba byla nejprve provozována v pronajatých prostorách v Kunovicích u Valašského Meziříčí, kde se vyráběla jedna typová řada interiérových svítidel vlastní konstrukce. Vzhledem k tehdejší absenci výrobců osvětlení na českém trhu došlo k rychlému odbytovému růstu firmy a v průběhu let 1994–1996 se podařilo vybudovat širokou výrobní základnu pro obsáhlou klientelu z řad velkoobchodů elektro, elektroinstalačních firem a stavebních podniků.

Tento růst však překročil možnosti i kapacitu pronajatých prostor v Kunovicích, a tak byla v roce 1995 výroba přemístěna do pronajaté výrobní haly bývalého areálu SIGMA a kanceláře a maloobchodní prodejna do objektu MONIKA na ulici 1. máje v Hranicích.

Nutnost soustředit základní prvky výroby a řízení firmy do jednoho objektu vedla vedení firmy k rozhodnutí investovat do vybudování vlastního provozu. V roce 1996 došlo k realizaci tohoto záměru zakoupením areálu bývalého autoservisu v Drahotuších, který se jevil z hlediska možných stavebních úprav a rozšiřování pro potřeby výroby firmy jako ideální.

Přestože byly objekty tohoto areálu zdevastovány v důsledku malé privatizace, podařilo se během jednoho a půl roku areál zrekonstruovat do podoby moderního provo-

zu pro výrobu technických svítidel s prostorným kancelářským zázemím.

Koupí areálu bývalého autoservisu firma navíc získala fungující provozní jednotku Stanice technických kontrol. Provoz Stanice technických kontrol zůstal zachován a rekonstrukcí budovy rozšířen o Stanici emisních kontrol.

Koncem roku 1998 byl firmě udělen certifikát kvality na vybudovaný systém řízení jakosti dle normy ČSN EN ISO 9002. Certifikaci provedla německá firma TÜV.

Od roku 1998 firma soustavně rozšiřuje výrobní spektrum, které v současnosti obsahuje 36 typových řad s cca 500 modifikacemi svítidel.

Hlavní důraz v rozvoji firmy je kladen na intenzivní rozvíjení vývojového střediska firmy, které každoročně přináší na trh svítidla na technicky špičkové úrovni s originálním českým návrhem, který sjednocuje funkčnost, účelnost a estetický vzhled.

Svítidla firmy ELEKTRO-LUMEN jsou dodávána nejen pro realizace významných staveb v České republice, ale také pro realizace staveb v Ománu, Kuvajtu, Ruské federaci apod.

Kvalita svítidel se potvrdila i v extrémních podmínkách při kompletním osvětlování ruských měst Kazaň, Astrachaň a hlavního města Estonska Talinu.

V roce 2007 rozšířila firma své výrobní kapacity o robotizované pracoviště nejvyšší kvality v nové výrobní hale. Zde se provádí vysekávání plechových výlisků a ohýbání tvarů reflektorů svítidel.

Firma IRET HRANICE-Rostislav Trna byla založena v roce 1994 za účelem prodeje a aplikace barev a speciálních stavebních materiálů německé firmy DUFA. Od roku 2000 rozšířila firma svoji náplň práce o stavební činnost. Po celou dobu existence se firma snaží v maximální míře uspokojit zákazníky komplexními službami a nabídkou vysoce kvalitních materiálů, bezzávadnou prací a kvalitním servisem. Firma získala jako jedna z prvních v kraji certifikát kvality ČSN EN ISO 9001:2001. Důsledně dbá na používání ekologicky šetrných výrobků a materiálů při práci, snaží se navrhovat a prosazovat používání materiálů pro snížení energetické náročnosti objektů.

PARAGAN s. r. o.

První výrobky se datují rokem 1990, kdy začíná i historie společnosti Paragan spol. r. o. Počátky firmy jsou spjaté s městem Lipník nad Bečvou, kde probíhala prvovýroba menších přívěsů. V návaznosti na vzrůstající poptávku byla v roce 1997 vystavena první výrobní hala v Drahotuších u Hranic. Výstavba dalších prostor byla zároveň prvním stupněm k postupnému rozšiřování výroby o větší přívěsy, přepravníky, skříňové a valníkové nástavby všech typů.

V roce 1998 byla otevřena druhá výrobní hala, která umožnila soustředit výrobní potenciál nejen na typizovanou sériovou výrobu, ale také na tvorbu speciálních nástavb přímo na přání zákazníka. Komplexní rozvoj všech služeb včetně servisních vedl ke stavbě třetí výrobní haly, která byla uvedena do provozu počátkem roku 2002. V následujícím roce byl ve společnosti na všech úrovních řízení implementován systém managementu jakosti. V roce 2007 společnost rozšířila své výrobní kapacity koňských přepravníků zakoupením nových prostorů v Lipníku nad Bečvou.

Pro podporu prodejnosti našich výrobků bylo zřízeno několik oficiálních zastoupení v zahraničí, např. v Polsku, Německu, Švédsku, Dánsku, Belgii, Francii atd. Servisní úsek společnosti zajišťuje záruční i pozáruční opravy nástaveb a přívěsů naší i konkurenční výroby, ale také prodej náhradních dílů včetně dobírkové služby.

V současné době společnost věnuje maximální úsilí o zvýšení jakosti svých výrobků. Upřednostňovány a doporučovány jsou nejen kvalitnější materiály s delší dobou opotřebení, ale také pracovní postupy a technologie umožňující dosažení vyšší kvality, než je u jiných výrobců obvyklé.

Pneuservis Bruno Peperník byl otevřen 8. listopadu 1992. Provoz probíhal ve sklepních prostorách rodinného domu. Jediným zaměstnancem byl sám majitel. Klientela se brzy rozrůstala a byl zaměstnán též otec majitele. Prostory však byly malé, nevyhovující, a proto byla v roce 1997 započata stavba nové budovy pneuservisu. Ta byla dokončena 11. října 1999. Tam již pracovali tři zaměstnanci. Jelikož zakázek stále přibývalo, ani tyto prostory již nedostačovaly, a tak začala v roce 2002 přístavba pneuservisu, která byla dokončena v roce 2004. Byl také rozšířen sortiment služeb, v současné době se provádí diagnostika klimatizací, výměna olejů, kompletní přezouvání osobních i nákladních automobilů, prodej disků, pneumatik, duší, autodoplňků. Výhledově je plánováno provádění geometrie vozidel. Nyní pneuservis zaměstnává pět stálých zaměstnanců.

Firma PONY AUTO trend s.r.o., která sídlí na Rybářích v blízkosti města Hranice na Moravě. Byla založena v roce 1990 jako malá dopravní firma. Od roku 1994 začala rozvíjet výrobu spacích nástaveb a spoilerů pro nákladní a užitkové vozidla.

Spací nástavba, která se připevňuje na střechu nákladního vozidla, je vyrobena ze skelného laminátu a je určena k odpočinku řidičů. Čalouněný interiér je rozměrově bohatě dimenzován k vytvoření pohodlného lůžka. Řidičům poskytuje jednoduché, ale účelné ubytování při dálkové a mezinárodní dopravě.

Spoilery, které jsou také v nabídce, slouží k snížení aerodynamického odporu vzduchu, čímž přispívají k úspoře pohonných hmot a vylepšují celkový vzhled vozidla.

Firma PONY AUTO má nejen vlastní výrobní zázemí, ale i vývojový tým, který postupně vytvořil celou řadu unifikovaných výrobků s ojedinělým a nadčasovým designem.

Z malé rodinné firmy se podařilo vybudovat prosperující podnik střední velikosti se stabilním týmem pracovníků, se zajištěným systémem řízení výroby a kontroly jakosti.

Již na konci 90. let se firma vypracovala na špičku svého oboru a zajistila si významné postavení na trhu nejen v České republice, ale i v okolních evropských zemích.

PP AUTOCENTRUM s. r. o.

Začátek podnikání Pavla Pilaře je datován 1. červnem 1990. V té době získal živnostenský list, opravňující ho k vykonávání podnikatelské činnosti se zaměřením na

prodej a později i opravy motorových vozidel. Samotné podnikání bylo provozováno v areálu bývalého agrochemického podniku (ACHP), na adrese Náměstí Osvobození č. 6, Drahotuše. V tomto objektu byl zahájen výkup a prodej ojetých vozů všech značek. Postupně začala firma navyšovat množství prodaných vozidel a počet zaměstnanců, avšak stávající prostory se stávaly nevyhovujícími. V roce 1993 byl zakoupen pozemek v Pivovarské ulici a po nezbytných terénních úpravách zde byl otevřen v téže roce nový autobazar. Původní budova na náměstí, ve které firma zahájila svou činnost, byla zbourána a místo ní vyrostl nový objekt, ve kterém byl 1. dubna 1993 zahájen prodej nových vozů ŠKODA. Současně s tím vyrostl ve dvorním traktu budovy značkový záruční a pozáruční servis.

Vzhledem k narůstajícím prodejm nových vozů se začalo uvažovat, jak autosalon rozšířit. Jako nejschůdnější se zdála výstavba nového autosalonu v areálu tehdejšího autobazaru. Od myšlenky nebylo daleko k realizaci, a tak v roce 1994 byl otevřen nový autosalon na ulici Pivovarské. V téže roce byla zahájena výstavba nového autosalonu a servisu v Lipníku nad Bečvou, který byl ještě do konce roku slavnostně otevřen. Firma od té doby prošla značným rozvojem a spolu s narůstajícím počtem prodaných nových a ojetých vozů a s narůstajícím počtem servisovaných vozů přibýval i počet zaměstnanců, který se k dnešnímu dni ustálil na čísle 45.

Vzhledem ke změnám zákonů a k nutnosti zavést podvojný účetnictví došlo ke změně názvu firmy a ke změně právní subjektivity. Nově, od roku 2005, se firma jmenuje PP AUTOCENTRUM s. r. o. V objektu na ulici Pivovarská firma prodávala nové a ojeté vozy až do roku 2007, kdy celou svou podnikatelskou činnost přestěhovala do nově zrekonstruovaných prostor v Hranicích, na třídě 1. máje.

Po celou dobu svého podnikání se firma Pavla Pilaře aktivně zapojuje do podpory a rozvoje regionu. Firma se za dobu své existence stala generálním sponzorem několika významných regionálních akcí. Nezapomíná také na charitu a podporu zdravotně postižených. Hlavní náplní a snahou je pro majitele, ale i pro všechny zaměstnance i nadále poskytovat špičkové služby pro širokou veřejnost, nabízet nejen krásná nová auta, ale i s tím spojené následné služby. Firma i nadále investuje nemalé finanční prostředky do svého vlastního rozvoje, do vzdělání svých zaměstnanců a do technologického vybavení.

PRESBETON

Historie firmy PRESBETON sahá do dvacátých let minulého století. V roce 1924 začal podnikat ve výrobě cementového zboží Antonín Čoček. Brzy se jeho firma stala pro svoji kvalitu a široký sortiment výrobků dodavatelem pro celý region. V roce 1948 byla firma znárodněna a vznikla provozovna národního podniku Prefa Olomouc.

Dne 1. března 1991 se řízení firmy pod obchodním názvem PRESBETON ujímají vnuci pana Čočka – Jiří Spurný a Ing. Mirko Spurný. Prvořadým úkolem nových majitelů bylo rozšíření sortimentu výroby, modernizace technologických zařízení a ekonomická stabilita. To se postupně daří naplňovat.

Plný rozvoj nastal v roce 1992, kdy byl pořízen jeden z prvních vibrolisů na výrobu zámkových dlažeb v republice.

V roce 1995 byla zakoupena nová technologie na výrobu plošných dlažeb.

Postupně firma expanduje a spouští výrobu v závodech Slavič, Bystrovany, Čelechovice a Olomouc-Chválkovice. Byly vybudovány velkosklady v Čechách v Poříčí nad Sázavou a Pardubicích.

V roce 2005 společnost začíná druhou vlnu modernizace. V provozovnách Drahotuše a Bystrovany byly postupně zařízeny ty nejvýkonnější a nejmodernější plně automatizované linky na výrobu betonových prvků.

V současnosti závod Drahotuše zaměstnává asi 40 pracovníků. Expeduje výrobky nejen v regionu Ostravska, ale i Čech a Slovenska. Výrobní sortiment má širokou škálu barev, formátů a povrchových úprav. Společnost PRESBETON patří k největším výrobcům v oboru v rámci České republiky.

Prvořadým cílem firmy PRESBETON je ekonomická prosperita, ekologická ohleduplnost, kvalita výroby, spokojenost zaměstnanců, podpora sportu a mládeže, účast na řešení problémů v obci.

Restaurace Smokie

V roce 1991 zakoupili budovu čp. 55 na náměstí Osvobození, která byla navržena v restituci paní Sedlákové, manželé Smočkovi. Od 1. července 1991 začali podnikat – otevřeli bufet Siesta, od 6. března 1992 byl bufet rozšířen na restauraci Smokie. Postupně zde bylo zaměstnáno 13 zaměstnanců v oborech kuchař–číšník, servírka. Provozovnu včetně administrativy vede stále sám majitel Petr Smoček, který v restauraci také od roku 1997 společně se svou manželkou Pavlou pracuje. Restaurace Smokie prošla za těch několik let mnoha opravami. V roce 1995 byla rekonstruována zadní klenbová část dílny na bar, který byl zkolaudován v roce 1996. Terasa v prostorách dvora byla vybudována v průběhu let 1995–1999. Největšími změnami restaurace prošla v letech 2003–2007, a to postupně jak zvenku, tak zevnitř. Interiér získal příjemný vzhled, byla vybudována nekuřácká místnost. Byl opraven také byt, který se nachází v patře.

TREY Ivan Pospíšil

Dům čp. 109, Hranická ulice v Drahotuších
Sídlo společnosti
Restaurace U Jelena

Tento dům koupil v aukci od Komerční banky majitel společnosti TREY Ivan Pospíšil v roce 1995. Po nezbytné stavební úpravě se sem na jaře roku 1996 přestěhovala z Hranic firma TREY.

Firma byla založena v roce 1991 Ivanem Pospíšilem, pocházejícím ze Všehovic, jako firma stavební. Postupem času a při setkávání se s novými stavebními technologiemi se činnost firmy ze všeobecné stavařiny postupně vyvinula ve speciální stavební práce – kompletní dodávky průmyslových podlah. S přílivem zahraničních materiálů a díky poptávce investorů po kvalitních technologiích se firma specializovala nejprve na povrchové úpravy – speciální stěrky, nátěry a různé dekorativní povrchy, určené pro veškeré průmyslové využití.

V průběhu 17 let realizovala firma stovky tisíc metrů čtverečních povrchových úprav téměř ve všech typech objektů – výrobních halách, skladech, obchodech, laboratořích,

obytných domech, kancelářích, nemocnicích, stadionech, školách, včetně vězeňských cel. Postupem času bylo potřeba rozšířit činnost i o související dodávky prací – různé typy izolací, armování, betonové podlahy, mazaniny, lité potěry, anhydritové podlahy atd.

Díky získaným zkušenostem, používáním kvalitních materiálů a dobře odvedenou prací se stala ve svém oboru jednou z nejvýznamnějších firem na českém trhu. Dnes je ve svém odvětví považována za spolehlivou a odbornou firmu. Spolupracuje s několika stálými zahraničními dodavateli, má exkluzivní zastoupení těchto firem v České republice.

V současné době zaměstnává kolem 50 vlastních pracovníků z Hranic a okolí. Kromě toho dává práci několika dalším menším firmám z regionu. Ročně realizuje asi 500 000 m² různých typů podlah po celé České republice, na Slovensku a v zemích Evropské unie. Seznam akcí dnes čítá několik tisíc různých staveb, s mnohými svými klienty společnost TREY trvale spolupracuje již několik let.

V přízemí budovy byla po mnoho předchozích let hospoda, restaurace, v přílehlé části domu dokonce kinosál. Po dlouhých úvahách, co s těmito prostory, jestli je využít pro účely firmy jako kanceláře, sklad, vzorkovnu, atp., se nakonec Ivan Pospíšil rozhodl restauraci zachovat. Po nezbytných úpravách, směřujících k tomu, aby zázemí vyhovovalo jak po stránkách stavebních, tak hygienických, byla koncem roku 1996 opět zprovozněna Restaurace U Jelena. V průběhu několika let si získala své stálé hosty nejen z Drahotuše, ale i velmi širokého okolí díky své vyhlášené specialitě – pečeným kolenům. Bývalý kinosál byl postupně přebudován na rockový klub. Stal se dějištěm různých společenských akcí – maškarních karnevalů, plesů, různých večírků, diskoték, divadelních představení, či mnoha koncertů.

V a K servis

Firma V a K servis působí v oblasti požární ochrany od roku 1991. Zpočátku se zabývala výhradně revizemi a opravami ručních a pojízdných hasičích přístrojů. Zakladatelem a majitelem firmy je Antonín Vymětalík. V březnu 1991 se jako fyzická osoba zaregistroval u Živnostenského úřadu v Hranicích, kde jsou doloženy i kvalifikační požadavky. První kroky v podnikání směřovaly do domu čp. 104 v Drahotuších, který byl v té době spravován ZŠ Drahotuše. Tam nastoupili i první zaměstnanci. Dům byl pronajat firmou od správy majetku města Hranice.

Následovaly další kroky v podnikatelské činnosti. V roce 1995 dostala firma možnost spojit svoje podnikatelské aktivity se společností Hastex & Haspr, s. r. o. z Pardubic a přestěhovala se do areálu Zemědělského družstva Milenov, kde si pronajala jednu z volných hal. Kmenová část zůstala v Drahotuších a následně se stěhovala do současného sídla na Náměstí Osvobození čp. 56. Dům čp. 104 byl nadále využíván jako skladové prostory a v roce 1999 byl prodán.

V lednu 1996 se majitel rozhodl pro opuštění objektu v Milenově a přesídlil i se všemi zaměstnanci do současné provozovny v Drahotuších čp. 56 (bývalá budova MNV). V roce 1999 začala rekonstrukce celého objektu, která byla dokončena na sklonku roku 2000.

Na podzim roku 2002 se firma transformovala na společnost s ručením omezeným pod názvem V & K – Hasicí technika, s. r. o. Aktivita společnosti se začaly rozvíjet do komplexních služeb, výroby, prodeje a servisu. Byli certifikováni první zaměstnanci a sortiment služeb a výrobků se plynule rozšiřoval. Na podzim roku 2006 přišel do firmy dr. Špitálský, firma znásobila své aktivity a začala provádět výzkum, vývoj a prodej nových výrobků v oblasti ekologie. Začala spolupracovat a zastupovat takové firmy, jako jsou Commerce a. s., Menzl-sorbents a DENIOS. Byl vyvinut jedinečný rychlý aplikátor sorbentu SORBEXSTAR a začalo se s výrobou havarijních souprav. Počátkem roku 2007 začaly být nabízeny další služby, jako jsou dekontaminace provozů, poradenství a havarijní servis v oblasti ekologie.

V současné době společnost vlastní exkluzivní manažerskou smlouvu na služby pro firmu Brněnské veletrhy a výstavy Brno a. s., SEMPERFLEX OPTIMIT Odry, je výhradním dovozcem požárních hadic ze Slovenské republiky pro Českou republiku a provádí služby pro takové společnosti, jako je Barum Continental ČR. Patříme mezi společnosti s oprávněním pro práci s materiály firmy PROMAT. Společnost má uzavřeno pojištění odpovědnosti podnikatele za škody do výše 5 000 000 Kč. V prodejně mohou zákazníci nakoupit zboží předních výrobců Evropské unie, kam se společnost v současné době připravuje vstoupit stejně jako všechny podnikající subjekty v České Republice.

V současné době poskytuje firma následující služby:

- revize hasicích přístrojů
- revize požárních vodovodů
- výroba a montáž fotoluminiscenčních bezpečnostních orientačních systémů
- servis hasicích přístrojů
- servis přetlakových ventilů a hydraulických nástavců
- lisování hydraulických hadic a koncovek
- montáž protipožárních utěsnění, prostupů a ucpávek
- provádění protipožárních nátěrů
- komplexní vybavení PO (hasicí přístroje, hydrantové skříně ad.)
- posouzení požárního nebezpečí
- odborné poradenství v oblasti ekologie
- dekontaminace budov, výrobních hal, skladů a provozů
- pokládka sorbčních kobereců
- sanace podlah
- odvoz a likvidace nebezpečných odpadů
- výroba sorbčních souprav dle požadavků zákazníka
- vybavení firem prostředky pro skladování nebezpečných látek
- vybavení firem manipulačními systémy
- dodávka sypkých a textilních sorbentů
- doplňování havarijních souprav
- zpracování plánu pro prevenci závažné havárie
- havarijní služba

V a K STAV Drahotuše

Firma byla založena 10. dubna 1990 jako sdružení podnikajících fyzických osob. Zpočátku jsme prováděli jen menší stavby venkovních vodovodů a kanalizací, a to díky tomu, že firma nebyla dostatečně vybavena stavební technikou.

Vzhledem k růstu objemu zakázek, nárůstu zaměstnanců a pořízení stavební techniky zakoupila firma v roce 1993 přízemní domek v ul. Boženy Němcové čp. 286, který po částečné rekonstrukci na kanceláře, zázemí pro zaměstnance, dílnu a sklad je využíván jako vlastní sídlo firmy

S růstem počtu zakázek větších finančních objemů a rozšířením stavebních prací nejen v oblasti výstavby venkovních vodovodů a kanalizací, ale i do oblastí dodávky vodárenských technologií, regulací vodních toků, revitalizací, zřizování a oprav komunikací postupně přibývali noví zaměstnanci až do dnešního počtu 20. Proto také byla v roce 1998 dokončena rekonstrukce sídla firmy, spočívající ve zřízení podkrovní kanceláře a šatny pro stavební dělníky a zakoupení dvou stávajících přilehlých garáží včetně pozemku pro parkování osobních vozidel zaměstnanců.

Firma disponuje dobrým materiálním a technickým vybavením od špičkových domácích i zahraničních výrobců, které je základem pro rychlé a kvalitní provedení zakázek. Další devizou je stabilizovaný tým kvalifikovaných a zkušených pracovníků, který zaručuje vysokou odbornost prováděných prací.

Specialisté firmy jsou schopni, díky odborným znalostem a dlouhodobým zkušenostem, poskytnout investorům cenné rady při přípravě a realizaci zakázek. Tým zaškolených odborníků je připraven splnit i speciální požadavky.

V rámci zvyšování specializace, kvality a jakosti přijala firma v roce 2002 systém managementu jakosti ČSN EN ISO 9001:2001.

Více než patnáctiletá činnost a znalost trhu a potřeb zákazníků vytvářejí podmínky pro další perspektivní rozvoj a úspěchy firmy.

Podnikání Kamila a Zuzany Benešových

Po sametové revoluci se v Drahotuších objevilo několik obchůdků, ale v roce 1996 jsme se spolu s manželkou rozhodli, přestože ještě studovala, že je tu potřeba klasický obchod s potravinami, nebo jak se na vesnici říká – obchod se smíšeným zbožím. Ale k tomu je nutná provozovna. Naskytla se možnost začít podnikat na poměrně dobrém místě na náměstí za kostelem. Prostory byly malé a neupravené, ale když se chce, všechno jde. S velkým úsilím jsme provedli stavební úpravy a v domě čp. 113 se objevila malá prodejna potravin. Nebyly žádné zkušenosti, ale s velkou pílí jsme docílili toho, že od konkurenční Jednoty a ostatních obchodů začali zákazníci chodit k nám, protože jsme vždy jednali vstřícně, s úctou ke klientovi a snahou vyhovět kupujícímu. Začali jsme rozšiřovat sortiment zboží, jednu dobu jsme vyměňovali i plynové láhve.

Náš obchůdek začal být malý a také potřebné sklady zde nebyly. Naše podnikání si začalo vyžadovat více. Naskytla se možnost koupit dům čp. 57. Po složitých jednáních se nám podařilo dům získat a v prostorách, kde kdysi dávno byla hospoda, jsme chtěli navázat na tuto tradici a uspokojit potřebu mladých lidí v Drahotuších po slušné kavárně, kde mladí mohou posedět a pobavit se, aniž by museli jezdit do města. I zde však bylo potřeba udělat spoustu stavebních úprav a také interiér navrhnout tak, aby se tu mladým líbilo. Od nápadu k činu nemáme daleko a Kavárna – Bar u Benešů se začala rýsovat. V roce 2001 jsme ji otevřeli. Moderně upravený interiér se mládeži, ale i ostatním zalíbil a jsou zde všichni vítáni s úsměvem a ochotou.

Co ale se smíšeným zbožím? Širokým průjezdem je přece možné dojít pár metrů dál a zde postavíme nové prostory, které budou vyhovovat prodeji a skladování. Po velkém

úsilí byla provozovna se Smíšeným zbožím v roce 2002 přestěhována a otevřena. Jelikož je přímo u hlavní cesty, našli si zákazníci k nám cestu i zde a sortiment zboží jsme zase rozšířili.

Vedle průjezdu byla ještě otevřena prodejna Míša s dětským textilem, kterou provozuje maminka Vojtásková.

Přišli jsme na nápad, že by bylo možné rozšířit naši nabídku o možnost posedět si před kavárnou v zahrádce, a tak bylo vybudováno venkovní posezení, kde mohou pobýt i maminky s dětmi v kočárku. O pouti „Svaté Anny“ je zde vždy plno a všichni s radostí při občerstvení pozorují procházející se davy lidí.

Máme rovněž licenci na autodopravu a prodej aluminiových žebříků a lešení.

Společenský a kulturní život

Věra Fišmistrová

Zákonem z 15. listopadu 1867 začaly vznikat spolky nejrůznějšího charakteru nejen ve městech, ale i na venkově. Zákon č. 134 ř. z. o právu spolčovacím nabyl účinnosti 8. ledna 1868. Každý spolek měl určité typické znaky, které vycházely z právního řádu. Spolek byl dobrovolná organizace, která mohla kdykoli zaniknout. Organizace, které nebyly dobrovolné povahy, pod pojem „spolek“ zahrnuty nebyly. Proto pod spolky nepatřila např. živnostenská společenstva, advokátní, notářské, lékařské, inženýrské, obchodní a živnostenské komory, vodní družstva, úrazové pojišťovny, nemocenské pokladny. Spolky byly také dobrovolné organizace výdělečné, proto bylo možné mezi spolky zařadit i akciové společnosti, loterijní spolky. Každý spolek představoval právnickou osobu a žil samostatným životem. Účelem spolku byla jakákoliv činnost, která by se pohybovala v rámci platného právního řádu. Účinností spolkového zákona č. 134 pozbyl platnosti zákon o spolcích č. 253 ř. z. z 26. listopadu 1852.

Tento zákon platil pro všechny spolky, o nichž nebylo stanoveno jinak. Pojem „spolek“ nebyl přesně definován. V § 1 je uvedeno, že z obecného hlediska se jednalo o dobrovolné a trvalé spojení několika osob v celek. Každý spolek byl založen na základě předem stanoveného cíle. Sdružení, která měla znaky spolku, existují dle práva a mohou rozvíjet svou činnost jen na základě předpisů spolkového zákona. Spolek, který byl zřízen a nesplnil zákonné podmínky, mohl být příslušným úřadem zrušen.

Čs. právo spolkové z roku 1924 uvádí definici spolku jako *„Souhrn osob (právnických nebo fyzických) sdruživších se dobrovolně podle předepsaných norem v samostatnou osobnost za účelem sledování určité dovolené činnosti“*. Tato definice se vztahuje nejen na spolky podle z. č. 134/1867 ř. z., ale na spolky vůbec.

Rozvoj spolkového hnutí se nevyhnul ani obci Drahotuše, kde vedle spolků kulturních vznikaly i spolky vzdělávací, sociální, mládežnické, sportovní, peněžní, charitativní či církevní. Mnohé z nedostatku finančních prostředků či nezájmu členů neměly dlouhého trvání, aktivní činnost některých sdružení ale trvala desítky let. Tuto skutečnost potvrzuje zápis kronikáře drahotušské obecní kroniky Františka Zapletala, ředitele obecné školy v. v., z roku 1924: *„...Spolků v Drahotuších bylo sice na počet dost, leč činnost jich až na čestné výjimky nevalná, poněvadž zpravidla byli v nich jedni a titíž. Valná část obyvatelstva spolkově se chovala trpně...“*

V historii Drahotuš sehráli významnou úlohu především divadelníci, hasiči, sokolové a členové Orla.

Zákonem č. 81/1945 Sb., o některých opatřeních v oboru spolkovém, obnovily svoje aktivity spolky, které byly nuceny ukončit svoji činnost, nebo byly přímo rozpuštěny během nacistické okupace na základě vládního nařízení ze dne 31. března 1939, č. 97 Sb., jímž se měnil zákon ze dne 15. listopadu 1867, č. 134 ř. z., o právu spolčovacím.

V této době již ale ovlivňovala veškerý společenský život Národní fronta Čechů a Slováků jako sdružení politických stran, které bylo založeno za účelem převzetí řízení státu po druhé světové válce. Byla vytvořena na jednáních představitelů londýnského a moskevského centra zahraničního odboje a zástupců SNR v březnu 1945 v Moskvě

Čtenářsko-hospodářský spolek Přemysl a Divadelní jednota TYL

Nejstarším spolkem v Drahotuších byl čtenářsko-hospodářský spolek Přemysl, založený roku 1863, který vedle jiných činností pěstoval též divadlo, hudbu a zpěv. Čítal 44 členů. Povolení (koncesi) k činnosti obdržel spolek z Brna až 18. dubna 1864. Ochotnická divadelní činnost Přemysla byla ve svých počátcích sporadická a značně problematická.

Kolem 1890 začali hrát divadlo především aktivní studenti (Dr. Bohumil Bekárek, Jan Cigánek, Ant. Klejzl, Beneš, J. Dvořák, Miloš Laml, František Komárek). Hrál se nadále neorganizovaně, nebyl vedoucí. Studenti vystupovali především o prázdninách a ročně sehráli dvě až tři představení (operetka *U bílého koníčka*, *To jsem rád*, *Vodní družstvo*). Výtěžek většinou věnovali knihovně spolku Přemysl, která měla ve svém inventáři svazky Jirásky, Nerudy, Třebízského a dalších českých autorů. Divadlo ale nebylo doménou pouze studující mládeže, ale o tento druh zábavy se zajímali i někteří občané Drahotuš, kteří navštěvovali zkoušky a ochotníkům pomáhali a podporovali je (Jan Kostruch, P. Antonín Čihala, Ferdinand Karelka, Ing. Miloš Laml). Začátky byly složité. Nebyla stálá scéna, a tak se hrávalo ve stodolách, v bytech ochotníků, kteří mnohdy vystupovali i na povozech, na nichž bylo zřizováno provizorní jeviště. Později se hrávalo na náměstí v hostinci u Motličků, čp. 57, kde byl v 1. poschodí sál s jevištěm, ochotníci též vystupovali v měšťanském pivovaru na radnici. Od roku 1890 se objevuje

Stránka z kroniky Divadelního spolku Tyl s
fotografií z divadelního představení *Gazdina roba*,
1907. Kronika spolku

mezi ochotníky jméno Čenka Maráka, který záhy udával ráz drahotušskému divadelnímu ochotnictví. Tato výrazná osobnost, řídící učitel a funkcionář Sokola se vlastně stal prvním režisérem ochotníků. Čeněk Marák a jeho manželka Regina se za zásluhy o rozvoj kultury v Drahotuších stali nositeli čestného občanství města Drahotuše. Pod jeho režisérováním vystoupili ochotníci v jednoaktovkách „Fotografická dílna“, „Jeden z nás se musí oženit“, „Rohovín čtverrohý“, dále ve hrách „Gazdina roba“, „Kulatý svět“, „Jedenácté přikázání“, „Třetí zvonění“, „Lešetínský kovář“, „Vojnarka“, „Paní Marjánka, matka pluku“ a dalších.

Čeněk Marák zprvu nacvičoval se školáky recitace, zpěvy a malé jevištní formy, později celovečerní hry s dospělými ochotníky, které se hrály na jevišti v měšťanském pivovaru. I zde byly začátky svízelné, jelikož se hrálo na jevišti pořízeném z pivních sudů, o něž nebyla v pivovaru nouze, na které byla přibita prkna

a kostra jeviště. Dekorace byly pořizovány z papíru a různých látek, později kulisy vyráběla a dodávala firma Sklenář z Přerova. Z pivních sudů a ohoblovaných prken byla pořízena i sedadla pro diváky. Vstupné se pohybovalo mezi 20–30 krejcarů. Úroveň představení byla nevalná, ochotníci mluvili hovorovou mluvou, mnohdy neznali text a tak se spoléhalo na nápovědu. Právě Čeněk Marák spolu s manželkou Reginou přesvědčovali herce o nutnosti užívat na jevišti spisovnou češtinu, což se mnohdy setkávalo s odporem a nesouhlasem, mnozí z ochotníků považovali jevištní spisovnou řeč za zbytečnost a její nácvik za zdržování při zkouškách. Po roce 1895 vystupoval v divadelních představeních též učitel Karel Šnitzer, výborný komik, Antonín Čihala, Jaroslav Hala, František Rek, František Vašíčka, Valentin Beneš, z žen patřila k nejoblíbenějším Marie Hallová a Anastázie Vagnerová. K oblíbeným hrám patřila „Mlynář a jeho dítě“, „Maryša“, kde s velkým úspěchem vystoupila Marie Hallová, a francouzská veselohra „Bubeník“.

Čeněk Marák. Kronika divadelního spolku

Ve funkcích spolkových předsedů se vystřídala řada členů. V roce 1886 to byl Josef Halla, 1887 Jan Sehnálek, 1888 Jan Dohnálek, 1889 Jan Raich, v letech 1890–1891 Jakub Machač, 1894–1897 Josef Halla, 1898–1905 Karel Fraiss. V roce 1885 měl spolek celkem 46 členů (7 čestných, 39 řádných), v roce 1886 38 členů (6 čestných, 32 řádných), v roce 1887 42 členů (7 čestných, 35 řádných), v roce 1888 38 členů (4 čestní, 34 řádných), v roce 1891 42 členů (9 čestných, 31 řádných, 2 přispívající), v roce 1903 48 členů (3 čestní, 45 řádných). Na jednání valné hromady (VH) 23. července 1922 za účasti deseti členů v čele s předsedou Karlem Fraisem se spolek dohodl na rozchodu a likvidaci, jelikož již nevyvíjel aktivní činnost. Majetek sestával z knihovny, skříní, stolů, židlí, lavic, zrcadla, čtyř obrazů a spolkového praporu. Knihovna a skříně byly následně věnovány obci, další předměty byly rozprodány. Po vyrovnání dluhů polovinu ze zbylé částky obdržel místní Sbor dobrovolných hasičů (SDH) na zakoupení hasičského nářadí, druhou polovinu získal pro svou činnost Okrašlovací spolek. Spolkový prapor „*třeba zachovati a ponechati zatím v místnosti záložny, než se pro něj nalezne vhodnější místo...*“ V roce 1922 čítal spolek 25 členů. Zemská správa politická (ZSP) v Brně vzala na vědomí rozchod spolku, který byl následně vymazán ze spolkového katastru.

Vývoj ochotnického divadelnictví v Drahotuších byl složitý. Významný podíl na rozvoji ochotnického divadelnictví v Drahotuších měla vedle Přemysla též místní TJ Sokol, založená v roce 1903, při které byl zřízen i odbor dramatický, který začal hrát divadlo spolu se studenty. Jeho podrobnější divadelní aktivity jsou popsány v historii TJ Sokol Drahotuše. Právě manželé Marákovi byli prvními, kteří soustředili v dramatickém odboru TJ Sokol mladé lidi a dali tak základ organizovanému ochotnictví v Drahotuších, když spolek Přemysl ustrnul a nevykazoval žádnou činnost.

ne 26. prosince 1913 v pátek, v sále br. Daňka
sehraje TĚL. JED. SOKOL V DRAHOTUŠÍCH

BOJ O KOSTRU

vesolohru o 3. jednáních od B. Distla. Osoby:

Dr. Jak. Molinda, univerzitní pro-	Holster, statkář.
essor, vědátor a chirurg.	Dr. Erik van Rotland, univerzitní
Petr, jeho sluha.	docent.
Olaf Jensen.	Hilmar Bergen, spisovatel
Detly Gordonová, stará paní.	Kraus, bursovní agent.
Maria, její net.	Sodmann, advokát.
Dina Jensenová.	Marie, panská.
Straud, předseda krematoria.	Poslucha.

Děj odehrává se ve Stockholmu. První jednání před 17. lety, druhé a třetí
v době přítomné.

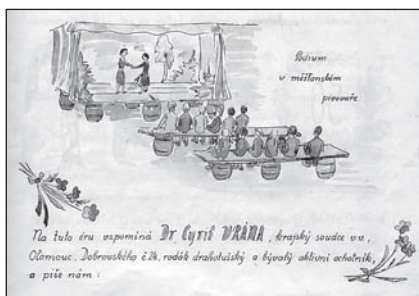
Začátek o půl 8. hod. več. Ceny míst: křeslo
I K, I. místo 80 h, II. 60 h, k stání 40 h, stud.
lístek 20 h. Předprodej lístků u br. Poliana.
Po div. volná zábava. K hojně účasti zve Sokol.

DRUŽSTVO KNĚŽIBKÁRNÍ V DRHOTUŠÍCH.

Pozvánka na divadelní představení, 1913. Sourková sbírka

V období 1. světové války byla činnost všech spolků sporadická. Aktivita drahotušských ochotníků byla omezena, mnoho mužů narukovalo do války, padlo či bylo nezvětných, mezi občany byla bída, hlad, o hraní divadla nebyl zájem. K nesmělému divadelnímu pokusu došlo na silvestra 1917, kdy studenti českého reálného gymnázia vystoupili s aktovkou „Vysoké školy v Mrkvantících“, s několika kuplety a zpěvy pod režijním vedením učitelky Prokopové. Téměř celý výtěžek byl věnován Českému srdci a malý obnos rakouskému Červenému kříži. Po vzniku samostatné republiky v roce 1918 došlo k oživení a rozvoji ochotnické činnosti v obci především zásluhou Gustava Řeháka, Adolfa Štátného a Jana Černého. Až do prázdnin 1922 se hrálo v malém sále měšťanského pivovaru, kde bylo umístěno jeviště, které vlastnil Sokol. To se muselo před každým představením znovu stavět a následně odklízet, jelikož pak následovala taneční zábava. Od roku 1923 se hrávala pravidelně divadelní představení pořádaná dramatickým odborem TJ Sokol v hostinci u Kuchyňků, kde bylo trvalé pódium. I když studenti pokračovali ve své divadelní práci, vznikaly další nové soubory. DTJ vystoupila 20. února 1920 s hudební akademii, v prosinci téhož roku se představil drahotušské veřejnosti na mikulášském večírku s nadílkou i divadelní kroužek TJ Orel. Ochotníci z DTJ se záhy zapojili do TJ Sokol, jelikož neměli kde provozovat své představení, neměli vlastní sál, jeviště ani vybavení. Navíc údajně členové DTJ „neměli zvláštní lásky a úcty drahotušských občanů, zvláště měšťanů. Nebylo výjimkou, že páni měšťané ve své měšťanské besedě vykazovali od stolu chudinu, aby si nezadali“. Po říjnu 1918 vystupovali na scéně především studenti. Sdružení studujících v Drahotuších provedlo v letech 1919–1925 celkem 14 divadelních představení (Bílá myška, Poslední muž, Staré hříchy, Rodinná vojna, Ulička odvahy a další). Mnohé z her byly pro velký úspěch opakovány. Sdružení studentů ukončilo svou činnost v roce 1925 a patřilo k nejčilejším spolkům v Drahotuších.

Mezi světovými válkami uvedla TJ Sokol řadu veseloher, operet a představení pro děti (Noc na Karlštejně, Její pastorkyňa, Otec, Jízdní hlídka, Mamzelle Nitouche, Z českých mlýnů, Lucerna, Mistr Jeroným, Španělská muška, Desertér, Boží bojovníci, Staříček Holuša, Jízdní hlídka, a další). Během okupace činnost souboru neustala, repertoár tvořily převážně veselohry a lidové operety, z nichž velký úspěch zaznamenala operetka Mirko Hanáka Frajerečka. V představeních vystoupila řada ochotníků, mj. G. Řehák, A. Šťastný, Cyril Bláha, Jan Černý, Ferda Macháček, Jindřich Staša, Rudolf

Stránka z kroniky Divadelního spolku Tyl s vyobrazením póda v měšťanském pivovaru. Kronika spolku

Zlámal, Antonín Klivar, Jan Matzner, František Tomečka, František Vavřík, Boh. Severa, Otakar Bláha, Karel Dvořák, bratři Niesnerové, Eduard Misler, Miroslav Dosedla, Vojtěch a Jaromír Horákoví, Leopold Němeček, Zdeňka, Otakar a Antonín Keclíkovi, R. Pilařová, E. Vránová, M. Koukalová, E. Němečková-Jurečková, manželé Štajgroví, M. Haluška a další. Dramatický odbor Sokola s velkým úsilím uspořádal v prosinci 1939 mikulášský večírek s nadílkou a silvestrovský večer. V roce 1940 začal vyvíjet ochotnickou činnost soubor lidových hudebníků v Drahotuších, který hrál výhradně operety, s nimiž dosahoval nebývalých úspěchů. I denní tisk zaznamenal, že „...operety byly velmi dobře sehrány a vzbudily ohromné překvapení“. To podnítilo dramatický odbor Sokola k nastudování národní operety Mirko Hanáka „Frajerečka“ v hlavní roli s Eliškou Jurečkovou-Němečkovou, učitelkou hudby. Představení, jelikož premiéra se konala na velikonoční svátky, bylo třikrát reprizováno. Do výboru dramatického odboru Sokola byl kooptován Cyril Bláha ve funkci režiséra. Byl výraznou osobností a zasloužil se nejen o rozkvět ochotnického divadelnictví, ale též usiloval o sjednocení divadelních ochotníků v Drahotuších. Po skončení 2. světové války byla jeho zásluhou založena Divadelní jednota TYL se sídlem v Drahotuších.

Sokol v Drahotuších připravil vzpomínkový večer na TGM, 1937. Soukromá sbírka

Ustavení spolku Divadelní jednota Tyl se sídlem v Drahotuších, politický okres Hranice, bylo povoleno výměrem Zemského národního výboru (ZNV) v Brně z 20. října 1945, čj. 15582-II/6-1945. Následně se 12. listopadu 1945 konala v sále u Kučyňků ustavující schůze za přítomnosti 36 členů ze všech spolků a organizací hrajících divadlo. Jednání řídil předseda přípravného výboru Cyril Bláha, který poděkoval odstupujícím členům tohoto výboru za práci při vytvoření DJ Tyl. Po následné volbě byl zvolen předsedou divadelní jednoty Cyril Bláha, technický úředník, I. místopředsedou P. Josef Brhel, římskokatolický farář, II. místopředsedou Gustav Řehák, krejčí, jednatelem František Kučmerčík, úředník, pokladníkem Vlasta Boháčová, úřednice. Schválené stanovy spolku Divadelní jednota TYL se sídlem v Drahotuších obsahovaly 16 paragrafů, které stanovily práva a povinnosti členů i výboru, jejich přijímání, zrušení členství, správu spolku, volbu činovníků, zrušení spolku apod. „Účelem spolku bylo pěstovati dramatické umění, české divadelnictví lidové a dramatickou literaturu českou, buditi zájem o české umění divadelní v nejširších kruzích, pracovati o zvýšení mravní a kulturní úrovně života duševního i společenského prostředkem divadla a pracovati o uskutečnění snah a cílů Ústřední Matice Divadelního ochotnictva Českého a jejího Okrsku a tyto všemožně podporovati. Prostředky k dosažení tohoto účelu byly pořádání divadelních představení vlastním členstvem, nebo jiného souboru ochotnického v ÚMDOČ organizovaného, nebo představení s pozvanými hosty, péče o umělecké a kulturní vzdělání členů, čtení odborných časopisů, knih, založení spolkové knihovny a vydávání spisů, pořádání veřejných i politických přednášek, rozprav, kursů, dramatických a deklamačních cvičení, soutěží činných členů, nebo literárních zájezdů, výstav a koncertů, pořádání členských schůzí, přátelských večírků, ochotnických šibřinek, vycházek, zábav, založení divadelního fondu pro účely spolku potřebného, řádné členství příslušného Okrsku Ústřední Matice Divadelního Ochotnictva Českého a podržení se stanovám, vedení spolkové pamětní knihy, zřizování odborů knihovního, pěveckého, hudebního, podporování divadelních, národních a veřejně prospěšných účelů. Prostředky se opatrovaly z členských příspěvků, darů, odkazů, výtěžků spolkových podniků, z divadelních představení...“ Při zahajovacím představení 27. října 1945 předvedla divadelní jednota Tyl hru F. F. Šamberka „Josef Kajetán Tyl“ na scéně Leo Němečka.

Valnou hromadou 28. února 1946 v hostinci pana Šišky za účasti 23 členů byl potvrzen ve funkci předsedy Cyril Bláha, I. místopředsedou byl Josef Stražil, II. místopředsedou Josef Sehnal, dále byl zvolen patnáctičlenný výbor, čtyři náhradníci a dva přehližitelé účtů. V říjnu 1946 čítala jednota 50 členů.

Jelikož spolek nevyvíjel od roku 1946 žádnou činnost, byl výměrem ONV Hranice ze 17. února 1949 vymazán ze spolkového katastru. Jméno (hotovost

Jan Černý. Kronika divadelního spolku

3 208,40 Kčs a 8 951 Kčs na vázaném vkladu) připadlo ÚMDOČ v Praze.

V následujících letech přešel zakotvizený divadelní soubor opět pod dramatický odbor TJ Sokol Drahotuše. V poválečných letech byla uvedena řada vynikajících inscenací („Matka“ od K. Čapka, „Jánošík“ od J. Mahena, „Zlatý jelen“ od Klicpery). Období let 1955–1963 je poznamenáno aktivní a úspěšnou činností, kdy byly postupně uváděny hry „Sto dukátů za Juana“, Tylova „Paličova dcera“, komedie B. Přibyla „Lidé ve fracích“, „Podskalák“, „Komediant“ a další,

převážně v režii Cyrila Bláhy. Se souborem vystupovala též řada profesionálních herců (Slávka Budínová), v roce 1959 spolupracoval spolek s Divadlem Oldřicha Stibora v Olomouci. Soubor zvítězil na I. divadelním festivalu Pobečví v Hranicích, kde se divákům představil hrou Hanse Luckeho „Sklep“ v režii Cyrila Bláhy, která byla pětistým představením tohoto režiséra. Ve hře podal vynikající výkon Antonín Dlouhý v roli dešátníka Wielanda, za kterou obdržel ocenění poroty.

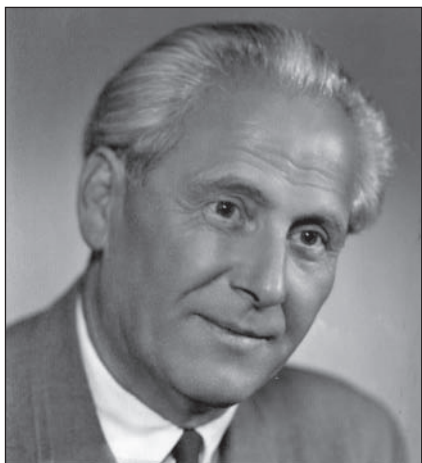
Hry „Uzel“, „Slovanské nebe“, „Černý ventilátor“ a „Nebezpečný věk“ uzavřely prvních sto let trvání ochotnického divadla v Drahotuších v roce 1963. Výročí oslavil soubor představením „Ženitba Balzaminova“ opětovně v režii Cyrila Bláhy a též uspořádáním výstavy dokumentující divadelní činnost, kterou shlédlo více jak 900 návštěvníků. Do druhé stovky vstoupil soubor uspořádáním III. ročníku divadelního festivalu Pobečví, který se pak až do XII. ročníku v roce 1974 konal vždy v Drahotuších.

Od roku 1964 procházel soubor krizí. Přesto se členům podařilo vlastními silami vybudovat šatnu a klubovnu. Se značnými potížemi se dařilo obsazování jednotlivých rolí. Projevoval se především nezájem mužů o hraní, chyběla střední a starší herecká ochotnická generace. Cyril Bláha vyřešil nastalou situaci tím, že v roce 1967 uvedl hru „Osm žen“, která vyžadovala pouze ženské obsazení. Představení zaznamenalo značný úspěch. Přestože počátkem 70. let minulého století vstoupila do spolku řada nových členů (Kučmerčíková, Uřinová, Král), odchodem Cyrila Bláhy v roce 1971 (přestěhoval se do Ostravy) krize vyvrcholila. Soubor tak ztratil neaktivnější a nejvýraznější osobnost, chyběl zanícený organizátor a propagátor ochotnického divadla.

Při příležitosti 110. výročí založení souboru byla v roce 1973 uspořádána velká výstava, konala se anenská zábava a průvod v dobových krojích. Novým předsedou se stal Jiří Král, kterého v krátké době vystřídal Bedřich Štěpán. Poprvé v historii souboru se ujala režisérské činnosti žena – Ludmila Kučmerčíková, která od roku 1974 nastudovala s ochotnickými nadšenci řadu inscenací a dokázala úspěšně navázat na předcházející dlouholetou činnost. Dne 13. března 1982 se konala premiéra hry Františka Hrubína „Kráska a zvíře“, kterou ochotníci nastudovali pro děti. Za režie Ludmily Kučmerčíkové účinkovali v hlavních rolích této pohádky Hana Hrazdilová (Kráska), Stanislav Purgert (Zvíře), Eva Pírková (Gábinka), Miluše Trousilová (Málinka), Ladislav Dohnal (kupec) a další členové souboru, hudbu upravil Jan Dokoupil.

Herci ve hře Když ptáčka chytají, uvedeno 10. a 11. 3. 1961. SOkA Přerov

Cyril Bláha. Kronika spolku

V roce 1988, kdy si soubor připomněl 125. výročí svého vzniku, byla uvedena v režii Václava Pitrona hra V. K. Klicpery „Ženský boj“, kde si zahráli M. Trousilová, E. Uřínová, P. Tvrdá, L. Kubičková, H. Trousilová, E. Pírková, M. Buriánová, V. Šromová, S. Uřínová. B. Čevela, L. Přeněk, M. Heger, J. Vychodil, B. Štěpán, J. Keclík, F. Vrána, J. Kolářek, J. Vašek, M. Burian a L. Kopecký. Premiéra se konala 6. února 1988 v Drahotuších.

I po roce 1989 pracoval DS Tyl pod hlavičkou Osvětové besedy Drahotuše, a to až do 30. června 1992, kdy byla její činnost ukončena. Tyl požádal o registraci jako občanské sdružení, registrace u ministerstva vnitra byla provedena 10. října 1992. Od roku 1991 nastal problém s místnostmi ke zkoušení, protože dům

čp. 16 v Lipnické ulici byl v rámci restituce vrácen původnímu majiteli. Po čtyřech letech se soubor odstěhoval z Drahotuše do budovy čp. 118 v Zámecké ulici v Hranicích, později se zkoušky konaly v sokolovně v Hranicích, od roku 2002 se soubor vrátil zpět do Drahotuše, kde mu byly ze strany školy nabídnuty prostory dílen v objektu družiny na náměstí Osvobození. V roce 2001 zemřel Václav Pitron, dlouholetý člen DS Tyl, herec, režisér, autor mnoha kulturních pořadů. Jubilejní sezónu 2002, v níž soubor slavil 140 let trvání, zahájil vzpomínkovou výstavou o činnosti divadelních ochotníků v Drahotuších.

Tělocvičná jednota Sokol v Drahotuších

Dějiny drahotušského Sokola jsou bohaté na události a ve vývoji obce mají nezapomenutelnou roli. Sokolský divadelní odbor nemalou měrou přispěl k dlouholeté tradici drahotušského ochotnického divadelnictví.

Pražská Tělovýchovná jednota, později Sokol pražský, byla ustavena Dr. Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem v únoru 1862. Hlavní ideou byla úcta k národním tradicím a k vlastenectví. Základním kamenem organizace byla snaha o duševní a tělesný rozvoj. Sám Tyrš vypracoval české tělocvičné názvosloví, usiloval o emancipaci českých žen, působil na mladou generaci. Jeho dílo „Náš úkol, směr a cíl“ dalo návod „jak dál“, ovlivnilo myšlení a jednání členů Sokola. Od samých začátků se sokolská organizace potýkala s nepřátelstvím ze strany rakouské monarchie. Tyršova idea sokolství se ujala vedle měst i ve vesnickém prostředí, kde začaly na přelomu 19. a 20. století vznikat sokolské jednoty, či jejich odbočky. TJ Sokol Drahotuše byla založena v roce 1903, stanovy z 24. června 1903 schválila Zemská správa politická (ZSP) v Brně. Zároveň sokolové obdrželi povolení k nošení spolkového oděvu. Ustavující valná hromada (VH) se konala 20. března 1904, předsedal Arnošt Procházka. Starostou byl zvolen Hynek Laml,

Členové Sokola v krojích, zač. 20. st. Sbírk. M. Černý

místostarostou Arnošt Procházka, náčelníkem Josef Radocha, členy výboru byli Čeněk Marák, František Zapletal, Jan Reich, František Pacák, Josef Darebný, Vincenc Beneš, Ferdinand Dostál, František Macner. Stanovy TJ Sokol v Drahotuších obsahovaly 33 paragrafů, které určovaly práva a povinnosti členů, výboru, užívání stejnokroje či praporu, výši zápisného a příspěvků, řešení sporů smířcím soudem, případně zrušení spolku. „... Účelem spolku jest povznesení tělesných a mravních sil v lidu českém. Účelu toho domáhá se spolek pěstováním cvičení tělesných všeho druhu, pořádáním veřejných cvičení, závodů a slavností nepolitických, vyučováním mládeže tělocviku, pořádáním výletů a zábav, přednáškami, rozpravami a spisy, podporou záslužných podniků národních, styky s jinými spolky tělocvičnými a sdružením se s nimi ve svazek župní, zřízením knihovny, užitím všech prostředků zákonitých, jimiž by účelu spolkovému prospěti se mohlo... Jednací řeč je česká, znak sokol, heslo „Tužme se!“, členové užívají při veřejném vystupování zvláštního stejnokroje. Bez dovolení výboru není dovoleno stejnokroje toho ani odznaků spolkových užívat. Překročení tohoto ustanovení měž v zápětí vyloučení z jednoty. Jednota má též svůj zvláštní prapor a hudbu, jichž při veřejném vystoupení užívá. Dva praporečníky volí po řádné valné hromadě ve schůzi starostou zvolané cvičící členstvo na jeden rok většinou hlasů přítomných ...“ Součástí stanov byl i „Řád domácí“, „Řád cvičební“, „Řád veřejný a výletní“.

Svůj vznik a následnou činnost pojala jednota velkolepě a aktivně. Již 5. června 1904 byla TJ Sokol v Drahotuších zastoupena na sokolském sletu župy středomoravské v Přerově. V neděli 31. července 1904 uspořádala v zahradě Josefa Černockého při příležitosti svého založení slavnost spolu s veřejným cvičením. Na program byla protná cvičení

ženských odborů s tyčemi, cvičení na nářadí s jedním střídáním, prostná a skupinová cvičení, poté následovala „volná zábava, buffet, tombola, pošta, hostinec „na rychtě...“. Vstupné činilo 40 haléřů, večer se pak konala v sále měšťanského pivovaru taneční zábava, vstupné činilo 60 hal. Dne 26. prosince 1904 sehráli ochotníci TJ Sokol v Drahotuších divadelní frašku o třech jednáních „Není v Praze nad legraci“.

Na jednání VH 6. ledna 1905 byl ve funkci starosty opětovně zvolen Hynek Laml i místostarosta Arnošt Procházka, náčelníkem se stal Albín Staša. Dne 28. května 1905 se členové zúčastnili vycházky do lesa za Podhořím, zvaného „Peklo“, 6. srpna se zúčastnili veřejného cvičení Sokola v Hranicích, 13. srpna pořádala jednota v zahradě Františka

Sedláčka veřejné cvičení, ve večerních hodinách se konala taneční zábava, 17. prosince v prostorách pivovaru vyslechli členové přednášku MUDr. Pozdílka „O nemocech dutiny ústní“. Výtěžek z divadelního představení „Národní slavnost“ 26. prosince 1905 byl určen na spolkovou činnost. Ke dni konání VH dne 6. ledna 1906 čítala jednota 19 činných a 18 přispívajících členů. Téhož dne přednesl N. Kment veřejnou přednášku

Návrh praporu spolku Sokol Drahotuše, 1935.
ZA Opava, prac. Olomouc

Cvičení tělocvičné jednoty Sokol v Drahotuších, zač. 20. st. Sbírka M. Černý

o Janu Husovi. Výtěžek z divadelních her „Těžké ryby“ a „Vzhůru na manévra“ byl věnován ve prospěch spolku. Drahotušská jednota spolupracovala s okolními jednotami, a tak se 1. června členové zúčastnili župního sletu v Lipníku nad Bečvou, 29. července uspořádali drahotuští sokolové veřejné cvičení za spoluúčasti jednoty hranické a lipnické, na 2. září byl zorganizován výlet s hudbou na hrad Helfštýn. Dne 8. září se konala veřejná přednáška o Havlíčkovi, na které vystoupil JUC. Vojtěch Kyjovský z Přerova. I v průběhu roku 1907 se uskutečnila řada divadelních představení (Maryša, Peníze), výletů do okolí, členové se aktivně účastnili sokolských sletů (2. července Přerov, 27. července všesokolský slet v Praze) a veřejných cvičeních.

V roce 1908 měla jednota zastoupení na národní slavnosti pořádané místní organizací Národní jednoty v Hranicích i na sokolském sletu v Prostějově. Ochoťníci se hráli divadelní představení „Cop“, „Maroušek“ a „Na letním bytě“. Na VH 10. ledna 1909 byl opětovně starostou zvolen Hynek Lamel. V průběhu let 1909–1911 se konala řada různorodých akcí. Sokolové vystoupili v místnostech pivovaru s divadelními hrami „Vodní družstvo“, „Kříž u potoka“, „Zkažená krev“, „Mlýnář a jeho dítě“, „Vpád“, „Rozklad“, „Majitel hutí“, „U bílého koníčka“, „To jsem sám rád“, „Kulatý svět“, „Kandidáti ženitby“, „Růžová pouta“, „Pan Měsíček, obchodník“, „Dáma ve smutku“, „Lapený Samsón“, „Já mám příjmení“. Za spoluúčinkování dětí sehrál divadelní odbor TJ Sokol hru „Zlatý pás“. Členové se zúčastnili veřejného cvičení hranického Sokola v obci Velká a v Hustopečích nad Bečvou, župního sokolského sletu v Hranicích, v srpnu TJ Drahotuše zorganizovala spolu s hranickou a lipnickou jednotou veřejné cvičení na zahradě p. Kostrúcha, v krojích se zúčastnili menšinové slavnosti v Hranicích, jubilejní slavnosti čtenářského spolku Lípa v Lipníku, župního výletu do Chropyně, v sále měšťanského pivovaru uspořádali zábavní večer, kde byl na programu „žert o jednom jednání Dekameron“ a výstup pro čtyři osoby „Klepny“. Sokolové vyslechli přednášky bratra Josefa Šindela z Hranic na téma „Fügner a Tyrš“ a „Idea sokolská“, o „Halleyově kometě“ přednášel profesor prostějovské reálky J. Kraus, okresní lékař MUDr. Naxera vystoupil s přednáškou o nakažlivých nemocech, též se uskutečnila veřejná přednáška „O knize pozemkové“.

Sokol si stanovil jako svůj cíl plnit vedle tělocvičných úkolů i cíle výchovné, vzdělávací a kulturní. Specifickou formou vzdělávací činnosti drahotušského Sokola bylo právě divadlo. Ochoťnická scéna sokolské jednoty znamenala oživení spolkového života a aktivizaci značné části členů. V květnu 1912 vystoupili členové ve hrách „Reprezentantka doma“, „Červ“ a „Gazdina roba“, dne 1. prosince 1912 jednota žádala hranické okresní hejtmanství o povolení sehrát v místnostech Fr. Daňka v Drahotuších divadelní představení „All right“ a 26. prosince 1912 hru „Pan obecní tajemník“.

Funkci sokolského starosty nadále vykonával Hynek Lamel a jednatelem byl Čeněk Marák. Podobně jako v letech předchozích se jednota zúčastnila slavnosti Národní jednoty v Hranicích a řady veřejných cvičení. V únoru 1912 se konala v hostinci p. Kunráta ve Slavíči přednáška „O významu Sokolstva“, v březnu vystoupila profesorka Stržíňková z Kroměříže s přednáškou „O úkolech ženy ve společnosti“, dne 27. října 1912 vyslechla veřejnost přednášku „Účast ženy v Sokole“ a po jejím skončení se konala ustavující VH drahotušského ženského odboru Sokola. Rok 1912 byl významný též skutečností, že v jednotě začaly cvičit i ženy.

Jednání VH 6. ledna 1913 potvrdilo ve funkci starosty Hynka Lamla, náměstkem

byl zvolen Jan Halla, náčelníkem mužského odboru Jan Čech, náčelníkem ženského odboru Rudolf Volek, do župy a ČOS Čeněk Marák, funkcí revizorů účtů byli pověřeni František Klejzl a Antonín Bekárek. Dne 23. února 1913 se konala v místnostech Hynka Lamla veřejná přednáška na téma „Úkol ženy v Sokole“, 24. března se členové dramatického odboru představili veselohrou Petra Fingala „Cizáci“ a 12. května 1913 divadelní hrou „Dobráček“. V červnu se jednota zúčastnila veřejného okrskového cvičení prosenického Sokola v Buku, v červenci uspořádala spolu s jednotou hranickou a lipnickou veřejné cvičení na zahradě hostinského Františka Čecha, v srpnu se zúčastnila župního sletu Sokola v Lipníku a Národní slavnosti v Hranicích, v listopadu se ochotníci představili dramatem Petra Fingala „Hrany“ a v prosinci 1913 sehráli veselohry „Dobrodinci“, „Boj o kostru“ a „Stará paní“.

Staronovým předsedou byl po volbách v lednu 1914 zvolen opět Hynek Laml, měšťan, který tuto funkci vykonával až do roku 1919, náměstkem a předsedou zábavního odboru byl Čeněk Marák, učitel, náčelníkem mužského a ženského oboru Jan Čech, jednatelkou a pokladní A. Prokopová. Dne 22. února 1914 byla v místnosti p. Daňka sehraána fraška o třech jednáních „Rozvedený pán“. Ve dnech 29. března a 13. dubna 1914 sokolové zorganizovali v sále Antonína Pally tělocvičnou „Akademii“, dne 24. března absolvovali župní výlet spolu s veřejným cvičením, pořádaným sokolskou župou středomoravskou na zahradě Ed. Černockého v Drahotuších, 21. června 1914 se jednota zúčastnila „veřejného cvičení“ TJ Sokol v Hranicích, 12. července okrskového výletu III. okrsku župy středomoravské ve Velkém Újezdě, v červenci uspořádali na zahradě Antonína Pally Dětský den.

Období 1. světové války bylo obdobím úpadku sokolské činnosti. Členové Sokola byli povolováni do vojenské služby, činnost České obce sokolské byla zastavena. Se vznikem samostatného Československa v roce 1918 došlo k oživení sokolské práce, ČOS se přeměnila na Československou obec sokolskou. TJ Sokol v Drahotuších se sešla k jednání VH 21. dubna 1918 odpoledne v místnostech Hynka Lamla, další jednání VH 26. ledna 1919 se konalo na radnici.

Krátce po vzniku republiky členové jednoty nastudovali a již 23. února 1919 sehráli v místnostech měšťanského pivovaru u Antonína Pally veselohru Josefa Skružného „Ferdinand spí“, následovala taneční zábava, jejíž výtěžek byl věnován spolkovým účelům. Dne 13. dubna vyslechli členové přednášku vzdělavatele a profesora hranického gymnázia Konstantina Petříka na téma „O práci sokolské“.

Na jednání VH 25. ledna 1920 došlo ke změně starosty, kterým byl zvolen Čeněk Marák. Tuto funkci vykonával i v roce 1921, místostarostou byl Karel Balhar, náčelníkem Jan Čech, náčelní Gustav Kleibrová, jednatel František Dohnal, pokladníkem Jar. Olšina, knihovníkem Stanislav Pumpřla, hospodářem Jan Halla, revizory účtů Jan

*Návrh praporu spolku Sokol Drahotuše, 1935.
ZA Opava, prac. Olomouc*

Projev starosty města p. F. Pátka u radnice při otevření stadionu, rok 1934. SOKA Přerov

Macner a Karel Bohatý. Dne 7. března 1920 při příležitosti 70. narozenin prezidenta T. G. Masaryka nastudovala TJ Sokol drama „Emigrant“. Výtěžek byl věnován na založení místního Masarykova fondu (příjem 1 086, 08 korun, výdej 923,50 K, výnos 162,58 K).

Zemská správa politická v Brně vzala na vědomí usnesení VH TJ Sokol se sídlem v Drahotuších ze dne 26. prosince 1922 o změně stanov, čímž pozbyly platnosti dosud užívané stanovy z 3. ledna 1904, č. 64402. Od ledna 1922 získala jednota k užívání bezplatně místnost v prostorách staré školy, kterou využívala jako tělocvičnu. V dubnu téhož roku vyslovilo obecní zastupitelstvo souhlas se zřízením kina TJ Sokol v hostinci Jana Kuchyňky, čp. 109, který pro tyto účely přistavěl nový přízemní sál. V roce 1925 při oslavách svátku Mistra Jana Husa sehrála TJ Sokol za značné účasti občanů hru „Kostnické plameny“, líčící životní osud M. Jana Husa., v předvečer výročí vzniku republiky 28. října 1925 se představil soubor výpravnou hrou „Tajemný dub“.

Oslavy státních svátků se každoročně konaly dle stále se opakujících scénářů, kdy hlavním organizátorem byl většinou Sokol, či Osvětové komise. Významnou událostí v sokolském dění byly celorepublikové slety. Na VIII. všesokolském sletu v Praze byli i zástupci z Drahotuš. Této akce se zúčastnilo 12 dorostenek a 8 dorostenců, 50 mužů a žen. Devátého všesokolského sjezdu v Praze v roce 1932 se ze zdejšího Sokola zúčastnilo 51 mužů, 17 žen, 4 dorostenci a 9 dorostenek. Téhož roku jednota zakoupila od obce velký zanedbaný pozemek (býv. hliník) o rozloze 6 899 m², na němž chtěla zřídit „důstojný stadion pro sebe i budoucí“. Následujícího roku poskytla obec jednotě zdarma na stadion 200 m³ štěrku. Úprava sokolského stadionu započala až v roce 1934. Měřičské práce zdarma provedl Ing. Hýbl z Hranic, poté členové s obrovským nasazením a nadšením přistoupili k úpravě terénu. V krátké době bylo vybudováno betonové skladiště, dřevěný hudební pavilon, vykopána 13 m hluboká pumpa a za ní postaveny tři mužské a tři ženské záchodky. Přesunuto bylo

Veřejné cvičení na sokolském hřišti v Drahotuších (původní tribuna). Sbírká M. Černý

8 271 m³ hlíny, navezeno 200 m³ šterku a též písku. Sokolové odpracovali zdarma 12 199 hodin. Celkově vynaložené náklady představovaly částku 67 369 Kč. Slavnostní otevření nového stadionu za přítomnosti významných hostů se uskutečnilo 29. července 1934, následoval župní výlet a veřejné cvičení, kterého se zúčastnilo i vojsko. Sokolové si též připomněli 30. výročí trvání své organizace.

Přípisem ze 3. června 1929 upozornil Zemský úřad Brno (ZÚ) vedení jednoty

na povinnost i nadále žádat politický úřad o povolení k použití spolkového praporu při každém veřejném vystoupení.

Podle nařízení Čsl. obce sokolské z 11. prosince 1932 přijala v roce 1934 TJ Sokol v Drahotuších na základě usnesení své VH změnu stanov, čím pozbyly platnosti stávající stanovy (výměr ZÚ v Brně č. 15632/V-13 ze 17. dubna 1934). I podle nových stanov se jednalo o spolek nepolitický, který nesměl politickou činnost vyvíjet ani se jí účastnit.

Ve stanovách o 35 paragrafech je uvedeno, že „...*Jednota pracuje k povznesení tělesných a mravních sil československého lidu v duchu Tyršově a Fügnerově tým, že pěstuje pravidelná tělesná cvičení, zahrnujíc v to i jízdu na koni, šerm, střelbu, přípravná cvičení branná, plavání, veslování, bruslení, lyžaření, turistiku, táboření, házenou, odbíjenou, košíkovou, tenis, i jiné hry a sporty, koná výlety, vycházky, zájezdy, závody, veřejná cvičení a jiná veřejná vystoupení, pořádá přednášky, rozpravy, schůze, koncerty, výstavy, zábavy, divadelní, loutková i biografická představení, slavnosti a jiné vzdělávací a zábavní podniky, členské i veřejné, pěstuje společný zpěv i hudbu, zřizuje a udržuje spolkovou knihovnu a čítárnu i sklad knih, vydává a šíří spisy, sloužící spolkovým účelům, sdružuje se s jinými sokolskými jednotami v župu, šíří poznání sokolské myšlenky ve svém okolí, pečuje o slabší jednoty, udržuje styk s jinými spolky nepolitickými a podporuje záslužné národní podniky a dobročinné účely, získává obchodní a živnostenská oprávnění, koncese, licence... Náklady spojené se spolkovou činností hradí jednota z členských příspěvků, z podpor, darů, dědictví a odkazů, z výtěžku sbírek, podniků... Jednací řeč jednoty je československá, znakem pták sokol, heslo: Tužme se! Zanikne-li jednota, připadne její jmění župě, v níž je právě sdružena. Kdyby nebylo takové župy, připadne jmění ústředí, kdyby nebylo ani ústředí, připadne jmění městu Drahotuše...*“

Veřejné cvičení na sokolském hřišti v Drahotuších. Sbírká M. Černý

Ve funkci starosty byl na VH 20. ledna 1935 v sále u Kuchyňků potvrzen Čeněk Marák, řídící učitel, který funkci vykonával do roku 1938, I. místostarostou byl A. Koukal, rotmistr, II. místostarostou J. Keclík, krejčí, náčelníkem A. Šťastný, rotmistr, náčelníci B. Ně-

mečková, švadlena, vzdělavatelem V. Horák, úředník státních drah, jednatelem A. Popp, úředník okresního úřadu, zapisovatelem L. Němeček, stolař, matrikářem A. Koukal, rotmistr, pokladníkem A. Bekárek, obchodník, účetním R. Kadlec, úředník st. drah v. v., hospodářem O. Bortl, cukrář, menšinářem L. Vlček, rolník, knihovníkem E. Žeravík, podúředník státních drah, ředitelem kina J. Halla, řezník, praporečnickem Josef Jemelka, rolník z Klokočí, dále bylo zvoleno sedm členů výboru a pět náhradníků. Dle zprávy pro jednání VH měl spolek jmění ve výši 68 634 korun, vlastnil biograf a letní cvičiště se sprchami, dlužil částku ve výši 28 206 Kč. Sokol obdržel od obce na stavbu nového jeviště 150 Kč. Kinolicence k promítání filmů byla spolku pravidelně prodlužována. Sokolové měli vlastní pěvecký kroužek, který na slavnostní schůzi městského zastupitelstva svolaného při příležitosti 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka zazpíval slavnostní sbor. K 31. prosinci 1935 čítala jednota 180 členů, k 31. prosinci 1936 176 členů, k 31. prosinci 1937 se počet zvýšil na 192 členy.

TJ Sokol vyslala v červnu 1938 na X. všesokolský sjezd do Prahy, který byl obrovskou celostátní manifestací brannosti národa, celkem 110 osob (7 žáků, 14 dorostenců, 13 dorostenek, 76 mužů a žen). Z členů cvičilo 14 žen a 16 mužů, v kroji se představilo 12 žen a 12 mužů.

V lednu 1939 (VH 22. ledna 1939) došlo ke změně starosty, kterým byl zvolen Adolf Koukal, štábní rotmistr, I. náměstkem starosty se stal Adolf Šťastný, rotmistr, II. náměstkem starosty Gustav Řehák, krejčí, a dále zvoleno jedenáct členů výboru.

Po okupaci vlasti oznámila jednota 12. května 1939 Okresnímu úřadu a Policejnímu ředitelství v Hranicích, že na základě vládního nařízení z 31. března 1939, č. 97 Sb. z. a n. spolu se svou pobočkou v Milenově hodlá nadále vyvíjet svou činnost. V důsledku ústavních změn upravila své stanovy a odstranila názvy připomínající státoprávní poměry bývalé Československé republiky. V protektorátních podmínkách jednota žila a působila dle stávajících možností.

VH 21. ledna 1940 potvrdila ve funkci starosty Adolfa Koukala, který stál v čele spolku i následující období. K 1. lednu 1940 čítala jednota 206 členů, ke dni konání VH 19. ledna 1941 se počet zvýšil na 225 členů (152 mužů, 73 žen).

V roce 1941 byl opatřením říšského protektora vydán úřední zákaz činnosti Sokola na celém území protektorátu Čechy a Morava. Drahotušská jednota a její odbočka v Milenově byla rozpuštěna a finance zabaveny, místním sokolům se podařilo hmotný majetek tajně a v předstihu uschovat. Dle hlášení četnické stanice byla činnost jednoty ukončena 13. dubna 1941 o 13. hodině.

Krátce po skončení 2. světové války, dne 20. května 1945, obnovila jednota svou činnost. Na jednání zvolila starostou Adolfa Koukala, který stál v čele spolku do roku 1950, funkci náčelníka vykonával Augustin Popp, náčelníci byla Bedřiška Štajgrová, vzdělavatelem Jaroslav Čech, jednatelem Emil Žeravík, pokladníkem Bohuslav Popp.

Zemský národní výbor (ZNV) v Brně výměrem z 2. března 1946 vzal na vědomí obnovení činnosti tohoto spolku (oznámení z 28. listopadu 1945 učiněné dle § 2, odst. 2 dekretu prezidenta republiky z 25. září 1945 č. 81 Sb. o některých opatřeních v oboru spolkovém). Zatímco v roce 1925 čítal spolek 175 členů (rok 1933 – 184, 1934 – 185, 1934 – 184, 1937 – 176, 1938 – 192, 1940 – 206, 1941 – 225), v roce 1946 se počet zvýšil na 252.

Na VH dne 26. února 1950 vystřídal Adolfa Koukala ve funkci starosty Emil Žeravík, I. místostarostou se stal Adolf Šťastný, II. místostarostou. Antonie Malíková, výbor byl devítičlenný.

Poválečné snahy o sjednocení tělovýchovy vedly bezprostředně po XI. Vsesokolském sletu v Praze roku 1948 k diskriminaci Sokola a jeho postupné likvidaci v první polovině 50. let minulého století. Masová organizace Sokol v Drahotuších byla ze spolkového katastru dle výnosu MV z 20. srpna 1951 vymazána a vedena ve zvláštním seznamu.

K 1. lednu 1963 se zapojilo do činnosti TJ Sokol Drahotuše 103 členů a 146 registrovaných žáků. Byly zřízeny oddíly ZTV, česká házená, lední hokej, stolní tenis. Organizaci řídil výbor TJ, v němž byl Miroslav Popp předsedou, Josef Ohera místopředsedou a Anna Smejkalová jednatelkou. Členská základna k 1. lednu 1979 čítala 119 členů. Ve výboru byli činní Miroslav Popp, Jan Bezděk, Bedřich Štěpán, Oldřich Šimčík, Pavel Maciga, Milada Vaňková, Helena Sedláčková, Miroslava Sedláčková, Anna Smejkalová. Tělovýchovná jednota měla odbor tenisu a ledního hokeje. Rok 1990 byl poslední, kdy JZD dávalo příspěvky na činnost tělovýchovné jednoty, která fungovala pod názvem TJ Podlesí a měla tři fotbalová družstva, šachové družstvo, středisko boxu a družstvo autokrosu. V roce 1990 byla zároveň obnovena činnost Sokola Drahotuše, který měl 11 mužských členů a 46 žen.

Sbor dobrovolných hasičů v Drahotuších

Požáry, které v minulosti ničily majetek občanů i lidské životy, se nevyhýbaly ani obci Drahotuše. K požárům docházelo z nejrůznějších příčin. Někdy zapálil blesk, jindy

Jan Chvatík a Ludvík Šnicer, členové sboru od jeho založení r. 1882 nepřetržitě po dobu 60 let, tj. do roku 1942. SOKA Přerov

neopatrné zacházení s ohněm, žháří, válečné drancování, hra dětí se zápalkami, vadná instalace či zazděný trám v komíně způsobovali obrovské škody. Boj s ničivým živlem byl obtížný. Od poloviny 18. století bylo běžné strhávání střech domů, na které se oheň ještě nedostal. Zamezilo se tak jeho šíření. K tomu byly využívány háky a žebříky, které spolu s vědry patřily k hasebním prostředkům. První ruční dřevěné, později železné stříkačky, které se objevovaly už v 16. století, neměly nasávání, voda se do nich nalévala. Ve 2. polovině 19. století vznikla ruční stříkačka-berlovka, která se mnohde užívala až do poloviny 20. století. K likvidaci ohně obec Drahotuše v roce 1837 objednala a následně zakoupila od Ondřeje Šrotta z Lipníku ruční stříkačku na deset věder s dostřikem 15–18 sáhů. V objednávce bylo uvedeno, že obec požaduje „stříkačku na způsob stříkačky právozárečných měšťanů v Lipníku...“. Cenu ve výši 400

zl. se obec zavázala splatit ve třech splátkách. Velký pokrok pak zaznamenala hasební technika v minulém století, kdy byly postupně ruční stříkačky nahrazovány účinnějšími motorovými.

Podnětem k založení dobrovolného hasičského sboru v Drahotuších byl požár u kováře Karla Rottera v Lipnické ul. čp. 31, který díky neorganizované obraně zničil polovinu ulice. Z iniciativy měšťana Antonína Majera se

Sbor dobrovolných hasičů. Soukromá sbírka

30. dubna 1882 občané sešli na radnici a usnesli se zřídit spolek dobrovolných hasičů. Prvními členy spolku bylo 52 občanů, kteří předsedou zvolili Jakuba Machače, náčelníkem se stal Antonín Majer, zapisovatelem Josef Vinkler, jednatelem Antonín Lang. František Bohatý, Antonín Majer a František Winkler, členové obecní rady, velcí příznivci a podporovatelé nově vzniklého sboru, darovali hasičům obnos ve výši 100 zl., dvě stříkačky starého systému a vůz s lejtou. Na mimořádné VH 1. května 1882 přistoupila do spolku řada dalších osob. Zatímními cvičiteli byli zvoleni Antonín Lang a Jan Vlček, tři prozatímní důstojníci Jan Vlček, Antonín Lang a Josef Vinkler, poddůstojníci František Kainar, Jan Cikánek, František Halmann, zbrojmistr a pokladník Vincenc Vlček, trubači byli Jan Dostál, Ludvík Šnicer, Adolf Škrobál. Jednání dalších schůzí se zabývalo především zakoupením potřebné výstroje a výzbroje pro činné členy. Termín pravidelných cvičení byl stanoven na pondělí a čtvrtek v 19 hod. Do konce roku 1882 se podařilo shromáždit 723 zl. (záložna v Drahotuších darovala 100 zl.). Stanovy spolku byly v Drahotuších sestaveny na jednání 11. května 1882, opatřeny podpisy zakládajících členů a zaslány ZSP v Brně, která je schválila 9. června 1882, č.11849. Obsahovaly 27 paragrafů, které určovaly práva a povinnosti členů i výboru a stanovily, že. „...Účelem sboru jest uspořádáné spoluúčinkování při nebezpečí ohně, by zachráněn byl život a majetek občanů...“

V prvním roce činnosti se potýkal spolek s různými problémy. Již 25. července 1882 se konalo další jednání VH, na níž byly na programu opětovné volby, kdy byl zvolen do funkce starosty sboru Jakub Machač, místostarostou se stal Jan Cikánek, náčelníkem Antonín Majer, místonáčelníkem Antonín Lang, zároveň byly schváleny stanovy. Jelikož v průběhu roku odstoupila řada členů výboru, byl na dalším, třetím jednání v průběhu roku, dne 27. prosince 1882, zvolen do čela Josef Dohnálek.

Během následujícího roku se vedení zabývalo pořízením stejnokrojů a okováním vozu pod stříkačku. Sbor sestavil četu stříkačnicků, lezců a vodařů. V roce 1884 zaslal drahotušský sbor žádost o poskytnutí příspěvku na svou činnost císaři Františku Josefovi I., který věnoval částku 80 zl. V neděli 20. července členové uskutečnili vycházku na Rybáře. Dne 27. srpna 1884 se místní hasiči spolu se sbory z Hranic, Bělotína, Lipníka a občany z Jezernice a Týna nad Bečvou vybavenými stříkačkou podíleli na likvidaci požáru,

kteřý vypukl v odpoledních hodinách v krmníku pro vepřový dobytek u Jana Bernkopfa, čp. 75. Vzhledem k suchu a silnému větru se požár rychle rozšířil na okolních 25 stavení, chlěvů a stodol. Obrovská škoda byla odhadnuta na 40 087 zl. Banka Slávie následně darovala spolku za pomoc při likvidaci požáru 10 zlatých. Koncem roku čítal sbor 42 činných a 17 přispívajících členů, pokladní hovost činila 234 zl. 87 kr. V roce 1885 jednal výbor o zakoupení nové stříkačky. V roce 1886 sbor čítal 46 členů činných a 16 přispívajících, kteří v průběhu roku provedli dvě cvičení. Opětovně se výbor zabýval nákupem nové a odprodejem staré stříkačky, která byla opravena za 9 zlatých. Vedení zůstalo beze změny. V roce 1887 se hasiči podíleli na likvidaci dvou požárů v Jezernici a Drahotuších, provedli jedno cvičení, zúčastnili se slavnosti svěcení praporu spolku „Přemysl“ a založení TJ Sokol v Hranicích. Výbor zasedal třikrát a projednával zakoupení pumpy k čerpání vody do beček, pořízení šesti nových helmic, osmnácti sekýrek a odprodeje starého kovového ústrojí ze stříkačky a vozu.

V březnu 1888 obecní výbor vyslovil souhlas s ústní žádostí velitele sboru odprodat obecní stříkačku a zakoupit novou. Nová vozová jednoproudá stříkačka se sacím strojem včetně příslušenství (4 ks 2 m dlouhých závitkových savic s košem, smyčkovým a ochranným lanem s karabinou, 2 x 15 m dlouhých hadic, 2 x 2 m napuštěných ručních trubíc s mosazným závitkem, motovidlo na 120 m hasic a s rozdělovací vidlicí) byla objednána 14. června 1888 u brněnské firmy Adolf Hiller, vdova a syn. Cena stříkačky na přech s nápisem „Sbor dobrovolných hasičů 1888“ byla 850 zl. Dále byla objednána pumpa dvojmopůsobící sací a tlačící s broušeně metlovými klapkovými ventily o průměru 55 mm včetně příslušenství za 100 zl. Starou stříkačku následně firma Adolf Hiller odkoupila za 200 zl. V září se sbor o 65 členech (50 činných, 15 přispívajících) podílel na hašení požárů v Klokoči a Drahotuších. Pokladní hovost činila 125 zl. 49 kr. Sbor získal ze závěti Edv. Kolicha částku 50 zl. na zakoupení hasebního náradí. K hasebnímu náradí tak patřily dvě stříkačky, mechanický posunovací žebř, háky, vše v ceně 1150 zl.

V roce 1892 zrušila své členství ve sboru řada členů včetně starosty Josefa Dohnálka. Na mimofádně VH byl zvolen novým starostou Ignác Laml, místostarostou Jan Reich, velitelem František Kainar. Členskou základnu tvořilo 52 činných a 18 přispívajících členů. V průběhu roku se uskutečnilo dvanáct cvičení včetně jedné vycházky do Velké, o žních se konaly noční hlídky. Členové se podíleli na likvidaci dvou požárů v Hranicích, po jednom v Drahotuších, na Familiích a ve Velké. Sbor přistoupl k Ústřední jednotě moravsko-slezských dobrovolných hasičských sborů a k župě hranické. Spolek disponoval pokladní hotovostí ve výši pouhých 2,73 zl. Pravidelným přispívatelem financí se stala drahotušská Občanská záložna, od které sbor tentokrát obdržel 50 zl., obec poskytla na konání hlídek 40 zl.

Počínaje rokem 1894 užíval spolek, který čítal 49 činných a 24 přispívajících členů, razítko s názvem „Sbor dobrovolných hasičů v Drahotuších“. Rok byl pro spolek finančně příznivý, jelikož od Občanské záložny v Drahotuších obdržel 69,46 zl., Vídeňská pojišťovací společnost poukázala za hašení stodoly Vavřince Vališe 10 zl., „Slávie“ „za uhájení pivovaru“ 20 zl., „Phänix“ „za uhájení reality“ paní Vališové 40 zl., „Riunione Adriatica di Sicurtà“ 25 zl., ze závěti Baltazara Horeckého 85 zl., zastupitelstvo města Drahotuše věnovalo 40 zl.

V roce 1898 přijala členská základna na řádné VH nové „Stanovy“ se změnou článku 13, kdy byl počet členů výboru stanoven na devět (starosta, místostarosta, náčelník,

podnáčelník, dva starší četaři, tři členové výboru), další změnou u čl. 19 byla volba četaře, kterého volila samostatně každá četa. Členskou základnu tvořilo celkem 78 členů. Sbor pořádal tradiční ples, který vynesl 1,94 zl., Ústřední jednotě v Brně daroval částku 5 zl. k nadaci „Invalidního fondu dobrovolných sborů hasičských markrabství moravského“, sbírka ve prospěch těžce nemocného člena Jana Halmanna vynesla 5 zl. Mužstvu bylo od firmy A. A. Smekal v Čechách u Prostějova zakoupeno patnáct přilbic, dále 100 m hadic a osm párů nor. šroubení.

V roce 1899 zasahoval sbor při požáru c. k. vojenské reálky v Hranicích, hasil oheň v pokoji urozeného pána hraběte z Fünfkirchu v Drahotuších čp. 108, též likvidoval požár dvou domů a tří stodol ve Velké a stodoly v Milenově. Od vojenské reálky obdržel za pomoc 25 zl., od zemské pokladny 50 zl., Anežka Dvořáková darovala 30 zl. s podmínkou, aby po smrti byla doprovázena sborem ku hrobu. Hasiči věnovali místním muzikantům 5 zl. na pořízení hudebních nástrojů. Novým starostou se stal Jan Reich, kterého v roce 1900 vystřídal František Kainar. K 31. prosinci 1901 čítal sbor 55 činných a 25 přispívajících členů.

V roce 1902 si sbor připomněl 20. výročí svého založení. Při této příležitosti bylo oceněno osm členů za nepřetržitou dvacetiletou službu. Do roku 1906 se podílel na likvidaci 80 požárů a vypomáhal při zmírnění následků po sedmi povodních. Dle návrhu Ing. Miloše Lamla z 28. dubna 1909 bylo pro potřebu drahotušských hasičů vybudováno Janem Kolářem, zednickým mistrem, skladiště hasičského nářadí. Rozpočet předložil 22. června 1909 Václav Jonáš, úředně oprávněný stavitel v Hranicích.

Údlosti 1. světové války těžce zasáhly do práce sboru, řada členů byla povolána k vojsku, navíc chybělo potřebné hasičské vybavení, saviče a hadice. Po pádu rakousko-uherské monarchie a vzniku samostatné Československé republiky 28. října 1918 došlo k oživení a rozvoji dobrovolné požární ochrany na celém území mladého státu.

Na první poválečné schůzi 27. prosince 1918 byl předsedou zvolen Adolf Kolich, místopředsedou František Pacák, jednatelem Jaroslav Olšina. První mírový rok byl zahájen 19. ledna 1919 tradičním hasičským plesem. Výtěžek 76,12 Kč byl zaslán Národnímu výboru v Praze pro potřebu sirotek a vdov po padlých legionářích. Sbor se též zabýval výzvou Českého ústředí jednoty hasičské markrabství moravského ohledně dobrovolných odvodů hasičů k obraně mladé Československé republiky proti napadení Maďary. Řada členů se přihlásila dobrovolně. Opětovně tak došlo ke změně ve funkcích, kdy na VH 31. prosince 1919 za účasti 47 členů byl předsedou zvolen František Bernkopf (zemřel v únoru 1921, ve sboru působil 39 let), místopředsedou František Vágner, náčelníkem František Vlček, zbrojmistrem Karel Bohatý. V roce 1922 čítal sbor 48 bratří činných, 29 přispívajících a 9 čestných. Výzbroj byla doplněna o saviče a 100 m hadic.

ZSP v Brně vzala na vědomí 15. listopadu 1924 změnu stanov včetně názvu spolku na Sbor dobrovolných hasičů v Drahotuších se sídlem v Drahotuších (dříve Dobrovolný sbor hasičský města Drahotuše a okolí se sídlem v Drahotuších). Tím pozbyly platnosti stanovy schválené bývalým moravským místopředsedstvím v Brně z 9. června 1882, č. 11849. Novým starostou se stal František Pacák (1925–1932), místostarostou Vilém Gahaj.

Na základě usnesení VH 27. prosince 1927 došlo k další změně stanov, které schválila ZSP v Brně výnosem z 15. listopadu 1924, č. 144245. Nadále se jednalo o spolek nepolitický a dle § 32 bylo třeba k užívání spolkového praporu zvláštního úředního povolení

Sbor dobrovolných hasičů, 1936. Z knihy Drahotuše město

ZSP v Brně, o které musel sbor požádat Okresní správu politickou (OSP) v Hranicích. I když se v průběhu roku 1927 zvýšil počet členů na 68 činných, 48 přispívajících a 8 čestných, praktické cvičení se strojem se konalo pouze dvakrát, což bylo nedostatečné. Padesát devět členů sboru vstoupilo do župního podporovacího pohřebního fondu. Obec věnovala ke spolkové činnosti roční příspěvek 1 000 Kč. K navýšení rozpočtu sbor uspořádal výlet se zábavou, který vynesl 2 331,20 Kč, zisk z divadelního představení byl 416 Kč, hasičská vzájemná pojišťovna v Brně zaslala 49 Kč čistého zisku za rok 1926. Sbor disponoval celkovou finanční hotovostí v záložně i v pokladně ve výši 10 070,66 Kč.

Hasičské spolky patřily k nejvýznačnějším a nejaktivnějším jak ve městech, tak i na vesnici. Hasiči stáli u zrodu obecních knihoven, provozovali ochotnická divadelní představení, rozvíjeli přednáškovou a vzdělavatelskou činnost, především v zimním období pořádali tradiční plesy a zábavy, k oblíbeným patřily letní výlety spojené s ukázkami připravenosti k zásahům při likvidaci požáru. Značně oblíbená byla především ochotnická divadelní představení, která se těšila zájmu občanů. Výtěžek z nich byl vítaným zdrojem příjmu ke spolkové činnosti. V roce 1928 sehrál sbor dvě divadelní představení „To byla noc“ a „Západ slunce na horách“, která byla spojena s oslavou 10. výročí vzniku samostatné republiky. Akce vynesla čistý zisk 730,30 Kč. Dalším přínosem do spolkové pokladny byl zisk ve výši 1 471,50 Kč z červnové zábavy spojené s výletem. Právě při příležitosti vzniku republiky v roce 1928 byl na návrh osvětové komise postaven v obci pomník padlým v 1. světové válce. O vyhotovení nákrešů byl požádán drahotušský rodák Ing. Miloslav Laml, profesor české techniky v Brně. Při slavnostním odhalení 28. října byli u pomníku dekorováni členové hasičského sboru jubilejními medailemi. Cvičení se strojem v tomto období bylo provedeno třikrát. Dne 26. června 1928 byl sbor alarmován k požáru kostelní věže, kde klempíři po opravě zanechali koš s doutnajícím dřevěným uhlím, které vítr rozfoukal a začalo hořet, v měsíci červenci likvidovali hasiči požár usedlosti Rudolfa Pavelky, čp. 273, a Jana Chvatíka, čp. 123, a další.

Dne 28. května 1929 byla uzavřena smlouva s firmou A. A. Smekal v Čechách u Prostějova o koupi dvoukolové motorové stříkačky včetně příslušenství (250 m hadic), dále byly pořízeny přilby pro mužstvo, náčelníky a starostu, vše za cenu 32 000 Kč. Stříkačka byla dodána 7. července a již 10. července 1929 se uskutečnilo se starou i novou stříkačkou požární cvičení za velké účasti a zájmu občanů. Dne 4. srpna starosta obce Čeněk Marák za přítomnosti veřejnosti, hasičů, členů městské rady a obecního zastupitelstva slavnostně předal novou stříkačku opatřenou nápisem Sbor dobrovolných hasičů – Drahotuše 1929 náčelníkovi a starostovi sboru. Obec se zavázala platit úrok z vypůjčené částky až do zaplacení dluhu.

Hasiči 27. března 1930 v zárodku uhasili požár radnice. Dne 7. března 1931 zakoupil sbor za 15 000 Kč od Autoorby v Olomouci ojetý automobil značky TATRA, typ č. 04 175, s vybavením. Dne 2. října 1934 hrozila spolku dražba tohoto vozu, který hasiči opatřili hasičskou karosérií, deseti sedadly s příslušenstvím, navijákovým zařízením, lampami a novými pneumatikami. Sboru byla totiž předepsána daň z motorových vozidel ve výši 4 500 Kč, kterou ale dlužili předchozí majitelé vozu. O této skutečnosti firma Autoorba sbor neinformovala a ten odmítal dlužnou částku uhradit. SDH žádal po Okresním úřadu Hranice, aby byl prohlášen za ústav veřejný a obecně prospěšný, jelikož v případě zabavení auta by dané povinnosti nemohl vykonávat. Sbor v tomto právním sporu zastupoval JUDr. Josef Tomanec, advokát v Hranicích.

V jubilejním roce padesátiletého trvání SDH (rok 1932) čítala členská základna 65 členů činných, 65 přispívajících a 13 čestných. Při oslavě obdrželi členové medaile a diplomy. Sbor se stal členem hasičské nákupny v Praze. V průběhu roku bylo se souhlasem obecního zastupitelstva opraveno stavitelem Robertem Červenkou hasičské skladiště. Náklady ve výši 8 572 Kč splatila obec sboru během dvou let.

Rok 1933 byl ve znamení nástupu Adolfa Hitlera a fašistických sil v Německu. Těžká hospodářská situace způsobená krizí, nezaměstnaností, bídou, nemocemi vyvolávala nespokojenost lidí, ochromený byl společenský život. Tento stav měl negativní vliv též na činnost spolků včetně drahotušského hasičského sboru. Výbor měl trvalé problémy se získáváním finanční prostředků k úhradě dluhů za zakoupenou výzbroj, opravu stříkačky a výdajů na auto. Činnost sboru v roce 1935 byla sporadická, aktivita členstva nízká. Adolfa Kolicha po volbách vystřídal ve funkci starosty František Dohnálek, místostarosty se stali Jaroslav Olšina a Stanislav Pumprla, jednatelem František Koutný, pokladníkem František Klejzl, vzdělavatelem Josef Krutílek, učitel, náčelníkem Vilém Gahaj. Z kulturních akcí bylo uspořádáno pouze „Kácení máje“ se

*Hasičský sbor v době oslav 60. výročí založení sboru, 1942.
SOKA Přerov*

ziskem 245,50 Kč. Na svou činnost obdržel sbor 3 000 Kč od obce. Vlastnil automotorovou dvoukolovou stříkačku, ruční stříkačku čtyřkolovou, hydrofon-stříkačku dvoukolovou, berlovky, 600 m hadic, 22 metrů savic.

V roce 1936 bylo na základě nařízení nejvyššího velitele města Drahotuše, kterým byl starosta obce, sestaveno k zajištění obrany státu sedm oddílů hasičské ochrany. Praktický výcvik byl proveden třikrát, konalo se jedno poplachové cvičení pro žáky v prostorách školy, dvě poplachová cvičení při leteckém útoku za dne a v noci, jedno v pohotovosti po 48 hodin při vyhlášeném poplachu. Obec hradila náklady ve výši 1 040 Kč za nákup prostředků k doplnění hasičského inventáře od firmy Reichmann z Moravské Ostravy. Následující rok se sbor zabýval především zřízením hasičského dorostu a odboru žen.

Okupací republiky 15. března 1939 vznikl protektorát Čechy a Morava. Nastala těžká doba nacistické okupace. Změny zaznamenala všechna odvětví společnosti včetně spolků, které pocítily těžký národnostní útlak. Došlo k četným organizačním změnám. Výnosem ministerstva vnitra z 15. května 1939 se stal nejvyšším orgánem „Svaz českého hasičstva v Čechách a na Moravě“ se sídlem v Praze, který měl dvě zemské jednoty, českou a moravskou. Jednoty měly dozorcí kraje a ty okresní hasičské jednoty. V protektorátu bylo celkem 970 hasičských jednot, 177 obvodů a 7 363 sborů. Vydány byly nové jednotné stanovy. V Drahotuších byl na VH ve funkci starosty potvrzen František Dohnálek, místopředsedou byl zvolen Josef Erla a Josef Polach, jednatelem František Koutný, pokladníkem Stanislav Kuchýnka, náčelníkem Malina, podnáčelníky Antonín Trna a Julius Sedláček, revizory účtů František Mořkovský a Jan Keclík. Zemský úřad v Brně vzal na vědomí výměrem z 14. listopadu 1939, že spolek Sbor dobrovolných hasičů v Drahotuších na základě usnesení VH z 15. října 1939 změnil své stanovy, čímž pozbyly platnosti stávající stanovy, dle kterých byla dosud jednací řeč česká, znakem byl znak Svazu Československého hasičstva a heslo „NA POMOC!“, členským odznakem byla plaketa „Na pomoc!“, kterou jednotlivým členům spolek propůjčoval za stanovený poplatek na dobu členství. Členové při vykonávání svých povinností museli nosit předepsaný stejnokroj. Dle nově přijatých stanov SDH v Drahotuších ve smyslu § 3 nařízení zemského prezidenta v Brně z 31. prosince 1939 schváleným výměrem Zemského úřadu v Brně ze dne 14. listopadu 1939 byl z přileb a opasků odstraněn znak bývalé republiky, nesměl se používat prapor, který byl uložen jako muzejní kus, ze spolkových místností byly odstraněny znaky republiky, ve smyslu citovaného výnosu byl upraven služební řád, bylo zakázáno užívat dopisní papíry a obálky se znakem bývalé čs. republiky. Prozatímně byl odstraněn střed dosud užívaného razítka, nová dodala Zemská jednota hasičská. Bylo nařízeno vyškrtnutí všech neárijských členů, hasičský pozdrav „Nazdar“ byl zaměněn za „Vlasti zdar“, hasičské zbrojnice musely být opatřeny dvojjazyčnými názvy. I když české hasičstvo bylo vyňato ze zákona zakazujícího nošení stejnokrojů, byl mu povolen pouze stejnokroj pracovní. Ochrana před požáry a později i pomoc při náletech byly důvody, proč nebyly hasičské organizace nacisty zrušeny. K 15. březnu 1939 čítal drahotušský sbor 55 činných členů, vybavených hasičským autem, jednou dvoukolovou motorovou vozovou stříkačkou a hydrofonem.

V průběhu roku 1940 se Župa XXII. přeměnila na okresní hasičskou jednotku, která byla spojena se župou lipnickou a rozdělena na dva obvody. Během okupace bylo nadále v Drahotuších v provozu sokolské kino Světozor, jehož vedoucím byl Gustav Řehák. Biograf byl vybavený kvalitními promítacími přístroji Prometa a Ernemann včetně příslušenství, oba pro zvukové filmy. Od 25. července 1942 museli vykonávat hasiči požární hlídky v divadle, kině či zábavním podniku. Za jednočlennou hlídku bylo obci vyplaceno 10 Kč. V průběhu roku 1944 se výbor sešel pouze třikrát a zabýval se termíny konání cvičení, řešil pasivitu členů a výplatu odměny za kinoslužby. Členská základna čítala 50 členů. V tomto roce zahynul při náletu člen Miloslav Přerovský. Po jednání VH 21. ledna 1945 za účasti třiceti členů zůstalo vedení beze změny. Dne 11. května 1945 potvrdila Česká národní rada (ČNR) nové revoluční předsednictvo Svazu a jeho ustavení bylo členstvu oznámeno rozhlase.

Na první mírové VH, svolané 5. srpna 1945, byl předsedou zvolen František Dohnálek, 1. místopředsedou Josef Erla, 2. místopředsedou Josef Polach, velitelem Stanislav Kuchyňka, 1. zástupcem velitele František Trna, 2. zástupcem velitele František Mořkovský, jednatelem František Koutný, pokladníkem Augustin Malina, vzdělavatelem Josef Krutílek, četařem Miroslav Haluška, zbrojmistrem Vladimír Přerovský, Augustin Malina byl ustanoven požárním referentem u MNV. Přítomný okrskový velitel apeloval na přítomné členy sboru, aby se aktivně zapojili do sborové práce a budování státu.

Z důvodu obrovského sucha v roce 1947 se výbor intenzivněji zabýval koupí nové stříkačky a vybudováním zbrojnice. Pro potřebu členů bylo pořízeno dvacet nových stejnokrojů. Náklady byly uhrazeny z výtěžku hasičského plesu pořádaného u Myšků 15. února 1947. Hasičská výzbojní ústředna potvrdila objednávku na přenosnou motorovou stříkačku PS 8 v ceně 52 291,50 Kčs. V neděli 13. července 1947 posvětil tuto stříkačku drahotušský farář P. Josef Brhel za asistence faráře ze Strážce nad Ludinou P. Františka Vinklárka. Kmotry byli manželé Čočkovi (majitel továrny na výrobu cementového zboží), kteří darovali 5 000 Kčs. Po obřadech položili členové sboru věnec k pomníku padlých a vzpomenuli umučené členy (František Vrána, popraven, kaplan Václav Otáhal, umučen v Dachau, Rudolf Palička, umučen, Miroslav Přerovský, zahynul při náletu v Německu). V odpoledních hodinách se konalo okrskové cvičení za účasti okolních sborů. Předseda MNV František Patík pak předal motorovou stříkačku veliteli sboru Stanislavu Kuchyňkovi. Sbor věnoval TJ Sokol Drahotuše 500 Kčs na stavbu sokolovny.

Počátkem roku 1948 se politická situace v republice vyhrotila. Po únorových událostech 1948 se sloučilo všechno hasičstvo v jeden celek, ve Svazu byly organizovány všechny dobrovolné hasičské sbory, závodní sbory placené i sbory z povolání. Na VH 11. ledna 1948 byl zvolen předsedou František Koutný, místopředsedou František Palička, jednatelem Alois Lukeš, pokladníkem Ladislav Koutný, vzdělavatelem Josef Krutílek, velitelem Stanislav Kuchyňka, revizory Jan Keclík a Ladislav Rušíl. Proti postupu na VH byla ale podána stížnost Zemské hasičské jednotě v Brně. Na mimořádné VH konané 14. března za přítomnosti okresního předsedy Josefa Bureše byly provedeny volby nové, na kterých byl předsedou zvolen František Dohnálek, místopředsedou František Koutný, velitelem Stanislav Kuchyňka, jednatelem Drahoslav Stavjař. Členskou základnu tvořilo 33 členů. Na dalším mimořádném jednání 17. října 1948 byli členové seznámeni s „Memorandem hasičstva republiky Československé“,

následoval slavnostní slib hasičstva, kdy členové slibovali věrnost vlasti a plnění hasičských povinností.

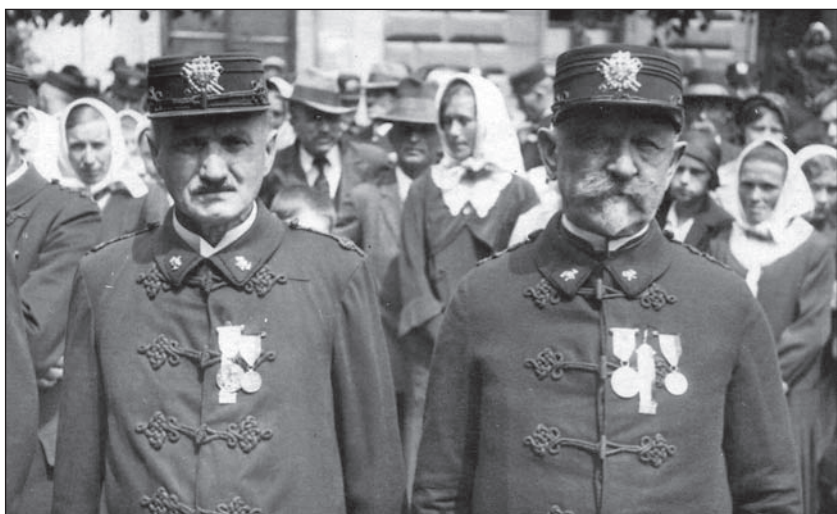
Nový zákon č. 62 z roku 1950 o ochraně před požáry a jinými živelnými pohromami nahradil nevyhovující protektorátní nařízení č. 30 z roku 1940 Sb. o požární ochraně. Péče o požární ochranu byla uložena národním výborem a hasičstvo dobrovolné i z povolání se stalo výkonným orgánem národních výborů. Nebyla však dorešena otázka vztahu jednoty a požárního sboru. Vedle hasičských sborů působily v některých obcích hasičské spolky, místní jednotky československého hasičstva. Drahotušský sbor vykazoval 40 členů činných, 102 přispívajících. V tomto období byl zaznamenán nárůst schůzové činnosti, konalo se dvanáct schůzí výboru společně s velitelstvím požárního sboru a pět členských schůzí doplněných odborným školením. Provedeno bylo šest praktických cvičení, k relaci o nebezpečí požáru byl využíván místní rozhlas. Při sboru byl obnoven divadelní kroužek, který sehrál představení „Už je v Čechách zas jak bejvávalo“, které vyneslo 5 525 Kčs, a „Kulový král“ se ziskem 4 604 Kčs. Dle nařízení ONV byly staré auto a motorová stříkačka, zakoupená v roce 1946, převedeny soběchlebskému sboru.

V únoru 1951 schválilo ministerstvo vnitra nový organizační řád ČSH, dle kterého se změnil i název sboru na místní jednotu Československého svazu hasičstva (MJ ČSH), která se stala základní složkou hasičské organizace v obci. Dosavadní název starosta byl nahrazen předsedou. Dne 1. dubna 1951 se na základě nových směrnic konala VH, na které byl zvolen předsedou Ladislav Rušil, 1. místopředsedou a velitelem Alois Duchoň, 2. místopředsedou Vladimír Přerovský, jednatelem Augustin Řehák, pokladníkem Augustin Malina. Sbor čítal 41 činných členů, 113 přispívajících, 6 čestných, 2 ženy. Rada MNV, která zakoupila pro potřebu sboru dva světlomety v ceně 3 180 Kčs, se na svých jednáních zabývala požadavkem vybudovat požární dům.

Dne 18. ledna 1952 byla hasičská organizace prohlášena na základě zákona č. 68/1951 Sb. za dobrovolnou organizaci celostátního významu, jejímž hlavním úkolem bylo provádět preventivní a výchovnou činnost k požární bezpečnosti a podílet se na úkolech národních výborů. Tyto závěry stanovila I. celostátní konference Čs. hasičstva, která se konala ve dnech 15. – 6. března 1952 v Praze. V průběhu roku byla ukončena činnost hasičů na úseku přepravy nemocných záchrannými vozidly a tuto službu zajišťovala nová organizace zdravotnictví. Hasičské vozy záchranné služby byly předány příslušnému ONV. Zároveň byla stanovena výše ročního členského příspěvku na 20 Kčs. Počínaje 1. červnem 1952 byla zahájena celostátní soutěž o získání odznaku „Vzorný hasič“ (později „Vzorný požárník“). Dne 13. července 1952 se konala v obci oslava 70. výročí založení SDH, která vynesla čistý zisk 13 961 Kčs.

V následujícím roce 1953 došlo k přejmenování Československého svazu hasičstva na „Československý svaz požární ochrany“ (ČSPO) a členové organizace nesli název požárníci. Svaz se stal součástí Národní fronty (NF) a členové se podíleli na plnění budovatelských úkolů v rámci akce „Z“. Současně vešel v platnost nový zákon č. 35/1953 Sb., o státním požárním dozoru a požární ochraně. Okresní velitelství PO bylo přejmenováno na okresní inspekci státního požárního dozoru při ONV. Nadále byly organizovány soutěže žňových požárních hlídek mládeže, v ČSPO začala pracovat dorostenecká požární

Zasloužili členové hasičského sboru ve slavnostních uniformách. Sbírka M. Černý

družstva. Z jednání členské schůze konané dne 6. prosince 1953 vyvstal staronový požadavek na výstavbu nové požární zbrojnice a úpravu vodních zdrojů pro požární účely. Na výroční členské schůzi dne 5. prosince 1954 byl zvolen předsedou MJ ČSPO v Drahotuších Ladislav Rušil, I. místopředsedou František Trna, 2. místopředsedou Rudolf Vojkůvka, jednatelem Karel Koláček, pokladníkem Jan Keclík, velitelem Alois Duchoň, zbrojířem Eduard Navrátil, revizory účtů Alois Šlosar, Stanislav Sedláček, Ladislav Haša. Pro potřebu členské základny byl odebírán časopis „Požární ochrana“. V tomto roce došlo ke změně stejnojmenné zelené barvy u pracovního oblečení na barvu modrou.

V roce 1956 byla ustavena při MNV stavební komise pro výstavbu zbrojnice. Místo bylo navrženo na pozemku Richarda Procházky. Tohoto roku převzala MJ ČSPO patro-nát nad místní mateřskou školou, uspořádala ples a tradiční vinobraní.

V roce 1958 byl schválen Národním shromážděním (NS) nový zákon č. 18 o požární ochraně.

Po vyřešení problémů s výběrem vhodné stavební parcely (navrženy tři parcely), bylo započato v roce 1959 s realizací stavby požární zbrojnice dle plánů zhotovených Ing. Boleslavem Dokoupilem. Dozorem nad stavbou byl pověřen Augustín Řehák. Celou výstavbu provázela řada těžkostí, k dispozici nebylo potřebné nářadí, stavební materiál ani skladiště, nedostávalo se finančních prostředků. Akci podporoval MNV, práci prováděli převážně bezplatně svépomocně po pracovní době členové místní jednoty, kdy bylo využito jejich zručnosti a pracovního zaměření. Stavba byla značně nákladná, plánovaný rozpočet činil 500 000 Kčs, skutečné náklady pak byly následně vyčísleny na 300 000 Kčs. Veškeré práce byly dokočeny až čtvrtým rokem výstavby. „Požární dům“ v Drahotuších byl slavnostně otevřen v září 1962. Do užívání MJ ČSPO byl předán předsedou MNV.

I v průběhu roku 1968 se konaly preventivní prohlídky domácností, drobných provozoven a zemědělských objektů, provedena byla výsadba parčíku kolem Požárního domu, vybetonována mycí plocha, započalo se se stavbou vodní nádrže. V následujícím roce 1969 v soutěži o nejlepší MJ ČSPO v okrese získali drahotušští hasiči 1. místo – putovní prapor, který převzal na slavnostní schůzi předseda MJ Alois Duchoň od předsedy OV ČSPO Leopolda Koutného. Mimořádnou událostí v životě drahotušské jednoty bylo přijetí delegace švýcarských požárníků ze Ženevy, která byla hostem MJ ČSPO v Hraničích. Hosty přivítal a přijal v kanceláři národního výboru předseda MNV Leopold Němeček, následovala prohlídka Požárního domu, kde se společně zúčastnili slibu mladých požárníků a pobesedovali se členy MJ a zástupci okrsku při „domácí večeři“. V průběhu roku 1970 věnovalo vedení sboru značnou péči mládežnickému kolektivu vedenému Stanislavou Havranovou. Od roku 1972 byl předsedou organizace Jan Bělunek. Sbor si v měsíci září veřejnou oslavou připomněl 90. výročí založení sboru a 10. výročí otevření požárního domu, kde byla instalována výstava dokumentující práci požárníků.

Od roku 1975 nesla organizace nový název „Československý svaz požární ochrany – základní organizace Drahotuše“ (ČSPO-ZO), současně byla provedena výměna členských průkazů. V rámci oslav 30. výročí osvobození vlasti byla uspořádána v rámci okrsku soutěž požárních družstev. Členové se zúčastňovali různých školení, při údržbě Požárního domu včetně jeho okolí a dokončení vodních nádrží odpracovali 596 brigádnických hodin. Osvědčeným prostředkem ke zvyšování odborných znalostí a tělesné zdatnosti členů byly různé druhy soutěží jak pro družstva, tak pro jednotlivce. Proto byl 31. července 1976 uspořádán 1. ročník soutěže požárních družstev o putovní pohár Drahotuše.

V roce 1981 pracoval výbor ve složení Jan Bělunek, předseda, Ladislav Koutný, místopředseda, Ladislav Vlček, referent politicko-výchovné práce, Alois Palla, velitel, Stanislava Havranová, jednatelka, Václav Glos, pokladník, Zdeněk Thiel, hospodář, Miroslav Vavřík, organizační referent, Jaroslav Vojkůvka, materiálně-technický referent, František Navrátil, referent CO, Jaroslav Volšan, referent mládeže, Jar. Míčková, referentka žen. Tento rok byl ve znamení příprav nadcházející oslavy 100. výročí založení sboru dobrovolných hasičů, které vyvrcholily v roce 1982. Vhodným darem k tomu výročí bylo přidělení dvoukolové přívěsné motorové stříkačky o výkonu 1 200 l/min. V průběhu roku byla svépomocí provedena montáž ústředního topení v Požárním domě. V roce 1985 se počet členů zvýšil na 101.

Od 2. června 1990 se začal užívat nový název republikové organizace „Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska“, pro nejnížší složky se začalo užívat názvu Sbor dobrovolných hasičů. Stav členstva se v několika letech výrazně snížil, k 1. lednu 1993 činil 66 osob (51 mužů, 15 žen). Členové sboru pomáhali v roce 1997 při odstraňování škod způsobených katastrofální povodní, čímž si získali uznání široké veřejnosti. V roce 1998 byla dokončena rekonstrukce požární nádrže

Námětové cvičení okrsku Drahotuše – součást oslav 120 let sboru, 28. 6. 2002. SDH Drahotuše

za kostelem. K tradičním akcím patřilo uctění patrona hasičů sv. Floriána začátkem května, Anenská pouť v červenci, účast v pohárové soutěži o putovní pohár V a K servis v Drahotuších. V roce 1999 se konal již 7. ročník. V době oslav 120. výročí založení sboru v roce 2002 proběhlo námětové cvičení okrsku Drahotuše, 29. června setkání členstva v prostorách požárního domu

Fotografie z oslav 120 let hasičského sboru, 2002.
SDH Drahotuše

V roce 2007 slavil sbor 125 od založení. Byl zvolen rozšířený výbor sboru ve složení: Ladislav Koutný, starosta, Jan Trefil, náměstek starosty, Václav Šnejdrla, velitel, Vratislav Kučera, zástupce velitele, Ludmila Mandincová, jednatelka, Miroslav Vavřík, hospodář, Jaroslav Mítura, preventista, Daniel Dlesk, strojník, Marián Staškovan, kulturní a sportovní referent.

Jednota Československého Orla v Drahotuších

První odbor Orla, československé tělovýchovné a vzdělávací organizace, byl zřízen v roce 1896 při Spolku katolických tovaryšů v Praze. Na Moravě vznikaly tyto odbory od roku 1902. Spojením odborů vzniklo roku 1909 tělocvičné hnutí s názvem Orel československý. První stanovy Československého Orla s ústředním vedením v Brně schválilo ministerstvo vnitra v roce 1919. Během 2. světové války, v roce 1941, nacisté činnost této organizace pro odbojovou činnost pozastavili, o rok později rozpustili. Činnost spolku byla obnovena po skončení 2. světové války v roce 1945.

Snaha o ustavení Orla byla i v Drahotuších. Zřízení místního odboru pod názvem Jednota čsl. Orla pro Drahotuše a okolí oznámila ZSP v Brně brněnské Ústřední radě Čsl. Orla přípisem z 20. března 1921.

Jednota byla pobočným spolkem Čs. orla ve smyslu stanov schválených výnosem ministerstva vnitra z 10. června 1919, č. 10.729/6, a výnosem Zemského moravského místodržitelství (ZMM) v Brně z 26. února 1919, č. 84.825/VIII. Stanovy obsahovaly 18 paragrafů. Jednací řeč byla česká. „*Účelem Jednoty jest všestranně, souladně pěstovati výchovu a povznesení duševních schopností a tělesných sil mládeže i dospělých členů, mužů i žen v duchu národním a křesťanském a v duchu sociální spravedlnosti tak, aby stali se z nich statní a uvědomělí občané a občanky. Prostředky k dosažení cíle jsou tělesná cvičení, vyučování tělocviku teoreticky i prakticky, a to i školní mládeže, poučování přednáškami ve schůzích veřejných i členských a četbou, zakládání knihoven, divadlo, zpěv a ušlechtilá zábava vůbec, veřejná cvičení, slety a jiné veřejné manifestace. Peněžité prostředky si Jednota opatřuje příspěvky členů, dary, výtěžky spolkových podniků a jiným zákonitým způsobem... Členové jsou cvičící (členstvo a dorost), činní, přispívající, zakládající a čestní. Při cvičení v tělocvičnách a veřejných vystoupeních v kroji členové a členky si tykají a oslovují se: Bratře! Sestro! Členové mají právo nositi schválený kroj, jednota má právo užívatí praporu, standart a odznaků...*“

Náměstí od západu, 1936. Z knihy Drahotuše město

Funkci předsedy v letech 1925–1926 vykonával Ladislav Rušil (1925 místopředseda Josef Klvaňa, 1926 Josef Hulva), 1927–1931 předseda Jan Králík, místopředseda Josef Haša, 1932 předseda Ladislav Rušil, místopředseda Jan Králík (1932–1939), 1933–1936 předseda P. František Vinklárěk.

V průběhu roku 1926 byla provedena přestavba „Lidového domu“ č. 16, kde měl Orel cvičební místnost. V roce 1933 poskytla obec spolku zdarma 100 m³ šterku na úpravu cvičiště, které bylo zřízeno na zahradě Lidového domu. Přípisem z 13. července 1933 vzal ZÚ v Brně na vědomí oznámení, že pobočný spolek změnil na základě usnesení valného sjezdu Čs. Orla ze dne 2. března 1930 své stanovy, čímž pozbyly platnosti ty stávající. Spolek Jednota Československého Orla se sídlem v Drahotuších se tak stal pobočným spolkem Čs. Orla na základě stanov hlavního spolku schválených ministerstvem vnitra z 12. dubna 1930, č. 23.179-1930-6 (17 §).

K 31. prosinci 1934 sdružovala Jednota 29 žáků, 35 žaček, 6 dorostenců, 8 dorostenek, 15 cvičících členů, 8 cvičících členek, 25 necvičících členů, 14 necvičících členek, celkem 140. V uplynulém období se konaly čtyři členské a jedenáct výborových schůzí. Činnost Orla byla bohatá a různorodá. Dne 4. března 1934 sehrálo žactvo divadelní hru „Kája Mařík v pohádce“, 25. března a 1. dubna vystoupila jednota s divadelní hrou „Krásná Damaris“, 29. dubna představila operetu „Kráska ze Šumavy“, 24. června se konalo veřejné cvičení, při příležitosti zahradní slavnosti Sdružených katolických spolků 29. července se žáci zúčastnili hry na vojáky a závodů v běhu, 28. října se konalo divadelní představení „Zraněná srdce“ a 11. listopadu pokračování této hry „Probuzení z dvojích okovů“, 9. prosince to byla divadelní hra „Tonda a Vinca řeší krizi“, 23. prosince vystoupili žáci v pohádce „Sůl nad zlato“ a po jejím skončení následovala vánoční

DRAGOTUŠE U HRANIC
/1935.

Drahotuše, 16.ledna 1935.

Konání valné hromady - hlášení.

P.T.

Okresní úřad

H r a n i c e .

Jednota čsl.Orla v Drahotuších koná dne 27.ledna t.r.
o 3 hod.odpoledne v"Maskovně" Lidového domu řádnou valnou
hromadu dle Stanov a řádů čsl.Orla.

Nesejde-li se v ustanovenou dobu dostačující počet
členů,koná se valná hromada o hodinu později neshledě na počet
přítomných.

Za: **JEDNOTA ČSL ORLA
DRAHOTUŠE U HRANIC**

Josef H y c l,
t.č.jednatel.

František Vinklárek,v.r.
t.č.starosta.

Oznámení o konání valné hromady, 1935. SOKA Přerov

nadílka, 26. prosince byla sehrána hra „Naše tchyně odzbrojuje“, 6. ledna 1934 se představila Jednota Čs. Orla z Oseku s operetkou „Na svatém Kopečku“. Vzdělávatel zorganizoval v průběhu roku 1934 třicet proslovů „před šikem“, čtyři přednášky, jedna přednáška byla doplněna světelnými obrazy. Jednota neměla vlastní hřiště ani tělocvičnu, proto orlové cvičili v sále a na zahradě Lidového domu. Jméni jednoty k 31. prosince 1934 včetně náradí a inventáře bylo vyčísleno na 13 931,45 Kč.

Na jednání VH 27. ledna 1935 v „maskovně“ Lidového domu byl zvolen předsedou P. František Vinklárek, kaplan, místostarostou Jan Králík, zedník, jednatelem Josef Škvaril, účetní, pokladníkem Aloisie Vránová, švadlena, vzdělavateli P. František Vinklárek a P. Jan Šulák, kaplan, náčelníky Alois Vágner, tovární dělník, Žofie Vránová, hospodářem Karel Škop, rolník, revizory účtů Bedřich Fekar, rolník, Ladislav Rušil, zedník, členy výboru Josef Hycl, úředník, Jaroslav Suchánek, dělník, Theodor Frydecký, železniční úředník v. v., Linhart Kněsl, varhaník.

K 15. výročí trvání spolku, které chtěli orlové oslavit v roce 1935, nechala Jednota Orla zhotovit vlajku. Přípisem ze dne 10. června 1935 Jednota požádala ZÚ v Brně o udělení povolení k nošení spolkové vlajky. Popis vlajky: „... Vlajka se odevzdává dorostu jednoty čsl. Orla v Drahotuších. Přední strana jest upravena na způsob státní vlajky, což má svůj symbolický význam. Uprostřed jest hnědý orel, držící v drápech kříž, na něm větvíčku lipovou, ovinutou slovanskou trikolorou. To znamená, že Orelstvo čsl. stojí neohroženě na půdě státu československého, je připraveno hájiti statky národní a celistvost Čsl. republiky a mimo to idály křesťanské v našem národě. V bílém poli je napsáno zlatým písmem „Jednota čsl. Orla“, v červeném poli sídlo jednoty „Drahotuše“, v modrém klinu rok odevzdání vlajky 1935. Okraj bílého a červeného pole jest vyšíť národními výšivkami. Druhá strana jest rozdělena na pole bílé a modré. Uprostřed jest sv. Václav na koni, ochránce čsl. Orelstva a první náš kníže a zakladatel státu. Kolem postavy sv. Václava jest napsáno v bílém poli modrými písmeny „V BOJ PRO VÍRU A VLAST“, v modrém poli bílými písmeny „VEĎ NÁŠ ORLÍ VOJ SV. VÁCLAVE!“. Také okraje druhé strany jsou ohraničeny národními výšivkami. Velikost vlajky jest 1m x 82 cm. Žerď je z tvrdého dřeva barvy hnědé, zakončená orlem.“ ZÚ Brno přípisem ze 17. června 1935 vrátil Jednotě přílohy a vytýkal zásadní nedostatky v návrhu vlajky s tím, že „...Předložená vyobrazení se liší odstínem barev i jejich seskupením a neshodují se namnoze co do barev a s popisem vlajky. Na vlajce jest uveden letopočet 1920, který má znamenati rok založení jednoty. Zřízení „Jednoty čsl. Orla“ v Drahotuších nebylo však zakázáno výnosem býv. zemské správy politické v Brně ze dne 20. 3. 1921 č. 25 201/21, takže spolek tento trvá po právu teprve od roku 1921 a nikoliv od roku 1920. Tento letopočet na vlajce nutno tedy nahraditi letopočtem 1921. Jest tedy též jubilejním rokem patnáctiletého trvání 1936 a nikoliv rok 1935...“. Dále ZÚ upozornil na skutečnost, že pokud ve štítku pod vyobrazením sv. Václava na koni se má jednat o moravskou orlici, tato pak musí odpovídat heraldickým předpisům.

Jednota měla vlastní knihovnu, odebírala čtrnáct časopisů. Cvičilo se dvakrát v týdnu. Členové, kteří se zúčastnili čtyř veřejných cvičení a dvou vycházek s pochodovým cvičením, se převážně věnovali lehké atletice, volejbalu, házené, cyklistice, plavání, lyžování a bruslení, též hráli stolní tenis. K 31. prosinci 1937 členská základna čítala 146 příslušníků.

Slibně se rozvíjející činnost spolku byla výnosem ministerstva vnitra z 29. listopadu 1941 s okamžitou platností pozastavena a nařízeno zajištění spolkového jmění. Správcem zajištěného majetku Orla byl stanoven řezník a hostinský Jan Myška, v jehož hostinci, Drahotuše čp. 16, se spolek scházel. Majetkové vyrovnání probíhalo ještě v průběhu roku 1942. Po odečtení dluhů zůstala jen minimální částka ve výši 242,05 K, dále tělocvičné nářadí (bradla, hrazda, žíněnka), 38 kusů různých kulis, fialová opona na jeviště, jevištní osvětlení, jedno malé školní loutkové divadlo.

V roce 1925 čítal spolek 140 členů, 1933 – 51, 1934 – 52, 1925 – 140, 1936 – 132, 1937 – 131, 1938 – 146, 1939 – 123, 1940 – 123, 1941 – 56, 1946 – 74 členů.

Po skončení 2. světové války byla činnost Orla obnovena i v Drahotuších. Na první mírové VH 23. srpna 1945 konané v sále Jana Myšky, čp. 16, byl starostou zvolen P. Josef Brhel, farář, náměstkem Alois Vágner, jednatelem Zdeněk Thiel, vzdělavatelem P. Václav Pospíšil, kooperátor, náčelníkem Otakar Kučmerčík, náčelníci Karla Čechová, pokladníkem Gustav Adámek, revizory účtů Linhart Kněsl, P. Jaroslav Nohavica. ZNV

v Brně vzal na základě dekretu prezidenta republiky z 25. září 1945 č. 81 Sb. na vědomí obnovení činnosti spolku „Jednota Československého Orla“ v Drahotuších svým výměrem ze dne 21. února 1946, čj. 25437.

Valná hromada 18. února 1946 zvolila starostou Dr. Augustina Adámka, okresního soudce, který stál v čele organizace až do roku 1948, místostarostou se stal Jan Králík, jednatelem Ladislav Haša, pokladníkem Linhart Kněsl, vzdělavatelem P. Václav Pospíšil, náčelníkem Jan Bartoněk, náčelníci Žofie Vránová, hospodářem Otakar Kučmerčík, režisérem Josef Sehnal, revizory účtů František Blažek a Ludvík Číhal. Jednota čítala 74 členů. Dne 14. dubna 1946 se konala v sále u Myšků veřejná přednáška P. Ferdinanda Pokorného na téma „Dachau – peklo nad močály, zážitky a zkušenosti ze čtyřletého pobytu v německých žalářích a koncentracích“.

Výměrem ONV Hranice z 18. srpna 1950 pobočný spolek Jednota čs. Orla se sídlem v Drahotuších zanikl v důsledku sjednocení tělesné výchovy do Československé obce sokolské, zn. 267/50. Spolek byl vymazán ze spolkového katastru.

Orelská organizace patřila k prvním spolkům, které na sebe obrátily pozornost nového režimu po roce 1948. Její spojení s římskokatolickou církví vyvolávalo obavy a představovalo v očích komunistů hrozbu. Proto si vzali pravidelnou mariánskou pouť na Hostýn, která se konala v roce 1948 v duchu tichého odporu proti novým poměrům a jako podpora prezidentu Benešovi, za záminku k následné perzekuci. Od konce roku 1948 byla na řadě míst Moravy a Čech pozatýkána řada funkcionářů, aktivistů a prostých členů Orla a následně zinscenovány soudní procesy. V hlavním z nich byly 24. června 1949 vyneseny rozsudky nad 18 obviněnými, z nichž 9 bylo odsouzeno za velezradu k 10–18 letům vězení.

Součástí tohoto tažení bylo i zatýkání v Drahotuších. P. František Pevný SJ., který zde byl v létě 1947 ustanoven kaplanem, vzpomínal, že v létě 1948 na zmiňované velké orelské pouti na Hostýně byla provolávána sláva prezidentu Benešovi, četly se protikomunistické texty a rozdávaly letáky. Odtud mladí lidé z Drahotu přivezli i tzv. Karlovarský program KSČ, obsahující plán otevřeného boje komunistů proti církvi a další chystané záškodnosti proti kněžím a věřícím. Spolu s kaplanem se rozhodli rozmnožit na cyklostylu letáky s varováním lidem, např. text Katolíci, buďte na stráži. Rozmnožili také další letáky, např. o suspenzi Plojhara, provolání arcibiskupa Běny, projev prezidenta Beneše či orelské texty o poměrech po komunistickém převratu. Především bratři Jiří a Jan Kostruchovi a jejich bratranec František Vrána z Klokočí distribuovali letáky přes své známé do Hranic, ale dopustili se chyby, když je začali rozdávat i v Drahotuších, kde je všichni znali. Naivně strkali letáky sousedům za vrata a zřejmě to někdo viděl a udal je.

Večer 12. února 1949 se u kaplana Pevného objevila katechetka Linda Miková z Lipníka nad Bečvou a oznámila, že začalo zatýkání členů Orla. Ona sama nečekala a ještě v noci uprchla a později se dostala do Rakouska, kde měla příbuzné. František Pevný spálil během večera poslední letáky a další materiály, ale o 2. hodině v noci 13. února vpadli na faru tři příslušníci Státní bezpečnosti, zatklí jej a udělali prohlídku v jeho pokoji. Z farní kanceláře sebrali psací stroj zn. Torpedo a rozmnožovací stroj zn. Hanek a Pevného odvezli do Olomouce.

Po krutém výslechu mladých členů Orla z Drahotuší, kteří byli přinuceni přiznat se k nejrůznějším fantaziím (vytvoření protistátní skupiny Bečváří z rokle, vyzbrojování a příprava na svržnutí komunistického režimu) následoval soud ve dnech 28. – 29. června 1949 v Olomouci. Jako hlavního organizátora označila StB tehdy devatenáctiletého Jiřího Kostrucha. Státní soud v Praze, oddělení v Brně, uznal po hlavním líčení v Olomouci 29. června 1949 vinnými níže uvedené osoby a uložil jim trest vězení, peněžitý trest a ztrátu občanských práv:

1/ Jiří Kostruch, nar. 19. 2. 1930 v Drahotuších, strojní zámečnický, bytem v Drahotuších, 15 let těžkého žaláře. Na základě amnestie prominut trest ve výměře 1 rok a 8 měsíců. Milostí prezidenta republiky prominuto pět let v roce 1954, v následujícím roce po amnestii další 2 roky a následně propuštěn;

2/ František Pevný, nar. 16. 2. 1921 ve Svatém Štěpáně, kaplan římskokatolické církve v Drahotuších, 12 let (Nejvyšší soud 18. 10. 1950 zvýšil trest na 14 let). V roce 1960 mu byl prominut zbytek trestu;

3/ Jan Kostruch, nar. 23. 11. 1928 v Drahotuších, zahradnický pomocník, 10 let. Omloustněn prezidentem republiky v roce 1954;

4/ ml. Jana Pumprlová, nar. 21. 9. 1933 v Hranicích, studující, bytem v Opavě, 6 měsíců, (rozhodnutím Nejvyššího soudu v Praze z 2. ledna 1951 byl trest zrušen);

5/ František Vrána, nar. 15. 2. 1924 v Klokočí, rolnický syn, bytem v Klokočí, 10 let, podmíněně propuštěn v roce 1956;

6/ Karel Thiel, nar. 23. 10. 1927 v Drahotuších, dělník, bytem v Drahotuších, 2 roky (Nejvyšší soud 18. 10. 1950 zvýšil na 4 roky), podmíněně propuštěn po třech letech;

7/ Bohumil Vavřík, nar. 6. 2. 1926 v Olomouci-Hodolanech, dělník, bytem v Drahotuších, 10 let. Podmíněně propuštěn po čtyřech letech;

8/ František Adamec, nar. 28. 1922 v Dědicích u Vyškova, studijní prefekt, bytem v Kroměříži, 4 roky (Nejvyšší soud 18. 10. 1950 zvýšil na 10 let), podmíněně propuštěn v roce 1955;

9/ Božena Bagiňská, nar. 14. 1. v Hranicích, dělnice, bytem v Hranicích, 8 let. podmíněně propuštěna po čtyřech letech.

Osvobozen byl P. Josef Gottfried, bývalý kaplan z Hranic, protože už byl delší čas z Hranic pryč a působil v Hradci u Opavy.

Základní organizace Českého zahrádkářského svazu

Drahotušská základní organizace Českého zahrádkářského svazu vznikla během roku 1963. Zakládajících členů toho roku bylo 34. Byl zvolen výbor ve složení Jan Trefil, předseda, Břetislav Cekota, jednatel, František Hadaš, pokladní (jen asi dva roky), pak Arnošt Okáč, František Vychodil, hospodář, členové František Vydržal, Leo Němeček, Křístek, revizor Karel Koláček. Nábör členů pokračoval, až jejich počet dosáhl čísla 185. Členové se složili na nákup traktorů a zemědělských strojů pro obdělávání polí a dopravu členům. Takovéto půjčky byly kompenzovány službami, polními pracemi a dopravou, dovozem dříví a stavebního materiálu při výstavbě a údržbě domků. V roce 1964 byl od strojní a traktorové stanice (STS) zakoupen traktor Z-25 K a fréza, prvním traktoristou byl Jar. Dohnal, pak Stanislav Kuchyňka. Stroje a nářadí byly garážovány u Vychodilů.

Po určité době byly traktor a fréza prodány za 18 000 a 12 000 korun a místo nich byly zakoupeny traktor ZM-35-11 za 41 674 Kčs a T-4K10 za 24 334 korun, jednokolový vlek za T 4-K-10 za 4 600 Kčs. Obsluhu prováděl traktorista Vladimír Bělík. Protože organizace prosperovala, přidělil jí Místní národní výbor v Drahotuších 23. června 1972 levý trakt hospodářského přístřešku v budově p. Olšiny v čp. 256. Byla započata přestavba kolny na moštárnu, garáže, sklady v akci Z. Úkol byl splněn díky brigádnickým hodinám členů a příspěvkům od ÚV ČZS Praha ve výši 20 000 Kčs. MNV Drahotuše uhradil náklady na montáže elektrického zařízení a zaplatil všechny dveře a garážová vrata, dále pak p. Dohnal zajistil cihly a Trefil hutní materiál. Stroje a zařízení se od Vychodilů přestěhovaly do nové budovy. Byl zakoupen drtič a lis na ovoce od p. Měsíce z Drahotuše za 8 000 Kčs. Lis a drtič byly plně vytiženy, sloužily za mírný poplatek členům, obsluhu dělal p. Frais. Organizace zajišťovala prodej ovoce do školních jídelen za přijatelné ceny přes pokladníka Arnošta Okáče, dále organizovala výkup ovoce (angreštu, rybízu, padaných jablek), přes Jednotu Hranice bylo vykoupeno velké množství drobného ovoce a jablek.

Změnou politických poměrů byla organizace v rámci restitucí nucena vrátit dědicům po p. Olšinovi vybudovanou moštárnu, garáže a sklady, a to bez náhrady. Proto se výbor organizace rozhodl zakoupit 19. října 1994 budovu čp. 127 od p. Melkuse z Milenova za 100 000 korun přes realitní kancelář Jureka Hranice, nemovitost byla zapsána v katastru 20. prosince 1994.

Než byla zakoupena budova, byly stroje, nářadí a traktor opět přestěhovány k Vychodilům. Nyní zakoupená budova plně zajišťuje potřeby organizace ČZS. Pan Bělík poskytoval odpovědné služby pro zahrádkáře, pro nemoc toho však musel zanechat. Služby krátkou dobu vykonával jeho zeť p. Holeček. Proto došlo zásluhou p. Kelara a díky půjčce od členů k nákupu nového tříradlicového pluhu za 14 500 Kč. Služby pro zahrádkáře prováděl p. Kellar ke spokojenosti členů. Dále organizace obdržela darem od p. Sedláčka z Rybář nesený kultivátor s bránami. Kvůli různým nedorozuměním odmítl p. Kellar provádět práci pro ČZS, takže nyní služby zajišťuje Petr Cabák z Jindřichova.

Během trvání organizace prošlo evidencí 230 členů. Od roku 1990 poklesl stav členstva ze 180 na 72 k 1. lednu 2002. Nyní po řadě odhlášení a úmrtí je stav členů 28. Břetislav Cekota se vzdal funkce předsedy pro nemoc, převzal ji M. Zálešák a zastával po dvě funkční období. Od roku 2004 funkci předsedy vykonává Jan Hais, jednatelem je M. Zálešák, pokladníkem Jan Trefil, revizorem Ota Jedlík. (Zpracoval Jan Trefil)

Myslivecké sdružení Pobečví Drahotuše

Za 1. republiky a ještě po ukončení 2. světové války v roce 1945 do roku 1948 byla myslivost v soukromých rukou. Nájemcem honitby byl továrník Heller, výrobce textilního sukna. Po roce 1948 vznikaly myslivecké společnosti, a tak vznikla myslivecká společnost „Lovka“ Drahotuše-Slavíč, ve které byl vedoucím p. Severa st., Podrabský, Kuchyňka, Černý, ze Slavíče p. Jakeš, Koláček, Fr. Kubáč a další. Členové se scházeli každý měsíc v hostinci u p. Šiškové, kde rokovali o ochraně lovné zvěře, o škůdcích a jejich ničení, o pořádání honů. V zimě na vhodná místa dávali krmivo pro bažanty, koroptve a zajíce, pořádali hony.

Začátkem 50. let 20. století byla utvořena myslivecká sdružení, kam byli přijímáni členové, kteří složili myslivecké zkoušky. Tehdy byl mysliveckým hospodářem Stanislav Kuchyňka, předsedou Bohuslav Severa st. Řízení mysliveckých společností bylo svěřeno okresnímu národnímu výboru a okresnímu mysliveckému výboru (Českomoravská myslivecká jednota). K 1. lednu 1963 došlo ke změně názvu na Myslivecké sdružení Drahotuše, v němž bylo zapojeno 21 členů. V letech 1972–1973 mělo myslivecké sdružení Lovka Drahotuše 23 členů, předseda byl Josef Mejzlík, pak p. Hapala, jednatel Jan Trefil, pokladník Oldřich Indrák, myslivecký hospodář A. Wildner. V těchto letech byla vybudována myslivecká chata se skladem pro krmiva na Rybářích, projekt vypracoval ing. Boleslav Dokoupil. Při výstavbě odpracovali členové 4 059 brigádnických hodin. Myslivecké sdružení bylo národním výborem hodnoceno jako neaktivnější organizace.

Myslivecké sdružení Drahotuše-Slavič trvalo až do roku 1979, v té době dělal předsedu Jan Trefil, myslivecké hospodáře L. Kubáč a A. Wildner. Od 1. ledna 1980 došlo ke sloučení mysliveckých sdružení Milenov – Drahotuše – Velká, odtrženy byly pozemky Slaviče a přiděleny mysliveckému sdružení Jezernice.

Po změně politických poměrů v roce 1989 se velké celky, v nichž existovala myslivecká sdružení, rozpadly a bylo obnoveno Myslivecké sdružení Drahotuše. Do roku 1993 mělo výměru 3 200 ha a byly v něm sdruženy honitby obcí Drahotuše, Velká, Lhotka, Olšovec, Klokočí, Milenov, Hrabůvka, Uhřínov. Roční odstřel činil 30 kusů zajíců, 20 kusů bažantů, 25 kusů srnčí zvěře, 3 kusy divokých prasat.

V roce 1993 se tento celek rozpadl, na základě zákona se vytvořila vlastní společenstevní honitba, kterou si pronajalo Myslivecké sdružení Pobečví Drahotuše. Výměra honitby činí 652 ha, roční pronájem představuje 2 450 Kč. Funkci předsedy zastával krátce p. Hapala, po něm J. Fuksa, mysliveckým hospodářem se stal L. Kubáč z Hranic, po něm pak A. Wildner.

Nyní funkci předsedy vykonává Rostislav Severa, mysliveckým hospodářem je Jan Pivovaryk, členů je 12. Společnosti byla přidělena část honebních pozemků z Hranic, kde myslivecké sdružení zaniklo. (Zpracoval Jan Trefil)

Stavební památky obce Drahotuše

Renata Skřebská

Jádrem půdorysu obce je větší vřetenové náměstí s kostelem uprostřed, založené východně za přechodem cesty přes Drahotušský potok. Kostel býval pravděpodobně opevněný, jak nasvědčuje zbytek vodního příkopu, zachycený ještě na plánu z roku 1830.¹ Později vznikala zástavba podél západního i východního pokračování cesty, parcelace je v rámci celého města jednotná.

Historicky a architektonicky zajímavý je měšťanský dům čp. 3 na náměstí Osвобоzení z let 1800–1830.² Je to empírový dům s bohatě členěným průčelím zdobený lípaným dekorem. Ve zdobnosti fasády se odráží svérázná pojít soudobého dekoru lidovým mistrem. Dům je prohlášen za kulturní památku. Jedná se o řadový jednopatrový dům o šesti okenních osách, s vysokou atí-

Vjezd na drahotušské náměstí. Napravo domek stavitele Roberta Červenky. Vlevo Šlosarův dům č. 10. Zde byly již před rokem 1548 lázně. Na dvorku je stále stará studna, ze které se již před pěti sty lety brala voda k lázeňským úkonům. Následuje dnes již neexistující dům řezníka pana Jana Hally. Zde stála tzv. „Dolní brána“ z důvodu uzavření původního náměstí, jako obrany před nevitánými hosty. Kresba Z. Černý

Pohled na kostel od severovýchodu, 30. léta 20. st. Sběrka B. Passingera

kou a sedlovou střechou. Přízemí člení bosování, do něhož jsou vloženy slepé arkády. V jejich vpadlých polích jsou vložena pravouhlá okna, vstupní vjezd se segmentovým záklenkem a výkladní skříň a portál obchodu. První patro a atiku člení ploché rámy, které nesou architráv, vlys a římsu na konzolách. Pravouhlá okna prvního patra s plochými rámy mají v nadpraží vpadlá půlkruhová pole s vloženými rozetami. Okna atiky opatřená žaluziemi jsou členěna stejně. Střecha zvalbená (6 x 1 okenních os). Zleva přiléhá nižší jednopatrový průjezd do dvora dvoukřídlými vraty, která jsou zakončena stlačeným obloukem, rámovány šambránou a klenákem. Jednotlivá pole jsou členěna 3 x 6 čtvercových polí. Nad vraty v patře je balkonek, jehož zábradlí tvoří dřevěné kuželky, uprostřed kovová rozvilinová výplň s dívčí hlavičkou uprostřed. Nad balkonem je pultová střecha. Dvoukřídlé prosklené dveře, nad nimiž je obdobná štuková výzdoba jako v průčelí. Nad okny 1. patra je štuková výzdoba – střídají se zkřížené ratolesti s ratolestmi se zvoncovými květy, v 2. patře nad okny rozety. Chodba je klenuta valeně s výsečemi, předělena stěnou – dál pokračuje valenou klenbou se třemi páry styčných lunet, vpravo jedna luneta. Ve dvoře se nachází arkáda se stlačenými oblouky, v chodbě vlevo malý piskovcový znak.

Další památkově chráněný objekt je klasicistní dům čp. 113 s vysokou atikou a bohatě členěným průčelím z doby kolem roku 1800.³ Je to jednopatrový řadový dům o pěti okenních osách s vysokou atikou, kryjící střechu. Přízemí je hladké s nesymetricky umístěným vjezdem, lemovaným dvěma plochými pilastry. Ve 20. století došlo k přestavbě oken a dveří bývalého hostince. První patro a atiku člení vysoké sdružené pilastry, jejichž hlavice zdobí rosety. Nesou profilovanou římsu a vlys s vloženými konzolami. Pravouhlá okna 1. patra mají v parapetech závěsy a v nadpraží ve vpadlých půlkruhových polích zkřížené ratolesti, pole byla původně lemována lištou a mají ve vrcholu klenák. Okna atiky jsou pravouhlá, slepá, ukončená římsami, kterými se prostupují závěsy, upevněné v nadpraží v klenácích, v parapetech opět závěsy. V přízemí domu se nachází moderně upravený vjezd průjezdu, který je klenutý s lunetami. V nadpraží slepých oken ve vpadlinách jsou větvičky se šiřticemi, převázané stuhou.

Původně bylo náměstí od ulic odděleno dvěma branami, jednou směrem k Hranicím, druhou k Lipníku. Uprostřed náměstí (dnes náměstí Osvobození) stojí farní chrám sv. Vavřince. Tento kostel je pro obec další významnou památkou. Starší kostel vyhořel roku 1530. Při opravě byl údajně rozšířen o věž (1535). V letech 1561–1622 byla v Drahotuších evangelická fara. Kardinál Ditrichštejn nařídil roku 1629 přijímat za

Hřbitovní zeď z Lipnické ulice je součástí celého areálu vyhlášeného jako nemovitá kulturní památka. Napravo domek č. 25 – Šmidlův dům, likvidován v 70. letech min. století z důvodů plánované cesty od Klokoč. Kresba Z. Černý

měšťany jen katolíky a roku 1771 vznikl farní kostel sv. Vavřince. Věž kostela byla roku 1754 zvýšena. Nový barokní kostel byl postaven s využitím věže v letech 1784–1787 stavitelem J. Goerigem údajně podle plánu místního kněze Ondřeje Kellnera. Vysvěcen byl roku 1810. Jedná se o pozdně barokní stavbu, která je kulturní památkou.⁴

Kostel je jednolodní orientovaná zděná stavba, skládající se z presbyteria, lodi a věže. Presbyterium s půlkruhovým závěrem je zaklenuto polem valené klenby s konchou s výsečemi mezi pásy. V bocích oratoře jsou okna se segmentovými záklenky. Loď je obdélníková, zaklenutá třemi poli valené klenby s výsečemi mezi dvojicemi pásů. V západní části lodi se nachází zděná kruchta na dvou pilířích, podklenutá třemi poli placek mezi pásy. Hladce omítnutá fasáda je členěná rámuujícími lisénami. V západním průčelí mírně předstupuje hranolová třípatrová věž, která je v přízemí zaklenutá polem placky. Fasáda věže je v patrech členěná kordónovými pásy. V přízemí je fasáda rustikována. V prvním patře je nika se segmentovým záklenkem a novodobým reliéfem Madony. Věž je zastřešena čtyřbokým jehlanem s lucernou. Střecha kostela je sedlová, zvalbená, krytá břidlicí. Nad presbyteriem má sanktusník. Na severní straně presbyteria je jednopatrová sakristie. Střecha je pokrytá břidlicí a na věži mědi. Loď je osvětlena šesti okny se segmentovými záklenky, presbytář dvěma okny a jedním kruhovým. Věž je členěná kordónovými římsami. Vstupní pravoúhlý pískovcový portál s uchy je rámovaný lištou. Nad vstupem je přímá profilovaná římsa nesená konzolami. V průčelí vpravo i vlevo se objevuje tentýž nižší pravoúhlý pískovcový portál. Nad nimi jsou obdélná okna v patrech nad sebou. Do lodi vedou dva boční pískovcové portály. Dále pískovcové pravoúhlé portály vedou k sakristii. Dveře do sakristie jsou jednokřídlé, prkna kladená v horizontálním a vertikálním směru proti sobě do tvaru V, která se uprostřed kříží. Poslední patro věže osvětlují tři okna se segmentovými záklenky. Na vnější zdi závěru kostela je pískovcová destička s viničnými noži a plody vinné révy.⁵

Štuková výzdoba kostela bývá připisována Janu Felixi Ležatkovi (1743–1807) kroměřížskému kameníkovi.⁶ Jedná se o výzdobu křtitelnice na zdi pod vítězným obloukem na epištolní stěně. Výtvárně i tématicky kvalitní jsou štukové polychromované reliéfy po stranách křtitelnice. Na levé straně muž s dítětem, asi kmotr dítěte, které nese ke křtu, a na pravé straně žena. Symbolika křtu

*Interiér kostela v Drahotuších, 1936.
Z knihy Drahotuše město*

Lipnická ulice od hřbitova k drahotuškému náměstí. Napravo dnes již neexistující domky. Kolem roku 1979. Kresba Z. Černý

je znázorněna civilními postavami, které mohou být drahotušskými měšťany, jak tomu odpovídá i slavnostní oděv. V horní části je křest Krista. Protějšek tvoří výzdoba kazatelny s námětem evangelistů. Práce je datována rokem 1786.⁷

V souvislosti s obcí Drahotuše jsou v literatuře zmiňovány tři kostelní zvony. Zvonař Zachariáš Millner, který pracoval v Brně a roku 1597 odešel do Olomouce, kde později pracoval výhradně pro kostely olomoucké arcidiecéze, ulil pro Drahotuše dva zvony roku 1607.⁸ První o průměru 90 cm s nápisem GEGOSEN UND IN GOTTES NAMEN BIN ICH GEFLOSSEN. ANNO MDCVII HAT MICH ZACHARIAS MÜLLNER ZU OLMÜTZ.⁹ Na severní straně je ukřižovaný Kristus. V kronice je dále citováno: „...Na západní straně je erb Drahotuš, platný v r. 1628 věž a půl orlice ve věnci vavřínovém. Po roce 1628 dal n. p. kardinál Fr. Dietrichstein znak: ½ orlice a svůj znak 2 nože...“¹⁰ Druhý zvon od téhož autora je neznámý.

Dalším zvonom dochovaným ve věži farního kostela sv. Vavřince je zatím jediný zjištěný zvon opavského renesančního konváře a zvonaře Albrechta Steinera, ulitý v roce 1585 a signovaný na krku pláště monogramem AS.¹¹ Zvon o průměru kolem 120 cm je zavěšen na koruně tvořené šesti hladkými uchy. Na jeho čepci obíhá třemi zdvojenými plastickými linkami český třířádkový nápis kapitálou, dělený stylizovanými liliemi. Nápis zní: lilie TEN ZWON GEST SLIT KECTI CHWALE BOHV ZAVRZADV PURMISTRV IANA DVPKA A IANA KREICHO NAKLADEM WSSI OBCE A FARNIKVW stylizovaný trojlist/ AN lilie DO lilie 1585 POGTE KEMNIE WSSICKNI KTERÝ PRACV(G) ETE A OBTIZENISTE GAWAM POLEHCIM lilie MATEY XI lilie /IA SEM CESTA PRAWDA A ZIWOT ZADNY NEPRICHAZI KOTCY GEDYNE SKRZE lilie MNE palmeta IQ lilie 14 lilie. Plastickou výzdobu čepce ukončuje stylizovaný vegetabilní ornament s motivem vavřínového festonu a visící palmety.¹² Na přední straně pláště krku člení zvon reliéf kříže s korpusem Krista, tradiční nápisovou páskou a lebkou u paty kříže. Po obou stranách kříže jsou umístěny reliéfy Panny Marie a sv. Jana, kteří stojí na stylizovaných palmetách. Kompozici doplňuje nad křížem jednořádkový nápis: S. V. T. P. a pod ním monogram AS dělený reliéfem zvonu a čtyřřádkové nápisové zrcadlo: MHR /GBO / BMK/ IS. Protější stranu krku zdobí reliéf Madony s dítětem stojící na půlměsíci a pod ní nápisové zrcadlo ve tvaru trojúhelníka: KDOZ KOL VSLISSY MVG HLAS/ RANNI NEBO VECERNI CAS / KTERYMYZ SE NAWIESTI DA / WA ZIE ZVLASSTNNI CHW(I) / LKA NASTAWA KSLOWA BOZIOH SLYSSENI NEBVD / NEDBALY A LENI(WI) ALES / NAZSE HOTOW BITY / K SLVZBIE BOZY / RICHLE GITI / MS / H. Nalevo od Madony je reliéf městského znaku rámovaný vavřínovým věncem, vpravo od ní otisk typáře městské pečeti.¹³ Z uměleckého a kovolijeckého hlediska patří Steinerův drahotušský zvon k nejlepšímu průměru kvalitního moravského renesančního zvonařství druhé poloviny 16. století.

Socha sv. Jana Nepomuckého na náměstí, 50. léta 20. století. Sbirka M. Černý

Kvalitní jsou oba figurální reliéfy s rustikálními dobovými ohlasy a výraznou lineární traktací drapérie – vliv šíření grafických předloh. Historicky je významný českou nápisovou legendou a regionálně zatím ojediněle zjištěným otiskem městské pečeti. Zvon byl přelit z některého ze starších drahotušských zvonů po požáru kostela roku 1530 a zhotoven přímo v cihelně v Drahotuších.¹⁴

Vstupní brána na hřbitov, 30. léta 20. st. Muzeum a galerie města Hranic

Před kostelem se nachází po levé straně před vstupem kamenný kříž z roku 1817 a po pravé straně sloup se sochou Immaculaty rovněž z roku 1817. Za kostelem je socha sv. Floriána z roku 1810. Svou vroucností a půvabnou citovostí je výtvarně i sochařsky kvalitní socha sv. Jana Nepomuckého poblíž kostela z období kolem roku 1725.

V obci je doložen v letech 1561–1622 bratrský sbor. V souvislosti s bratrskou církví je třeba zmínit místního malíře. Panství drahotušské spojené od dob Pernštejnů v jeden správní celek s panstvím hranickým mělo koncem 16. a 17. století umělecky školeného malíře, který zde zastával úřad městského radního písaře. Byl to Matěj Sabin Podolský, bratr zemského měřiče království Českého v Praze, Šimona Podolského z Podolí. Oba byli synové městského písaře a kronikáře města Drahotuše Jana Podolského. Matěj Podolský se narodil roku 1539 v Paskově, kde jeho otec působil jako městský písař do roku 1543, kdy se přestěhoval do Drahotuš.¹⁵ V mládí se zabýval řezáním figur a liter v knihtiskařství. V šedesátých letech 16. století pracoval jako tiskař v bratrské tiskárně v Kralicích. V roce 1572 se oženil s Dorotou Bártovou a v roce 1573 si zakoupil dům v Drahotuších, kde se po smrti otce roku 1580 ujal úřadu radního písaře a začal se psát Matěj Sabin Podolský. Úřad radního písaře vykonával až do své smrti 12. prosince 1615.¹⁶ Jako řezbář a malíř se podílel na výzdobě bratrských sborů. V roce 1595 dělal nový dřevěný táflováný strop v luterském farním kostele v Drahotuších. Kromě toho měl dělat také vyřezávanou kazatelnu a svícen.¹⁷ Kromě stropu v Drahotuších je zřejmě autorem výzdoby táflovaneho stropu bratrského sboru v Dřevohosticích a Hranicích.

Památkově chráněný je kamenný kříž z roku 1745.¹⁸ Kříž se nachází v Hranické ulici u čp. 430. Jedná se o čtyřboký pilíř v horní části do stran půlkruhově vypjatý s podnoží a deskou. Ukončen je nástavcem a korpusem. V horní části pilíře je reliéf Panny Marie Bolestné. Pod reliéfem letopočet 1745 a latinský nápis: DUM QUILIBET / PRO PACE ORANS / ILEXIT STATUO / ISTA ASSURREXIT / 1745.¹⁹ Panna Marie je v kartuši

Nádraží v Drahotuších od severovýchodu na pohlednici z 20. let 20. st. Muzeum a galerie města Hranic

s baldachýnem, pod ní je rytý nápis v ryté kartuši. Profilovaný kůl je ve spodní části zdobený reliéfní lebkou se zkříženými kostmi. Ramena kříže jsou ukončena jetelovitě. Kristus oděn do odstávající bederní roušky, hlavu naklání vpravo. Nad hlavou je umístěna nápisová deska. Jedná se o hodnotné dílo z 18. století.

Na konci Lipnické ulice se prostírá farní hřbitov s kaplí sv. Anny. Jedná se o stavbu s kruhovou lodí, pravoúhlým presbytářem a hudební kruchtou, která byla postavena roku 1732 a vysvěcena roku 1734.²⁰ Kolem areálu hřbitova je ohradní zeď se vstupní branou, po jejíchž stranách jsou sochy sv. Anny a sv. Františka z Assisi. Spolu se čtrnácti kaplemi křížové cesty byla vystavěna v roce 1800.²¹ Celý areál byl roku 2000 prohlášen za kulturní památku.

Novým prvkem v půdorysné struktuře města se v 19. století stala domkářská stanice na místě dvora severozápadně od náměstí, mezi dvěma potoky, napojené na hlavní ulici dvěma úzkými pěšinami mezi zahradami. Na jižní straně byla souvislá fronta usedlostí přerušena jen jedinou spojkou směrem do luk při řece. Po výstavbě železniční trati (1847) byla ulička z náměstí k severovýchodu rozšířena v širokou ulici směrem k nádraží. Mezi náměstím a nádražím pak vznikla pravoúhlá uliční síť v prostoru mezi nádražím a hřbitovem při hlavní silnici, dobudovaná až ve 2. polovině 20. století, kdy vznikl dálniční obchvat.²²

Důležitým stavebním počinem byla výstavba železnice Výhradně privilegované Severní dráhy císaře Ferdinanda z Vídně do Krakova. V roce 1842 byla trať postavena po stanici Lipník nad Bečvou a v roce 1847 prodloužena do Bohumína. Nejprve se jednalo o jednokolejný provoz a v roce 1873 byla zprovozněna druhá kolej. Pro obyvatele Drahotuše bylo důležité vybudování železniční zastávky v roce 1880. Po roce 1906 došlo k proměně zastávky v nádraží, zprvu pro osobní dopravu, v roce 1910 i nákladní, především pro potřeby nájemců lomů v Hrabůvce, jimž odlehlé hranické nádraží zdražovalo odbyt kostkových dlaždic a šterku.²³

Zděné budovy byly postaveny až po zestátnění dráhy v roce 1906.²⁴ Ke stavbám byly použity typové projekty datované rokem 1908 ve Vídni, jejichž autorem byl architekt František Bobrovský. Tyto projekty obměňují základní variantu výpravní budovy, obytného domu a pomocných objektů (lampovna), které jsou typické a shodné svým hmotovým členěním a architektonickým dekorem. Varianty tohoto projektu byly použity také ve stanici Hrušky a Huštěnovice. V některých případech, jako např. ve stanici Hladké Žitovice a Nedakonice, bylo použito krytého nástupiště navazujícího přímo na výpravní budovu.²⁵

V Drahotuších se jedná o komplex několika budov. Výpravní budova je zděná patrová obdélného půdorysu završená valbovou střechou. Vzhledem k dráze je orientovaná sedmiosou okapovou stranou. Do přednádraží předstupuje dvuosý rizalit

Drahotušké náměstí s autobusovou zastávkou a vývěskami. Vlevo, čelně část budovy Jana Procházky, dlouholetého, významného starosty Drahotuše (kolem roku 1985). Kresba Z. Černý

s valbovým zastřešením. Vápennou omítkou člení geometrický dekor doznívající secese. V přízemí probíhá pásová bosáž. Obdélné parapetní výplně oken patra kombinují drsnou omítku s hladkým rámováním. Na severní boční straně je vyveden název stanice secesními literami na štukové čabrace.²⁶ Fasáda drážní strany je zcela vyhlazena. Na jižní straně je přistavěna přízemní úschovna s plochou střechou.

Dalším objektem je bývalá lampárna, přízemní budova s valbovou střechou orientovaná čtyřosou okapovou stranou k dráze.²⁷ Hladké nároží a ostění šambrány oken vystupovala kolem polí omítaných drsnou omítkou. Kamenná podezdívka nebyla omítnuta. Objekt je dnes kompozičně narušen podélnou přízemní přístavbou. Omítka postrádá původní členění.

Obytný dům završuje stylovou jednotnost staničních objektů.²⁸ Stavba je zděná patrová, zastřešená valbově. Do přednádraží vystupuje střední rizalit o jedné ose se sedlovou střechou. Okapovou stranu při dráze prolamují čtyři osy. Fasáda kombinovala drsná pole v hladkých rámcích a geometrické prvky. Omítka je dnes hladká, po stranách rizalitu jsou menší přístavky.

Další obytný dům je vzdálen vlastní stanici, k dráze je orientován kratší stranou obdélného půdorysu.²⁹ Patrový zděný objekt s kamennou podezdívkou pokrývá valbová střecha. Podélná strana od dráhy je osmiosá. Střední rizalit se sedlovou střechou v přednádraží prolamuje jedna osa oken schodiště a menší okna po stranách. V chodbě je dochováno původní schodiště s kovovým zábradlím a dlažba. Původní fasádu kombinující drsné a hladké plochy nahradila hladká šedá omítka, okna byla nahrazena typovými. Původní segmentový přístřešek nad vchodem byl odstraněn.

Komplex budov výpravny, bývalé lampárny a dvou obytných domů je dokladem architektonického utváření drážních objektů, jak probíhaly v rámci výstavby Výhradně privilegované Severní dráhy císaře Ferdinanda, proto jsou chráněny jako technické kulturní památky.

Stavební vývoj obce Drahotuše netvoří ucelený vývojový proces, přesto se zde nacházejí práce historicky i umělecky zajímavé. Z hlediska architektonického patří ke kvalitním dílům oba klasicistní domy a komplex drážních budov. Z uměnovědného pohledu jsou cenné kostelní zvony a pro regionální umění považují za originální a hodnotnou výzdobu křtitelnice farního kostela sv. Vavřince.

Pohled na západní část náměstí směrem k Lipníku nad Bečvou. Čelně stojí starý dům řezníka pana Jana Hally. O tento dům se kdysi opírala tzv. „Dolní brána“ vystavěná za Pernštejnů v roce 1543. Dům zbořen v šedesátých letech min. století za účelem rozšíření vozovky. Kresba Z. Černý

Poznámky

¹ KUČA, K.: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. I. díl. Praha 1996, s. 761.

² Evidenční list nemovité kulturní památky poř. č. 399. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

³ Evidenční list nemovité kulturní památky poř. č. 398. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

⁴ KUČA, K.: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. I. díl. Praha 1996, s. 760.

⁵ Evidenční list nemovité kulturní památky poř. č. 397. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

⁶ DOSTÁL, J.: Barokní kameník J. F. Ležatka a jeho práce v Říkovcích a Drahotuších. In: Minulost Přerovska. 7. Přerov 1971, s. 36.

⁷ DOSTÁL, J.: Barokní kameník J. F. Ležatka a jeho práce v Říkovcích a Drahotuších. In: Minulost Přerovska. 7. Přerov 1971, s. 36.

⁸ Václav Burian se zmiňuje o dvou zvonech z roku 1607. Ve farní kronice I. svazek 1844–1972 je na s. 143 zápis z 1. 8. 1917 o zvonech, které mají být rekvírovány pro válečné účely. Jedná se o čtyři zvony, z nichž tři je potřeba zachránit. Na s. 180 je zápis ze 12. října 1924, ve kterém se píše, že ze šesti zvonů tři zůstaly. Z nich jeden ještě pulk a k užívání zůstaly pouze dva.

V prosinci roku 2007 jsem navštívila kostelní zvonici a zjistila, že na místě jsou pouze dva zvony zmiňované v textu. Třetí, o kterém píše Václav Burian, ve zvonici není. Burian ho popisuje jako zvon o průměru 70 cm s nápisem ZVON DO DRAHOTUŠ SLIT V HOLOMOUCI OD MISTRA ZACHARIASE MÜLLNER. Fusa Anno MDCVII. Text v kronice týkající se třetího zvonu je obdobný, pouze ještě zmiňuje, že na severní straně je erb města Drahotuš – věž a půl orlice. Kronika ještě zmiňuje čtvrtý zvon, z roku 1592, ze zvonoviny ve složení 70 % mědi a 30 % cínu. Protože předchozí zvony jsou stříbrné, doporučuje se jejich záchrana a odevzdat pouze čtvrtý. Za umožnění přístupu na kostelní věž a k archivním materiálům děkuji panu faráři páteru Radomíru Šidlejovi a panu Vojtěchu Hýblvi z farního úřadu v Drahotuších. Za pomoc při dohledání informací o zvonech děkuji PhDr. Haně Svobodové.

⁹ BURIAN, V.: Dílo olomouckého zvonaře Zachariáše Millnera z let 1593–1608. Zprávy vlastivědného ústavu v Olomouci. Olomouc 1965, č. 121, s. 16.

¹⁰ Farní kronika, I. svazek, 1844–1972, s. 144.

^{11–14} MLČÁK, L.: Renesanční zvon opavského zvonaře Albrechta Steinera v Drahotuších. Zprávy památkové péče v Severomoravském kraji, 1982, s. 249–252.

^{15–17} INDRA, B.: Malířské dílny a malíři ve městech severovýchodní Moravy a těšínského Slezska od 16. století do osmdesátých let 17. století. Časopis Slezského muzea, 1990, s. 151–152.

^{18–19} Evidenční list nemovité kulturní památky poř. č. 422. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

²⁰ KUČA, K.: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. Praha 1996, s. 760.

²¹ BEDNÁŘ, V. – ČERNÝ, M. – LAPÁČEK, J. – MARADA, M.: Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších. Hranice, 2006, s. 121. Sochy byly zhotoveny později.

²² KUČA, K.: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. I. díl. Praha 1996, s. 761.

²³ Drahotuše jindy a nyní. Vydáno péčí a nákladem řídícího učitele F. A. Zapletala. Zábřeh 1907, s. 13.

^{24–29} BOROVCOVÁ, A.: Inventarizace bývalé trati severní dráhy Ferdinandovy z hlediska památkové péče. Ostrava 1999. Nestránkováno.

Drahotušké náměstí s hlavní křižovatkou směr Hranice, Lipník, Klokočí, Rybáře. Napravo dům řezníka Jaroslava Mádra, přes cestu směr Rybáře stál dům Krausových. Zde již v dobách 1. republiky byla provozována prodejna fy Baťa. Později průmyslová prodejna Jednoty. Rovněž zde byla stanice Sboru národní bezpečnosti. Dům likvidován v šedesátých letech. Kresba Z. Černý

Vjezd na drahotušké náměstí od Rybář. Vlevo dům řezníka Jaroslava Mádra. Vpravo dnes již zbořený dům rodiny Krausových. Kresba Z. Černý

Drahotušké náměstí, s měštanskými domy. Na pravé straně dominuje dům (s plochou střechou) majitelů Kreislových. Dům je chráněn Památkovým úřadem. Vedle dům MUDr. Katzera – drahotuškého lékaře. Později zde bylo zdravotní středisko. Kresba Z. Černý

Panorama drahotuškého náměstí. Vlevo budovy statkáře Arnošta Hally. Následuje dům s obchodem Rudolfa Zahela s tzv. „Zahelovou uličkou“. Dům zbořen v šedesátých letech min. století z důvodu rozšíření vozovky s ohledem na bezpečnost silničního provozu. Kresba Z. Černý

Významné osobnosti

Miroslav Černý

BOHUMIL BEKÁREK, JUDr., se narodil v roce 1884 v Drahotuších. Po ukončení právnického vzdělání ve Vídni pracoval na Zemském úřadě v Brně. V roce 1919 působil na ministerstvu národní obrany jako odborový rada, 28. října 1924 byl jmenován ministerským radou. Zajímal se o historii, zapojoval se do pokusů o nejlepší překlad několika evangelií s důrazem na čistotu českého jazyka.

CYRIL BLÁHA se od roku 1939 věnoval velmi aktivně kulturnímu životu v Drahotuších. Zpočátku hrával divadelní představení se Sdružením lidových hudebníků, později účinkoval jako herec a režisér v dramatickém odboru TJ Sokol. Po skončení války v roce 1945 založil divadelní soubor TYL a stal se jeho předsedou. Zásahu má také na vzniku Okresního divadelního festivalu Pobečví, který se v krátké době stal oblíbeným svátkem pro herce, režiséry a diváky v celém regionu. V oblasti ochotnického divadelnictví zastával celou řadu významných funkcí, a to u okresních, krajských i celostátních organizací. V roce 1971 se odstěhoval z rodinných důvodů do Ostravy.

P. JOSEF BRHEL působil v Drahotuších jako farář církve římskokatolické od 1. dubna 1943 do 18. dubna 1958. Jeho zásluhou byla provedena velmi důkladná oprava kostela sv. Vavřince, kaple sv. Anny i kapliček křížové cesty na hřbitově podle pokynů Státního památkového úřadu v Brně. Také se zasloužil o opravu památného reliéfu sv. Jana Nepomuckého na domě čp. 59 v Drahotuších. Při plnění poslání duchovního správce se zásadně řídil předpisy a nařízeními arcibiskupské konzistoře, čímž se po roce 1948 dostával do častých sporů s tehdejšími komunistickým režimem. Za své statečné postoje a obhajobu církve byl nakonec zbaven kněžství a strávil 18 měsíců v nápravném zařízení. Po propuštění pracoval manuálně ve Vsetíně a Rožnově pod Radhoštěm.

MIKULÁŠ DRABÍK byl knězem jednoty bratrské ve sboru v Drahotuších od roku 1618 do roku 1622. Řadu let se aktivně zapojoval do protihabsburského odboje, za což byl 16. července 1671 před radnicí v Bratislavě (tehdejšími azylovým pobytem) ve svých 84 letech jako velezrádce popraven.

BOHUSLAV KLÍMA, Doc. RNDr., DrSc. se narodil 26. března 1925 v Drahotuších. Proslavil se výzkumnou činností na archeologických nalezištích takřka na celém území Moravy, zvláště ale v Dolních Věstonicích a v Přerově-Předmostí. Jeho publikační činnost je velice rozsáhlá, obsahuje více než 400 titulů. Za dosažené pracovní výsledky a odborný vědecký přínos byl jmenován zasloužilým pracovníkem ČSAV, obdržel cenu ČSAV a různá veřejná ocenění. Působil také jako člen několika zahraničních vědeckých společností a mezinárodních komisí.

FRANTIŠEK KLVAŇA se narodil 3. října 1900 v Drahotuších. Po maturitě na gymnáziu absolvoval Vojenskou akademii v Hranicích a stal se důstojníkem. V roce 1936 ukončil

studium na tříleté Vysoké válečné škole v Praze. Na začátku okupace v roce 1939 odešel ilegálně do zahraničí, aby se zapojil do československého odboje. Jako účastník tohoto odboje byl ve Francii a Velké Británii pověřován důležitými úkoly a zastával významné funkce. Po ukončení války v roce 1945 sloužil v čs. armádě v hodnosti plukovníka generálního štábu. Za své zásluhy v boji proti fašismu a hrdinství obdržel řadu vyznamenání, mezi nimi Čs. válečný kříž 1939, Polský válečný kříž, Čs. medaili za chrabrost, Řád rudé hvězdy, Zasloužilý bojovník proti fašismu 1. a 2. stupně aj. Zemřel 8. 2. 1981.

ADOLF KOUKAL (20. 9. 1898–31. 3. 1992) byl důstojníkem čs. armády, řadu let zastával ve svém bydlišti v Drahotuších funkci starosty tělocvičné jednoty Sokol. V letech 1964–1980 byl předsedou klubu filatelistů v Hranicích, následně předsedou krajského výboru a nakonec se stal místopředsedou ústředního výboru Svazu českých filatelistů v Praze. Za vynikající výsledky a velké zásluhy o filatelii mu bylo uděleno státní vyznamenání, byl nositelem četných medailí, i zahraničních.

MILOŠ LAML, Ing., se narodil 28. prosince 1884 v Drahotuších. Od roku 1934 byl docentem na Vysoké škole zemědělské v Brně pro obor pozemních staveb a stavební mechaniky. V letech 1939–1941 byl ministerstvem školství jmenován zástupcem státu ve školním výboru samostatných živnostenských škol. Projektoval několik desítek technicky náročných novostaveb pro Zemskou péči o mládež na Moravě, jako pedagog napsal texty do tří učebnic používaných při výuce studentů. V období před 2. světovou válkou podal podrobný návrh na zhotovení pomníku T. G. Masaryka v Drahotuších.

ČENĚK MARÁK (3. 4. 1869–17. 11. 1947) nastoupil v roce 1889 jako učitel na Obecnou školu v Drahotuších, v roce 1924 byl jmenován jejím ředitelem. Po založení tělocvičné jednoty Sokol byl zvolen jednatelem, v roce 1918 mu byla svěřena funkce starosty. Od roku 1923 starostoval také na radnici v Drahotuších, a to až do roku 1931. Měl velký podíl na zavedení elektrického osvětlení obce, vybudování moderního sokolského stadionu a výstavbě Husova sboru. Za své celoživotní zásluhy o rozvoj školství, kultury a modernizaci obce byl poctěn čestným občanstvím.

FRANTIŠEK PÁTÍK (14. 4. 1899–8. 12. 1979) založil v roce 1925 v Drahotuších velkovýrobu veškerého košíkářského zboží, o něž byl za několik let zájem i na zahraničních trzích. V roce 1931 byl zvolen starostou obce, kteroužto funkci vykonával až do roku 1941. Ze svých soukromých finančních prostředků často podporoval chudé občany, postižené děti a sirotky. Za 1. světové války bojoval jako legionář na italské frontě, za což mu byla udělena Pamětní medaile.

EVA PÍRKOVÁ (13. 6. 1945–18. 7. 1996) působila v Drahotuších určitou dobu jako vedoucí místní knihovny, později byla ředitelkou Městské knihovny

Fr. Pátík, starosta města.

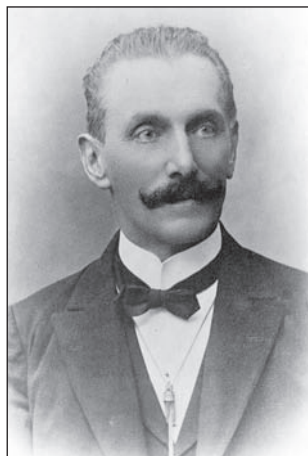
v Hranicích. Při plnění této funkce věnovala značnou pozornost literární a hudební výchově mládeže. Od mládí se angažovala v divadelním souboru TYL Drahotuše, a to nejen jako vynikající herečka, ale i jako velmi schopná organizátorka. Během své amatérské divadelní kariéry ztvárnila celou řadu různých postav, na jednom festivalu ve Štamberku získala cenu za nejlepší ženský herecký výkon.

MATĚJ SABIN PODOLSKÝ byl synem Jana Podolského, dlouholetého obecního písaře a prvního drahotušského kronikáře. Jako příslušník jednoty bratrské sepsal tři velmi cenné traktáty popisující náboženské poměry na Moravě (zejména v Pobečví) ve druhé polovině 16. století. Zabýval se knihtiskařstvím a různou výtvarnou činností. Úřad radního písaře v Drahotuších, který převzal od svého otce, vykonával až do své smrti v roce 1615, přes 35 let.

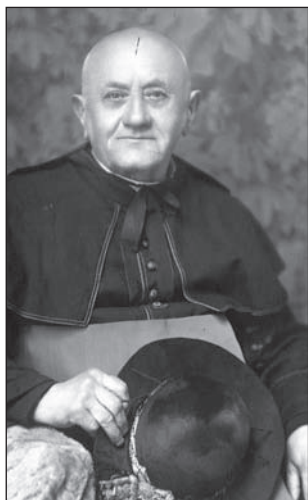
SIMEON PODOLSKÝ se narodil v roce 1561 v Drahotuších. Svě rodiště proslavil jako vynikající geometr Českého království, který dovedl na základě vlastního měření pořizovat technicky náročné kolorované mapy. Byl též velmi uznávaným malířem a odborným spisovatelem. Jeho publikaci „Knížky o měřácích zemských“ se dostalo v té době velkého uznání. Také se těšil dobré pověsti jako zodpovědný správce staroměstského orloje a moudrý měšťan Starého Města Pražského.

LADISLAV POLIÁN (30. 1. 1898–5. 10. 1977) se po skončení 1. světové války zapojil jako dobrovolník do bojů Slováků proti Maďarům na východním Slovensku. Ihned po okupaci republiky německou armádou v březnu 1939 spoluzakládal v Olomouci odbojovou organizaci Obrana národa, v níž působil ve funkci vedoucího od 3. května 1940 až do 21. srpna 1940. Poté byl zatčen gestapem a vězněn do 5. května 1945. Po osvobození se vrátil zpět do československé armády, dosáhl hodnosti plukovníka. Za věrnost republice a hrdinství obdržel několik vyznamenání, mezi nimi Čs. válečný kříž 1939 a čs. vojenskou medaili Za zásluhy I. stupně.

JAN PROCHÁZKA (16. 5. 1847–24. 1. 1931) vykonával funkci starosty v Drahotuších s menším přerušením od roku 1882 až do skončení 1. světové války v roce 1918. Během svého dlouhého starostování se zasloužil o zvelebení a modernizaci celé obce (úprava náměstí, vybudování stavby obecné a měšťanské školy, zřízení železniční a četnické stanice atd.) Byl předsedou místní školní rady, velitelem hasičů, předsedou kostelního konkurenčního výboru římskokatolické církve. Velkým dílem též přispěl ke vzniku záložny, několika spolků i důležitých podniků. Dlouhou dobu působil na vedoucím místě v okresní školní radě a v okresním silničním výboru. Byl čestným občanem Drahotuš i Hranic. Za obětavou pomoc církvi se mu dostalo vyznamenání papežským řádem.

FRANTIŠEK PŘIKRYL, Msgre ThDr. (6. 9. 1857–4. 12. 1939), působil v Drahotuších jako římskokatolický kněz od roku 1912 až do své smrti v roce 1939. Velkou část svého života věnoval archeologickému bádání a studiu prehistorie se zaměřením na památky sv. Cyrila a Metoděje. V této činnosti dosáhl mimořádných výsledků, které byly uznány a patřičně oceněny i v nejvyšších odborných kruzích v zahraničí. Také se zabýval shromažďováním lidových pověstí a zvyků, o nichž často psal v různých časopisech, zvláště v Záhorské kronice, kterou sám založil.

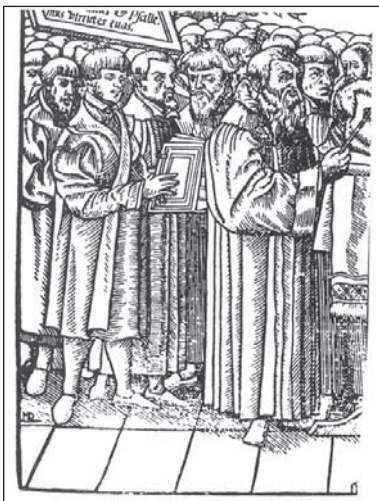
P. František Přikryl

BLAHOSLAV SEDLÁČEK, Ing., DrSc., se narodil 10. října 1925 v Drahotuších. Byl vědeckým pracovníkem v Ústavu makromolekulární chemie ČSAV. Výsledky svého týmu publikoval v odborných sbornících, časopisech a knihách. Za jeho houževnatou práci mu byla jako prvému v oboru makromolekulární vědy udělena v roce 1954 hodnost doktora chemických věd a vedle několika významných uznání obdržel v roce 1967 státní cenu.

FRANTIŠEK SEDLÁČEK působil v Drahotuších několik roků jako farář církve československé. Zasloužil se o všestranný rozvoj farnosti, v letech 1930–1936 přispěl též velkým dílem k uskutečnění výstavby místního Husova sboru. Za 2. světové války byl od 1. září 1939 až do 27. února 1942 vězněn ve sběrném táboře Štěpánov u Olomouce, v koncentračním táboře v Dachau a Buchenwaldu. Dne 28. dubna 1950 byl v Olomouci zvolen biskupem církve československé husitské.

Detail ivančického kancionálu, zobrazen Matěj Sabín Drahotušský (monogram MD), Zachariáš Solín vpravo od něj, Václav Solín dále vpravo, 1564. SOkA Přerov

VÁCLAV SOLÍN se narodil 24. srpna 1527 na Rybářích. Roku 1557 se stal knězem a později správcem tiskárny jednoty bratrské v Ivančicích, v níž byl jeho zásluhou v roce 1564 vytištěn tzv. šamotulský kancionál koncipovaný biskupem Janem Blahoslavem z Přerova. V roce 1565 byl členem delegace, která měla ve Vídni jednat s císařem Maxmiliánem o otevření sborů a celkových požadavcích jednoty bratrské. Dne 5. června 1566 zemřel ve věku 39 let jako správce bratrského sboru v Třebíči, kde je i pohřben.

KAREL THIEL (23. 10. 1927–27. 12. 1993) řídil téměř 40 roků ženský a smíšený pěvecký sbor církve římskokatolické v Drahotuších. Kromě toho dlouhou dobu účinkoval jako zpěvák v populárním kvartetu bratří Keclíků a Thielů, které obohacovalo kulturní život v obci (koncerty s dechovou hudbou Osvětové besedy, vystupování při divadelních festivalech, svatebních obřadech, veřejných oslavách atd.).

Cesta k drahotušské škole od restaurace „U Jelena“.
Kresba Z. Černý

FRANTIŠEK ZAPLETAL působil v Drahotuších jako učitel, v letech 1897–1924 jako ředitel obecné školy. Jeho zásluhou byly zapsány všechny důležité události od roku 1925 do roku 1934 v Pamětní knize města Drahotuše. V roce 1907 vydal na svůj náklad tištěný spis „Drahotuše jindy a nyní“ zachycující historii od roku 1277 do roku 1627. Čistý výtěžek z této edice pak věnoval místnímu Okrášlovacímu spolku. Za svou dlouholetou pedagogickou činnost a přínos drahotušské kultuře byl jmenován čestným občanem města. V březnu 1937 byl za velké účasti občanů pohřben na hřbitově v Drahotuších.

Pohled na náměstí s restaurací Beseda (v současnosti „SMOKIE“) Vedle je původní radnice s národní školou. Původní radnice v renesančním slohu zde byla vystavěna v roce 1522 za vlády Pernštejnů. Pro zchátralost pak zbořena a v roce 1836 postavena nová, dnešní podoba. Kresba Z. Černý

Vzpomínky

Nejvíc jsme se těšili na cirkus a kolotoče

Miroslav Černý

Na obecné škole od 1. až do 5. ročníku nás učila paní učitelka Františka Vystřelová. Byla na nás dosti přísná, při vyučování vyžadovala kázeň a plné soustředění. Jakmile zjistila, že jsme méně pozorní či unaveni, vzala housličky a už se při otevřených oknech zpívalo. Přisunem čerstvého vzduchu a nějakou veselou písničkou jsme se osvěžili a pokračovali dále ve výuce.

Když jsme ve čtvrté obecné končili školní rok, předala nám paní učitelka vysvědčení a dvakrát přečetla oběžník podepsaný ředitelem školy Jaroslavem Lakomým. Podle tohoto oběžníku se s okamžitou platností zakazovalo žákům všech ročníků hrát kopanou, a to na kterémkoliv místě v Drahotuších. Zdůvodňovalo se to tím, že kopaná je nebezpečná hra, při níž dochází k častým úrazům. Neuposlechnutí příkazu ředitele mělo být řádně vyšetřeno a přísně potrestáno. My kluci, co jsme bydleli blízko sokolského hřiště, jsme byli z toho velice smutní. Zákaz milovaného fotbalu jsme ale s mimořádným sebezapřením po celé prázdniny dodrželi.

A jak jsme se ve volném čase bavili? Do vyhloubené jamky jsme šprtali kuličky, chytali ryby a raky v Hrabovském potoce, na podzim pouštěli draky a opékali na ohničku brambory. V zimě jsme sáňkovali, bruslili, lyžovali a stavěli ze sněhu na staré štrece skokanské můstky. Nejvíce ze všeho jsme se ale těšili na příjezd cirkusu, v němž hodně účinkovali šaši s různými zvířaty, a také na dětské kolotoče. Poněvadž tehdejší kolotoče nebyly ještě poháněny elektrickým proudem, dělali jsme to za elektriku my kluci. Vylezli jsme po žebříku nahoru do patra a ze všech sil stále dokola tlačili do dřevěných příček. Po určité době točení pro děti, které si zaplatily vstupenku, mohli jsme se sami zadarmo svézt. Kolotoče se pravidelně objevily na Rajčuli před svatoanenskou poutí a k naší velké spokojenosti se zde zdržely i několik týdnů.

Vzpomínka na kovářské řemeslo

Antonín Kleiber

V dřívějších dobách se často stávalo, že syn se přes různé jiné možnosti vyučil stejnému řemeslu jako jeho otec a pokračoval v provozování zděděné živnosti. Tak tomu bylo i u mého tatínka Antonína Kleibra, jenž se za Rakouska-Uherska vyučil doma kovářem, aby později po určité praxi převzal i dílnu.

Přestože byla v Drahotuších po ukončení 1. světové války ještě kovárna pana Jana Lukeše, měl tatínek ve své dílně hodně práce. Vyráběly se tam pro zemědělce pluh, brány a válce na kultivaci půdy, kování na sedlácké vozy, mříže, obruče, motyky, seker, hřeby, skoby a další věci sloužící domácnostem. Do pracovní náplně kovárny patřilo samozřejmě též kování koní – velmi důležitých pomocníků při hospodaření. A jak to probíhalo? Kovářský mistr prováděl tvarování a přibíjení podkov na kopyta, učení

konečné opracování. Oba museli být dobře sehraní, aby se okování udělalo co nejrychleji a každému koni co nejlépe „sedělo“ na noze.

Do povědomí místních občanů i blízkého okolí se živnost pod názvem „ANTONÍN KLEIBER, zkoušený kovář a podkovář“ zapsala v období první republiky také tím, že se v její dílně podařilo opravit prasklé srdce zvonu z drahotušského římskokatolického kostela. Sešli se tři vlastní bratři – kováři z rodu Kleibrových, poradili se a přesným technologickým způsobem svařili k sobě jednotlivé části onoho velmi těžkého ocelového srdce zvonu. Ten mohl podle vyjádření odborníků ještě desítky let sloužit, kdyby nebyl za nacistické okupace zabaven a odvezen neznámo kam.

Kovářská práce byla fyzicky velmi náročná, po ní se mělo také náležitě odpočívat. Od jara do podzimu však na řádný odpočinek moc času nezbývalo, neboť bylo nutno pracovat i na poli, zahradě a pečovat o chov domácích zvířat. Až teprve v zimě se to vynahradilo. V podvečerních hodinách přišli do kovárny dobří známí a sdělovali, co nového se stalo v obci i v okolních vesnicích. Dlouho se vykládalo a vykládalo, přitom šlehalý čarodějné plameny z výhně a bylo cítit vůni paklového tabáku...

Na sv. Hostýn jsme chodívali pěšky

Anna Vránová

Doma jsme měli hospodářství, a tak jsme už jako větší děti musely chodit pomáhat na pole. Neděle se ale světila. To jsme se pěkně oblékli a vypravili do kostela na hrubou mši svatou. Ze tří kněží, kteří v té době sloužili v Drahotuších, jsme měli nejraději pana faráře doktora teologie Františka Přikryla. Když nás někde na ulici potkal, něco se zeptal, zažertoval a nakonec nám dal na cestu nějaký sladký bonbónek. Pak doktor, jak jsme mu většinou říkali, ovládal několik jazyků, byl velice vzdělaný. Na jeho kázání jsme se moc těšili, bylo plné hlubokých myšlenek a zajímavých postřehů ze života v drahotušské farnosti. Jednou během promluvy řekl: *„Kdo se vzdá Boha, ten vymazal slunce, aby se na další pouť životem vydal jen s lucernou.“*

O svátku Panny Marie jsme se s rodiči zúčastňovali pouti drahotušských věřících na sv. Hostýn. Za doprovodu dechové hudby pana Pumprly jsme šli procesím na Rybáře, potom nás po skupinkách převezl přes Bečvu na člunu převozník. Odtud jsme zvesela a plni sil kráčeli kopcovitým terénem do Vítonic, kde jsme se z jedné studánky napili vody a trošku si odpočinuli. Jakmile muzikanti vzali do rukou nástroje a začali znovu vyhrávat, vydali jsme se na další část cesty vedoucí až k onomu vytouženému poutnímu místu. Na sv. Hostýně jsme zbytek dne prožili účastí na mších, prohlídkou okolí a také nákupem nějakých dárečků pro své blízké. A jak jsme nocovali? No přece pod střechou, uvnitř baziliky na dekách. Na druhý den ráno jsme se ještě naposledy pomodlili při bohoslužbě a pak už za společného zpěvu písně „Sbohem má radosti“ jsme vykročili na zpáteční cestu do Drahotuš. Domů jsme se vrátili unaveni, ale nadmíru šťastni.

Drahotošská dechová hudba při příležitosti oslav výročí Hasičského sboru v Drahotoších v r. 1954. V pořadí zprava: kapelník František Pumpřl, Miloslav Černocký, František Holík, Jaroslav Dohnálek, František Mořkovský, Josef Čížek, František Erla, Karel Loučka, Karel Zrůnek, Ladislav Cvešpr, Jan Pumpřl, Ignác Onderka, Ladislav Adamec, Adolf Tománek, Stanislav Rozmus, Otakar Kučmerčík, Milan Andryšek, Zdeněk Thiel. Soukromá sbírka

*„Soubor mladých Drahotošů“ v r. 1950. V první řadě zleva: František Blažek, Karel Pavelka, Zdeněk Černý, Václav Šmidla, Jan Potočný, konferenciér Jaroslav Potočný
Ve druhé řadě zleva: Václav Vymazal, Oldřich Míček, Václav Zrůnek, Adolf Tománek, Karel Zrůnek st. Nahoře Břetislav Hynčica. Soukromá sbírka*

Vjezd na náměstí směrem od Hranic. Vpravo restaurace „U Jelena“ čp. 109. Budova patří mezi nejstarší měšťanské domy. Bývala to zájezdní hospoda „Na víně“. O tento dům se kdysi opírala městská „Horní brána“, vystavěná za Pernštejnů. Kresba Z. Černý

Kulturu v Drahotuších obohacovala hudba

Zdeněk Černý

Za Rakouska-Uherska a částečně v období první republiky obohacoval drahotušskou kulturu významným způsobem také početný dechový orchestr řízený kapelníkem Janem Chvatíkem. Když se tento muzikantský nadšenec nemohl už pro svůj velmi pokročilý věk věnovat vedení souboru, předal taktovku mladému trumpetistovi Františku Pumprlovi.

Se svým dechovým orchestrem hrával František Pumprla téměř padesát let – na oslavách státních svátků, veřejných tělovýchovných cvičeních, tanečních zábavách, dožínkách a pohřbech. Nejednou doprovázela jeho dechová hudba procesí poutníků jdoucích pěšky přes Rybáře až na sv. Hostýn, v roce 1948 také výpravu místních sokolů na Všesokolský slet v Praze.

Hrát a bavit lidi drahotušské dechovce v čele s kapelníkem Pumprlou však úplně nestačilo. Vytkla si vyšší cíle, a tak se po náležité přípravě zúčastňovala okresních a krajských soutěží (Zlatá křídlovka apod.), v nichž několikrát obsadila 1. místo. Za toto prestižní umístění byla také jednou pozvána k veřejné produkci do tehdejšího olomouckého rozhlasu, což pro Drahotuše znamenalo velkou událost.

Ale nebyla to jen dechovka. Vedle ní účinkoval také taneční orchestr Františka Pumprly, který hrával na plesích, silvestrovských večířcích, při divadelních představeních a na koncertech v lázních Teplicích nad Bečvou. V pozdějších letech hrávaly oba soubory pod patronací Osvětové besedy v Drahotuších, od Františka Pumprly pak kapelnictví převzal Václav Czorko.

V roce 1946 si utvořili mladí hudebníci svoji skupinu nesoucí název „Soubor mladých“, jehož vedoucím se

Pohled na celkový areál restaurace „U Jelena“, kde byl také sál. Zde se odehrávala bohatá kulturní činnost Drahotušanů (divadla, plesy, kino, sokolská cvičení atd.). Kresba Z. Černý

*Vjezd na náměstí od nádraží tzv. „Zahelovou uličkou“. Vlevo bylo pekařství Františka Chmely. Vpravo stál blok budov, které byly v 60. letech minulého století demolovány z důvodu rozšíření vozovky směrem k nádraží, Klokočí, Milenovu.
Kresba Z. Černý*

stal Miroslav Černý. Po dvou letech se ujal řízení a celé organizace Karel Pavelka s Václavem Šmidlou. Nově vzniklý soubor se už více zaměřoval na moderní swingovou hudbu, čímž si v krátké době získal přízeň mnohých pořadatelů v Drahotuších i v širokém okolí. Po téměř desetiletém působení „Soubor mladých“ svoji činnost ukončil a většina členů přešla do jiných kapel.

Ulice od náměstí směrem k nádraží. Na pravé straně byly objekty v 60. letech min. století z důvodu rozšíření cesty likvidovány. Zprava domek p. Chvatika, dále domek p. Melkuse, učitele Nováka, vzadu je vidět věž hasičské zbrojnice. Kresba Z. Černý

Kalendárium

1278 – 21. ledna, v brněnském hradě Hartleb z Dubna, komoří na Bítově, Hartman z Čeblovic, komoří brněnský, Bohuš z Drahotuš, maršálek moravský (Bohusie de Drahotuss, marsalcus Morauie), a Všebor z Náměště, soudci jmenovaní králem, veřejně vyznávají, že přezkoušeli výrok pronesený na obecném soudu ve sporu mezi Pardusem, synem Neplachovým, a klášterem na Hradisku.

1312 Na rozkaz krále Jana Lucemburského zbořil Fridrich z Linavy svůj hrad Drahotuš.

1353 Kuna z Drahotuš zapsal své manželce Alžbětě půl městečka Drahotuše s masnými krámy, hospodami a vsí, jak to držel se souhlasem a vůlí svých bratrů Čenka a Matouše na věno ve výši 200 hřiven grošů pražských a půl vsi Jezernice ve výši 100 hřiven grošů.

1371 Drahotušské panství koupil markrabě Jan.

1408 Albrecht z Cimburka udělil městu 5. listopadu na hradě Drahotuši privilegium.

1416 Král Václav IV. ponechal listinou danou na pražském hradě 6. července hrad Drahotuš s městečkem řečeným Drahotuše a vesnicemi Podhoří, Bohuslávky, Jezernice, Slavič, Milenov, Klokočí, Velká, Hrabůvka, Mikulůvka, Uhřínov, Středolesí a Sobíkov se vším příslušenstvím v dědičné držení Albrechtových synů Jana a Ctibora.

1437 Boček Puklice z Pozořic držitelem hradu Drahotuš. Zároveň v zemských deskách zapsán Heník z Valdštejna.

1465 Ctibor z Cimburka a Tovačova potvrdil předchozí privilegium udělené Drahotušským v roce 1408 a nadal je i dalšími svobodami.

1476 Ctibor Tovačovský z Cimburka prodal veškerý drahotušský statek za 7 000 dukátů Vilémovi z Pernštejna.

1534–1535 Jan z Pernštejna vrátil les Drahotuch za to, že Drahotušští dovolili vést struhu přes Drahotuch a pastvisko.

1547 Jan z Pernštejna prodal panství hranické a drahotušské, připojeno správu k panství hranickému, a některé vesnice

Nádrazní ulice. Vlevo obchůdek se smíšeným zbožím Aloise Jeřábka. Demolice objektu v 60. letech. (Úprava meandru – rozšíření vozovky). Kresba Z. Černý

Nádrazní ulice – jižní pohled. (Těsně dole pod kostelem domek trafikanta Čenka Beneše, vpravo domek Žabenských). Demolice v 60. letech min. stol. Kresba Z. Černý

panství helfštýnského, ležící v okolí města Hranic, Václavu Haugvicovi z Biskupic.
1552, Byl zakoupen dům pro účely radnice.

1553 Jan Kropáč z Nevědomí koupil spolu s hranickým i drahotušské panství.

1572 Po smrti Jana Kropáče získala majetek pozůstalá dcera Anna, provdaná za Jana z Kunovic.

1575 Rudolf II. udělil městečku právo konat čtyři výroční trhy.

1582 Anna Kropáčovna si vzala za manžela Jana mladšího ze Žerotína. Jan ml. ze Žerotína uděluje drahotušským měšťanům právo vaření piva a jeho svobodného šenkování.

1584 Drahotuští řezníci byli připuštěni k pořádku cechu řeznického v Hranicích.

1588 Jan Jetřich z Kunovic, syn paní Kropáčky, převzal hranické a drahotušské panství.

1590 Jan Jetřich z Kunovic na Hranicích a Vizovicích vydal cechovní privilegia pro drahotušský cech tkalců.

1600 Jan Jetřich z Kunovic vyměnil se Zdeňkem Žampachem z Potenštejna celé panství za statek Nový Světlav.

1609 Žampach prodal panství hranické a drahotušské za 175 000 zl. Karlu Pergarovi z Pergu a jeho manželce Kateřině Olšičce z Bělkovic na Ořechovém.

1612 Karel Pergar z Pergu prodal panství se vším příslušenstvím Václavu Molovi z Modřelic a na hradě Kvasicích za 173 000 zl.

1618 Byl vyjedнан cech kožišnický.

1618 Byl tu uveden a vyhlášen za správce bratrského sboru Mikuláš Drabík.

1622 Hranické a drahotušské panství získal kardinál František z Ditrichštejna.

1629 Kardinál František z Ditrichštejna obnovil Drahotušským jejich privilegia.

1667 Cechmistři a mistři řemesla ševcovského v Lipníku vydali cechu ševcovskému v Drahotuších cechovní artikule.

1680 Ferdinand z Ditrichštejna svolil, aby se drahotuští kováři, doposud zapojení v cechu kovářském v Hranicích, osamostatnili a spojili se zámečníky a koláři.

1690 Zřízen nový hřbitov.

1732 Vybudována z darů dobrodinců novostavba kaple sv. Anny.

Nádražní ulice s domkem obuvníka Malíka – ve štítu domku poutač znázorňující botu. (domek zbourán v 60. letech). Kresba Z. Černý

Stará zástavba. Vlevo cesta směrem k Lipnické ulici, zvaná „Klečovka“. Kresba Z. Černý

1784–1787 Byl vystavěn současný farní chrám sv. Vavřince.
1787 Byl zrušen tehdy existující magistrát v Drahotuších.
1836 – 28. prosince – Otevřena nová budova školy na náměstí.
1842 Na katastru Drahotuš byla stavěna železnice.
1864 Byla založena Čtenářsko-hospodářská jednota „Přemysl“.
1870 Byla založena Občanská záložna a půjčovna.
1870 Ve městě byl zřízen poštovní úřad.
1880 Byla zřízena samostatná zastávka, která byla v roce 1911 změněna na osobní a nákladní nádraží.
1882 Byl založen Sbor dobrovolných hasičů.
1884 Bylo založeno Společenstvo řemeslných živností.
1894 Zřízeno Společenstvo svobodných a koncesovaných živností.
1903 Byla založena TJ Sokol Drahotuše.
1912 Otevřena nová dvoupatrová budova školy v Hranické ulici.
1919 Vznikla Jednota Československého Orla v Drahotuších.
1920 – 11. dubna – Konala se veřejná schůze, na níž olomoucký kněz Rostislav Stejskal promluvil o československé církvi. První mše československé církve se v Drahotuších konala v neděli 1. srpna 1920.
1920/1921 Otevřena smíšená měšťanská škola.
1921 – 16. března – Došlo k ustavení náboženské obce Československé církve v Drahotuších.
1924–1925 Byla zřízena a začala pracovat Továrna na výrobu cementového zboží a umělého kamene Antonín Čočka
1926 Byla provedena elektrifikace obce.
1936 – 12. července – Otevřen Husův sbor v Hranické ulici.
1937 Zřízeno vojenské „Státní pomocné letiště Hranice“.
1945 – 8. května – Drahotuše byly osvobozeny Rudou armádou.
1949 – 12. února – Kooperátor František Pevný byl po noční prohlídce farního úřadu zatčen příslušníky Státní bezpečnosti.
1950 – 6. února – Sešla se ustavující schůze JZD.
1962 Otevřen „Požární dům“ v Drahotuších.
1969 Založena skupina Pacifik, jejímž vedoucím byl Václav Janda (později se proslavil jako Dalibor Janda).
1976 – 1. ledna – Drahotuše se staly součástí města Hranic. Nový název je Hranice IV – Drahotuše.
1989 – 16. prosince – Bylo ustaveno Občanské fórum v Drahotuších.
1994 Vznikl oddíl Judo ZŠ Drahotuše.
1996 – 31. července – Zemědělské družstvo se transformovalo na Drahotuše zemědělská a. s. se sídlem v Drahotuších, které převzalo veškerou výrobu.

Přílohy

Starostové obce 1850–1945

1850–1853 František Škrobal
1854–1857 Jan Pekárek
1861–1864 František Kolich
1864–1879 František Sigmund
1879–1882 Adolf Kurfürst
1882–1892 Jan Procházka
1892–1902 Jakub Macháč
1902–1918 Jan Procházka
1919 Hynek Lammel (dočasný správce)
1919–1921 Josef Hasilík
1921–1923 Josef Polách
1923–1931 Čeněk Marák
1931–1941 František Pátík
1941–1943 Arnošt Halla
1943–1945 správní komise

Předsedové MNV 1945–1975

1945 Arnošt Halla
1945 Bohumil Severa
1945–1946 Stanislav Stehlík (zástupce)
1946 Antonín Zamazal
1946–1947 Bohumil Sehnal
1947–1948 František Pátík
1948 Josef Stražil
1948–1950 Josef Klívar
1950–1954 Stanislav Stehlík
1954–1957 Antonín Zamazal
1957–1960 František Bednář
1960–1964 Josef Klívar
1964–1968 Vlastimil Hilscher
1968–1975 Leopold Němeček

Přehled drahotušských farářů římskokatolické církve

1546 Jiří Slovák
1550–1555 Jan Pečínka (zemřel v Drahotuších)
1555–1558 Gabriel (zemřel v Drahotuších)
1558 Křištof (dosluhoval)
1559–? Jarolím
1561–? Matyáš

1573–1574 Jiřík
 1576–1579 Jan Pila (zemřel v Drahotuších)
 1581–1592 Viktorin Přibyslavský (zemřel v Drahotuších)
 1602–1603 Blažej Borovský (farář v Hranicích a Drahotuších)
 1609–1622 Vincenc Čelka
 1622 fara předána jezuitské misi
 1623–1624 Samuel Tuček
 1624–1626 Valentin Topolanský
 1626–1627 katoličtí kněží vypuzeni, v Hranicích působil bývalý správce drahotušského bratrského sboru Mikuláš Drabík
 1627–1646 Valentin Topolanský
 1646–1657 Tomáš Hickel
 1657–1671 Jan František Gizansky
 1671–1673 Konstantin Ignác Kolnowski
 1673–1684 Jiří František Valenta
 1684–1718 Tomáš Kainer
 1718–1726 František Bernard Berger
 1726–1751 Cyril Jakub Klatil
 1751–1769 Jan Kandrnal
 1769 František Polke
 1769–1800 Ondřej Kellner
 1800–1805 Josef Kornitzer
 1805–1818 Jan Rössner (1810–1813 děkan lipnický)
 1813–1818 administrátorem fary Josef Mück
 1818–1833 Josef Mück (od 1824 děkan lipnický)
 1833–1843 František Axmann
 1842–1843 administrátorem fary Ignác Schumbera
 1843–1844 faru administroval Ignác Schumbera
 1844–1845 František Fiedler
 1845 faru administroval Jan Večeřa
 1845–1867 Jan Rada
 1867–1876 Petr Vysoudil (od 1869 děkan lipnický)
 1876–1877 faru administroval Cyril Bařinka, pak František Hynek
 1877–1893 František Brossman (farář drahotušský a děkan lipnický)
 1893 faru administroval kooperátor Pavel Chytil
 1893–1912 František Hynek (od 1894 děkan)
 1912 faru administroval kaplan Narcis Dvořák
 1912–1939 František Přikryl (od 1933 děkanem lipnicko-hranickým)
 1939–1943 Jan Šulák
 1943–1958 Josef Brhel
 1958–1970 provizor Josef Hejna
 1970–1974 administrátor František Ptáček
 1974–2004 Vít Josef Husek
 2004–2005 fara administrována z Hranic (děkan Jiří Doležel, kaplani Lubomír Gorčík a Jiří Kupka)
 od 2005 Radomír Šidleja

Přehled duchovních Církve československé husitské v Drahotuších

1922–1923 František Hrbáček
1923–1924 Václav Zdražila
1924–1927 František Sedláček
1927–1928 Alois Tregler
1928–1929 Karel Ditrich
1929–1949 František Sedláček
1940–1941 Emil Čelustka
1944–1945 Jaroslav Švec
1949–1951 Jiří Holas
1951–1952 Rudolf Medek
1952–1953 Olga Medková
1954–1966 Jiří Holas
1966–1969 Karel Čepek
1969–1989 Hana Vojancová
od 1989 Josef Bobrovský

Přehled školních rektorů, správců a ředitelů školy

1596 Kryštof Lodicilles (také Lodicillides)
1605 Matěj Hranický
1608 Michal Častický
1622–1647 Albertus Vitus
1647–1668 Pavel Kamenský
1669–1685 Jan Pelc
1685– Marek Sebíř
–1736 Antonín Sebíř
1736– Josef Reger
–1810 Ignác Reger
1810–1824 Kreml
1824–1848 Antonín Lorenc
1848–1875 František Zavadil
1873–1880 Josef Barbíř
1880–1897 Jan Reichel
1897–1924 František Zapletal
1924–1929 Čeněk Marák
1929–1945 ředitel společný s měšťanskou školou
1945–1950 František Pitron
1950–1956 Josef Čihánek
1956–1971 Karel Ministr
1971–1984 Jaromír Sedlák
1984–1990 PaedDr. Vítězslav Hons
1990–2000 Mgr. Marie Pošíková

2000–2005 Mgr. Ivan Pivoda
2005 Mgr. Dagmar Pospíšilová

Měštanská škola

1920–1922 Josef Kojecký
1922–1925 Josef Kudělka
1925–1926 Bedřich Havránek
1926–1941 Jaroslav Lakomý
1941–1950 Alois Spáčil
1950–1952 Bedřich Havránek
1952–1953 Eduard Románek

Přehled dalších organizací působících v Drahotuších na spolkovém základu

Zbožný spolek Božského Srdce Páně

Spolek Horlitelek živého růžence

Záložna-Kampelička v Drahotuších

14. února 1870 – Výnosem ministerstva financí z 24. 4. 1950 byly do obvodu působnosti Záložny-Kampličky přiděleny obce Drahotuše, Klokočí, Slavič a Milenov. Od 1. ledna 1953 došlo ke sloučení Záložny-Kampeličky v Drahotuších se Státní spořitelnou v Hranicích.

Společenstvo řemeslné v Drahotuších

1884

Spolek vojenských vysloužilců města Drahotuš a okolí

11. prosince 1884 – po roce 1918 se proměnil v podpůrný a pohřební spolek

Odbor místní Ústřední matice školské v Drahotuších

6. února 1893 – 1924

Krejcarový spolek školský v Drahotuších

28. května 1896 –

Společenstvo svobodných a koncesovaných živností v Drahotuších

12. prosince 1898 –

1898

Bratrstvo stálého vzývání sv. Svátostí

Bratrstvo svatého Růžence

Bratrstvo sv. Michala Archanděla
Bratrstvo III. řádu sv. Františka
Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje.

Vodní družstvo v Drahotuších
11. srpna 1899 – 1940

Okrašlovací spolek se sídlem Drahotuše
1906 – 11. května 1937

Sdružení studujících se sídlem Drahotuše
29. září 1919 – 1933

**Místní skupina Unie železničních zaměstnanců v Československé republice
pro Drahotuše se sídlem v Drahotuších**
24. dubna 1920 – 7. září 1939

Dělnická tělocvičná jednota se sídlem Drahotuše
8. června 1920 – 30. června 1939

**Spořitelní a záloženský spolek v Drahotuších,
zapsané společenstvo s neobmezeným ručením**
3. října 1920 – 1941

**Místní sdružení venkovské omladiny na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku
pro Drahotuše**
12. října 1920 – 23. prosince 1925

Lidový dům se sídlem v Drahotuších
18. září 1921 – 2. října 1941

**Místní odbor Matice Cyrilo-metodějské v Olomouci se sídlem
v Drahotuších**
1923 – 30. června 1939

**Místní domovina domkařů a maloročníků v Drahotuších
se sídlem v Drahotuších**
20. ledna 1923 – 5. března 1943

**Místní skupina Družiny československých válečných poškozených v Praze
pro Drahotuše se sídlem v Drahotuších**
30. března 1923 – 30. června 1939

**Místní skupina Mezinárodního všeodborového svazu
v Československé republice v Drahotuších**
26. listopadu 1923 –

**Poradní kroužek zemědělský při Lidové škole hospodářské
v Drahotuších**
1923–1941

Hudební kroužek Moravan (kolem roku 1924)

Rybářská družina se sídlem Drahotuše
leden 1925 – 30. června 1939

**Odbočka Svazu československé mládeže socialistické
v republice Československé pro obec Drahotuše se sídlem Drahotuše**
14. května 1927 – 13. ledna 1941
Farní charita v Drahotuších
3. června 1928 – 7. prosince 1952

**Jednota mládeže církve československé v Drahotuších
se sídlem Drahotuše**
23. dubna 1929 – říjen 1936

Včelařský spolek pro Drahotuše a okolí se sídlem v Drahotuších
18. prosince 1932 – 8. 6. 1957 byl spolek přeměněn na dobrovolnou společenskou organizaci

**Sociální odbor náboženské obce církve československé
v Drahotuších se sídlem Drahotuše**
8. června 1934 –

**Místní odbočka Svazu lidových železničářů v republice Československé
se sídlem v Drahotuších**
3. dubna 1936 – 2. září 1939

**Spolek pěstitelů drobného užitečného zvířectva pro Drahotuše
a okolí se sídlem v Drahotuších**
3. prosince 1936 – 30. ledna 1953

**Místní odbor Národní Jednoty pro východní Moravu
pro Drahotuše se sídlem v Drahotuších**
22. října 1937 – 13. ledna 1941

**Místní odbor Národní matice v Drahotuších, p. o. Hranice,
se sídlem v Drahotuších**
25. srpna 1939 – 1. prosince 1943

**Místní skupina Drahotuše Sdružení železničních podúředníků,
zřízenců a nižších zaměstnanců se sídlem v Drahotuších**
30. září 1941 – 12. listopadu 1942

ROH, Svaz zaměstnanců v dopravě, závodní skupina Staniční úřad ČSD

7. ledna 1947 –

Místní odbočka Svazu národní revoluce se sídlem v Drahotuších (Svaz bojovníků za svobodu)

15. července 1947 – Dne 30. ledna 1949 se v I. poschodí radnice konala ustavující VH Svazu bojovníků za svobodu (SBS)). Tato organizace vznikla sloučením odbočky SNR, dále z členů ČsOL, SOPVP, SČP z Drahotuše a okolí, tj. Slavíče, Milenova, Klokočí, Podhoří. Přípravný výbor jednoty SBS v Drahotuších byl ustaven již 4. června 1948 při první společné schůzi členů odbojových složek I. a II. odboje.

Šachový kroužek

18. července 1947 – 29. září 1951 rozhodnuto o zapojení Šachového klubu v Drahotuších do masové organizace ROH-Svazu zaměstnanců v dopravě, odbočka v Drahotuších.

Svaz české mládeže – místní skupina se sídlem v Drahotuších

18. května 1949 – Ustavující schůze městského vedení Československého svazu mládeže se konala 6. října 1949. Zvoleni byli tito funkcionáři: František Vavrečka, předseda, Alois Dohnal, jednatel, Karel Hynčica, pokladník. Svazu přiděleny dvě místnosti v čp. 112. Samostatné akce nepořádal, ale zúčastnil se všech, které pořádal MNV.

Svaz československo-sovětského přátelství, odbočka v Drahotuších

12. srpna 1949 – 9. prosinci 1953 SČSP vymazána ze spolkového katastru a vedena ve zvláštním seznamu

Odbor žen v Drahotuších při Jednotném svazu českých zemědělců se ustavil v září 1949. Vzal si za úkol postavit družstevní prádelnu. K tomu účelu získal obecní pozemek vedle hasičské zbrojnice. Uvolněná menší místnost hasičské zbrojnice byla rozšířena přístavbou.

ROH-svaz zaměstnanců v kovoprůmyslu, závodní skupina TOFA n. p. výroba kovových hraček se sídlem v Drahotuších

3. dubna 1950 –

Svazarm, základní organizace, Drahotuše

26. října 1953 –

V roce 1953 působily v Drahotuších tyto spolky: Tělocvičná jednota Sokol, Svaz protifašistických bojovníků, Svaz československo-sovětského přátelství, Československý svaz mládeže, Rada žen při MNV, Včelařský spolek, Hasiči, Myslivecký spolek „Lovka“, Svazarm

Počet obyvatel /počet domů

Rok	Drahotuše	Rybáře
1850	1237 /	55 /
1869	1266 / 195	56 /14
1880	1322 / 205	60 / 16
1890	1389 / 211	61 / 14
1900	1483 / 214	59 / 14
1910	1625 / 239	65 / 12
1921	1598 / 254	67 / 12
1930	1771 / 295	54 / 12
1950	1785 / 379	52 / 15
1961	1828 / 402	58 /
1970	1432 / 344	313 / 74
1980	1979 / 459	45 / 18
1990	1473 / 419	48 / 18
2001	1408 / 475	47 / 22

Vysvětlení neznámých pojmů

Achtl = čtvrtce moravské, plošná jednotka = $1/8$ měrice moravské = $275,31 \text{ m}^2 = 0,028 \text{ ha}$

Činže = roční plat, úrok odváděný vrchnosti jako majiteli půdy, na které rolník seděl a kterou užíval

d. viz denár

Denár bílý – viz zlatý

Dominikál = panská půda, kterou vrchnost obdělávala ve vlastní režii, pomocí dvorské čeledi a robotní prací poddaných

Domkář = kategorie vesnického obyvatelstva na nelánové půdě, jen s nepatrným množstvím vlastní půdy, s vlastním domem, často na panské půdě (ztotožňování s domkáři).

Ferton = (věrdunk) hmotnostní jednotka od roku 1300 odpovídající $1/4$ pražské hřivny, což se rovnalo 16 pražským grošům

gr. viz groš

Groš bílý – měnová početní jednotka, od roku 1573 ražen jako mince. 30 bílých grošů tvořilo 1 zlatý moravský.

h. viz haléř

Haléř – malý peníz = drobná stříbrná mince

Hofer = kategorie vesnického obyvatelstva, nájemce dvoru nebo usedlosti, na Moravě totéž co podruh

Hřivna = hmotnostní jednotka, v grošovém období od r. 1300 rovnající se 253 g, z hřivny se razilo 64 pražských grošů

Chalupník = kategorie vesnického obyvatelstva na nelánové půdě, jen s nepatrným množstvím vlastní půdy, s vlastním domem, často na panské půdě (ztotožňování s domkáři)

Jitro – plošná míra = 0,5755 ha

Kopa grošů – početní jednotka představující 60 grošů českých, 64 moravských, 120 míšeňských. Od roku 1637 1 kopa míšeňská představovala 70 krejcarů = 1 zlatý a 10 krejcarů.

Korec – objemová jednotka obilí = 93,587 l, dělil se na 4 věrtele

K viz koruna

Kč viz koruna

Kčs viz koruna

Koruna – základní měnová jednotka od zavedení korunové měny v roce 1892 (zkratka K), v platnosti byla do roku 1922 – po vzniku Československé republiky základní měnovou jednotkou československá koruna (zkratka Kč) do 1939 (resp. 1941) – česká protektorátní koruna (zkratka K) od 15. 3. 1939 (resp. 1941) – v letech 1945–1992 československá koruna (zkratka Kčs) – od 1. 1. 1993 česká koruna (zkratka Kč)

kr. viz krejcar

Krejcar – viz zlatý

Lán – základní jednotka pozemkové držby bez konstantní velikosti, určovaná plošně počtem jiter nebo v duté míře (množstvím setých zrnin v korcích)

Měřice moravská – plošná míra = 700 sáhů čtverečních moravských = 0,22 ha

Měřice starobrněnská sháněná výsevková = 1,1482 měrice víd. = 70,599 l = šlo o výměru, na niž se vysela 1 měrice osiva, asi 3/4 centnýře = 44 kg

Podruh = kategorie vesnického obyvatelstva, která neměla vlastní půdu, žila v podnájmu, pracovala vlastníma rukama na cizím

Podsedeck = starší kategorie vesnického obyvatelstva sedící na nelánové půdě a vznikající v důsledku zavádění lánové soustavy, v opozici k rolnickému (selskému) obyvatelstvu sedícímu na lánové půdě

Rustikál = půda, na které sídlí a kterou obhospodařuje poddaný rolník

Sáh moravský = plošná míra 3,152 m²

Sedlák = (rolník) kategorie vesnického obyvatelstva sedícího na lánové půdě, dále se dělí podle množství půdy na láníky, půlláníky, čtvrtláníky – s touto kategorií je spojena potažní robota, tj. robota s koňmi: nelánoví osedlí byli nazýváni v různé době různým způsobem – podsedeck, chalupník, zahradník, domkář, konali pěší robotu

Věrtel – objemová jednotka obilí = ¼ korce = 4 měřičky = 23,396 l

Zahradník = mladší kategorie vesnického obyvatelstva na nelánové půdě.

zl. viz zlatý

Zlatý moravský – měnová početní jednotka rovnající se 30 bílým grošům = 210 bílých peněz (denárů) = 420 malých peněz (haléřů). Jeho hodnota se rovnala 70 krejcarů.

Zlatý rýnský – zlatá mince, později hlavní početní jednotka = 30 grošů bílých = 60 krejcarů

Prameny a literatura

Prameny

Moravský zemský archiv v Brně

- fond D 1, sign. L 176
- fond D 2, sign. R 241
- fond D 5, sign. U 68/P
- fond D 8, sign. 495, kart. č. 194
- fond E 6, kart. č. 490, sign. Oa 13
- fond G 10 (Sbírka rukopisů), inv. č. 694
- fond G 10 (Sbírka rukopisů), inv. č. 283

Zemský archiv v Opavě, pracoviště Olomouc

- Arcibiskupská konzistoř Olomouc
- Velkostatek Hranice
- Velkostatek Lipník

Státní okresní archiv Přerov

- Archiv města Drahotuše
- Farní úřad Drahotuše
- Kostelní konkurenční výbor Drahotuše
- Místní národní výbor Drahotuše
- Základní škola Drahotuše
- Měšťanská škola Drahotuše
- Živnostenská škola pokračovací Drahotuše
- Místní a újezdní školní rada Drahotuše
- Cech tkalců Drahotuše
- Cech řezníků Drahotuše
- Právovárečné měšťanstvo Drahotuše
- Cech ševců Drahotuše
- Cech kožešníků Drahotuše
- Spojený cech kovářů, kolářů, kosařů, pekařů a hrnčírů Drahotuše
- Veřejná obecní knihovna Drahotuše
- Spořitelní a záloženský spolek
- Záložna-kampelička Drahotuše
- Okresní úřad Hranice
- Okresní národní výbor Hranice
- Archiv města Hranice
- Městský národní výbor Hranice

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci

- Evidenční listy nemovitě kulturní památky.

Římskokatolický farní úřad Drahotuše
– Farní kroniky

Základní škola v Drahotuších
– Školní kroniky

Tištěné prameny

Archiv český, VI. Praha 1872.
Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. I. – XV. Brno 1854–1903.
Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae. I. – V. Praha, Olomouc 1904–2002.
INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Olomouc 1947.
Kronika zbraslavská. Praha 1905.
Libri citationum et sententiarum seu Knihy pŕihonné a nálezové. I. – VII. Brno 1872–1911.
MATĚJEK, F.: Lánové rejstříky přerovského kraje z let 1675–1676. In: Ostrava. Ostrava 1987, s. 355–444.
Moravské zemské desky. Řada olomoucká. Brno 1856, 1948, 1953.
RADIMSKÝ, J.: Bernňová registra moravská z první poloviny 16. století. ČMM 1953, s. 269–359, 1954, s. 251–293, 1957, s. 316–317.
RADIMSKÝ, J. – Trantírek, M.: Tereziánský katastr moravský. Praha 1962.
Regesta diplomatica nec non epistolaria, III.
Retrospektivní lexikon obcí okresu Přerov 1850–1985. Přerov 1987.
ŠEBÁNEK, J.: Archivy zrušených klášterů moravských a slezských. 1. Brno 1932.
TUREK, A.: Privilegia českobratrských sborů z doby předbělohorské v moravských státních archivech. Z Kralické tvrže, 1989, s. 60–70.

Literatura

BALETKA, T.: Páni z Kravař. Praha 2003.
BARTOŠ, J., a kol.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Sv. 7. Ostrava 1980.
BARTOVSKÝ, V.: Hranický okres. Vlastivěda Moravská. Brno 1909.
BEDNÁŘ, V. – ČERNÝ, M. – LAPÁČEK, J. – MARADA, M.: Hřbitovy v Hranicích a Drahotuších. Hranice 2006.
BEKÁREK, V.: 700 let Drahotuř. Nové Přerovsko, 10. 1. 1975, s. 4.
(bil): Divadelní festival Pobečví. Letos již podesáté. (Amat. soubory Severomor. kraje v Drahotuších.) Nová svoboda, 5. 5. 1971, s. 5.
BLÁHA, C.: 80 let požárního souboru v Drahotuších. Nové Přerovsko, 13. 9. 1962, s. 3.
BLÁHA, C.: Stoleté jubileum obyčejného souboru (divadelního). Ochotnické divadlo, 9, 1963, č. 4, s. 87–88.
BLÁHA, C.: V Drahotuších a Radslavicích pošetě. (Div. amat. festival.) Amatérská scéna, 4, 1967, č. 9, s. 22.

- BLÁHA, C.: Dominantou Drahotuš je farní kostel. Nové Přerovsko, 4. 5. 1968, s. 3.
- BLÁHA, C.: Nad torzem hradu Drahotuše. Nové Přerovsko, 13. 4. 1968, s. 5.
- BLÁHA, C.: Z divadelních festivalů v Přerově a Drahotuších. (Přehlídka amat. divadel.) Amatérská scéna, 6, 1969, č. 7, s. 1.
- BLÁHA, C.: Čtvrtstoletí budování Drahotuš. Nové Přerovsko, 5. 6. 1970, s. 1.
- BLÁHA, C.: Drahotušský autokempink slouží. Nové Přerovsko, 30. 7. 1971, s. 2.
- BLÁHA, C.: Jak vařili v Drahotuších pivo. Nové Přerovsko, 30. 7. 1971, s. 5.
- BOROVCOVÁ, A.: Inventarizace bývalé trati severní dráhy Ferdinandovy z hlediska památkové péče. Ostrava 1999.
- BURIAN, V.: Dílo olomouckého zvonaře Zachariáše Milnera (z let 1593–1608) (Těž v Drahotuších, Lipníku n. B.) Zprávy Vlastivědného ústavu Olomouc, 1965, č. 121, s. 15–22.
- CEKOTA, V.: Příspěvky k dějinám požární ochrany okresu Přerov. Praha 1991.
- Čtyřicet let zemědělství v okrese Přerov. Přerov 1990.
- CEKOTA, V.: Jubileum významného archeologa. (60. nar. doc. RNDr. Bohuslava Klímy, CSc., rodáka z Drahotuš.) Nové Přerovsko, 29. 3. 1985, s. 4.
- ČERNÝ, M.: Husův sbor stojí v Drahotuších již desetiletí. Hranické noviny, 27. 7. 2007, s. 4.
- DELMAR, G.: Kuneš z Drahotuš. (Vyhaslá pokolení.) Hist. povídka. Olomouc, F. Slavík 1882, 191 s.
- DEMEK, J., a kol.: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha 1987.
- DĚRDA, J.: Stodvacetiletá tradice. (Ochotnický divadelní soubor Tyl.) Kulturní měsíčník, 2, 1984, č. 4, s. 24–25.
- DOLEŽEL, J.: K dějinám hradu Holštejna v Moravském krasu. In: Speleologie na Holštejnsku. Brno 1996, s. 12–14, 39–42.
- DOSTÁL, J.: Barokní kameník J. F. Ležatka a jeho práce v Říkovcích a Drahotuších. Minulost Přerovska, 7, 1971, s. 35–37.
- Drahotuše město. Drahotuše 1936.
- Drahotušský divadelní soubor v JKP. (Období 1942–1982.) Zpravodaj města Hranic a lázní Teplice (ZMHLT), 24, 1982, květen, s. 11–12.
- DRECHSLER, A.: Osídlení Kelečska v pravěku a časně době dějinné. In: Dějiny města Kelče. Kelč 2004, s. 11–31.
- DUŠEK, B.: K sedmdesátinám Dra Fr. Přikryla v Drahotuších. (Nar. 6. 9. 1857 ve Vlčnově, zakladatel Záhorské kroniky.) Obzor, 11. 9. 1927, s. 1–2.
- DUŠEK, B.: Starý hrad Drahotušský nad Podhořím. Záhorská kronika (ZK), 11, 1928–1929, s. 2–6.
- EP-VŠ: 125 let ochotnického divadla v Drahotuších. ZMHLT, 30, 1988, březen, s. 7–8.
- F.A.Z.O.L.: Drahotušská škola v minulosti. Ukázka ze školství 16., 17., 18. a 19. století. Hlasy z Pobečví, 11. 3. 1911, s. 1–2; 1. 4. 1911, s. 3–4.
- FIALOVÁ, V.: Zachariáš Solín, tiskař Kralické bible. Brno 1968.
- FIALOVÁ, V.: Kraličtí impresoři. Z kralické tvrže, 1968, s. 6–10.
- FREL, A.: Hrad Drahotuš nad Podhořím. Nová vesnice Hranicka, 8. 5. 1959, s. 2; 12. 6. 1959, s. 2.
- FRÖHLICH, A.: Soupis archeologických předmětů na Hranicku a Lipensku. ZK XI, 1929, č. 3, s. 72–75.

FRÖHLICH, A.: Záhoráci na národopisné slavnosti a výstavě v Dřevohosticích 23. července 1893. ZK, 12, 1929–1930, s. 1–4.

FRÖHLICH, A.: Stará pamětní kniha města Drahotuš z r. 1687. ZK, 16, 1933–1934, s. 90–93.

FRÖHLICH, A.: Z knihy zápisů, výpovědí a pozůstalostí města Drahotuš na panství hranickém od pol. 16. století do konce 17. století. ZK, 17, 1934–1935, s. 10–11; 19, 1936–1937, s. 85–87.

FRÖHLICH, A.: Z knihy zápisů města Drahotuš z 16. a 17. století. (O vaření piva.) ZK, 21, 1938–1939, s. 58–62.

FRÖHLICH, A.: Narovnání nákladníků při městě Drahotuších r. 1703. ZK, 21, 1938–1939, s. 32.

HANEL, L.: Naše ryby a rybaření. Praha 2001.

HAVRÁNEK, B.: Lidová škola hospodářská v Drahotuších. In: MUSIOL, A. V.: Soudní okres hranický. Hranice 1936, s. 83–84.

Historické památky na slovanské věrozvěsty v drahotušské faře. Přehled, 23. 8. 1940, s. 1.

HOLINKOVÁ, J.: Počátky drahotušského hradu a panství. Rkp.

HOSÁK, L.: Erb dvou beraních rohů. Časopis Společnosti přátel starožitností českých, 1938, s. 107–111.

HOSÁK, L.: Počátky města Lipníka n. B. In: Nikoli nejmenší na Moravě. Lipník 1965, s. 18–28.

HOSÁK, L. – Šrámek, R.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I. Praha 1970, s. 194–195.

HOSÁK, L.: Historický místopis země Moravskoslezské. 2. vyd. Praha 2004.

HOSÁK, L. – Indra, B. – Jašková, M.: Hranice. Hranice 1969.

HRADILOVÁ, M.: Městské knihy z Lipníka nad Bečvou založené roku 1482, 1488 a 1513. Praha 1987. (Diplomová práce)

HREJŠA, F.: Sborové Jednoty bratrské. Praha 1939.

HYNČICA, K.: Ve Středisku uměleckého vyšívání. Za novou vesnici Hranicka, 26. 10. 1957, s. 4.

INDRA, B.: Zdeněk Žampach a Drahotuští. ZK, 16, 1933–1934, s. 105–109.

INDRA, B.: Zaniklý kostelík sv. Mikuláše u Drahotuš. ZK, 18, 1935–1936, s. 16–18.

INDRA, B.: Vrchnost a Drahotuští. (V r. 1777.) ZK, 19, 1936–1937, s. 128.

INDRA, B.: Stavba pranýře v Drahotuších r. 1750. ZK, 19, 1936–1937, s. 32.

INDRA, B.: Zvony v Drahotuších v 16. stol. ZK, 19, 1936–1937, s. 127.

INDRA, B.: Revers o dobrovolné robotě Drahotušských r. 1658. Časopis pro dějiny venkova, 24, 1937, s. 237.

INDRA, B.: Vesnice přidané k právu drahotušskému. (R. 1583) ZK, 20, 1937–1938, s. 94–95.

INDRA, B.: Zvonění proti kobylkám v Drahotuších roku 1712. ZK, 20, 1937–1938, s. 96.

INDRA, B.: Sazení hranečníků mezi grunty hranickými a drahotušskými r. 1762. ZK, 20, 1937–1938, s. 32.

INDRA, B.: Jména drahotušských měšťanů před 250 lety. ZK, 21, 1938–1939, s. 25–26.

INDRA, B.: Náhrobek Jana Petřvaldského v Drahotuších. ZK, 21, 1938–1939, s. 95.

- INDRA, B.: Vysvědčení cikánské z r. 1612. (Vydané v Drahotuších.) ZK, 21, 1938–1939, s. 96.
- INDRA, B.: Hajní na panství hranickém a drahotušském v 16. století. ZK, 23, 1940–1941, s. 32.
- INDRA, B.: Původ Šimona Podolského z Podolí, zemského měřiče království Českého. Naše Valašsko (NV), 1943, s. 114–120.
- INDRA, B. – TUREK, A.: Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Časopis Vlastivědné společnosti musejní v Olomouci, 55, 1946, s. 219–320.
- INDRA, B.: Otcovský přítel Komenského bratr Jan Lanecius a vztahy jeho rodiny k Valašsku. NV, 1946, s. 151–161.
- INDRA, B.: Ruská vojska v Drahotuších roku 1748. ZK, 26, 1948–1949, s. 43–47.
- INDRA, B.: Mikuláš Drabík a jeho vztahy k Valaš. Meziříčí. NV, 1950, s. 110–128.
- INDRA, B.: Konzervace nejstarší matriky města Drahotuš. Informace Sm. Stát. archivu v Opavě, 1972, č. 11, s. 8.
- INDRA, B.: Paměť o poslední popravě v Drahotuších (r. 1748). Informace Sm. stát. archivu v Opavě, 1972, č. 11, s. 4–5.
- INDRA, B.: Malířské dílny a malíři ve městech severovýchodní Moravy a těšínského Slezska od 16. století do osmdesátých let 17. století. Časopis Slezského muzea, 1990.
- INDRA, B.: Město a panství Hranice za třicetileté války. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov. Přerov 1996, s. 17–80.
- J. N.: Veliké sucho na Moravě před 125 lety. Český lid, 2, 1947, č. 7, s. 3 obálky.
- JAN, L.: Vznik zemského soudu a správa středověké Moravy. Brno 2000.
- JANÁL, R.: Povinnosti poddaných na panství hranickém a drahotušském (r. 1569). Vlastivědný věstník moravský, 8, 1953, s. 34–36.
- jkz (=J. Kanyza): Kdy a proč byl rozbořen hrad Drahotuše. Lipenský kulturní kalendář, 1971, říjen, s. 9–10.
- JAKEŠOVÁ, H.: Farnost Drahotuše v 17. – 19. století. Opava, Slezská univerzita v Opavě, 1999. [Magisterská diplomová práce]
- JANÁK, V. – KOUŘIL, P.: Problémy a úkoly archeologie v českém Slezsku a na severovýchodní Moravě. Časopis slezského muzea 40, série B, 1991, s. 193–219.
- JANOŠKA, M.: Moravská brána očima geologa. Olomouc 1998.
- JAŠKOVÁ, M.: Prehistorie Hranicka. In: Hranice, dějiny města I. Hranice 1968, s. 7–22.
- JUREK, Tomasz: Obce rycerstwo na Slasku do polowy XIV wieku. Poznań 1998, s. 322.
- K okrskovému sletu sokolskému v Drahotuších. (31. 7. 1910.) Hlasy z Pobečví, 23. 7. 1910, s. 1–2.
- KARLÍČEK, H. V.: Drahotuše – Moravské Wadowice! Přerovský obzor, 28. 5. 1915, s. 2–3; 29. 5. 1915, s. 2–3.
- KOUŘIL, P.: Středověký hrádek pánů z Drahotuš (okr. Přerov). In: Přehled výzkumů 1982. Brno 1984, s. 52–53.
- KOUŘIL, P. – Wihoda, M.: Hrad Edelštejn v sídelní a mocenské struktuře západního pomezí Moravy a Slezska. Castellologica Bohemica 6, 1998, s. 341–362.
- KREJČÍ, V.: Historie poštovníctví okresu Přerov. Přerov 1995.
- KRŠKA, I.: Výstava dokumentů k 200. výročí Velké francouzské revoluce a Drahotuše. (Pamětní kniha Drahotuš na výstavě.) ZMHLT, 31, 1989, listopad, s. 2–3.

- KUČA, K.: Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. I. díl. Praha 1996.
- KVAPIL, J.: Odvážný čin drahotušských ochotníků. (Div. představení souboru Tyl.) Kulturní měsíčník, 5, 1987, č. 5, s. 27–28.
- LANG, A. M.: Kronika školy drahotušské. Komenský, 13, 1885, s. 269–272, 287–288, 300–302, 330–333, 331–383, 394–397.
- LAPÁČEK, J. – PASINGER, B.: Pobečví v proměnách času. Přerov 2005.
- LOUDA, J.: Znak města Drahotuše. Kdy-kde-co v Olomouci, 1982, srpen, s. 16.
- MARIÁNEK, A.: Jubilejní rok požárníků v Drahotuších. (90 let ČSPO.) Nové Přerovsko, 3. 11. 1972, s. 9.
- MĚRKOVÁ, S.: Zastavení v drahotušském autoservisu. (Přehled činnosti.) Nové Přerovsko, 30. 3. 1979, s. 4–5.
- Městský znak. Hlasy z Pobečví, 22. 4. 1911, s. 2.
- MICHALEC, J.: Strážný hrad Drahotuš. Lipník nad Bečvou 2000.
- MIRON, Z.: Kus starých Drahotuš. (Z dějin živnostenských cechů.) Hlasy z Pobečví, 17. 2. 1912, s. 1–2; 24. 2. 1912, s. 1–2; 2. 3. 1912, s. 3; 9. 3. 1912, s. 3.
- MLČÁK, L.: Renesanční zvon opavského zvonaře Albrechta Steinera v Drahotuších. Sborník památkové péče v Severomoravském kraji, 5, 1982, s. 249–252.
- MRÁČEK, J.: Drahotuše v urbáři z r. 1569. ZK, 17, 1934–1935, s. 99–101.
- MUSIL, A. – Plaček, M.: Zaniklé hrady, zámky a tvrze Moravy a Slezska. Praha 2003.
- MUSIOL, A. V.: Soudní okres Hranický. Vývoj v letech 1900 až 1935. Přerov 1936.
- NEKUDA, V.: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu. Brno 1961.
- NEKUDA, V. – UNGER, J.: Hrádky a tvrze na Moravě. Brno 1981.
- Okres Přerov. Ostrava 1988.
- OPRAVIL, E.: Moravskoslezský pomezní les do začátku kolonizace. Archeologický sborník I. Ostrava 1974, s. 113–133.
- OPRAVIL, E.: Rekonstrukce lesních porostů na Přerovsku v neolitu a v době hradištní. Opava 2000 (rkp. mapa s komentářem vytvořená pro potřeby expozice Archeologie Přerovska v Muzeu Komenského v Přerově a zde uložená).
- Památník sboru Mistra Jana Husa církve československé v Drahotuších. Vydáný k slavnosti otevření sboru dne 12. července 1936. Drahotuše 1936.
- PAPAJÍK, D.: Páni ze Sovince. Dějiny rodu moravských sudí. Praha 2005, s. 10–21.
- PAPAJÍK, D.: Páni z Holštejna. České Budějovice 2007.
- PEŠKA, J. – DRECHSLER, A.: Archeologická část podkladů pro dokumentace a hodnocení vlivů na životní prostředí (EIA) na stavbu dálnice D 47 Brno – Ostrava, úsek 4704 Lipník nad Bečvou – Bělotín, km 90.766 – 106,00. Nepublikovaná studie a soupis lokalit. Olomouc 1997.
- PEŠKA, J. – PLAČEK, M.: Dědictví věků. Nemovité archeologické památky Přerovska. Olomouc 2002.
- PILNÁČEK, J.: Staromoravští rodové. Vídeň 1930.
- PILNÁČEK, J.: Rody starého Slezska. Sv. 2. Brno 1991.
- PLAČEK, M.: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha 2001.
- PLAČEK, M.: Město Hranice do Bílé Hory. Olomouc 2004.
- PLAČEK, M. – Futák, P.: Páni z Kunštátu. Praha 2006.
- PODBORSKÝ, V. (ed.): Pravěké dějiny Moravy. Brno 1993.
- Položení základního kamene k Husovu sboru v Drahotuších (12. 8. 1934). Přehled, 31.

8. 1934, s. 1.

POSPÍŠIL, L.: Romantické údolí „Peklo“ a zříceniny hradu Drahotuš. In: Lipník nad Bečvou. Město a okres. Vyškov na Moravě 1933.

PŘÍKRYL, F.: Drahotuše ve starobě. ZK, 8, 1925–1926, s. 1–2.

QUITT, E.: Mapa klimatických oblastí ČSR. M 1 : 500 000. 1971.

SEDLÁČEK, A.: Rozletité kapitoly ze starého místopisu a dějin rodův. Časopis Matice moravské, 1893, s. 287–300.

SCHWOY, F. J.: Topographie von Markgrathum Mähren. Sv. 3. Wien 1794.

SKUTIL, J.: Předhistorické osidlování a nálezy z Hranicka a Lipenska. ZK XV, 1933, č. 4, s. 97–126.

SKUTIL, J.: První historické zprávy o Předmostí. 1951.

SKUTIL, J.: In: Anthropozoikum IV., 1954, s. 460.

Stanovy společenstva svobodných a koncesovaných živností v obcích: v Drahotuších, Uhřínově, Podhoří, Klogoči, Milenově, Slaviči, Hrabuvce, Radikově, Velce a Lhotce. Hranice, t. F. Kunza 1886, 14 s.

Stavba nové školy. (Problémy.) Přerovský obzor, 15. 4. 1911, s. 8.

ŠEBELA, L.: The Corded Ware culture in Moravia and in the adjacent part of Silesia. *Fontes archaeologiae Moraviae* XXIII. Brno 1999.

ŠTEFÁČEK, S.: Rybářský průvodce. Praha 2002

THEIMER, J.: Služby dobré kvality. Autoservis v Hranicích-Drahotuších. Nová svoboda, 5. 8. 1985, s. 4.

(tom): Nové nákupní středisko v Drahotuších. Nové Přerovsko, 25. 4. 1975, s. 5.

TROJAN, J.: Kantoři na Moravě a ve Slezsku v 17. – 19. století. Brno 2000.

Turistická mapa, Moravská brána a Oderské vrchy. M 1 : 50 000. Praha. KČT 1997.

TYRÁČEK, J.: Území topografické sekce 4159-4 mezi Drahotušemi a Běloutínem. *Anthropozoikum*, 8, 1958, s. 273–276.

Ustavení Sokola. Hlasy z Pobečví, 12. 3. 1904, s. 3.

VÁCLAVÍK, J.: 25 let JZD Drahotuše. Nové Přerovsko, 24. 5. 1974, s. 1.

VAŇÁK, B. – TOŠENOVSKÝ, J.: Okres Přerov, textová část k vlastivědné mapě 1: 100 000. Praha 1977.

VÁVRA, I.: Emblémy, monogramy, značky a znaky v tiscích ivančických a kralických. *Listy filologické*, 1960, s. 131–139.

VERMOUZEK, R.: Zaniklá vesnice Ceblovice na Tišnovsku. *VVM*, 1978, s. 318–321.

Vlastivěda střední a severní Moravy. Díl II., část 2. Přerov 1942.

VOJKOVSKÝ, R.: Drahotuš. Zřícenina hradu severozápadně od Hranic. Dobrá 2004. 2. vyd. 2006.

WOLNY, G.: Die Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert. I. Band. Brünn 1835.

WOLNY, G.: Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften. III. Band. Brünn 1859.

Z. F.: Běda přemoženým. Kus pergamenu z doby našeho ponížení. Drahotuším věnoval ... (Historie z 17. stol.) Hlasy z Pobečví, 7. 3. 1902, s. 1–2; 14. 3. 1902, s. 1–2; 21. 3. 1902, s. 1; 28. 3. 1902, s. 2.

Z. F.: Kolik stála poprava Jury Valacha ze Zbrašova. Vzpomínka z dávné minulosti Drahotuše (z r. 1669). Hlasy z Pobečví, 25. 2. 1911, s. 2.

ZAP: Z městského archivu Drahotušského. Hlasy z Pobečví, 24. 1. 1902, s. 2.

ZAPLETAL, F.: Drahotuše jindy a nyní. Stručná monografie starobylého toho města v Pobečví. Drahotuše, vl. n. 1907. 20 s. Ref.: V. Prasek, Selský archiv, 6, 1907, s. 67.

ZAPLETAL, F.: Boček Puklice z Pozořic na hradě Drahotuši. ZK, 12, 1929–1930, s. 37–40.

ZAPLETAL, F.: Václav Solín z Drahotuš. (Tiskař Bible Kralické.) ZK, 12, 1929–1930, s. 65–68.

ZAPLETAL, F.: Názvy Weiskirch, Teplice a Drahotuš. ZK, 12, 1929–1930. s. 15–17, 82–85.

ZAPLETAL, F.: Pusté vsi Žabíkov, Jiratsko, Popelov na Drahotušku. ZK, 14, 1931–1932, s. 26.

ZAPLETAL, F.: Byly dva hrady jménem Drahotuš? ZK, 16, 1933–1934, s. 1–3.

ZAPLETAL, F.: Lipensko na úsvitě svých psaných dějin. ZK, 1935–1936, s. 10–16, 41–49.

ZAPLETAL, F.: Z minulosti města Drahotuš. ZK, 19, 1936–1937, s. 5–9.

ZAPLETAL, F.: Verbování vojáků v Drahotuších r. 1688. ZK, 20, 1937–1938, s. 63.

ZAPLETAL, F.: Název a vznik hradu Drahotuše. ZK, 21, 1938–1939, s. 28–29.

ZAPLETAL, F.: Hrobový kámen Petřvaldských v Drahotuších. ZK, 21, 1938–1939, s. 30.

ZAPLETAL, F.: Luterské kněžstvo v Hranicích a Drahotuších. ZK, 21, 1938–1939, s. 71–81.

ZAPLETAL, F.: Malíř František Vybíral z Drahotuš. ZK, 25, 1947–1948, s. 34–36.

ZAPLETAL, F.: Erb moravského zemského hejtmana v Bratrské bibli. (Zachariáš Solín z Drahotuš.) Vlastivědný věstník moravský, 6, 1951, s. 124–125.

Znaky a osobnosti. Heraldika, 1978, s. 24–25.

Župní hasičský sjezd. (U příl. 50 let založení místního sboru.) Přehled, 27. 5. 1932, s. 5.

[http:// www.mesto-hranice.cz](http://www.mesto-hranice.cz)

O autorech knihy

Václav Bednář, vlastivědný pracovník, Hranice

Ing. Radim Církva, pedagog Střední lesnické školy v Hranicích

Miroslav Černý, pedagog, vlastivědný pracovník, Drahotuše

Mgr. Aleš Drechsler, archeolog Muzea Komenského v Přerově

Věra Fišmistrová, achivářka Státního okresního archivu Přerov

Magdalena Gladišová, pracovnice Městského úřadu v Lipníku nad Bečvou

PaedDr. Vítězslav Hons, ředitel ZŠ Hranice, Šromotovo náměstí 177

Mgr. Helena Kovářová, historička Muzea Komenského v Přerově

PhDr. Jiří Lapáček, ředitel Státního okresního archivu Přerov

Mgr. Renata Skřebská, vysokoškolský pedagog, Ostravská univerzita, historik umění
Městského muzea a galerie Hranice

Mgr. Jan Štěpán, archivář Zemského archivu v Opavě, pobočka Olomouc

Drahotuše

Historie a přítomnost

Odpovědný redaktor: Jiří Lapáček

Vydalo Město Hranice
Pernštejnské náměstí 1
CZ – 753 01 Hranice
www.mesto-hranice.cz

Vydání první
Hranice 2008
Náklad: 750
Písmo: Minion

Realizace: EURO-PRINT Přerov spol. s r.o.